ព្រះ
ត្រៃបិដកចារលី
និង
សេចក្តីប្រែជាភាសាខ្មែរ
សុត្តន្តបិដក
ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស
ទុតិយភាគ
៦៨

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ភ្នំពេញ
ព.ស ២៥០៥

ឯកសារគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកស្កានេះ
ត្រូវបានថតចេញពី ច្បាប់គម្ពីរព្រះត្រៃបិដកជប៉ុន ។

ឯកសារគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកនេះ ចាប់ពីភាគ៥១ ដល់ ភាគ១១០
ត្រូវបានវៀបចំធ្វើទៅឡើងដោយ គេហទំព័រ៥000ឆ្នាំ បូជា
ចំពោះព្រះពុទ្ធសាសនា សម្រាប់ជាធម្មទាន ។

ផ្តល់សៀវភៅគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកសម្រាប់ការងារ
ដោយ ឧបាសិកា កាំង ហ៊ួចណៃ ។

គ្រប់គ្រងគម្រោង (ទូទៅ និងផ្នែកបច្ចេកទេស)
ដោយ ឧបាសក ស្រុង-ចាន់ណា ។

ត្រួតពិនិត្យឡើងវិញ
ដោយ ចន-ស្រីស្រស់ ។

ថតស្កានដោយ
ភ្នួនប្រុស ម៉ាន់ សាវ៉ែត

ក្រោមការឧបត្ថម្ភយ៉ាងក្រៃលែងអំពីៈ

- ឧបាសិកា កាំង ហ៊ួចណៃ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក ដុត លីស្រុង និង ឧបាសិកា លី សុខា ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក សន ចន និង ឧបាសិកា អ៊ូច សាទៀង ព្រមទាំងបុត្រ (បាត់ដំបង)
- ឧបាសក ជា ស៊ុវត្ថានា និងឧបាសិកា ឃុន សូនីម៉ា ព្រមទាំងបុត្រី ជា សុមេធាធីតា (ស.រ.អ)
- លោក ជីម-ជា និងលោកស្រី រតនំ ស្រីមុំ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក ផែង យឿន (កូរ៉ែ)
- លោក ស៊ុក ចាន់សេរី (បន្ទាយមានជ័យ)
- ឧបាសិកា យ៉ា វ៉ានី (បន្ទាយមានជ័យ)
- ប្អូនស្រី យ៉ា សុភៈ (បន្ទាយមានជ័យ)
- ឧបាសិកា កោ សេង (ភ្នំពេញ)
- លោកស្រី ប៉ាន សុគន្ធានីន និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក ស្រុង ចាន់ណា និង ឧបាសិកា ចន ស្រីស្រស់
  ព្រមទាំងបុត្រ ចាន់ណា សុធានធីរាជ, ចាន់ណា សុធានធិរោធ (ភ្នំពេញ)
- លោកស្រី ស្រុង ចាន់រស្មី និង ស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- កញ្ញា ស្រុង ចាន់រតនា (ភ្នំពេញ)
- លោក ស្រុង ឃូហេង (ភ្នំពេញ)
- លោក នង សុផល (កូរ៉ែ)
- ប្អូនស្រី សុខ អេង (កំពង់ចាម)
- កញ្ញា ចន កក្កដា (បាត់ដំបង)
- លោកស្រី ចន សត្យា និងលោក ទួត សេរីសឹក ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- លោក ចន រចនា (បាត់ដំបង)
- កញ្ញា ស៊ែ សុផានី (បាត់ដំបង)
- កញ្ញា យឿម សុផានី (បាត់ដំបង)
- លោក ម៉ៅ គន្ធា និងលោកស្រី ធៀង សេដ្ឋា (បាត់ដំបង)
- លោក សៅ សារ៉ុម (បាត់ដំបង)
- ព្រះតេជព្រះគុណ ជុំ សារៈ (ព្រះចៅអធិការវត្ត សម សាន្ត ខេត្តបាត់ដំបង)
- ឧបាសិកា វ៉ាន់ លុយ និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- លោកស្រី ហួ ច័ន្ទសុវណ្ណ និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ស.រ.អ)

ព្រះ
វៃក្រៃបិដកចារលី
និង
សេចក្តីប្រៀបភាសាខ្មែរ
សុត្តន្តបិដក
ខុទ្ទកនិកាយ ចុទ្ទសនិទ្ទេស
ទុតិយភាគ
៦៨

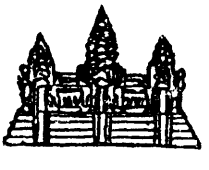

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ក្រុងភ្នំពេញ
ព. ស. ២៥០៩

ឧទ្ទិសកថា

យើងខ្ញុំ សូមផ្តងស្មារតីសូត្រព្រះធម៌ឧទ្ទិសជូនជនជាតិខ្មែរ ។
ឥឡូវ យើងខ្ញុំអាចជូនគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកនេះ ទៅអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាជនជាតិខ្មែរបានហើយ ។
ព្រះធម៌នៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់នេះ ត្រូវបានសូត្រចេញពីជម្រៅដួងចិត្តនៃអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា
ជនជាតិជប៉ុន ។

このカンボジア版南伝大蔵経を
カンボジアの佛教徒へ
贈ることができることに感謝します。
これが日本の佛教徒の心です。

It is with a deep sense of gratitude that I present the translation of the complete TRIPITAKA to Cambodian Buddhists on behalf of the Japanese Buddhist community.

អារម្ភកថា

ជូនចំពោះជនជាតិខ្មែរ ជាទីរាប់អាន !

ជូនចំពោះជនជាតិខ្មែរដែលកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា ជាទីគោរព !

គម្ពីរព្រះត្រៃបិដកខ្មែរនេះ ត្រូវបាន" ក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក " នៃពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ នៅភ្នំពេញ បកប្រែពីភាសាបាលីមកជាភាសាខ្មែរ តាំងពីឆ្នាំ ១៩៣០ ទៅឆ្នាំ ១៩៦៨ គឺត្រូវចំណាយពេល ៣៩ ឆ្នាំ ទើបបានសម្រេចហើយសព្វគ្រប់ ។ នេះពិតជាកំណប់ព្រះធម៌របស់ព្រះពុទ្ធសាសនាខ្មែរ ហើយក៏ជាកំណប់វប្បធម៌ខាងផ្នែកបោះពុម្ពរបស់ជនជាតិខ្មែរផងដែរ ។ យើងខ្ញុំ ពុទ្ធសាសនិកជាតិជប៉ុន មានសន្តានចិត្តរីករាយនឹងបោះពុម្ពជាថ្មីម្តងទៀត ដោយសង្ឃឹមថា ព្រះពុទ្ធសាសនាខ្មែរក៏នឹងរុងរឿងម្តងទៀតដែរ ។

នេះគឺជាអំណោយពីជម្រៅដួងចិត្ត ជូនទៅដល់ជនជាតិខ្មែរទាំងអស់ ព្រមទាំងមនុស្សជាតិទូទៅ នៅក្នុងពិភពលោកនេះ ដែលមានចិត្តស្រឡាញ់សន្តិភាព ។

ខ្មែរបានរងសោកនាដកម្មដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមក ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះពុទ្ធសាសនាខ្មែរ ក៏ត្រូវរន្ធត់រាយយ៉ាងខ្លាំង ក៏ប៉ុន្តែឥឡូវនេះ យើងទាំងអស់គ្នា បានឈានជើងកន្លងផុតពីសេចក្តីទុក្ខសោកដ៏ធ្ងន់ធ្ងរនេះ ចាកផុតពីអំពើហោរឃៅ បញ្ចប់គំនុំគុំគួន ដើរតាមពុទ្ធដីកាព្រះបរមគ្រូ ខិតខំព្យាយាមធ្វើឱ្យមានសន្តិភាពក្នុងពិភពលោក ។

ការណ៍ដែលយើងខ្ញុំជូនគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកពេលនេះ គឺជានិមិត្តរូបនៃការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់អ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាជនជាតិជប៉ុនថា យើងខ្ញុំធ្វើសហប្រតិបត្តិការដើម្បីសន្តិភាពក្នុងពិភពលោក ដើម្បីទុកជាភស្តុតាងនៃចំណងមេត្រីភាព និងមិត្តភាពរវាងប្រជាជាតិជប៉ុន និងប្រជាជាតិខ្មែរ ។

ថ្ងៃនក្ខត្តឫក្ស កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៤

សមាគមជំនួយដល់ការបោះពុម្ពព្រះត្រៃបិដកឡើងវិញ

អ្នកតំណាងចាត់ការ The Rev. Seikyo Muchaku

ប្រធានការិយាល័យ The Rev. Eiitsu Shinohara

អ្នកចាត់ការ

The Rev. Zendo Matsunaga The Rev. Jitsujo Arima The Rev. Yoshimichi Ito
The Rev. Keiichi Watai The Rev. Gijun Sugitani The Rev. Shincho Shigeta
The Rev. Risho Maeda The Rev. Kyoshi Nakajima Mr. Rokusuke Ei

『トリピタカ』復刻進呈にあたって

親愛なるカンボジアの皆さん！
敬愛するカンボジアの仏教徒の皆さん！

カンボジア版『トリピタカ』は、プノンペンの仏教研究所が、仏教界の英知を集め、1930年から1968年まで、39年の歳月をかけて翻訳し、分類し、集大成して完成されました。まさにカンボジア仏教の法宝であると共に、カンボジア出版文化の至宝です。日本仏教徒の有志は、カンボジア仏教の復興再生を願いつつ、これを復刻刊行し、贈らせていただきます。

これはカンボジア仏教徒のみならず、カンボジア全人民、否、平和を愛する地球上のすべての人々への、心からの贈り物です。

カンボジアは、古今未曾有の悲劇を体験しました。カンボジア仏教もこの受難の時代に壊滅的な打撃を受けました。しかし、今はその悲しみを乗りこえ、瞋りを離れ、怨みを怨し、ブッダの教えに従い、世界平和の実現に努力するときです。

この本の贈呈は、日本の仏教徒も共々に、世界平和のために努力することを誓うしるしであり、相互の連帯と友情の証なのです。

合掌

1994年７月吉日

カンボジア版トリピタカ（南伝大蔵経）復刻救援委員会

世話人代表　無着　成恭
事務局長　篠原　鋭一

世話人　松永　然道　有馬　実成
伊藤　佳通　渡井　奎一
杉谷　義純　茂田　真澄
前田　利勝　中島　教之
永　六輔

Acknowledgment

Dear Cambodian friends and respected members of the Cambodian Buddhist community,

It is a matter of great joy that the translation into Cambodian of the Pali Tripitaka has been completed and published. The Tripitaka Commisson of the Buddhist Institute, Phnom Penh, launched the translation project in 1930 and completed the translation, after 39 years of effort, in 1968.

The Cambodian translation of this great work will not only become a cherished treasure of the Cambodian Buddhist community but will also be an important milestone in the history of publication in Cambodia.

The revival and prosperity of Buddhism in Cambodia are the ardent wish of the Japanese Buddhist community, it is in this spirit that we have completed this important project and now present the entire work to the Cambodian Buddhist community, it is a gift not only to the Buddhist community in Cambodia but also to all Cambodian people and all peace-loving people in the world.

Cambodia experienced great tragedies in modern times, and the Cambodian Buddhist community also underwent severe trials and suffered crushing blows during this period. But now a time has come to surmount grief and anger, to forgive, and to start working again for world peace.

This great work is a symbol of the Japanese Buddhist community's resolve to work with our Cambodian brothers and sisters toward world peace and is a testimony to the friendship between our people.

With hands joined in reverence.
July 1994

TRIPITAKA PUBLISHING SUPPORT COMMITTEE
Project Manager : The Rev. Seikyo Muchaku
Secretary General : The Rev. Eiitsu Shinohara
Management Team :
The Rev. Zendo Matsunaga The Rev. Jitsujo Arima The Rev. Yoshimichi Ito
The Rev. Keiichi Watai The Rev. Gijun Sugitani The Rev. Shincho Shigeta
The Rev. Risho Maeda The Rev. Kyoshi Nakajima Mr. Rokusuke Ei

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ទុតិយភាគ

៦៨

ព. ស. ២៥០៥

សុត្តន្តបិដកេ

ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ

ទុតិយោ ភាគោ

ខុទយមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(๑) ឈាយី វិរជមាសីនំ (ឥច្ចាយស្មា ខុទយោ)

កតកិច្ចំ អនាសវំ

ចារកុំ សព្ពធម្មានំ

អត្ថំ បញ្ហេន អាគមំ

អញ្ញាវិមោក្ខំ សំព្រូហិ

អវិជ្ជាយ បភេទនំ ។

(๒) ឈាយី វិរជមាសីនន្តិ ឈាយិន្តិ កកកា បឋមេនបិ ឈានេន ឈាយី ទុតិយេនបិ ឈានេន ឈាយី តតិយេនបិ ឈានេន ឈាយី ចតុត្ថេនបិ ឈានេន ឈាយី សវិតក្កសវិចារេនបិ ឈានេន ឈាយី អវិតក្កវិចារមត្តេនបិ ឈានេន ឈាយី

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយ ឯទ្ធនិទ្ទេស

ទុតិយភាគ

ទុទយមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

(១) (ទុទយៈមានអាយុក្រាបទូល ដូច្នេះថា) ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នា ទើបមកគាល់ (ដើម្បីសួរ) ព្រះអង្គជាអ្នកមានឈាន មានព្រះសន្ដានប្រាសចាកធូលី ទ្រង់គង់នៅ ទ្រង់មានកិច្ចធ្វើរួចហើយ មិនមានអាសវៈ ទ្រង់ដល់នូវត្រើយនៃធម៌ទាំងពួង សូមព្រះអង្គសំដែងអញ្ញាវិមោក្ខ ជាគ្រឿងទម្លាយអវិជ្ជា ។

(២) អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកមានឈាន មានព្រះសន្ដានប្រាសចាកធូលី ទ្រង់គង់នៅ ត្រង់ពាក្យថា មានឈាន គឺព្រះមានព្រះភាគ មានឈាន ដោយបឋមជ្ឈានផង មានឈាន ដោយទុតិយជ្ឈានផង មានឈាន ដោយតតិយជ្ឈានផង មានឈាន ដោយចតុត្ថជ្ឈានផង មានឈាន ដោយឈាន ប្រកបដោយវិតក្កៈនឹងវិចារៈផង មានឈាន ដោយឈានមិនមានវិតក្កៈ មានតែវិចារៈផង

អវិតក្កាវិចារេនបិ ឈានេន ឈានយី សប្បីតិកេ-
នបិ ឈានេន ឈានយី និប្បីតិកេនបិ ឈានេន
ឈានយី សាតសហគតេនបិ ឈានេន ឈានយី
ឧបេក្ខាសហគតេនបិ ឈានេន ឈានយី សុញ្ញ-
តេនបិ ឈានេន ឈានយី អនិមិត្តេនបិ ឈានេន
ឈានយី អប្បណិហិតេនបិ ឈានេន ឈានយី
លោកិយេនបិ ឈានេន ឈានយី លោកុត្តរេនបិ
ឈានេន ឈានយី ឈានរតោ ឯកគ្គមនុយុត្តោ
សទត្ថកវុត្តោតិ ឈានយី ។ វិវដ្ដំ ភតោ រជោ
នោសោ រជោ មោហោ រជោ តោដោ រជោ
ឧបនាហោ រជោ ។ បេ ។ សព្ពកុសលាភិ-
សង្ខារ រជា ។ តេ រជា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ
បមាជា ទុច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្គ-
តា អាយតិំអនុប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ អរជោ
វិរជោ រជាបគតោ រជវិប្បមុត្តោ ។

មានឈាន ដោយឈានមិនមានវិតក្កៈ មិនមានវិចារៈផង មានឈាន ដោយឈានប្រកបដោយបីតិផង មានឈាន ដោយឈានមិនមានបីតិផង មានឈាន ដោយឈានប្រកបដោយសុខផង មានឈាន ដោយឈានប្រកបដោយឧបេក្ខាផង មានឈាន ដោយឈាន ប្រកបដោយសុញ្ញតវិមោក្ខផង មានឈាន ដោយឈាន ប្រកបដោយអនិមិត្តវិមោក្ខផង មានឈាន ដោយឈាន ប្រកបដោយអប្បណិហិតវិមោក្ខផង មានឈាន ដោយឈានជាលោកិយផង មានឈាន ដោយឈានជាលោកុត្តរផង ជាបុគ្គលត្រេកអរក្នុងឈាន ប្រកបរឿយៗនូវភាពជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ធ្វើកិច្ចប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អ្នកមានឈាន ។ ពាក្យថា ប្រាសចាកធូលី សេចក្តីថា ធូលីគឺរាគៈ ធូលីគឺទោសៈ ធូលីគឺមោហៈ ធូលីគឺកោធៈ ធូលីគឺឧបនាហៈ ។ បេ ។ ធូលីគឺអកិរិយទិដ្ឋិ ជាអកុសលទាំងអស់ ។ ធូលីទាំងនោះ ព្រះពុទ្ធមានជោគៈលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិលឫសគល់ ធ្វើឲ្យនៅសល់តែទីនៅដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ឲ្យដល់នូវភាពមិនមានបែបភាព មានភាពមិនកើតតទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថា មិនមានធូលី ប្រាសចាកធូលី មានធូលីទៅប្រាសលះបង់ធូលី ផុតស្រឡះចាកធូលី ។

ឧទយមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ

អាគោ វជោ ន ច បន វេណុ វុច្ចតិ
អាគស្សេតំ អធិវចនំ វជោតិ
ឯតំ វជំ វិប្បដិបាទ្យ ចក្ខុមា(១)
តស្មា ជិនោ វិគតវជោតិ វុច្ចតិ
នោសោ វជោ ន ច បន វេណុ វុច្ចតិ
នោសស្សេតំ អធិវចនំ វជោតិ
ឯតំ វជំ វិប្បដិបាទ្យ ចក្ខុមា
មោហោ វជោ ន ច បន វេណុ វុច្ចតិ
តស្មា ជិនោ វិគតវជោតិ វុច្ចតិ
មោហាស្សេតំ អធិវចនំ វជោតិ
ឯតំ វជំ វិប្បដិបាទ្យ ចក្ខុមា
តស្មា ជិនោ វិគតវជោតិ វុច្ចតីតិ ។

វិវរណំ ។ អាសវន្តិ ឯសិង្គោ ភគវា ចាសាណាគោ ចេ-តិយេតិ អាសីនោ ។

ឯកសប្បបស្សេ អាសវំ មុនិ ខុក្ខុស្ស ចារកុំ
សាវកោ បយិរុចាសន្តិ តេវិជ្ជោ មច្ចុហាយិនោតិ ។

ឯវម្បិ ភគវា អាសីនោ ។ អថវា ភគវា សព្ពោស្សុក្កម-ដិប្បស្សទ្ធត្តា អាសីនោ វុដ្ឋហិសោ ចិណ្ណាចរណោ ។បេ។

---

១ ម. បដិវិនោទេត្វា ន ចក្ខុមា ។

ធូលីសំដៅយកពាគ: មិនមែនលំអងទេ ពាក្យថា ធូលី+នុះ ជាឈ្មោះពាគ: ព្រះជិនស្រីមានបញ្ញាចក្ខុ លះបង់ធូលី+នុះហើយ ហេតុនោះ ទើបលោកហៅថាអ្នកមានធូលីទៅប្រាស ធូលីសំដៅយកទោស: មិនមែនលំអងទេ ពាក្យថាធូលី+នុះ ជាឈ្មោះទោស: ព្រះជិនស្រីមានបញ្ញាចក្ខុ លះបង់ធូលី+នុះហើយ ហេតុនោះ ទើបលោកហៅថាអ្នកមានធូលីទៅប្រាស ធូលីសំដៅយកមោហ: មិនមែនលំអងទេ ពាក្យថាធូលី+នុះ ជាឈ្មោះមោហ: ព្រះជិនស្រីមានបញ្ញាចក្ខុ លះបង់ធូលី+នុះហើយ ហេតុនោះ ទើបលោកហៅថាអ្នកមានធូលីទៅប្រាស ។

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ប្រាសចាកធូលី ។ ពាក្យថា ទ្រង់គង់នៅ គឺ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ក្បែរបាសាណកចេតិយ ហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា ទ្រង់គង់នៅ ។

ពួកសាវ័កអ្នកមានត្រៃវិជ្ជា លះបង់មច្ចុហើយ ចូលទៅអង្គុយជិតព្រះមុនី ទ្រង់ដល់ត្រើយនៃទុក្ខ គង់ខាងក្នុង ។

ព្រះមានព្រះភាគឈ្មោះថាទ្រង់គង់នៅ យ៉ាងនេះក៏បាន ។ មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគឈ្មោះថាទ្រង់គង់នៅ ព្រោះព្រះអង្គវិនាប់សេចក្តីខ្វល់ខ្វាយទាំងពួង ហើយទ្រង់មានព្រហ្មចរិយៈនៅហើយ មានចរណធម៌សន្សំហើយ ។ បេ ។

ជាតិជរាមរណសំសារេ ឧត្តិ តស្ស បុនព្ភវេតិ ឯវម្បិ
ភគវា អាសីនោតិ លរយិ វិវេកាសីនំ ។ ឥច្ចាយស្មា
ឧទយោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។ បេ ។ បធានុបុព្ពកា-
មេតំ ឥច្ចាតិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ គរុវចនំ
សការាសប្បតិស្សាទិវចនមេតំ អាយស្មាតិ ។ ឧទ-
យោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ ។ បេ ។ អភិលា-
បោតិ ឥច្ចាយស្មា ឧទយោ ។

(៣) កតកិច្ចំ អនាសវត្តិ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ
កិច្ចំ ការណីយាការណីយំ បហីនំ ឧច្ឆិន្នមូលំ តា-
លាវត្ថុកតំ អនភាវង្កតំ អាយតិអនុប្បាទធម្មំ តស្មា
ពុទ្ធោ កតកិច្ចោ ។

យស្ស បរិបតា(១) ឧត្តិ ឯត្ថន្តរោ តស្ស កិត្តិយោ
កិច្ចាកិច្ចំ បហីនស្ស បរិឧប្បាទោ ន វិជ្ជតីតិ ។
កតកិច្ចំ ។ អនាសវត្តិ អាសវាតិ ចត្តារោ អាសវា
កាមាសវោ ភវាសវោ ទិដ្ឋាសវោ អវិជ្ជាសវោ ។

---

១ ម. យស្ស ច វិសជ្ជិ ។

តពច្ចីតិ ជាតិជរាមរណសង្ខ្យា មិនមានដល់ព្រះមានព្រះភាគនោះ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាទ្រង់គង់នៅ យ៉ាងនេះក៏បាន ហេតុនោះ លោកពោលថា អ្នកមានឈានប្រាសចាកធូលីទ្រង់គង់នៅ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ កង់បទថា ទុយៈមានអាយុពោលដូច្នេះ គឺជាការតបទ ។ បេ ។ ពាក្យថាដូច្នេះនេះ ជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា មានអាយុនេះ ជាពាក្យពោលដោយគោរពកោតក្រែង ។ ពាក្យថា ទុយៈ ជាឈ្មោះ ។ បេ ។ ជាពាក្យហៅ នូវព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ (ទើបមានពាក្យថា) ទុយៈមានអាយុពោលដូច្នេះ ។

(៣) ពាក្យថា ទ្រង់មានកិច្ចធ្វើរួចហើយ មិនមានអាសវៈ គឺកិច្ចគួរធ្វើនឹងមិនគួរធ្វើ ព្រះពុទ្ធមានជោគលះបង់ផ្តាច់ផ្តិលឫសគល់ ធ្វើឲ្យសល់តែទីនៅដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ឲ្យដល់នូវការមិនមានបែបភាព មិនមានការកើតតទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថាមានកិច្ចធ្វើហើយ ។

> កិលេសណាមិនមានតណ្ហា សេចក្តីក្តៅក្រហាយ នៃកិលេសនោះ ដែលជាអ្នកកាត់ផ្តាច់នូវខ្សែនៃតណ្ហា លះបង់នូវកិច្ចគួរធ្វើ នឹងមិនគួរធ្វើ រមែងមិនមាន ។

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានកិច្ចធ្វើរួចហើយ ។ ពាក្យថាអាសវៈ កង់បទថា មិនមានអាសវៈ បានដល់អាសវៈ ៤ គឺកាមាសវៈ ភវាសវៈ ទិដ្ឋាសវៈ អវិជ្ជាសវៈ ។

តេ អាសវា ពុទ្ធិសម្ប កតវតោ បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្គតា អាយតឹអនុប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ អនាសវាតិ កតតកិច្ចំ អនាសវំ ។

(๔) ចារកុំ សព្ពញ្ញាទិ ភគវា សព្ពញ្ញាទំ អភិញ្ញាចារកុ បរិញ្ញាចារកុ បហានចារកុ ភាវនាចារកុ សច្ឆិកិរិយាចារកុ សមាបត្តិចារកុ អភិញ្ញាចារកុ សព្ពញ្ញាទំ បរិញ្ញាចារកុ សព្ពទុក្ខាទំ បហានចារកុ សព្ពកិលេសាទំ ភាវនាចារកុ ចតុន្នំ មគ្គាទំ សច្ឆិកិរិយាចារកុ ឯរោធស្ស សមាបត្តិចារកុ សព្ពសមាបត្តីទំ ។ សោ វសិប្បត្តោ ចារមិប្បត្តោ អរិយស្មឹ សីលស្មឹ វសិប្បត្តោ ចារមិប្បត្តោ អរិយស្មឹ សមាធិស្មឹ វសិប្បត្តោ ចារមិប្បត្តោ អរិយាយ បញ្ញាយ វសិប្បត្តោ ចារមិប្បត្តោ អរិយាយ វិមុត្តិយា

អាសវៈទាំងនោះ ព្រះពុទ្ធមានវដ្តគលះបង់ ផ្តិលផ្តាច់ឫសគល់ ធ្វើឲ្យស្រល់តែទីទៅដូចជាទីទៅនៃដើមត្នោត ឲ្យដល់នូវភាវមិនមានបែបភាព មិនមានការកើតតទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថាមិនមានអាសវៈ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់មានកិច្ចធ្វើរួចហើយ មិនមានអាសវៈ ។

(๔) ពាក្យថា ទ្រង់ដល់ត្រើយនៃធម៌ទាំងពួង គឺព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ដល់ត្រើយនៃការត្រាស់ដឹងធម៌ទាំងពួង ដល់ត្រើយនៃការកំណត់ដឹង ដល់ត្រើយនៃការលះបង់ ដល់ត្រើយនៃការចម្រើន ដល់ត្រើយនៃការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ដល់ត្រើយនៃសមាបត្តិ ដល់ត្រើយនៃការត្រាស់ដឹងធម៌ទាំងពួង ដល់ត្រើយនៃការកំណត់ដឹងទុក្ខទាំងពួង ដល់ត្រើយនៃការលះកិលេសទាំងពួង ដល់ត្រើយនៃការចម្រើនមគ្គទាំង ๔ ដល់ត្រើយនៃការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវនិរោធ ដល់ត្រើយនៃការចូលកាន់សមាបត្តិទាំងពួង ។ ព្រះអង្គដល់នូវភាវស្ងាត់ ដល់ត្រើយក្នុងអរិយសីល ដល់នូវភាវស្ងាត់ ដល់ត្រើយក្នុងអរិយសមាធិ ដល់នូវភាវស្ងាត់ ដល់ត្រើយក្នុងអរិយបញ្ញា ដល់នូវភាវស្ងាត់ ដល់ត្រើយក្នុងអរិយវិមុត្តិ

សោ ចាវកតោ ចាវបវត្តោ អន្តកតោ អន្តបវត្តោ
កោដិកតោ កោដិបវត្តោ បរិយន្តកតោ បរិយន្តបវត្តោ
ភេសានកតោ ភេសានបវត្តោ តាណកតោ តាណបវ-
ត្តោ លេណកតោ លេណបវត្តោ ចរណកតោ ចរ-
ណបវត្តោ(១) អភយកតោ អភយបវត្តោ អច្ចុតកតោ
អច្ចុតបវត្តោ អមតកតោ អមតបវត្តោ និព្ពានកតោ
និព្ពានបវត្តោ សោ វុដ្ឋាសោ ចិណ្ណចរណោ ។ បេ ។
ជាតិជរាមរណសំសារោ នត្ថិ តស្ស បុនព្ភវោតិ ចារ-
ក្កំ សព្ភញ្ញាំ ។

(៥) អត្ថិ បញ្ញេន អាគមនិ បញ្ញត្តិកម្មា អាគតា
បញ្ហាបុច្ឆកម្មា អាគតា បញ្ហំ សោតុកាមា អាគតម្ហា-
តិ ឯវម្បិ អត្ថិ បញ្ញេន អាគមំ ។ អថវា បញ្ញត្តិការំ
បញ្ហាបុច្ឆការំ បញ្ហំ សោតុការាមាំ អាគមំ អតិក្កម-
ំ(២) ឧបសង្កមំ(៣) អត្ថីតិ ឯវម្បិ អត្ថិ បញ្ញេន អាគមំ ។

---

១ ម. សរណគតោ សរណបត្តោ ។ ២ ម. អាគមនំ ។ ៣ ម. ឯត្តន្តរេ
បយិរុបាសនន្តិ ទិស្សតិ ។

ព្រះអង្គទៅកាន់ត្រើយ ដល់ត្រើយ ទៅកាន់ទីបំផុត ដល់ទីបំផុត ទៅកាន់ទីខាងបុង ដល់ទីខាងបុង ទៅកាន់ទីបំផុតដុំវិញ ដល់ទីបំផុតដុំវិញ ទៅកាន់ទីបុងបំផុត ដល់ទីបុងបំផុត ទៅកាន់ទីជាទីពឹង ដល់ទីជាទីពឹង ទៅកាន់ទីជាទីពួន ដល់ទីជាទីពួន ទៅកាន់ទីជាទីប្រព្រឹត្ត ដល់ទីជាទីប្រព្រឹត្ត ទៅកាន់ទីមិនមានភ័យ ដល់ទីមិនមានភ័យ ទៅកាន់ទីរៀងខាត់ ដល់ទីរៀងខាត់ ទៅកាន់ទីមិនស្ងាប់ ដល់ទីមិនស្ងាប់ ទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ដល់ព្រះនិព្វាន ព្រះមានព្រះភាគនោះ ទើបឈ្មោះថា ជាបុគ្គលមានអរិយវាសៈនៅរួចហើយ មានចរណធម៌សន្សំហើយ ។ បេ ។ កពង្ខឺ គឺជាតិ ជរា នឹងមរណៈ សង្ឃវ មិនមានដល់ព្រះមានព្រះភាគនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដល់ត្រើយនៃធម៌ទាំងពួង ។

(៩) ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នាទើបមកគាល់ សេចក្តីថា ពួកខ្ញុំព្រះអង្គត្រូវការដោយប្រស្នាទើបមក ជាអ្នកសួរប្រស្នាទើបមក ចង់ស្តាប់ប្រស្នាទើបមក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នាទើបមកគាល់ យ៉ាងនេះក៏បាន ។ មួយទៀត ការមក ការចូលមក ការចូលមកគាល់ របស់ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នា ជាអ្នកសួរប្រស្នា ចង់ស្តាប់ប្រស្នា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នាទើបមក យ៉ាងនេះក៏បាន ។

ราตฺติ ราตฺตาภาโค ปุพฺพณฺโห มชฺฌนฺติโก(๑) อปรณฺโห สายนฺโห ปโทโส ปฐโม ยาโม มชฺฌิมา ยาโม ปจฺฉิมา ยาโม ปจฺจูโส ปจฺจูสกาโล ปภาตา รตฺติ ทิวา อหนฺติ ปุพฺพาหฺณิโก กาลิโก อตฺถงฺคเต สูริเย ยาวกาลิกนฺติ ฯ

(๖) อญฺญาวิโหตุกามสฺส สมฺพนฺธีติ อญฺญาวิโหตุกามตา ปุคฺคลาติ อพฺยาปารวิโหตุกามตา ฯ อพฺยาปารวิโหตุกามสฺส สมฺพนฺธี อาจริยวาที อนาจริยวาที ปญฺญตฺติวาที อนุสฺสุติวาที ปริยายวาที นิปฺปริยายวาที อุตฺตานีกรเณ วาที ปฏิกฺขิตฺตวาที อญฺญาวิโหตุกามสฺส สมฺพนฺธี ฯ

(๗) อาจริยสฺส ปเทสนฺติ อาจริยสฺส เทสนา ปเทสนา ปกาสนา ปเทสนา ปฏิวิสฺสเก ปฏิปฺผรสฺสเก ปฏิปฺผรสฺสนฺติ อิมสฺมึ สิกฺขาปเท อาจริยสฺส ปเทสนนฺติ ฯ เตนาหา สาริปุตฺตตฺเถโร

ลภเย ภิกฺขเว สีมํ (สกฺกาย สฺมา อุทายี)
ตาทิสกํ อสฺสาหํ
จารกฺขึ สพฺพทา
อหนฺติ ปญฺญาณ อาคมึ
อญฺญาวิโหตุกามสฺส สมฺพนฺธี
อาจริยสฺส ปเทสนนฺติ ฯ

๑ ม. ฉตฺตคฺเค ตาวตติ ทิสฺสติ ฯ

ឬថា ការមកដោយប្រស្នាមានដល់ព្រះអង្គ ។ ជាបុគ្គលរោច ជាបុគ្គលមានព្យាយាម ជាបុគ្គលល្មមដើម្បីសួរ សំដែង ដោះស្រាយ ពន្យល់ពោល ជាមួយនឹងខ្ញុំព្រះអង្គ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នាទើបមក យ៉ាងនេះក៏ប្រាន ។

(៦) ពាក្យថា សូមព្រះអង្គសំដែងអញ្ញាវិមោក្ខ សេចក្តីថា អរហត្តវិមោក្ខ លោកហៅថា អញ្ញាវិមោក្ខ ។ សូមព្រះអង្គសំដែង ប្រាប់ ពន្យល់ ប្រញ៉ែប្ត តាំងផ្តើម បើក បែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាស នូវអរហត្តវិមោក្ខ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូមព្រះអង្គសំដែងអញ្ញាវិមោក្ខ ។

(៧) ពាក្យថា ជាគ្រឿងទម្លាយអវិជ្ជា គឺជាគ្រឿងបំបែក ទម្លាយ លះបង់ រំងាប់ លះចោល កំចាត់បង់នូវអវិជ្ជា គឺអមតនិព្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាគ្រឿងទម្លាយអវិជ្ជា ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលហើយថា

> (ឧទយៈមានអាយុក្រាបទូលដូច្នេះថា) ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នាទើបមកគាល់ (ដើម្បីសួរ) ព្រះអង្គជាអ្នកមានឈាន មានព្រះសន្តានប្រាសចាកធូលី ទ្រង់គង់នៅទ្រង់មានកិច្ចធ្វើរួចហើយ មិនមានអាសវៈ ទ្រង់ដល់នូវត្រើយនៃធម៌ទាំងពួង សូមព្រះអង្គសំដែងអញ្ញាវិមោក្ខជាគ្រឿងទម្លាយអវិជ្ជា ។

(៨) បហានំ កាមឆន្ទានំ (ទុនយាតំ ភគវា)

នោមនសញ្ញាន ចូភយំ

ជីឆនស្ស ច បន្ធនំ

ក្កុក្កុច្ចានំ និវារណាំ ។

(៩) បហានំ កាមឆន្ទានន្តិ ឆន្ទាតិ យោ កាមេសុ កាមច្ឆន្ទោ កាមរាគោ កាមនន្ទិ កាមតណ្ហា កាមសិនេហោ កាមបិបាសា កាមបរិឡាហោ កាមមុច្ឆា កាមជ្ឈោសានំ កាមោឃោ កាមយោគោ កាមមុជ្ជាធានំ កាមច្ឆន្ទនីវរណាំ ។ បហានំ កាមឆន្ទានន្តិ កាមច្ឆន្ទានំ បហានំ វូបសមោ បដិនិស្សគ្គោ បដិប្បស្សទ្ធិ អមតំ និព្ពានន្តិ បហានំ កាមឆន្ទានំ ។ ទុនយាតំ ភគវាតំ ទុនយាតំ ភគវាតំ ព្រាហ្មណាំ ឆាមេន អាលបតំ ។ ភគវាតំ តារវនិវនមេតំ ។ បេ ។ សច្ចំ កា បញ្ញត្តំ យនិនំ ភគវាតំ ទុនយាតំ ភគវា ។

(๘) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ម្នាលចន្ទៈ តថាគត សំដែងថា ការលះនូវអកុសលធម៌ទាំងពីរ គឺកាមច្ឆន្ទៈនិងទោមនស្សផង ការបន្ទោបង់ចិត្តរញ្ជួយផង ការហាមឃាត់កុក្កុច្ចៈទាំងឆ្ងាយផង (ជាអញ្ញាវិមោក្ខ) ។

(๙) ពាក្យថា ការលះកាមច្ឆន្ទៈ ត្រង់ពាក្យថា ឆន្ទៈ បានដល់សេចក្តីពេញចិត្តចំពោះកាម សេចក្តីត្រេកត្រអាលចំពោះកាម សេចក្តីរីករាយចំពោះកាម សេចក្តីប្រាថ្នាកង់កាម សេចក្តីស្នេហាកង់កាម សេចក្តីស្រេកឃ្លានកង់កាម សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងកង់កាម សេចក្តីជ្រប៉ុនប្រុងកង់កាម សេចក្តីងប់កង់កាម ឧឃៈគឺកាម យោគៈគឺកាម ឧបាទានគឺកាម នីវរណៈគឺកាម-ឆន្ទៈ កង់កាមទាំងឆ្ងាយ ។ ពាក្យថា ការលះ កាមច្ឆន្ទៈ គឺការលះ ការរំងាប់ ការលះបង់ ការកំចាត់បង់កាមច្ឆន្ទៈ អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (ត្រង់ត្រាស់ថា) ការលះកាមច្ឆន្ទៈ ។ ពាក្យថា ចន្ទៈ ក្នុងបទថា ព្រះមានព្រះភាគ (ត្រាស់ថា) ម្នាលចន្ទៈ គឺព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះដោយឈ្មោះ ។ ត្រង់ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគនុ៎ះ ជាពាក្យនិយាយដោយគោរព ។ បេ ។ បញ្ចាត្តិថា មានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (ទើបមានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលចន្ទៈ ។

(๑๐) เอเมวมฺปิ โข ภิกฺขเว เอเมวมฺปิ อิมสฺมึ เจตสิเก อสาเต เจตสิเก ผุฏฺเฐ เจเตสสฺ-ปฺปฏิ อสาตา ผุฏฺฐา เวทนา ฯ เอเมวมฺปิ โข ภิกฺขเว ตถาคตสฺส ฉ เอเมวมฺปิ ฉ ขีณาสวสฺส ฉ อิมสฺมึ มหาภูตกาเย ปริญฺญาตา ปริยาทินฺนา อิมสฺมึ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฯ

(๑๑) ปิณฺฑปาโต จ ปฏิสนฺธิยา ปจฺจโย อตฺถิ อาหารูปตา อาหารฏฺฐิติยา สปฺปายตา ปิณฺฑปาโต ปิณฺฑปาตฏฺฐิติยา ปิณฺฑปาตฏฺฐิติยา ฯ ปิณฺฑปาโต จ ปฏิสนฺธิปิณฺฑปาโต จ ปฏิสนฺธิ มหาภูตกาเย ปริญฺญาตา ปริยาทินฺนา อิมสฺมึ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฯ

(๑๒) กุกฺกุฏณฺฑกสฺส ปกฺขหตสฺส กุกฺกุฏณฺฑกสฺส หตฺถปาทกุกฺกุจฺจมฺปิ กุกฺกุจฺจํ ทาฐกุกฺกุจฺจมฺปิ กุกฺกุจฺจํ หตฺถทาฐกุกฺกุจฺจมฺปิ กุกฺกุจฺจํ อกปฺปิยกปฺปิยสญฺญิตา กปฺปิเย อกปฺปิยสญฺญิตา

(๑๐) ពាក្យថា ការលះបង់នូវអកុសលធម៌ទាំង៣ គឺទោមនស្ស ត្រង់ពាក្យថា ទោមនស្ស បានដល់ចេតសិកដែលមិនជាទីត្រេកអរ ចេតសិកជាទុក្ខ ការទទួលអារម្មណ៍មិនជាទីត្រេកអរ ជាទុក្ខ ដែលកើតអំពីសម្ផស្សនៃចិត្ត គឺវេទនាមិនជាទីត្រេកអរ ជាទុក្ខ ដែលកើតអំពីសម្ផស្សនៃចិត្ត ។ ពាក្យថា ការលះនូវអកុសលធម៌ទាំង៣ គឺទោមនស្ស បានសេចក្តីថា ការលះ ការរំងាប់ ការលះបង់ ការកំចាត់បង់ នូវអកុសលធម៌ទាំង ២ គឺកាមច្ឆន្ទៈ ទិដ្ឋទោមនស្ស (ដៅចំពោះ) អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការលះនូវអកុសលធម៌ទាំង៣ គឺពួកទោមនស្ស ។

(๑๑) ពាក្យថា ការបន្ទោបង់ចិត្តរួញរា បានដល់ភាពនៃចិត្តមិនស្រួល មិនគួរដល់ការងារ កិរិយារួញរា ការរួញរា ការក្រាញ អាការនៃការក្រាញ ភាពនៃការក្រាញ ការប្រមូល អាការនៃការប្រមូល ភាពនៃការប្រមូល ។ ពាក្យថា ការបន្ទោបង់ចិត្តរួញរា គឺការបន្ទោបង់ ការលះបង់ ការរំងាប់ ការលះចោល ការសូន្យរម្ងាប់ចិត្តរួញរា (ដៅចំពោះ) អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការបន្ទោបង់ចិត្តរួញរា ។

(๑๒) ពាក្យថា កុក្កុច្ចៈតាំងខ្លួយ កង់បទថា ការហាមឃាត់កុក្កុច្ចៈតាំងខ្លួយ បានដល់ ការពឹសដៃ ហៅថាកុក្កុច្ចៈក៏បាន ការពឹសដើង់ហៅថាកុក្កុច្ចៈក៏បាន ការពឹសតាំងដៃតាំងដើង ហៅថា កុក្កុច្ចៈក៏បាន សេចក្តីសំគាល់ថាគួរ កង់របស់ដែលមិនគួរ សំគាល់ថាមិនគួរ កង់របស់ដែលគួរ

ปญฺเญ อาวุโสสาริปุตฺต อาวุโส ปญฺเญสาริปุตฺต ยสฺมึ ขฺวาหํ
กุสลาธมฺมา กุสลาธมฺมายนา กุสลาธมฺมายิตตฺเต เจตสา
วิปฺผาริสาเก มโนวิเลเขา ๕ อิเม ปญฺจ กุสลาธมฺมา ฯ
อปิจ ทฺวีหิ การเณหิ อุปฺปชฺชติ กุสลาธมฺมา เจ-
ตสา วิปฺผาริสาเก มโนวิเลเขา กตตฺตา จ
อกตตฺตา จ ฯ กถํ กตตฺตา จ อกตตฺตา จ อุ-
ปฺปชฺชติ กุสลาธมฺมา เจตสา วิปฺผาริสาเก มโนวิเล-
เขา ฯ กตมสฺมึ เม การเย ฐิตสฺมึ อกตมสฺมึ เม การย-
สฺมึ ฐิตสฺมึ อุปฺปชฺชติ กุสลาธมฺมา เจตสา วิปฺผาริสาเก
มโนวิเลเขา ฯ กตมสฺมึ เม วจีทฺวาเร ฐิตสฺมึ อกต-
สฺมึ เม วจีทฺวาเร ฐิตสฺมึ กตมสฺมึ เม มโนทฺวาเร ฐิตสฺมึ อกต-
สฺมึ เม มโนทฺวาเร ฐิตสฺมึ กตเร เม ชาณาติชาเต
อกตเร เม ชาณาติชาเต วิรมณีติ กตมสฺมึ
เม อทินฺนาทาเน อกตเร เม อทินฺนาทาเน วิร-
มณีติ กตเร เม การเมสุ มิจฺฉาจาเร อกตเร
เม การเมสุ มิจฺฉาจาร วิรมณีติ กตเร เม
มุสาวาเท อกตเร เม มุสาวาเท วิรมณีติ

សេចក្តីសំគាល់ថាមិនមានទោសក្នុងរបស់ដែលមានទោស សេចក្តីសំគាល់ថាមានទោសក្នុងរបស់ដែលមិនមានទោស សេចក្តីពឹស អាការនៃការប្រព្រឹត្តិពឹស ភាពនៃការប្រព្រឹត្តិពឹស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត ណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះលោកហៅថាកុក្កុច្ចៈ ។ មួយទៀត សេចក្តីពឹស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត តែងកើតដោយហេតុពីរ គឺ ព្រោះភាពនៃការធ្វើ ១ ព្រោះភាពនៃការមិនធ្វើ ១ ។ ចុះសេចក្តីពឹស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត កើតព្រោះភាពនៃការធ្វើ ១ ព្រោះភាពនៃការមិនធ្វើ ១ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីពឹស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត កើតឡើងដោយគំនិតដូចេ្នះថា កាយទុច្ចរិត អាត្មាអញបានធ្វើ កាយសុចរិត អាត្មាអញមិនបានធ្វើឡើយ ។ សេចក្តីពឹស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត កើតឡើងដោយគំនិតដូចេ្នះ ថា បើទុច្ចរិតអាត្មាអញបានធ្វើ បើសុចរិតអាត្មាអញមិនបានធ្វើឡើយថា មនោទុច្ចរិត អាត្មាអញបានធ្វើ មនោសុចរិត អាត្មាអញមិនបានធ្វើឡើយ ថា បាណាតិបាត អាត្មាអញបានធ្វើ ការវៀរចាកបាណាតិបាត អាត្មាអញមិនបានធ្វើឡើយ ថា អទិន្នាទាន អាត្មាអញបានធ្វើ ការវៀរចាកអទិន្នាទាន អាត្មាអញមិនបានធ្វើឡើយ ថា កាមេសុមិច្ឆាចារ អាត្មាអញបានធ្វើ ការវៀរចាកកាមេសុមិច្ឆាចារ អាត្មាអញមិនបានធ្វើឡើយថា មុសាវាទ អាត្មាអញបានធ្វើ ការវៀរចាកមុសាវាទ អាត្មាអញមិនបានធ្វើឡើយ

กตา เม ปิสุณา วาจา อกตา เม ปิสุณวาจาย
วาจาย เวรมณีติ กตา เม ผรุสา วาจา อกตา
เม ผรุสาย วาจาย เวรมณีติ กเถา เม สมฺผ-
ลาเปา อกตา เม สมฺผปฺปลาปา เวรมณีติ กตา
เม อภิชฺฌา อกตา เม อนภิชฺฌาติ กเถา เม พฺยา-
ปาโท อกเถา เม อพฺยาปาโทติ กตา เม มิจฺฉา-
ทิฏฺฐิ อกตา เม สมฺมาทิฏฺฐีติ อุปฺปชฺชตุ กุกฺกุจฺจํ เจต-
สเก วิปฺปฏิสาเร มเถวิเลเขา ฯ ยาวํ กตญฺญู จ
อกตญฺญู จ อุปฺปชฺชติ กุกฺกุจฺจํ เจตสเก วิปฺปฏิสาเร
มเถวิเลเขา ฯ เอวเมว สีเลสุมฺหิ อปริปูรการีติ
อุปฺปชฺชตุ กุกฺกุจฺจํ เจตสเก วิปฺปฏิสาเร มเถวิเล-
เขา ฯ ตโตเยสุมฺหิ อกตญฺญูกตเวทิตาย เกวเล อมตฺตญฺ-
ญูมฺหิ ฉาตกวิเย มเถนฺยุกฺขลูปมาย ฯ สติสมฺปชญฺเญ ส-
มนฺนาคเตมฺหิ อการิตา เม ตณฺหาย สติปฏฺฐานาติ
อการิตา เม ตณฺหาย สมฺมปฺปธานาติ อการิตา เม
ตณฺหาย อิทฺธิปาทานาติ อการิตายิ เม ปญฺจินฺทฺริยานีติ

ថា បិសុណវាចា អាត្មាអញបានធ្វើ ការវៀរចាកបិសុណវាចា អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេឬយ ថា ផរុសវាចា អាត្មាអញបានធ្វើ ការវៀរចាកផរុសវាចា អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេឬយ ថា សម្ផប្បលាបៈ អាត្មាអញបានធ្វើ ការវៀរចាកសម្ផប្បលាបៈ អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេឬយ ថា អភិជ្ឈា អាត្មាអញបានធ្វើ ការមិនមានអភិជ្ឈា អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេឬយ ថា ព្យាបាទ អាត្មាអញបានធ្វើ ការមិនព្យាបាទ អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេឬយ ថា មិច្ឆាទិដ្ឋិអាត្មាអញបានធ្វើ សម្មាទិដ្ឋិ អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេឬយ ។ សេចក្តីពិស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត កើតទ្បើង ព្រោះភាពនៃការធ្វើ នឹងភាពនៃការមិនធ្វើយ៉ាងនេះ ។ មួយទៀត សេចក្តីពិស ការក្តៅក្រហាយចិត្ត គំនូសនៃចិត្តកើតទ្បើងដោយគំនិតដូច្នេះថា អាត្មាអញមិនបានបំពេញកុងសីលទាំងឡាយទេ ។ សេចក្តីពិស ការក្តៅក្រហាយចិត្ត គំនូសនៃចិត្តកើតទ្បើងដោយគំនិតដូច្នេះថា អាត្មាអញមិនបានគ្រប់គ្រងទ្វារកុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ថា អាត្មាអញមិនដឹងប្រមាណកុងភោជនទេ ថា អាត្មាអញមិនបានប្រកបរឿយៗ នូវសេចក្តីភ្ញាក់រឭកទេ ថា អាត្មាអញមិនបានប្រកបដោយសតិ នឹងសម្បជញ្ញៈទេ ថា សតិប្បដ្ឋានទាំង ៤ អាត្មាអញមិនបានចម្រើនទេ ថា សម្មប្បធានទាំង ៤ អាត្មាអញមិនបានចម្រើនទេ ថា ឥទ្ធិបាទ ៤ អាត្មាអញមិនបានចម្រើនទេ ថា ឥន្ទ្រិយ ៥ អាត្មាអញមិនបានចម្រើនទេ

អភាវិតានំ មេ បញ្ញា ពលានីតិ អភាវិតា មេ សត្ត
ពោជ្ឈង្គាតិ អភាវិតោ មេ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោតិ
ទុក្ខំ មេ អបរិញ្ញាតន្តិ សមុទយោ មេ អប្បហីនោតិ
មគ្គោ មេ អភាវិតោតិ និរោធោ មេ អសច្ឆិកតោតិ
ទុប្បដិវិទ្ធំ កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិ-
លេខោ ។ កុក្កុច្ចានំ និវរណន្តិ កុក្កុច្ចានំ អា-
វរណំ និវរណំ បហានំ វូបសមោ បដិនិស្សគ្គោ ប-
ដិប្បស្សទ្ធិ អមតំ និព្ពានន្តិ កុក្កុច្ចានំ និវរណំ ។
តេនាហ ភគវា

បហានំ កាមច្ឆន្ទានំ (ទុនយាតិ ភគវា)
នោមនស្សាន ចូភយំ
ជិនស្ស ច បច្ចនំ
កុក្កុច្ចានំ និវរណន្តិ ។

(๑๓) ទុបេក្ខាសតិសំសុទ្ធិ ធម្មតក្កបុរេជវំ
អញ្ញាវិមោក្ខំ សំព្រូមិ អវិជ្ជាយ បភេទនំ។

ថា ពល: ៥ អាត្មាអញមិនបានចម្រើនទេ ថា ពោជ្ឈង្គ៧ អាត្មាអញមិនបានចម្រើនទេ ថា មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ អាត្មាអញមិនបានចម្រើនទេ ថា ទុក្ខ អាត្មាអញមិនបានកំណត់ដឹងទេ ថា សមុទ័យ អាត្មាអញមិនបានលះបង់ទេ ថា មគ្គ អាត្មាអញ មិនបានចម្រើនទេ ថា និរោធ អាត្មាអញមិនបានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ទេ ។ ពាក្យថា ការហាមឃាត់កុកកុច្ចៈតាំងក្បាយ បាននិយថា ការទប់ ការពារពាំង ការលះ ការរំងាប់ ការលះចោល ការស្ងប់រម្ងាប់កុកកុច្ចៈ (ដៅចំពោះ) អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការហាមឃាត់កុកកុច្ចៈតាំងក្បាយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលទយៈតថាគតសំដែងថា)

ការលះនូវអកុសលធម៌តាំង ២ គឺ កាមច្ឆន្ទៈ នឹងទោមនស្សផង ការបន្ទោបង់ចិត្តរួញរាផង ការហាមឃាត់កុកកុច្ចៈតាំងក្បាយផង (ជាអញ្ញាវិមោក្ខ) ។

(១៣) មួយទៀត តថាគតសំដែង នូវទុក្ខានឹងសតិ ដ៏បរិសុទ្ធ នូវការត្រិះរិះធម៌ស្ទុះទៅមុន ថាជាអញ្ញាវិមោក្ខ ជាគ្រឿងទម្លាយអវិជ្ជា ។

(๑๘) อุเปกฺขาสติสีสมุทฺทฏฺเ อุเปกฺขาติ ยา จตุตฺถชฺฌาเน อุเปกฺขา อุเปกฺขนา อชฺฌุเปกฺขนา จิตฺต-สมตา จิตฺตปฺปสาทนตา มชฺฌตฺตตา จิตฺตสฺส ฯ สตีติ ยา จตุตฺถชฺฌาเน อุเปกฺขํ อารพฺภ สติ อนุสฺสรณา ฯเป ฯ สมฺมาสตีติ อุเปกฺขาสติ ฯ สีสมุทฺทฏฺเ จตุตฺถชฺฌาเน อุเปกฺขา จ สติ จ สุทฺธา เหฏฺา สีสมุทฺทา ปริโยนทฺธา อนวชฺชา วิคตกิ-ปกฺกิเลสา มุทุภูตา กมฺมนิยา ฐิตา อาเนญฺช-ปฺปตฺตาติ อุเปกฺขาสติสีสมุทฺทฏฺเ ฯ

(๑๙) ธมฺมตณฺหาปุเรชวฏฺเ ธมฺมตณฺหา ปุพฺพงฺคมฏฺเน สมฺมาสงฺกปฺโป ฯ โส อาธิปเตยฺยฏฺเน เสฏฺโ โหติ ปุริเมหิ โหติ ปุพฺพงฺคโม เหฏฺา อญฺญาวิเมกฺขสญฺญาติ เอวมฺปิ ธมฺมตณฺหาปุเรชวาโท ฯ อถวา ธมฺมตณฺหา ปุพฺพงฺคมฏฺเน สมฺมาทิฏฺิ ฯ สา อาธิปเตยฺยฏฺเน เสฏฺโ โหติ ปุริเมหิ โหติ ปุพฺพงฺคมา เหฏฺา อญฺญาวิเมกฺขสญฺญาติ เอวมฺปิ ธมฺมตณฺหาปุเรชวาโท ฯ อถวา ธมฺมตณฺหา ปุพฺพงฺคมฏฺเน จตฺตาโร มคฺคา ปุพฺพภาเค วิปสฺสนา ฯ

(๑๔) พึงทราบวินิจฉัยในบทว่า อุเปกฺขา ในบทว่า อุเปกฺขา นี้ ชื่อว่าอุเบกขาสติปัฏฐาน ได้แก่ ความเพ่งเฉย ความวางเฉย ความเป็นกลางแห่งจิต ความสงบจิต ความตั้งมั่นแห่งจิต ความเป็นอันเดียวแห่งจิต ในจตุตถฌาน ฯ พึงทราบวินิจฉัยในบทว่า สติ ได้แก่ ความระลึกได้ ความเข้าไประลึกได้ ฯลฯ ความระลึกชอบ ฯ ในบทว่า อุเปกฺขาสหคตา สติ อุปฏฺฐานา นี้ ชื่อว่าอุเบกขาสติปัฏฐาน เพราะเป็นไปกับด้วยอุเบกขา ในจตุตถฌาน เพราะเหตุนั้น (ตรัสว่า) อุเบกขาสติปัฏฐาน ฯ พึงทราบวินิจฉัยในบทว่า ปริสุทฺธา ได้แก่ ความเป็นธรรมชาติบริสุทธิ์ ผ่องใส ปราศจากอุปกิเลส ปราศจากอุปกิเลส เป็นธรรมชาติอ่อน ควรแก่การงาน เป็นธรรมชาติตั้งมั่น ถึงความไม่หวั่นไหวได้ เพราะเหตุนั้น (ตรัสว่า) อุเบกขาสติปัฏฐาน บริสุทธิ์ ฯ

(๑๕) พึงทราบวินิจฉัยในบทว่า สมฺมาสงฺกปฺโป ก่อนอื่นสมฺมาสงฺกปฺโป ชื่อว่าสัมมาสังกัปปะ ได้แก่ ความดำริชอบ ฯ สมฺมาสงฺกปฺโป นั้น เป็นองค์เดิม เป็นองค์ต้น เป็นประธาน แห่งอนาสวมรรค เพราะเหตุนั้น (ตรัสว่า) สัมมาสังกัปปะ ดังนี้ก็ได้ ฯ อีกอย่างหนึ่ง สมฺมาทิฏฺฐิ ชื่อว่าสัมมาทิฏฐิ ได้แก่ ความเห็นชอบ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ นั้น เป็นองค์เดิม เป็นองค์ต้น เป็นประธาน แห่งอนาสวมรรค เพราะเหตุนั้น (ตรัสว่า) สัมมาทิฏฐิ ดังนี้ก็ได้ ฯ ก็ในวิภังคนี้ ท่านกล่าวองค์มรรคเดิมแห่งมรรคมีองค์ ๘ ชื่อว่าความดำริชอบ ฯ

สา อาธิเตยฺยฏฺเน ปุริเตยฺยฏฺเน ปุพฺพงฺคมฏฺเน อญฺญาวิโมกฺขสฺสาติ ฝาสฺมา ฉฬงฺคสมนฺนาคตา ปุเรชวา ฯ

(๑๖) อญฺญาวิโมกฺขํ สมฺปาทิตสฺส อญฺญาวิโมกฺขา ปุพฺพงฺคมา อรหตฺตวิโมกฺขา ฯ อรหตฺตวิโมกฺขสฺส สมฺปาทิตสฺส อาธิปฺปาโย นิเสวิโต ภาวิโต พหุลีกโต วิภาวิโต วิภูโต อุตฺตานีกโต โหตีติ อญฺญาวิโมกฺขา สมฺปาทิตา ฯ

(๑๗) อาชานาย ปเหตพฺพนฺติ อาชานาตีติ ขุปฺปกา อญฺญาณา ฯ เป ฯ อาชานลกฺขณา โมเหน อกุสลมูลา ฯ อาชานาย ปเหตพฺพนฺติ อาชานาย เหตุ ปเหตุ ปหาตุ วูปสเมตุ ปฏินิสฺสคฺคาย ปฏิปสฺสทฺธิ อมตา นิพฺพานตฺถิ อาชานาย ปเหตุ ฯ เหตฺถาปิ ภควา

ยาเปกฺขาสติสมฺปนฺโน ฉฬงฺคสมนฺนาคตา
อญฺญาวิโมกฺขา สมฺปาทิตา อาชานาย ปเหตพฺพนฺติ ฯ

(๑๘) ตีหากาเรหิ สญฺโญชนา ลหุกา ตีหากาเรหิ ตสฺส วิตกฺกา ลหุกา ตนุกา วิปฺปโยเคน นิพฺพานตฺถิ ฯ

๑ ม. ตีหากาเรหิ ฯ

วิปสฺสนานោះ ជាខាងដើម ជាខាងមុខ ជាប្រធាន នៃអញ្ញាវិមោក្ខ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការត្រិះរិះដោយមិនសុះទៅមុន យ៉ាងនេះ ក៏បាន ។

(๑๖) ពាក្យថា តថាគតសំដែងថា អញ្ញាវិមោក្ខ គឺ អរហត្តវិមោក្ខ លោកហៅថា អញ្ញាវិមោក្ខ តថាគតពោលដោយប្រពៃ ច្បាប់ សំដែង ប្រញ៉ែប្ត តាំងផ្តើម បើក វែកញែក ធ្វើឲ្យងាយនូវអរហត្តវិមោក្ខ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតសំដែងថា អញ្ញាវិមោក្ខ ។

(๑๗) ពាក្យថា អវិជ្ជា កង្ខបទថា ជាគ្រឿងទម្លាយអវិជ្ជា បានដល់ ការមិនដឹងក្នុងទុក្ខ ។ បេ ។ គន្ធិះគឺអវិជ្ជា មោហៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា ជាគ្រឿងទម្លាយអវិជ្ជា បានន័យថា ការបំបែក ការទម្លាយ ការលះ ការរំងាប់ ការលះចោល ការកំចាត់បង់នូវអវិជ្ជា គឺអមតនិព្វាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាគ្រឿងទម្លាយអវិជ្ជា ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(មួយទៀត) តថាគតសំដែង នូវខេត្តានីឆសតិ ដ៏ បរិសុទ្ធ នូវការត្រិះរិះដោយមិនសុះទៅមុន ថាជាអញ្ញាវិមោក្ខ ជាគ្រឿងទម្លាយអវិជ្ជា ។

(๑๘) (ទេយ្យមាណពទូលសួរថា) សត្វលោកមានអ្វីជាគ្រឿង បង់ទុក អ្វីជាគ្រឿងត្រាប់ទៅ របស់សត្វលោកនោះ ដែលលោកពោលថា និព្វាន តើព្រោះការលះអ្វីបាន ។

(๑๙) កីសុ សញ្ញោជនោ លោកោតិ កិំ លោកស្ស សំយោជនំ លក្ខណំ ពន្ធនំ ឧបក្កិលេសោ កេនេ លោកោ យុត្តោ បយុត្តោ អាយុត្តោ សមាយុត្តោ លក្តោ លក្តិតោ បលិពុទ្ធោតិ កីសុ សញ្ញោជនោ លោកោ ។

(๒๐) កីសុ តស្ស វិចារណាតិ កិំ តស្ស ចារណំ វិចារណំ បដិវិចារណំ កេនេ លោកោ ចរតិ វិចរតិ បដិវិចរតីតិ កីសុ តស្ស វិចារណំ ។

(๒๑) កិសុស្ស វិបុលោនេន ឯញ្ជំ ឥតិ វុច្ចតីតិ កិសុស្ស វិបុលោនេន រូបសមេន បដិឯសុក្កេន បដិបស្សទ្ធិយា ឯញ្ជំ ឥតិ វុច្ចតិ បវុច្ចតិ កថីយតិ កលិយតិ ធីបិយតិ ឥមាវិយតីតិ កិសុស្ស វិបុលោនេន ឯញ្ជំ ឥតិ វុច្ចតិ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

កីសុ សញ្ញោជនោ លោកោ កីសុ តស្ស វិចារណំ
កិសុស្ស វិបុលោនេន ឯញ្ជំ ឥតិ វុច្ចតីតិ ។

(๑๙) ពាក្យថា សត្វលោកមានអ្វីជាគ្រឿងចងខ្ពក់ គឺអ្វីជាគ្រឿងប្រកបព្រម ជាគ្រឿងជាប់ ជាចំណង ជាឧបក្កិលេសនៃសត្វលោក គឺថា សត្វលោកប្រកប ប្រកបសព្វ ប្រកបខ្ជាក់ ផ្សំ ជាប់ ជាក់ ចំពាក់ ដោយអ្វី ហេតុនោះ (លោកសួរថា) សត្វលោកមានអ្វីជាគ្រឿងប្រកបព្រម ។

(๒๐) ពាក្យថា អ្វីជាគ្រឿងត្រាច់ទៅរបស់សត្វលោកនោះ គឺអ្វីជាគ្រឿងដើរ ត្រាច់ទៅ ត្រាច់រង្គាត់របស់សត្វលោកនោះ គឺ សត្វលោកដើរ ត្រាច់ទៅ ត្រាច់រង្គាត់ដោយអ្វី ហេតុនោះ (លោកសួរថា) អ្វីជាគ្រឿងត្រាច់ទៅ របស់សត្វលោកនោះ ។

(๒๑) ពាក្យថា ដែលលោកពោលថានិព្វាន តើព្រោះការលះអ្វីបាន គឺដែលលោកហៅ ពោល ថ្លែង សំដែង ពន្យល់ថានិព្វាន តើដោយការលះ ការរំងាប់ ការរលាស់ចោល ការស្ងប់រម្ងាប់នូវអ្វី ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ដែលលោកពោលថា និព្វាន តើព្រោះការលះអ្វីបាន ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

> សត្វលោកមានអ្វីជាគ្រឿងចងខ្ពក់ អ្វីជាគ្រឿងត្រាច់ទៅ
> របស់សត្វលោកនោះ ដែលលោកពោលថា និព្វាន តើ
> ព្រោះការលះអ្វីបាន ។

(๒๒) ธมฺมสญฺโญชนา โลเกกา วิตกฺกสฺส วิจารสฺส

สมฺปยุตฺตาย วิปฺปยุตฺตาเนน ธมฺมานํ สหชาตปจฺจยตา ฯ

(๒๓) ธมฺมสญฺโญชนา โลเกกาติ ธมฺเม ปฏิจฺจ

สมฺปยุตฺโต ขนฺโธ ผสฺสาโร เวทนาโร ฯ เปฯ อภิชฺฌา โลโภ

อกุสลมูลํ ฯ ยา ธมฺเม โลเภ สญฺญา สญฺโญชนํ

ลคฺคนํ ฐปนํ อุปคฺคหิเตสุ สหายา ธมฺมา โลเก

เกา ยุตฺตา ปยุตฺตา สมายุตฺตา สมฺปยุตฺตา ลคฺคา

ลคฺคิตา ปลิพุทฺธาติ ธมฺมสญฺโญชนา โลเกกา ฯ

(๒๔) วิตกฺกสฺส วิจารสฺส วิตกฺกาติ วิตกฺกา ฯ วิตกฺกา

กามวิตกฺกา พฺยาปาทวิตกฺกา วิหึสาวิตกฺกา ญาติ-

วิตกฺกา ชนปทวิตกฺกา อมรวิตกฺกา ปรานุทฺทยตาปฏิ-

สํยุตฺตา วิตกฺกา ลาภสกฺการสิโลกปฏิสํยุตฺตา

(២២) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) សត្វលោកមានសេចក្តីរីករាយជាគ្រឿងចងទុក សេចក្តីត្រិះរិះគាំងផ្សាយជាគ្រឿងត្រាច់ទៅរបស់សត្វលោកនោះ ដែលលោកពោលថា និព្វាន ព្រោះការលះតណ្ហាបាន ។

(២៣) ពាក្យថា សត្វលោក មានសេចក្តីរីករាយជាគ្រឿងចងទុក សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីរីករាយ បានខាងសេចក្តីត្រេកត្រអាល ការត្រេកត្រអាលខ្លាំង ។បេ។ ការសំឡឹងរំពៃ (ទ្រព្យអ្នកដទៃ) លោក: អកុសលមូល ។ សេចក្តីរីករាយណាដែលជាគ្រឿងប្រកបព្រមជាគ្រឿងជាប់ ជាគ្រឿងចង ជាឧបក្កិលេសនៃលោក សត្វលោកប្រកប ប្រកបសព្វ ប្រកបខ្ជាប់ ផ្សំ ជាប់ ពាក់ ចំពាក់ ដោយសេចក្តីរីករាយនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សត្វលោកមានសេចក្តីរីករាយជាគ្រឿងចងទុក ។

(២៤) ពាក្យថា សេចក្តីត្រិះរិះគាំងផ្សាយ កង់បថថា សេចក្តីត្រិះរិះគាំងផ្សាយ ជាគ្រឿងត្រាច់ទៅ របស់សត្វលោកនោះ នថាដល់សេចក្តីត្រិះរិះ ៩ គឺ សេចក្តីត្រិះរិះកង់កាម សេចក្តីត្រិះរិះកង់ព្យាបាទ សេចក្តីត្រិះរិះកង់វិហឹសា សេចក្តីត្រិះរិះកង់ញាតិ សេចក្តីត្រិះរិះកង់ជនបទ សេចក្តីត្រិះរិះកង់ការមិនស្លាប់ សេចក្តីត្រិះរិះប្រកបបំពោះដោយភាពនៃសេចក្តីអាណិតដល់ជនដទៃ សេចក្តីត្រិះរិះប្រកបបំពោះដោយលាភសក្ការៈ នង់សេចក្តីសរសើរ

วิตกฺเกนฺโต อนวชฺชสุขวิปากานิ กายสงฺขาราทีนิ วิตกฺเกนฺโต ๔เม ปุคฺคลา เอว วิตกฺกา ฯ ๔เม เอว วิตกฺกา อสฺสุ โลเก-ตสฺสุ ชาวณฺหา วิชาวณฺหา ปฏิวิชาวณฺหา ๔เมปิ เอวปิ วิตกฺเกปิ เสา โลเกา จวติ วิจวติ ปฏิ-วิจวติตฺติ วิตกฺกสฺสุ วิชาวณฺหา ฯ

(๒๕) สญฺญาย วิปฺผารเนน ฉิทฺทกฺขณ ๔ติ ปุคฺค-ลตฺติ สญฺญายาติ รูปสญฺญา สทฺทสญฺญา คนฺธสญฺญา รสสญฺญา ผොට්ඨพฺพสญฺญา ธมฺมสญฺญา ฯ สญฺญาย วิปฺผารเนน ฉิทฺทกฺขณ ๔ติ ปุคฺคลตฺติ สญฺญาย วิปฺ-ผารเนน รูปสเมน ปฏิฆสญฺญกฺขเณ ปฏิปฺผสฺสทฺวิยา ฉิทฺทกฺขณ ๔ติ ปุคฺคลติ ปวุจฺจติ ตถิยติ ตถาิยติ ฉิปิยติ เวหาสิยติตฺติ สญฺญาย วิปฺผารเนน ฉิทฺท-กฺขณ ๔ติ ปุคฺคลติ ฯ เตนาหา ภควา

ฉฬิเมสญฺเญวาโน โลเกา วิตกฺกสฺสุ วิชาวณฺหา
สญฺญาย วิปฺผารเนน ฉิทฺทกฺขณ ๔ติ ปุคฺคลติ ฯ

(๒๖) ตตฺถ สตสฺสุ จวเนา วิญฺญาณ๋ ขุปปฺปชฺชติ
ภควฺโต ปุคฺคลาภญฺญา ตำ สุณาหมาโต ตว ฯ

សេចក្តីត្រិះរិះ ប្រកបដោយការមិនបង់ឲ្យគេមើលងាយ ពាំងនេះហៅថា សេចក្តីត្រិះរិះ ៩ ។ សេចក្តីត្រិះរិះពាំង ៩ នេះ ជាគ្រឿងដើរទៅ ត្រាច់ទៅ ត្រាច់រង្គាត់ទៅនៃសត្វលោកនោះ គឺថា សត្វលោកនោះដើរទៅ ត្រាច់ទៅ ត្រាច់រង្គាត់ទៅដោយសារសេចក្តីត្រិះរិះ ៩ នេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីត្រិះរិះពាំងឡាយ ជាគ្រឿងត្រាច់ទៅរបស់សត្វលោកនោះ ។

(២៥) ពាក្យថា តណ្ហា កង់បទថា ដែលលោកពោលថា និព្វាន ព្រោះការលះបង់តណ្ហា ឈ្មោះជាលំបូតណ្ហា សន្ធតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រស-តណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា ដែលលោកពោលថា និព្វាន ព្រោះការលះបង់តណ្ហា គឺថាដែលលោក ហៅ ពោល ថ្លែង សំដែង បំភ្លឺ ពន្យល់ ថានិព្វាន ព្រោះការលះ ការរំងាប់ ការរលាស់ចោល ការស្ងប់រម្ងាប់ តណ្ហា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដែលលោកពោលថា និព្វាន ព្រោះការលះតណ្ហា ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

> សត្វលោក មានសេចក្តីរីករាយជាគ្រឿងចង់ទុក សេចក្តី ត្រិះរិះពាំងឡាយ ជាគ្រឿងត្រាច់ទៅរបស់សត្វលោកនោះ ដែលលោកហៅថា និព្វាន ព្រោះការលះតណ្ហាបាន ។

(២៦) បុគ្គលមានស្មារតី ប្រព្រឹត្តទៅដូចម្តេច វិញ្ញាណទើប រលត់ ពួកខ្ញុំព្រះអង្គមកគាល់ ដើម្បីទូលសួរព្រះមានព្រះ ភាគ នឹងបានស្តាប់ព្រះពុទ្ធដីកា របស់ព្រះអង្គ ។

(๒๗) អេវំ សតស្ស ចរតោបិ អេវំ សតស្ស សម្បជានស្ស ចរតោ វិចរតោ សរិយេតោ វត្តយេតោ ចាលយេតោ យបយេតោ យាបយេតោបិ អេវំ សតស្ស ចរតោ ។

(๒๘) វិញ្ញោណំ ឧបរុជ្ឈតីតិ វិញ្ញោណំ និរុជ្ឈតីតិ វិបស្សតិ អត្ថំ គច្ឆតិ បដិបស្សម្ភតីតិ វិញ្ញោណំ ឧបរុជ្ឈតិ ។

(๒๙) ភគវាំ បុដ្ឋមាភគ្ឃាតិ ពុទ្ធំ ភគវាំ បុដ្ឋំ បុច្ឆិតុំ យាចិតុំ អជ្ឈេសិតុំ បសាទេតុំ អាភគ្ឃា អាភតគ្ឃា ឧភាភតគ្ឃា សម្ពុតគ្ឃា តយោ សទ្ធិំ សមាភតគ្ឃាតិ ភគវាំ បុដ្ឋមាភគ្ឃា ។

(๓๐) តំ សុណោម វចោ តវាតិ តត្ថ តុយ្ហំ វចនំ ព្យបថំ ទេសនំ អនុសន្ធិំ សុណោម ឧក្ខណ្ណោម ឧបធារេម ឧបលក្ខេម្ហាតិ តំ សុណោម វចោ តវ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

(៦៧) ពាក្យថា បុគ្គលមានស្មារតី ប្រព្រឹត្តទៅដូចម្តេច គឺបុគ្គលមានស្មារតី ដ៏ឥតប្រមៃ ត្រាច់ទៅ ត្រាច់ទៅផ្សេងៗ ដើរទៅ ប្រព្រឹត្តទៅរក្សា យាត្រា យាត្រាទៅ ដូចម្តេច ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បុគ្គលមានស្មារតី ប្រព្រឹត្តទៅ ដូចម្តេច ។

(៦៨) ពាក្យថា វិញ្ញាណទើបរលត់ គឺវិញ្ញាណរលត់ សូម្បីអស្តង្គតសូម្បីរំងាប់ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) វិញ្ញាណទើបរលត់ ។

(៦៩) ពាក្យថា ពួកខ្ញុំព្រះអង្គមកគាល់ ដើម្បីទូលសួរព្រះមានព្រះភាគ គឺពួកខ្ញុំព្រះអង្គ មក មកដល់ មកគាល់ ដល់ព្រម មកដួបជុំ ជាមួយនឹងព្រះអង្គ ដើម្បីទូលសួរ សាកសួរ អង្វរ អាពាធនា ជ្រះថ្លា ចំពោះព្រះពុទ្ធមានជោគ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ពួកខ្ញុំព្រះអង្គមកគាល់ដើម្បីទូលសួរព្រះមានព្រះភាគ ។

(៧០) ពាក្យថា ព្រះអង្គ កង់បទថា នឹងបានស្តាប់ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះអង្គ គឺពួកខ្ញុំព្រះអង្គ ស្តាប់ រៀន បង់ចាំទុក កំណត់ទុកនូវព្រះវាចា ការរោល ការសំដែង អនុសន្ធិរបស់ព្រះអង្គ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) នឹងបានស្តាប់ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះអង្គ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

ฉទ្ទយមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

ករំ សតសហស្សេ ចរតោ វិញ្ញាណំ ឧបរុជ្ឈតិ

អភវិច្ចំ បុដ្ឋមាភញ្ញា តំ សុណោម វចោ អភវតិ ។

(๓๑)អជ្ឈត្តញ្ច ពហិទ្ធា ច វេទនំ នាភិនន្ទតោ

ឯវំ សតសហស្សេ ចរតោ វិញ្ញាណំ ឧបរុជ្ឈតិ ។

(๓๒) អជ្ឈត្តញ្ច ពហិទ្ធា ច វេទនំ នាភិនន្ទតោតិ

អជ្ឈត្តំ វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរន្តោ វេទនំ

នាភិនន្ទតិ នាភិវទតិ ន អជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតិ

អភិនន្ទនំ អភិវទនំ អជ្ឈោសានំ តាយំ បរមាសំ អភិ-

និវេសំ បជហាតិ វិនោទេតិ ព្យន្តីករោតិ អនភាវង្គមេ-

តិ ។ ពហិទ្ធា វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរន្តោ វេទនំ

នាភិនន្ទតិ នាភិវទតិ ន អជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតិ អភិន-

ន្ទនំ អភិវទនំ អជ្ឈោសានំ តាយំ បរមាសំ អភិនិវេសំ

បជហាតិ វិនោទេតិ ព្យន្តីករោតិ អនភាវង្គមេតិ ។

បុគ្គលមានស្មារតី ប្រព្រឹត្តទៅដូចម្តេច វិញ្ញាណទើបរលត់ ពួកខ្ញុំព្រះអង្គមកគាល់ ដើម្បីទូលសួរព្រះមានព្រះភាគ នឹងបានស្តាប់ព្រះពុទ្ធដីកា របស់ព្រះអង្គ ។

(៣១) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) កាលបុគ្គលមិនរីកពាយ ចំពោះវេទនាខាងក្នុងខាងក្នុង ខាងក្រៅ មានស្មារតីប្រព្រឹត្តទៅ យ៉ាងនេះ វិញ្ញាណទើបរលត់ ។

(៣២) អធិប្បាយពាក្យថា កាលបុគ្គលមិនរីកពាយ ចំពោះវេទនាខាងក្នុង ខាងក្រៅ គឺបុគ្គលកាលពិចារណាឃើញវេទនាក្នុងវេទនាខាងក្នុង មិនរីកពាយ មិនសរសើរ មិនប៉ិតនៅក្នុងសេចក្តីជ្រប់ចិត្ត ចំពោះវេទនា គឺថា លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាសឲ្យដល់នូវការមិនមានបៃបគាត នូវការរីកពាយ ការសរសើរ ការជ្រប់ចិត្ត ការភ្ជួចកាន់ ការស្តាបអង្អែល ការប្រកាន់ ។ បុគ្គលកាលពិចារណាឃើញវេទនា ក្នុងវេទនាខាងក្នុង ខាងក្រៅ មិនរីកពាយ មិនសរសើរ មិនប៉ិតនៅក្នុងការជ្រប់ចិត្ត ចំពោះវេទនា លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនមានបៃបគាត នូវការរីកពាយ ការសរសើរ ការជ្រប់ចិត្ត ការភ្ជួចកាន់ ការស្តាបអង្អែល ការប្រកាន់ ។

អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរន្តោ វេទនំ
ជានាតិ ឆន្ទតិ ជានាតិវេទតិ ន អជ្ឈាសាយ តិដ្ឋតិ អភិនន្ទនំ
អភិវទនំ អជ្ឈាសានំ តាហំ បរាមាសំ អភិនិវេសំ
បដិហាតិ វិនោទេតិ ព្យន្តីករោតិ អនភាវង្គមេតិ ។
អជ្ឈត្តំ សមុទយធម្មានុបស្សី វេទនាសុ វិហរន្តោ អជ្ឈត្តំ
វយធម្មានុបស្សី វេទនាសុ វិហរន្តោ អជ្ឈត្តំ សមុទយ-
វយធម្មានុបស្សី វេទនាសុ វិហរន្តោ ពហិទ្ធា សមុទយ-
ធម្មានុបស្សី វេទនាសុ វិហរន្តោ ពហិទ្ធា វយធម្ម-
នុបស្សី វេទនាសុ វិហរន្តោ ពហិទ្ធា សមុទយវយធម្ម-
នុបស្សី វេទនាសុ វិហរន្តោ អជ្ឈត្តពហិទ្ធា សមុទយ-
ធម្មានុបស្សី វេទនាសុ វិហរន្តោ អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វយ-
ធម្មានុបស្សី វេទនាសុ វិហរន្តោ អជ្ឈត្តពហិទ្ធា សមុ-
ទយវយធម្មានុបស្សី វេទនាសុ វិហរន្តោ វេទនំ ជានាតិ-
ឆន្ទតិ ជានាតិវេទតិ ន អជ្ឈាសាយ តិដ្ឋតិ អភិនន្ទនំ
អភិវទនំ អជ្ឈាសានំ តាហំ បរាមាសំ អភិនិវេសំ
បដិហាតិ វិនោទេតិ ព្យន្តីករោតិ អនភាវង្គមេតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

បុគ្គលកាលពិចារណាឃើញវេទនា កង់វេទនាទាំង៣ក្នុងខាងក្នុង ក្រៅ មិនរីករាយ មិនសរសើរ មិនប៉ិតនៅក្នុងការជ្រប់ចិត្ត ចំពោះវេទនា គឺលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនមានបៃបកាត នូវការរីករាយ សរសើរ ជ្រប់ចិត្ត ក្លួចកាន់ ស្អប់អង្អែល ប្រកាន់ ។ បុគ្គលកាលពិចារណាឃើញនូវការកើតឡើងជាធម្មតា កង់វេទនាទាំង៣ក្នុងខាងក្នុង កាលពិចារណាឃើញនូវការវិនាសទៅជាធម្មតា កង់វេទនាទាំង៣ក្នុងខាងក្នុង កាលពិចារណាឃើញនូវការកើតឡើងនឹងការវិនាសទៅជាធម្មតា កង់វេទនាទាំង៣ក្នុងខាងក្នុង កាលពិចារណាឃើញ នូវការកើតឡើងជាធម្មតា កង់វេទនាទាំង៣ក្រៅ កាលពិចារណាឃើញនូវការវិនាសទៅជាធម្មតា កង់វេទនាទាំង៣ក្រៅ កាលពិចារណាឃើញនូវការកើតឡើង នឹងការវិនាសទៅជាធម្មតា កង់វេទនាទាំង៣ក្រៅ កាលពិចារណាឃើញនូវការកើតឡើងជាធម្មតា កង់វេទនាទាំង៣ក្នុងខាងក្រៅ កាលពិចារណាឃើញនូវការវិនាសទៅជាធម្មតា កង់វេទនាទាំង៣ក្នុងខាងក្រៅ កាលពិចារណាឃើញនូវការកើតឡើងនឹងការវិនាសទៅជាធម្មតា កង់វេទនាទាំង៣ក្នុងខាងក្រៅ មិនរីករាយ មិនសរសើរ មិនប៉ិតនៅក្នុងសេចក្តីជ្រប់ចិត្ត ចំពោះវេទនា គឺលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនមានបៃបកាត នូវការរីករាយ សរសើរ ជ្រប់ចិត្ត ក្លួចកាន់ ស្អប់អង្អែល ប្រកាន់ ។

สเมหิ ฌานสมาคาเรหิ เวทนาสุ เวทนานุปสฺสี วิหารโต เวทนํ นาติธาเรติ นาติวิเสติ น อุปฏฺฐาเปติ สติฏฺฐานานุปสฺสนาย นาติธาเรติ นาติวิเสติ น อุปฏฺฐาเปติ อนาปาเน ฯ เป ฯ อสุภาย ฯ มรณสฺสติยา ฯ อุปสมานุสฺสติยา ฯ เป ฯ อนิจฺจสญฺญาย ฯ เป ฯ อนิจฺจสญฺญาย ฯ เป ฯ อนิจฺจสญฺญาย

បុគ្គលកាលពិចារណាឃើញវេទនា កង់វេទនាទាំង៣ឡាយ ដោយអាការ
ទាំង១៦នេះ មិនរីកឆ្អើម មិនសរសើរ មិនបិតនៅកង់ការជ្រប់ចិត្តចំពោះ
វេទនា ។បេ។ ឲ្យដល់នូវការមិនមានបៃបកាត នូវការរីកឆ្អើម ការសរ-
សើរ ការជ្រប់ចិត្ត ។ មួយទៀត បុគ្គលកាលឃើញវេទនាដោយសេចក្តីថា
មិនទៀង មិនរីកឆ្អើម មិនសរសើរ មិនបិតនៅកង់ការជ្រប់ចិត្ត ចំពោះ
វេទនា គឺលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនមានបៃបកាត
នូវការរីកឆ្អើម ការសរសើរ ការជ្រប់ចិត្ត ការភ្ជួចកាន់ ការស្អប់អង្អែល ការ
ប្រកាន់ ។ បុគ្គលកាលឃើញវេទនាដោយសេចក្តីថា ជាទុក្ខ ជារោគ ជាពក
ជាសរ ជាសេចក្តីលំបាក ជាអាពាធ ។បេ។ ដោយសេចក្តីថា មិនជាទី
រលាស់ទុក្ខ មិនរីកឆ្អើម មិនសរសើរ មិនបិតនៅកង់សេចក្តីជ្រប់ចិត្តចំពោះ
វេទនា គឺលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនមានបៃបកាត
នូវការរីកឆ្អើម ការសរសើរ ការជ្រប់ចិត្ត ការភ្ជួចកាន់ ការស្អប់អង្អែល
ការប្រកាន់ ។ បុគ្គលកាលពិចារណាឃើញវេទនា កង់វេទនាទាំងឡាយ
ដោយអាការទាំងសែសិបពីរនេះ មិនរីកឆ្អើម មិនសរសើរ មិនបិតនៅ
កង់សេចក្តីជ្រប់ចិត្ត ចំពោះវេទនា គឺលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យ
ដល់នូវការមិនមានបៃបកាត នូវការរីកឆ្អើម ការសរសើរ ការជ្រប់ចិត្ត
ការភ្ជួចកាន់ ការស្អប់អង្អែល ការប្រកាន់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
កាលបុគ្គលមិនរីកឆ្អើម ចំពោះវេទនាទាំងឡាយ ទាំងខាងក្នុងក៏ទាំងខាងក្រៅ ។

(๓๓) ฌานំ สตสฺส จรเตติ ฌานํ สตสฺส สมฺปชานสฺส จรเต วิจรเต ปริยเต วตฺตยเต ปาลยเต ยเปยเตติ ฌานํ สตสฺส จรเต ฯ

(๓๔) วิญฺญาณนฺติ ขุปฺปาทกฺขณปฺปตฺตนฺติ วิญฺญาณนฺติ ฐิติกฺขณปฺปตฺตนฺติ วิญฺญาณนฺติ ภงฺคกฺขณปฺปตฺตนฺติ วิญฺญาณนฺติ ขุปฺปาทนฺติ ฐิตีติ ภงฺคนฺติ ปฏิสนฺธีติ จุตีติ วิญฺญาณนฺติ ขุปฺปาทนฺติ ฯ เตนาหุ ปกิณฺณกา

อฏฺฐตฺวา ปฏิสนฺธิ จ เวทนา ภาคิเนยฺยโต

ฌานํ สตสฺส จรเต วิญฺญาณนฺติ ฯ

สหา ตาปาปริโยสานา ฯ เป ฯ สตฺตา เม ปกฺขา ปกิณฺณกา สารเตนาหมสฺมีติ ฯ

ขุทฺทกนิกายสฺส ชาตกนิทฺเทสสฺส ปฐโม ภาโค ฯ

---

(៣៣) ពាក្យថា មានស្មារតី ប្រព្រឹត្តទៅ យ៉ាងនេះ គឺបុគ្គលមានស្មារតី ដឹងខ្លួនយ៉ាងនេះ ត្រាច់ទៅ ត្រាច់ទៅផ្សេងៗ ដើរទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា យាត្រាទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មានស្មារតី ប្រព្រឹត្តទៅ យ៉ាងនេះ ។

(៣៤) ពាក្យថា វិញ្ញាណទើបរលត់ ឋានដល់ វិញ្ញាណដែលប្រកបដោយបុញ្ញាភិសង្ខារ វិញ្ញាណដែលប្រកបដោយអបុញ្ញាភិសង្ខារ វិញ្ញាណដែលប្រកបដោយអានេញ្ជាភិសង្ខារ រលត់ សូន្យ អស្តង្គត រំលាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វិញ្ញាណទើបរលត់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

កាលបុគ្គលមិនរីករាយ ចំពោះវេទនាទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ មានស្មារតី ប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនេះ វិញ្ញាណទើបរលត់ ។

លុះចប់គាថា ។ បេ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន សូមព្រះមានព្រះភាគជាសាស្តារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមជាសាវ័ក ។

ចប់ ឧទយមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស ទី ១៣ ។

ពោសាលមាណវកបញ្ហាគន្ធេសោ

(៣៥) យោ អតីតំ អាធិសតិ (ឥត្ថាយេស្សា ពោសាលោ)

អនេជោ ឆិន្នសំសយោ
ចារុក្ខ សព្ពធម្មានំ
អត្តំ បញ្ញេន អាគមំ ។

(៣៦) យោ អតីតំ អាធិសតីតិ យោតិ យោ សោ ភគវា សយម្ភូ អនាចរិយោ ឃុព្ពេ អនន្តុស្សុតេសុ ធម្មេសុ សាមំ សច្ចានំ អភិសម្ពុជ្ឈិ តត្ថ ច សព្ពញ្ញុតំ បត្តោ ពលេសុ ច វសីភាវំ ។ អតីតំ អាធិសតីតិ ភគវា អត្តនោ ច បរេសញ្ច អតីតម្បិ អាធិសតិ អនាគតម្បិ អាធិសតិ បច្ចុប្បន្នម្បិ អាធិសតិ ។

កិំ ភគវា អត្តនោ អតីតំ អាធិសតិ ។ ភគវា អត្តនោ អតីតំ ឯកម្បិ ជាតឹ អាធិសតិ ទ្វេបិ ជាតិយោ អាធិសតិ តិស្សោបិ ជាតិយោ អាធិសតិ ចតស្សោបិ ជាតិយោ អាធិសតិ បញ្ចបិ ជាតិយោ អាធិសតិ ទសបិ ជាតិយោ

បោសាលមាណវកបញ្ហាធិទ្ធសូ

(៣៥) (បោសាលៈមានអាយុ ក្រាបទូលដូច្នេះថា) ព្រះមានព្រះភាគអគ្គណា ពោលអាងកាលជាអតីត មិនមានសេចក្តីញាប់ញ័រ ទ្រង់កាត់សេចក្តីសង្ស័យ ទ្រង់ដល់ត្រើយនៃធម៌ទាំងពួងហើយ ពួកខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នាទើបមកគាល់ (ដើម្បីទូលសួរព្រះមានព្រះភាគនោះ) ។

(៣៦) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគអគ្គណា ពោលអាងកាលជាអតីត ត្រង់ពាក្យថា អគ្គណា សំដៅដល់ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គត្រាស់ដឹងឯង ឥតមានអាចារ្យ បានត្រាស់ដឹងសច្ចៈទាំងឡាយ ដោយព្រះអង្គឯង ក្នុងធម៌ដែលព្រះអង្គមិនធ្លាប់បានស្តាប់មកកាលមុន ទ្រង់សម្រេចសព្វញ្ញុតញ្ញាណក្នុងធម៌ទាំងឡាយនោះផង សម្រេចនូវភាពស្ទាត់ក្នុងពលធម៌ទាំងឡាយផង ។ ពាក្យថា ទ្រង់ពោលអាងកាលជាអតីត បានដល់ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ពោលអាងកាលជាអតីតផង ទ្រង់ពោលអាងកាលជាអនាគតផង ទ្រង់ពោលអាងកាលជាបច្ចុប្បន្នផង របស់ព្រះអង្គនឹងពួកសត្វដទៃ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ពោលអាងកាលជាអតីតរបស់ព្រះអង្គ តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ពោលអាងអតីតជាតិ របស់ព្រះអង្គ ១ ជាតិខ្លះ ទ្រង់ពោលអាង ២ ជាតិខ្លះ ទ្រង់ពោលអាង ៣ ជាតិខ្លះ ទ្រង់ពោលអាង ៤ជាតិខ្លះ ទ្រង់ពោលអាង ៥ជាតិខ្លះ ទ្រង់ពោលអាង ១០ជាតិខ្លះ

អានិសំសំ វីសម្បិ ជាតិយោ អានិសំសំ តិំសម្បិ ជាតិយោ អានិសំសំ ចត្តាឡីសម្បិ ជាតិយោ អានិសំសំ បញ្ញាសម្បិ ជាតិយោ អានិសំសំ ជាតិសតម្បិ ជាតិសហស្សម្បិ ជាតិសតសហស្សម្បិ អនេកេបិ សំវដ្ដកប្បេ អនេកេបិ វិវដ្ដកប្បេ អនេកេបិ សំវដ្ដវិវដ្ដកប្បេ អានិសំសំ អមុត្រាសិំ ឃរំឆាមោ ឃរិកោន្តោ ឃរិវណ្ណោ ឃរមាមហារេ ឃរិសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឃរមាយុបរិយន្តោ សោ តតោ ចុតោ អមុត្រ ឧទបាទិំ តត្រាបាសិំ ឃរិំឆាមោ ឃរិកោន្តោ ឃរិវណ្ណោ ឃរមាមហារេ ឃរិសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឃរមាយុបរិយន្តោ សោ តតោ ចុតោ ឥដ្ឋបបច្ចាតិំ ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អានិសំសំ ឃរិំ ភគវា អត្តនោ អតីតំ អានិសំសំ ។

កថំ ភគវា បរេសំ អតីតំ អានិសំសំ ។ ភគវា បរេសំ អតីតំ ឯកម្បិ ជាតិំ អានិសំសំ ន្ទេបិ ជាតិយោ អានិសំសំ ។បេ។ អនេកេបិ សំវដ្ដវិវដ្ដកប្បេ អានិសំសំ

ទ្រង់ពោលអាឯ ๒๐ ជាតិខ្លះ ទ្រង់ពោលអាឯ ๓๐ ជាតិខ្លះ ទ្រង់ពោលអាឯ ๔๐ ជាតិខ្លះ ទ្រង់ពោលអាឯ ๕๐ ជាតិខ្លះ ទ្រង់ពោលអាឯមួយរយជាតិខ្លះ មួយពាន់ជាតិខ្លះ មួយសែនជាតិខ្លះ សំវដ្ដកប្បជាច្រើនខ្លះ វិវដ្ដកប្បជាច្រើនខ្លះ សំវដ្ដវិវដ្ដកប្បជាច្រើនខ្លះថា តថាគត ធ្លាន់កើតកន្លងភពឯណោះ ។ មាននាមយ៉ាងនេះ មានគោត្រយ៉ាងនេះ មានវណ្ណៈយ៉ាងនេះ មានអាហារយ៉ាងនេះ សោយសុខទុក្ខយ៉ាងនេះ មានអាយុត្រឹមប៉ុណ្ណេះ លុះតថាគតនោះច្យុតចាកអត្តភាពនោះហើយ ក៏ទៅកើតកន្លងភពឯណោះដែលកើតកន្លងភពនោះ ក៏មាននាមយ៉ាងនេះ មានគោត្រយ៉ាងនេះ មានវណ្ណៈយ៉ាងនេះ ។ មានអាហារយ៉ាងនេះ សោយសុខទុក្ខយ៉ាងនេះ មានអាយុត្រឹមប៉ុណ្ណេះ តថាគតនោះ លុះច្យុតចាកអត្តភាពនោះហើយ ក៏បានមកកើតកន្លងភពនេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ពោលអាឯការនៅអាស្រ័យកន្លងកាលមុន ជាច្រើនប្រការ ព្រមទាំងអាការ (គឺវណ្ណៈនឹងអាហារជាដើម) ព្រមទាំងទុក្ខេស (គឺឈ្មោះនឹងគោត្រជាដើម) ដោយប្រការដូច្នេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ពោលអាឯកាលជាអតីត របស់ព្រះអង្គ យ៉ាងនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ពោលអាឯកាលជាអតីតរបស់ពួកសត្វដទៃ តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ពោលអាឯអតីតជាតិរបស់ពួកសត្វដទៃ ๑ ជាតិខ្លះ ទ្រង់ពោលអាឯ ๒ ជាតិខ្លះ ។បេ។ ទ្រង់ពោលអាឯ សំវដ្ដវិវដ្ដកប្បដ៏ច្រើនខ្លះ

អមុត្រាសិ ฝึกខោទោ ฝึกគោត្តោ ฝึกវណ្ណោ ฝវមាហារោ ฝึกសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ฝវមាយុបរិយន្តោ សោ តតោ ចុតោ អមុត្រ ឧទបាទិ តត្រាបាសិ ฝึกខាមោ ฝึกគោត្តោ ฝึกវណ្ណោ ฝវមាហារោ ฝึกសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ฝវមាយុបរិយន្តោ សោ តតោ ចុតោ ឥធូបបន្នោតិ ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្វេនិវាសំ អានិសតិ ฝึ ភគវា បវេសំ អតីតំ អានិសតិ ។

ភគវា បញ្ចា ជាតកសតានិ ភាសន្តោ អត្តនោ ច បវេសញ្ច អតីតំ អានិសតិ មហាឆទ្ទិយសុត្តំ(๑) ភាសន្តោ អត្តនោ ច បវេសញ្ច អតីតំ អានិសតិ មហាសុទស្សនសុត្តំ ភាសន្តោ អត្តនោ ច បវេសញ្ច អតីតំ អានិសតិ មហាគោវិន្ទសុត្តំ ភាសន្តោ អត្តនោ ច បវេសញ្ច អតីតំ អានិសតិ មឃទេវសុត្តំ ភាសន្តោ អត្តនោ ច បវេសញ្ច អតីតំ អានិសតិ ។

---

๑ ម. មហាបទានិយសុត្តន្តំ ។

ថា (សត្វនេះ) ឋានកើតកង៏តពឯណោះ បាននាមយ៉ាង៏នេះ បាន
គោត្រយ៉ាង៏នេះ មានវណ្ណៈយ៉ាង៏នេះ មានអាហារយ៉ាង៏នេះ ទទួល
សុខទុក្ខយ៉ាង៏នេះ មានអាយុត្រឹមប៉ុណ្ណេះ សត្វនោះច្យុតចាកអត្តភាពនោះ
ហើយ ក៏ឋានទៅកើតកង៏តពឯណោះ ដែលកើតកង៏តពនោះ មាន
នាមយ៉ាង៏នេះ មានគោត្រយ៉ាង៏នេះ មានវណ្ណៈយ៉ាង៏នេះ មានអាហារ
យ៉ាង៏នេះ ទទួលសុខទុក្ខយ៉ាង៏នេះ មានអាយុត្រឹមប៉ុណ្ណេះ សត្វនោះ
ច្យុតចាកអត្តភាពនោះហើយ ក៏ឋានមកកើតកង៏តពនេះ ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់ពោលអាង៏ការនៅអាស្រ័យកង៏កាលមុន ប្រែនប្រការ ព្រមទាំង
អាការ ព្រមទាំងទទ្វេស ដោយប្រការដូច្នេះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់
ពោលអាង៏កាលជាអតីត របស់ពួកសត្វដទៃ យ៉ាង៏នេះឯង ។

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សំដែង៏ជាតកទាំង៏ ៥០០ ឈ្មោះថាពោលអាង៏
កាលជាអតីតរបស់ព្រះអង្គ៏ផង៏ របស់ពួកសត្វដទៃផង៏ ទ្រង់សំដែង៏មហា-
ឆនិយសូត្រ ឈ្មោះថាពោលអាង៏កាលជាអតីតរបស់ព្រះអង្គ៏ផង៏ របស់
ពួកសត្វដទៃផង៏ ទ្រង់សំដែង៏មហាសុទស្សនសូត្រ ឈ្មោះថាពោលអាង៏
កាលជាអតីតរបស់ព្រះអង្គ៏ផង៏ របស់ពួកសត្វដទៃផង៏ ទ្រង់សំដែង៏មហា-
គោវិន្ទសូត្រ ឈ្មោះថាពោលអាង៏កាលជាអតីតរបស់ព្រះអង្គ៏ផង៏ របស់
ពួកសត្វដទៃផង៏ ទ្រង់សំដែង៏មឃទេវសូត្រ ឈ្មោះថាពោលអាង៏
កាលជាអតីតរបស់ព្រះអង្គ៏ផង៏ របស់ពួកសត្វដទៃផង៏ ។

វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា អតីតំ ខោ ពុទ្ធ អទ្ធានំ
អារព្ភ តថាគតស្ស សតានុសារិ ញាណំ បេហតិ
សោ យាវតកំ អាកង្ខតិ តាវតកំ អនុស្សរតិ
អនាគតំ ខោ ពុទ្ធ ។បេ។ បច្ចុប្បន្នំ ខោ ពុទ្ធ
អទ្ធានំ អារព្ភ តថាគតស្ស ពោធិជំ ញាណំ ឧប្ប-
ជ្ជតិ អយមន្តិមា ជាតិ នត្ថិទានិ បុនព្ភវោតិ ។
ឥទ្ធិយាបាដិហារិយត្តញ្ញាណំ តថាគតស្ស តថាគតពលំ
សត្តានំ អាសយានុសយេញ្ញាណំ តថាគតស្ស តថា-
គតពលំ យមកបាដិហារិយញ្ញាណំ តថាគតស្ស
តថាគតពលំ មហាករុណាសមាបត្តិញ្ញាណំ តថា-
គតស្ស តថាគតពលំ សព្ពញ្ញុតញ្ញាណំ តថាគតស្ស
តថាគតពលំ អនាវរណញ្ញាណំ តថាគតស្ស តថា-
គតពលំ សព្ពត្ថ អសង្គមប្បដិហតមនាវរណញ្ញាណំ
តថាគតស្ស តថាគតពលំ ។ ឥទំ ភគវា អត្តនោ
ច បរេសញ្ច អតីតម្បិ អានិសំសំ អនាគតម្បិ អា-
និសំសំ បច្ចុប្បន្នម្បិ អានិសំសំ អាចិក្ខតិ ទេសេតិ
បញ្ញបេតិ បដ្ឋបេតិ វិវរតិ វិភជតិ ឧត្តានី-
ករោតិ បកាសេតីតិ យោ អតីតំ អានិសំសំ ។

ដូចព្រះពុទ្ធដីកាដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ដូច្នេះថា ម្នាលភិក្ខុ: ញាណជាគ្រឿងរលឹកតាមនូវស្មារតីនៃព្រះតថាគត ប្រារព្ធកាលជាអតីតរមែងមាន ព្រះតថាគតនោះ ប្រាថ្នាត្រឹមណា រលឹកឃើញបានត្រឹមនោះ ម្នាលភិក្ខុ: ញាណជាគ្រឿងរលឹកតាមនូវស្មារតីនៃព្រះតថាគត ប្រារព្ធនូវកាលជាអនាគត ។ បេ ។ ម្នាលភិក្ខុ: ញាណដែលកើតអំពីពោធិនៃព្រះតថាគត ប្រារព្ធកាលជាបច្ចុប្បន្ន រមែងកើតឡើងថា ជាតិនេះ មានកង្វល់បំផុត ការកើតទៀតកង្វល់ឥឡូវនេះមិនមាន ។ ឥន្ទ្រិយបរោបរិយត្តញាណ ជាតថាគតពល របស់ព្រះតថាគត សត្តានំអាសយានុសយញាណ ជាតថាគតពល របស់ព្រះតថាគត យមកបាដិហីរិយញាណ ជាតថាគតពល របស់ព្រះតថាគត មហាករុណាសមាបត្តិញាណ ជាតថាគតពល របស់ព្រះតថាគត សព្វញ្ញុញាណ ជាតថាគតពល របស់ព្រះតថាគត អនាវរណញាណ ជាតថាគតពល របស់ព្រះតថាគត សព្វត្ថអសង្គមប្បដិហតមនាវរណញាណ ជាតថាគតពល របស់ព្រះតថាគត ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ពោលអាង់ជាតិជាអតីតផង ពោលអាង់ជាតិជាអនាគតផង ទ្រង់ពោលអាង់ ប្រាប់ សំដែង ប្រញ៉ុប្តតាំង់ផ្តើម បើក វែកញែក ធ្វើឲ្យក្រាស់ ប្រកាស នូវជាតិជាបច្ចុប្បន្នរបស់ព្រះអង្គផង របស់ពួកសត្វដទៃផង យ៉ាង់នេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះមានព្រះភាគអង្គណា ពោលអាង់ កាលជាអតីត ។

ឥច្ឆាយស្មា ចោសាលោតិ ឥច្ឆាតិ បនេសា ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ ។ ចោសាលោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ ។ បេ ។ អភិលាចោតិ ឥច្ឆា-យស្មា ចោសាលោ ។

[๓๗] អនេឡោ ឯឆ្ចសំសយោតិ ឯវំ វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ សា ឯវំ តណ្ហា ពុទ្ធេសុ ភគវតោ បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុ-កតា អនភាវង្កតា អាយតិំអនុប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ អនេឡោ ។ ឯវាយ បហីនត្តា អនេឡោ ។ ភគវា លោភេបិ ន ឥញ្ជតិ អលោភេបិ ន ឥញ្ជតិ យសេបិ ន ឥញ្ជតិ អយសេបិ ន ឥញ្ជតិ បសំសាយបិ ន ឥញ្ជតិ និន្ទាយបិ ន ឥញ្ជតិ សុខេបិ ន ឥញ្ជតិ ទុក្ខេបិ ន ឥញ្ជតិ ន ចលតិ ន វេធតិ ន បវេធតិ ន សម្បវេធតីតិ អនេឡោ ។ ឯឆ្ចសំសយោតិ សំសយោ វុច្ចតិ វិចិកិច្ឆា ទុក្ខេ កង្ខា ។ បេ ។ ឆិន្នតន្តិ ឆិន្នសរ្ជ មនោវិលេខោ ។

ពាក្យថា ដូច្នេះ កត់បទថា ឆោសាលៈ មានអាយុ ពោលដូច្នេះ ជាការគបទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា ឆោសាលៈ ជាឈ្មោះ ។ បេ ។ ជាពាក្យហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ (ទើបមានពាក្យថា) ឆោសាលៈមានអាយុពោលដូច្នេះ ។

(៣៧) ពាក្យថា មិនមានសេចក្តីញាប់ញ័រ ទ្រង់កាត់សេចក្តីសង្ស័យ សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីញាប់ញ័រ ជានាងតម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ អកិដ្ឋា លោកៈ អកុសលមូល ។ សេចក្តីញាប់ញ័រគឺតណ្ហានោះ ព្រះពុទ្ធមានជោគ ទ្រង់លះបង់ ផ្តិលផ្តាច់ប្រសគល់ ធ្វើឲ្យសល់តែទីនៅដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ឲ្យដល់នូវភាវមិនមានបែបភាព មិនឲ្យមានការកើតតទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាមិនមានសេចក្តីញាប់ញ័រ ។ ព្រោះទ្រង់លះសេចក្តីញាប់ញ័រ ទើបឈ្មោះថាមិនមានសេចក្តីញាប់ញ័រ ។ ព្រះមានព្រះភាគមិនញាប់ញ័រកត់លាភផង មិនញាប់ញ័រកត់អលាភផង មិនញាប់ញ័រកត់យសផង មិនញាប់ញ័រកត់អយសផង មិនញាប់ញ័រកត់សេច-ក្តីសរសើរផង មិនញាប់ញ័រកត់និន្ទាផង មិនញាប់ញ័រកត់សុខផង មិនញាប់ញ័រ មិនកម្រើក មិនរន្ធត់ មិនកក្រើក មិនកក្រើកព្រមកត់ទុក្ខផង ហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថាមិនមានសេចក្តីញាប់ញ័រ ។ ពាក្យថា ទ្រង់កាត់សេចក្តីសង្ស័យ សេចក្តីថា វិចិកិច្ឆា លោកហៅថា សេចក្តីសង្ស័យ គឺសេចក្តីសង្ស័យកត់ទុក្ខ ។ បេ ។ សេចក្តីញាប់ញ័រនៃចិត្ត សេចក្តីរសេមរសាមនៃចិត្ត ។

សោ សំសរោ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ឯឡោ ឧឡឡោ សមុឡឡោ វូបសន្តោ បដិប្បស្សទ្ធោ អភព្ពុប្បត្តិកោ ញាណាគ្គិនា ឌឌ្ឍោ តស្មា ពុទ្ធោ ឯឡសំសរោតិ អនេនបិ ឯឡសំសរោ ។

(៣៨) ចារក្ខ សព្ពញ្ញុតញ្ញាណន្តិ ភគវា សព្ពញ្ញុតំ អភិញ្ញាចារក្ខ បរិញ្ញាចារក្ខ បហានចារក្ខ ភាវនាចារក្ខ សច្ឆិកិរិយាចារក្ខ សមាបត្តិចារក្ខ អភិញ្ញាចារក្ខ សព្ពញ្ញុតំ ។ បេ ។ ជាតិជរាមរណសំសារេ ឧត្តិ តស្ស បុនព្ភវេតិ ចារក្ខ សព្ពញ្ញុតំ ។

(៣៩) អត្តិ បញ្ចេន អាគមន្តិ បញ្ចត្តិកម្ម អាគតា ។ បេ ។ សន្ធេស្សុំ កលិតុន្តិ វាមម្បិ អត្តិ បញ្ចេន អាគមំ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

សេចក្តីសង្ស័យនោះ ព្រះពុទ្ធមានជោគ ទ្រង់កាត់ ផ្តាច់ ផ្តិលផ្តាច់ រំងាប់ ស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថា កាត់សេចក្តីសង្ស័យ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនមានសេចក្តីញាប់ញ័រ ទ្រង់កាត់សេចក្តីសង្ស័យ ។

(៣៨) ពាក្យថា ទ្រង់ដល់ត្រើយនៃធម៌ទាំងពួង គឺព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ដល់ត្រើយនៃការត្រាស់ដឹង ដល់ត្រើយនៃការកំណត់ដឹង ដល់ត្រើយនៃការលះបង់ ដល់ត្រើយនៃការចម្រើន ដល់ត្រើយនៃការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ដល់ត្រើយនៃសមាបត្តិ នៃធម៌ទាំងពួង គឺថាទ្រង់ដល់ត្រើយនៃការត្រាស់ដឹងនូវធម៌ទាំងពួង ។ បេ ។ កពឌីគឺជាតិ ជរា មរណៈ សង្សារ នៃព្រះមានព្រះភាគនោះ មិនមាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់ដល់ត្រើយនៃធម៌ទាំងពួង ។

(៣៩) ពាក្យថា ពួកខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នា ទើបមកគាល់ គឺពួកខ្ញុំព្រះអង្គត្រូវការដោយប្រស្នា ទើបមក ។ បេ ។ ដើម្បីបំភ្លឺ ដើម្បីសំដែង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពួកខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នា ទើបមកគាល់ យ៉ាងនេះក៏បាន ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

យោ អតីតំ អាទិសតិ (ឥច្ចាយស្មា

ញោសាលោ)

អនេជោ ឆិន្នសំសយោ

ចារក្ខ សព្ពធម្មានំ

អត្តំ បញ្ញេន អាគមិ ។

(៤០) វិភូតរូបសញ្ញិស្ស សព្ពកាយប្បហាយិនោ

អដ្ឋង្គញ្ច មហាន្ធា ច ឆត្តំ តិដ្ឋតិ បស្សតោ

ញាណំ សក្ខានុប្បជ្ជាមិ កថំ នេយ្យោ តថាវិធោ ។

(៤១) វិភូតរូបសញ្ញិស្សាតិ កតមា រូបសញ្ញា ។

រូបាវចរសមាបត្តិ សមាបន្នស្ស វា ឧបបន្នស្ស វា

ឆិន្នធម្មស្ស ខរិហារស្ស វា សញ្ញា សញ្ជាននា សញ្ជា-

នតត្តំ អយំ រូបសញ្ញា ។ វិភូតរូបសញ្ញិស្សាតិ ច-

តស្សោ អរូបសមាបត្តិយោ លាភិស្ស រូបសញ្ញា

វិភូតា ហោន្តិ វិភាវិតា អតិក្កន្តា សមតិក្កន្តា វីតិ-

វត្តាតិ វិភូតរូបសញ្ញិស្ស ។

(ចោសាលមានអាយុក្រាបទូលដូច្នេះថា) ព្រះមានព្រះភាគអង្គណា ពោលអាឯកាលជាអតីត មិនមានសេចក្តីញាប់ញ័រ ទ្រង់កាត់សេចក្តីសង្ស័យ ទ្រង់ដល់ត្រើយនៃធម៌ទាំងពួង ពួកខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការ ដោយប្រស្នាទើបមកគាល់ (ដើម្បីទូលសួរព្រះមានព្រះភាគនោះ) ។

(៤០) បពិត្រព្រះអង្គជាសក្យពន្ធ្យ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរអំពីវិញ្ញាណរបស់បុគ្គលអ្នកមានរូបសញ្ញាជាក់ច្បាស់ អ្នកលះបង់រូបារម្មណ៍ទាំងអស់ អ្នកឃើញទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅថា វិតប្បនិច្ចបនច្ចមិនមាន បុគ្គលមានសភាពដូច្នោះ តើព្រះអង្គជ្រាបដោយប្រការដូចម្តេច ។

(៤១) ពាក្យថា អ្នកមានរូបសញ្ញាជាក់ច្បាស់ មានសំនួរថា រូបសញ្ញាតើដូចម្តេច ។ សេចក្តីសំគាល់ អាការនៃសេចក្តីសំគាល់ ភាពនៃសេចក្តីសំគាល់ របស់បុគ្គលអ្នកបូលកាន់រូបាវចរសមាបត្តិក៏ អ្នកញុំាងរូបាវចរសមាបត្តិឲ្យកើតក្តី អ្នកមានឈានសុខជាគ្រឿងនៅកន្លងបច្ចុប្បន្នក្តី នេះឈ្មោះថា រូបសញ្ញា ។ ពាក្យថា អ្នកមានរូបសញ្ញាជាក់ច្បាស់ បានន័យថា បុគ្គលអ្នកបានអរូបសមាបត្តិទាំង ៤ ហើយ រមែងមានរូបសញ្ញា (ការសំគាល់រូប) ច្បាកដ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ កន្ទង រំលង ប្រព្រឹត្តកន្ទង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អ្នកមានរូបសញ្ញាជាក់ច្បាស់ ។

(๔๒) សព្ពកាយប្បដិសំយុត្តន្តិ សព្ពេ តស្ស សប្បដិសន្ធិកោ រូបកាយោ បវត្តោ តនុត្តំ សម្ភវតិ-ក្កមវិក្ខេបភូនប្បហានេន បវត្តោ តស្ស រូបកាយោតិ សព្ពកាយប្បហាយិនោ ។

(๔๓) អដ្ឋត្តញ្ច ពហិទ្ធា ច នត្ថិ តំញ្ញេតិ បស្សតោតិ នត្ថិ តំញ្ញេតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ។ កិំការណា នត្ថិ តំញ្ញេតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ។ វិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិ សតោ សមាបជ្ជិត្វា តតោ វុដ្ឋហិត្វា តញ្ហេវ វិញ្ញាណំ អភាវេតិ វិភាវេតិ អន្តរធាបេតិ នត្ថិ តំញ្ញេតិ បស្សតិ ។ តំការណា នត្ថិ តំញ្ញេតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិតិ អដ្ឋត្តញ្ច ពហិទ្ធា ច នត្ថិ តំញ្ញេតិ បស្សតោ ។

(๔๔) ញាណំ សក្កោ ឧប្បាទេតីតិ សក្កោ សក្កោ ។ ភគវា សក្យកុលា បព្ពជិតោតិបិ សក្កោ ។ បេ ។ បហីនភយភេរវោ វិគតលោមហំសោតិបិ សក្កោ ។

(៤២) ពាក្យថា អ្នកលះរូបាវចរណ៍ទាំងអស់ សេចក្តីថា រូបកាយ ប្រកបដោយបដិសន្ធិទាំងអស់ បុគ្គលនោះលះបង់ហើយ គឺថារូបកាយបុគ្គលនោះលះបង់ហើយ ដោយវិក្ខម្ភនប្បហាន ដែលប្រព្រឹត្តកន្លង នូវតទង្គប្បហាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អ្នកលះរូបាវចរណ៍ទាំងអស់ ។

(៤៣) ពាក្យថា អ្នកឃើញទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅថា វត្តបន្ទិចបន្តួចមិនមាន ត្រង់ពាក្យថា វត្តបន្ទិចបន្តួចមិនមាន បានដល់អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ។ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ដោយបរិកម្មថា វត្តបន្ទិចបន្តួចមិនមាន តើព្រោះហេតុអ្វី ។ បុគ្គលមានស្មារតីចូលវិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិ លុះចេញចាកសមាបត្តិនោះហើយ ក៏ផ្ទៀវិញ្ញាណនោះឯង ឲ្យវិនាស ជាប់បង់ សាបសូន្យទៅវិញ ឈ្មោះថាឃើញថា វត្តបន្ទិចបន្តួចមិនមាន ។ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ដោយបរិកម្មថា វត្តបន្ទិចបន្តួចមិនមាន ព្រោះហេតុនោះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អ្នកឃើញទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅថា វត្តបន្ទិចបន្តួចមិនមាន ។

(៤៤) ពាក្យថា សក្យពង្ស ក្នុងបទថា បពិត្រព្រះអង្គជាសក្យពង្ស ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរ អំពីញាណ គឺ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា សក្យពង្ស ។ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះសក្យៈ ព្រោះទ្រង់ចេញចាកសក្យត្រកូលហើយបួស ក៏បាន ។ បេ ។ ឈ្មោះសក្យៈ ព្រោះព្រះអង្គលះបង់ភ័យនឹងសេចក្តីតក់ស្លុត ច្រាសចាកការព្រឺរោម ក៏បាន ។

ញ្ញាណំ សក្ការុប្បជ្ជមីតំ តស្ស ញ្ញាណំ បុប្ជាមិ
កតិនិសំ កតិសណ្ឋិតំ កតិបការំ កតិវដ្ដិភាគំ តិដ្ឋតូ-
ន្តិ ញ្ញាណំ សក្ការុប្បជ្ជាមិ ។

(៤៥) កថំ នេយ្យោ តថាវិនោតិ កថំ សោ
នេតព្ពោ វិនេតព្ពោ អភិនេតព្ពោ បញ្ញាបេតព្ពោ អ-
ភិនិជ្ឈាបេតព្ពោ បេក្ខិតព្ពោ បសាទេតព្ពោ កថ-
មស្ស ឧត្តរិញ្ញាណំ ឧប្បាទេតព្ពំ ។ តថាវិនោតិ
តថាវិនោ តានិសោ តស្ស្ឋិតោ តប្បការោ ត-
ប្បដិភាគោ យោ សោ អាការិញ្ញាយតនសមាប-
ត្តិលាភីតិ កថំ នេយ្យោ តថាវិនោ ។ តេនាហ
សោ ព្រាហ្មណោ

វិភូតរូបសញ្ញិស្ស សព្ពកាយប្បហាយិនោ
អដ្ឋង្គតញ្ច ឥមិនា ច ឧត្តិ កិញ្ចីតិ បស្សតោ
ញ្ញាណំ សក្ការុប្បជ្ជាមិ កថំ នេយ្យោ តថាវិនោតិ។

ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏សក្យពង្ស្យ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរអំពីញាណ បានន័យថា ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរញាណ របស់បុគ្គលនោះ ថា ប្រាកដដូចម្តេច មានទ្រង់ទ្រាយដូចម្តេច មានប្រការដូចម្តេច មានចំណែកប្រៀបដូចម្តេច ដែលបុគ្គលគប្បីប្រាថ្នា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គដ៏សក្យពង្ស្យ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរអំពីញាណ ។

(៤៥) ពាក្យថា បុគ្គលមានសភាពដូច្នោះ តើព្រះអង្គជ្រាបដោយប្រការដូចម្តេច សេចក្តីថា បុគ្គលនោះ តើព្រះអង្គជ្រាប ជ្រាបសព្វ ជ្រាបច្បាស់ យល់ច្បាស់ ពិនិត្យច្បាស់ សំឡឹង ជ្រះថ្លា ដោយប្រការដូចម្តេច គឺថាញាណដ៏ក្រៃលែង របស់បុគ្គលនោះ ព្រះអង្គគប្បីឲ្យកើតឡើងដូចម្តេច ។ ពាក្យថា មានសភាពដូច្នោះ គឺមានប្រការដូច្នោះ ប្រាកដដូច្នោះ មានទ្រង់ទ្រាយដូច្នោះ មានសភាពដូច្នោះ មានចំណែកប្រៀបដូច្នោះ បានដល់បុគ្គលអកុបានអាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលមានសភាពដូច្នោះ តើព្រះអង្គជ្រាបដោយប្រការដូចម្តេច ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

បពិត្រព្រះអង្គដ៏សក្យពង្ស្យ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរអំពីញាណរបស់បុគ្គលអកមានរូបសញ្ញាជាក់ច្បាស់អកលះបង់រូបារម្មណ៍ទាំងអស់ អកយើញទាំងខាងកន្លងទាំងខាងក្រៅថា វត្តបន្ទិចបន្ទុចមិនមាន បុគ្គលមានសភាពដូច្នោះ តើព្រះអង្គជ្រាប ដោយប្រការដូចម្តេច ។

(๔๖) វិញ្ញោ ណាដ្ឋិតិយោ សព្ពា (ឥមេ សាលាតិ កតភ)

អតិជាវំ តថាគតោ

តំដ្ឋដ្ឋមេវំ ជានាតិ

វិមុត្តិំ តប្បរាយណំ ។

(๔๗) វិញ្ញោ ណាដ្ឋិតិយោ សព្ពាតិ កតភ អតិ-
សង្ខារវសេន ចតស្សោ វិញ្ញោ ណាដ្ឋិតិយោ ជានាតិ
បដិសង្ខារវសេន សត្ត វិញ្ញោ ណាដ្ឋិតិយោ ជានាតិ ។
ភវំ កតភ អតិសង្ខារវសេន ចតស្សោ វិញ្ញោ ណា-
ដ្ឋិតិយោ ជានាតិ ។ វុត្តញ្ហេតំ កតមា ទ្វេ ឋានា ទ្វេ
ក តិក្ខត្តុំ វិញ្ញោ ណំ តិដ្ឋមានំ តិដ្ឋតិ ទ្វេ ឋានានិ
ទ្វេ បញ្ញត្តិយោ នាមូបស្មិំ វុឌ្ឍិ វិរូឡ្ហិ វេបុល្លំ អាបជ្ជតិ
វេទនាយ ក តិក្ខត្តុំ ។ បេ ។ សញ្ញាយ ក
តិក្ខត្តុំ ។បេ។ សង្ខារានំ ក តិក្ខត្តុំ វិញ្ញោ ណំ
តិដ្ឋមានំ តិដ្ឋតិ សង្ខារានិ សង្ខារបញ្ញត្តិយោ នាមូបស្មិំ
វុឌ្ឍិ វិរូឡ្ហិ វេបុល្លំ អាបជ្ជតីតិ ។ ឯវំ ភតភ
អតិសង្ខារវសេន ចតស្សោ វិញ្ញោ ណាដ្ឋិតិយោ ជានាតិ ។

(๔๖) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលលោមសាលៈ) ព្រះតថាគត ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវវិញ្ញាណដ្ឋិតិទាំងពួង ទើបទ្រង់ជ្រាបនូវបុគ្គលនោះ ដែលកំពុងរស់នៅ មានចិត្តឆ៉ប់(ក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ) មានអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈនោះ ប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ ។

(๔๗) ពាក្យថា វិញ្ញាណដ្ឋិតិទាំងពួង អធិប្បាយថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបវិញ្ញាណដ្ឋិតិ ๔ ដោយអំណាចអភិសង្ខារ ទ្រង់ជ្រាបវិញ្ញាណដ្ឋិតិ ๗ ដោយអំណាចបដិសន្ធិ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបវិញ្ញាណដ្ឋិតិ ๔ ដោយអំណាចអភិសង្ខារ តើដូចម្តេច ។ ព្រះពុទ្ធដីកាដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ដូច្នេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ វិញ្ញាណអាស្រ័យរូបខ្លះហើយឋិតនៅ រមែងឋិតនៅ មានរូបជាអារម្មណ៍ មានរូបជាទីតម្កល់ មានសេចក្តីត្រេកអរជាគ្រឿងសេព រមែងដល់នូវសេចក្តីចម្រើន សេចក្តីលូតលាស់ សេចក្តីទូលំទូលាយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ (វិញ្ញាណ) អាស្រ័យវេទនាខ្លះ ។ បេ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ (វិញ្ញាណ) អាស្រ័យសញ្ញាខ្លះ ។ បេ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ វិញ្ញាណអាស្រ័យសង្ខារខ្លះ ហើយឋិតនៅ រមែងឋិតនៅ មានសង្ខារជាអារម្មណ៍ មានសង្ខារជាទីតម្កល់ មានសេចក្តីត្រេកអរជាគ្រឿងសេព ដល់នូវសេចក្តីចម្រើន សេចក្តីលូតលាស់ សេចក្តីទូលំទូលាយ ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបវិញ្ញាណដ្ឋិតិ ๔ ដោយអំណាចអភិសង្ខារ យ៉ាងនេះ ។

អវេច្ចំ អភវា បដិសន្ធិវសេន សត្ត វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ ជានាតិ ។ រូបត្តញ្ចេតំ អភវតា សន្ធិ កិត្តេវ សត្តា នានត្តកាយា នានត្តសញ្ញិនោ សេយ្យថាបិ មនុស្សា ឯកច្ចេ ច ទេវា ឯកច្ចេ ច វិនិបាតិកា អយំ បឋមា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ សន្ធិ កិត្តេវ សត្តា នានត្តកាយា ឯកត្តសញ្ញិនោ សេយ្យថាបិ ទេវា ព្រហ្មកាយិកា បឋមាភិនិព្ពត្តា អយំ ទុតិយា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ សន្ធិ កិត្តេវ សត្តា ឯកត្តកាយា នានត្តសញ្ញិនោ សេយ្យថាបិ ទេវា អាភស្សរា អយំ តតិយា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ សន្ធិ កិត្តេវ សត្តា ឯកត្តកាយា ឯកត្តសញ្ញិនោ សេយ្យថាបិ ទេវា សុភកិណ្ហកា អយំ ចតុត្ថា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ សន្ធិ កិត្តេវ សត្តា សព្ពសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា បដិឃសញ្ញានំ អត្ថង្គមា នានត្តសញ្ញានំ អមនសិការា អនន្តោ អាកាសោតិ អាកាសានញ្ចាយតនូបគា អយំ បញ្ចមា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ សព្ពសោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម អនន្តំ វិញ្ញាណន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនូបគា អយំ ឆដ្ឋា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបវិញ្ញាណដ្ឋិតិ ៧ ដោយអំណាចបដិសន្ធិ តើដូចម្តេច ? ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ព្រះពុទ្ធដីកានេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មានពួកសត្វមានកាយផ្សេងគ្នា មានសញ្ញាផ្សេងគ្នា ដូចពួកមនុស្សនឹងទេវតាពួកខ្លះ វិនិបាតិក:ពួកខ្លះ នេះវិញ្ញាណដ្ឋិតិទី ១ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មានពួកសត្វមានកាយផ្សេងគ្នា មានសញ្ញាដូចគ្នា ដូចពួកទេវតា ប្រព្រឹត្តទៅកាន់ពួកព្រហ្ម កើតដោយបឋមជ្ឈាន នេះវិញ្ញាណដ្ឋិតិទី ២ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មានពួកសត្វមានកាយដូចគ្នា មានសញ្ញាផ្សេងគ្នា ដូចពួកទេវតាជាន់អាភស្សរ: នេះវិញ្ញាណដ្ឋិតិទី ៣ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មានពួកសត្វមានកាយដូចគ្នា មានសញ្ញាដូចគ្នា ដូចពួកទេវតាជាន់សុភកិណ្ហក: នេះវិញ្ញាណដ្ឋិតិទី ៤ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មានពួកសត្វព្រោះប្រព្រឹត្តកន្លងរូបសញ្ញាដោយប្រការទាំងពួង ដល់នូវការវិនាសនៃបដិឃសញ្ញា មិនធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវនានត្តសញ្ញា ចូលអាកាសានញ្ចាយតន: ដោយបរិកម្មថា អាកាសមិនមានទីបំផុត នេះវិញ្ញាណដ្ឋិតិទី ៥ (ពួកសត្វ) ប្រព្រឹត្តកន្លងអាកិញ្ចញ្ញាយតន: ដោយប្រការទាំងពួង ចូលវិញ្ញាណញ្ចាយតន: ដោយបរិកម្មថា វិញ្ញាណមិនមានទីបំផុត នេះវិញ្ញាណដ្ឋិតិទី ៦

សព្ពសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម នត្ថិ កិញ្ចីតិ
អាកិញ្ចញ្ញាយតនុបគា អយំ សត្តមា វិញ្ញាណដ្ឋិតីតិ ។
ឱរំ កកភ បដិសន្ធិវសេន សត្ត វិញ្ញាណដ្ឋិយោ ជា-
ជាតីតិ វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ សព្ភ ។ ចោសាលាតិ ក-
កភតិ ចោសាលាតិ កកភ តំ ព្រាហ្មណំ ឆាមេ
អាលបតិ ។ កកភតិ តារវតិវចនមេតំ ។បេ។ ស-
ច្ចិតោ បញ្ចត្តិ យទិទំ កកភតិ ចោសាលាតិ កកភ ។

(๔๘) អភិជានំ តថាគតោតិ អភិជានន្តិ អភិជា-
នន្តោ បដិវិជានន្តោ បដិវិជ្ឈន្តោ ។ តថាគតោតិ
វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា អតីតញ្ចេបិ ភិក្ខុ ហោតិ អភូតំ
អតច្ចំ អនត្ថញ្ចិតំ ន តំ តថាគតោ ព្យាករោតិ
អតីតញ្ចេបិ ភិក្ខុ ហោតិ ភូតំ តច្ចំ អនត្ថសញ្ចិតំ
តម្បិ តថាគតោ ន ព្យាករោតិ អតីតញ្ចេបិ ភិក្ខុ
ហោតិ ភូតំ តច្ចំ អត្ថសញ្ចិតំ តត្រ កាលញ្ញូ
តថាគតោ ហោតិ តស្ស បញ្ហស្ស វេយ្យាករ-
ណាយ អនាគតញ្ចេបិ ភិក្ខុ ហោតិ ។ បេ ។

ពួកសត្វប្រព្រឹត្តកន្លងវិញ្ញាណញ្ចាយតនៈ ដោយប្រការគ្រប់ជ្រុង ឈ្មោះថា អាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ដោយបរិកម្មថា របស់តិចតួចមិនមាន នេះវិញ្ញាណដ្ឋិតិទី ៧ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបវិញ្ញាណដ្ឋិតិ ៧ ដោយអំណាចបដិសន្ធិយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វិញ្ញាណដ្ឋិតិគ្រប់ជ្រុង ។ ពាក្យថា ឱ្យសាលៈ ក្នុងបទថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលឱ្យសាលៈ គឺព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ តាមឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នុ៎ះជាពាក្យនិយាយដោយគោរព ។ បេ ។ បពិត្រថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះកើតព្រោះការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (ទើបមានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលឱ្យសាលៈ ។

(៤៨) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះតថាគតទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ ត្រង់ពាក្យថា ជ្រាបច្បាស់ គឺយល់ច្បាស់ ដឹងច្បាស់ ដឹងច្បាស់ដ ចាក់ធ្លុះ ។ ពាក្យថា ព្រះតថាគតមានន័យដូចតទៅនេះ មែនពិត ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ពាក្យនេះថា ម្នាលភិក្ខុ: បើពាក្យអតីត ជាពាក្យមិនពិត មិនទៀង មិនប្រកបដោយប្រយោជន៍ ព្រះតថាគតមិនពោលពាក្យនោះ ម្នាលភិក្ខុ: បើពាក្យអតីត ជាពាក្យពិត ទៀងត្រង់ តែមិនប្រកបដោយប្រយោជន៍ ព្រះតថាគតក៏មិនពោលពាក្យនោះ ម្នាលភិក្ខុ: បើពាក្យអតីត ជាពាក្យពិត ទៀងត្រង់ ប្រកបដោយប្រយោជន៍ ព្រះតថាគត ជាអ្នកដឹងកាលគួរ ទើបព្យាករប្រស្នានោះ ក្នុងពាក្យនោះ ម្នាលភិក្ខុ: បើពាក្យអនាគត ។ បេ ។

បញ្ចុបាទានក្ខន្ធេ បុច្ឆ ហោតិ អត្ថិ អនុញ្ញំ អនុបាទានេ ន
បុច្ឆំ តថាគតោ ព្យាករោតិ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធេ បុច្ឆ ហោតិ
អត្ថិ តញ្ច អនុបាទានំ តម្បិ តថាគតោ ន ព្យាករោតិ
បញ្ចុបាទានក្ខន្ធេ បុច្ឆ ហោតិ អត្ថិ តញ្ច អនុបាទានំ តម្បិ
តាលញ្ជ តថាគតោ ហោតិ តស្ស បញ្ហស្ស វេយ្យា-
ករណាយ ឥតិ ខោ បុច្ឆ អតីតានាគតបញ្ចុបាទានេសុ
ឆន្ទេសុ តថាគតោ តាលាវនីភូតោ អនភាវនីភូតោ
ឧច្ឆាវនីភូតោ វិនយាវនីភូតោ តស្មា តថាគតោតិ វុច្ចតិ ។
យំ ខោ បុច្ឆ សនេវាគាសុរ្ហ លោគាសុរ្ហ សមារ-
គាសុរ្ហ សព្រហ្មគាសុរ្ហ សស្សមណព្រាហ្មណិយា
បជាយ សនេវមនុស្សាយ ទិដ្ឋ សុតំ មុតំ វិញ្ញាតំ
បត្តំ បរិយេសិតំ អនុវិចរិតំ មនសា សព្ពន្តំ តថា-
គតេន អភិសម្ពុទ្ធំ តស្មា តថាគតោតិ វុច្ចតិ ។
យញ្ច បុច្ឆ រត្តិ តថាគតោ អនុត្តរំ សម្មាស-
ម្ពោធិ អភិសម្ពុជ្ឈតិ យញ្ច រត្តិ អនុបាធិសេ-
សាយ និព្ពានធាតុយា បរិនិព្ពាយតិ យំ ឯតស្មិ
អន្តរេ ភាសតិ លបតិ និទ្ទិសតិ សព្ពន្តំ តថេវ
ហោតិ នោ អញ្ញថា តស្មា តថាគតោតិ វុច្ចតិ ។

ម្នាលចុន្ទៈ បើពាក្យបច្ចុប្បន្ន ជាពាក្យមិនពិត មិនទៀងត្រង់ មិនប្រកបដោយប្រយោជន៍ ព្រះតថាគតមិនពោលពាក្យនោះ ម្នាលចុន្ទៈ បើពាក្យបច្ចុប្បន្ន ជាពាក្យពិត ទៀងត្រង់ តែមិនប្រកបដោយប្រយោជន៍ ព្រះតថាគត ក៏មិនពោលពាក្យនោះ ម្នាលចុន្ទៈ បើពាក្យបច្ចុប្បន្ន ជាពាក្យពិត ទៀងត្រង់ ប្រកបដោយប្រយោជន៍ ព្រះតថាគតជាអ្នកដឹងកាលគួរ ទើបព្យាករប្រស្នានោះ ក្នុងពាក្យនោះ ម្នាលចុន្ទៈ ព្រះតថាគតជាអ្នកពោលតាមកាល ពោលពាក្យពិត ពោលអត្ថ ពោលធម៌ ពោលវិន័យ ក្នុងធម៌ទាំង៦ប្រការជាអតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ដោយប្រការដូច្នេះឯង ហេតុនោះ ទើបហៅថា ព្រះតថាគត ។ ម្នាលចុន្ទៈ ធម្មជាតណា ដែលលោក ព្រមទាំងទេវលោក មារលោក ព្រហ្មលោក ទាំងពួកសត្វ ព្រមទាំងសមណៈនិងព្រាហ្មណ៍ មនុស្សជាសម្មតិទេពនិងមនុស្សដ៏សេស ឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ដឹងច្បាស់ សម្រេច ស្វែងរកពិចារណា ធម្មជាតទាំងអស់នោះ ព្រះតថាគតត្រាស់ដឹងហើយ ដោយចិត្តហេតុនោះ ទើបហៅថា ព្រះតថាគត ។ ម្នាលចុន្ទៈ ព្រះតថាគតត្រាស់ដឹងសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណដ៏ក្រៃលែងក្នុងរាត្រីណា បរិនិព្វានដោយអនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ ក្នុងរាត្រីណា រវាងពោល ចរចា សំដែងនូវពាក្យណា ក្នុងចន្លោះនៃការត្រាស់ដឹងនឹងការបរិនិព្វាននោះ របស់ទាំងអស់នោះ នៅដូចដែល មិនប្រែប្រួលទេ ហេតុនោះ ទើបហៅថា ព្រះតថាគត ។

ยถาภูตนฺติ ขนฺธา ตถาภาเวน ตถาลกฺขณาทิวเสน ยถาภูตนฺติ ตถา-ภูตนฺติ ๕ตฺวา ยถาภูตนฺติ ตถาภาวี ยถาภาวี ตถาภูตนฺติ ตสฺมา ตถาภาวตฺตา ภูตตฺตา ฯ สเทวกาติ ขนฺธา เจว เทวา สมารกาติ สพฺรหฺมกาติ สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย ตถาภาเว อภิภู อน-ภิภูเต อญฺญทตฺถุทสา วสวตฺตี ตสฺมา ตถาภาวตฺตา ภูตตฺตาติ อภิญฺญาตา ตถาภาเวน ฯ

(๔๙) ตีณิ ญาณานิ ญาตาตีตา ภวา ๕ ญาตา ญาเณน ญา-ตาติ ภวภาคิยสงฺขารานิ อยํ ปุคฺคโล ภายสฺส ภาคิยา ปรมฺปราย อภายํ ขุทฺทกตฺตา วิภาคตา ลิยมานตฺตา ขุป-ปญฺญสฺสาติ ฯ ภวา ๕ ญาตา ญาเณน ญาตาติ ภวภาคิยสง-ขารานิ อยํ ปุคฺคโล ภายสฺส ภาคิยา ปรมฺปราย ตีรณปฺปหานเยน ขุปปญฺญสฺสาติ ฯ ภวา ๕ ญาตา ญาเณน ญาตาติ ภวภาคิยสงฺขารานิ อยํ ปุคฺคโล ภายสฺส ภาคิยา ปรมฺปราย ปฏิปตฺติวเสน ขุปปญฺญสฺสาติ ฯ

ម្នាលភិក្ខុ: ព្រះតថាគត ពោលយ៉ាងណា ធ្វើយ៉ាងនោះ ធ្វើយ៉ាងណា ពោលយ៉ាងនោះ ព្រោះហេតុតែព្រះតថាគត ពោលយ៉ាងណា ធ្វើយ៉ាងនោះ ធ្វើយ៉ាងណា ពោលយ៉ាងនោះ ហេតុនោះ ទើបហៅថា ព្រះតថាគត ។ ម្នាលភិក្ខុ: ព្រះតថាគតគ្របសង្កត់នូវលោក ព្រមទាំងទេវលោក មារលោក ព្រហ្មលោក នូវពួកសត្វ ព្រមទាំងសមណៈនិងព្រាហ្មណ៍ មនុស្សជាសម្មតិទេពនិងមនុស្សដ៏សេស មិនមានអ្នកណាគ្របសង្កត់បាន តែងឃើញពិតញុំងអំណាចឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ហេតុនោះ ទើបហៅថា ព្រះតថាគត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រះតថាគត ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ ។

(៤៩) ពាក្យថា ទើបទ្រង់ជ្រាបនូវបុគ្គលនោះ ដែលកំពុងរស់នៅ អធិប្បាយថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាប នូវបុគ្គលដែលឋិតនៅក្នុងទីនេះឯង ដោយអំណាចកម្មាភិសង្ខារថា បុគ្គលនេះ លុះបែកធ្លាយកាយស្លាប់ទៅនឹងទៅកើតក្នុងអបាយ ទុគ្គតិ វិនិបាត នរក ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបនូវបុគ្គល ដែលឋិតនៅក្នុងទីនេះឯង ដោយអំណាចកម្មាភិសង្ខារថា បុគ្គលនេះ លុះបែកធ្លាយកាយស្លាប់ទៅ នឹងទៅកើតក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបនូវបុគ្គលដែលឋិតនៅ ក្នុងទីនេះឯង ដោយអំណាចកម្មាភិសង្ខារថា បុគ្គលនេះលុះបែកធ្លាយកាយស្លាប់ទៅ នឹងទៅកើតក្នុងបិត្តិវិស័យ ។

กตมา ๙ฉฏฺฐญาณา ฉ ชาติ กมฺมภิสงฺขารวเสน
อยเมโก ปุคฺคโล กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา มนุ-
สฺสสุ อุปปชฺชิสฺสตีติ ฯ กตมา ๙ฉฏฺฐญาณา ฉ ชาติ
กมฺมภิสงฺขารวเสน อยเมโก ปุคฺคโล(๑) กายสฺส
เภทา ปรมฺมรณา สุคตึ สคฺคึ โลกึ อุปปชฺชิสฺส-
ตีติ ฯ วุตฺตญฺเหตํ ภควตา ๙ฉ ปญฺหา สาวตฺถิยา
ฯกตฺวา ปุคฺคลสฺส ฯวา เจตสา เจโต ปริจฺจ ปชานาติ
ตถายเมโก ปุคฺคโล ปฏิปชฺโช ตถา จ ๙ปริยาติ ตญฺจ
มคฺคึ สมารุฬฺโห ยถา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา
อปายเมโก ทุคฺคตึ วินิปาตเมโก นิรยเมโก อุปปชฺชิสฺสตีติ ฯ ๙ฉ
ปญฺหา สาวตฺถิยา ฯกตฺวา ปุคฺคลสฺส ฯวา เจตสา เจโต
ปริจฺจ ปชานาติ ตถายเมโก ปุคฺคโล ปฏิปชฺโช ตถา
จ ๙ปริยาติ ตญฺจ มคฺคึ สมารุฬฺโห ยถา กายสฺส
เภทา ปรมฺมรณา ติรจฺฉานโยนึ อุปปชฺชิสฺสตีติ ฯ ๙ฉ
ปญฺหา สาวตฺถิยา ฯกตฺวา ปุคฺคลสฺส ฯวา เจตสา เจโต
ปริจฺจ ปชานาติ ตถายเมโก ปุคฺคโล ปฏิปชฺโช

---

๑ ม. ฉฏฺฐญาเณ สุปฺปฏิปนฺโนติ ทิสฺสติ ฯ

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាប នូវបុគ្គលដែលបិតនៅកន្លងនេះឯង ដោយ
អំណាចកម្មកិរិយាថា បុគ្គលនេះលុះបែកធ្លាយរាងកាយស្លាប់ទៅ នឹង
ទៅកើតក្នុងពួកមនុស្ស ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាប នូវបុគ្គលដែល
បិតនៅកន្លងនេះឯង ដោយអំណាចកម្មកិសង្ខារថា បុគ្គលនេះលុះបែក
ធ្លាយរាងកាយស្លាប់ទៅ នឹងទៅកើតក្នុងសុគតិ សួគ៌ ទេវលោក ។ ដូច
ពាក្យដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ដូច្នេះថា ម្នាលសារីបុត្ត តថាគត
កំណត់ដឹងចិត្ត របស់បុគ្គលពួកខ្លះក្នុងលោកនេះ ដោយចិត្តយ៉ាងនេះថា
បុគ្គលនេះប្រតិបត្តិដូចោះ ប្រព្រឹត្តដូចោះ ឡើងកាន់ផ្លូវនោះ លុះបែកធ្លាយ
រាងកាយស្លាប់ទៅ នឹងទៅកើតក្នុងអបាយ ទុគ្គតិ វិនិបាត នរក ។ ម្នាល
សារីបុត្ត តថាគតកំណត់ដឹងចិត្ត របស់បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ដោយ
ចិត្តយ៉ាងនេះថា បុគ្គលនេះប្រតិបត្តិដូចោះ ប្រព្រឹត្តដូចោះ ឡើងកាន់ផ្លូវ
នោះ លុះបែកធ្លាយរាងកាយស្លាប់ទៅ នឹងទៅកើតក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន ។
ម្នាលសារីបុត្ត តថាគតកំណត់ដឹងចិត្ត របស់បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោក
នេះ ដោយចិត្តយ៉ាងនេះថា បុគ្គលនេះប្រតិបត្តិដូចោះ ប្រព្រឹត្តដូចោះ

តថា ច ឥរិយតិ តញ្ច មក្កំ សមារូឡ្ហា យថា
កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា បតិដ្ឋិសយំ ឧបបជ្ជិស្ស-
តីតិ ។ ៥ ឧ បជាបតិ សារីបុត្ត ឯកច្ចំ បុក្កលំ ឯវំ
ចេតសា ចេតោ បរិច្ច បជានាមិ តថាយំ បុក្កលោ
បដិបន្នោ តថា ច ឥរិយតិ តញ្ច មក្កំ សមារូ-
ឡ្ហា យថា កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា មធុស្សុស្សុ
ឧបបជ្ជិស្សតីតិ ។ ៥ ឧ បជាបតិ សារីបុត្ត ឯកច្ចំ
បុក្កលំ ឯវំ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច បជានាមិ តថាយំ
បុក្កលោ បដិបន្នោ តថា ច ឥរិយតិ តញ្ច មក្កំ
សមារូឡ្ហា យថា កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា
សុកតឹ សក្តំ លោកំ ឧបបជ្ជិស្សតីតិ ។ ៥ ឧ បជា-
បតិ សារីបុត្ត ឯកច្ចំ បុក្កលំ ឯវំ ចេតសា ចេតោ
បរិច្ច បជានាមិ តថាយំ បុក្កលោ បដិបន្នោ តថា
ច ឥរិយតិ តញ្ច មក្កំ សមារូឡ្ហា យថា អាសវានំ
ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តឹ បញ្ញាវិមុត្តឹ ឧដ្ឋាយ ធម្ម
សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរិស្សតីតិ
តិដ្ឋន្តមេវំ ជានាតិ ។

ឡើងកាន់ផ្លូវនោះ លុះបែកធ្លាយពង្គកាយស្លាប់ទៅ នឹងទៅកើតក្នុងបិត្តិវិស័យ ។ ម្នាលសារីបុត្ត តថាគតកំណត់ដឹងចិត្តរបស់បុគ្គលពួកខ្លះក្នុងលោកនេះ ដោយចិត្តយ៉ាងនេះថា បុគ្គលនោះ ប្រតិបត្តិដូច្នោះ ប្រព្រឹត្តដូច្នោះ ឡើងកាន់ផ្លូវនោះ លុះបែកធ្លាយពង្គកាយស្លាប់ទៅ នឹងទៅកើតក្នុងពួកមនុស្ស ។ ម្នាលសារីបុត្ត តថាគតកំណត់ដឹងចិត្តរបស់បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ដោយចិត្តយ៉ាងនេះថា បុគ្គលនេះ ប្រតិបត្តិដូច្នោះ ប្រព្រឹត្តដូច្នោះ ឡើងកាន់ផ្លូវនោះ លុះបែកធ្លាយពង្គកាយស្លាប់ទៅ នឹងទៅកើត ក្នុងសុគតិ សួគ៌ ទេវលោក ។ ម្នាលសារីបុត្ត តថាគតកំណត់ដឹងចិត្ត របស់បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ដោយចិត្តយ៉ាងនេះថា បុគ្គលនេះប្រតិបត្តិដូច្នោះ ប្រព្រឹត្តដូច្នោះ ឡើងកាន់ផ្លូវនោះ នឹងគ្រាស់ដឹងដោយខ្លួនឯង ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ សម្រេចនូវចេតោវិមុត្តិនឹងបញ្ញាវិមុត្តិ ដែលមិនមានអាសវៈ ព្រោះអស់ទៅនៃអាសវៈទាំងឡាយ ហើយសម្រេចសម្រាន្តនៅក្នុងបច្ចុប្បន្ន ហេតុនោះ (ទ្រង់គ្រាស់ថា) ទើបទ្រង់ជ្រាបនូវបុគ្គលនោះ ដែលកំពុងរស់នៅ ។

(๕๐) វិមុត្តំ តបប្បភវេនដ្ឋេ វិមុត្តដ្ឋេ អាតិញ្ចាយ-
យតនេ វិមុត្តំ តទធិមុត្តំ តធាធិបតេយ្យំ ฯ អថ
កតមា ជាតាតិ អយំ បុគ្គលោ រូបាធិមុត្តោ សទ្ធាធិ-
មុត្តោ ខន្តាធិមុត្តោ រសាធិមុត្តោ ជោឝ្ឍញ្ញាធិមុត្តោ
ករុណាធិមុត្តោ កលភាធិមុត្តោ អាភាសាធិមុត្តោ លាភា-
ធិមុត្តោ យសាធិមុត្តោ បសំសាធិមុត្តោ សុខាធិមុត្តោ
ចីវរាធិមុត្តោ បិណ្ឌបាតាធិមុត្តោ សេនាសនាធិមុត្តោ
តិលាឝប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារាធិមុត្តោ សុត្តន្តាធិមុត្តោ
វិនយាធិមុត្តោ អភិធម្មាធិមុត្តោ បំសុកូលិកង្គាធិមុត្តោ
តេចីវរិកង្គាធិមុត្តោ បិណ្ឌបាតិកង្គាធិមុត្តោ សបទា-
ឝចារិកង្គាធិមុត្តោ ឯកាសនិកង្គាធិមុត្តោ បត្តបិណ្ឌិ-
កង្គាធិមុត្តោ ខលុបច្ឆាភត្តិកង្គាធិមុត្តោ អារញ្ញិក-
ង្គាធិមុត្តោ រុក្ខមូលិកង្គាធិមុត្តោ អព្ភោកាសិកង្គាធិ-
មុត្តោ សោសានិកង្គាធិមុត្តោ យថាសន្ថតិកង្គាធិ-
មុត្តោ ឯសនិកង្គាធិមុត្តោ បឋមជ្ឈានាធិមុត្តោ ទុតិយ-
ជ្ឈានាធិមុត្តោ តតិយជ្ឈានាធិមុត្តោ ចតុត្ថជ្ឈានាធិមុត្តោ

(๕๐) អធិប្បាយថា អ្នកមានចិត្តដ៏ធំ (ក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ) មាន អាកិញ្ចញ្ញាយតនៈនោះប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ ត្រង់ពាក្យថា អ្នកមានចិត្តដ៏ធំ គឺមានចិត្តដ៏ធំក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ជ្រៅក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈនោះ មាន អាកិញ្ចញ្ញាយតនៈនោះជាអធិបតី ។ មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ ជ្រាបថា បុគ្គលនេះធំក្នុងរូប ធំក្នុងសំឡេង ធំក្នុងក្លិន ធំក្នុងរស ធំក្នុងផោដ្ឋព្វៈ ធំក្នុងត្រកូល ធំក្នុងគណៈ ធំក្នុងអាវាស ធំក្នុងលាភ ធំក្នុងយស ធំក្នុងសេចក្តីសរសើរ ធំក្នុងសុខ ធំក្នុងចីវរ ធំក្នុងបិណ្ឌបាត ធំក្នុងសេនាសនៈ ធំក្នុងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ធំក្នុងព្រះសូត្រ ធំក្នុងវិនយ ធំក្នុងអភិធម្ម ធំក្នុងបំសុកូលិកង្គៈ ធំក្នុងតេបីវរិកង្គៈ ធំក្នុងបិណ្ឌបាតិកង្គៈ ធំក្នុងសបទានចារិកង្គៈ ធំក្នុងឯកាសនិកង្គៈ ធំក្នុងបត្តបិណ្ឌិកង្គៈ ធំក្នុងខលុបច្ឆាកភត្តិកង្គៈ ធំក្នុងអារញ្ញិកង្គៈ ធំក្នុងរុក្ខមូលិកង្គៈ ធំក្នុងអព្ភោកាសិកង្គៈ ធំក្នុងសោសានិកង្គៈ ធំក្នុងយថាសន្ថតិកង្គៈ ធំក្នុងនេសជ្ជិកង្គៈ ធំក្នុងបឋមជ្ឈាន ធំក្នុងទុតិយជ្ឈាន ធំក្នុងតតិយជ្ឈាន ធំក្នុងចតុត្ថជ្ឈាន

អាកាសានញ្ចាយតនសមាបត្តាដិមុត្តោ វិញ្ញាណញ្ចា-
យតនសមាបត្តាដិមុត្តោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តា-
ដិមុត្តោ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តាដិមុត្តោតិ
វិមុត្តំ ។ តប្បភាយនន្តិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនមយំ តប្ប-
ភាយនំ តម្ហប្បភាយនំ វិចារេតប្បភាយនំ តម្ហកុតុតំ
បដិសន្ធិកុតុតំ ។ អថវា តតោតិ អយំ បុគ្គលោ
រូបប្បភាយនោ ។ បេ ។ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនស-
មាបត្តិប្បភាយនោតិ វិមុត្តំ តប្បភាយនំ ។ សេសមេ
តតោ

វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ សត្ត (ទោសាលាតិ
តតោ)

អតិជាតំ តជាតតោ

តិដ្ឋន្តមេតំ ជានាតិ

វិមុត្តំ តប្បភាយនន្តិ ។

ឆ័ព្វកឆ័អាកាសានញ្ចាយនសមាបត្តិ ឆ័ព្វកឆ័វិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិ ឆ័ព្វកឆ័អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ឆ័ព្វកឆ័នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមានចិត្តឆ័ព្វ ។ ពាក្យថា មានអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ គឺ សម្រេចដោយអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ មានសមាបត្តិនោះប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ មានកម្មប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ មានវិបាកប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ ឆ្លងដោយកម្ម ឆ្លងដោយបដិសន្ធិ ។ មួយវិញទៀត ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបថា បុគ្គលនេះ មានរូបប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ ។ បេ ។ មាននេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកមានចិត្តឆ័ព្វកឆ័អាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ មានអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈនោះប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលឆោសាលៈ) ព្រះតថាគតទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវវិញ្ញាណដ្ឋិតិទាំងពួង ទើបទ្រង់ជ្រាបនូវបុគ្គលនោះ ដែលកំពុងរស់នៅ មានចិត្តឆ័ព្វកឆ័អាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ មានអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈនោះប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ ។

(๕๑) អាតេវិញ្ញេយ្យោសម្ភវំ ញត្វា ឧទ្ធំសញ្ញោជនំ ៥តំ

ឱរម្ភាគិយំ អវិញ្ញាយ អតោ តត្ថ វិបស្សតិ

ឱតិណ្ណោ តិណ្ណកង្ខោ ព្រាហ្មណោ សុវិមលោ ។

(๕๒) អាតេវិញ្ញេយ្យោសម្ភវំ ញត្វាតិ អាតេវិញ្ញេយ្យោ-
សម្ភវោ វុច្ចតិ អាតេវិញ្ញាយតនសំវត្តនិកោ កម្មាភិ-
សង្ខារោ ។ អាតេវិញ្ញាយតនសំវត្តនិកំ កម្មាភិ-
សង្ខារំ អាតេវិញ្ញេសម្ភវេតិ ញត្វា លក្ខណដ្ឋំ ញត្វា
តជ្ជនដ្ឋំ ញត្វា បលិពោធោតិ ញត្វា ជានិត្វា
តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វាតិ
អាតេវិញ្ញេសម្ភវំ ញត្វា ។

(๕๓) ឧទ្ធំសញ្ញោជនំ ៥តីតិ ឧទ្ធំសញ្ញោជនំ វុច្ចតិ
អរូបរាគោ ។ អរូបរាគេន តំ កម្មំ លក្ខំ លក្ខំតំ បលិ-
ពុទ្ធំ អរូបរាគំ ឧទ្ធំសញ្ញោជនដ្ឋំ ញត្វា លក្ខណដ្ឋំ ញត្វា

(๕๑) បុគ្គលដឹងនូវការកើតព្រមនៃអាកិញ្ចញ្ញា ដឹងនូវសេចក្តីរីករាយ ជាគ្រឿងប្រកបដូច្នេះ លុះដឹងច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះយ៉ាងនេះ ហើយចេញអំពីសមាបត្តិនោះ រមែងឃើញច្បាស់កន្លងសមាបត្តិនោះ នេះឯងជាញាណដ៏ពិតប្រាកដរបស់ព្រាហ្មណ៍ដែលមានព្រហ្មចរិយៈនៅរួចហើយនោះ ។

(๕๒) ពាក្យថា ដឹងនូវការកើតព្រមនៃអាកិញ្ចញ្ញា សេចក្តីថា កម្មាកិសង្ខារ ដែលញុំាងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈឲ្យប្រព្រឹត្តទៅព្រម លោកហៅថា ការកើតព្រមនៃអាកិញ្ចញ្ញា ។ បុគ្គលដឹងនូវកម្មាកិសង្ខារដែលញុំាងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈឲ្យប្រព្រឹត្តទៅព្រមថា ការកើតព្រមនៃអាកិញ្ចញ្ញា ដឹងថាជាគ្រឿងជាប់ ដឹងថាជាចំណង ដឹងស្គាល់ស្គងមើល ពិចារណាចម្រើន ធ្វើឲ្យប្រាកដថាជាគ្រឿងកន្ទុល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដឹងនូវការកើតព្រមនៃអាកិញ្ចញ្ញា ។

(๕๓) ពាក្យថា សេចក្តីរីករាយជាគ្រឿងប្រកបដូច្នេះ គឺសេចក្តីត្រេកត្រអាលក្នុងអរូប ហៅថា សេចក្តីរីករាយជាគ្រឿងប្រកប ។ កម្មនោះជាប់ជាប់ស្អិត ខ្ជាល់ ដោយសេចក្តីត្រេកត្រអាលក្នុងអរូប បុគ្គលដឹងនូវសេចក្តីត្រេកត្រអាលក្នុងអរូបថា សេចក្តីរីករាយជាគ្រឿងប្រកប ដឹងថាជាគ្រឿងជាប់

ตาสุ ตาสุ ญาตีสุ ปลิโพธาภาเวน ญาตี ฌานงฺคานิ สุลภานิ ตีรยนฺตา วิภาวยนฺตา วิภูตานิ กโรนฺตา ฯ ๕ ตีณิ ปฐมชฺฌานานิ ฯ เป ฯ ปญฺจนฺนมฺปิ ปุพฺพภาคเมตานิ ๕ ตีณิ ฉฏฺฐสตฺตมานิ ๕ ตานิ ฯ

(๕๔) ฆรเมตานิ อภิญฺญายาติ ฆรานิ ฆตานิ อภิญฺญาย ฌานงฺคานิ สุลภานิ ตีรยนฺตา วิภาวยนฺตา วิภูตานิ กตานีติ ฆรเมตานิ อภิญฺญาย ฯ

(๕๕) ตโต ตตฺถ วิปสฺสตีติ อาคนฺตฺวา อภิญฺญาย-ตานิ สมาปชฺชิตฺวา ตโต วุฏฺหิตฺวา ตตฺถ ชาเต ธมฺเม อนิจฺจโต วิปสฺสติ ทุกฺขโต วิปสฺสติ โรคโต ฯ เป ฯ อนิสฺสรณโต วิปสฺสติ ฉกฺกานิ ขีณาสวกาเล ปญฺญายติ อุปปริกฺขตีติ ตโต ตตฺถ วิปสฺสติ ฯ

(๕๖) ฆานิ ญาณานิ ตีณิ ตสฺสาติ ฆานิ ญาณานิ ตสฺส ภูตานิ ยาถาวานิ อวิปรีตานิ ตสฺสาติ ฆานิ ญาณานิ ตีณิ ตสฺส ฯ

ដឹងថាជាគ្រឿងចង ដឹង ស្គាល់ សួងំមើល ពិចារណា ចម្រើន ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ថាជាកង្វល់ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ ជាការតបទ ។ បេ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ នេះជាលំដាប់បទ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីរីករាយជាគ្រឿងប្រកបដូច្នេះ ។

(៥៤) ពាក្យថា លុះដឹងច្បាស់ សេចក្តីនុ៎ះយ៉ាងនេះហើយ គឺ ដឹង ស្គាល់ សួងំមើល ពិចារណា ចម្រើន ធ្វើឲ្យច្រាកដនូវសេចក្តីនុ៎ះយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លុះដឹងច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះយ៉ាងនេះហើយ ។

(៥៥) ពាក្យថា ចេញអំពីសមាបត្តិនោះ រមែងឃើញច្បាស់កង្វល់ក្នុងសមាបត្តិនោះ គឺចូលអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ហើយចេញចាកសមាបត្តិនោះ រមែងឃើញច្បាស់ នូវពួកធម៌គឺចិត្តនិងចេតសិក ដែលកើតក្នុងសមាបត្តិនោះថា មិនទៀង ឃើញច្បាស់ថាជាទុក្ខ យល់ច្បាស់ ឃើញ ក្រឡេកមើល សំឡឹងមើល កំណត់មើលថាជារោគ ។ បេ ។ ថាមិនជាទីរលាស់ទុក្ខ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចេញអំពីសមាបត្តិនោះ រមែងឃើញច្បាស់កង្វល់ក្នុងសមាបត្តិនោះ ។

(៥៦) ពាក្យថា នេះឯងជាញាណដ៏ពិតច្រាកដ របស់ព្រាហ្មណ៍នោះ សេចក្តីថា ញាណនុ៎ះរបស់ព្រាហ្មណ៍នោះ ជាធម្មជាតពិត ទៀងច្រាកដ មិនប្រែប្រួល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នេះឯងជាញាណដ៏ពិតច្រាកដ របស់ព្រាហ្មណ៍នោះ ។

(៥៧) ព្រាហ្មណាសច្ច បុសីមតោតិ ព្រាហ្មណា-
សច្ចតិ សត្តន្នំ ឧម្មានំ តាយតីតត្តា ព្រាហ្មណោ
។ បេ ។ អនិស្សរិតោ តានិ បវុច្ចតេ ស ព្រហ្មាតិ
ព្រាហ្មណាសច្ច ។ បុសីមតោតិ កសិណាណាបុដ្ឋដ្ឋនេ
ឧបាទាយ សត្ត សេក្ខា អប្បត្តសច្ច បត្តិយា
អនធិគតសច្ច អធិគមាយ អសច្ឆិកតសច្ច សច្ឆិកិរិយា-
យ វាសន្តិ សំវាសន្តិ អាវាសន្តិ បរិវាសន្តិ ។ អរហា
បុសិតវា កតករណីយោ ឱហិតភារោ អនុប្បត្តសទ-
ត្ថោ បរិក្ខីណភវសញ្ញោជនោ សម្មទញ្ញា វិមុត្តោ
សោ បុដ្ឋភសោ ចិណ្ណចរណោ ។ បេ ។ ជាតិជរាមរ-
ណសំសារោ ឧត្តិ តស្ស បុនព្ភវោតិ ព្រាហ្មណាសច្ច
បុសីមតោ ។ តេនាហ ភគវា

ពោសាលមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

(๔๗) ពាក្យថា របស់ព្រាហ្មណ៍ ក្នុងបទថា របស់ព្រាហ្មណ៍ ដែលមានព្រហ្មចរិយៈនៅរួចហើយ គឺឈ្មោះថាព្រាហ្មណ៍ ព្រោះបន្សាត់បង់ធម៌ទាំង ៧ ។ បេ ។ ជាបុគ្គលមិនអាស្រ័យតិលេស មិនញាប់ញ័រ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា ព្រាហ្មណ៍ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) របស់ព្រាហ្មណ៍ ។ ពាក្យថា មានព្រហ្មចរិយៈនៅរួចហើយ បានដល់ពួកសេក្ខៈទាំង ៧ ពាប់បញ្ចូលទាំងកល្យាណបុថុជ្ជន រមែងនៅ នៅគ្រប់គ្រង នៅថែទាំ នៅនិត្យ ដើម្បីសម្រេចគុណវិសេសដែលមិនទាន់ដល់ ដើម្បីបានធម៌ដែលមិនទាន់បាន ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវធម៌ដែលមិនទាន់ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ។ ព្រះអរហន្តមានព្រហ្មចរិយៈនៅរួចហើយ មានករណីយកិច្ចធ្វើរួចហើយ មានភារៈដាក់ចុះហើយ មានប្រយោជន៍ខ្លួនសម្រេចហើយ មានសញ្ញោជនៈក្នុងភពអស់រលីងហើយ មានចិត្តផុតស្រឡះហើយ ព្រោះដឹងដោយប្រពៃ ព្រះអរហន្តនោះ ឈ្មោះថាមានអរិយកសនៅរួចហើយ មានចរណៈសន្សំហើយ ។ បេ ។ ភពថ្មី គឺ ជាតិ ជរា មរណៈ សង្ខារ របស់ព្រះអរហន្តនោះមិនមានទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) របស់ព្រាហ្មណ៍ ដែលមានព្រហ្មចរិយៈនៅរួចហើយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ធម្មបទស្ស ទុតិយោ ភាគោ

អាតាវិញ្ញោ សម្ភវំ ញត្វា នន្ទិរាគញ្ច ទុក្ខតំ

ឯវមេតំ អភិញ្ញាយ តតោ តត្ថ វិមុច្ចតិ

ឯតំ ញាណំ តថំ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស វុសីមតោតិ ។

សហ គាថាបរិយោសានា ។ បេ ។ សត្ថា មេ ភន្តេ

ភគវា សាវកោហមស្មីតិ ។

ឱសាលមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ ចុទ្ទសមោ ។

បុគ្គល ដឹងនូវការកើតព្រម នៃអាកិញ្ចញ្ញា ដឹងនូវសេចក្តី
រីករាយជាគ្រឿងប្រកប ដូច្នេះ លុះដឹងច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះ
យ៉ាងនេះ ហើយចេញ អំពីសមាបត្តិនោះ រមែងឃើញ
ច្បាស់ក្នុងសមាបត្តិនោះ នេះឯងជាញាណដ៏ពិតប្រាកដ របស់
ព្រាហ្មណ៍ ដែលមានព្រហ្មចរិយធម៌នៅរួចហើយនោះ ។
លុះចប់គាថា ។ បេ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន សូមព្រះមាន
ព្រះភាគ ជាសាស្តារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមជាសាវ័ក ។

ចប់ ឧបសាលមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស ទី ១៤ ។

មោឃរាជមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(៥៨) ទ្វាទសាំ សក្កា អបុច្ឆិស្សុ

(ឥច្ចាយស្មា មោឃរាជា)

ន មេ ព្យាកាសិ ចក្ខុមា

យាវតតិយញ្ហេ នេវិសិ

ព្យាករោតីតិ មេ សុតំ ។

(៥៩) ទ្វាទសាំ សក្កា អបុច្ឆិស្សន្តិ សោ ព្រាហ្មណោ ទុក្ខត្តំ ពុទ្ធំ ភគវន្តំ បញ្ហំ អបុច្ឆិ តស្ស ភគវា បញ្ហំ បុដ្ឋោ ន ព្យាកាសិ ចក្ខុសមន្នាគតោ(១) ឥមស្ស ព្រាហ្មណស្ស ឥន្ទ្រិយបរិចារោ ភវិស្សតីតិ ។ សក្កាតិ សក្កោ ។ ភគវា សក្យកុលា បព្ពជិតោតិបិ សក្កោ ។ អថវា អន្ធោ មហន្ធោ ឧឯតិបិ សក្កោ ។ តស្សិមានិ ឆឯានិ សេយ្យថីទំ សទ្ធាឧំ សីលឧំ ហិរីឧំ ចិត្តប្បឧំ សុតឧំ ចាគឧំ

---

១ ម. ឥទ្ធាភ ។

មោឃរាជមាណវិកបញ្ហាគំនួស

(៥៨) (មោឃរាជមានអាយុ ទូលដូច្នេះថា) បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ ខ្ញុំព្រះអង្គបានទូលសួរ អស់រាវរិះពីរដងរួចហើយ ព្រះអង្គមានបក្ខ ទ្រង់មិនទាន់ដោះស្រាយ ចំពោះខ្ញុំព្រះអង្គនៅឡើយ ខ្ញុំព្រះអង្គបានឮថា ព្រះអង្គជាទេវបុរសី (កាលបើមានគេសាកសួរ) អស់រាវរិះបីដង ទ្រង់តែងតែពាក្យពុំបាន ។

(៥៩) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ ខ្ញុំព្រះអង្គបានទូលសួរអស់រាវរិះពីរដងរួចហើយ អធិប្បាយថា ព្រាហ្មណ៍នោះ បានទូលសួរប្រស្នាចំពោះព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ អស់រាវរិះពីរដងរួចហើយ តែព្រះមានព្រះភាគ កាលព្រាហ្មណ៍នោះសួរប្រស្នាហើយ ទ្រង់មិនទាន់ព្យាករនៅឡើយ ដោយទ្រង់ព្រះតម្រិះថា ព្រាហ្មណ៍នេះ នឹងមានឥន្ទ្រិយចាស់ក្លា កន្លងកាលជាលំដាប់ស្មើនៃធម្មបក្ខ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាសក្កៈ ។ ដែលព្រះមានព្រះភាគឈ្មោះសក្កៈ ព្រោះហេតុទ្រង់ចេញចាកសក្យត្រកូលហើយបួសក៏បាន ។ ឬថា ឈ្មោះសក្កៈ ព្រោះហេតុទ្រង់ស្តុកស្តម្ភ មានទ្រព្យច្រើនមានធនធាន ក៏បាន ។ នេះទ្រព្យរបស់ព្រះអង្គ គឺ ទ្រព្យគឺសទ្ធា ទ្រព្យគឺសីល ទ្រព្យគឺហិរិ ទ្រព្យគឺឧត្តប្បៈ ទ្រព្យគឺសុតៈ ទ្រព្យគឺចាគៈ

ញ្ញាឆនំ សតិបដ្ឋានឆនំ សម្មប្បធានឆនំ ឥទ្ធិបាទ-
ឆនំ ឥន្ទ្រិយឆនំ ពលឆនំ ពោជ្ឈង្គឆនំ មគ្គឆនំ
ផលឆនំ និព្ពានឆនំ ។ ឥមេហិ អនេកវិធេហិ ឆន-
រតនេហិ អង្គា មហន្តោ ឆនភាតិបិ សង្កា ។
អថវា សង្កា បហូ វិសវី អលមត្តោ សូរោ វីរោ
វិក្កន្តោ អភីរុ អច្ឆម្ភី អនុត្រាសី អបលាយី
បហីនភយភេរវោ វិគតលោមហំសោតិបិ សង្កាតិ
ទ្ធាហំ សក្ក ។ អបុច្ឆិសុន្តិ ទ្ធាបំ សក្ក អបុច្ឆិសុំ
អយាចិសុំ អជ្ឈសិសុំ បសាទយិសុន្តិ ទ្ធាវំ
សក្ក អបុច្ឆិសុំ ។ ឥច្ចាយស្មា មោឃរាជាតិ ឥច្ចា-
តិ បទសន្ធិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ ។ មោ-
ឃរាជាតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ ។ បេ ។
អកិលាចោតិ ឥច្ចាយស្មា មោឃរាជា ។

ទ្រព្យគឺបញ្ញា ទ្រព្យគឺសតិប្បដ្ឋាន ទ្រព្យគឺសម្មប្បធាន ទ្រព្យគឺឥទ្ធិបាទ ទ្រព្យគឺឥន្ទ្រិយ ទ្រព្យគឺពល: ទ្រព្យគឺពោជ្ឈង្គ ទ្រព្យគឺមគ្គ ទ្រព្យគឺផល ទ្រព្យគឺនិព្វាន ។ ព្រះនាមសក្ក: ព្រោះហេតុព្រះអង្គសុភសម្ផស្ស មានទ្រព្យច្រើន មានធនធាន ដោយទ្រព្យដ៏ប្រសើរ ច្រើនប្រការទាំងនេះ ក៏បាន ។ ពុំនោះសោត ឈ្មោះសក្ក: ព្រោះហេតុទ្រង់អង់អាច មោះមុត ក្លាហាន មានព្យាយាមតស៊ូ ក្លៀវក្លា សង្វាត ប្រឹងប្រែង មិនខ្ជាប មិនរន្ធត់ មិនតក់ស្លុត មិនរត់ចោល លះកង់គួរខ្ជាប មិនព្រឺរោម ក៏បាន ។ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គជាសក្ក: ខ្ញុំព្រះអង្គ (បានទូលសួរ) អស់វារៈពីរដងរួចហើយ ។ ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គបានទូលសួរ (សេចក្តីថា) បពិត្រព្រះអង្គជាសក្ក: ខ្ញុំព្រះអង្គបានទូលសួរ បានអង្វរ បានអាពាធនា បានជ្រះថ្លា អស់វារៈពីរដងរួចហើយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គជាសក្ក: ខ្ញុំព្រះអង្គបានទូលសួរ អស់វារៈពីរដងរួចហើយ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ នៃបទថា មោឃភជមានអាយុទូលដូច្នេះ គឺជាការតបទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា មោឃភជ ជាឈ្មោះ ។ បេ ។ ជាពាក្យសម្រាប់ហៅព្រាហ្មណ៍ នោះ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) មោឃភជមានអាយុទូលដូច្នេះ ។

(៦០) ន មេ ឮ្យាកាសិ ចក្ខុមាតិ ន មេ ឮ្យាកាសីតិ មេ ន អាចិក្ខិ(១) ន ឧទេសេសិ ន បញ្ញបេសិ ន បដ្ឋបេសិ ន វិវរិ ន វិភជិ ន ឧត្តានីមកាសិ ន បកាសេសិ ។ ចក្ខុមាតិ ភគវា បញ្ចហិ ចក្ខូហិ ចក្ខុមា មំសចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ទិព្វចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា បញ្ញាចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ពុទ្ធចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា សមន្តចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។

កតំ ភគវា មំសចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។ មំសចក្ខុហិ ភគវតោ បញ្ច វណ្ណា សំវិជ្ជន្តិ នីលោ ច វណ្ណោ បីតកោ ច វណ្ណោ លោហិតកោ ច វណ្ណោ កាឡោ ច វណ្ណោ ឱទាតោ ច វណ្ណោ ។ យត្ថ ច អក្ខិលោមានិ បតិដ្ឋិតានិ តំ នីលំ ហោតិ សុនីលំ ចាសានិកំ ឧស្សន្នេយ្យំ ឧម្មារបុប្ផសមានំ ។ តស្ស បរតោ បីតកំ ហោតិ សុបីតកំ សុវណ្ណវណ្ណំ ចាសានិកំ ឧស្សន្នេយ្យំ កណ្ណិការបុប្ផសមានំ ។

---

១ ម. អាចិក្ខសិ ។

អោឃរាជវិតណវភប្បញ្ហានិទ្ទេស

(៦០) អធិប្បាយ ពាក្យថា ព្រះអង្គមានចក្ខុ ទ្រង់មិនទាន់ដោះស្រាយចំពោះខ្ញុំព្រះអង្គនៅឡើយ ត្រង់ពាក្យថា មិនទាន់ដោះស្រាយចំពោះខ្ញុំព្រះអង្គ គឺមិនទាន់ប្រាប់ មិនទាន់សំដែង មិនទាន់បញ្ញត្ត មិនទាន់តាំងទុក មិនទាន់បើក មិនទាន់បែក មិនទាន់ធ្វើឲ្យងាយ មិនទាន់ប្រកាសដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា មានចក្ខុ គឺ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដោយចក្ខុ ៥ គឺ មានចក្ខុដោយមំសចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយទិព្វចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយបញ្ញាចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយពុទ្ធចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយសមន្តចក្ខុ ១ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុ ដោយមំសចក្ខុ តើដូចម្តេច ។ គឺកង់មំសចក្ខុរបស់ព្រះមានព្រះភាគ មានសម្បុរ ៥ គឺ សម្បុរខៀវ ១ សម្បុរលឿង ១ សម្បុរក្រហម ១ សម្បុរខ្មៅ ១ សម្បុរ-ស ១ ។ ទីណា ដែលមានពេមព្រះនេត្រប្រតិស្ឋាននៅ ទីនោះឯង មានសម្បុរខៀវ ខៀវស្រស់ គួរជ្រះថ្លា គួរក្រឡេកមើល ដាទីដូចផ្កាត្រកៀត ។ ទីខាងនាយអំពីនោះ មានសម្បុរលឿង លឿងស្រស់ មានសម្បុរដូចមាស គួរជ្រះថ្លា គួរក្រឡេកមើល ដាទីដូចផ្កាកណ្ណិការ ។

ទុតយោ ច អច្ឆរិយធម្មោ(១) អភវោ លោហិតកា-
ឯ ហោន្តិ សុលោហិតកានិ ឆាសាឯិកានិ ឆស្ស-
នេយ្យានិ ឥន្ទ្រិយេសុ ឆមានានិ ។ មជ្ឈ កល្យាំ
ហោតិ សុកណ្ហាំ អលូខំ សិនិទ្ធំ ឆាសាឯិកំ ឆស្ស-
នេយ្យំ អន្តរដ្ឋកសមានំ ។ ឥស្ស បរតោ ទុឆាតំ
ហោតិ សុទុឆាតំ សេតំ បណ្ឌរំ ឆាសាឯិកំ ឆស្ស-
នេយ្យំ ទុសឯិតារកេសមានំ ។ តេន អវកា បតតិ-
មំសឆក្ខរឆា អត្តភាវបរិយាបន្នេន បុរិមសុឆរិតកម្ម-
ភិនិព្ភត្តេន សមន្តា យោជនំ បស្សតិ ឆិវា ចេវ
វត្តិញ្ច ។ យឆាបិ ឆត្ថុរដ្ឋេ សមន្តាកតោ អម្ពកាវោ
ហោតិ សុរិយោ ច អត្តង្គមិតោ ហោតិ កាឡបក្ខោ
ច ទុចោសចោ ហោតិ តិព្ភោ ច វនសណ្ឌោ ហោតិ
មហា ច អកាលមេឃោ អព្ភុដ្ឋិតោ ហោតិ ឝវុបេ ឆ-
ត្ថុរដ្ឋេ សមន្តាកតេ អម្ពកាវេ សមន្តា យោជនំ បស្សតិ ។
ឆត្តិ សោ ភិក្ខវេ ភ ភភវំ ភ ឆាភាវេ ភ បញ្ចតោ
ភ ភន្តោ ភ លតា ភ អារវលាំ រូចាំ ឆស្សនាយ ។

---

១ ម. អច្ឆរិយធម្មានិ ។

មួយទៀត រណ្តៅព្រះនេត្រទាំងពីរខាង របស់ព្រះមានព្រះភាគ មានសម្បុរក្រហម ក្រហមច្រាល គួរជ្រះថ្លា គួរក្រឡេកមើល ដាំដូចសម្បុរមេក្ងៀង ។ ដំត្រង់កណ្តាល មានសម្បុរខ្មៅ ខ្មៅស្រស់ មិនសៅហ្មង ស្និទ្ធ គួរជ្រះថ្លា គួរក្រឡេកមើល ដាំដូចសម្បុរផ្លែផ្កាំ ។ ទីខាងនាយពីនោះ មានសម្បុរ-ស សក្តឹង សស្រស់ សថ្លា គួរជ្រះថ្លា គួរក្រឡេកមើល ដាំដូចផ្កាយព្រឹក ។ ហេតុនោះបានជា ព្រះមានព្រះភាគតែងទតឃើញមួយយោជន៍ដោយជុំវិញ តាំងថ្ងៃតាំងយប់ ដោយមំសចក្ខុធម្មតា ដែលកំចាត់បង្អាលកង់អត្តភាព កើតដោយផលនៃសុចរិតកម្មកង់កាលមុន ។ សូម្បីកង់កាលណា ដែលមានធ៌តប្រកបដោយអង្គបួន គឺព្រះអាទិត្យអស្តង្គត ១ ទោសថ្ងៃកាឡបក្ខ ១ ដង់ព្រៃយ៉ាងក្រាស់ជិត ១ មហាអកាលមេឃ (ភ្លៀងធំខុសកាល) ប្រាកដឡើង ១ កង់កាលនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទតឃើញមួយយោជន៍ដោយជុំវិញ កង់ទីងធ៌តប្រកបដោយអង្គបួន មានសភាពយ៉ាងនេះ ។ ផ្នែកំពូលក្តី សន្ទឹកភ្នែកក្តី កំពែងក្តី កំភ្លឺ គុម្ពឈើក្តី វល្លិក្តី ជាគ្រឿងការពារមិនឲ្យឃើញរូបនោះ មិនមានឡើយ ។

ឯកញ្ចេ តិលជលំ ឯមិត្តំ កត្វា តិលភារោ បក្ខិបេយ្យ តញ្ចេវ តិលជលំ ខុទ្ទរេយ្យ ។ ឯវំ បរិសុទ្ធំ កកវតោ បកតិមំសចក្ខុ ។ ឯវំ កកវា មំសចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។

តេនំ កកវា ធំព្ញចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។ កកវា ធំព្ញេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន ។ បេ ។ យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាតិ ។ អាកង្ខមានោ ច កកវា ឯកម្បិ លោកធាតុំ បស្សេយ្យ ទ្វេបិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ តិស្សោបិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ ចតស្សោបិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ បញ្ចបិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ ទសបិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ វីសម្បិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ តឹសម្បិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ ចត្តាឡីសម្បិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ បញ្ញាសម្បិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ សតម្បិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ សហស្សិម្បិ ទ្វិសហស្សិម្បិ តិសហស្សិម្បិ លោកធាតុំ បស្សេយ្យ ទ្វិសហស្សិម្បិ

ប្រសិនបើបុគ្គលដាក់គ្រាប់ល្ងមួយគ្រាប់ ក្នុងរនេះ ដែលពេញដោយគ្រាប់ល្ង ធ្វើឲ្យជាគ្រឿងសំគាល់ ព្រះមានព្រះភាគ គប្បីរើសយកគ្រាប់ល្ងនោះ ដដែលវិញបាន ។ មំសចក្ខុធម្មតារបស់ព្រះមានព្រះភាគ បរិសុទ្ធយ៉ាងនេះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដោយមំសចក្ខុ យ៉ាងនេះឯង ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដោយទិព្វចក្ខុ តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដូចជាទិព្វ ដ៏បរិសុទ្ធកន្លងផុតចក្ខុរបស់មនុស្សធម្មតា ។បេ។ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវសត្វទាំងឡាយ ដែលវង្គាត់ទៅតាមយថាកម្ម ។ បើព្រះមានព្រះភាគ ប្រាថ្នា (បង់ឃើញ) គប្បីឃើញលោកធាតុមួយក៏បាន ឃើញលោកធាតុ ២ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុ ៣ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុ ៤ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុ ៥ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុ ១០ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុ ២០ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុ ៣០ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុ ៤០ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុ ៥០ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុ ១០០ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុគួរបំនួន ១ ពាន់ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុកណ្តាល ចំនួន ២ ពាន់ ក៏បាន

បដ្ឋិមិតំ លោកធាតុំ បសេវ្ហយ្យ តិសហស្សិមដ្ឋិ លោកធាតុំ បសេវ្ហយ្យ មហាសហស្សិមដ្ឋិ លោកធាតុំ បសេវ្ហយ្យ ។ យាវតកំ វា បន អាកង្ខេយ្យ តាវតកំ បសេវ្ហយ្យ ។ ឯវំ វិសុទ្ធំ ភគវតោ ទិព្ពចក្ខុំ ។ ឯវំ ភគវា ទិព្ពចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។

កេចិ ភគវា បញ្ញាចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។ ភគវា មហាបញ្ញោ បុថុបញ្ញោ ហាសបញ្ញោ ជវនបញ្ញោ តិក្ខបញ្ញោ និព្ពេធិកបញ្ញោ បញ្ញាបភេទកុសលោ បភិន្នញាណោ អនិគតបដិសម្ភិទោ(๑) ចតុវេសារជ្ជប្បត្តោ ទសពលញាណី បុរិសាសភោ បុរិសសីហោ បុរិសនាគោ បុរិសាជញ្ញោ បុរិសនារយ្ហោ អនន្តញាណោ អនន្តតេជោ អនន្តយសោ អាឌ្ឍោ មហទ្ធនោ ឥធ ឥតិ វិញ្ញេតិ អនុញ្ញេតិ សញ្ញាបេតិ និជ្ឈាបេតិ បេក្ខតិ បសាទេតិ ។

---

๑ ម. អនាគតបដិសម្ភិទប្បត្តោ ។

ឃើញលោកធាតុចំនួនញាន់ ក៏បាន ឃើញលោកធាតុមានពាន់ដ៏ច្រើន ក៏បាន ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ព្រះមានព្រះភាគ មានប្រាថ្នា (នឹងឃើញ) ត្រឹមណា គប្បីឃើញបានត្រឹមណោះ ។ ទិព្វចក្ខុរបស់ព្រះមានព្រះភាគ បរិសុទ្ធយ៉ាងនេះ ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់មានចក្ខុ ដោយទិព្វចក្ខុ យ៉ាងនេះឯង ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុ ដោយបញ្ញាចក្ខុ តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានប្រាជ្ញាច្រើន មានប្រាជ្ញាក្រាស់ មានប្រាជ្ញារីករាយ មានប្រាជ្ញារហ័ស មានប្រាជ្ញាមោះមុត មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទំលាយកិលេស ទ្រង់ឈ្វាសក្នុងប្រភេទនៃប្រាជ្ញា ទ្រង់បែកព្រះញាណ ទ្រង់បានបដិសម្ភិទា ទ្រង់សម្រេចចតុវេសារជ្ជញាណ ទ្រទ្រង់នូវកំឡាំង ១០ ជាបុរសប្រសើរ ជាបុរសអង់អាច ជាបុរសនាគ ជាបុរសអាជានេយ្យ ជាបុរសនាំទៅនូវធុរៈ ជាអនន្តញាណ មានតេជៈមិនមានទីបំផុត មានយសមិនមានទីបំផុត ទ្រង់ស្តុកស្តម្ភ មានទ្រព្យច្រើន មានធនធាន ទ្រង់ដឹកនាំ ទ្រង់ទូន្មាន ប្រៀនប្រដៅ ទ្រង់ពន្យល់ ទ្រង់ដឹកនាំឲ្យគាត់គួរ ទ្រង់ឲ្យគយគន់ ទ្រង់ធ្វើឲ្យជ្រះថ្លា ។

សោ បរិ ភគវា អនុប្បន្នស្ស មគ្គស្ស ឧប្បាទេ-
តា អសញ្ជាតស្ស មគ្គស្ស សញ្ជោបេតា(๑) អនុ-
ក្ខាតស្ស មគ្គស្ស អក្ខាតា មគ្គញ្ញូ មគ្គវិទូ ម-
គ្គកោវិទោ ។ មគ្គានុគា ច បន ឯតរហិ សា-
វកា វិហរន្តិ បច្ឆាសមន្នាគតោ ។ សោ បរិ ភគវា
ជានំ ជានាតិ បស្សំ បស្សតិ ចក្ខុភូតោ ញាណភូតោ
ធម្មភូតោ ព្រហ្មភូតោ វត្តា បវត្តា អត្ថស្ស និន្នេតា
អមតស្ស ទាតា ធម្មស្សាមិ តថាគតោ ។ ជាតិ
តស្ស ភគវតោ អញ្ញាតំ អនិដ្ឋំ អវិនិតំ អសន្តុដ្ឋិតំ
អជ្ឈសិតំ បញ្ញាយ ។ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ ឧបា-
ទាយ សព្ពេ ធម្មា សព្ពាការេន ពុទ្ធស្ស ភគវតោ
ញាណមុខេ អាបាថមាគច្ឆន្តិ ។ យញ្ចិញ្ចិ នេយ្យំ នាម
អត្ថិ ជានិតព្ពំ អត្តន្តោ វា បរត្តោ វា ឧភយត្តោ វា
និជ្ឈត្តំ វា អនុតោ សមន្តាយតោ វា អនុ
ឱឡារិកោ វា អនុ សុខុមោ វា អនុ ហីនោ វា
អនុ បណីតោ វា អនុ នេយ្យោ វា អនុ នីតោ វា

๑ ម. សញ្ជនេតា ។

ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ញុំាងមគ្គដែលមិនទាន់កើតឲ្យកើតឡើង ទ្រង់ញុំាងមគ្គដែលមិនទាន់កើតមានឲ្យកើតមាន ទ្រង់ប្រាប់ផ្លូវដែលមិនទាន់ប្រាប់ ទ្រង់ស្គាល់ផ្លូវ ទ្រង់ជ្រាបផ្លូវ ទ្រង់ឈ្លាសវៃក្នុងផ្លូវ ។ ចំណែកពួកសាវ័ក ឥឡូវនេះ គ្រាន់តែជាអ្នកដើរតាមផ្លូវ ដើរតាមក្រោយ ។ ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ជ្រាបហេតុដែលគួរជ្រាប ទ្រង់ឃើញហេតុដែលគួរឃើញ មានចក្ខុ មានញាណ មានធម៌ មានធម៌ដ៏ប្រសើរ ទ្រង់ជាអ្នកស្តីប្រដៅ ទ្រង់ពោលរំលឹកបង្ហាញទៅរកប្រយោជន៍ឲ្យដូរព្រះនិព្វាន ជាធម្មស្វាមិ ជាតថាគត ។ មិនមាន (វត្ថុអ្វីមួយ) ដែលព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ មិនបានដឹង មិនបានឃើញ មិនបានជ្រាប មិនបានធ្វើឲ្យជាក់ប្រាស់ មិនបានប៉ះពាល់ដោយប្រាជ្ញា ។ ធម៌ទាំងអស់ ពាក់ទាំងអតីត អនាគតនឹងបច្ចុប្បន្ន រមែងមកកាន់វង្វេងក្នុងប្រធានៃព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ដោយអាការៈសព្វគ្រប់ ។ ឈ្មោះថាធម្មជាតដែលគប្បីដឹងណាមួយ ដែលជារបស់គួរដឹង គឺប្រយោជន៍ខ្លួនក្តី ប្រយោជន៍ជនដទៃក្តី ប្រយោជន៍ទាំងពីរក្តី ប្រយោជន៍ជាបច្ចុប្បន្នក្តី ប្រយោជន៍កន្លងលោកខាងមុខក្តី ប្រយោជន៍ពាក់ក្តី ប្រយោជន៍ជ្រៅក្តី ប្រយោជន៍លាក់លៀមក្តី ប្រយោជន៍តំបិតកំបុំងក្តី ប្រយោជន៍ដែលគួរដឹងក្តី ប្រយោជន៍ដែលបានដឹងហើយក្តី

អត្តា អនវជ្ជោ ភ អត្តា ឧក្កំសវេសោ ភ អត្តា
ភេទនោ ភ អត្តា បរមត្តា ភ សព្ពំ អត្តោពុទ្ធញ្ញា-
ណោ បរិវត្តតិ ។ សព្ពំ ភាយកម្មំ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ
ញាណានុបរិវត្តតិ សព្ពំ វចីកម្មំ ញាណានុបរិវត្តតិ
សព្ពំ មនោកម្មំ ញាណានុបរិវត្តតិ ។ អតីតេ ពុទ្ធស្ស
ភគវតោ អប្បដិហតំ ញាណំ អនាគតេ ពុទ្ធស្ស ភគ-
វតោ អប្បដិហតំ ញាណំ បច្ចុប្បន្នេ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ
អប្បដិហតំ ញាណំ ។ យាវតកំ នេយ្យំ តាវតកំ
ញាណំ យាវតកំ ញាណំ តាវតកំ នេយ្យំ នេយ្យ-
បរិយន្តិកំ ញាណំ ញាណបរិយន្តិកំ នេយ្យំ នេយ្យំ
អតិក្កមិត្វា ញាណំ ឧប្បវត្តតិ ញាណំ អតិក្កមិត្វា
នេយ្យបថោ នត្ថិ អញ្ញមញ្ញំ បរិយន្តដ្ឋាយិនោ តេ
ធម្មា ។ យថា ទ្វិន្នំ សមុក្កបដលានំ ផុសិតានំ ហេដ្ឋិមំ

ប្រយោជន៍មិនមានទោសក្តី ប្រយោជន៍មិនមានកិលេសក្តី ប្រយោជន៍ផ្សេងក្តី ប្រយោជន៍ដ៏ល្អិតក្តី ធម្មជាតទាំងអស់នោះ រមែងវិលត្រឡប់ក្នុងកង់ពុទ្ធញាណ ។ កាយកម្មទាំងអស់ រមែងប្រព្រឹត្តទៅតាមព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ វចីកម្មទាំងអស់ រមែងប្រព្រឹត្តទៅតាមព្រះញាណ មនោកម្មទាំងអស់ រមែងប្រព្រឹត្តទៅតាមព្រះញាណ (របស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ) ។ ញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ មិនមានទើសទាល់ក្នុងអតីត ញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ មិនមានទើសទាល់ក្នុងអនាគត ញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ មិនមានទើសទាល់ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ។ ធម្មជាតដែលគប្បីដឹង មានកំណត់ត្រឹមណា ព្រះញាណ ក៏មានកំណត់ត្រឹមនោះ ព្រះញាណមានកំណត់ត្រឹមណា ធម្មជាតដែលគប្បីដឹង ក៏មានកំណត់ត្រឹមនោះ ព្រះញាណមានធម្មជាតដែលគប្បីដឹង ជាកំណត់ ធម្មជាតដែលគប្បីដឹង ក៏មានព្រះញាណជាកំណត់ ព្រះញាណប្រព្រឹត្តកន្លង នូវធម្មជាតដែលគប្បីដឹង មិនបានគន្លងនៃធម្មជាតដែលគប្បីដឹង ក៏ប្រព្រឹត្តកន្លងនូវព្រះញាណមិនបាន ធម៌ទាំងនោះ តាំងនៅក្នុងទីបំផុតនៃគ្នានឹងគ្នា ។ ដូចបាតស្នែរពីរ ដែលគេត្រឡប់ហើយយ៉ាងជិតស្និទ្ធ គឺបាតស្នែរខាងក្រោម

សម្មុតិបដលំ ឧបរិមំ ជាតិវត្តតិ ឧបរិមំ សម្មុតិ-
បដលំ ហេដ្ឋិមំ ជាតិវត្តតិ អញ្ញមញ្ញំ បរិយន្តដ្ឋាយិ-
នោ ឯវមេវ ពុទ្ធសុញ្ញ ភគវតោ ទេយ្យញ្ច ញាណញ្ច
អញ្ញមញ្ញំ បរិយន្តដ្ឋាយិនោ យាវតកំ ទេយ្យំ តាវតកំ
ញាណំ យាវតកំ ញាណំ តាវតកំ ទេយ្យំ ទេយ្យ-
បរិយន្តំកំ ញាណំ ញាណបរិយន្តំកំ ទេយ្យំ ទេយ្យំ
អតិក្កមិត្វា ញាណំ ឧប្បវត្តតិ ញាណំ អតិក្កមិត្វា
ទេយ្យបថោ ឧត្តិ អញ្ញមញ្ញំ បរិយន្តដ្ឋាយិនោ តេ
ធម្មា ។ សព្ពញ្ញុស្មេសុ ពុទ្ធសុញ្ញ ភគវតោ ញាណំ បវត្ត-
តិ ។ សព្ពេ ធម្មា ពុទ្ធសុញ្ញ ភគវតោ អាវជ្ជនប្បដិពទ្ធា អា-
កង្ខប្បដិពទ្ធា មនសិការប្បដិពទ្ធា ចិត្តុប្បាទប្បដិពទ្ធា ។
សព្ពសត្តេសុ ពុទ្ធសុញ្ញ ភគវតោ ញាណំ បវត្តតិ ។

មិនប្រព្រឹត្តកន្លងបាតស្មុគ្រខាងលើ បាតស្មុគ្រខាងលើ ក៏មិនប្រព្រឹត្ត
កន្លងបាតស្មុគ្រខាងក្រោម (បាតស្មុគ្រទាំងនោះ) តាំងនៅកន្លង
ទីបំផុត នៃគ្នានឹងគ្នា យ៉ាងណាមិញ ធម្មជាតដែលគប្បីដឹងក្តី ព្រះ
ញាណក្តី របស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ក៏តាំងនៅកន្លងទីបំផុតនៃគ្នានឹងគ្នា
យ៉ាងនោះដែរ គឺធម្មជាតដែលគប្បីដឹងមានកំណត់ត្រឹមណា ព្រះញាណ
ក៏មានកំណត់ត្រឹមនោះ ព្រះញាណមានកំណត់ត្រឹមណា ធម្មជាតដែល
គប្បីដឹងក៏មានកំណត់ត្រឹមនោះ ព្រះញាណមានធម្មជាតដែលគប្បីដឹងជា
កំណត់ ធម្មជាតដែលគប្បីដឹងក៏មានព្រះញាណជាកំណត់ ព្រះញាណ
ប្រព្រឹត្តកន្លងធម្មជាតដែលគប្បីដឹងមិនបាន គន្លងនៃធម្មជាតដែលគប្បី
ដឹង ក៏ប្រព្រឹត្តកន្លងព្រះញាណមិនបាន ធម៌ទាំងនោះ តាំងនៅ
កន្លងទីបំផុត នៃគ្នានឹងគ្នា ។ ព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ
រមែងប្រព្រឹត្តទៅកន្លងធម៌ទាំងពួង ។ ធម៌ទាំងពួង រមែងជាប់ចំពាក់
ដោយការរវៃរក ជាប់ចំពាក់ដោយការប្រាថ្នា ជាប់ចំពាក់ដោយការ
នឹក ជាប់ចំពាក់ដោយការតាំងចិត្ត របស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ។ ព្រះ
ញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ រមែងប្រព្រឹត្តទៅកន្លងសត្វទាំងពួង ។

សព្ពេសំ សត្តានំ ភគវា អាសយំ ជានាតិ អនុសយំ ជានាតិ ចរិតំ ជានាតិ អធិមុត្តិំ ជានាតិ អប្បរជក្ខេ មហារជក្ខេ តិក្ខិន្ទ្រិយេ មុទិន្ទ្រិយេ স্বাকারে দ্বা-কারে សុវិញ្ញាបយេ ទុវិញ្ញាបយេ ភព្វាភព្វេ សត្តេ ប-ជានាតិ ។ សនេវាកោ លោកោ សមារកោ សព្រ-ហ្មកោ សស្សមណព្រាហ្មណី បជា សនេវមនុស្សា អន្តោពុទ្ធញាណោ បរិវត្តតិ ។ យថា យេ កេចិ មច្ឆកច្ឆបា អន្តមសោ តិមិតិមិង្គលំ ឧទាធាយ អន្តោមហាសមុទ្ទេ បរិវត្តន្តិ ឯវមេវ សនេវាកោ លោកោ សមារកោ សព្រហ្មកោ សស្សមណ-ព្រាហ្មណី បជា សនេវមនុស្សា អន្តោពុទ្ធញាណោ បរិវត្តតិ ។ យថា យេ កេចិ បក្ខី អន្តមសោ កុន្ថឹ វេនតេយ្យំ ឧទាធាយ អាកាសស្ស បទេសេ បរិវត្តន្តិ ឯវមេវ សារីបុត្តសមា បញ្ញាយ(๑) តេបិ យេបិ តេ ពុទ្ធញាណស្ស បទេសេ បរិវត្តន្តិ ។

---

๑ ម. ឯត្តវតា សមត្តាគតាតិ ទិស្សតិ ។

ព្រះមានព្រះភាគ តែងជ្រាបអាសយធម៌ ជ្រាបអនុសយធម៌ ជ្រាបចរិត ជ្រាបអធិមុត្តិនៃពួកសត្វទាំងពួង តែងជ្រាបពួកសត្វ ដែលមានធូលីតិច កងកែកមានធូលីច្រើនកងកែក មានឥន្ទ្រិយរឹង មានឥន្ទ្រិយទន់ មានអាការៈល្អ មានអាការៈអាក្រក់ ជាសត្វឲ្យត្រាស់ដឹងងាយ ឲ្យត្រាស់ដឹងក្រ ជាសត្វមានភ័ព្វនឹងឥតភ័ព្វ ។ លោក ព្រមទាំងទេវលោក មារលោក ព្រហ្មលោក ពួកសត្វព្រមទាំងសមណៈនឹងព្រាហ្មណ៍ ទាំងមនុស្ស ជាសម្មតិទេពនឹងមនុស្សសោម្ញ ក៏រមែងវិលទៅតែខាងក្នុងពុទ្ធ-ញាណ ។ ដូចហ្វូងត្រីនឹងអណ្តើកណាមួយ ដោយហោចទៅ ទោះបីត្រីឈ្មោះតិមិ នឹងត្រីឈ្មោះតិមិង្គលៈ រមែងវិលទៅតែខាងក្នុងមហាសមុទ្រយ៉ាងណា លោក ព្រមទាំងទេវលោក មារលោក ព្រហ្មលោក ពួកសត្វព្រមទាំងសមណៈនឹងព្រាហ្មណ៍ ទាំងមនុស្សជាសម្មតិទេពនឹងមនុស្សសោម្ញ ក៏រមែងវិលទៅតែខាងក្នុងពុទ្ធញាណ យ៉ាងនោះឯង ។ ដូចពួកបក្សីណាមួយ ដោយហោចទៅ សូម្បីគ្រុឌឈ្មោះវេនតេយ្យៈ តែងវិលទៅ តែក្នុងប្រទេសនៃអាកាស យ៉ាងណាមិញ ពួកជនណា ដែលមានប្រាជ្ញា ស្មើរដោយប្រាជ្ញារបស់ព្រះសារីបុត្ត សូម្បីពួកជនទាំងនោះ ក៏រមែងវិលទៅតែខាងក្នុងប្រទេសនៃពុទ្ធញាណ យ៉ាងនោះឯង

ពុទ្ធញ្ញាណំ នោមនុស្សានំ បញ្ញំ ជវិត្វា អតិក្កវិត្វា តិដ្ឋតិ ។ យោបិ តេ ខត្តិយបណ្ឌិតា ព្រាហ្មណបណ្ឌិតា គហបតិបណ្ឌិតា សមណាបណ្ឌិតា និបុណា កតបរប្បវាទា វាលវេធិរូបា តេ តិដ្ឋន្តេ មញ្ញេ ចរន្តិ បញ្ហាកតេន និដ្ឋិតគតាន ។ តេ បញ្ហំ អភិសង្ខរិត្វា អភិសង្ខរិត្វា តថាគតំ ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆន្តិ(២) ។ កថិតា វិសជ្ជិតា ច តេ បញ្ហា ភគវតា ហោន្តិ និទ្ទិដ្ឋការណា ឧបក្កិលិដ្ឋតា ច ។ តេ ភគវតោ សម្បជ្ជន្តិ ។ អថខោ ភគវា តត្ថ អតិរិវេចតិ យទិទំ បញ្ញាយាតិ ឯវំ ភគវា បញ្ញាចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។

កតំ ភគវា ពុទ្ធចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។ ភគវា ពុទ្ធចក្ខុនា លោកំ ឱលោកេន្តោ អទ្ទស សត្តេ អប្បរជក្ខេ មហារជក្ខេ តិក្ខិន្ទ្រិយេ មុទិន្ទ្រិយេ স্বাকারេ দ্বাকারে সুবিঞ্ញាបយេ

---

១ ម. ឯត្តកវេ តុទ្ធានិ ច បដិច្ចន្នានីតិ ទិស្សតិ ។

ពុទ្ធញាណ រមែងផ្សាយគ្របប្រាជ្ញានៃពួកទេវតានឹងមនុស្ស ហើយប្រតិ-
ស្ថាននៅ ។ ពួកជនណាមួយ ទោះបីជាខត្តិយបណ្ឌិតក្តី ព្រាហ្មណ-
បណ្ឌិតក្តី គហបតិបណ្ឌិតក្តី សមណបណ្ឌិតក្តី ដែលមានប្រាជ្ញាល្អិត
ស្គាល់ថ្លឹមាត់របស់ជនដទៃ ស្រដៀងនឹងខ្នាន់ធ្នូ អ្នកបាញ់ពេមត្រួយ
ពួកជនទាំងនោះ មានអាការៈដូចជាទំលាយបង់ទូវិដ្ឋិ ដោយប្រាជ្ញា
(ខ្លួន) ហើយប្រព្រឹត្តទៅ ។ ពួកជនទាំងនោះប្រឹងតាត់តែងនូវប្រស្នា
លុះតាត់តែងហើយក៏ចូលទៅសួរព្រះតថាគត ។ ប្រស្នាទាំងនោះ លុះ
ព្រះមានព្រះភាគ ឃានសំដែងបានដោះស្រាយហើយ ក៏បែរទៅជាប្រស្នា
មានហេតុ គួរសំដែងចេញនឹងពង្រីកចេញបាន ។ ពួកជនទាំងនោះ
ក៏នាំគ្នាចុះចូលព្រះមានព្រះភាគ ។ គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់រុង-
រឿងកន្ធដោយប្រាជ្ញាក្នុងទីប្រជុំនោះ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់មានចក្ខុដោយបញ្ញាចក្ខុ យ៉ាងនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដោយពុទ្ធចក្ខុ តើដូចម្តេច ។
ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រមើលមើលលោកដោយពុទ្ធចក្ខុ ឃានទតឃើញ
ពួកសត្វដែលមានធូលីតិចកង្វែក មានធូលីច្រើនកង្វែក មានឥន្ទ្រិយរឹង
មានឥន្ទ្រិយទន់ មានអាការៈល្អ មានអាការៈអាក្រក់ ឲ្យត្រាស់ដឹងងាយ

ន្តុវិញ្ញេបយេ អបេក្ខកេច្ចេ បវរលោកវជ្ជកយេ ឧសភ្ជវិតោ
វិមារន្តេ ។ សេយ្យថាបិ ជាម ឧប្បលិនិយំ វា បទុមិ-
និយំ វា បុណ្ឌរីកិនិយំ វា អបេក្ខកង្គានិ ឧប្បលានិ វា
បទុមានិ វា បុណ្ឌរីកានិ វា ឧទកេ ជាតានិ
ឧទកេ សវឌ្ឍានិ ឧទកានុគ្គតានិ អន្តោនិមុគ្គបោ-
សិតានិ អបេក្ខកង្គានិ ឧប្បលានិ វា បទុមានិ វា
បុណ្ឌរីកានិ វា ឧទកេ ជាតានិ ឧទកេ សំវឌ្ឍា-
និ សមោទកណ្ឋិតានិ អបេក្ខកង្គានិ ឧប្បលានិ វា
បទុមានិ វា បណ្ឌរីកានិ វា ឧទកេ ជាតានិ
ឧទកេ សំវឌ្ឍានិ ឧទកា អច្ចុគ្គម្ម តិដ្ឋន្តិ អនុ-
បលិត្តានិ ឧទកេន ឯវមេវ ភគវា ពុទ្ធចក្ខុនា
លោកំ វោលោកេន្តោ អទ្ទស សត្តេ អប្បរជក្ខេ
មហារជក្ខេ តិក្ខិន្ទ្រិយេ មុទិន្ទ្រិយេ ស្វាការេ
ទ្វាការេ សុវិញ្ញេបយេ ទុវិញ្ញេបយេ អបេក្ខ-
កេច្ចេ បវរលោកវជ្ជកយេ ឧសភ្ជវិតោ វិមារន្តេ ។

ឲ្យត្រាស់ដឹងក្រៃ សត្វដំពូកខ្លះ ឃើញភ័យ កន្លងទោសខាងបរ-
លោក ។ ដូចកង់គុម្ពព្រលិតក្តី គុម្ពឈូកក្រហមក្តី គុម្ពឈូកសក្តី
ផ្កាព្រលិត ឬផ្កាឈូកក្រហម ឬក៏ផ្កាឈូកស ដំពូកខ្លះ កើតក្នុងទឹក
បំរើនក្នុងទឹក លូតលាស់ក្នុងទឹក ដុះកប់ខាងក្នុងនៅឡើយ ផ្កាព្រលិតឬ
ផ្កាឈូកក្រហម ឬក៏ផ្កាឈូកស ដំពូកខ្លះ កើតក្នុងទឹក បម្រើនក្នុងទឹក
ឋិតនៅស្មើនឹងទឹកហើយ ផ្កាព្រលិត ឬផ្កាឈូកក្រហម ឬក៏ផ្កាឈូកស
ដំពូកខ្លះ កើតក្នុងទឹក បម្រើនក្នុងទឹក ឋិតនៅផុតអំពីទឹក មិនទទឹកដោយ
ទឹកឡើយ យ៉ាងណាមិញ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ប្រមើលមើលលោក
ដោយពុទ្ធចក្ខុ ឃើញពួកសត្វ ដែលមានធូលីតិចកង់កែក មានធូលី
ច្រើនកង់កែក មានឥន្ទ្រិយរឹង មានឥន្ទ្រិយទន់ មានអាការៈល្អ មាន
អាការៈមិនល្អ ឲ្យត្រាស់ដឹងងាយ ឲ្យត្រាស់ដឹងក្រៃ សត្វដំពូកខ្លះ
ឃើញភ័យ កន្លងទោសខាងបរលោក ក៏យ៉ាងនោះឯង ។

ជានាតិ ភគវា អយំ បុគ្គលោ រាគចរិតោ អយំ
ទោសចរិតោ អយំ មោហចរិតោ អយំ វិតក្កចរិតោ
អយំ សទ្ធាចរិតោ អយំ ញាណចរិតោតិ ។ រាគ-
ចរិតស្ស ភគវា បុគ្គលស្ស អសុភកម្មដ្ឋានំ កថេតិ ។
ទោសចរិតស្ស ភគវា បុគ្គលស្ស មេត្តាភាវនំ អា-
ចិក្ខតិ ។ មោហចរិតំ ភគវា បុគ្គលំ ឧទ្ទេស-
បរិបុច្ឆាយ ការណេន ធម្មស្សវនេ ការណេន ធម្ម-
សាកច្ឆាយ ការុសំវាសេ ឯវមេសតិ ។ វិតក្កចរិត-
ស្ស ភគវា បុគ្គលស្ស អានាបានស្សតិំ អាចិក្ខ-
តិ ។ សទ្ធាចរិតស្ស ភគវា បុគ្គលស្ស បសាទនីយំ
និមិត្តំ អាចិក្ខតិ ពុទ្ធសុពោធិំ(๑) ធម្មសុធម្មតំ
សង្ឃសុបដិបត្តិំ សីលានិ ច អត្តនោ ។ ញាណ-
ចរិតស្ស ភគវា បុគ្គលស្ស វិបស្សនានិមិត្តំ អាចិក្ខតិ
អនិច្ចាការំ ទុក្ខាការំ អនត្តាការំ ។

---

๑ ម. ពុទ្ធសុពុទ្ធតំ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ស្រាប់ថា បុគ្គលនេះជារាគចរិត នេះជាទោសចរិត នេះជាមោហចរិត នេះជាវិតក្កចរិត នេះជាសទ្ធាចរិត នេះជាញាណចរិត ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សំដែងអសុភកថា ចំពោះបុគ្គលជារាគចរិត ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រាប់មេត្តាភាវនា ចំពោះបុគ្គលជាទោសចរិត ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ញុំាងបុគ្គលជាមោហចរិត ឲ្យតាំងនៅក្នុងធម្មស្សវនៈតាមកាល ក្នុងធម្មសាកច្ឆាតាមកាល នឹងការនៅរួមជាមួយគ្រូដើម្បីរៀននឹងការសាកសួរ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រាប់អានាបានសតិ ចំពោះបុគ្គលជាវិតក្កចរិត ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រាប់និមិត្តដែលគួរជ្រះថ្លា គឺការគ្រាស់ដឹងប្រពៃនៃព្រះពុទ្ធ សភាពនៃធម៌ជាធម៌ល្អ ការប្រតិបត្តិប្រពៃនៃព្រះសង្ឃ នឹងសីលរបស់ខ្លួន ចំពោះបុគ្គលជាសទ្ធាចរិត ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ប្រាប់វិបស្សនានិមិត្ត គឺអាការៈមិនទៀង អាការៈជាទុក្ខនឹងអាការៈជាអនត្តា ចំពោះបុគ្គលជាញាណចរិត ។

សេលេ យថា បព្ពតមុទ្ធនិដ្ឋិតោ

យថាបិ បស្សេ ជនតំ សមន្តតោ

តថូបមំ ធម្មមយំ សុមេធ

បាសាទមារុយ្ហ សមន្តចក្ខុ

សោកាវតិណ្ណំ ជនតមបេតសោកោ

អវេក្ខស្សុ ជាតិជរាភិភូតំ ។

ឯវំ ភគវា ពុទ្ធចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។

ភគវំ ភគវា សមន្តចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។ សមន្តចក្ខុ វុច្ចតិ សព្ពញ្ញុតញ្ញាណំ ។ ភគវា សព្ពញ្ញុតញ្ញាណេន ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមង្គាគតោ ។

ន តស្ស អនិដ្ឋមិធត្ថិ កិញ្ចិ

អថោ អវិញ្ញាតមជានិតព្ពំ

សព្ពំ អភិញ្ញាសិ យទត្ថិ នេយ្យំ

តថាគតោ តេន សមន្តចក្ខូតិ ។

បពិត្រព្រះសុមេធៈ ព្រះអង្គប្រកបដោយសមន្តចក្ខុ ទ្រង់មិនមានសោក សូមព្រះអង្គឡើងកាន់ប្រាសាទ ជាវិការៈនៃធម៌ហើយ ក្រឡេកមើលពួកជន ដែលដេរដាសដោយសោក ត្រូវជាតិជរាគ្របសង្កត់ ដូចជាបុរសឈរនៅលើកំពូលភ្នំ ជាវិការៈនៃថ្ម ហើយក្រឡេកមើលពួកជន ដែលឋិតនៅក្នុងទីជុំវិញ ដូច្នោះចុះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដោយពុទ្ធចក្ខុ យ៉ាងនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុ ដោយសមន្តចក្ខុ តើដូចម្តេច ។ សព្វញ្ញុតញ្ញាណ លោកហៅថា សមន្តចក្ខុ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ដល់ ដល់ព្រម មកដល់ មកដល់ព្រម ចូលទៅដិត ចូលទៅដិតព្រម ប្រកបហើយដោយសព្វញ្ញុតញ្ញាណ ។

អ្វីមួយក្នុងលោកនេះ ដែលព្រះតថាគតនោះ មិនឃើញ ឬមិនជ្រាបហើយ មិនគប្បីជ្រាប មិនមានទេ វេបស់ណា ដែលគួរដឹង ព្រះតថាគត ជ្រាបច្បាស់នូវវេបស់នោះទាំងអស់ ហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថាសមន្តចក្ខុ ។

ฬิ ภควา สมฺพุชฺฌนฺตานญฺจ ชนฺตูนญฺจ ๆ เม ญาณานิ ชนฺตูนิ ๆ

(๖๑) ยาวตกิยญฺจ เทวิสิ ญาณกิจฺจตฺถิ เม สุตฺวา ยาวตกิยา พุทฺธา สพฺพญฺญุตญาณสฺมิ ปญฺหา ปุจฺฉา ญาณกิจฺจานิ เจว สมฺปายนฺตีติ ฬิ มยา อุคฺคหิตานิ ฬิ มยา อุปธาริตานิ ฬิ มยา อุปลกฺขิตานิ ๆ เทวิสีติ ภควา เทเว เจว ๕สิ ชาตานิ เทวิสิ ๆ ยถา กฏฐวฺหายิตา วุจฺจนฺติ กฏิสเยา ญฺหาปณวฺหายิตา วุจฺจนฺติ ญฺหาปณิสเยา ฬิเมว ภควา เทเว เจว ๕สิ ชาตานิ เทวิสิ ๆ อถวา ภควา ปวฺหายิโตติปิ ๕สิ ๆ มหนฺตานิ สีลกฺขนฺธานิ ฬิสิ ภเวสิ ปริเยสีติปิ ๕สิ ๆ มหนฺตานิ สมาธิกฺขนฺธานิ มหนฺตานิ ปญฺญาขนฺธานิ มหนฺตานิ วิมุตฺติกฺขนฺธานิ มหนฺตานิ วิมุตฺติญาณทสฺสนกฺขนฺธานิ ฬิสิ ภเวสิ ปริเยสีติปิ ๕สิ ๆ

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដោយសមន្តចក្ខុ យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះអង្គមានចក្ខុ ទ្រង់មិនទាន់ដោះស្រាយដល់ខ្ញុំព្រះអង្គនៅឡើយ ។

(៦១) ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គបានឮថា ព្រះអង្គជាទេវបុសី (កាលបើមានគេសាកសួរ) អស់វារៈបីដង ទ្រង់តែងព្យាករពុំខាន អធិប្បាយថា ខ្ញុំព្រះអង្គបានរៀនមកយ៉ាងនេះ ខ្ញុំព្រះអង្គបានចាំទុកមកយ៉ាងនេះ ខ្ញុំព្រះអង្គបានកំណត់ទុកមកយ៉ាងនេះថា ព្រះពុទ្ធដែលគេសួរប្រស្នាប្រកបដោយធម៌ ត្រឹមវារៈជាគំរប់ ៣ តែងទ្រង់ព្យាករ មិនទើសទាល់ ។ ពាក្យថា ព្រះអង្គជាទេវបុសី គឺព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាទេវបុសី ព្រោះហេតុទ្រង់ជាវិសុទ្ធិទេពផង ជាបុសីផង ។ ដូចពួកពាជបព្វជិត គេហៅថា ពាជបុសី ពួកព្រាហ្មណបព្វជិត គេហៅថា ព្រហ្មបុសី យ៉ាងណាមិញ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាទេវបុសី ព្រោះហេតុទ្រង់ជាវិសុទ្ធិទេពផង ជាបុសីផង ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។ មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាបុសី ព្រោះហេតុទ្រង់ជាបព្វជិត ដូច្នេះក៏បាន ។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាបុសី ព្រោះទ្រង់រក ស្វែងរក ស្វះស្វែង នូវសីលក្ខន្ធដ៏ធំ ដូច្នេះក៏បាន ។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាបុសី ព្រោះទ្រង់រក ស្វែងរក ស្វះស្វែង នូវសមាធិក្ខន្ធដ៏ធំ បញ្ញាខន្ធដ៏ធំ វិមុត្តិក្ខន្ធដ៏ធំ វិមុត្តិញាណទស្សនក្ខន្ធដ៏ធំ ដូច្នេះក៏បាន ។

មហាតោ តមោកាយស្ស បទាលនំ មហាតោ
វិបល្លាសស្ស បភេទនំ មហាតោ តណ្ហាសល្លស្ស
អព្ភន្តរំ មហាតោ ទិដ្ឋិសង្ឃាតស្ស វិនិព្ភេឋនំ ម-
ហាតោ មានទ្ធជស្ស ថាតនំ មហាតោ អកិសង្ខារ-
ស្ស រូបសមំ មហាតោ ឌឃស្ស និត្តរណំ មហាតោ
ភារស្ស និក្ខេបនំ មហាតោ សំសារវដ្ដស្ស ឧបច្ឆេ-
ទំ មហាតោ សព្ពាបស្ស និព្ភាបនំ មហាតោ បរិ-
ឌ្ឌាហស្ស បដិប្បស្សទ្ធិំ មហាតោ ធម្មទ្ធជស្ស ឧ-
ស្សាបនំ ឯសិ កវេសិ បរិយេសីតិបិ ឥសិ ។ ម-
ហន្តេ សតិប្បដ្ឋានេ មហន្តេ សម្មប្បធានេ មហន្តេ
ឥទ្ធិបាទេ មហន្ទ្រិយានិ មហន្ទ្រិយានិ ពលានិ
មហន្តេ ពោជ្ឈង្គេ មហន្តំ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ
មហន្តំ និព្ភានំ ឯសិ កវេសិ បរិយេសីតិបិ ឥសិ ។
មហេសក្ខេហិ វា សត្តេហិ ឯសិតោ កវេសិតោ
បរិយេសិតោ កហំ ពុទ្ធោ កហំ ភគវា កហំ
នេវនេវេ កហំ ឧភសភោតិបិ ឥសីតិ យាវតតិ-
យញ្ច នេវិសិ ព្យាករោតីតិ មេ សុតំ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាឫសី ព្រោះទ្រង់រក ស្វែងរក ស្ទុះស្វែង
នូវការទំលាយបង់ នូវគំនរងងឹតដ៏ធំ ការទំលាយបង់នូវវិបល្លាស:ដ៏ធំ
ការដកខ្លើងនូវសេរ គឺតណ្ហាដ៏ធំ ការរុះរើចេញ នូវខ្នៀប គឺទិដ្ឋិដ៏ធំ
ការទំលាក់ចុះនូវទង់ជ័យ គឺមានះដ៏ធំ ការរម្ងាប់នូវអកិរិយាដ៏ធំ ការរើ
ចេញចាកឆ្ងាយ:ដ៏ធំ ការដាក់ចុះនូវភារ:ដ៏ធំ ការផ្តាច់បង់ នូវសំសារវដ្តដ៏ធំ
ការរំលត់នូវកំដៅដ៏ធំ ការរម្ងាប់បង់នូវការក្តៅក្រហាយដ៏ធំ នឹងការលើក
ខ្លើងនូវទង់ជ័យ គឺធម៌ដ៏ធំ ដូច្នេះក៏បាន ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់រក
ឈ្មោះថាឫសី ព្រោះទ្រង់ស្វែងរក ស្ទុះស្វែងនូវសតិប្បដ្ឋានដ៏ធំ សម្មប្ប-
ធានដ៏ធំ ឥទ្ធិបាទដ៏ធំ ឥន្ទ្រិយដ៏ធំ ពលៈដ៏ធំ ពោជ្ឈង្គដ៏ធំ អរិយមគ្គ
ប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ធំ នឹងព្រះនិព្វានដ៏ធំ ដូច្នេះក៏បាន ។ ឈ្មោះថា
ឫសី ព្រោះ (ព្រះមានព្រះភាគ) ត្រាស់ពួកសត្វមានសក្តិធំ គួរតក ស្វែងរក
ស្ទុះស្វែងថា ព្រះពុទ្ធ (គង់នៅ) ក្នុងទីណា ព្រះមានព្រះភាគ (គង់នៅ)
ក្នុងទីណា ព្រះវិសុទ្ធិទេព (គង់នៅ) ក្នុងទីណា ព្រះនាគសភ: (គង់នៅ)
ក្នុងទីណា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គបានឮថា ព្រះអង្គជា
ទេវឫសី (កាលបើមានគេសាកសួរ) អស់ភារ:បីដង ទ្រង់តែងព្យាករពុំខាន ។

តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

ន្ធាហំ សក្ក អបុច្ឆិស្សំ (ឥច្ចាយស្មា

មោឃរាជា)

ន មេ ព្យាកាសិ ចក្ខុមា

យាវតតិយញ្ហ ទេវិសិ

ព្យាករោតីតិ មេ សុតន្តិ ។

(៦២) អយំ លោកោ បរោ លោកោ

ព្រហ្មលោកោ សទេវកោ

ទិដ្ឋិំ ន្តិ ជាកិជាជាតិ

តោតមស្ស យសស្សិនោ ។

(៦៣) អយំ លោកោ បរោ លោកោតិ អយំ លោកោតិ មនុស្សលោកោ ។ បរោ លោកោតិ មនុស្សលោកំ ឋបេត្វា សព្វោ បរោ លោកោតិ អយំ លោកោ បរោ លោកោ ។

(៦៤) ព្រហ្មលោកោ សទេវកោតិ ព្រហ្មលោកោ សទេវកោ សមារកោ សព្រហ្មកា ព្រាហ្មណាទិ បជា សទេវមនុស្សាតិ ព្រហ្មលោកោ សទេវកោ ។

ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

(មោឃរាជមានអាយុ ក្រាបទូលដូច្នេះថា) បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ ខ្ញុំព្រះអង្គ ឃ្លានទូលសួរ (ព្រះអង្គ) អស់ពរៈពីរដង រួចហើយព្រះអង្គមានចក្ខុ ទ្រង់មិនទាន់ជោះស្រាយដល់ខ្ញុំព្រះអង្គនៅឡើយ ខ្ញុំព្រះអង្គបានឮថា ព្រះអង្គជាទេវឫសី (កាលបើមានគេសាកសួរ) អស់ពរៈចើនដង ទ្រង់តែងព្យាករពុំខាន ។

(๖๒) លោកនេះ លោកដទៃ ព្រហ្មលោក ព្រមទាំងទេវលោក រមែងមិនទាន់ដឹងច្បាស់ នូវសេចក្តីយល់ឃើញរបស់ព្រះអង្គ ជាព្រះគោតម ដ៏ទ្រង់យសទេ ។

(๖๓) ពាក្យថា លោកនេះ របស់បទថា លោកនេះ លោកដទៃ បានដល់មនុស្សលោក ។ ពាក្យថា លោកដទៃ គឺលោកដទៃទាំងអស់ លើកលែងតែមនុស្សលោកចេញ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) លោកនេះ លោកដទៃ ។

(๖๔) ពាក្យថា ព្រហ្មលោក ព្រមទាំងទេវលោក បានដល់ព្រហ្មលោក ព្រមទាំងទេវលោក មារលោក ពួកសត្វព្រមទាំងសមណៈនិងព្រាហ្មណ៍ ទាំងមនុស្សជាសម្មតិទេពនិងមនុស្សសោមព័ញ្ច ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រហ្មលោក ព្រមទាំងទេវលោក ។

[๖๙] ឥដ្ឋេ ធាតូតិ ឥដ្ឋេ ធាតូ ឥដ្ឋេ ធាតូ ឥដ្ឋេ ធាតូ

(៦៥) ពាក្យថា មិនមានដឹងច្បាស់ នូវសេចក្តីឃើញរបស់ព្រះអង្គ គឺសត្វលោកមិនមានដឹងនូវសេចក្តីយល់ឃើញ សេចក្តីចូលចិត្ត សេចក្តីគាប់ចិត្ត លទ្ធិ អធ្យាស្រ័យ បំណងរបស់ព្រះអង្គ គឺថាមិនមានដឹង មិនមានឃើញ មិនមានយល់ មិនមានដួបប្រទះ មិនមានបាន មិនបានចំពោះថា សមណៈនេះ មានសេចក្តីយល់ឃើញយ៉ាងនេះ មានសេចក្តីចូលចិត្តយ៉ាងនេះ មានសេចក្តីគាប់ចិត្តយ៉ាងនេះ មានលទ្ធិយ៉ាងនេះ មានអធ្យាស្រ័យយ៉ាងនេះ មានបំណងយ៉ាងនេះទេ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនមានដឹងច្បាស់នូវសេចក្តីយល់ឃើញរបស់ព្រះអង្គទេ ។

(៦៦) ពាក្យថា ជាព្រះគោតម ដ៏ទ្រង់យស គឺព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាមានយស ព្រោះហេតុទ្រង់ដល់នូវយស ។ ឬថា ព្រះមានព្រះភាគ មានគេឆ្លើសក្តារៈ គោរព រាប់អាន បូជា កោតក្រែង ទ្រង់បានចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ នឹងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាព្រះគោតមដ៏ទ្រង់យស ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

> លោកនេះ លោកដទៃ ព្រហ្មលោក ព្រមទាំងទេវលោក
> រមែងមិនមានដឹងច្បាស់ នូវសេចក្តីយល់ឃើញរបស់ព្រះអង្គ
> ជាព្រះគោតម ដ៏ទ្រង់យសទេ ។

(๖๗) ฃ้ำ អភิក្កន្តទស្សាវี អត្ថิ បញ្ញេ អាគមំ กถំ លោกំ អវេក្ខន្តំ មច្ចุราชา น បสฺสติ ฯ

(๖๘) ฃ้ำ អภิក្กន្តទស្សาวิន្តิ ฃ้ำ អภิក្กន្តទស្សาวี อกฺขทสฺสาวี เสฏฐทสฺสาวี ภิเสฏฐทสฺสาวี จาโภกฺข-ทสฺสาวี ฉตฺตมทสฺสาวี បវรทสฺสาวิน្តิ ฃ้ำ อภิกฺกน្ต-ทสฺสาวี ฯ

(๖๙) อត្ថิ បញ្ញេ อาคมន្តิ បញฺหตฺถกมฺหา อา-กตา ฯเป ฯ สนฺธิสฺสามิ กณฺหาตุน្តิ ฃ้ำมฺ อត្ថิ បញ្ញេ อาคมំ ฯ

(๗๐) กถំ លោกំ អវេក្ខន្តន្តิ กถំ អវេក្ข-ន្តំ បច្จវេក្ខន្តំ តុลยន្តំ តีรยន្តំ วิภาวยន្តំ วิภูตំ กโรนฺตន្តิ กถំ លោกំ អវេក្ខន្តំ ฯ

(๖๗) ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នា ទើបមកគាល់ (ដើម្បីទូលសួរ) បំពោះព្រះអង្គទ្រង់ឃើញវិសេសយ៉ាងនេះ ឬបុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក ដោយប្រការៈដូចម្តេច មុខ-ភាពទើបមិនឃើញ ។

(๖๘) ពាក្យថា ព្រះអង្គទ្រង់ឃើញវិសេសយ៉ាងនេះ គឺទ្រង់ឃើញវិសេស ឃើញច្បាស់ ឃើញប្រសើរផុត ឃើញប្រសើរវិសេស ឃើញជាប្រធាន ឃើញដ៏ឧត្តម ឃើញដ៏ថ្លៃថ្លាយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះអង្គឃើញវិសេសយ៉ាងនេះ ។

(๖๙) ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នាទើបមកគាល់ គឺពួកខ្ញុំព្រះអង្គមានសេចក្តីត្រូវការដោយប្រស្នា ទើបមកគាល់ ។ បេ ។ ដើម្បីសន្ធនា ដើម្បីក្រាបបង្គំទូលសួរ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នា ទើបមកគាល់ យ៉ាងនេះក៏មាន ។

(๗๐) ពាក្យថា បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោកដោយប្រការដូចម្តេច គឺសំឡឹងឃើញ ពិចារណាឃើញ រំពឹងឃើញ ត្រិះរិះឃើញ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យច្រាកដ (នូវលោក) ដោយប្រការដូចម្តេច ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក ដោយប្រការដូចម្តេច ។

สุตฺตนฺตปิฏเก ขุทฺทกนิกายสฺส ชาตกฏฺฐกถายํ

(๗๑) มชฺฌิมา ฉ ปสฺสทฺธิโย มชฺฌิมา ฉ ปสฺสทฺธิ ฉ ฉกฺกานิ ฉฉกฺกานิ ฉ วีสติ ฉ ปฏิลาภโย มชฺฌิมา ฉ ปสฺสทฺธิ ฯ เตนาหา สมา ปฺรหฺมณา

ยาวตา อากิญฺจญฺญสมฺภวา อตฺถิ ปญฺเญน อาคมิ
ตาวตา โลกสฺมึ อเวกฺขิตฺวา มชฺฌิมา ฉ ปสฺสทฺธิโย ฯ

(๗๒) สุญฺญตา โลกสฺมึ อเวกฺขสฺสุ โมฆราช

สทา สโต

อตฺตานุทิฏฺฐึ วิหจฺจ ยาวิ มจฺจุตเร สิยา
ยาวิ โลกสฺมึ อเวกฺขิตฺวา มชฺฌิมา ฉ ปสฺสทฺธิ ฯ

(๗๓) สุญฺญตา โลกสฺมึ อเวกฺขสฺสุติ โลกสฺมึ ฉฑฺฑิตโลโก ตีรฺถิยโลโก ปิตฺติวิสยโลโก มนุสฺสโลโก เทวโลโก ขนฺธโลโก ธาตุโลโก อายตนโลโก อยึ โลโก ปเร โลโก ปฺรหฺมโลโก สเทวโก ฯ

(៧១) ពាក្យថា មច្ចុរាជទើបមិនឃើញ គឺមច្ចុរាជទើបមិនឃើញ មិនឃើញ មិនឃើញច្បាស់ មិនដួបប្រទះ មិនបាន មិនបានចំពោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មច្ចុរាជទើបមិនឃើញ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកត្រូវការដោយប្រស្នា ទើបមកគាល់ (ដើម្បី) ទូលសួរ) ចំពោះព្រះអង្គ ទ្រង់ឃើញវិសេសយ៉ាងនេះ ចុះបុគ្គលសំឡឹងឃើញលោកដោយប្រការដូចម្តេច មច្ចុរាជទើបមិនឃើញ ។

(៧២) (ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលមោឃរាជ អ្នកចូរមានស្មារតីគ្រប់កាល សំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ (ក្រែង) បុគ្គលដកអត្តានុទិដ្ឋិចេញ ទើបឆ្លងផុតចាកមច្ចុ បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក យ៉ាងនេះ មច្ចុរាជទើបមិនឃើញ ។

(៧៣) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកចូរសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ត្រង់ពាក្យថា លោក បានដល់ និយលោក តិរច្ឆានលោក បិត្តិវិសយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក លោកនេះ លោកដទៃ ព្រហ្មលោក ព្រមទាំងទេវលោក ។

អញ្ញតរោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច លោកោ លោកោតិ ភន្តេ ភគវតា វុច្ចតិ កិត្តាវតា នុ ខោ អន្តេ លោកោតិ វុច្ចតិ ។ លុជ្ជតីតិ ខោ ភិក្ខុ លោកោតិ វុច្ចតិ ។ កេនញ្ច លុជ្ជតិ ។ ចក្ខុ លុជ្ជតិ រូបា លុជ្ជន្តិ ចក្ខុវិញ្ញាណំ លុជ្ជតិ ចក្ខុសម្ផស្សោ លុជ្ជតិ យម្បិទំ ចក្ខុសម្ផស្សបច្ចយា ឧប្បជ្ជតិ វេទយិតំ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា តម្បិ លុជ្ជតិ សោតំ លុជ្ជតិ សទ្ទា លុជ្ជន្តិ ឃានំ លុជ្ជតិ គន្ធា លុជ្ជន្តិ ជិវ្ហា លុជ្ជតិ រសា លុជ្ជន្តិ កាយោ លុជ្ជតិ ផោដ្ឋព្ពា លុជ្ជន្តិ មនោ លុជ្ជតិ ធម្មា លុជ្ជន្តិ មនោវិញ្ញាណំ លុជ្ជតិ មនោសម្ផស្សោ លុជ្ជតិ យម្បិទំ មនោសម្ផស្សបច្ចយា ឧប្បជ្ជតិ វេទយិតំ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា តម្បិ លុជ្ជតិ លុជ្ជតីតិ ខោ ភិក្ខុ តស្មា លោកោតិ វុច្ចតិ ។

កិកុមួយរូប ចូលទៅគាល់ទូលព្រះមានព្រះភាគដូច្នេះថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះមានព្រះភាគ តែងត្រាស់ថា លោក លោក ដូច្នេះ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សភាវៈដែលហៅថា លោក តើមានកំណត់ដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុ សភាវៈដែលហៅថា លោក ព្រោះហេតុវិនាស ។ អ្វីតែងវិនាស ។ ចក្ខុតែងវិនាស ពួករូបតែងវិនាស ចក្ខុវិញ្ញាណតែងវិនាស ចក្ខុសម្ផស្សតែងវិនាស ធម្មជាតណាមួយ ដែលបុគ្គលទទួល ជាសុខឬទុក្ខ ឬមិនមែនទុក្ខមិនមែនសុខ រមែងតើតឡើង ព្រោះចក្ខុសម្ផស្សជាបច្ច័យ ធម្មជាតនោះ តែងវិនាសទៅ ត្រចៀកតែងវិនាស ពួកសំឡេងតែងវិនាស ច្រមុះតែងវិនាស ពួកក្លិនតែងវិនាស អណ្តាតតែងវិនាស ពួករសតែងវិនាស កាយតែងវិនាស ពួកផ្សព្វតែងវិនាស ចិត្តតែងវិនាស ពួកធម្មារម្មណ៍តែងវិនាស មនោវិញ្ញាណតែងវិនាស មនោសម្ផស្សតែងវិនាស ធម្មជាតណាមួយដែលបុគ្គលទទួល ជាសុខឬទុក្ខ ឬមិនមែនទុក្ខមិនមែនសុខ តើតឡើង ព្រោះមនោសម្ផស្សជាបច្ច័យ ធម្មជាតនោះ រមែងវិនាស ម្នាលភិក្ខុ ហេតុនោះ សភាវៈដែលហៅថា លោក ព្រោះហេតុវិនាស ដូច្នេះឯង ។

សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខស្សុ មុ្តិ មច្ចុរាជស្ស
សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ អវិជ្ជាយ បវត្តសញ្ញោ-
ជនានុសយោ ឯ តុច្ឆសង្ខារសមុបបន្នានុសយោ ឯ ។
កេចិ អវិជ្ជាយ បវត្តសញ្ញោជនានុសយោ សុញ្ញតោ
លោកំ អវេក្ខតិ ។ រូបេ វិសោ ឯ លព្ភតិ
វេទនាយ វិសោ ឯ លព្ភតិ សញ្ញាយ វិសោ ឯ
លព្ភតិ សង្ខារេសុ វិសោ ឯ លព្ភតិ វិញ្ញាណេ
វិសោ ឯ លព្ភតិ ។ រូត្តញ្ហេតំ ភគវតា រូបំ តុច្ឆកំ
អនត្តា រូបញ្ច ហិទំ តុច្ឆកំ អត្តា អភវិស្ស ឥទមិទំ
រូបំ អាពាធាយ សំវត្តេយ្យ លព្ភេថ ច រូបេ ឯវំ មេ
រូបំ ហោតុ ឯវំ មេ រូបំ មា អហោសីតិ យស្មា ច
ខោ តុច្ឆកំ រូបំ អនត្តា តស្មា រូបំ អាពាធាយ
សំវត្តតិ ឯ ច លព្ភតិ រូបេ ឯវំ មេ រូបំ ហោតុ ឯវំ
មេ រូបំ មា អហោសីតិ វេទនា អនត្តា វេទនា

ពាក្យថា អ្នកចូរសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ សេចក្តីថា បុគ្គល សំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយហេតុពីរ គឺដោយអំណាចនៃការកំណត់សង្ខារដែលប្រព្រឹត្តទៅថា មិនមានអំណាច ១ ដោយអំណាចនៃការពិចារណាឃើញរឿយ ៗ នូវសង្ខារថាជារបស់ទទេ ១ ។

បុគ្គល សំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយអំណាចនៃការកំណត់សង្ខារ ដែលប្រព្រឹត្តទៅថាមិនមានអំណាច តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលមិនបានអំណាចក្នុងរូប មិនបានអំណាចក្នុងវេទនា មិនបានអំណាចក្នុងសញ្ញា មិនបានអំណាចក្នុងសង្ខារទាំងឡាយ មិនបានអំណាចក្នុងវិញ្ញាណ ។ ដូចព្រះពុទ្ធដីកានេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ រូប មិនមែនជារបស់ខ្លួន ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ប្រសិនបើរូបនេះ ជារបស់ខ្លួនពិតមែន រូបនេះមិនគប្បីប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីអាពាធទេ ទាំងបុគ្គលគប្បីបានក្នុងរូបថា សូមឲ្យរូបអាត្មាមានយ៉ាងនេះ កុំឲ្យរូបអាត្មា មានយ៉ាងនេះឡើយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះហេតុតែរូប មិនមែនជារបស់ខ្លួន ហេតុនោះ រូបទើបប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីអាពាធ ទាំងបុគ្គលមិនបានក្នុងរូបថា សូមឲ្យរូបអាត្មា មានយ៉ាងនេះ កុំឲ្យរូបអាត្មា មានយ៉ាងនេះឡើយ វេទនា មិនមែនជារបស់ខ្លួន

ច ហិនិ កិត្តកវេ អត្តា អភវិស្សុ ឆយិនិ វេទនា អាយ-
ដាយ សំវត្តេយ្យុ លភ្ភេថ ច វេទនាយ ឃវំ មេ វេទ-
នា ហោតុ ឃវំ មេ វេទនា មា អហោសីតិ យស្មា
ច ខោ កិត្តកវេ វេទនា អនត្តា តស្មា វេទនា អាយ-
ដាយ សំវត្តតិ ន ច លភ្ភតិ វេទនាយ ឃវំ មេ
វេទនា ហោតុ ឃវំ មេ វេទនា មា អហោសីតិ សញ្ញា
អនត្តា សញ្ញា ច ហិនិ កិត្តកវេ អត្តា អភវិស្សុ
ឆយិនិ សញ្ញា អាយដាយ សំវត្តេយ្យុ លភ្ភេថ ច
សញ្ញាយ ឃវំ មេ សញ្ញា ហោតុ ឃវំ មេ ស-
ញ្ញា មា អហោសីតិ យស្មា ច ខោ កិត្តកវេ
សញ្ញា អនត្តា តស្មា សញ្ញា អាយដាយ សំ-
វត្តតិ ន ច លភ្ភតិ សញ្ញាយ ឃវំ មេ សញ្ញា ហោតុ
ឃវំ មេ សញ្ញា មា អហោសីតិ សង្ខារា អនត្តា
សង្ខារា ច ហិនិ កិត្តកវេ អត្តា អភវិស្សុំសុ(១) ឆយិនិ
សង្ខារា អាយដាយ សំវត្តេយ្យុំ លភ្ភេថ ច សង្ខារេសុ

---

១ ម. អភវិស្សុ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ប្រសិនបើវេទនានេះ ជារបស់ខ្លួនពិតមែន វេទនានេះ
មិនគប្បីប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីអាពាធទេ ទាំងបុគ្គលគប្បីបានក្នុងវេទនាថា សូម
ឲ្យវេទនារបស់អាត្មា មានយ៉ាងនេះ កុំឲ្យវេទនារបស់អាត្មា មានយ៉ាង
នេះឡើយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះហេតុតែវេទនា មិនមែនជារបស់ខ្លួន
ហេតុនោះ វេទនាទើបប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីអាពាធ ទាំងបុគ្គលមិនបានក្នុង
វេទនាថា សូមឲ្យវេទនារបស់អាត្មាមានយ៉ាងនេះ កុំឲ្យវេទនារបស់អាត្មា
មានយ៉ាងនេះឡើយ សញ្ញាមិនមែនជារបស់ខ្លួនទេ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ
ប្រសិនបើសញ្ញានេះ ជារបស់ខ្លួនពិតមែន សញ្ញានេះមិនគប្បីប្រព្រឹត្តទៅ
ដើម្បីអាពាធទេ ទាំងបុគ្គលគប្បីបានក្នុងសញ្ញាថា សូមឲ្យសញ្ញារបស់អាត្មា
មានយ៉ាងនេះ កុំឲ្យសញ្ញារបស់អាត្មាមានយ៉ាងនេះឡើយ ម្នាលភិក្ខុទាំង
ឡាយ ព្រោះហេតុតែសញ្ញា មិនមែនជារបស់ខ្លួន ហេតុនោះ សញ្ញា
ទើបប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីអាពាធ ទាំងបុគ្គលមិនបានក្នុងសញ្ញាថា សូមឲ្យសញ្ញា
របស់អាត្មា មានយ៉ាងនេះ កុំឲ្យសញ្ញារបស់អាត្មា មានយ៉ាងនេះឡើយ
សង្ខារទាំងឡាយ មិនមែនជារបស់ខ្លួនទេ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ប្រសិនបើ
សង្ខារទាំងឡាយនេះ ជារបស់ខ្លួនពិតមែន សង្ខារទាំងឡាយនេះ មិនគប្បី
ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីអាពាធទេ ទាំងបុគ្គលគប្បីបាន ក្នុងសង្ខារទាំងឡាយថា

ឃវំ មេ សុត្តំ ឯកោ ឧ ឃវំ មេ សុត្តំ ទ្វា អហោ-
សុន្តំ យស្មា ច ខោ កិត្តកេ សុត្តំ អនន្តា តស្មា
សុត្តំ អាភាដាយ សំវត្តន្តិ ន ច លព្ភតិ សុត្តេសុ
ឃវំ មេ សុត្តំ ឯកោ ឧ ឃវំ មេ សុត្តំ ទ្វា អហោសុន្តិ
វិញ្ញាណំ អនន្តា វិញ្ញាណញ្ច ហិទំ កិត្តកេ អត្តា
អភវិស្ស ឯយិទំ វិញ្ញាណំ អាភាដាយ សំវត្តេយ្យ
លព្ភេថ ច វិញ្ញាណោ ឃវំ មេ វិញ្ញាណំ ឯកោ
ឃវំ មេ វិញ្ញាណំ ទ្វា អហោសិតិ យស្មា ច
ខោ កិត្តកេ វិញ្ញាណំ អនន្តា តស្មា វិញ្ញាណំ
អាភាដាយ សំវត្តតិ ន ច លព្ភតិ វិញ្ញាណោ ឃវំ
មេ វិញ្ញាណំ ឯកោ ឧ ឃវំ មេ វិញ្ញាណំ ទ្វា
អហោសិតិ ។ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា ឯយិ កិត្តកេ
ភាយោ តុម្ហាកំ ន ឯវំ បវេសំ បុរាណមិទំ

សូមឲ្យសង្ខារទាំងឡាយរបស់អាត្មាមានយ៉ាងនេះ កុំឲ្យសង្ខារទាំងឡាយ
របស់អាត្មាមានយ៉ាងនេះទៀយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះហេតុតែសង្ខារ
ទាំងឡាយ មិនមែនជារបស់ខ្លួន ហេតុនោះ សង្ខារទាំងឡាយ ទើប
ប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីអាពាធ ទាំងបុគ្គលមិនបានកន្ដឹងសង្ខារទាំងឡាយថា សូម
ឲ្យសង្ខារទាំងឡាយរបស់អាត្មា មានយ៉ាងនេះ កុំឲ្យសង្ខារទាំងឡាយរបស់
អាត្មាមានយ៉ាងនេះទៀយ វិញ្ញាណមិនមែនជារបស់ខ្លួនទេ ម្នាលភិក្ខុទាំង
ឡាយ ប្រសិនបើ វិញ្ញាណនេះជារបស់ខ្លួនពិតមែន វិញ្ញាណនេះមិន
គប្បីប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីអាពាធទេ ទាំងបុគ្គលគប្បីបានកន្ដឹងវិញ្ញាណថា
សូមឲ្យវិញ្ញាណរបស់អាត្មា មានយ៉ាងនេះ កុំឲ្យវិញ្ញាណរបស់អាត្មាមាន
យ៉ាងនេះទៀយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះហេតុតែវិញ្ញាណ មិនមែន
ជារបស់ខ្លួន ហេតុនោះ វិញ្ញាណទើបប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីអាពាធ ទាំងបុគ្គល
មិនបានកន្ដឹងវិញ្ញាណថា សូមឲ្យវិញ្ញាណរបស់អាត្មា មានយ៉ាងនេះ កុំឲ្យ
វិញ្ញាណរបស់អាត្មា មានយ៉ាងនេះទៀយ ។ មួយទៀត ព្រះពុទ្ធដីកា
នេះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាយនេះ មិន
មែនជារបស់អ្នកទាំងឡាយទេ ទាំងមិនមែនជារបស់ជនទាំងឡាយដទៃទេ

កិត្តយេ កម្មំ សង្ខិតំ អភិសញ្ចេតយិតំ វេទនិយំ ទដ្ឋព្ពំ
តត្រ កិត្តយេ សុតវា អរិយសាវកោ បដិច្ចសមុ-
ប្បាទញ្ញេវ សាធុកំ យោនិសោ មនសិការេតិ ឥតិ
ឥមស្មឹ សតិ ឥទំ ហោតិ ឥមស្សុប្បាទា ឥទំ
ឧបជ្ជតិ ឥមស្មឹ អសតិ ឥទំ ន ហោតិ ឥមស្ស
និរោធា ឥទំ និរុជ្ឈតិ យទិទំ អវិជ្ជាបច្ចយា
សង្ខារា សង្ខារបច្ចយា វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណបច្ចយា
នាមរូបំ នាមរូបបច្ចយា សឡាយតនំ សឡាយ-
តនបច្ចយា ផស្សោ ផស្សបច្ចយា វេទនា វេទ-
នាបច្ចយា តណ្ហា តណ្ហាបច្ចយា ឧបាទានំ ឧបា-
ទានបច្ចយា ភវោ ភវបច្ចយា ជាតិ ជាតិបច្ចយា
ជរាមរណំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា
សម្ភវន្តិ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស
សមុទយោ ហោតិ អវិជ្ជាយត្វេវ អសេសវិរាគនិរោធា

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយគប្បីយើញថា កាយនេះកើតអំពីកម្ម ជាសំដែលបច្ច័យប្រជុំតាក់តែង មានវេទនាជាមូល ជាទីតាំងនៃវេទនា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អរិយសាវ័ក អ្នកចេះដឹង តែងធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយ ទុបាយយ៉ាងប្រពៃ ចំពោះធម៌ដែលកើតអាស្រ័យគ្នានឹងគ្នាក្នុងកាយនោះថា កាលបើធម្មជាតនេះមាន ធម្មជាតនេះក៏មាន ធម្មជាតនេះកើតឡើងព្រោះការកើតឡើងនៃធម្មជាតនេះ កាលបើធម្មជាតនេះមិនមាន ធម្មជាតនេះក៏មិនមាន ធម្មជាតនេះរលត់ ព្រោះការរលត់ធម្មជាតនេះ គឺថាសង្ខារទាំងឡាយ (កើតមាន) ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ វិញ្ញាណ (កើតមាន) ព្រោះសង្ខារជាបច្ច័យ នាមរូប (កើតមាន) ព្រោះវិញ្ញាណជាបច្ច័យ សឡាយតនៈ (កើតមាន) ព្រោះនាមរូបជាបច្ច័យ ផស្សៈ (កើតមាន) ព្រោះសឡាយតនៈជាបច្ច័យ វេទនា (កើតមាន) ព្រោះផស្សៈជាបច្ច័យ តណ្ហា (កើតមាន) ព្រោះវេទនាជាបច្ច័យ ឧបាទាន (កើតមាន) ព្រោះតណ្ហាជាបច្ច័យ ភព (កើតមាន) ព្រោះឧបាទានជាបច្ច័យ ជាតិ (កើតមាន) ព្រោះភពជាបច្ច័យ ការចាស់ ស្លាប់ សោក ខ្សឹកខ្សួល លំបាកកាយ លំបាកចិត្ត ចង្អៀតណែនក្នុងចិត្តទាំងឡាយ កើតមាន ព្រោះជាតិជាបច្ច័យ កិរិយាកើតឡើងនៃកងទុក្ខទាំងអស់នេះ រមែងកើតមានយ៉ាងនេះ មួយទៀត កិរិយារលត់សង្ខារ ព្រោះកិរិយាវិនាសទៅរលត់ទៅ មិនមានសេសសល់ នៃអវិជ្ជា

សង្ខារនិរោធោ សង្ខារនិរោធា វិញ្ញាណនិរោធោ
វិញ្ញាណនិរោធា នាមរូបនិរោធោ នាមរូបនិរោធា
សឡាយតននិរោធោ សឡាយតននិរោធា ផស្សនិ-
រោធោ ផស្សនិរោធា វេទនានិរោធោ វេទនានិរោធា
តណ្ហានិរោធោ តណ្ហានិរោធា ឧបាទាននិរោធោ
ឧបាទាននិរោធា ភវនិរោធោ ភវនិរោធា ជាតិនិរោ-
ធោ ជាតិនិរោធា ជរាមរណំ សោកបរិទេវទុក្ខទោ-
មនស្សុបាយាសា និរុជ្ឈន្តិ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស
ទុក្ខក្ខន្ធស្ស និរោធោ ហោតីតិ ។ ឯវំ អាសវក្ខ-
យាវត្តសល្លក្ខណាវសេន សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ ។

កថំ តុច្ឆសង្ខារសមុបស្សនាវសេន សុញ្ញតោ
លោកំ អវេក្ខតិ ។ រូបេ សារោ ន លព្ភតិ វេទនាយ
សារោ ន លព្ភតិ សញ្ញាយ សារោ ន លព្ភតិ សង្ខារេ-
សុ សារោ ន លព្ភតិ វិញ្ញាណេ សារោ ន លព្ភតិ ។

កិរិយាវលត់វិញ្ញាណ ព្រោះកិរិយាវលត់សង្ខារ កិរិយាវលត់នាមរូប ព្រោះកិរិយាវលត់វិញ្ញាណ កិរិយាវលត់សឡាយតនៈ ព្រោះកិរិយាវលត់នាមរូប កិរិយាវលត់ផស្សៈ ព្រោះកិរិយាវលត់សឡាយតនៈ កិរិយាវលត់វេទនា ព្រោះកិរិយាវលត់ផស្សៈ កិរិយាវលត់តណ្ហា ព្រោះកិរិយាវលត់វេទនា កិរិយាវលត់ឧបាទាន ព្រោះកិរិយាវលត់តណ្ហា កិរិយាវលត់កម្ម ព្រោះកិរិយាវលត់ឧបាទាន កិរិយាវលត់ជាតិ ព្រោះកិរិយាវលត់កម្ម ការចាស់ ស្លាប់ សោក ខ្សឹកខ្សួល លំបាកកាយ លំបាកចិត្ត ចង្អៀត ចង្អល់ចិត្ត ទាំងឡាយ តែងរលត់ទៅ ព្រោះកិរិយាវលត់ជាតិ កិរិយាវលត់កងទុក្ខទាំងអស់នេះ មានយ៉ាងនេះ ។ បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយអំណាចនៃការកំណត់សង្ខារ ដែលប្រព្រឹត្តទៅថាមិនមានអំណាច យ៉ាងនេះឯង ។

បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយអំណាចនៃការពិចារណាឃើញរឿយៗ នូវសង្ខារថាជារបស់ទទេ តើដូចម្តេច ។ គឺបុគ្គលមិនបានខ្វល់ខ្វាយក្នុងរូប មិនបានខ្វល់ខ្វាយក្នុងវេទនា មិនបានខ្វល់ខ្វាយក្នុងសញ្ញា មិនបានខ្វល់ខ្វាយក្នុងសង្ខារទាំងឡាយ មិនបានខ្វល់ខ្វាយក្នុងវិញ្ញាណទេ ។

រូបំ អស្សាទំ និស្សាទំ សាភយកតំ និច្ចសារសារេន
ច សុខសារសារេន ច អត្តសារសារេន ច និច្ចេន
ច ធុវេន ច សស្សតេន ច អវិបរិណាមធម្មេន
ច ។ វេទនា អស្សាទ និស្សាទ សាភយកតា សញ្ញា
អស្សាទ និស្សាទ សាភយកតា សង្ខារា អស្សាទ
និស្សាទ សាភយកតា វិញ្ញាណំ អស្សាទំ និស្សាទំ
សាភយកតំ និច្ចសារសារេន ច សុខសារសារេន ច
អត្តសារសារេន ច និច្ចេន ច ធុវេន ច សស្ស-
តេន ច អវិបរិណាមធម្មេន ច ។ យថា ឯត្ថ
អស្សាទេ និស្សាទេ សាភយកតោ យថា ច ឱរណ្ណោ
អស្សាទេ និស្សាទេ សាភយកតោ យថា ច ខុទ្ទម-
ទេ អស្សាទេ និស្សាទេ សាភយកតោ យថា ច សេ-
តកដ្ឋោ អស្សាទេ និស្សាទេ សាភយកតោ យថា ច
ថាលិកន្ធកោ អស្សាទេ និស្សាទេ សាភយកតោ យថា
ច ផេណាបិណ្ឌោ អស្សាទេ និស្សាទេ សាភយកតោ

រូបជារបស់មិនមានខ្ញុំ ឥតខ្ញុំ ប្រាសចាកខ្ញុំ ដោយខ្ញុំមានខ្ញុំមគឺខៀងក្តី ដោយខ្ញុំមានខ្ញុំមគឺសុខក្តី ដោយខ្ញុំមានខ្ញុំមគឺរបស់ខ្លួនក្តី ដោយកាពជារបស់ខៀងក្តី យឺនយូរក្តី បិតថេរក្តី មិនប្រែប្រួលជាធម្មតាក្តី ។ វេទនាជារបស់មិនមានខ្ញុំ ឥតខ្ញុំ ប្រាសចាកខ្ញុំ សញ្ញាជារបស់មិនមានខ្ញុំ ឥតខ្ញុំ ប្រាសចាកខ្ញុំ សង្ខារទាងឡាយ ជារបស់មិនមានខ្ញុំ ឥតខ្ញុំ ប្រាសចាកខ្ញុំ វិញ្ញាណ ជារបស់មិនមានខ្ញុំ ឥតខ្ញុំ ប្រាសចាកខ្ញុំ ដោយខ្ញុំមានខ្ញុំមគឺខៀងក្តី ដោយខ្ញុំមានខ្ញុំមគឺសុខក្តី ដោយខ្ញុំមានខ្ញុំមគឺរបស់ខ្លួនក្តី ដោយកាពជារបស់ខៀងក្តី យឺនយូរក្តី បិតថេរក្តី មិនប្រែប្រួលជាធម្មតាក្តី ។ ប្រៀបដូចដើមបបុស ជារបស់មិនមានខ្ញុំ ឥតខ្ញុំ ប្រាសចាកខ្ញុំ ឬដូចដើមល្មុងខ្មៃ ជារបស់មិនមានខ្ញុំ ឥតខ្ញុំ ប្រាសចាកខ្ញុំ យ៉ាងណាមិញ មួយទៀត ដូចដើមល្វា ជារបស់មិនមានខ្ញុំ ឥតខ្ញុំ ប្រាសចាកខ្ញុំ យ៉ាងណាមិញ ឬដូចដើមសេតគ្ឃព្រឹក្ស (រក់ស) ជារបស់មិនមានខ្ញុំ ឥតខ្ញុំ ប្រាសចាកខ្ញុំ យ៉ាងណាមិញ មួយទៀត ដូចដើមចាលកឧកព្រឹក្ស (រលួសចាយ) ជារបស់មិនមានខ្ញុំ ឥតខ្ញុំ ប្រាសចាកខ្ញុំ យ៉ាងណាមិញ ឬដូចជាដុំពពុះទឹក ជារបស់មិនមានខ្ញុំ ឥតខ្ញុំ ប្រាសចាកខ្ញុំ យ៉ាងណាមិញ

យថា ច បុព្ពុឡេកេ អស្សាទំ ឯសាទំ សារាមកតំ យថា ច តាឧឡិត្តេឡោ អស្សាវេ ឯសាវេ សារាមកតោ យថា ច មាយា អស្សារ ឯសារ សារាមកតា ឯវមេវ ខ្វបំ អស្សាទំ ឯសាទំ សារាមកតំ ឯច្ចសារ-សារេន ភ សុខសារសារេន ភ អត្តសារសារេន ភ ឯច្ចេន ភ ឆុវេន ភ សស្សតេន ភ អវិបរិណាម-ធម្មេន ភ វេទនា អស្សារ ឯសារ សារាមកតា សញ្ញា អស្សារ ឯសារ សារាមកតា សង្ខារ អស្សារ ឯសារ សារាមកតា វិញ្ញាណំ អស្សាទំ ឯសាទំ សារាមកតំ ឯច្ចសារសារេន ភ សុខសារ-សារេន ភ អត្តសារសារេន ភ ឯច្ចេន ភ ឆុវេន ភ សស្សតេន ភ អវិបរិណាមធម្មេន ភ ។ ឥទំ តុច្ឆសង្ខារសមធុបស្សនាវសេន សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ ។ ឥមេបិ ទ្វីបិ ការណេបិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ ។

មួយទៀត ដូចក្រពេញទឹក ជារបស់មិនមានខ្ញឹម ឥតខ្ញឹម ច្រាសចាកខ្ញឹម យ៉ាងណាមិញ ឬដូចដើមចេក ជារបស់មិនមានខ្ញឹម ឥតខ្ញឹម ច្រាសចាកខ្ញឹម យ៉ាងណាមិញ មួយទៀត ដូចថែបពណ្តើរកូន ជារបស់មិនមានខ្ញឹម ឥតខ្ញឹម ច្រាសចាកខ្ញឹម យ៉ាងណាមិញ រូបជារបស់មិនមានខ្ញឹម ឥតខ្ញឹម ច្រាសចាកខ្ញឹម ដោយខ្ញឹមមានខ្ញឹមគឺទៀងក្តី ដោយខ្ញឹមមានខ្ញឹមគឺសុខក្តី ដោយខ្ញឹមមានខ្ញឹមគឺរបស់ខ្លួនក្តី ដោយភាពជារបស់ទៀងក្តី យឺនយូរក្តី បឹតថេរក្តី មិនប្រែប្រួលជាធម្មតាក្តី វេទនាជារបស់មិនមានខ្ញឹម ឥតខ្ញឹម ច្រាសចាកខ្ញឹម សញ្ញាជារបស់មិនមានខ្ញឹម ឥតខ្ញឹម ច្រាសចាកខ្ញឹម សង្ខារទាំងឡាយ ជារបស់មិនមានខ្ញឹម ឥតខ្ញឹម ច្រាសចាកខ្ញឹម វិញ្ញាណជារបស់មិនមានខ្ញឹម ឥតខ្ញឹម ច្រាសចាកខ្ញឹម ដោយខ្ញឹមមានខ្ញឹមគឺទៀងក្តី ដោយខ្ញឹមមានខ្ញឹមគឺសុខក្តី ដោយខ្ញឹមមានខ្ញឹមគឺរបស់ខ្លួនក្តី ដោយភាពជារបស់ទៀងក្តី យឺនយូរក្តី បឹតថេរក្តី មិនប្រែប្រួលជាធម្មតាក្តី ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។ បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយអំណាចការពិចារណារឿយ ។ នូវសង្ខារថាជារបស់ទទេ យ៉ាងនេះ ។ បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយហេតុពីរប្រការនេះឯង ។

អបិច ឆឧហាការេហិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេ-
ក្ខតិ រូបំ អនិស្សរិយតោ អតាមការិយតោ អដា-
សុនិយតោ អវសវត្តនតោ បរិត្តតោ វិវិត្តតោ អវេ-
ក្ខតិ វេទនំ សញ្ញំ សង្ខារេ វិញ្ញាណំ អនិស្សរិយ-
តោ អតាមការិយតោ អដាសុនិយតោ អវសវត្តន-
តោ បរិត្តតោ វិវិត្តតោ អវេក្ខតិ ។ ឯវំ ឆឧហាការេហិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ ។ អបិច ឆឧសហាការេហិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ រូបំ រិត្តតោ តុច្ឆតោ សុញ្ញតោ អនត្តតោ អសារកតោ វធកតោ រិភវតោ អឃមូលតោ សាសវតោ សង្ខតតោ អវេក្ខតិ វេទនំ សញ្ញំ សង្ខារេ វិញ្ញាណំ រិត្តតោ តុច្ឆតោ សុញ្ញតោ អនត្តតោ អសារកតោ វធកតោ រិភវតោ អឃមូលតោ

មួយទៀត បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយអាការៈ ៦ គឺសំឡឹងឃើញរូប ដោយសភាពជារបស់មិនមានអ្វីជាឥស្សរៈ ១ មិនលុះតាមច្រាថ្នា ១ មិនជាទីសប្បាយ ១ មិនលុះអំណាចខ្លួន ១ ប្រព្រឹត្ត (ជាប់ដោយបច្ចយ) ១ ជារបស់ទេ ១ សំឡឹងឃើញវេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដោយសភាពជារបស់មិនមានអ្វីជាឥស្សរៈ មិនលុះតាមច្រាថ្នា មិនជាទីសប្បាយ មិនលុះអំណាចខ្លួន ប្រព្រឹត្ត (ជាប់ដោយបច្ចយ) ជារបស់ទេ ។ បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយអាការៈ ៦ យ៉ាងនេះឯង ។ មួយទៀត បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោកដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយអាការៈ ១០ គឺសំឡឹងឃើញរូប ដោយសភាពជារបស់គ្មាន ១ របស់ទេ ១ របស់សូន្យ ១ របស់មិនមែនខ្លួនច្រាណ ១ របស់មិនមានខ្លឹម ១ ជាអ្នកសម្ងាប់ ១ របស់មិនចម្រើន ១ របស់បង្កក្តួ ១ របស់ប្រកបដោយអាសវៈ ១ របស់ដែលបច្ច័យប្រជុំតាក់តែង ១ សំឡឹងឃើញ វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដោយសភាពជារបស់គ្មាន របស់ទេ របស់សូន្យ របស់មិនមែនខ្លួនច្រាណ របស់មិនមានខ្លឹម ជាអ្នកសម្ងាប់ របស់មិនចម្រើន របស់បង្កក្តួ

សាសវោ សង្ខ័តោ អវេក្ខតិ ។ ឯវំ ឧសម្ភា-
ភវោបិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ ។ អបិច
ទ្វារនសម្ភាភវោបិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ រូបំ
ន សត្តោ ន ជីវោ ន ទោសោ ន នរោ ន
មាណវោ ន ឥត្ថី ន បុរិសោ ន អត្តា ន អត្ត-
និយំ ន អហំ ន មម ន កោចិ អត្ថិ វេទនា
សញ្ញា សង្ខារា វិញ្ញាណំ ន សត្តោ ន ជីវោ ន
ទោសោ ន នរោ ន មាណវោ ន ឥត្ថី ន បុរិសោ
ន អត្តា ន អត្តនិយំ ន អហំ ន មម ន កោចិ
អត្ថិ ។ ឯវំ ទ្វារនសម្ភាភវោបិ សុញ្ញតោ លោកំ
អវេក្ខតិ ។

រុត្តញ្ញេតំ ភគវតា យំ កិត្តវេ ន តុម្ហាកំ តំ ប៨-
ហាឧ តំ ភវ ឧមហីនំ ឧិយរត្តិ ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សតិ
តិវិញ្ញ កិត្តវេ ន តុម្ហាកំ រូបំ កិត្តវេ ន តុម្ហាកំ

របស់ប្រកបដោយអាសវៈ របស់ដែលបច្ច័យប្រជុំតាក់តែង ។ បុគ្គលសំឡឹងមើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយអាការៈ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ មួយទៀត បុគ្គលសំឡឹងមើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយអាការៈ ១២ គឺមើញថា រូបមិនមែនសត្វ ១ មិនមែនជីវៈ ១ មិនមែនបុរស ១ មិនមែននរៈ ១ មិនមែនមាណព ១ មិនមែនស្ត្រី ១ មិនមែនប្រុស ១ មិនមែនខ្លួន ១ មិនមែនរបស់ខ្លួន ១ មិនមែនយើង ១ មិនមែនរបស់យើង ១ មិនមែនជាបុគ្គលណា ។ ១ មើញថា វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ មិនមែនសត្វ មិនមែនជីវៈ មិនមែនបុរស មិនមែននរៈ មិនមែនមាណព មិនមែនស្ត្រី មិនមែនប្រុស មិនមែនខ្លួន មិនមែនរបស់ខ្លួន មិនមែនយើង មិនមែនរបស់យើង មិនមែនជាបុគ្គលណា ។ ។ បុគ្គលសំឡឹងមើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ដោយអាការៈ ១២ យ៉ាងនេះឯង ។

ជួបព្រះពុទ្ធដីកា ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយនេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ របស់ណា មិនមែនជារបស់ពួកអ្នក ពួកអ្នកបូរលះបង់របស់នោះ របស់នោះដែលពួកអ្នកបានលះបង់ហើយ នឹងបានជាប្រយោជន៍ បានសេចក្តីសុខ អស់កាលយូរ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ របស់អ្វី ដែលមិនមែនជារបស់ពួកអ្នក ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ រូបមិនមែនជារបស់ពួកអ្នក

តំ បជហាថ តំ កេ បហីនំ ទីឃរត្តំ ហិតាយ
សុខាយ ភវិស្សតិ វេទនា តិក្ខវេ ន តុម្ហាកំ
តំ បជហាថ សា កេ បហីនា ទីឃរត្តំ ហិតាយ
សុខាយ ភវិស្សតិ សញ្ញា តិក្ខវេ ន តុម្ហាកំ
តំ បជហាថ សា កេ បហីនា ទីឃរត្តំ ហិតាយ
សុខាយ ភវិស្សតិ សង្ខារា តិក្ខវេ ន តុម្ហាកំ
តេ បជហាថ តេ កេ បហីនា ទីឃរត្តំ ហិតាយ
សុខាយ ភវិស្សន្តិ វិញ្ញាណំ តិក្ខវេ ន តុម្ហាកំ
តំ បជហាថ តំ កេ បហីនំ ទីឃរត្តំ ហិតាយ
សុខាយ ភវិស្សតិ ។ តំ កិំ មញ្ញថ តិក្ខវេ យំ
នមស្សឹ ដេតវនេ តំណាកដ្ឋសាខាបលាសំ តំ ជនោ
ហារេយ្យ វា ឌហេយ្យ វា យថាបច្ចយំ វា ករេយ្យ
អបិនុ តុម្ហាកំ ឯវមស្ស អម្ភេ ជនោ ហរតិ
វា ឌហតិ វា យថាបច្ចយំ វា ករោតីតិ ។
នោហេតំ ភន្តេ ។ តំ កិស្ស ហេតុ ។

ពួកអកចូរលះបង់រូបនោះ រូបនោះដែលពួកអកលះបង់ហើយ នឹងបានជាប្រយោជន៍ បាននូវសេចក្តីសុខ អស់កាលយូរ ម្នាលកិកុតាំងពួយ វេទនាមិនមែនជារបស់ពួកអក ពួកអកចូរលះបង់វេទនានោះ វេទនានោះដែលពួកអកលះបង់ហើយ នឹងបានជាប្រយោជន៍ បាននូវសេចក្តីសុខ អស់កាលយូរ ម្នាលកិកុតាំងពួយ សញ្ញាមិនមែនជារបស់ពួកអក ពួកអកចូរលះបង់សញ្ញានោះ សញ្ញានោះ ដែលពួកអកលះបង់ហើយ នឹងបានជាប្រយោជន៍ បាននូវសេចក្តីសុខអស់កាលយូរ ម្នាលកិកុតាំងពួយ សង្ខារទាំងពួយ មិនមែនជារបស់ពួកអក ពួកអកចូរលះបង់សង្ខារទាំងនោះ សង្ខារទាំងនោះ ដែលពួកអកលះបង់ហើយ នឹងបានជាប្រយោជន៍ បាននូវសេចក្តីសុខអស់កាលយូរ ម្នាលកិកុតាំងពួយ វិញ្ញាណ មិនមែនជារបស់ពួកអក ពួកអកចូរលះបង់វិញ្ញាណនោះ វិញ្ញាណនោះដែលពួកអកលះបង់ហើយ នឹងបានជាប្រយោជន៍ បាននូវសេចក្តីសុខ អស់កាលយូរ ។ ម្នាលកិកុតាំងពួយ ពួកអកសំគាល់ហេតុនោះថាដូចម្តេច ស្មៅឈើ មែកឈើ ស្លឹកឈើណា ក្នុងវត្តជេតពននេះ ជនគប្បីនាំទៅក្តី ដុតក្តី ធ្វើឲ្យគួរតាមបច្ច័យក្តី នូវរបស់នោះ តើពួកអកគិតយ៉ាងនេះថា ជននាំទៅក្តី ដុតក្តី ធ្វើឲ្យគួរតាមបច្ច័យក្តី នូវពួកយើងដែរឬ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ដំណើរនោះមិនដូចេ្នះទេ ។ ដំណើរនោះ ព្រោះហេតុអ្វី ។

ន ឧភោ ឯវំ ភន្តេ អត្តា ច អត្តនិយំ ច តតិ ។ ឯវមេវ
ខោ តិក្ខត្តុំ យំ ន តុម្ហាកំ តំ បដិហរតិ តំ ភវ
បហីនំ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សតិ តិក្ខ
ត្តុំ ន តុម្ហាកំ រូបំ តិក្ខត្តុំ ន តុម្ហាកំ តំ
បដិហរតិ តំ ភវ បហីនំ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយ
ភវិស្សតិ វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណំ តិក្ខត្តុំ
ន តុម្ហាកំ តំ បដិហរតិ តំ ភវ បហីនំ ទីឃរត្តំ
ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សតីតិ ។ ឯវម្បិ សុញ្ញតោ
លោកំ អវេក្ខតិ ។

អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច
សុញ្ញោ លោកោតិ ភន្តេ វុច្ចតិ កិត្តាវតា នុ-
ខោ ភន្តេ សុញ្ញោ លោកោតិ វុច្ចតិ ។

បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន (ព្រោះថា) ខ្លួនក្តី របស់សម្រាប់ខ្លួនក្តី មិនមែនជារបស់ពួកខ្ញុំព្រះអង្គទេឬ ។ ម្នាលភិក្ខុ តាំងពីដើមមក សេចក្តីនេះ ពិតយ៉ាងនេះហើយ របស់ណាមិនមែនជារបស់ពួកអ្នកទេ ពួកអ្នកចូរលះបង់របស់នោះ របស់នោះដែលពួកអ្នកលះបង់ហើយ នឹងបានជាប្រយោជន៍ បានសេចក្តីសុខអស់កាលយូរ ម្នាលភិក្ខុ តាំងពីដើមមក អ្វីដែលមិនមែនជារបស់ពួកអ្នក ម្នាលភិក្ខុ តាំងពីដើមមក រូបមិនមែនជារបស់ពួកអ្នក ពួកអ្នកចូរលះបង់រូបនោះ រូបនោះដែលពួកអ្នកលះបង់ហើយ នឹងបានជាប្រយោជន៍ បានសេចក្តីសុខអស់កាលយូរ ម្នាលភិក្ខុ តាំងពីដើមមក វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ មិនមែនជារបស់ពួកអ្នក ពួកអ្នកចូរលះបង់ វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណនោះ វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណនោះ ដែលពួកអ្នកលះបង់ហើយ នឹងបានជាប្រយោជន៍ បានសេចក្តីសុខអស់កាលយូរ ។ បុគ្គលសំឡឹងមើលញាលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ យ៉ាងនេះឯង ។

ព្រះអានន្ទមានអាយុ បានទូលសួរព្រះមានព្រះភាគ យ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា លោកសូន្យ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់ថា លោកសូន្យ តើដោយហេតុដូចម្តេច ។

យេស្មា ខោ អានន្ទ សុញ្ញំ អត្តេន វ អត្តនិយេន
វ តស្មា សុញ្ញោ លោកោតិ វុច្ចតិ កិញ្ចានន្ទ សុញ្ញំ
អត្តេន វ អត្តនិយេន វ ។ ចក្ខុ សុញ្ញំ រូបា សុញ្ញា
ចក្ខុវិញ្ញាណំ សុញ្ញំ ចក្ខុសម្ផស្សោ សុញ្ញោ យម្បិទំ
ចក្ខុសម្ផស្សប្បច្ចយា ឧប្បជ្ជតិ វេទយិតំ សុខំ វ
ទុក្ខំ វ អទុក្ខមសុខំ វ តម្បិ សុញ្ញំ អត្តេន វ
អត្តនិយេន វ សោតំ សុញ្ញំ សទ្ទា សុញ្ញា ឃា-
ឝំ សុញ្ញំ គន្ធា សុញ្ញា ជិវ្ហា សុញ្ញា រសា សុញ្ញា
កាយោ សុញ្ញោ ផោដ្ឋព្ពា សុញ្ញា មនោ សុញ្ញោ
ធម្មា សុញ្ញា មនោវិញ្ញាណំ សុញ្ញំ មនោសម្ផស្សោ
សុញ្ញោ យម្បិទំ មនោសម្ផស្សប្បច្ចយា ឧប្បជ្ជតិ
វេទយិតំ សុខំ វ ទុក្ខំ វ អទុក្ខមសុខំ វ តម្បិ
សុញ្ញំ អត្តេន វ អត្តនិយេន វ យស្មា ច ខោ
អានន្ទ សុញ្ញំ អត្តេន វ អត្តនិយេន វ តស្មា
សុញ្ញោ លោកោតិ វុច្ចតីតិ ។ ឯវម្បិ សុញ្ញតោ
លោកំ អវេក្ខតីតិ ។

ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលអានន្ទ ព្រោះហេតុតែធម្មជាតសូន្យចាក
ខ្លួន ឬចាកវត្ថុសម្រាប់ខ្លួន ហេតុនោះ ទើបតថាគតពោលថា លោកសូន្យ
ម្នាលអានន្ទ ចុះធម្មជាតអ្វី សូន្យចាកខ្លួន ឬចាកវត្ថុសម្រាប់ខ្លួន ។
ភ្នែកសូន្យ រូបទាំងឡាយសូន្យ ចក្ខុវិញ្ញាណសូន្យ ចក្ខុសម្ផស្សសូន្យ
សូម្បីធម្មជាតសម្រាប់ទទួលអារម្មណ៍ណា ជាសុខ ឬជាទុក្ខ ឬមិនជា
ទុក្ខមិនជាសុខ កើតឡើង ព្រោះចក្ខុសម្ផស្សជាបច្ច័យ ធម្មជាតនោះ
ក៏សូន្យចាកខ្លួន ឬចាកវត្ថុសម្រាប់ខ្លួន ត្រចៀកសូន្យ សំឡេងទាំង
ឡាយសូន្យ ច្រមុះសូន្យ ក្លិនទាំងឡាយសូន្យ អណ្ដាតសូន្យ រស
ទាំងឡាយសូន្យ កាយសូន្យ ផ្សព្វទាំងឡាយសូន្យ មនៈសូន្យ ធម្ម-
រម្មណ៍សូន្យ មនោវិញ្ញាណសូន្យ មនោសម្ផស្សសូន្យ មួយទៀត
សូម្បីធម្មជាតសម្រាប់ទទួលអារម្មណ៍ណា ជាសុខ ឬជាទុក្ខ ឬមិនជាទុក្ខ
.មិនជាសុខ កើតឡើង ព្រោះមនោសម្ផស្សជាបច្ច័យ ធម្មជាតនោះ ក៏
សូន្យចាកខ្លួន ឬចាកវត្ថុសម្រាប់ខ្លួន ម្នាលអានន្ទ ព្រោះហេតុតែធម្ម-
ជាតសូន្យចាកខ្លួន ឬចាកវត្ថុសម្រាប់ខ្លួន ទើបតថាគតពោលថា លោក
សូន្យ ។ បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ
យ៉ាងនេះឯង ។

សុទ្ធំ ធម្មសមុប្បាទំ សុទ្ធំ សង្ខារសន្តតិំ
បស្សន្តស្ស យថាភូតំ នត្ថំ ភយំ ហោតិ កាមិសាតិ
តិណាកដ្ឋសមំ លោកំ យទា បញ្ញាយ បស្សតិ
ន អញ្ញំ បត្ថយេ កិញ្ចិ អញ្ញត្រ អប្បដិសន្ធិយាតិ ។
ឯវម្បិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ ។

រូបញ្ចេតំ ភគវតា ឯវមេវ កិញ្ចវេ កិញ្ចិ រូបំ
សមន្នេសតិ យាវតា រូបស្ស គតិ វេទនំ សមន្នេសតិ
យាវតា វេទនាយ គតិ សញ្ញំ សមន្នេសតិ យាវតា
សញ្ញាយ គតិ សង្ខារេ សមន្នេសតិ យាវតា សង្ខា-
រានំ គតិ វិញ្ញាណំ សមន្នេសតិ យាវតា វិញ្ញាណស្ស
គតិ តស្ស កិញ្ចនោ រូបំ សមន្នេសតោ យាវតា
រូបស្ស គតិ វេទនំ សមន្នេសតោ យាវតា វេទនា-
យ គតិ សញ្ញំ សមន្នេសតោ យាវតា សញ្ញាយ
គតិ សង្ខារេ សមន្នេសតោ យាវតា សង្ខារានំ គតិ

ម្នាលគាមិណិ កាលបុគ្គលឃើញ តាមពិត នូវការកើត ឡើងនៃធម៌ដ៏បរិសុទ្ធ នឹងការដាប់តនៃសង្ខារដ៏បរិសុទ្ធ ភ័យ នោះមិនមានទេ កាលណាបុគ្គលឃើញលោក ថាស្មើគ្មានឹង ស្មៅឬឈើ ដោយប្រាជ្ញា បុគ្គលមិនគប្បីប្រាថ្នារបស់ដទៃ ណាមួយឡើយ រៀវលែងតែព្រះនិព្វានដែលមិនមានបដិសន្ធិ ។ បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ យ៉ាងនេះឯង ។ មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ដូច្នេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំង ឡាយ យ៉ាងនេះមែនហើយ ភិក្ខុស្វែងរករូប រហូតដល់ដំណើរបស់ រូប ស្វែងរកវេទនា រហូតដល់ដំណើរបស់វេទនា ស្វែងរកសញ្ញា រហូត ដល់ដំណើរបស់សញ្ញា ស្វែងរកសង្ខារទាំងឡាយ រហូតដល់ដំណើរ របស់សង្ខារទាំងឡាយ ស្វែងរកវិញ្ញាណ រហូតដល់ដំណើរបស់វិញ្ញាណ កាលភិក្ខុនោះ ស្វែងរករូប រហូតដល់ដំណើរបស់រូប ស្វែងរកវេទនា រហូតដល់ដំណើរបស់វេទនា ស្វែងរកសញ្ញា រហូតដល់ដំណើរបស់ សញ្ញា ស្វែងរកសង្ខារទាំងឡាយ រហូតដល់ដំណើរបស់សង្ខារទាំងឡាយ

វិញ្ញាណំ សមន្ទេសោ យាវតា វិញ្ញាណស្ស គតិ យមវ្ហ យេស្ស ហោតិ អមាន្តំ វ មមន្តំ វ អស្មីតិ វ តមវ្ហ តស្ស ន ហោតីតិ ។ ឯវមវ្ហ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខតិ ។

សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខស្សុតិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខស្សុ បច្ចវេក្ខស្សុ តុលេហិ តីរេហិ វិការេហិ វិភូតំ ករោហីតិ សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខស្សុ ។

(๗๒) មោឃរាជ សទា សតោតិ មោឃរាជាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ ជាមេន អាលបតិ ។ សទាតិ សព្ពកាលំ ។ បេ ។ បច្ចុមេ វយោទ្ធេ ។ សតោតិ ចតូហិ ការណេហិ សតោ ការយេ ការយោគុប-សដ្ឋានសតិបដ្ឋានំ ភាវេត្វា សតោ ។ បេ ។ សោ វុច្ចតិ សតោតិ មោឃរាជ សទា សតោ ។

ស្វែងរកវិញ្ញាណ រហូតដល់ដំណើរ របស់វិញ្ញាណ សេចក្តីប្រកាន់ណា របស់តិកុណាថា អញក្តី របស់អញក្តី អញមានក្តី សូម្បីសេចក្តីប្រកាន់នោះ របស់តិកុនោះ ក៏មិនមានទេ ។ បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ យ៉ាងនេះឯង ។

ពាក្យថា អ្នកចូរសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ គឺអ្នកចូរសំឡឹងមើល ចូរពិចារណា ចូរប្រៀបផ្ទឹម ចូររំពឹង ចូរធ្វើឲ្យច្បាស់ ចូរធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់ នូវលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកចូរសំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ ។

(๗๔) ពាក្យថា មោឃរាជ របស់បទថា ម្នាលមោឃរាជ អ្នកចូរមានស្មារតីគ្រប់កាល គឺព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះចំឈ្មោះ ។ ពាក្យថា គ្រប់កាល គឺអស់កាលតាំងពួង ។ បេ ។ ក្នុងគំនរវ័យជាចំផុត ។ ពាក្យថា មានស្មារតី គឺមានស្មារតីដោយហេតុ ៤ គឺកំពុងចម្រើនកាយានុស្សនាសតិប្បដ្ឋានក្នុងកាយ ឈ្មោះថាមានស្មារតី ។ បេ ។ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា មានស្មារតី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលមោឃរាជ អ្នកចូរមានស្មារតី គ្រប់កាល ។

(๗๕) អត្តានុទិដ្ឋិ ៗបេ ហេតុ អត្តានុទិដ្ឋិ វុច្ចតិ វីសតិវត្ថុកា សក្កាយទិដ្ឋិ ។ ๕๓ អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ អរិយានំ អទស្សាវី អរិយធម្មស្ស អកោវិទោ អរិយធម្មេ អវិនីតោ សប្បុរិសានំ អទស្សាវី សប្បុរិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ អវិនីតោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ រូបវន្តំ វា អត្តានំ អត្តនិ វា រូបំ រូបស្មិំ វា អត្តានំ វេទនំ សញ្ញំ សង្ខារេ វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ វិញ្ញាណវន្តំ វា អត្តានំ អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណស្មិំ វា អត្តានំ យា ឯវរូបា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិគតំ ទិដ្ឋិគហនំ ទិដ្ឋិកន្តារោ ទិដ្ឋិវិសូកាយិកំ ទិដ្ឋិវិប្ផន្ទិតំ ទិដ្ឋិសំយោជនំ គាហោ បដិគ្គាហោ អភិនិវេសោ បរាមាសោ កុម្មគ្គោ មិច្ឆាបថោ មិច្ឆត្តំ តិត្ថាយតនំ វិបរិយេសគ្គាហោ វិបរីតគ្គាហោ វិបល្លាសគ្គាហោ មិច្ឆាគាហោ អយាថាវកស្មិំ យាថាវកន្តិ គាហោ យាវតា ទ្វាសដ្ឋិ ទិដ្ឋិគតានិ អយំ អត្តានុទិដ្ឋិ ។ អត្តានុទិដ្ឋិ ៗបេ ហេតុ អត្តានុទិដ្ឋិ ៗបេ ហេតុ សមូហតា ឧច្ឆិន្នា សមុច្ឆិន្នា ឧប្បាដយិត្វា សមុប្បាដយិត្វា បដិបនេត្វា វិនោនេត្វា

(៧៥) ពាក្យថា បុគ្គលដកអត្តានុទិដ្ឋិចេញ អធិប្បាយថា សក្កាយទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ២០ លោកហៅថា អត្តានុទិដ្ឋិ ។ បុថុជ្ជន អ្នកមិនចេះដឹងកង់លោកនេះ មិនឃើញពួកព្រះអរិយៈ មិនឈ្លាសវៃចំពោះអរិយធម៌ មិនបានទូន្មានខ្លួន កង់អរិយធម៌ មិនឃើញពួកសប្បុរស មិនឈ្លាសវៃចំពោះសប្បុរិសធម៌ មិនបានទូន្មានខ្លួនកង់សប្បុរិសធម៌ រមែងពិចារណាឃើញនូវរូបថាខ្លួន នូវខ្លួនថាមានរូប នូវរូបកង់ខ្លួន នូវខ្លួនកង់រូប ពិចារណាឃើញ នូវវេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណថាខ្លួន នូវខ្លួនថាមានវិញ្ញាណ នូវវិញ្ញាណកង់ខ្លួន នូវខ្លួនកង់វិញ្ញាណ សេចក្តីឃើញ សេចក្តីយល់ ការប្រកាន់តាមយល់ ផ្លូវដាច់ស្រយាល គឺទិដ្ឋិ សត្រូវ គឺទិដ្ឋិ ការញាប់ញ័រ គឺទិដ្ឋិ សំយោជនៈ គឺទិដ្ឋិ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់មាំ ការប្រកាន់ស្អិត ការបង្គោលអង្អែល ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស សេចក្តីខុស លទ្ធិដូចជាកំពង់ ការប្រកាន់ឆ្មៃ ការប្រកាន់ឃ្លៀងឃ្លាត ការប្រកាន់វិបល្លាស ការប្រកាន់ខុស ការប្រកាន់ថាពិតកង់របស់មិនពិត ទិដ្ឋិ ៦២ ទាំងប៉ុន្មាន យ៉ាងនេះ ឯណា នេះជាអត្តានុទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា បុគ្គល ដកអត្តានុទិដ្ឋិចេញ គឺ ដក ដករំលើង កើប កើបរំលើង គាស់ គាស់រំលើង លះបង់ បន្ទោបង់

ព្យន្តីភាវត្ថោ អនភាវដ្ឋមេត្ថាតិ អត្ថានុនិដ្ឋិ ๓មាបុ ។

(๗๖) ฝึ มច្ចុត្តរោ សិយាតិ ฝึ มច្ចុម្ប តរេយ្យាសិ ជរម្ប តរេយ្យាសិ មរណម្ប តរេយ្យាសិ ឧត្តរេយ្យាសិ សមតិក្កមេយ្យាសិ វីតិវត្តេយ្យាសីតិ ฝึ មច្ចុត្តរោ សិយា ។

(๗๗) ฝึ លោកំ អវេក្ខន្តំ ฝึ លោកំ អវេក្ខន្តំ បច្ចវេក្ខន្តំ តុលយន្តំ តីរយន្តំ វិភាវយន្តំ វិភូតំ ករោន្តន្តិ ฝึ លោកំ អវេក្ខន្តំ ។

(๗๘) មច្ចុរាជា ន បស្សតីតិ មោឃេបិ មច្ចុរាជា មរណម្ប មច្ចុរាជា ។ ន បស្សតីតិ មច្ចុរាជា ន បស្សតិ ន ឥក្ខតិ ន ទិដ្ឋតិ ន វិន្ទតិ ន បដិលភតិ ។ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា សេយ្យថាបិ ភិក្ខវេ អារញ្ញកោ មិគោ អរញ្ញេ បវនេ ចរមានោ វិស្សត្ថោ កច្ចតិ វិស្សត្ថោ តិដ្ឋតិ វិស្សត្ថោ និសីទតិ វិស្សត្ថោ សេយ្យំ

ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនមានបៃបគាព នៃអត្តានុទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលដកអត្តានុទិដ្ឋិចេញ ។

(៧៦) ពាក្យថា ទើបឆ្ងល់ផុតចាកមច្ចុយ៉ាងនេះ គឺនឹងឆ្ងល់ចាកមច្ចុផង ឆ្ងល់ចាកជរាផង ឆ្ងល់ ឆ្ងល់ឡើង ឆ្ងល់រំលង ប្រព្រឹត្តកន្លងមរណៈផង យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទើបឆ្ងល់ផុតចាកមច្ចុយ៉ាងនេះ ។

(៧៧) ពាក្យថា បុគ្គលសំឡឹងឃើញនូវលោកយ៉ាងនេះ គឺបុគ្គលកំពុងសំឡឹងមើល ពិចារណា ប្រៀបផ្ទឹម ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដនូវលោក យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោក យ៉ាងនេះ ។

(៧៨) ពាក្យថា មច្ចុរាជទើបមិនឃើញ អធិប្បាយថា មារឈ្មោះថាមច្ចុរាជ សេចក្តីស្លាប់ ឈ្មោះថាមច្ចុរាជ ។ ពាក្យថា មិនឃើញ គឺមច្ចុរាជ មិនឃើញ មិនយល់ មិនដួបប្រទះ មិនបាន មិនបានចំពោះ ។ ដូចព្រះពុទ្ធដីកា ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយនេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ដូចម្រឹគដែលនៅកន្លងព្រៃ ត្រាច់នៅកន្លងព្រៃធំ រមែងដើរឥតរង្គៀស ឈរឥតរង្គៀស អង្គុយឥតរង្គៀស ដេកឥតរង្គៀស

กเถตฺวา ตํ เทสฺสฺ เหตุ อฆาเฆ ตเถ กิจฺเจ
ลุทฺธสฺส(๑) ฆาเตฺว ขเณ กิจฺเจ กิจฺจุ วิวิเธฺว
กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธเมฺมหิ สวิตกฺกํ
สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช
วิหรติ อยํ ปุจฺฉติ กิจฺเจ กิจฺจุ อนฺวตฺถสฺมึ
มานํ อปเนติ(๒) วิเนตฺวา มานจกฺกมนสฺสึ กเถ ถาปิ-
เถ ปุนเทว กิจฺเจ กิจฺจุ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา
อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตเสา เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ
อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยํ ฌานํ ตติยํ
ฌานํ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อยํ
กิจฺเจ กิจฺจุ อนฺวตฺถสฺมึ มานํ อปเนติ วิเนตฺวา มาน-
จกฺกมนสฺสึ กเถ ถาปิเถ ปุนเทว กิจฺเจ กิจฺจุ
สพฺพเสา รูปสญฺญานํ สมติกฺกมา ปฏิฆสญฺญานํ
อตฺถงฺคมา นานตฺตสญฺญานํ อมนสิการา อนนฺตา
อากาเสาติ อากาสานญฺจายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ
อยํ ปุจฺฉติ กิจฺเจ กิจฺจุ อนฺวตฺถสฺมึ มานํ อปเนติ วิเนตฺวา

---

๑ ม. ขุทฺทสฺส ฯ ๒ ม. อปนุ ฯ

ដំណើរនោះ ព្រោះហេតុអ្វី ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះម្រឹគនុះមិន
នៅកន្ឋគន្ធរបស់ព្រាន យ៉ាងណាមិញ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុស្ងាត់
ចាកកាមទាំងឡាយ ស្ងាត់ចាកអកុសលធម៌ទាំងឡាយ ហើយចូលបឋម-
ជ្ឈាន ដែលមានវិតក្កៈនឹងវិចារៈ មានបីតិនឹងសុខ ដែលកើតអំពីសេចក្តី
ស្ងប់ស្ងាត់ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុនេះ តថាគតហៅថា បានធ្វើមារឲ្យ
ខ្វាក់ សម្លាប់មិនឲ្យមានស្មាមដើង ដល់នូវការមិនឃើញដោយភ្នែកនៃ
មារដែលមានចិត្តបាប ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ភិក្ខុ ព្រោះរម្ងាប់
វិតក្កៈនឹងវិចារៈ ចូលទុតិយជ្ឈាន ជាធម្មជាតកើតមាន ក្នុងសន្តាន
ប្រកបដោយសេចក្តីជ្រះថ្លា មានសភាពជាចិត្តខ្ងស់ឯក មិនមានវិតក្កៈ
នឹងវិចារៈ មានតែបីតិនឹងសុខ ដែលកើតអំពីសមាធិ ចូលតតិយជ្ឈាន
ចតុត្ថជ្ឈាន ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុនេះ តថាគតហៅថា បានធ្វើ
នូវមារ ឲ្យខ្វាក់ សម្លាប់មិនឲ្យមានស្មាមដើង ដល់នូវការមិនឃើញ
ដោយភ្នែកនៃមារ ដែលមានចិត្តបាប ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត
ភិក្ខុ ព្រោះកន្ឋរបូសញ្ញា ដោយសព្វគ្រប់ ធ្វើបដិឃសញ្ញាឲ្យវិនាស
មិនធ្វើទុកក្នុងចិត្ត នូវនានត្តសញ្ញា ហើយចូលអាកាសានញ្ចាយតនៈ
ដោយបរិកម្មថា អាកាស មិនមានទីបំផុត ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុនេះ
តថាគតហៅថា បានធ្វើមារឲ្យខ្វាក់ សម្លាប់ មិនឲ្យមានស្មាមដើង

មារចក្កេអនុស្សរំ កតោ ចាបិមតោ បុនទបរំ កិត្តេវ
កិត្តេ សព្ពសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម
អនន្តំ វិញ្ញាណន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ
វិហរតិ សព្ពសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម
នត្ថិ កិញ្ចិតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ
វិហរតិ សព្ពសោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម
នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ សព្ព-
សោ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម សញ្ញា-
វេទយិតនិរោធំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ បញ្ញាយ ចស្ស
ទិស្វា អាសវា បរិក្ខីណា ហោន្តិ អយំ វុច្ចតិ
កិត្តេវ កិត្តេ អទ្ធមកាសិ អារំ អបទំ វជិត្វា មារ-
ចក្កេអនុស្សរំ កតោ ចាបិមតោ តិណ្ណោ លោកេ
វិសត្តិកំ សោ វិសរ្ត្តោ តរតិ វិសរ្ត្តោ តិដ្ឋតិ វិសរ-
ត្តោ ជិសីទតិ វិសរ្ត្តោ សេយ្យំ កប្បេតិ តំ កិស្ស
ហេតុ អជាចាថកតោ កិត្តេវ ចាបិមតោតិ មច្ចុរាជា
ន បស្សតិ ។ តេនាហ កកកា

ដល់នូវការមិនឃើញដោយភ្នែកនៃមារដែលមានចិត្តបាប ម្នាលកិកុទាំង
ឡាយ មួយទៀត កិកុ កន្លងអាកាសានញ្ចាយតនៈដោយសព្វគ្រប់ ហើយចូល
វិញ្ញាណញ្ចាយតនៈដោយបរិកម្មថា វិញ្ញាណមិនមានទីបំផុត កន្លងវិញ្ញា-
ណញ្ចាយតនៈដោយសព្វគ្រប់ ហើយចូលអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈដោយបរិកម្មថា
អ្វីតិចតួចមិនមាន កន្លងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈដោយសព្វគ្រប់ ហើយចូលនេវ-
សញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ កន្លងនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈដោយសព្វគ្រប់
ហើយចូលសញ្ញាវេទយិតនិរោធ លុះកិកុនោះ បានឃើញដោយប្រាជ្ញា
អាសវៈទាំងឡាយ ក៏អស់រលីង ម្នាលកិកុទាំងឡាយ កិកុនេះ តថាគតហៅថា
បានធ្វើមារឲ្យខ្វាក់ សម្លាប់មិនឲ្យមានស្មាមដើង ដល់នូវការមិនឃើញ
ដោយភ្នែក នៃមារដែលមានចិត្តបាប ឆ្លងតណ្ហាឈ្មោះវិសត្តិកាកង់លោក
បាន កិកុនោះ រមែងដើរឥតរង្គៀស ឈរឥតរង្គៀស អង្គុយឥតរង្គៀស
ដេកឥតរង្គៀស ដំណើរនោះ ព្រោះហេតុអ្វី ម្នាលកិកុទាំងឡាយ
ព្រោះថា កិកុនោះមិនទៅក្នុងគន្លង របស់មារមានចិត្តបាប ក៏យ៉ាងនោះ
ដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មច្ចុពជ ទើបមិនឃើញ ។ ហេតុនោះ
ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកពេ ខុទ្ទកនិកាយេស្ស ធម្មបទខ្មែសោ

សុញ្ញតោ លោកំ អវេក្ខស្សុ មោឃរាជ សទា

សតោ

អត្តានុទិដ្ឋិ ๓ហេត្វ ឯវំ មច្ចុតរេ សិយា

ឯវំ លោកំ អវេក្ខន្តំ មច្ចុរាជា ន បស្សតីតិ ។

សមា គាថាបរិយោសានា ។បេ។ សត្ថា មេ ភន្តេ

ភគវា សាវត្ថោហមស្មីតិ ។

មោឃរាជមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ បណ្ណរសមោ ។

ម្នាលមោឃរាជ អ្នកចូរមានស្មារតីគ្រប់កាល សំឡឹងឃើញលោក ដោយសភាពជារបស់សូន្យ (ព្រោះ) បុគ្គលដកអត្តានុទិដ្ឋិចេញ ទើបឆ្លងផុតចាកមច្ចុ បុគ្គលសំឡឹងឃើញលោកយ៉ាងនេះ មច្ចុកដទើបមិនឃើញ ។

ព្រមដោយការចប់គាថា ។ បេ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះមានព្រះភាគ ជាសាស្តារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមជាសាវ័ក ។

ចប់ មោឃរាជមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស ទី ១៥ ។

បិដ្ឋិយមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ

(៧៩) ជិណ្ណោហមស្មិ អតលោ វិរឡ្ហោ

(ឥន្ទ្រិយស្មា បិដ្ឋិយោ)

នេត្តា ន សុទ្ធា សវនំ ន ជាសុ

មាហម្ប្លនសរ្ជុំ មោមុហោ អន្ធភាយ

អាចិក្ខ ធម្មំ យមហំ វិជញ្ញំ

ជាតិជ្ជរាយ ឥធ វិប្បមោក្ខំ ។

(៨០) ជិណ្ណោហមស្មិ អតលោ វិរឡ្ហោតិ ជិណ្ណោ វុឌ្ឍ(១) មហល្លកោ អទ្ធគតោ វយោអនុប្ប-ត្តោ វីសវស្សុទ្ទេសិកោ ជាតិយា ។ អតលោតិ ទុព្ភ-លោ អប្បពលោ អប្បថាមោ ។ វិរឡ្ហោតិ វីតវឡ្ហោ វិគតវឡ្ហោ យា សា បុរិមា សុភា វណ្ណនិភា សា អន្តរហិតា អានីនភេ ចាតុក្កតោតិ ជិណ្ណោហមស្មិ អតលោ វិរឡ្ហោ ។ ឥន្ទ្រិយស្មា បិដ្ឋិយោតិ ឥន្ទ្រិតិ បធនសន្ធិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ ។

---

១ ម. វីតវឡ្ហោតិ ជិណ្ណោហមស្មីតិ ជិណ្ណោ វុឌ្ឍោ ។

បិង្គិយមាណវកប្បញ្ហាធំទ្វេស

(៧៩) (បិង្គិយៈមានអាយុ ក្រាបទូលដូច្នេះថា) ខ្ញុំព្រះអង្គ ជាមនុស្សគ្រាំគ្រា មានកំឡាំងខ្សោយ ប្រាសចាកសម្បុរ ទាំងក្អែកក៏មិនស្អាត ការស្តាប់(១)ក៏មិនស្រួល សូមកុំឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គជាបុគ្គលវង្វេង ខ្ជិលក្នុងចន្ទោះឡើយ ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹងធម៌ណា ដែលជាគ្រឿងលះបង់ជាតិនឹងជរា ក្នុងទីនេះ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ធម៌នោះឲ្យខ្ញុំផង ។

(៨០) ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គជាមនុស្សគ្រាំគ្រា មានកំឡាំងខ្សោយ ប្រាសចាកសម្បុរ គឺជាមនុស្សគ្រាំគ្រា ចម្រើនហើយ មានអាយុច្រើន រស់នៅបានយូរឆ្នាំមកហើយ មានវ័យដល់ហើយតាមលំដាប់ មានអាយុ ១២០ ឆ្នាំ អំពីកំណើត ។ ពាក្យថា មានកំឡាំងខ្សោយ គឺ មានកំឡាំងថយ មានកំឡាំងកាយតិច មានកំឡាំងចិត្តតិច ។ ពាក្យថា ប្រាសចាកសម្បុរ គឺ ប្រាសចាកសម្បុរ ចាត់សម្បុរ ពន្ធឹសម្បុរដ៏ល្អណា មានក្នុងកាលមុន ពន្ធឹសម្បុរដ៏ល្អនោះចាត់ទៅ ទោសកំកើតប្រាកដ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គជាមនុស្សគ្រាំគ្រា មានកំឡាំងខ្សោយ ប្រាសចាកសម្បុរ ។ ពាក្យថា បិង្គិយៈមានអាយុក្រាបទូលដូច្នេះ ត្រង់ពាក្យថា ដូច្នេះ គឺជាការតបទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ។

---

១ ត្រចៀក

បដិច្ចុប្បាទំ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស ឥមំ ។ បេ ។ អភិសម្ពោធិំ ឥច្ឆាយស្មា បដិច្ចុប្បាទោ ។

(៨១) នេត្តា ឥ សុទ្ធា សវនំ ឥ ជាសុតិ នេត្តា អសុទ្ធា អវិសុទ្ធា អបរិសុទ្ធា អវោទាតា នោ តថា ចក្ខុមា រូបំ បស្សាមីតិ នេត្តា ឥ សុទ្ធា ។ សវនំ ឥ ជាសុតិ សោតំ អសុទ្ធំ អវិសុទ្ធំ អបរិសុទ្ធំ អវោទាតំ នោ តថា សោតេន សទ្ទំ សុណោមីតិ នេត្តា ឥ សុទ្ធា សវនំ ឥ ជាសុ ។

(៨២) មាហាមុនិសទ្ទំ មោមុហោ អន្ធកយោតិ មាហាំ នសទ្ទំ បនសទ្ទំ វិនសទ្ទំ(១) ។ មោមុហោតិ អវិទ្ធា អវិដ្ឋាកតោ អញ្ញាណី អវិភាវី ទុប្បញ្ញោ ។ អន្ធកយោតិ តុយ្ហំ ឥមំ ឥដ្ឋិំ បដិបទំ មក្ខំ អនញ្ញាយ អជាវិកត្វា អវិទិតំ កត្វា អបញ្ញដិលភិត្វា អឋុសយិត្វា អសច្ឆិកត្វា អន្ធកយោ កាលំ កវេយ្យន្តិ មាហាមុនិសទ្ទំ មោមុហោ អន្ធកយ ។

---

១ ម. នសទ្ទន្តិ មាហាំ នសទ្ទំ មាហាំ វិនសទ្ទំ មាហាំ បនសទ្ទំ ។

ពាក្យថា បិង្គិយៈ ជាឈ្មោះ ។ បេ ។ ជាពាក្យសម្រាប់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ (ទើបមានពាក្យថា) បិង្គិយៈ មានអាយុក្រាបទូលដូច្នេះ ។

(៨១) ពាក្យថា ក្អែកមិនស្អាត ការស្តាប់មិនស្រួល គឺក្អែកទាំង ពីរ មិនស្អាត មិនម៉ត់ចត់ មិនបរិសុទ្ធ មិនផូរផង់ គឺខ្ញុំព្រះអង្គ មិន យើញរូបដោយភ្នែក ដោយប្រការដូច្នោះ ហេតុនោះ (លោកពោល ថា) ក្អែកមិនស្អាត ។ ពាក្យថា ការស្តាប់មិនស្រួល គឺត្រចៀក មិនស្អាត មិនម៉ត់ចត់ មិនបរិសុទ្ធ មិនផូរផង់ គឺខ្ញុំព្រះអង្គ មិនឮសំឡេង ដោយត្រចៀក ដោយប្រការដូច្នោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ក្អែកមិនស្អាត ការស្តាប់មិនស្រួល ។

(៨២) ពាក្យថា សូមកុំឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គជាបុគ្គលវង្វេង ខូចកន្លង ឡើយ គឺសូមកុំឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គលាញ ខូច វិនាសឡើយ ។ ពាក្យថា ជា បុគ្គលវង្វេង គឺជាបុគ្គលមិនយល់ ដល់នូវសេចក្តីល្ងង់ខ្លៅ មិនដឹង មិន ឯងវៃ ឥតប្រាជ្ញា ។ ពាក្យថា កន្លង គឺខ្ញុំព្រះអង្គមិនដឹង មិន ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ មិនធ្វើឲ្យច្បាកដ មិនបានចំពោះ មិនពាល់ត្រូវ មិន ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវធម៌ ទិដ្ឋ បដិបទា មគ្គ របស់ព្រះអង្គ ហើយធ្វើ មរណកាល កន្លង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូមកុំឲ្យខ្ញុំព្រះ អង្គជាបុគ្គលវង្វេង ខូចកន្លងឡើយ ។

(๘๓) อาธิปฺปาย ญาณนฺติ ยมหำ วิฆาตนฺติ อาธิปฺปาย ญาณนฺติ อาธิปฺปาย กลฺยาณำ มเนฺตหิ กลฺยาณำ ปริโยสาน-กลฺยาณำ สาตฺถำ สพฺยญฺชนำ เกวลปริปุณฺณำ ปริ-สุทฺธำ พฺรหฺมจริยนฺติ ญาณาย สมฺปชฺชาเน ญาณาย สมฺปชฺชาเน ญาณาย ฐิติยา เน ปญฺญินฺทฺริยาธิ ปญฺ ญาพลาธิ สตฺต โพชฺฌงฺเค อริยำ อฏฺฐงฺคิกำ มคฺคำ ธิฆาตาย ธิฆาตคามิธิฆ ปฏิปทำ อาธิปฺปาย ญาเณ-หิ ปญฺญาหิ ปฏฺฐหิ วิทิหิ วิทิตาหิ ขุทฺทา-นิกาเยหิ ปกาเสหีติ อาธิปฺปาย ญาณนฺติ ฯ ยมหำ วิฆาตนฺติ ยมหำ ฆาเนยฺยำ วิฆาเนยฺยำ ปริวิฆาเนยฺยำ ปริวิเฆยฺยำ อาธิปฺปเตยฺยำ ฐุเสยฺยำ สณฺฐิหเตยฺยนฺติ อาธิปฺปาย ญาณนฺติ ยมหำ วิฆาตำ ฯ

(๘๔) ชาติปฏิภยา ๕๘ วิปฺปหาตนฺติ ๕เตหา ชาติ-ปฏิภยมรณสฺส มหาโต โมหสฺส ปริโมหสฺส ปริปฺปสฺสนฺธิ อมตำ นิพฺพานนฺติ ชาติปฏิภยา ๕๘ วิปฺป-หาตำ ฯ เตนาหา สา พฺราหฺมณา

បិដ្ឋិយមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(៨៣) អធិប្បាយពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹងធម៌ណា សូមព្រះអង្គ ត្រាស់ប្រាប់ធម៌នោះ ត្រង់ពាក្យថា សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ធម៌នោះ គឺ សូមព្រះអង្គប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងផ្តើម បើក វែកញែក ធ្វើឲ្យពាក់ ប្រកាសនូវព្រហ្មចរិយៈ មានពីរោះបទដើម ពីរោះបទកណ្តាល ពីរោះ បទចុង ព្រមទាំងអត្ថ ព្រមទាំងព្យញ្ជនៈ ដ៏ពេញ បរិបូណ៌ បរិសុទ្ធ ទាំងអស់ សតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ និព្វាន ទឹង និព្វានគាមិនីបដិបទា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូមព្រះអង្គ ត្រាស់ប្រាប់ធម៌នោះ ។ ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹងធម៌ណា គឺខ្ញុំព្រះអង្គ គប្បីដឹង យល់ច្បាស់ ដឹងច្បាស់លាស់ ចាក់ធ្លុះចំពោះ បានលុះ ពាល់ត្រូវ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវធម៌ណា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំ ព្រះអង្គគប្បីដឹងធម៌ណា សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ធម៌នោះ ។

(៨៤) ពាក្យថា ជាគ្រឿងលះបង់ជាតិនិងជរា ក្នុងទីនេះ គឺការ លះបង់ រម្ងាប់បង់ រលាស់ចោល រម្ងាប់នូវជាតិជរា នឹងមរណៈ ក្នុង ទីនេះឯង គឺអមតនិព្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាគ្រឿងលះ បង់ជាតិនិងជរា ក្នុងទីនេះ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

ជិណ្ណោ មាមស្មិ អពលោ វិរូឡ្ហោ
(ឥច្ចាយស្មា បិង្គិយោ)
នេត្តា ន សុទ្ធា សវនំ ន ដាសុ
មាហាមញ្ញេ សម្មុយ្ហោ អន្ធភាយ
អាចិក្ខ ធម្មំ យមហំ វិជញ្ញំ
ជាតិជរា ៩ ន វិប្បហានន្តិ ។

(៨៥) និស្សាន រូបេសុ វិហាញមានេ
(បិង្គិយោតិ ភគវា)
រូបញ្ច រូបេសុ ជនា បមត្តា
តស្មា តុវំ បិង្គិយ អប្បមត្តោ
ជហាស្សុ រូបំ អបុនព្ភវាយ ។

(៨៦) និស្សាន រូបេសុ វិហាញមានេតិ រូបេសូតិ ចត្តារោ ច មហាភូតា ចតុន្នញ្ច មហាភូតានំ ឧបាទាយរូបំ ។ សត្តា រូបហេតុ រូបបច្ចយា រូបការណា ហាញន្តិ វិហាញន្តិ ឧបហាញន្តិ ឧបយាតយន្តិ រូបេ សតិ វិរិយកម្មការណា ការេន្តិ

(បិង្គិយៈមានអាយុក្រាបទូលដូច្នេះថា) ខ្ញុំព្រះអង្គជាមនុស្ស
គ្រាំគ្រា មានកម្លាំងខ្សោយ ប្រាសចាកសម្បុរ ទាំងក្អែក ក៏
មិនស្អាត ការស្តាប់ ក៏មិនស្រួល សូមកុំឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គជាបុគ្គល
រង្កៀង ខូចក្នុងចន្លោះឡើយ ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹងធម៌ណា ដែល
ជាគ្រឿងលះបង់ជាតិនឹងជរា ក្នុងទីនេះ សូមព្រះអង្គត្រាស់
ប្រាប់ធម៌នោះឲ្យាន ។

(៨៥) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបិង្គិយៈ) ពួកជន
ដែលប្រហែស ឃើញសត្វទាំឡាយកំពុងលំបាក ព្រោះរូប
ក៏លំបាកព្រោះរូប ម្នាលបិង្គិយៈ ហេតុនោះ អ្នកចូរជាបុគ្គល
មិនប្រហែស លះបង់រូបទៅ ដើម្បីការមិនកើតទៀត ។

(៨៦) អធិប្បាយពាក្យថា ឃើញសត្វទាំងឡាយកំពុងលំបាកព្រោះ
រូប ត្រង់ពាក្យថា រូប បានដល់មហាភូតរូបបួនផង រូបដែលអាស្រ័យនឹង
មហាភូតរូបបួនផង ។ សត្វទាំងឡាយលំបាក ឈឺចាប់ ក្តៅក្រហាយ
ចង្អៀតចង្អល់ ព្រោះហេតុនៃរូប ព្រោះរូបជាបច្ច័យ ព្រោះដំណើរនៃ
រូប កាលបើរូបមាន សត្វទាំងឡាយ ត្រូវគេធ្វើនូវកម្មការណ៍ផ្សេង ។

កសាយបរិបិ តាទេ្បន្តិ វេត្តបរិបិ តាទេ្បន្តិ អង្ឃនណ្ហាកេ-

បរិបិ តាទេ្បន្តិ ហត្ថមិ ឯន្តិ ចាទមិ ឯន្តិ ហត្ថ-

ចាទមិ ឯន្តិ កណ្ណាមិ ឯន្តិ ជាសមិ ឯន្តិ

កណ្ណាជាសមិ ឯន្តិ ពិលង្គថាលិកមិ កវេន្តិ

សង្ខមុណ្ឌាកមិ កវេន្តិ ភហុមុខមិ កវេន្តិ ដោតំ-

មាលិកមិ កវេន្តិ ហត្ថបរ្ជោតិកមិ កវេន្តិ

ឱរកវត្តិកមិ កវេន្តិ ចិរវាសិកមិ កវេន្តិ

ឱណោយ្យកមិ កវេន្តិ ពលិសមំសិកមិ កវេន្តិ

បិង្គិយមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

គឺវាយដោយរំពាត់ខ្លះ វាយដោយផ្តៅខ្លះ វាយដោយកំណាត់ឈើខ្លះ កាត់ដៃខ្លះ កាត់ដើមខ្លះ កាត់ដៃនឹងដើមខ្លះ កាត់ត្រចៀកខ្លះ កាត់ច្រមុះខ្លះ កាត់ត្រចៀកនឹងច្រមុះខ្លះ ធ្វើពិលង្គថាលិកកម្ម(១)ខ្លះ ធ្វើសង្ខមុណ្ឌកកម្ម(២)ខ្លះ ធ្វើរាហុមុខកម្ម(៣)ខ្លះ ធ្វើជោតិមាលិកកម្ម(៤)ខ្លះ ធ្វើហត្ថប្បដ្ឋោតិកកម្ម(៥)ខ្លះ ធ្វើឯរកវត្តិកកម្ម(៦)ខ្លះ ធ្វើបិរកវាសិកកម្ម(៧)ខ្លះ ធ្វើឯណេយ្យកកម្ម(៨)ខ្លះ ធ្វើពលិសមំសិកកម្ម(៩)ខ្លះ

---

១ ចោះរណាក្បាលដាក់ដែកក្តៅឲ្យខ្លោចភ្លោលឡើង ។ ២ ពន្លះស្បែកតាំងពីបបូរមាត់លើ, គុម្ពត្រចៀកសងខាង ឆឹងកញ្ចឹងកហើយខាត់ឆ្នឹងឲ្យរលើងជ្ងូចសម្បុរស័ង្ខ ។ ៣ យកកង្ហារបើកមាត់ ហើយអុជភ្លើងក្នុងមាត់ ឬដាប់មាត់ឲ្យធ្លាយជល់គុម្ពត្រចៀកទាំងពីរ ធ្វើឲ្យឈាមហូរចេញតាមមាត់ ។ ៤ រុំខ្លួនទាំងអស់ដោយសំពត់ប្រោង ហើយជុត ។ ៥ រុំដៃទាំងពីរដោយសំពត់ប្រោងហើយជុត ។ ៦ ចៀរស្បែកជាចំរៀកតាំងពីកជល់កដើងហើយដឹកឲ្យដើរជាន់លើស្បែកខ្លួន ។ ៧ ចៀរស្បែកពីក ទុកត្រឹមចង្កេះ ហើយចៀរពីចង្កេះជល់កដើង ។ ៨ ស៊កក្រវិលដែកត្រង់កដើង ឆឹងដង្គង់ទាំងពីរ ហើយដោតនឹងបង្គោលដែកឲ្យអ្នកទោសឈរ ជុតភ្លើងដុំវិញ ។ ៩ យកកង្ហារដែក មានចុងសងខាង ទ្វារយកស្បែកសាច់សរសៃចេញ ។ តិស្សមេត្តេយ្យសុត្តនិទ្ទេសវណ្ណនា ។

កមហាបឝិកមឝ្ឆិ កកេន្តិ ខាវបតច្ឆិកមឝ្ឆិ កកេន្តិ
បលិឃបរិវត្តិកមឝ្ឆិ កកេន្តិ បលាលបីឋកមឝ្ឆិ កកេន្តិ
តត្ថេឝបិ តេលេន ឌីសញ្ចិន្តិ សុឝខេឝាបិ ខាឝាបេ-
ន្តិ ជីវន្តមឝ្ឆិ សូលេ ឧត្តាសេន្តិ អសិឝា សីសំ ឆិន្ទន្តិ ។
ឍវំ សត្តា រូបហេតុ រូបប្បច្ចយា រូបការណា មាញន្តិ
វិមាញន្តិ ឧបមាញន្តិ ឧបឍាតយន្តិ ។ ឍវំ មាញ-
មានេ វិមាញមានេ ឝិស្មា បសវិត្វា តុលយិត្វា តីរ-
យិត្វា វិការយិត្វា វិភូតំ កត្វាតិ ឝិស្មាន រូបេសុ
វិមាញមានេ ។ បឝ្ឆិយាតិ កកកាតិ បឝ្ឆិយាតិ កកកា តំ
ព្រាហ្មណំ ឝាមេន អាលបតិ ។ កកកាតិ ការាឝិវច-
ឝមេតំ ។ បេ ។ យឝិឝំ កកកាតិ បឝ្ឆិយាតិ កកកា ។

ធ្វើកហាបណិកកម្ម(១)ខ្លះ ធ្វើខាតបតច្ឆិកកម្ម(២)ខ្លះ ធ្វើបលិឃបរិវត្តិកកម្ម(៣)ខ្លះ ធ្វើបលាលបីឋកកម្ម(៤)ខ្លះ ស្រោចដោយប្រេងដែលក្តៅខ្លះ ឲ្យឆ្អែចាំខ្លះ ឲ្យដេកផ្ងារលើឈើអណ្តាតចាំងរស់ខ្លះ កាត់ក្បាលដោយដាវខ្លះ ។ សត្វចាំងឡាយលំបាក ឈឺចាប់ ក្តៅក្រហាយ បង្កើតបច្ច័យ ព្រោះរូបជាហេតុ ព្រោះរូបជាបច្ច័យ ព្រោះរូបជាដំណើរ ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ។ ឃើញ ចួប ពិចារណា ត្រិះរិះ សំដែង ធ្វើឲ្យប្រាកដនូវសត្វចាំងឡាយ កំពុងលំបាក ក្តៅក្រហាយ យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឃើញសត្វចាំងឡាយ កំពុងលំបាកព្រោះរូប ។ ពាក្យថា ម្នាលបិង្គិយៈ ក្នុងបទថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបិង្គិយៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះចំឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នុ៎ះជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ បញ្ចត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ម្នាលបិង្គិយៈ ។

---

១ អារសាច់ប៉ុន ។ កហាបណៈ ។ ២ យកអាវុធប្រហារសរីរៈហើយយកទឹកក្រូតលាបកិនយកស្បែកសាច់ស សែចេញ ឲ្យនៅសល់តែរាងឆ្អឹង ។ ៣ ឲ្យដេកផ្ងៀងហើយដោតដែកស្រួចត្រង់នូត្រចៀក កប់ទៅនឹងដែនដី ហើយចាប់ជើងបង្វិល ។ ៤ ជំនឹងឲ្យខ្លួចទក់តែមិនឲ្យដាច់ស្បែកក្រៅហើយមួរសាច់ជាជុំរុំនឹងសក់ ។ តិស្សមេត្តេយ្យសុត្តនិទ្ទេសវណ្ណនា ។

(๘๗) រូបន្តិ រូបេសុ ជនា បរត្តាតិ រូបន្តីតិ រូបន្តិ ករូបន្តិ បីឡិយន្តិ ឃដ្ដយន្តិ ព្យត្តីតា នោមនសន្តីតា ហោន្តិ ចក្ខុភេកេន រូបន្តិ ករូបន្តិ បីឡិយន្តិ ឃដ្ដយន្តិ ព្យត្តីតា នោមនសន្តីតា ហោន្តិ សោតភេកេន ។ បេ ។ ឱសមកសវាតាតបសិរីសបសម្ផស្សេបិ រូបន្តិ ករូបន្តិ បីឡិយន្តិ ឃដ្ដយន្តិ ព្យត្តីតា នោមនសន្តីតា ហោន្តីតិ រូបន្តិ រូបេសុ ។ អថវា ចក្ខុស្មិំ ហីយមានេ ហាយមានេ បរិហាយមានេ វេមានេ វិកប្បមានេ អន្តរធាយមានេ រូបន្តិ ។ បេ ។ នោមនសន្តីតា ហោន្តិ សោតស្មិំ ឃានស្មិំ ជិវ្ហាយ កាយស្មិំ រូបស្មិំ សទ្ទស្មិំ គន្ធស្មិំ រសស្មិំ ផោដ្ឋព្ពស្មិំ កុលស្មិំ គណស្មិំ អាវាសស្មិំ លាភស្មិំ យសស្មិំ បសំសាយ សុខស្មិំ ចីវរស្មិំ បិណ្ឌបាតស្មិំ សេនាសនស្មិំ គិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារស្មិំ ហីយមានេ ហាយមានេ បរិហាយមានេ វេមានេ វិកប្បមានេ អន្តរធាយមានេ រូបន្តិ ករូបន្តិ បីឡិយន្តិ ឃដ្ដយន្តិ ព្យត្តីតា នោមនសន្តីតា ហោន្តីតិ ឯវម្បិ រូបន្តិ រូបេសុ ។

បិដ្ឋិយមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

(៨៧) អធិប្បាយពាក្យថា ពួកជនដែលប្រហែស កំលំបាកព្រោះរូប ត្រង់ពាក្យថា លំបាក គឺលំបាក កម្រើក បៀតបៀន ខ្លាំងខ្លួប់ ខ្លាច ដល់នូវទោមនស្ស ដោយពេគក្នុងភ្នែក លំបាក កម្រើក បៀតបៀន ខ្លាំងខ្លួប់ ខ្លាច ដល់នូវទោមនស្ស ដោយពេគក្នុងត្រចៀក ។ បេ ។ លំបាក កម្រើក បៀតបៀន ខ្លាំងខ្លួប់ ខ្លាច ដល់នូវទោមនស្ស ដោយសម្ផ័ស្សនៃរបោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ សត្វលូន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កំលំបាកព្រោះរូប ។ មួយទៀត សត្វទាំងឡាយ កាលបើភ្នែក សាបសូន្យ ចាត់ចង់ រលាប់រលាយ វិនាស ទៅជ្រាស អន្តរធាន កំលំបាក ។ បេ ។ ដល់នូវទោមនស្ស សត្វទាំងឡាយ កាលត្រចៀក ច្រមុះ អណ្តាត កាយ រូប សំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វ ត្រកូល ពួក អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សុខ ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសន: គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ សាបសូន្យ ចាត់ចង់ រលាប់រលាយ វិនាស ទៅជ្រាស អន្តរធាន លំបាក កម្រើក ត្រូវសេចក្តីវិនាសបៀតបៀន ខ្លាំងខ្លួប់ ខ្លាច ដល់នូវទោមនស្ស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កំលំបាកព្រោះរូប យ៉ាងនេះក៏បាន ។

ฉนฺนนฺตี ทฺวตฺติยา จ ภฺราหฺมณา จ เวสฺสา จ สุ-
ทฺทา จ คหฏฺฐา จ ปพฺพชิตา จ เทวา จ มนุสฺสา
จ ฯ ปมตฺตนฺติ ปมาเทน วตฺตนฺโต กายทุจฺจริเตน ว
จีทุจฺจริเตน ว มโนทุจฺจริเตน ว ปญฺจสุ ว กาม-
คุเณสุ จิตฺตสฺส เวสฺสนฺโต เวสฺสนฺตกุปฺปธานํ
กุสลานํ ว ฉนฺทาทีนํ ภาวนาย อสาตจฺจกิริยตา
อนฏฺฐกิริยตา ฆิลีนวุตฺติตา ฉนฺทิตฺตจฺฉนฺนตา ฉนฺทิตฺต-
ชฺฌตฺตา อนาเสวนา อภาวนา อพหุลีกมฺมํ อนฏ-
ฐานํ อนนุโยโค ปมาโท เยน ฝาเรน ปมา-
โท ปมชฺชนา ปมชฺชิตพฺพํ อยเมตฺถ ปมาโท ฯ
สมิตา ปมาเทน สมนฺนาคตา ฉนฺนา ปมตฺตาติ ปุพฺพภาค
เปกฺขาย ฉนฺนา ปมตฺตา ฯ

(๘๘) ตสฺมา ตุมฺเห ปฏิจฺจ อปฺปมาทาติ ตสฺมาติ
ตสฺมา ตสฺมาการณา ตเหตุ ตปฺปจฺจยา ตนิทานา ฝาเร อา-
ทีนวํ สมฺปสฺสมาโน เปกฺขมาโน ตสฺมา ตุมฺเห ปฏิจฺจ ฯ

ពាក្យថា ពួកជន ជាន់ដល់ពួកក្សត្រ ព្រាហ្មណ៍ អ្នកជំនួញ អ្នកគ្រួ គ្រហស្ថ បព្វជិត ទេវតា មនុស្ស ។ ពាក្យថា ប្រហែស គឺការប្រហែស ចុំត្រូវពោលដូចតទៅនេះ ការបណ្តោយចិត្ត ការផ្តល់កម្លាំងដល់ការបណ្តោយចិត្តទៅ ក្នុងកាយទុច្ចរិត ក្នុងវចីទុច្ចរិត ក្នុងមនោទុច្ចរិត ឬក្នុងកាមគុណ ទាំង ៥ ក្តី ភាពនៃកិរិយាមិនធ្វើរឿយ ។ ភាពនៃកិរិយាមិនតាំងនៅ ភាពនៃកិរិយាប្រព្រឹត្តធ្លាយ ការដាក់ចុះនូវឆន្ទៈ ការដាក់ចុះនូវធុរៈ ការមិនសេព ការមិនចម្រើន ការមិនធ្វើឲ្យច្រើន ការមិនអធិដ្ឋាន ការមិនប្រកបរឿយ ។ ក្នុងការចម្រើនធម៌ជាកុសលក្តី ឈ្មោះថាការប្រហែស សេចក្តីធ្លុះប្រហែស ការបណ្តែតបណ្តោយ ភាពនៃសេចក្តីភ្លេចភ្លាំង ដែលមានសភាពយ៉ាងនេះ ឯណា នេះលោកហៅថា ការប្រហែស ។ ពួកជនប្រកបដោយសេចក្តីប្រហែសនេះ ឈ្មោះថា អ្នកប្រហែស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកជនប្រហែស ក៏លំបាកព្រោះរូប ។

(๘๘) ពាក្យថា ម្នាលចិង្គិយៈ ព្រោះហេតុនោះ អ្នកចូរជាបុគ្គលមិនប្រហែស ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ គឺព្រោះហេតុដូច្នោះ ព្រោះការណ៍នោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទានេនោះ បុគ្គលកាលឃើញច្បាស់នូវទោស ក្នុងរូបយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលចិង្គិយៈ ហេតុនោះ អ្នក(ចូរជាបុគ្គលមិនប្រហែស) ។

អប្បមត្តោតិ សក្កច្ចការី សាតច្ចការី ។ បេ ។ អប្ប-
មត្តោ កុសលេសុ ឆន្ទេសូតិ តស្មា តុវំ បិដ្ឋិយ
អប្បមត្តោ ។

(๘๙) ជហាស្មុ រូបំ អបុនព្ភវាយាតិ រូបន្តិ ចត្តា-
រោ ច មហាភូតា ចតុន្នញ្ច មហាភូតានំ ឧបាទាយ-
រូបំ ។ ជហាស្មុ រូបន្តិ រូបំ ជហាស្មុ រូបំ បជហា-
ស្មុ រូបំ វិនោទេហិ រូបំ ព្យន្តីករោហិ រូបំ អនភាវ-
ង្គមេហីតិ ជហាស្មុ រូបំ ។ អបុនព្ភវាយាតិ យថា តេ
រូបំ ឥទេវ និរុជ្ឈេយ្យ បុន បដិសន្ធិកវោ ន និព្ពត្តេ-
យ្យ តាមជាតុយា វា រូបជាតុយា វា អរូបជាតុ-
យា វា តាមភវេ វា រូបភវេ វា អរូបភវេ វា ស-
ញ្ញាភវេ វា អសញ្ញាភវេ វា នេវសញ្ញានាសញ្ញាភវេ
វា ឯកវោការភវេ វា ចតុវោការភវេ វា បញ្ចវោការ-
ភវេ វា បុន ភតិយា វា ឧបបត្តិយា វា បដិសន្ធិ-
យា វា សំសារេ វា វដ្ដេ វា ន ជនេយ្យ ន
សញ្ជនេយ្យ ន និព្ពត្តេយ្យ នាភិនិព្ពត្តេយ្យ
ឥទេវ និរុជ្ឈេយ្យ រូបសមេយ្យ អត្ថំ គច្ឆេយ្យ

ពាក្យថា ចូរជាបុគ្គលមិនប្រហែស គឺធ្វើដោយគោរព ធ្វើឲ្យរឿយ ។ ។ បេ ។ មិនប្រហែសក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលបិង្គិយៈ ហេតុនោះ អ្នកចូរជាបុគ្គលមិនប្រហែស ។

(๘๙) អធិប្បាយពាក្យថា ចូរលះបង់រូប ដើម្បីការមិនកើតទៀត ត្រង់ពាក្យថា រូប បានដល់មហាភូតរូប ๔ និងរូបអាស្រ័យមហាភូតរូប ๔ ។ ពាក្យថា ចូរលះបង់រូប គឺចូរលះបង់រូប ចូរចោលរូប ចូរបន្ទោបង់រូប ចូរធ្វើឲ្យវិនាសរូប ចូរឲ្យរូបវិនាស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចូរលះបង់រូប ។ ពាក្យថា ដើម្បីការមិនឲ្យកើតទៀត អធិប្បាយថា រូបរបស់អ្នកគប្បីលះនូវកង្ខាកថានេះ យ៉ាងណា បដិសន្ធិកថា មិនគប្បីកើតទៀត ក្នុងកាមធាតុក្តី ក្នុងរូបធាតុក្តី ក្នុងអរូបធាតុក្តី ក្នុងកាមភពក្តី ក្នុងរូបភពក្តី ក្នុងអរូបភពក្តី ក្នុងសញ្ញាភពក្តី ក្នុងអសញ្ញាភពក្តី ក្នុងនេវសញ្ញានាសញ្ញាភពក្តី ក្នុងឯកវោការភពក្តី ក្នុងចតុវោការភពក្តី ក្នុងបញ្ចវោការភពក្តី គឺ មិនគប្បីកើត មិនគប្បីបង្កើត មិនគប្បីកកើត មិនគប្បីកើតចំពោះទៀត ក្នុងគតិក្តី ក្នុងឧបបត្តិក្តី ក្នុងបដិសន្ធិក្តី ក្នុងសំសារក្តី ក្នុងវដ្តៈក្តី គឺថា គប្បីលះ ស្ងប់រម្ងាប់ ដល់នូវការតាំងនៅមិនបាន

បដិបជ្ជិស្សន្តេយ្យាតិ ឥមាសុ រូបំ អបុនព្ភវាយ ។

តេនាហ ភគវា

ឯស្វាន រូបេសុ វិហញ្ញមានេ (បិដ្ឋិយាតិ ភគវា)

រុប្បន្តិ រូបេសុ ឥតោ បមត្តា

តស្មា តុវំ បិដ្ឋិយ អប្បមត្តោ

ឥមាសុ រូបំ អបុនព្ភវាយាតិ ។

(៩០) ឯសោ ចតសេដ្ឋោ វិឯសោ ចតសេដ្ឋោ

ខុទ្ទំ អតោ ឧស ឯសោ ឥមាយោ

ឯ តុយ្ហំ អឯដ្ឋំ អសុតាមុតំ ភ

អតោ អវិញ្ញាតំ កិញ្ចិ ឧមត្តំ លោកេ

អាចិក្ខ ឆម្មុំ យមហំ វិឥញ្ញំ

ជាតិជ្ជរាយ ឥធ វិប្បហានំ ។

(៩១) ឯសោ ចតសេដ្ឋោ វិឯសោ ចតសេដ្ឋោ

ខុទ្ទំ អតោ ឧស ឯសោ ឥមាយោតិ ឧស ឯសោ

ឯ តុយ្ហំ អឯដ្ឋំ អសុតំ អមុតំ អវិញ្ញាតំ

កិញ្ចិ អត្តត្តោ ភ បរត្តោ ភ ឧភយត្តោ ភ

សម្រាប់ចំពោះ កុដិកតនេះឯង ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចូរលះបង់រូប ដើម្បីការមិនកើតទៀត ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបិង្គិយៈ) ពួកជនដែលប្រហែស ឃើញសត្វទាំងឡាយ កំពុងលំបាកព្រោះរូប ក៏លំបាកព្រោះរូប ម្នាលបិង្គិយៈ ហេតុនោះ អ្នកចូរជាបុគ្គលមិនប្រហែស លះបង់រូបទៅ ដើម្បីការមិនកើតទៀត ។

(๙๐) ទិសទាំង ๑๐ នេះ គឺ ទិសធំ ๔ ទិសតូច ๔ ទិសខាងលើ ๑ ទិសខាងក្រោម ๑ របស់អ្វីបន្តិចបន្តួច ឈ្មោះថា ព្រះអង្គមិនធ្លាប់ឃើញ មិនធ្លាប់ឮ មិនធ្លាប់ប៉ះពាល់ មិនមានមួយទៀត របស់អ្វីបន្តិចបន្តួច ក្នុងលោក ឈ្មោះថាព្រះអង្គមិនធ្លាប់ជ្រាប មិនមានទេ ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹងធម៌ណា ដែលជាគ្រឿងលះបង់ជាតិនឹងជរា ក្នុងទីនេះ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ធម៌នោះឲ្យផង ។

(๙๑) ពាក្យថា ទិសទាំង ๑๐ នេះ គឺទិសធំ ๔ ទិសតូច ๔ ទិសខាងលើ ๑ ទិសខាងក្រោម ๑ សេចក្តីថា ក្នុងទិសទាំង ๑๐ របស់អ្វីបន្តិចបន្តួច ដែលជាប្រយោជន៍ខ្លួនក្តី ប្រយោជន៍អ្នកដទៃក្តី ប្រយោជន៍ទាំងពីរក្តី

ธิฏฺฐธมฺโมติ วา อตฺตา สมฺภาวยิโตติ วา อตฺตา ฯ เป ฯ ปรมตฺตา วา ธมฺโม ธ สนฺโต ธ สำวิชฺชมาโน อุปลพฺภติ ธ ตุยฺหำ อธิฏฺฐิ อสุตามุตำ วา อเปตา อวิญฺญาตำ กวิญฺญู ธมตฺเต โลเกติ ฯ

(๙๒) อาจิณฺณ ธมฺม ยมหำ วิชฺชนฺติ อาจิณฺณ ธมฺมนฺติ อาธิกลฺยาณำ ฯ เป ฯ ธิญฺญตามิธิญฺญ ปฏิปทำ อาจิณฺณ ธเสยหิ ปญฺญเปยหิ ปฏฺฐเปยหิ วิวรหิ วิภชหิ อุตฺตานีกเรยหิ ปกาเสยหีติ อาจิณฺณ ธมฺม ฯ ยมหำ วิชฺชนฺติ ยมหำ ชาเนยฺย วิชาเนยฺย ปฏิวิชาเนยฺย ปฏิวิชฺเฌยฺย อภิสเมยฺย ปฺเสยฺย สจฺฉิกเรยฺยนฺติ อาจิณฺณ ธมฺม ยมหำ วิชฺชนฺติ ฯ

(๙๓) ชาติชฺชาย ๙ธ วิปฺปหานนฺติ ๙เธว

ប្រយោជន៍ប្រព្រឹត្តទៅកន្លងបច្ចុប្បន្នក្តី ប្រយោជន៍ប្រព្រឹត្តទៅកន្លងលោកខាងមុខក្តី ។ បេ ។ ប្រយោជន៍ដ៏ឧត្តមក្តី ឈ្មោះថាព្រះអង្គមិនធ្លាប់ឃើញ មិនធ្លាប់ឮ មិនធ្លាប់ប៉ះពាល់ មិនធ្លាប់ជ្រាប មិនមាន គ្មាន ឥតអង្គុីមាន គឺថា មិនទាន់បានទេ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) របស់អ្វីបន្តិចបន្តួច ឈ្មោះថាព្រះអង្គមិនធ្លាប់ឃើញ មិនធ្លាប់ឮ មិនធ្លាប់ប៉ះពាល់ មិនមានទេ មួយទៀត របស់អ្វីបន្តិចបន្តួច កន្លងលោក ឈ្មោះថាព្រះអង្គមិនធ្លាប់ជ្រាប មិនមានទេ ។

(៩២) ពាក្យថា សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ធម៌ កន្លងបទថា ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹងធម៌ណា សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ធម៌នោះ គឺសូមព្រះអង្គប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងផ្តើម បើក វែកញែក ធ្វើឲ្យពាក់ ប្រកាស នូវធម៌ឲ្យមានពីរោះបទដើម ។ បេ ។ នឹងនិព្វានគាមិនិបដិបទា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ធម៌នោះ ។ ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹងធម៌ណា គឺខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹង ដឹងច្បាស់ ដឹងជាក់ ចាក់ធ្លុះ ត្រាស់ដឹង ពាល់ត្រូវ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹងធម៌ណា សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ធម៌នោះ ។

(៩៣) ពាក្យថា ជាគ្រឿងលះបង់ជាតិនឹងជរា កន្លងបទនេះ

ជាតិជរាមរណាសុរ្ប បមាណំ រូបសមោ បដិនិស្សគ្គោ
បដិបស្សទ្ធិ អមតំ និព្ពានន្តិ ជាតិជរាយ ៥ឆ
វិប្បហានំ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

និសា ចតស្សោ វិនិសា ចតស្សោ
ទុទ្ធំ អនោ ឧស និសា ៥មាយោ
ឯ តុយ្ហំ អនិដ្ឋំ អសុតាមុតំ វា
អថោ អវិញ្ញាតំ កិញ្ចិ ឧមត្តំ លោកេ
អាចិក្ខ ធម្មំ យមហំ វិជញ្ញំ
ជាតិជរាយ ៥ឆ វិប្បហានន្តិ ។

(៩៤) តណ្ហាដិបន្នេ មនុជេ បេក្ខមានោ

(បិង្គិយោតិ ភគវា)

សព្ពាបជាតេ ជរសា បរេតេ
តស្មា តុវំ បិង្គិយ អប្បមត្តោ
ជហាស្សុ តណ្ហំ អបុនព្ភវាយ ។

(៩៥) តណ្ហាដិបន្នេ មនុជេ បេក្ខមានោតិ
តណ្ហាតិ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា
រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្ពតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។

គឺការលះបង់ ការរម្ងាប់បង់ ការរលាស់ចោល ការរម្ងាប់នូវជាតិជរាធម៌
មរណៈ គឺអមតនិព្វាន ក្នុងទីនេះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជា
គ្រឿងលះបង់ជាតិធម៌ជរាក្នុងទីនេះ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា
ទិសទាំង ១០ នេះ គឺទិសធំ ៤ ទិសតូច ៤ ទិសខាងលើ ១
ទិសខាងក្រោម ១ របស់អ្វីបន្តិចបន្តួច ឈ្មោះថាព្រះអង្គមិនធ្លាប់
ឃើញ មិនធ្លាប់ឮ មិនធ្លាប់ប៉ះពាល់ មិនមានទេ មួយទៀត
របស់អ្វីបន្តិចបន្តួច ក្នុងលោក ឈ្មោះថាព្រះអង្គមិនធ្លាប់ជ្រាប
មិនមានទេ ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីដឹងធម៌ណា ដែលជាគ្រឿងលះបង់
ជាតិធម៌ជរាក្នុងទីនេះ សូមព្រះអង្គ ត្រាស់ប្រាប់ធម៌នោះឲ្យាន ។

(៨៤) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបិង្គិយៈ) អ្នកកាលបើ
សំឡឹងមើល នូវពួកមនុស្សដែលត្រូវតណ្ហាគ្របសង្កត់ ត្រូវ
សេចក្តីក្តៅក្រហាយកើតមាន ត្រូវជរាបៀតបៀន ម្នាលបិង្គិយៈ
អ្នកនឹងទៅជាបុគ្គលមិនប្រហែស ព្រោះការឃើញនោះ ហេតុ
នេះ អ្នកចូរលះបង់តណ្ហា ដើម្បីការមិនកើតទៀត ។

(៨៥) ពាក្យថា អ្នកកាលបើសំឡឹងមើល នូវពួកមនុស្ស ដែល
ត្រូវតណ្ហាគ្របសង្កត់ ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់ រូបតណ្ហា
សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។

ตณฺหาธิปเตติ ตณฺหาอธิปเตฺ ตณฺหาครุเตติ ตณฺหา-
ครุเสเ ตณฺหายาปเตฺ อภิภูเตติ ปริยาทินฺนจิเตฺ ฯ
มนฺเตติ สตฺตาธิวจนํ ฯ เขตฺตมาเนาติ เขตฺตมาเน
ขตฺตมาเน ขิเลกายมาเน ภินฺนายมาเน ขุป-
ปริตฺตมาเนาติ ตณฺหาธิปเตฺ มนฺเต เขตฺตมาเน ฯ
ปิฏฺฐิยาติ ภคภา ปฺรหฺมณาํ ชาเมน อาลปติ ฯ

[๙๖] สพฺพชาเต ชาสา ปเรเตติ สพฺพชา-
เตติ ชาติยา สพฺพชาเต ชราย สพฺพชาเต
พฺยาธินา สพฺพชาเต มรเณน สพฺพชาเต
เสากปริเทวทุกฺขโทมนสฺเสหุปายาเสหิ สพฺพชา-
เต เนรยิเกน ทุกฺเขน สพฺพชาเต ฯ เป ฯ
ติรจฺฉานเยน ทุกฺเขน สพฺพชาเต เปตฺติวิสเยน
ทุกฺเขน สพฺพชาเต มานุสเกน ทุกฺเขน สพฺพชาเตติ
ทุคฺคติชาเต ทุคฺคตชาเตติ สพฺพชาเต ฯ

ពាក្យថា ដែលត្រូវតណ្ហាគ្របសង្កត់ គឺ តណ្ហាគ្របសង្កត់ ទៅតាមតណ្ហា តាសទៅតាមតណ្ហា ជ្រុំជ្រុលក្នុងតណ្ហា ត្រូវតណ្ហាគ្របសង្កត់មានចិត្តគឹតណ្ហារួបរឹត ។ ពាក្យថា ពួកមនុស្ស គឺជាឈ្មោះនៃសត្វ ។ ពាក្យថា កាលបើសំឡឹងមើល គឺ កាលបើសំឡឹងមើល ក្រឡេកមើល រមិលមើល ពិនិត្យមើល ពិចារណាមើល (ហេតុនោះ) ទ្រង់ត្រាស់ថា អ្នកកាលបើសំឡឹងមើលពួកមនុស្ស ដែលត្រូវតណ្ហាគ្របសង្កត់ ។ ពាក្យថា ម្នាលបិង្គិយៈ គឺ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍ចំឈ្មោះ ។

(៩៦) ពាក្យថា ត្រូវសេចក្តីក្តៅក្រហាយកើតមាន ត្រូវដុតបៀតបៀន ត្រង់ពាក្យថា ត្រូវសេចក្តីក្តៅក្រហាយកើតមាន គឺ កើតសេចក្តីក្តៅក្រហាយព្រោះជាតិ កើតសេចក្តីក្តៅក្រហាយព្រោះជរា កើតសេចក្តីក្តៅក្រហាយព្រោះព្យាធិ កើតសេចក្តីក្តៅក្រហាយព្រោះមរណៈ កើតសេចក្តីក្តៅក្រហាយព្រោះសោក ខ្សឹកខ្សួល ទុក្ខ ទោមនស្ស ធំធេងសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ចិត្តខាំងខ្លាយ កើតសេចក្តីក្តៅក្រហាយ ព្រោះទុក្ខប្រព្រឹត្តទៅកំណត់រក ។ បេ ។ កើតសេចក្តីក្តៅក្រហាយ កើតមានចង្រៃ កើតមានទុបទ្រេត កើតមានទុបសគ្គ អំពីទុក្ខ ព្រោះវិនាសទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ត្រូវសេចក្តីក្តៅក្រហាយកើតមាន ។

ชานนา ปญฺญาเนตฺติ ชานนา ปฏุเฉ ปญฺญาเต สมฺโมหาภาเต ชานิตพฺพฏฺเฐน ชานนา อนุสเจ ฆฏนิกา อภิกฺกเต ปญฺญาเณน อพฺภุตาเต อตกฺกาวจรา อเลณา อสรณา อสรณีภูเตติ สพฺพปเทหิปิ ชานนา ปญฺญาเต ฯ

(๙๗) ตสฺมา ตุยฺหํ ปฏิจฺจ อปฺปมตฺตกนฺติ ตสฺมาติ ตสฺมา ตเทการณา ตเหตุ ตปฺปจฺจยา ตนิทานา ตยิ อาธิปติมฺหิ สมฺปสฺสมาโน ตญฺญาเยวาติ ตสฺมา ตุยฺหํ ปฏิจฺจ ฯ อปฺปมตฺตกนฺติ สกฺกจฺจการิ สาตจฺจการิ ฯเปฯ อปฺปมตฺตโก กุสลเจตสุ ฉนฺนมฺปิ ตสฺมา ตุยฺหํ ปฏิจฺจ อปฺปมตฺตโก ฯ

(๙๘) ฉหิ สฺวายํ ตณฺหาหิ อปฺปหีนฏฺเฐน ตณฺหาติ รูปตณฺหา สทฺทตณฺหา คนฺธตณฺหา รสตณฺหา โผฏฺฐพฺพ-ตณฺหา ธมฺมตณฺหา ฯ ฉหิ สฺวายํ ตณฺหาหิ ตณฺหาย ฉหิ-สฺวายํ ตณฺหาย ปฉหิ สฺวายํ ตณฺหาย วิโนเทหิ ตณฺหาย ฆาฏ-กเรหิ ตณฺหาย อนภาวงฺคเมหีติ ฉหิสฺวายํ ตณฺหาย ฯ

ពាក្យថា ត្រូវដកបៀតបៀន គឺត្រូវដកប័ះពាល់ បៀតបៀន រំលើត ប្រព្រឹត្ត ទៅតាមជាតិ ទាស ទៅដោយជរា ត្រូវព្យាធិគ្របសង្កត់ ត្រូវមរណៈកំចាត់ មិនមានទីពំនាក់ មិនមានទីជ្រក មិនមានទីពឹង មិនមានទីរំពឹង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ត្រូវសេចក្តីក្តៅក្រហាយកើតមាន ត្រូវដកបៀតបៀន ។

(៩៧) ពាក្យថា ម្នាលបង្គិយៈ អ្នកនឹងទៅជាបុគ្គលមិនប្រហែស ព្រោះការឃើញនោះ ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះការឃើញនោះ គឺព្រោះហេតុនោះ ព្រោះដំណើរនោះ ព្រោះហេតុដូច្នោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទានោះ បុគ្គលកាលបើឃើញទោសនៃតណ្ហាយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលបង្គិយៈ អ្នក . . . ព្រោះការឃើញនោះ ។ ពាក្យថា នឹងជាបុគ្គលមិនប្រហែស គឺនឹងជាបុគ្គលធ្វើដោយគោរព ធ្វើរឿយ ។ ។ បេ ។ មិនប្រហែសក្នុងកុសលធម៌ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលបង្គិយៈ អ្នកនឹងជាបុគ្គលមិនប្រហែស ព្រោះការឃើញនោះ ។

(៩៨) ពាក្យថា ចូរលះបង់តណ្ហា ដើម្បីការមិនកើតទៀត ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា ចូរលះបង់តណ្ហា គឺចូរលះបង់តណ្ហា បន្ទោតបង់តណ្ហា បន្ទោបង់តណ្ហា ធ្វើឲ្យវិនាសតណ្ហា ញុំាងតណ្ហាឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចូរលះបង់តណ្ហា ។

អបុនព្ភវាយាតិ យថា តេ រូបំ ឥតោ និរុជ្ឈិត្វា បុន បដិសន្ធិ កវៀ ន និព្ពត្តេយ្យ កាមជាតុយា ភ រូបជាតុយា ភ អរូបជាតុយា ភ កាមភវេ ភ រូបភវេ ភ អរូបភវេ ភ សញ្ញីភវេ ភ អសញ្ញីភវេ ភ នេវសញ្ញីនាសញ្ញីភវេ ភ ឯកវោការភវេ ភ ចតុវោការភវេ ភ បញ្ចវោការភវេ ភ បុន គតិយា ភ ឧបបត្តិយា ភ បដិសន្ធិយា ភ សំសារេ ភ វដ្ដេ ភ ន ជាតេយ្យ ន សញ្ជាតេយ្យ ន និព្ពត្តេយ្យ ន អភិនិព្ពត្តេយ្យ ឥតោ និរុជ្ឈិត្វា រូបសមេយ្យ អត្តំ កត្តេយ្យ បដិប្បស្សទ្ធេយ្យាតិ ជហ សុ តណ្ហំ អបុនព្ភវាយ ។ តេនាហ ភគវា

តណ្ហាធិបន្នេ មនុជេ បេក្ខមានោ

(បិង្គិយាតិ ភគវា)

សន្តាបជាតេ ជរសា បរេតេ

តស្មា តុវំ បិង្គិយ អប្បមត្តោ

ជហ សុ តណ្ហំ អបុនព្ភវាយាតិ ។

បិង្គិយមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

ពាក្យថា ដើម្បីការមិនកើតទៀត គឺ រូបរបស់អ្នក គប្បីរលត់ក្នុងទីនេះឯង យ៉ាងណា បដិសន្ធិកាត មិនគប្បីកើតទៀត ក្នុងកាមធាតុក្តី រូបធាតុក្តី អរូបធាតុក្តី កាមភពក្តី រូបភពក្តី អរូបភពក្តី សញ្ញីភពក្តី អសញ្ញីភពក្តី នេវសញ្ញានាសញ្ញីភពក្តី ឯកវោការភពក្តី ចតុវោការភពក្តី បញ្ចវោការភពក្តី គឺមិនកើត មិនបង្កើត មិនកកើត មិនកើតចំពោះក្នុងគតិ ឧបបត្តិ បដិសន្ធិ សំសារ នឹងវដ្តៈទៀត គឺថាគប្បីរលត់ គប្បីចូលទៅរម្ងាប់ គប្បីដល់នូវការតាំងនៅមិនបាន គប្បីរម្ងាប់ចំពោះក្នុងកាតនេះឯង ក៏យ៉ាងនោះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចូរលះបង់តណ្ហា ដើម្បីការមិនកើតទៀត ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបិង្គិយៈ) អ្នកកាលបើសំឡឹងមើលពួកមនុស្ស ដែលត្រូវតណ្ហាគ្របសង្កត់ ត្រូវសេចក្តីក្តៅក្រហាយកើតមាន ត្រូវជរាបៀតបៀន ម្នាលបិង្គិយៈ អ្នកនឹងទៅជាបុគ្គលមិនប្រហែស ព្រោះការឃើញនោះ ហេតុនេះ អ្នកចូរលះបង់តណ្ហា ដើម្បីការមិនកើតទៀត ។

(๙๙) សហ តាថាមវិយោសាជា តេន ព្រាហ្មណេន សទ្ធិំ ឯកច្ចក្ខា ឯកប្បយោគា ឯកាធិប្បាយា ឯកាសនាសនិតា តេសំ អនេកកថាណាសហស្សានំ វិវដំ វិតមលំ ធម្មចក្ខុំ ឧទបាទិ យញ្ញិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ តស្ស ច ព្រាហ្មណស្ស វិវដំ វិតមលំ ធម្មចក្ខុំ ឧទបាទិ យញ្ញិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ ។ សហ ចក្ខុប្បដិលាភា អដ្ឋិនវជាតកចីវរន្ធកាកមណ្ឌលុកោសា ច មសុរ្ហ ច អន្តរហិតា ។ កណ្ហាសាយវត្ថវសនោ សង្ឃាដិបត្តចីវរធរោ កិត្តិ អន្តេប្បដិប្បត្តិយា បញ្ចសិខោ ភគវន្តំ ឧបសង្កមោ និសិន្នោ ហោតិ សត្ថា មេ ភន្តេ ភគវា សាវកោហមស្មីតិ ។

បិដ្ឋិយមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ សោឡសមោ ។

---

(៤៩) កថាពេលដំណាលគ្នានឹងចប់ព្រះគាថា ពួកសត្វចាំងឡាយ ណា មានឆន្ទៈតែមួយ មានប្រយោគតែមួយ មានបំណងតែមួយ នៅដោយការនៅតែមួយ ជាមួយនឹងព្រាហ្មណ៍នោះ ធម្មចក្ខុ គឺសោតាបត្តិមគ្គ ប្រាសចាកធូលី ប្រាសចាកមន្ទិល កើតឡើងដល់ពាន់នៃសត្វចាំងឡាយ ដ៏ច្រើននោះថា ធម្មជាតណានីមួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតចាំងអស់នោះ មានកិរិយារលត់ទៅវិញជាធម្មតា មួយទៀត ធម្មចក្ខុ ប្រាសចាកធូលី ប្រាសចាកមន្ទិល កើតឡើងដល់ព្រាហ្មណ៍នោះថា ធម្មជាតណាមួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតចាំងអស់នោះ មានកិរិយារលត់ទៅវិញជាធម្មតា ។ ស្បែកខ្លា កថាសក់ សំពត់សម្បកឈើ ឈើច្រត់ កុណ្ឌី សក់និងពុកមាត់ ជាត់ទៅកថាពេលដំណាលគ្នានឹងការបានចក្ខុ ។ ព្រាហ្មណ៍នោះ ជាកិក្ខុមានកណ្ហៈនឹងសម្លៀកបំពាក់សំពត់កាសាយៈ ទ្រទ្រង់សង្ឃាដិបាត្រចីវរ អង្គុយប្រណម្យអញ្ជលីនមស្ការព្រះមានព្រះភាគ ដោយការសម្រេចប្រយោជន៍ដ៏សមគួរ បានពោលថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះមានព្រះភាគជាគ្រូនៃខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមជាសាវ័ក ។

ចប់ បិង្គិយមាណវកបញ្ហាតិទ្ទេស ទី ១៦ ។

សោឡសមាណវកបញ្ហាព្យាគរណទុតិយោ

(១០០) ឥធមវេច ភគវា មគធេសុ

វិហរន្តោ ចាសាណាកេ ចេតិយេ បរិចា-

រិកាសោឡសន្តំ ព្រាហ្មណានំ អដ្ឋរិដ្ឋោ

បុរដ្ឋោ បុរដ្ឋោ បញ្ហំ ព្យាកាសិ ។

(១០១) ឥធមវេច ភគវាតិ ឥមំ ចាភយនំ អ-

វេច ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ឆិកា

បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ ឥធមវេច ភគវា ។

(១០២) មគធេសុ វិហរន្តោតិ មគធជនបទេ

ជនបទេ ។ វិហរន្តោតិ វិហរន្តោ ឥរិយន្តោ វត្តេ-

ន្តោ ចាលេន្តោ យបេន្តោ យាបេន្តោ ។ ចាសា-

ណាកេ ចេតិយេតិ ចាសាណាចេតិយំ វុច្ចតិ ពុទ្ធា-

សនន្តិ មគធេសុ វិហរន្តោ ចាសាណាកេ ចេតិយេ ។

សោទ្ធសមាណវកប្បញ្ហានិគមនំទ្វេសំ

(១០០) ព្រះមានព្រះភាគ កាលគង់នៅ នាបាសាណកចេតិយ កូដាគារសាលាកូដមគធជនបទ ទ្រង់បានសំដែងធម៌នេះ កាលព្រាហ្មណ៍ ចំណាង ១៦ ជាអ្នកចំរើន (នៃពាវរីព្រាហ្មណ៍) អាចជនាសួរហើយ។ ព្រះអង្គក៏បានទ្រង់ដោះស្រាយប្រស្នា។

(១០១) ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានសំដែងធម៌នេះ គឺ បានសំដែងបាពយាននេះ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នុ៎ះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព។ បេ។ បញ្ចត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការគ្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់បានសំដែងធម៌នេះ។

(១០២) ពាក្យថា កាលគង់នៅកូដាគារសាលាកូដមគធជនបទ គឺកូដាគារសាលាកូដមគធជនបទមានឈ្មោះថា មគធៈ។ ពាក្យថា កាលគង់នៅ គឺកាលបិតនៅ ប្រព្រឹត្តរក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ។ ពាក្យថា បាសាណកចេតិយ សេចក្តីថា ពុទ្ធសនៈ លោកហៅថា បាសាណចេតិយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាលគង់នៅនាបាសាណកចេតិយ កូដាគារសាលាកូដមគធជនបទ។

(๑๐๓) បរិចារិកសោឡសន្នំ ព្រាហ្មណានន្តិ បិន្តិយោ(๑) ព្រាហ្មណោ ពាវរិស្ស ព្រាហ្មណស្ស សោដ្ឋោ សេដ្ឋវកៃ(๒) បរិចារិកោ បិន្តិយេន(๓) តេ សោឡសាតិ ឯវមាទិ បរិចារិកសោឡសន្នំ ព្រាហ្មណានំ ។ អថវា តេ សោឡស ព្រាហ្មណា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ សេដ្ឋា សេដ្ឋវាទា បរិចារិកា សិយុន្តិ ឯវមាទិ បរិចារិកសោឡសន្នំ ព្រាហ្មណានំ ។

(๑๐๔) អជ្ឈាជ្ឈោ បុជ្ឈោ បុជ្ឈោ បញ្ហំ ព្យាកាសីតិ អជ្ឈាជ្ឈោ អជ្ឈាសិតោ ។ បុជ្ឈោ បុជ្ឈោតិ បុជ្ឈោ បុច្ឆិតោ យាចិតោ អជ្ឈាសិតោ បសាទិតោ ។ បញ្ហំ ព្យាកាសីតិ បញ្ហំ ព្យាកាសិ អាចិក្ខិ ទេសេសិ បញ្ញបេសិ បដ្ឋបេសិ វិវរិ វិភជិ ឧត្តានីមកាសិ បកាសេសីតិ អជ្ឈាជ្ឈោ បុជ្ឈោ បុជ្ឈោ បញ្ហំ ព្យាកាសិ(៤) ។

---

๑ ម. សិង្គិយោ ។ ๒ បជ្ឈោ បជ្ឈិតវោ ។ ๓ សិស្សោ តេន ។ ๔ ម. ព្យាកាសិ តេនេតំ វុច្ចតិ ។ ឥតោ បរំ មរម្មរោត្តកេ ឥទមវោច ភគវា មគធេសុ វិហរន្តោ បាសាណកេ ចេតិយេ បរិចារិកសោឡសន្នំ ព្រាហ្មណានំ អជ្ឈាជ្ឈោ បុជ្ឈោ បុជ្ឈោ បញ្ហំ ព្យាកាសីតិ ទិស្សតិ ។

(១០៣) ពាក្យថា កាលត្រូវព្រាហ្មណ៍ជាអ្នកបំរើតាំង ១៦ សេចក្តីថា បិង្គិយព្រាហ្មណ៍ ជាអ្នកបំរើ ប្រសើរ ថ្លៃថ្លា នៃពាវរីព្រាហ្មណ៍ ព្រាហ្មណ៍តាំង ១៦ នាក់នោះ ពប់តាំងបិង្គិយព្រាហ្មណ៍ផង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាលព្រាហ្មណ៍តាំង ១៦ ជាអ្នកបំរើ យ៉ាងនេះក៏បាន ។ ឬថា ព្រាហ្មណ៍តាំង ១៦ នោះ ជាអ្នកបំរើ ប្រសើរ ថ្លៃថ្លា នៃព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាលព្រាហ្មណ៍តាំង ១៦ ជាអ្នកបំរើ យ៉ាងនេះក៏បាន ។

(១០៤) ពាក្យថា អាពធនា សួរហើយ ។ ព្រះអង្គក៏បានទ្រង់ដោះស្រាយប្រស្នា គឺ អាពធនាហើយ និមន្តហើយ ។ ពាក្យថា សួរហើយ ។ គឺសួរហើយ សួរបញ្ជាក់ហើយ អង្វរហើយ អាពធនាហើយ ឲ្យជ្រះថ្លាហើយ ។ ពាក្យថា ទ្រង់ដោះស្រាយប្រស្នា គឺទ្រង់ដោះស្រាយ ច្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងផ្តើម បើក វែកញែក ធ្វើឲ្យពាក់ ប្រកាសនូវប្រស្នា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អាពធនា សួរហើយ ។ ព្រះអង្គក៏បានទ្រង់ដោះស្រាយប្រស្នា ។

(๑๐๕) ឯកមេកស្ស ខេបិ បញ្ហស្ស អត្ថមញ្ញាយ ធម្មមញ្ញាយ ធម្មានុធម្មំ បដិបជ្ជេយ្យ កច្ចេយ្យោ ជាតមរណស្ស ចារំ ចារកមនីយា ឥមេ ធម្មាតិ តស្មា ឥមស្ស ធម្មបរិយាយស្ស ចាភយនន្តេវ អធិវចនំ ។

(๑๐๖) ឯកមេកស្ស ខេបិ បញ្ហស្សតិ ឯកមេកស្ស ខេបិ អជិតបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ខេបិ តិស្សមេត្តេយ្យបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ខេបិ បុណ្ណកបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ខេបិ មេត្តគូបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ខេបិ ដោតកបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ខេបិ ឧបសីវបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ខេបិ នន្ទបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ខេបិ ហេមកបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ខេបិ តោទេយ្យបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ខេបិ កប្បបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ខេបិ ជតុកណ្ណីបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ខេបិ ភទ្រាវុធបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ខេបិ ឧទយបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស ខេបិ ពោសាលបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស

សោឡសមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

(១០៥) ប្រសិនបើបុគ្គល បានដឹងអត្ថ បានដឹងធម៌ នៃប្រស្នាមួយ។ ហើយប្រតិបត្តិនូវធម៌ ដ៏សមគួរដល់ធម៌ បុគ្គលនោះ នឹងទៅកាន់ត្រើយនៃជាតិនឹងមរណៈ ពុំខាន (ព្រោះថា) ធម៌ទាំងនេះ ជាធម៌គួរនាំសត្វទៅកាន់ត្រើយគឺព្រះនិព្វាន ហេតុនោះ ពាក្យថា បារាយនៈ ជាឈ្មោះនៃធម្មបរិយាយនេះ។

(១០៦) ពាក្យថា ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាមួយ។ គឺ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាអជិតមាណពមួយ។ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាតិស្សមេត្តេយ្យមាណពមួយ។ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាបុណ្ណកមាណពមួយ។ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាមេត្តគូមាណពមួយ។ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាធោតកមាណពមួយ។ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាឧបសីវមាណពមួយ។ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នានន្ទមាណពមួយ។ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាហេមកមាណពមួយ។ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាតោទេយ្យមាណពមួយ។ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាកប្បមាណពមួយ។ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាជតុកណ្ណីមាណពមួយ។ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាភទ្រាវុធមាណពមួយ។ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាឧទយមាណពមួយ។ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាពោសាលមាណពមួយ។

ចេបិ មោឃរាជប្បញ្ហាសុត្ត ឯតមេកសុត្ត ចេបិ បិដ្ឋិយ-
ប្បញ្ហាសុត្តតិ ឯតមេកសុត្ត ចេបិ បញ្ហាសុត្ត ។

(๑๐๗) អត្តមញ្ញាយ ធម្មមញ្ញាយាតិ ស្វេវ ប-
ញ្ហោ ធម្មោ វិសជ្ជនំ អត្ថោតិ អត្តំ អញ្ញាយ ជា-
និត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ ករ-
ិត្វា អត្តមញ្ញាយ ។ ធម្មមញ្ញាយាតិ ធម្មំ អញ្ញាយ
ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ
ករិត្វាតិ ធម្មមញ្ញាយ ។

(๑๐๘) ធម្មានុធម្មំ បដិបជ្ជេយ្យាតិ សម្មាបដិបទំ
អនុលោមប្បដិបទំ អបច្ចនីកប្បដិបទំ អនុត្តប្បដិ-
បទំ ធម្មានុធម្មប្បដិបទំ បដិបជ្ជេយ្យាតិ ធម្មានុធម្ម
បដិបជ្ជេយ្យ ។

(๑๐๙) ករេយ្យោ ជរាមរណស្ស ចារន្តិ
ជរាមរណចារំ វុច្ចតិ អមតំ និព្វានំ យោ
សោ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វុបធិប្បដិនិស្សគ្គោ
តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្វានំ ។
ករេយ្យោ ជរាមរណស្ស ចារន្តិ ចារំ ករេយ្យោ

ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាមោយពាដមាណពមួយ ។ ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាបិង្គិយមាណពមួយ ។ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ប្រសិនបើ នៃប្រស្នាមួយ។ ។

(១០៧) ពាក្យថា បានដឹងអត្ថ បានដឹងធម្មិ គឺបានដឹង យល់ ពិចារណា ត្រិះរិះ សំដែង ធ្វើឲ្យប្រាកដនូវសេចក្តីថា ធម្មិគឺប្រស្នានោះឯង អត្ថគឺការដោះស្រាយនោះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បានដឹងអត្ថ ។ ពាក្យថា បានដឹងធម្មិ គឺបានដឹង យល់ ពិចារណា ត្រិះរិះ សំដែង ធ្វើឲ្យប្រាកដនូវធម្មិ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បានដឹងធម្មិ ។

(១០៨) ពាក្យថា ប្រតិបត្តិធម្មិដ៏សមគួរដល់ធម្មិ គឺ ប្រតិបត្តិសម្មាបដិបទា អនុលោមប្បដិបទា អបច្ចនីកប្បដិបទា អនុត្តប្បដិបទា ធម្មានុធម្មប្បដិបទា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ប្រតិបត្តិធម្មិដ៏សមគួរដល់ធម្មិ ។

(១០៩) ពាក្យថា ទៅកាន់ត្រើយ នៃជាតិមរណៈ ពុំខាន សេចក្តីថា អមតនិព្វាន លោកហៅថា ត្រើយនៃជាតិមរណៈ បានដល់ សេចក្តីរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលះបង់ចោលឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក ការរលត់ និព្វាន ។ ពាក្យថា នឹងទៅកាន់ត្រើយ នៃជាតិមរណៈពុំខាន បានសេចក្តីថា នឹងទៅកាន់ត្រើយ

ចារំ អដ្ឋកថ្ចេយ្យា ចារំ ដុសេយ្យា ចារំ សង្ខិត្តវេយ្យាតិ តច្ចេយ្យា ឥរាមរណាសន្ន ចារំ ។

(១១០) ចារកមដ្ឋិយា(១) ឥមេ ឆម្ភាតិ ឥមេ ឆម្ភា ចារកមដ្ឋិយា ចារំ ចាបេន្តិ ចារំ សមប្បាបេន្តិ ចារំ សមនុចាបេន្តិ ឥរាមរណាសន្ន តារណាយ សំវត្តន្តីតិ ចារកមដ្ឋិយា ឥមេ ឆម្ភា ។

(១១១) តស្មា ឥមស្ស ឆម្ភបរិយាយស្សាតិ តស្មាតិ តស្មា តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចយា តំនិទានាតិ តស្មា ។ ឥមស្ស ឆម្ភបរិយាយស្សាតិ ឥមស្ស ចារយនស្សាតិ តស្មា ឥមស្ស ឆម្ភបរិយាយស្ស ។

(១១២) ចារយនន្តេវ អដ្ឋិវចនន្តិ ចារំ វុច្ចតិ អមតំ និព្ភយំ យោ សោ សព្ពសង្ខារសមថោ សព្ពូបធិបដិនិស្សគ្គោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្ភយំ ។ អាយនំ វុច្ចតិ មគ្គោ សេយ្យថីទំ សម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ ។ អដ្ឋិវចនន្តិ ឆាមំ សង្ខា សមញ្ញា បញ្ញត្តិ ។ បេ ។

---

១ ម. ចារំឆមដ្ឋិយោ ។

នឹងបានត្រើយ នឹងប៉ះពាល់ត្រើយ នឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវត្រើយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) នឹងទៅកាន់ត្រើយ នៃដំណនឹងមរណៈពុំខាន ។

(๑๑๐) ពាក្យថា ធម៌ទាំងនេះ ជាធម៌គួរនាំសត្វទៅកាន់ត្រើយ សេចក្តីថា ធម៌ទាំងនេះ ជាធម៌គួរនាំសត្វទៅកាន់ត្រើយ គឺ ញុំាងសត្វឲ្យដល់ត្រើយ ឲ្យដល់ព្រមនូវត្រើយ ឲ្យដល់ស៊ប់នូវត្រើយ គឺ ថាប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីកន្លងដំណនឹងមរណៈ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ធម៌ទាំងនេះ ជាធម៌គួរនាំសត្វទៅកាន់ត្រើយ ។

(๑๑๑) ពាក្យថា ហេតុនោះ . . . នៃធម្មបរិយាយនេះ ត្រង់ពាក្យថា ហេតុនោះ គឺ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះដំណើរនោះ ព្រោះហេតុដូច្នោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទាននោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ហេតុនោះ ។ ពាក្យថា នៃធម្មបរិយាយនេះ គឺ នៃបាឋយនៈនេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ហេតុនោះ . . . នៃធម្មបរិយាយនេះ ។

(๑๑๒) ពាក្យថា បាឋយនៈ ជាឈ្មោះ សេចក្តីថា អមតនិព្វាន លោកហៅថា បាៈ បានខាងការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលាស់ចោលឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក ការរលត់ និព្វាន ។ មគ្គគឺសម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ លោកហៅថា អាយនៈ ។ ពាក្យថា ឈ្មោះ គឺជានាម ការពោល សេចក្តីសំគាល់ បញ្ញត្តិ ។ បេ ។

អភិសាទេតិ ចារាយនន្តិ អដ្ឋវចនំ ។

(๑๑๗) អដ្ឋិតោ តិស្សមេត្តេយ្យោ បុណ្ណោ អថ មេត្តភូ
ជោ តតោ ឧបសីវោ ច ឯកោ ច អថ ហោមតោ
តោទេយ្យោ កប្បោ ឧភយោ ជតុកណ្ណី ច បង្គោ
ភទ្រាវុធោ ឧទយោ ច ទោសាលោ ចាបិ
ព្រាហ្មណោ
មោឃរាជា ច មេធាវី បិង្គិយោ ច មហាឥសិ
ឯតេ ពុទ្ធំ ឧបាគញ្ឆុំ សម្បន្នចរណំ ឥសឹ
បុច្ឆន្តា និបុណេ បញ្ហេ ពុទ្ធសេដ្ឋំ ឧបាគមុំ ។

(๑๑๘) ឯតេ ពុទ្ធំ ឧបាគញ្ឆុន្តិ ឯតេតំ(๑) ព្រាហ្មណា ។ ពុទ្ធន្តិ យោ សោ ភគវា សយម្ភូ អនាចរិយោ បុព្ពេ អននុស្សុតេសុ ធម្មេសុ សាមំ សច្চានិ អភិសម្ពុជ្ឈិ តត្ថ ច សព្ពញ្ញុតំ បត្តោ ពលេសុ ច វសីភាវំ ។ ពុទ្ធោតិ កេនដ្ឋេន ពុទ្ធោ ។

---

๑ ម. ឯតេតិ សោឡសបារាយនិយោ ព្រាហ្មណោ ។

ជាពាក្យសម្រាប់ហៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពាក្យថា ចាតយនៈ ជាឈ្មោះ ។

(១១៣) អជិតៈ ១ តិស្សមេត្តេយ្យៈ ១ បុណ្ណកៈ ១ មេត្តគូ ១ ធោតកៈ ១ ឧបសីវៈ ១ នន្ទៈ ១ ហេមកៈ ១ ជនទាំង៧រនាក់ គឺ តោទេយ្យៈ ១ កប្បៈ ១ នឹងជតុកណ្ណីបណ្ឌិត ១ ភទ្រាវុធ ១ ឧទយៈ ១ ពោសាលព្រាហ្មណ៍ ១ មោឃរាជ ជាអ្នកប្រាជ្ញ ១ បិង្គិយៈ ជាអ្នកស្វែងរកគុណធំ ១ ព្រាហ្មណ៍ទាំង ១៦ នាក់នុ៎ះ ចូលមកគាល់ព្រះពុទ្ធជាឥសីទ្រង់មានចរណៈបរិបូណ៌ ចានចូលមកគាល់ សួរប្រស្នាដ៏ល្អិត ចំពោះព្រះពុទ្ធប្រសើរ ។

(១១៤) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ទាំង ១៦ នាក់នុ៎ះ ចូលមកគាល់ព្រះពុទ្ធ ត្រង់ពាក្យថា នុ៎ះ គឺពួកព្រាហ្មណ៍នុ៎ះ ។ ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ ចានដល់ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ដឹងឯង មិនមានបុគ្គលជាអាចារ្យ ចានត្រាស់ដឹងដោយព្រះអង្គឯង នូវសច្ចៈទាំងឡាយ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយដែលព្រះអង្គមិនធ្លាប់ឮហើយក្នុងកាលមុន ទាំងចានដល់សព្វញ្ញុតញាណក្នុងសច្ចៈទាំងនោះ នឹងភាវៈស្ទាត់ក្នុងពលៈទាំងឡាយ ។ សំនួរត្រង់ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ ចុះឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ដោយអត្ថដូចម្តេច ។

ពុទ្ធំតា សង្ឃានីតំ ពុទ្ធោ ។ ពោធេតា បជាយាតំ ពុទ្ធោ ។ សព្ពញ្ញុតាយ ពុទ្ធោ ។ សព្ពទស្សាវីតាយ ពុទ្ធោ ។ អកិញ្ចញ្ញតាយ ពុទ្ធោ ។ វិកសិតាយ ពុទ្ធោ ។ ខីណាសវសង្ខាតេន ពុទ្ធោ ។ ឩរុបក្កិលេ-សសង្ខាតេន ពុទ្ធោ ។ ឱកន្តវីតរាគោតំ ពុទ្ធោ ។ ឱកន្តវីតទោសោតំ ពុទ្ធោ ។ ឱកន្តវីតមោហោតំ ពុទ្ធោ ។ ឱកន្តឩក្កិលេសោតំ ពុទ្ធោ ។ ឱកាយន-មក្កំ កតោតំ ពុទ្ធោ ។ ឱកោ អន្តរំ សម្ភាសម្ភោធំ អកិសម្ភុទ្ធោតំ ពុទ្ធោ ។ អពុទ្ធិវិហតត្តា ពុទ្ធិប្បដិលា-ភា ពុទ្ធោ ។ ពុទ្ធោតំ នេតំ ជាមំ មាតរ កតំ ឧ បិតរ កតំ ឧ ភាតរ កតំ ឧ ភគិនិយា កតំ

ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះហេតុទ្រង់ត្រាស់ដឹងសច្ចៈទាំងឡាយ ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះហេតុទ្រង់ញុំាងពពួកសត្វឲ្យត្រាស់ដឹង ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គដឹងធម៌ទាំងពួង ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គឃើញធម៌ទាំងពួង ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គដឹងច្បាស់ ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គរីកហើយ ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះគេពោលថា ព្រះអង្គមានអាសវៈអស់ហើយ ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះគេពោលថា ព្រះអង្គមានឧបក្កិលេសចេញហើយ ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះហេតុទ្រង់ប្រាសចាកកាគៈដោយចំណែកមួយ ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះហេតុទ្រង់ប្រាសចាកទោសៈដោយចំណែកមួយ ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះហេតុទ្រង់ប្រាសចាកមោហៈដោយចំណែកមួយ ។ ឈ្មោះថា ព្រះពុទ្ធ ព្រោះហេតុទ្រង់មានកិលេសចេញហើយដោយចំណែកមួយ ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះហេតុទ្រង់ទៅហើយកាន់ផ្លូវដាច់ទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯង ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះហេតុទ្រង់ជាបុគ្គលឯក ត្រាស់ដឹងចំពោះសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ មិនមានគុណជាតដទៃក្រៃលែងជាង ។ ឈ្មោះថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះទ្រង់កំចាត់បង់សេចក្តីល្ងង់ព្រោះការបាននូវប្រាជ្ញា ។ ព្រះនាមព្រះពុទ្ធនុ៎ះ មិនមែនព្រះមាតាថ្វាយ មិនមែនព្រះបិតាថ្វាយ មិនមែនបងប្អូនប្រុសថ្វាយ មិនមែនបងប្អូនស្រីថ្វាយ

ន មិត្តាមច្ចេហិ កតំ ន ញាតិសាលោហិតេហិ កតំ ន សមណព្រាហ្មណេហិ កតំ ន ទេវតាហិ កតំ វិមោក្ខន្តិកមេតំ ពុទ្ធានំ ភគវន្តានំ ពោធិយា មូលេ សហ សព្ពញ្ញុតញ្ញាណស្ស បដិលាភា សច្ចិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ពុទ្ធោតិ ពុទ្ធិ ។ ឯតេ ពុទ្ធិ ឧចាកញ្ចន្តិ ឯតេ ពុទ្ធិ ឧចាកមីសុ ឧបសគ្គមីសុ បយិរុចាសីសុ បរិបុច្ឆិសុ បរិបញ្ហីសូតិ ឯតេ ពុទ្ធិ ឧចាកញ្ចំ ។

(១១៥) សម្បន្នចរណំ ឥសិន្តិ ចរណំ រុច្ចតិ សីលាចារនិប្ផត្តិ ។ សីលសំវរភេបិ ចរណំ ឥន្ទ្រិយសំវរភេបិ ចរណំ ភោជនេ មត្តញ្ញុតាបិ ចរណំ ជាគរិយានុយោគោបិ ចរណំ សត្តបិ សទ្ធម្មា ចរណំ ចត្តារិបិ ឈានានិ ចរណំ ។ សម្បន្នចរណន្តិ សម្បន្នចរណំ សេដ្ឋចរណំ ចាមោក្ខចរណំ ឧត្តមចរណំ បវរចរណន្តិ សម្បន្នចរណំ ។

មិនមែនពួកមិត្តនឹងអាមាត្យថ្វាយ មិនមែនពួកញាតិនឹងសាលោហិតថ្វាយ មិនមែនពួកសមណព្រាហ្មណ៍ថ្វាយ មិនមែនពួកទេវតាថ្វាយទេ ព្រះនាមថា ព្រះពុទ្ធ នុ៎ះ របស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយមានព្រះភាគ ជាព្រះនាមកើតក្នុងទីបំផុតនៃវិមោក្ខ បញ្ញត្តិថា ព្រះពុទ្ធ នេះ កើតព្រោះការត្រាស់ដឹងព្រមដោយការបានចំពោះនូវសព្វញ្ញុតញ្ញាណ ទៀបគល់ពោធិព្រឹក្ស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះពុទ្ធ ។ ពាក្យថា នុ៎ះ ចូលមកគាល់ព្រះពុទ្ធ គឺ ព្រាហ្មណ៍ទាំងនុ៎ះ ចូលមកកាន ចូលមកជិត មកអង្គុយជិត សាកសួរដណ្តឹងសួរ នូវព្រះពុទ្ធ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រាហ្មណ៍ទាំង ១៦ នាក់នុ៎ះ ចូលមកគាល់ព្រះពុទ្ធ ។

(១១៥)ពាក្យថា ជាឥសី មានចរណៈបរិបូណ៌ អធិប្បាយថា ការសម្រេចដោយសីលាចារៈ លោកហៅថា ចរណៈ ។ ការសង្រួមសីល ឈ្មោះថាចរណៈ ការសង្រួមឥន្ទ្រិយ ឈ្មោះថាចរណៈ ភាពជាអ្នកដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ឈ្មោះថាចរណៈ ការប្រកបរឿយៗ នូវសេចក្តីភ្ញាក់រឭក ឈ្មោះថាចរណៈ ព្រះសទ្ធម្មទាំង ៧ ឈ្មោះថាចរណៈ ឈានទាំង ៤ ឈ្មោះថាចរណៈ ។ ពាក្យថា មានចរណៈបរិបូណ៌ គឺមានចរណៈគ្រប់គ្រាន់ មានចរណៈដ៏ប្រសើរ មានចរណៈជាប្រធាន មានចរណៈដ៏ឧត្តម មានចរណៈដ៏ថ្លៃថ្លា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានចរណៈបរិបូណ៌ ។

ឥសិន្ទ្ធំ ឥសិ ។ កកភ បមាន្ធំ សីលក្ខន្ធំ ឯសិ កវេសិ បរិយេសីតិ ឥសិ ។បេ។ មហោសត្តេហិ ភ សត្តេហិ ឯសិតោ កវេសិតោ បរិយេសិតោ កហិំ ពុទ្ធោ កហិំ កកភ កហិំ ទេវទេវេ កហិំ ឆកសភោតិ ឥសីតិ សម្ពន្ធចរណំ ឥសិ ។

(๑๑๖) បុច្ឆន្តោ និបុណោ បញ្ហោតិ បុច្ឆន្តោតិ បុច្ឆន្តោ យាចន្តោ អជ្ឈេសន្តោ បសាទេន្តោ ។ និបុណោ បញ្ហោតិ កម្មវេ ទុន្ទុសេ ទុរនុពោធេ សន្តេ បណីតេ អតក្កាវចរេ និបុណោ បណ្ឌិតវេទនីយេ បញ្ហោតិ បុច្ឆន្តោ និបុណោ បញ្ហោ ។

(๑๑๗) ពុទ្ធសេដ្ឋំ ឧបាគមុន្តិ ពុទ្ធាតិ យោ សោ កកភ ។បេ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ពុទ្ធោតិ ។ សេដ្ឋន្តិ អគ្គំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បវរន្តិ ពុទ្ធសេដ្ឋំ ។ ឧបាគមុន្តិ ឧបាគមិំសុ ឧបសង្កមិំសុ

ពាក្យថា ជាឥសី គឺជាអ្នកស្វែង ។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាឥសី ព្រោះហេតុទ្រង់ស្វែង ស្វែងរក សូរស្វែងនូវសីលក្ខន្ធដ៏ធំ ។ បេ ។ ឬថា ឈ្មោះថាឥសី ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ត្រូវសត្វទាំងឡាយមានសក្តិធំ រក ស្វែង សូរស្វែងថា ព្រះពុទ្ធគង់ក្នុងទីណា ព្រះមានព្រះភាគគង់ក្នុងទីណា ព្រះពុទ្ធជាទេវតាដ៏ធំជាងទេវតា គង់ក្នុងទីណា ព្រះពុទ្ធជានរៈអង់អាច គង់ក្នុងទីណា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាឥសី មានចរណៈ ចរិបូណ៌ ។

(១១៦) ពាក្យថា សូរប្រស្នាដ៏ល្អិត ត្រង់ពាក្យថា សូរ គឺសូរអង្វរ អាពាធនា ជ្រះថ្លា ។ ពាក្យថា ប្រស្នាដ៏ល្អិត គឺប្រស្នាដ៏ជ្រាលជ្រៅ ដែលបុគ្គលឃើញបានដោយកម្រ ត្រាស់ដឹងបានដោយកម្រ ដ៏ល្អិតឧត្តម មិនជាទីស្ទុះដោយសេចក្តីត្រិះរិះ ជាប្រស្នាដ៏ម៉ត់ចត់ មានតែបណ្ឌិតទើបដឹងបាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូរប្រស្នាដ៏ល្អិត ។

(១១៧) ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ ក្នុងបទថា ចូលមកគាល់ព្រះពុទ្ធប្រសើរ គឺ ព្រះមានព្រះភាគ ។ បេ ។ បញ្ញត្តិថា ព្រះពុទ្ធ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ។ ពាក្យថា ប្រសើរ គឺលើស ប្រសើរ ប្រសើរវិសេស ជាប្រធាន ឧត្តម ថ្លៃថ្លា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះពុទ្ធប្រសើរ ។ ពាក្យថា ចូលមកគាល់ គឺ ចូលមករក ចូលមកជិត

បយិរុបាសិំសុ បរិបុច្ឆិំសុ បរិបញ្ហិំសូតិ ពុទ្ធសេដ្ឋំ
ឧបាគមុំ ។ តេនេតំ វុច្ចតិ

ឯតេ ពុទ្ធំ ឧបាគញ្ឆុំ សម្ពុទ្ធបរមាំ ឥសឹ
បុច្ឆន្តា និបុណោ បញ្ហោ ពុទ្ធសេដ្ឋំ ឧបាគមុន្តិ ។

(๑๑๘) តេសំ ពុទ្ធោ ព្យាការិ
បញ្ហំ បុដ្ឋោ យថាតថំ
បញ្ហានំ វេយ្យាករណេន
តោសេសិ ព្រាហ្មណោ មុនិ ។

(๑๑๙) តេសំ ពុទ្ធោ ព្យាការិតិ តេសន្តិ
សោឡសន្នំ ចារយនិយានំ ព្រាហ្មណានំ ។ ពុទ្ធោតិ
យោ សោ ភគវា ។បេ។ សច្ចិកោ បញ្ញត្តិ យនិំ
ពុទ្ធោតិ ។ ព្យាការិតិ តេសំ ពុទ្ធោ ព្យាការិ
អាចិក្ខិ ទេសេសិ បញ្ញបេសិ បដ្ឋបេសិ វិវរិ វិភជិ
ឧត្តានិមកាសិ បកាសេសីតិ តេសំ ពុទ្ធោ
ព្យាការិ ។

ចូលមកអង្គុយជិត សាកសួរ ដណ្តឹងសួរ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ចូលមកគាល់ព្រះពុទ្ធប្រសើរ ។ ហេតុនោះ លោកពោលពាក្យនេះថា

ព្រាហ្មណ៍ទាំង ១៦នាក់នុ៎ះ ចូលមកគាល់ព្រះពុទ្ធ
ជាឥសី ទ្រង់មានចរណៈបរិបូណ៌ បានចូលមកគាល់
សួរប្រស្នាដ៏ល្អិត ចំពោះព្រះពុទ្ធប្រសើរ ។

(១១៨) ព្រះពុទ្ធ ដែលព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ សួរប្រស្នា ហើយ ក៏ទ្រង់ព្យាករហើយ តាមសេចក្តីពិត ព្រះមុនិ បានទ្រង់ញុំាងពួកព្រាហ្មណ៍ឲ្យត្រេកអរ ដោយការព្យាករណ៍ប្រស្នាទាំងឡាយ ។

(១១៩) ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ ដែលព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ(សួរប្រស្នាហើយ) ក៏ទ្រង់ព្យាករហើយ ត្រង់ពាក្យថា ដែលព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ គឺដែលពួកព្រាហ្មណ៍ទាំង ១៦ ជាអ្នកគួរទៅកាន់ត្រើយ ។ ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ បានដល់ព្រះមានព្រះភាគ ។ បេ ។ បញ្ញត្តិថា ព្រះពុទ្ធ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ។ ពាក្យថា ទ្រង់ព្យាករហើយ គឺ ព្រះពុទ្ធទ្រង់ព្យាករ ច្រាប់សំដែង តែងតាំង តាំងផ្តើម បើក វែកញែក ធ្វើឲ្យពាក់ ប្រកាសហើយ ចំពោះជនទាំងនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះពុទ្ធដែលព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ (សួរប្រស្នាហើយ) ទ្រង់ព្យាករហើយ ។

(๑๒๐) ปญฺหํ ปุจฺฉา ยถาตถญฺจิ ปญฺหํ ปุจฺฉาติ ปญฺหํ ปุจฺฉโต ยาจิโต อชฺฌิสิโต ปสาทิโต ฯ ยถาตถญฺจิ ยถา อาจิกฺขิตพฺพํ ตถา อาจิกฺขิ ยถา เทสิตพฺพํ ตถา เทเสสิ ยถา ปญฺญเปตพฺพํ ตถา ปญฺญเปสิ ยถา ปฏฺฐเปตพฺพํ ตถา ปฏฺฐเปสิ ยถา วิวริตพฺพํ ตถา วิวริ ยถา วิภชิตพฺพํ ตถา วิภชิ ยถา อุตฺตานีกาตพฺพํ ตถา อุตฺตานีมกาสิ ยถา ปกาเสตพฺพํ ตถา ปกาเสสีติ ปญฺหํ ปุจฺฉา ยถาตถํ ฯ

(๑๒๑) ปญฺหานํ เวยฺยากรณนฺติ ปญฺหานํ เวยฺยากรณนฺ อาจิกฺขเนน เทสเนน ปญฺญปเนน ปฏฺฐปเนน วิวรเณ วิภชเนน อุตฺตานีกมฺเนน ปกาสเนนาติ ปญฺหานํ เวยฺยากรณนฺ ฯ

(๑๒๒) โคเสสีติ ภฺราหฺมโณ มุนีติ โคเสสีติ โคเสสีติ วิโคเสสีติ ปสาเทสีติ อากเรสีติ อตฺถมเน อกาสีติ ฯ

(១២០) ពាក្យថា សួរប្រស្នាហើយ . . . តាមសេចក្តីពិត ត្រង់ពាក្យថា សួរប្រស្នាហើយ គឺ អង្វរ អាពធនា ឲ្យជ្រះថ្លាហើយ នូវប្រស្នា ។ ពាក្យថា តាមសេចក្តីពិត គឺ គួរច្រាប់យ៉ាងណា ត្រង់ច្រាប់យ៉ាងនោះ គួរសំដែងយ៉ាងណា ត្រង់សំដែងយ៉ាងនោះ គួរតែងតាំងយ៉ាងណា ត្រង់តែងតាំងយ៉ាងនោះ គួរតាំងផ្តើមយ៉ាងណា ត្រង់តាំងផ្តើមយ៉ាងនោះ គួរបើកយ៉ាងណា ត្រង់បើកយ៉ាងនោះ គួរវែកញែកយ៉ាងណា ត្រង់វែកញែកយ៉ាងនោះ គួរធ្វើឲ្យក់យ៉ាងណា ត្រង់ធ្វើឲ្យក់យ៉ាងនោះ គួរប្រកាសយ៉ាងណា ត្រង់ប្រកាសយ៉ាងនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សួរប្រស្នាហើយ . . . តាមសេចក្តីពិត ។

(១២១) ពាក្យថា ដោយការព្យាករណ៍ប្រស្នាទាំងឡាយ គឺ ដោយការព្យាករណ៍ ការច្រាប់ ការសំដែង ការតែងតាំង ការតាំងផ្តើម ការបើក ការវែកញែក ការធ្វើឲ្យក់ ការប្រកាស នូវប្រស្នាទាំងឡាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដោយការព្យាករណ៍ប្រស្នាទាំងឡាយ ។

(១២២) ពាក្យថា ឲ្យត្រេកអរ ក្នុងបទថា ព្រះមុនិបានទ្រង់ញុំាងពួកព្រាហ្មណ៍ឲ្យត្រេកអរ គឺ ឲ្យត្រេកអរ ឲ្យត្រេកអរវិសេស ឲ្យជ្រះថ្លា ឲ្យស្រស់ស្រាយ បានធ្វើពួកព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះឲ្យមានចិត្តរីករាយ ។

ព្រាហ្មណោតិ សោឋ្បសេ ភារាយនិយេ ព្រាហ្មណោ ។
មុនីតិ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ យា បញ្ញា បជានតា
។ បេ ។ សង្ខ្លជាលមតិច្ច សោ មុនីតិ តោសេសិ
ព្រាហ្មណោ មុនិ ។ តេនេតំ វុច្ចតិ

តេសំ ពុទ្ធោ ព្យាកាសិ បញ្ចាំ បុដ្ឋោ យថាតថំ
បញ្ហានំ វេយ្យាករណេន តោសេសិ ព្រាហ្មណោ
មុនីតិ ។

(១២៣) តេ តោសិតា ចក្ខុមតា ពុទ្ធេនាទិច្ចពន្ធុនា
ព្រហ្មចរិយមចរិំសុ អរបញ្ចស្ស សន្តិកេ ។

(១២៤) តេ តោសិតា ចក្ខុមតាតិ តេតិ
សោឋ្បសេ ភារាយនិយា ព្រាហ្មណា ។ តោ-
សិតាតិ តោសិតា វិតោសិតា បសាទិតា
អារាធិតា អត្តមនា កតាតិ តេ តោសិតា ។

ពាក្យថា ញុំាងពួកព្រាហ្មណ៍ គឺ ពន្យល់ពួកព្រាហ្មណ៍ទាំង ១៦ ដែលជាអ្នកគួរដល់ត្រើយ ។ ពាក្យថា ព្រះមុនិ សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ ចានដល់ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ បុគ្គលណាកន្ទងបង់នូវបណ្តាញ ជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាមុនិ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះមុនិចានទ្រង់ញុំាងពួកព្រាហ្មណ៍ឲ្យត្រេកអរ ។ ហេតុនោះ លោកពោលពាក្យនេះថា

ព្រះពុទ្ធ ដែលព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ សួរប្រស្នាហើយ ក៏ទ្រង់ព្យាករហើយ តាមសេចក្តីពិត ព្រះមុនិ ចានញុំាងពួកព្រាហ្មណ៍ឲ្យត្រេកអរ ដោយការព្យាករណ៍ប្រស្នាទាំងឡាយ ។

(១២៣) ជនទាំងនោះ ដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់ជាផៅពង្ស នៃព្រះអាទិត្យ មានចក្ខុ ចានឲ្យត្រេកអរហើយ ក៏ចានប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ ក្នុងសំណាក់ព្រះសាស្តា មានបញ្ញាប្រសើរ ។

(១២៤) ពាក្យថា ជនទាំងនោះ ដែលព្រះពុទ្ធ មានចក្ខុ ចានឲ្យត្រេកអរហើយ ត្រង់ពាក្យថា ជនទាំងនោះ គឺពួកព្រាហ្មណ៍ ទាំង ១៦ ដែលគួរទៅកាន់ត្រើយ ។ ពាក្យថា ចានឲ្យត្រេកអរ គឺចានឲ្យត្រេកអរ ឲ្យត្រេកអរវិសេស ឲ្យជ្រះថ្លា ឲ្យស្រស់ស្រាយ ធ្វើឲ្យមានចិត្តរីករាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជនទាំងនោះ . . . ចានឲ្យត្រេកអរហើយ ។

ចក្ខុមតាតិ ភគវា បញ្ចហិ ចក្ខូហិ ចក្ខុមា មំស-
ចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ទិព្វចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា បញ្ញា-
ចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ពុទ្ធចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា សមន្ត-
ចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។ កតិ ភគវា មំសចក្ខុនាបិ
ចក្ខុមា ។បេ។ ឥតិ ភគវា សមន្តចក្ខុនាបិ
ចក្ខុមាតិ តេ តោសិតា ចក្ខុមតា ។

(๑๒๕) ពុទ្ធេនាទិច្ចពន្ធុនាតិ ពុទ្ធេនាតិ យោ
សោ ភគវា ។បេ។ សច្ចេកា បញ្ញត្តិ យទិទំ
ពុទ្ធោតិ ។ អាទិច្ចពន្ធុនាតិ អាទិច្ចោ វុច្ចតិ សុរិ-
យោ ។ សោ តោតមោ តោត្តេន ភគវាបិ តោត-
មោ តោត្តេន ភគវា សុរិយស្ស តោត្តញ្ញាតកោ
តោត្តពន្ធុ តស្មា ពុទ្ធោ អាទិច្ចពន្ធូតិ ពុទ្ធេនាទិច្ច-
ពន្ធុនា ។

(๑๒๖) ព្រហ្មចរិយមចរីសូតិ ព្រហ្មចរិយំ
វុច្ចតិ អសទ្ធម្មសមាបត្តិយា អារតំ វិរតំ
បដិវិរតំ វេរមណី វេរមណិំ អកិរិយា

ពាក្យថា មានចក្ខុ គឺ ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយចក្ខុ ៥ គឺមានចក្ខុដោយមំសចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយទិព្វចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយបញ្ញាចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយពុទ្ធចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយសមន្តចក្ខុ ១ ។ ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយមំសចក្ខុ តើដូចម្តេច ។ បេ ។ ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយសមន្តចក្ខុ យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជនទាំងនោះដែលព្រះពុទ្ធមានចក្ខុ បានឲ្យត្រេកអរហើយ ។

(១២៥) ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធទ្រង់ជាផៅពង្ស នៃព្រះអាទិត្យ ត្រង់ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ បានដល់ព្រះមានព្រះភាគ ។ បេ ។ បញ្ញត្តិថា ព្រះពុទ្ធនេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ។ ពាក្យថា ទ្រង់ជាផៅពង្សនៃព្រះអាទិត្យ សេចក្តីថា សុរិយៈ លោកហៅថា ព្រះអាទិត្យ ។ សុរិយៈនោះជាគោតមៈដោយគោត្រ ព្រះមានព្រះភាគក៏ជាគោតមៈដោយគោត្រ ព្រះមានព្រះភាគ ជាញាតិដោយគោត្រ ជាផៅពង្សដោយគោត្រនៃសុរិយៈ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាជាផៅពង្សនៃព្រះអាទិត្យ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់ជាផៅពង្ស នៃព្រះអាទិត្យ ។

(១២៦) ពាក្យថា បានប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ សេចក្តីថា ការចៀសការវាង ការវាងស្រឡះ ចេតនាជាហេតុវៀរ ការវៀរ សេចក្តីមិនឆ្លៀ

อกาสึ อเนฏฺฐาปตฺติ เวลาอนติกฺกเมา สเตฺถา-
เรา ฯ อปิจ ตินฺนมฺปิ เวทานเมว ปารคูตาย
อาจริยา อฏฺฐกถาโย มคฺคา สเยฺยฏฺฐิตา สมฺมาทิฏฺฐิ
สมฺมาสงฺกปฺปา สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺตา สมฺมาอา-
ชีเวา สมฺมาวายาเมา สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ ฯ
พฺรหฺมจริยมจริสฺสติ พฺรหฺมจริยํ อจริสฺสุ สมาธาย
วตฺตึสฺสติ พฺรหฺมจริยมจริสฺสุ ฯ

(๑๒๗) วาปฺปญฺญสฺส สนฺติกเตติ วาปฺปญฺญสฺส อกฺก-
ปฺปญฺญสฺส เสฏฺฐปฺปญฺญสฺส ปาโมกฺขปฺปญฺญสฺส ขุฏฺ-
มปฺปญฺญสฺส ปวาปฺปญฺญสฺส ฯ สนฺติกเตติ สนฺติเก
สามนฺตา อาสนฺเน อาทูเร อุปกฺกเฏติ วาปฺปญฺญสฺส
สนฺติเก ฯ เตเนตํ วุจฺจติ

ការមិនសាធ ការមិនសម្ភព ការមិនប្រព្រឹត្តិកន្ទងកម្រិត ការផ្តាច់ស្ពាន
កងការប្រកបដោយអសទ្ធម្ម លោកហៅថា ព្រហ្មចរិយៈ ។ មួយទៀត
បើពោលដោយអំណាចនិប្បរិយាយ មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ គឺ
ច្រាជ្ញាយល់ឃើញត្រូវ សេចក្តីត្រិះរិះត្រូវ សំដីត្រូវ ការងារត្រូវ ការចិញ្ចឹម
ជីវិតត្រូវ ការព្យាយាមត្រូវ សេចក្តីរលឹកត្រូវ ការតម្កល់ចិត្តឲ្យនឹងត្រូវ
លោកហៅថា ព្រហ្មចរិយៈ ។ ពាក្យថា បានប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ
គឺ បានប្រព្រឹត្ត ប្រព្រឹត្តសមាទានព្រហ្មចរិយៈ ហេតុនោះ (លោកពោល
ថា) ក៏បានប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ ។

(១២៧) ពាក្យថា ក្នុងសំណាក់ព្រះសាស្តា មានច្រាជ្ញាប្រសើរ
គឺ ព្រះសាស្តាមានច្រាជ្ញាប្រសើរ មានច្រាជ្ញាដ៏លើស មានច្រាជ្ញា
ប្រសើរបំផុត មានច្រាជ្ញាជាប្រធាន មានច្រាជ្ញាដ៏ទុតម មានច្រាជ្ញាដ៏ថ្លៃ
ថ្លា ។ ពាក្យថា ក្នុងសំណាក់ គឺ ក្នុងសំណាក់ ក្បែរ ជិត មិនឆ្ងាយ
ក្បែរ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ក្នុងសំណាក់ព្រះសាស្តា មាន
ច្រាជ្ញាប្រសើរ ។ ហេតុនោះ លោកពោលពាក្យនេះថា

តេ តោ សិតា ចក្ខុមតា ពុទ្ធា នរិច្ចពន្ធុនា
ព្រហ្មចរិយមចរិំសុ វរបញ្ញស្ស សន្តិកេ តំ ។

(๑๒๘) ឯកមេកស្ស បញ្ហស្ស យថា ពុទ្ធេន ទេសិតំ
តថា យោ បដិបជ្ជេយ្យ កច្ចេ ចារំ អចារតោ ។

(๑๒๙) ឯកមេកស្ស បញ្ហស្សាតិ ឯកមេកស្ស អដ្ឋកថាបញ្ហស្ស ឯកមេកស្ស តំសទ្ទមេត្តេយ្យបញ្ហស្ស ។បេ។ ឯកមេកស្ស បិដ្ឋិយបញ្ហស្សាតិ ឯកមេកស្ស បញ្ហស្ស ។

(๑๓๐) យថា ពុទ្ធេន ទេសិតន្តិ ពុទ្ធោតិ យោ សោ ភគវា ។បេ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ពុទ្ធោតិ ។ យថា ពុទ្ធេន ទេសិតន្តិ យថា ពុទ្ធេន អាចិក្ខិតំ ទេសិតំ បញ្ញបិតំ បដ្ឋបិតំ វិវរិតំ វិភជិតំ ឧត្តានីកតំ បកាសិតន្តិ យថា ពុទ្ធេន ទេសិតំ ។

ជនទាំងនោះដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់ជាផៅពង្សនៃព្រះអាទិត្យ
មានចក្ខុ ប្រាន្យត្រេកអរហើយ ក៏បានប្រព្រឹត្តព្រហ្ម-
ចរិយៈក្នុងសំណាក់ព្រះសាស្តា មានប្រាជ្ញាប្រសើរ ។
(១២៨) សេចក្តីនៃប្រស្នាមួយ ។ ដែលព្រះពុទ្ធសំដែងហើយ
យ៉ាងណា បើបុគ្គលណាប្រតិបត្តិតាមយ៉ាងនោះ បុគ្គល
នោះ នឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយ ទៅកាន់ត្រើយបាន ។

(១២៩) ពាក្យថា នៃប្រស្នាមួយ ។ គឺនៃប្រស្នាអដីតមាណពមួយ ។
នៃប្រស្នាតិស្សមេត្តេយ្យមាណពមួយ ។ ។ បេ ។ នៃប្រស្នាបិង្គិយមាណព
មួយ ។ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) នៃប្រស្នាមួយ ។ ។

(១៣០) ពាក្យថា ដែលព្រះពុទ្ធសំដែងហើយ យ៉ាងណា ត្រង់
ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ បានដល់ព្រះមានព្រះភាគ ។ បេ ។ បញ្ជាក់ថា ព្រះ
ពុទ្ធ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ។ ពាក្យថា ដែលព្រះពុទ្ធសំដែង
ហើយ យ៉ាងណា សេចក្តីថា ដែលព្រះពុទ្ធច្រាប់ សំដែង តែងតាំង
តាំងផ្តើម បើក វែកញែក ធ្វើឲ្យក្រាក់ ប្រកាសហើយ យ៉ាងណា
ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដែលព្រះពុទ្ធសំដែងហើយ យ៉ាងណា ។

(๑๓๑) តថា យោ បដិបដ្ឋេយ្យាតិ សម្មាបដិ-
បទំ អនុលោមបដិបទំ អបច្ចនីកបដិបទំ អនុធ-
ម្មបដិបទំ ធម្មានុធម្មបដិបទំ បដិបដ្ឋេយ្យាតិ តថា
យោ បដិបដ្ឋេយ្យ ។

(๑๓๒) កច្ចេ ចារំ អចារតោតិ ចារំ វុច្ចតិ
អមតំ និព្ពានំ យោ សោ សព្ពសង្ខារសមថោ ស-
ព្ពូបធិបដិនិស្សគ្គោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ
និព្ពានំ ។ អចារំ វុច្ចតិ កិលេសា ច ខន្ធា ច
អភិសង្ខារា ច ។ កច្ចេ ចារំ អចារតោតិ អចារតោ
ចារំ កច្ចេយ្យ ចារំ អនិកច្ចេយ្យ ចារំ ផុសេយ្យ
ចារំ សច្ឆិករេយ្យាតិ កច្ចេ ចារំ អចារតោ ។
តេនេតំ វុច្ចតិ

(๑๓๑) ពាក្យថា បើបុគ្គលណាប្រតិបត្តិតាម យ៉ាងនោះ គឺ បើបុគ្គលប្រតិបត្តិសម្មាបដិបទា អនុលោមប្បដិបទា អបច្ចនីកប្បដិបទា អនុធម្មប្បដិបទា ធម្មានុធម្មប្បដិបទា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បើបុគ្គលណាប្រតិបត្តិតាម យ៉ាងនោះ ។

(๑๓๒) ពាក្យថា បុគ្គលនោះនឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយ ទៅកាន់ត្រើយ សេចក្តីថា អមតនិព្វាន លោកហៅថា ត្រើយ បានដល់ សេចក្តីរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការរលាស់ចោលឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក សេចក្តីរលត់ និព្វាន ។ កិលេសទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយ នឹងអភិសង្ខារទាំងឡាយ លោកហៅថា ទីមិនមែនត្រើយ ។ ពាក្យថា បុគ្គលនោះ នឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយ ទៅកាន់ត្រើយ គឺ បុគ្គលនោះនឹងចេញ អំពីទីមិនមែនត្រើយ ទៅកាន់ត្រើយ បានត្រើយ ពាល់ត្រូវត្រើយ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ត្រើយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលនោះ នឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយ ទៅកាន់ត្រើយ ។ ហេតុនោះ លោកពោលពាក្យនេះថា

ឯកមេកស្ស បញ្ហស្ស យថា ពុទ្ធេន ទេសិតំ
តថា យោ បដិបជ្ជេយ្យ កប្បេ ចារំ អចារតោ តំ ។

(๑๓๓) អថាក ចារំ កប្បេយ្យ ភាវេត្តា មគ្គមុត្តមំ
មគ្គោ សោ ចារគមនាយ តស្មា ចាកយនំ តំ ។

(๑๓๔) អថាក ចារំ កប្បេយ្យាតិ អចារំ វុច្ចតិ
កិលេសា ច ខន្ធា ច អភិសង្ខារា ច ។ ចារំ វុច្ច-
តិ អមតំ និព្ពានំ យោ សោ សព្ពសង្ខារសមថោ
សព្ពូបធិប្បដិនិស្សគ្គោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ
និព្ពានំ ។ អថាក ចារំ កប្បេយ្យាតិ អថាក ចារំ
កប្បេយ្យ ចារំ អធិកប្បេយ្យ ចារំ ដុសេយ្យ ចារំ ស-
ង្កិលេសេយ្យាតិ អថាក ចារំ កប្បេយ្យ ។

សេចក្តីនៃប្រស្នាមួយ ។ ដែលព្រះពុទ្ធសំដែងហើយ យ៉ាងណា បើបុគ្គលណាប្រតិបត្តិតាម យ៉ាងនោះ បុគ្គលនោះ នឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយ ទៅកាន់ត្រើយបាន ។

(១៣៣) បុគ្គលកាលចម្រើនមគ្គដ៏ឧត្តម នឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយ ទៅកាន់ត្រើយបាន មគ្គនោះតែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីទៅកាន់ត្រើយ ហេតុនោះ មគ្គ (លោកពោលថា) បុរាណជនៈ ដោយប្រការដូច្នេះ ។

(១៣៤) ពាក្យថា នឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយ ទៅកាន់ត្រើយ គឺ កិលេសទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយ នឹងអភិសង្ខារទាំងឡាយ លោកហៅថា ទីមិនមែនត្រើយ ។ អមតនិព្វាន លោកហៅថា ត្រើយ បានដល់សេចក្តីរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការរលាស់ចោលឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា សេចក្តីប្រាសចាកតម្រេក សេចក្តីរលត់ និព្វាន ។ ពាក្យថា នឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយ ទៅកាន់ត្រើយ បានសេចក្តីថា នឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយ ទៅកាន់ត្រើយ បានត្រើយ ពាល់ត្រើយ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវត្រើយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) នឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយទៅកាន់ត្រើយ ។

(๑๓๕) ភាវេត្តា មគ្គមុត្តមន្តិ មគ្គន្តិ មគ្គោ វុច្ចតិ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ សេយ្យថីទំ សម្មា-ទិដ្ឋិ ។បេ។ សម្មាសមាធិ ។ ឧត្តមន្តិ អគ្គំ សេ-ដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បវរន្តិ មគ្គមុត្តមំ ។ ភាវេត្តាតិ ភាវេត្តា អាសេវិត្តា ពហុលីកត្តោ ភាវេត្តាតិ ភាវេត្តា មគ្គមុត្តមំ ។

(๑๓๖) មគ្គោ សោ ចារកមធាយាតិ មគ្គោ បន្ថោ បថោ បជ្ជោ អញ្ជសំ វដ្ដុមាយនំ ធាវ ឧត្ត-រសេតុ បក្កុល្លោ សង្កមោ ។ ចារកមធាយោតិ ចារ-កមធាយ ចារសម្បាបធាយ ចារសមតិក្កមធាយ ជរាមរណស្ស តរណាយាតិ មគ្គោ សោ ចារកម-ធាយ ។

(๑๓๗) តស្មា ចារយនំ ឥតិតិ តស្មាតិ តស្មា តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចយោ តំនិទានា ។

(๑๓๕) ពាក្យថា មគ្គ ក្នុងបទថា កាលចម្រើនមគ្គ ដ៏ឧត្តម សេចក្តីថា មគ្គប្រកបដោយអង្គ ๘ ដ៏ប្រសើរ គឺ ប្រាជ្ញាយល់ឃើញត្រូវ ។ បេ ។ ការតម្កល់ចិត្តឲ្យនឹងត្រូវ លោកហៅថា មគ្គ ។ ពាក្យថា ដ៏ឧត្តម គឺ ដ៏លើស ដ៏ប្រសើរ ដ៏ប្រសើរវិសេស ជាប្រធាន ឧត្តម ថ្លៃថ្លា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មគ្គដ៏ឧត្តម ។ ពាក្យថា កាលចម្រើន គឺ កាលចម្រើន កាលសេព កាលធ្វើឲ្យច្រើន ហេតុនោះ (លោកពោថា) កាលចម្រើនមគ្គដ៏ឧត្តម ។

(๑๓๖) ពាក្យថា មគ្គនោះតែងប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីទៅកាន់ត្រើយ គឺ ផ្លូវ តម្រាយ គន្លង ប្រទេសសម្រាប់ទៅដោយដើង ទីសម្រាប់ដើរ ទីសម្រាប់ដើរទៅដើរមក ទូក ស្ពានសម្រាប់ឆ្លង ផែ ពោធ៌ពាយ ។ ពាក្យថា ដើម្បីទៅកាន់ត្រើយ គឺ ដើម្បីទៅកាន់ត្រើយ ដើម្បីដល់ព្រមនូវត្រើយ ដើម្បីដល់ធាប់នូវត្រើយ គឺថា ដើម្បីឆ្លងជាតិនឹងមរណៈ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មគ្គនោះតែងប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីទៅកាន់ត្រើយ ។

(๑๓๗) ពាក្យថា ហេតុនោះ ក្នុងបទថា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាពាយនៈ ដោយប្រការដូច្នេះ គឺ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះដំណើរនោះ ព្រោះដូច្នោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទាននោះ ។

ចារំ វុច្ចតិ អមតំ និព្ពានំ យោ សោ សព្ពសង្ខារ-
សមថោ សព្ពុបធិប្បដិនិស្សគ្គោ តណ្ហាក្ខយោ វិរា-
គោ និរោធោ និព្ពានំ ។ អាយនំ វុច្ចតិ មគ្គោ ។
៨តីតិ បទសន្ធិ ។បេ ។ បធានុបុព្ពកមេតំ ៨តីតិ
តស្មា ចាកយនំ ៨តិ ។ នេរេនតំ វុច្ចតិ

អថាក ចារំ កត្វេយ្យ ការវេន្តោ មក្ខមុត្តមំ
មគ្គោ សោ ចារកមនាយ តស្មា ចាកយនំ ៨តីតិ ។
(១៣៨) ចាកយនមនុក្កាយិស្សុំ (៨ង្គាយស្មា បិង្គិយោ)

(យថា អង្គក្ខិ តថា អក្ខាសិ)

វិមលោ ភូរិមេធសោ
និក្កាមោ និព្ពនោ ឆាតោ
កិសិស្ស ហេតុ មុសា ភណោ ។

អមតនិព្វាន លោកហៅថា ត្រើយ បានដល់សេចក្តីរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការរលាស់ចោលឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា សេចក្តីប្រាសចាកតម្រេក សេចក្តីរលត់ និព្វាន ។ មគ្គ លោកហៅថា អាយនៈ ។ ពាក្យថា ដោយប្រការដូច្នេះ គឺជាការតបទ ។ បេ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ + ន្ទុះជាលំដាប់បទ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ឋាកយនៈ ដោយប្រការដូច្នេះ ។ ហេតុនោះ លោកពោលពាក្យនេះថា

បុគ្គលកាលចម្រើនមគ្គដ៏ឧត្តម នឹងចេញអំពីទីមិនមែនត្រើយ ទៅកាន់ត្រើយបាន មគ្គនោះតែងប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីទៅកាន់ត្រើយ ហេតុនោះ មគ្គ (លោកពោលថា) ឋាកយនៈ ដោយប្រការដូច្នេះ ។

(๑๓๘) (បិង្គិយៈមានអាយុពោលដូច្នោះថា) ខ្ញុំនឹងប្រែតាម ឋាកយនៈ ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គមានមន្ទិលគឺកិលេស ទៅប្រាសហើយ មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី មានតាមចេញហើយ មានត្រៃចេញហើយ ជាព្រះពុទ្ធនាគ (ទ្រង់ឃើញហើយ យ៉ាងណា ទ្រង់ពោលយ៉ាងនោះ) ទ្រង់នឹងពោលមុសា ព្រោះហេតុដូចម្តេចកើត ។

(๑๓๙) អាកាយនមនុតាយិសញ្ញិំ តីតមនុតាយិ-
សញ្ញិំ កថិតមនុតាយិសញ្ញិំ លបិតមនុតាយិសញ្ញិំ ភាសិ-
តមនុតាយិសញ្ញិំ អាកាយនមនុតាយិសញ្ញិំ ។ ឥច្ចាយ-
ស្មា បិដ្ឋិយោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។ បេ ។ បធានុបុព្ព-
កមេតំ ឥច្ចាតិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ គរុវចនំ
សការសម្ពតិសន្ថារាធិវចនមេតំ អាយស្មាតិ ។ បិដ្ឋិ-
យោតិ តស្ស ជេវស្ស នាមំ សង្ខា សមញ្ញា ប-
ញ្ញត្តិ វោហារោ នាមំ នាមកម្មំ នាមធេយ្យំ និរុត្តិ
ព្យញ្ជនំ អភិលាបោតិ ឥច្ចាយស្មា បិដ្ឋិយោ ។

(๑๔๐) យថា អន្ធក្កិំ តថា អក្ខាសិតំ យថា
អន្ធក្កិំ តថា អក្ខាសិ អាចិក្ខិំ ទេសេសិំ
បញ្ញបេសិំ បដ្ឋបេសិំ វិវរិ វិភជិ ឧត្តានីមកាសិ
បកាសេសិំ សព្ពេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ។ បេ ។

(១៣៩) ពាក្យថា ខ្ញុំនឹងប្រៀនតាមឃាយនៈ គឺ ខ្ញុំនឹងប្រៀនតាមចម្រៀន នឹងប្រៀនតាមកាសិតដែលព្រះមានព្រះភាគសំដែងហើយ នឹងប្រៀនតាមកាសិត ដែលព្រះមានព្រះភាគពោលហើយ នឹងប្រៀនតាមកាសិត (របស់ព្រះមានព្រះភាគ) ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំនឹងប្រៀនតាមឃាយនៈ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ កុងបទថា បិង្គិយៈមានអាយុ ពោលដូច្នេះ គឺជាការតបទ ។ បេ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ នុ៎ះជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ពាក្យថា មានអាយុ នុ៎ះ ជាពាក្យពោលដោយការគោរពកោតក្រែង ។ ពាក្យថា បិង្គិយៈ គឺ ជាឈ្មោះ ជាពាក្យសម្រាប់ពាប់ ជាគ្រឿងសំគាល់ ជាបញ្ញត្តិ ជាវោហារ ជានាម ជានាមកម្ម ជានាមបញ្ញត្តិ ជាសំដី ជាគ្រឿងបញ្ជាក់ ជាគ្រឿងប្រកាស នៃព្រះថេរៈនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បិង្គិយៈមានអាយុពោលដូច្នេះ ។

(១៤០) ពាក្យថា ទ្រង់ឃើញយ៉ាងណា ទ្រង់ពោលយ៉ាងនោះ គឺ ទ្រង់ឃើញយ៉ាងណា ទ្រង់ពោល ច្រាប់ សំដែង តែងតាំង តាំងផ្តើម បើកវែកញែក ធ្វើឲ្យពក់ ប្រកាស យ៉ាងនោះថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ ។

យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្ពន្តំ និរោធធម្មន្តិ យថា អនុត្តរំ តថា អត្ថាសិ អាចិក្ខិ ទេសេសិ បញ្ញបេសិ បដ្ឋបេសិ វិវរិ វិភជិ ឧត្តានីមកាសិ បកាសេសីតិ យថា អនុត្តរំ តថា អត្ថាសិ ។

(๑๒๑) វិមលោ ភូរិមេធសោតិ វិមលោតិ ករោ មលំ ធោសោ មលំ មោហោ មលំ កោធោ មលំ ឧបនាហោ មលំ ។បេ។ សព្ពាកុសលាភិសង្ខារា មលា ។ តេ មលា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតឹអនុប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ អមលោ វិមលោ និម្មលោ មលាបគតោ មលវិប្បហីនោ មលវិប្បមុត្តោ សព្ពមលវីតិវត្តោ ។ ភូរិ វុច្ចតិ បឋវី ។

ធម្មជាតឯណានីមួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងអស់នោះមានកិរិយារលត់ទៅវិញជាធម្មតា ទ្រង់ឃើញយ៉ាងណា ទ្រង់ពោលប្រាប់ សំដែង តែងតាំង តាំងផ្តើម បើក វែកញែក ធ្វើឲ្យពាក់ ប្រកាសហើយ យ៉ាងនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់ឃើញយ៉ាងណា ទ្រង់ពោលយ៉ាងនោះ ។

(១៦១) អធិប្បាយពាក្យថា មានមន្ទិលទៅប្រាសហើយ មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ត្រង់ពាក្យថា មានមន្ទិលទៅប្រាសហើយ សេចក្តីថា រាគៈឈ្មោះថាមន្ទិល ទោសៈឈ្មោះថាមន្ទិល មោហៈឈ្មោះថាមន្ទិល ក្រោធឈ្មោះថាមន្ទិល ការបង្កក្រោធទុក ឈ្មោះថាមន្ទិល ។ បេ ។ អកិរិយទិដ្ឋិ ជាអកុសលទាំងពួង ឈ្មោះថាមន្ទិល ។ មន្ទិលទាំងនោះ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ទ្រង់លះបង់ កាត់ផ្តាច់ឫសចេញហើយ ធ្វើឲ្យនៅសល់តែទីនៅដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ឲ្យដល់នូវភាពមិនកើតមាន មានកិរិយាមិនកើតតទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថាមិនមានមន្ទិល មានមន្ទិលទៅប្រាសហើយ ដ៏ស្អាត ចាកមន្ទិល ប្រាសចាកមន្ទិល លះបង់មន្ទិល រួចស្រឡះចាកមន្ទិល ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវមន្ទិលទាំងពួង ។ ប្រមាណ លោកហៅថា ផែនដី ។

ភគវា ឥមាយ បឋវីសមាយ វិបុលាយ វិត្ថតាយ បញ្ញាយ សមន្នាគតោ ។ មេធា វុច្ចតិ បញ្ញា យា បញ្ញា បជានតា ។បេ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។ ភគវា ឥមាយ មេធាយ បញ្ញាយ ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាគតោ តស្មា ពុទ្ធោ ភគវាមេធសោតិ វិមលោ ភគវាមេធសោ ។

(๑๔๒) និក្កាមោ និព្ពនោ ឆាតោតិ តណ្ហាតិ ខុទ្ទានតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច ។បេ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ វត្ថុកាមា ។បេ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ កិលេសកាមា ។ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ វត្ថុកាមា បរិញ្ញាតា កិលេសកាមា បហីនា ។ វត្ថុកាមានំ បរិញ្ញាតត្តា កិលេសកាមានំ បហីនត្តា ភគវា ឆ កាមេ កាមេតិ ឆ កាមេ បត្ថេតិ ឆ កាមេ បិហេតិ ឆ កាមេ អភិជប្បតិ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ប្រកបព្រមហើយ ដោយប្រាជ្ញាដ៏ធំទូលាយ ស្មើ ដោយប្រថពីនេះ ។ ប្រាជ្ញា លោកហៅថា មេធា បានដល់បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ សេចក្តីយើញត្រូវ ។ ព្រះមានព្រះភាគ អែប អែបនែប កប ប្រកប ចូលទៅដល់ ចូលទៅដល់ព្រម ប្រកបព្រម ដោយមេធាគឺប្រាជ្ញានេះ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាមានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានមន្ទិលទៅប្រាសហើយ មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ។

(១៤២) អធិប្បាយពាក្យថា មានកាមចេញហើយ មានត្រៃចេញហើយ ជាព្រះពុទ្ធនាគ ត្រង់ពាក្យថា កាម បើពោលតាមទ្វាន កាមមាន ២ គឺវត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ ពាំងនេះ លោកហៅថាវត្ថុកាម ។ បេ ។ ពាំងនេះ លោកហៅថា កិលេសកាម ។ វត្ថុកាម ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគកំណត់ដឹងហើយ កិលេសកាម ទ្រង់លះបង់ហើយ ។ ព្រោះទ្រង់កំណត់ដឹងវត្ថុកាម ព្រោះទ្រង់លះកិលេសកាម ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាមិនប្រាថ្នាកាមពាំងឡាយ មិនបង់បានកាមពាំងឡាយ មិនស្រឡាញ់កាមពាំងឡាយ មិនជាប់ព្រះហឫទ័យនឹងកាមពាំងឡាយ ។

យេ កាមេ កាមេន្តិ កាមេ បត្ថេន្តិ កាមេ បិហយេន្តិ
កាមេ អភិជប្បន្តិ តេ កាមកាមិនោ រាគរាគិនោ
សញ្ញសញ្ញិនោ ។ អភវា ន កាមេ កាមេតិ ន
កាមេ បត្ថេតិ ន កាមេ បិហេតិ ន កាមេ អ-
ភិជប្បតិ តស្មា ពុទ្ធោ អកាមោ និក្កាមោ ចត្តកា-
មោ វន្តកាមោ មុត្តកាមោ បហីនកាមោ បដិនិស្សដ្ឋ-
កាមោ វីតរាគោ វិគតរាគោ ចត្តរាគោ វន្តរាគោ
មុត្តរាគោ បហីនរាគោ បដិនិស្សដ្ឋរាគោ និច្ឆោ
និព្ពុតោ សីតីភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន
អត្តនា វិហរតីតិ និក្កាមោ ។ និព្ពុតោតិ រាគោ វុំ
នោសោ វុំ មោហោ វុំ កោធោ វុំ ឧបនាហោ
វុំ ។ បេ ។ សព្ពាកុសលាភិសង្ខារា វូបសន្តា ។ តេ វូបសន្តា
ពុទ្ធស្ស ភគវតោ បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា

ជនតំណ្ហាយណា នៅប្រាថ្នាកាមតំណ្ហាយ ចង់ជាន់កាមតំណ្ហាយ ស្រឡាញ់កាមតំណ្ហាយ ជាប់ចិត្តនឹងកាមតំណ្ហាយ ជនតំណ្ហាយនោះ ឈ្មោះថាមានសេចក្តីប្រាថ្នាកាម មានសេចក្តីក្តៅក្រហាយដោយកាមៈ មានសេចក្តីសំគាល់ដោយកាមសញ្ញា ។ ព្រះមានព្រះភាគ មិនប្រាថ្នាកាមតំណ្ហាយ មិនចង់ជាន់កាមតំណ្ហាយ មិនស្រឡាញ់កាមតំណ្ហាយ មិនជាប់ព្រះហឫទ័យនឹងកាមតំណ្ហាយ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថា មិនមានកាម មានកាមចេញហើយ ចោលកាម ខ្ជាក់កាម លែងកាម លះកាម រលាស់ចោលកាម ប្រាសចាកកាមៈ មានកាមៈទៅជាត់ហើយ ចោលកាមៈ ខ្ជាក់កាមៈ លែងកាមៈ លះកាមៈ រលាស់ចោលកាមៈ ប្រាសចាកសេចក្តីប្រាថ្នា មានទុក្ខរលត់ហើយ មានសេក្តីត្រជាក់កើតហើយ សោយសុខ មានខ្លួនដូចជាព្រហ្ម សម្រេចសម្រាន្តនៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានកាមចេញហើយ ។ ពាក្យថា មានព្រៃចេញហើយ សេចក្តីថា រាគៈឈ្មោះថាព្រៃ ទោសៈឈ្មោះថាព្រៃ មោហៈឈ្មោះថាព្រៃ ក្រោធឈ្មោះថាព្រៃ ការចង់ក្រោធកុំឈ្មោះថាព្រៃ ។ បេ ។ អកុសន្នាវជាអកុសលតំណ្ហាឈ្មោះថាព្រៃ ។ ព្រៃតំណ្ហានោះ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិលឫសគល់ ធ្វើឲ្យមានទីនៅដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត

អនភាវត្ថតា អាយតឹអនុបាទាយ តស្មា ពុទ្ធោ អរ-
ហោ ឯកូនោ វនាបកតោ វនវិប្បហីនោ វនវិប្បមុត្តោ
សព្ពវនវីតិវត្តោតិ ឯកូនោ ។ ឆាតោតិ កតភ អាកុំ
ឆ ករោតីតិ ឆាតោ ។ ឆ កច្ឆតីតិ ឆាតោ ។ ឆ
អាគច្ឆតីតិ ឆាតោ ។ បេ ។ ឯវំ កតភ ឆ អាគច្ឆតីតិ
ឆាតោតិ ឯក្ការោ ឯកូនោ ឆាតោ ។

(๑๔๓) កិស្ស ហេតុ មុសា ភណោតិ កិស្ស
ហេតូតិ កិស្ស ហេតុ កីការណា កីបច្ចយាតិ
កិស្ស ហេតុ ។ មុសា ភណោតិ មោសវជ្ជំ ភ-
ណោយ្យ មុសាភនំ ភណោយ្យ អនរិយភនំ ភណោ-
យ្យ ។ ឥធេកច្ចោ សភក្ខតោ ភ បរិសក្ខតោ ភ
ញាតិមជ្ឈកតោ ភ(๑) ភជកុលមជ្ឈកតោ ភ អភិជ-
តោ សក្ខិបុដ្ឋោ ឯហិ ភោ បុរិស យំ ជានាសិ តំ

---

๑ ម. ឯត្ថន្តរេ ចូឡមជ្ឈកតោតិ ចាហោ ទិស្សតិ ។

ឲ្យដល់នូវការមិនមានទីកើត មានកិរិយាមិនកើតតទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាមិនមានព្រៃ មានព្រៃចេញហើយ ប្រាសចាកព្រៃ លះបង់ព្រៃ រួចស្រឡះចាកព្រៃ ប្រព្រឹត្តកន្លងព្រៃទាំងអស់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានព្រៃចេញហើយ ។ ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធនាគ គឺ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថានាគ ព្រោះហេតុទ្រង់មិនធ្វើអំពើអាក្រក់ ។ ឈ្មោះថានាគ ព្រោះហេតុទ្រង់មិនលុះ ។ ឈ្មោះថានាគ ព្រោះហេតុទ្រង់មិនមក ។ បេ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថានាគ ព្រោះហេតុទ្រង់មិនមក យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានកាមចេញហើយ មានព្រៃចេញហើយ ជាព្រះពុទ្ធនាគ ។

(១៤៣) អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីពោលមុសា ព្រោះហេតុដូចម្តេចកើត ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះហេតុដូចម្តេចកើត គឺ ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះការណ៍អ្វី ព្រោះបច្ច័យអ្វី ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រោះហេតុដូចម្តេចកើត ។ ពាក្យថា គប្បីពោលមុសា គឺគប្បីពោលពាក្យមុសា ពោលមុសាវាទ ពោលពាក្យមិនប្រសើរ ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ទៅកាន់ទីប្រជុំក្តី ទៅកាន់បរិសទ្យក្តី ទៅកាន់កណ្តាលពួកញាតិក្តី ទៅកាន់កណ្តាលពួកជត្រកូលក្តី ដែលគេគោះទៅសួរជាសាក្សីថា ម្នាលបុរសដ៏ចម្រើន អ្នកចូរមក អ្នកដឹងហេតុណា ចូរពោលហេតុនោះ

វនេមិតិ អជានំ អាមា ជានាមីតិ ជានំ ឯ អាមា ន ជានាមីតិ អបស្សំ ឯ អាមា បស្សាមីតិ បស្សំ ឯ អាមា ន បស្សាមីតិ ឥតិ អត្តហេតុ ឯ បរហេតុ ឯ អាមិសកិញ្ចិក្ខហេតុ ឯ សម្បជានមុសា កណាតិ ឥទំ វុច្ចតិ មោសវជ្ជំ ។ អបិច តីហាការេហិ មុសា-ឯនោ ហោតិ បុព្វេវស្ស ហោតិ មុសា កណិស្សន្តិ កណន្តស្ស ហោតិ មុសា កណាមីតិ កណិតស្ស ហោតិ មុសា មយា កណិតន្តិ ឥមេហិ តីហាការេហិ មុសាឯនោ ហោតិ ។ អបិច ចតូហាការេហិ មុសាឯនោ ហោតិ បុព្វេវស្ស ហោតិ មុសា កណិស្សន្តិ ។ បេ ។ បញ្ចហាការេហិ ឆហាការេហិ សត្តហាការេហិ អដ្ឋហាការេហិ មុសាឯនោ ហោតិ បុព្វេវស្ស ហោតិ មុសា កណិស្សន្តិ កណន្តស្ស ហោតិ មុសា កណាមីតិ កណិតស្ស ហោតិ មុសា មយា កណិតន្តិ វិនិជាយ ឥដ្ឋំ វិនិជាយ ខន្តិ វិនិជាយ រុចិ វិនិជាយ សញ្ញំ វិនិជាយ ភាវំ ឥមេហិ អដ្ឋហាការេហិ មុសាឯនោ ហោតិ ។

កាលមិនដឹង ពោលថាខ្ញុំដឹងក្តី កាលដឹង ពោលថាខ្ញុំមិនដឹងក្តី កាលមិនឃើញ ពោលថាខ្ញុំឃើញក្តី កាលឃើញ ពោលថាខ្ញុំមិនឃើញក្តី ពោលសម្បជានមុសាវាទ ព្រោះហេតុនៃខ្លួនក្តី ព្រោះហេតុនៃបុគ្គលដទៃក្តី ព្រោះហេតុតែសំណូកណាមួយក្តី នេះលោកហៅថា ពាក្យមុសា ។ មួយទៀត ការពោលមុសាដោយអាការ ៣ គឺ មុនដំបូង មុសាវាទរបស់បុគ្គលនោះថា អញនឹងពោលមុសា ១ មុសាវាទរបស់បុគ្គលកំពុងពោលថា អញកំពុងពោលមុសា ១ មុសាវាទរបស់បុគ្គលពោលរួចហើយថា អញពោលមុសាហើយ ១ នេះការពោលមុសា ដោយអាការ ៣ ។ មួយទៀត ការពោលមុសា ដោយអាការ ៤ យ៉ាង គឺ មុនដំបូង មុសាវាទរបស់បុគ្គលនោះថា អញនឹងពោលមុសា ១ ។ បេ ។ ការពោលមុសាដោយអាការ ៥ ដោយអាការ ៦ ដោយអាការ ៧ ដោយអាការ ៨ គឺ មុនដំបូង មុសាវាទរបស់បុគ្គលនោះថា អញនឹងពោលមុសា ១ មុសាវាទរបស់បុគ្គលកំពុងពោលថា អញកំពុងពោលមុសា ១ មុសាវាទរបស់បុគ្គលពោលរួចហើយថា អញពោលមុសាហើយ ១ ពោលបិទបាំងទិដ្ឋិ ១ បិទបាំងខន្តី ១ បិទបាំងសេចក្តីគាប់ចិត្ត ១ បិទបាំងសញ្ញា ១ បិទបាំងសេចក្តីពិត ១ នេះការពោលមុសាដោយអាការ ៨ ។

กสิสฺส เหตุ มุสา ภณามฺยหฺ คาเยยฺย ธีเปยฺย เวเหยฺยาติ กสิสฺส เหตุ มุสา ภณามิ ฯ เต-ณาห ปฏิยตฺเตเรา

ชีวิตเหตุกาปิสฺสุ (สทฺธายสฺส ปฏิปชฺเชยฺย)

(ยถา อฏฺฐกถิ ตถา อตฺถาสิ)

วิเหเสา ภยวิเหเสา

ทิฏฺฐาเหา ทิฏฺฐเหตุ ณาเตา

กสิสฺส เหตุ มุสา ภณามีติ ฯ

(๑๒๔) ปหีนมลเหาหาสฺส มาหมตฺตปฺปหายิโน

หาฏฺฐาหิ กิตฺตยิสฺสามิ กิเรวฺหาปสญฺหิตํ ฯ

(๑๒๕) ปหีนมลเหาหาสฺสาติ มลาติ ภเวา มลํ โทเสา มลํ เหาเหา มลํ มาโน มลํ ทิฏฺฐิ มลํ กิเลเสา มลํ สพฺพทุจฺจริตํ มลํ ฯ เหาหาติ ทุกฺเข อญาณํ ฯเป ฯ อวิชฺชาลทฺธิ เหาเหา อกุสลมูลํ อยํ วุจฺจติ เหาเหา ฯ

ព្រះអង្គគប្បីពោល និយាយ សំដែង ថ្លែងនូវមុសា ព្រោះហេតុ
ម្តេចបាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) គប្បីពោលមុសា ព្រោះហេតុដូច
ម្តេចកើត ។ ហេតុនោះ បិង្គិយត្ថេរពោលថា

(បិង្គិយមានអាយុ ពោលដូច្នេះថា) ខ្ញុំនឹងច្រៀងតាម
បាវចនៈ ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គមានមន្ទិលគឺកិលេស
ទៅប្រាសហើយ មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី មានតាមចេញហើយ
មានព្រៃចេញហើយ ជាព្រះពុទ្ធនាគ (ទ្រង់ឃើញហើយ
យ៉ាងណា ទ្រង់ពោលយ៉ាងនោះ) ទ្រង់គប្បីពោលមុសា
ព្រោះហេតុដូចម្តេចកើត ។

(១៤៤) បើដូច្នោះ ខ្ញុំនឹងសំដែងពាក្យ ដ៏ប្រកបដោយគុណ
របស់ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គលះបង់មន្ទិលនឹងមោហៈ
ហើយ លះបង់មាននឹងមក្ខៈហើយ ។

(១៤៥) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះអង្គលះបង់មន្ទិលនឹងមោហៈហើយ
ត្រង់ពាក្យថា មន្ទិល បានដល់ រាគៈ ឈ្មោះថាមន្ទិល ទោសៈឈ្មោះ
ថាមន្ទិល មោហៈ ឈ្មោះថាមន្ទិល មាន ឈ្មោះថាមន្ទិល ទិដ្ឋិឈ្មោះ
ថាមន្ទិលក៏ លេសឈ្មោះថាមន្ទិល ទុច្ចរិតទាំងពួង ឈ្មោះថាមន្ទិល ។
ពាក្យថា មោហៈ គឺ ការមិនដឹងកងកងទុក្ខ ។ បេ ។ បង្គោល
គឺអវិជ្ជា សេចក្តីវង្វេង ឫសនៃអកុសល នេះលោកហៅថា មោហៈ ។

มลญฺจ โมหเหตุ จ พุทฺธสฺส ภควาโต ปหีนา ขุทฺทานุขุทฺทมลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺกตา อายติมนุปฺปาทธมฺมา ตสฺมา พุทฺโธ ปหีนมลโมหโต ปหีนมลโมหสฺส ฯ

(๑๔๖) มานมกฺขปฺปหายิโนติ มานาติ ติวิธมานสฺส มาโน ยา จิตฺตสฺส อุณฺณติ ฯ ทุวิธสฺส มาโน อตฺตุกฺกํสนมาโน ปรวมฺภนมาโน ฯ ตีวิธสฺส มาโน เสยฺยมาหมสฺมีติ มาโน สทิโสหมสฺมีติ มาโน หีโนหมสฺมีติ มาโน ฯ จตุพฺพิธสฺส มาโน ลาภิสฺส มานํ ชเนติ ยเสน มานํ ชเนติ ปสํสาย มานํ ชเนติ สุขสฺส มานํ ชเนติ ฯ ปญฺจวิธสฺส มาโน ลาภิมฺหิ มทปตฺตานํ ฆมฺมานฺตเก มานํ ชเนติ ลาภิมฺหิ มทปตฺตานํ สนฺตานํ ปณีตานํ รสานํ ปานโภชนานฺตเก มานํ ชเนติ ฯ

មន្ទិលនឹងមោហៈ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគបានលះបង់ គាស់រំលើងបុគ្គល ធ្វើឲ្យមានតែទីនៅដូចជាទីនៅនៃដើមគ្នោត ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន មិនឲ្យមានកិរិយាកើតតទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថាមានមន្ទិលនឹងមោហៈលះបង់ហើយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះអង្គលះបង់មន្ទិលនឹងមោហៈហើយ ។

(១៤៦) អធិប្បាយពាក្យថា លះបង់មាននឹងមក្ខៈហើយ ត្រង់ពាក្យថា មាននៈ សេចក្តីថា មានដោយប្រការមួយ បានដល់ការប៉ាងឡើងនៃចិត្ត ។ មានដោយប្រការ២ គឺ មានដោយការលើកតំកើង១ មានដោយការបន្ទុះបង្អាប់អ្នកដទៃ១ ។ មានដោយប្រការ ៣ គឺ មានថាអញជាបុគ្គលប្រសើរ ១ មានថាអញជាបុគ្គលស្មើ១ មានថាអញជាបុគ្គលថោកទាប ១ ។ មានដោយប្រការ ៤ គឺ បុគ្គលញុំាងមានឲ្យកើតព្រោះលាភ ១ ញុំាងមានឲ្យកើតព្រោះយស ១ ញុំាងមានឲ្យកើតព្រោះសេចក្តីសរសើរ ១ ញុំាងមានឲ្យកើតព្រោះសុខ ១ ។ មានដោយប្រការ ៥ គឺ បុគ្គលញុំាងមានឲ្យកើតថា អញបានរូបជាទីគាប់ចិត្ត ១ ញុំាងមានឲ្យកើតថាអញបានសំឡេង ១ ក្លិន ១ រស ១ ផ្សព្វជាទីគាប់ចិត្ត ១ ។

ឆឡិនេន មានោ ចក្ខុសម្ផស្សាយ មានំ ជនេតិ
សោតសម្ផស្សាយ ឃានសម្ផស្សាយ ជិវ្ហាសម្ផស្សាយ
កាយសម្ផស្សាយ មនោសម្ផស្សាយ មានំ ជនេតិ ។
សត្តវិនេន មានោ មានោ អតិមានោ មានាតិមានោ
ឱមានោ អវមានោ(๑) អស្មិមានោ មិច្ឆាមានោ ។ អដ្ឋ-
វិនេន មានោ លាភេន មានំ ជនេតិ អលាភេន
ឱមានំ ជនេតិ យសេន មានំ ជនេតិ អយសេន
ឱមានំ ជនេតិ បសំសាយ មានំ ជនេតិ និន្ទាយ
ឱមានំ ជនេតិ សុខេន មានំ ជនេតិ ទុក្ខេន
ឱមានំ ជនេតិ ។ នវវិនេន មានោ សេយ្យស្ស
សេយ្យោហមស្មីតិ មានោ សេយ្យស្ស សទិសោហ-
មស្មីតិ មានោ សេយ្យស្ស ហីនោហមស្មីតិ មានោ

๑ អដ្ឋកថាយំ អធិមានោតិ ទិស្សតិ ។

មានះដោយប្រការ ៦ គឺ បុគ្គលញ៉ាំងមានះឲ្យកើត ព្រោះការបរិបូណ៌ដោយចក្ខុ ១ ញ៉ាំងមានះឲ្យកើត ព្រោះការបរិបូណ៌ដោយសោត: ១ ព្រោះការបរិបូណ៌ដោយឃាន: ១ ព្រោះការបរិបូណ៌ដោយដីភ្លូ ១ ព្រោះការបរិបូណ៌ដោយកាយ ១ ព្រោះការបរិបូណ៌ដោយមន: ១ ។ មានះដោយប្រការ ៧ គឺ ការក្រអឺតក្រអោង ១ ការប្រកាន់ខ្លាន់ ១ ការមើលងាយដោយសេចក្តីប្រកាន់ ១ ការប្រកាន់ខាប ១ ការប្រកាន់ថោក ១ ការប្រកាន់ថាអញមាន ១ ការប្រកាន់ខុស ១ ។ មានះដោយប្រការ ៨ គឺ បុគ្គលញ៉ាំងការក្រអឺតក្រអោងឲ្យកើតព្រោះលាភ ១ ញ៉ាំងការប្រកាន់ខាបឲ្យកើត ព្រោះការមិនមានលាភ ១ ញ៉ាំងការក្រអឺតក្រអោងឲ្យកើតព្រោះយស ១ ញ៉ាំងការប្រកាន់ខាបឲ្យកើតព្រោះការមិនមានយស ១ ញ៉ាំងការក្រអឺតក្រអោងឲ្យកើតព្រោះសេចក្តីសរសើរ ១ ញ៉ាំងការប្រកាន់ខាបឲ្យកើតព្រោះសេចក្តីតិះដៀល ១ ញ៉ាំងការក្រអឺតក្រអោងឲ្យកើតព្រោះសុខ ១ ញ៉ាំងការប្រកាន់ខាបឲ្យកើតព្រោះទុក្ខ ១ ។ មានះដោយប្រការ ៩ គឺ បុគ្គលអកុខង់ខ្ពស់មានមានះថា អញកុខង់ខ្ពស់ជាងគេ ១ បុគ្គលអកុខង់ខ្ពស់ មានមានះថា អញស្មើ ១ បុគ្គលអកុខង់ខ្ពស់មានមានះថា អញថោកខាប ១

សនិទស្សនំ សេយ្យោហមស្មីតិ មានោ សនិទស្សនំ
សនិទោហមស្មីតិ មានោ សនិទស្សនំ បានោហម
ស្មីតិ មានោ បានទស្សនំ សេយ្យោហមស្មីតិ មានោ
បានទស្សនំ សនិទោហមស្មីតិ មានោ បានទស្សនំ បានោ-
ហមស្មីតិ មានោ ។ ឧសភរូបេន មានោ ឥត្ថភាវោ
មានំ ជនេតិ ជាតិយា វា គោត្តេន វា កោលបុត្ត-
ភាវេន វា វណ្ណោទក្ខរតាយ វា ធនេន វា អជ្ឈេ-
ន វា កម្មាយតនេន វា សិប្បាយតនេន វា វិជ្ជាភា-
ន វា សុតេន វា បដិភានេន វា អញ្ញតរញ្ញតរេន វា
វត្ថុនា យោ ឱវទ្ទោ មានោ មញ្ញនា មញ្ញិតត្តំ ឧណ្ណ-
តិ ឧន្នទ្ធោ ធជោ សម្បគ្គាហោ កេតុកម្យតា ចិត្ត-
ស្ស អយំ វុច្ចតិ មានោ ។ មក្ខោតិ មក្ខោ មក្ខាយ-
នា មក្ខាយិតត្តំ ធម្មទាយកម្ហិ អយំ វុច្ចតិ មក្ខោ ។
ពុទ្ធស្ស ភគវតោ មានោ ច មក្ខោ ច បហីនា ឧច្ឆិ-
ន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតិំ អនុប្ប-
ាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ មានមក្ខប្បហាយីតិ មានមក្ខ-
ប្បហាយីនោ ។

បុគ្គលអកស្មើនឹងគេមានមានះថាអញខ្ពង់ខ្ពស់ ១ បុគ្គលអកស្មើនឹងគេមានមានះថាអញស្មើ ១ បុគ្គលអកស្មើនឹងគេមានមានះថាអញថោកជាង ១ បុគ្គលអកថោកជាងមានមានះថាអញខ្ពង់ខ្ពស់ ១ បុគ្គលអកថោកជាងមានមានះថាអញស្មើ ១ បុគ្គលអកថោកជាងមានមានះថាអញថោកជាង ១ ។ មានះដោយប្រការ ១០ គឺ បុគ្គលខ្លះ កន្លងលោកនេះ ញុំាងមានះឲ្យកើតព្រោះជាតិ ឬគោត្រឬការកើតជាកូនអកមានត្រកូល ១ ព្រោះភាពជាអកមានរូបល្អ ១ ព្រោះទ្រព្យ ១ ព្រោះការរៀន ១ ព្រោះការងារ ១ ព្រោះសិល្បៈ ១ ព្រោះទីតាំងនៃវិជ្ជា ១ ព្រោះការចេះដឹង ១ ព្រោះសេចក្តីធ្វៀវធ្វាស ១ ព្រោះវត្ថុណាមួយ ១ ការមើលងាយ អាការនៃការមើលងាយ ភាពនៃការមើលងាយ ការលើកតំពស់ ការប្រកាន់ខ្ពស់ ការផ្គងចិត្ត ភាពនៃចិត្តប្រាថ្នាដូចជាង មានសភាពយ៉ាងនេះឯណា នេះលោកហៅថា មានះ ។ ពាក្យថា មក្ខៈ បានដល់សេចក្តីលុបគុណ អាការលុបគុណ ភាពនៃសេចក្តីលុបគុណ អំពើនៃសេចក្តីប្រណែន នេះលោកហៅថា មក្ខៈ ។ មានះនឹងមក្ខៈ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគបានលះបង់ គាស់រំលើងបូសគល់ ធ្វើឲ្យមានតែទីនៅដូចជាទីនៅនៃដើមគ្គោត ឲ្យដល់នូវភាពមិនមានទីកើត មិនឲ្យមានកិរិយាកើតតទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាលះបង់មានះនឹងមក្ខៈ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) លះបង់មានះនឹងមក្ខៈហើយ ។

(๑๔๗) មាឆ្ឌាហំ កតិត្តយិសច្ឆាមិ តំវំ វណ្ណបសញ្ចិ-
តន្តិ មាឆ្ឌាហន្តិ បទសន្ធិ ។ បេ ។ បមាឆុបុព្ពកមេ-
តំ មាឆ្ឌាតិ ។ កតិត្តយិសច្ឆាមីតិ វណ្ណេន ឧបេតំ
សមុបេតំ ឧបាគតំ សមុបាគតំ ឧបបន្នំ សមុបបន្នំ
សមង្គាគតំ តំវំ ភវំ ឥរិយាបថំ កតិត្តយិ-
សច្ឆាមិ ឧទេសិសច្ឆាមិ បញ្ញបេសច្ឆាមិ បដ្ឋបេសច្ឆាមិ
វិវរិសច្ឆាមិ វិភជិសច្ឆាមិ ឧត្តានីករិសច្ឆាមិ បកាសិ-
សច្ឆាមីតិ មាឆ្ឌាហំ កតិត្តយិសច្ឆាមិ តំវំ វណ្ណបសញ្ចិ-
តំ ។ តេនាហ បិង្គិយត្ថេរោ

បហីនមលមោហស្ស មានមក្ខប្បហាយិនោ
មាឆ្ឌាហំ កតិត្តយិសច្ឆាមិ តំវំវណ្ណបសញ្ចិតន្តិ ។

(๑๔๘) តមោនុទោ ពុទ្ធោ សមន្តចក្ខុ
លោកន្តគូ សព្ពភវាតិវត្តោ
អនាសវោ សព្ពទុក្ខប្បហីនោ
សច្ចវ្ហាយោ ព្រហ្មុចាសិតោ មេ ។

(១៤៧) អធិប្បាយពាក្យថា បើដូច្នោះ ខ្ញុំនឹងសំដែងពាក្យប្រកបដោយគុណ ត្រង់ពាក្យថា បើដូច្នោះខ្ញុំ គឺ ការតបទ ។ បេ ។ ពាក្យថា បើដូច្នោះខ្ញុំ ន៎ុះជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា សំដែង គឺ នឹងពោល បង្ហាញ ឲ្យដឹងច្បាស់ តាំងផ្តើម បើក វែកញែក ធ្វើឲ្យពាក់ ប្រកាស នូវពាក្យណា គន្ថៈពាក្យ នឹងសំដី ដែលតប តបព្រម ប្រកប ប្រកបព្រម ចូលដល់ ចូលដល់ព្រម មកដល់ព្រម ដោយគុណ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បើដូច្នោះ ខ្ញុំនឹងសំដែងពាក្យប្រកបដោយគុណ ។ ហេតុនោះ បណ្ឌិយត្ថេរពោលថា

> បើដូច្នោះ ខ្ញុំនឹងសំដែងពាក្យប្រកបដោយគុណ របស់ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់លះបង់មន្ទិលនឹងមោហៈហើយ លះបង់មានៈនឹងមក្ខៈហើយ ។

(១៤៨) ព្រះពុទ្ធទ្រង់បន្ទោបង់ធំងងឹត មានសមន្តចក្ខុ ទ្រង់ដល់ទីបំផុតលោក ប្រព្រឹត្តកន្ទុងហើយនូវកពពាំងពួង មិនមានអាសវៈ ទ្រង់លះបង់ទុក្ខពាំងពួងហើយ មានព្រះនាមដ៏ទៀងទាត់ ខ្ញុំបានចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគប្រសើរបំផុតហើយ ។

(๑๘๙) តមោនុទោ ពុទ្ធោ សមន្តចក្ខូតិ តមោ-
នុទោតិ កតភ ភតតមំ ទោសតមំ មោហតមំ មា-
នតមំ ទិដ្ឋិតមំ កិលេសតមំ ទុច្ចរិតតមំ អន្ធការណំ
អចក្ខុការណំ អញ្ញាណការណំ បញ្ញានិរោធិកំ វិឃា-
តបក្ខិកំ អនិញ្ជនសំវត្តនិកំ ឧទិ បទុទិ ជហិ វិនោ-
ទយិ ព្យន្តីមការិ អនភាវង្គមេសីតិ តមោនុទោ ។
ពុទ្ធោតិ យោ សោ ភតភ ។បេ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ
យិទំ ពុទ្ធោតិ ។ សមន្តចក្ខូតិ សមន្តចក្ខុ វុច្ចតិ
សព្ពញ្ញុតញ្ញាណំ ។បេ។ តថាគតោ តេន សមន្តច-
ក្ខូតិ តមោនុទោ ពុទ្ធោ សមន្តចក្ខុ ។

(๑๙๐) លោកន្តគូ សព្ពភវានំវត្តោតិ លោកោតិ
ឯកោ លោកោ ភវលោកោ ។ ទ្វេ លោកា ស-
ម្បត្តិ ច ភវលោកោ វិបត្តិ ច ភវលោកោ ។ ត-
យោ លោកា តិស្សោ វេទនា ។ ចត្តារោ លោកា
ចត្តារោ អាហារា ។ បញ្ច លោកា បញ្ចុបាទាន-
ក្ខន្ធា ។ ឆ លោកា ឆ អជ្ឈត្តិកានិ អាយតនានិ ។

(១៤៩) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះពុទ្ធទ្រង់បន្ទោបង់ឆន្ទឆឆឹត មានសមន្តចក្ខុ ត្រង់ពាក្យថា បន្ទោបង់ឆន្ទឆឆឹត គឺ ព្រះមានព្រះភាគបានបន្ទោបង់ កំចាត់បង់ លះបង់ បន្សាត់បង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវឆន្ទឆឆឹត គឺរាគៈ ឆន្ទឆឆឹតគឺទោសៈ ឆន្ទឆឆឹតគឺមោហៈ ឆន្ទឆឆឹតគឺមានៈ ឆន្ទឆឆឹតគឺទិដ្ឋិ ឆន្ទឆឆឹតគឺកិលេស ឆន្ទឆឆឹតគឺទុច្ចរិត ធម្មជាតធ្វើឲ្យឆន្ទឆឆឹត ធ្វើមិនឲ្យមានចក្ខុ ធ្វើមិនឲ្យមានញាណ រំលត់ប្រាជ្ញា ប្រព្រឹត្តទៅកាន់ពួកនៃសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ មិនប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីនិព្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បន្ទោបង់ឆន្ទឆឆឹត ។ ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ បានដល់ព្រះមានព្រះភាគ ។ បេ ។ បញ្ញត្តិថា ព្រះពុទ្ធ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ។ ពាក្យថា សមន្តចក្ខុ សេចក្តីថា សព្វញ្ញុតញ្ញាណ លោកហៅថា សមន្តចក្ខុ ។ បេ ។ ព្រះតថាគត ព្រះនាមថាសមន្តចក្ខុ ដោយហេតុនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះពុទ្ធទ្រង់បន្ទោបង់ឆន្ទឆឆឹត មានសមន្តចក្ខុ ។

(១៥០) អធិប្បាយពាក្យថា ទ្រង់ដល់ទីបំផុតលោក ប្រព្រឹត្តកន្លងហើយនូវភពទាំងពួង ត្រង់ពាក្យថា លោក គឺ លោក ១ បានដល់ភវលោក ។ លោក ២ បានដល់សម្បត្តិភវលោក ១ វិបត្តិភវលោក ១ ។ លោក ៣ បានដល់វេទនា ៣ ។ លោក ៤ បានដល់អាហារ ៤ ។ លោក ៥ បានដល់ឧបាទានក្ខន្ធ ៥ ។ លោក ៦ បានដល់អាយតនៈខាងក្នុង ៦ ។

សត្ត លោកា សត្ត វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ ។ អដ្ឋ លោកា អដ្ឋ លោកធម្មា ។ ឆ លោកា ឆ សត្តាយតនា ។ ទស លោកា ទស ឧបក្កិលេសា ។ ឝកាទស លោកា ឝកាទស កាមភវា ។ ទ្វាទស លោកា ទ្វាទសាយតនានិ ។ អដ្ឋារស លោកា អដ្ឋារស ជាតុយោ ។ លោកន្តរិកេ ភវេ លោកសញ្ញ អន្តវតោ អន្តវន្តោ តោដិវតោ តោដិវន្តោ ។ បេ ។ និព្ពានវតោ និព្ពានវន្តោ សោ រុជ្ឈតិសោ ចិណ្ណចរណោ ។ បេ ។ ជាតិជរាមរណសំសារេ ឧត្តិ តស្ស បុនព្ភវេតិ លោកន្តរិកេ ។ សព្ពភវតិវត្តោតិ ភវតិ ខេ ភវ កម្មភវេ ច បដិសន្ធិកោ ច បុនព្ភវេ ។ កតមោ កម្មភវេ ។ បុញ្ញាភិសង្ខារេ អបុញ្ញាភិសង្ខារេ អានេញ្ជាភិសង្ខារេ អយំ កម្មភវេ ។ កតមោ បដិសន្ធិកោ បុនព្ភវេ ។ បដិសន្ធិកា រូបា វេទនា សញ្ញា សង្ខារា វិញ្ញាណំ អយំ បដិសន្ធិកោ បុនព្ភវេ ។ ភវភវ កម្មភវញ្ច បដិសន្ធិភវញ្ច បុនព្ភវំ អតិវត្តោ អតិក្កន្តោ វីតិវត្តោតិ លោកន្តរិកេ សព្ពភវតិវត្តោ ។

លោក ៧ ជានដល់វិញ្ញាណដ្ឋិតិ ៧ ។ លោក ៨ ជានដល់លោកធម៌ ៨ ។ លោក ៩ ជានដល់សត្តាវាស: ៩ ។ លោក ១០ ជានដល់ទបក្ខិ-លេស ១០ ។ លោក ១១ ជានដល់កាមភព ១១ ។ លោក ១២ ជាន ដល់អាយតន: ១២ ។ លោក ១៨ ជានដល់ធាតុ ១៨ ។ ពាក្យថា ទ្រង់ ដល់ទីបំផុតលោក ជានសេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគទៅកាន់ទីបំផុត ដល់ ទីបំផុត ទៅកាន់ទីខាងចុង ដល់ទីខាងចុងនៃលោក ។ បេ ។ ទៅនិព្វាន ដល់និព្វាន ព្រះមានព្រះភាគនោះមានការនៅរួចហើយ មានចរណ:សន្សំ ហើយ ។ បេ ។ កពថ្នីតីការអន្តោលទៅកាន់ជាតិ ជរា នឹងមរណ: របស់ ព្រះអង្គមិនមានទៀយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់ដល់ទីបំផុត លោក ។ ពាក្យថា កព ក្នុងបទថា ប្រព្រឹត្តកន្លងហើយនូវកពគាំងពួង ជានដល់កព ២ គឺកម្មកព ១ បដិសន្ធិកបុនព្ភព ១ ។ កម្មកព តើដូច ម្តេច ។ បុញ្ញាភិសង្ខារ អបុញ្ញាភិសង្ខារ អានេញ្ជាភិសង្ខារ នេះឈ្មោះថា កម្មកព ។ បដិសន្ធិកបុនព្ភព តើដូចម្តេច ។ រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដែលប្រកបដោយបដិសន្ធិ នេះឈ្មោះថាបដិសន្ធិកបុនព្ភព ។ ព្រះមានព្រះភាគជានកន្លង ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវកម្មកពនឹង បដិសន្ធិកបុនព្ភព ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់ដល់ទីបំផុតលោក ប្រព្រឹត្តកន្លងហើយនូវកពគាំងពួង ។

(๑๕๑) អជាសវោ សព្ពទុក្ខប្បហីនោតិ អជាសវោតិ ចត្តារោ អាសវា កាមាសវោ ភវាសវោ ទិដ្ឋាសវោ អវិជ្ជាសវោ ។ តេ អាសវា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតឹអនុប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ អជាសវោ ។ សព្ពទុក្ខប្បហីនោតិ សព្ពំ តស្ស បដិសន្ធិកំ ជាតិទុក្ខំ ជរាទុក្ខំ ព្យាធិទុក្ខំ មរណទុក្ខំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសទុក្ខំ ។ បេ ។ ទិដ្ឋិព្យសនទុក្ខំ បហីនំ សមុច្ឆិន្នំ បដិប្បស្សទ្ធិំ អភព្វុប្បត្តិកំ ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍំ តស្មា ពុទ្ធោ សព្ពទុក្ខប្បហីនោ ។

(๑๕๒) សច្ចវ្ហាយោ ព្រហ្មុនា សំតោ មេតំ សច្ចវ្ហាយោតិ សច្ចសន្ធិសវ្ហាយោ ។ វិមុត្តិ ភគវា សិទ្ធី ភគវា វេស្សភូ ភគវា កកុសន្ធោ ភគវា កោនាគមនោ ភគវា កស្សបោ ភគវា ពុទ្ធោ ភគវាតិ សន្ធិសជាមា សច្ចសន្ធិសវ្ហាយោ ។

(๑๕๑) អធិប្បាយពាក្យថា មិនមានអាសវៈ ទ្រង់លះបង់ទុក្ខគាំងពួង ហើយ ត្រង់ពាក្យថា មិនមានអាសវៈ សេចក្តីថា អាសវៈ៤ គឺកាមាសវៈ១ ភវាសវៈ១ ទិដ្ឋាសវៈ១ អវិជ្ជាសវៈ១ ។ អាសវៈទាំងនោះ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគបានលះបង់ តាស់រំលើងឫសគល់ ធ្វើឲ្យមានតែទីនៅដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ឲ្យដល់នូវភាវមិនកើតមាន មិនឲ្យមានកិរិយាកើតតទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថាមិនមានអាសវៈ ។ ពាក្យថា ទ្រង់លះបង់ទុក្ខគាំងពួងហើយ សេចក្តីថា ជាតិទុក្ខ ជរាទុក្ខ ព្យាធិទុក្ខ មរណទុក្ខ សោកទុក្ខ បរិទេវទុក្ខ ទោមនស្សុបាយាសទុក្ខ ។ បេ ។ ទិដ្ឋិព្យសនទុក្ខ គាំងពួង ដែលប្រកបដោយបដិសន្ធិ ព្រះពុទ្ធនោះបានលះបង់ កាត់ផ្តាច់រម្ងាប់បង់ ធ្វើមិនឲ្យកើតវិញ ហុនដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាមានទុក្ខគាំងពួងលះបង់ហើយ ។

(๑๕๒) ពាក្យថា មានព្រះនាមដ៏ទៀងទាត់ ក្នុងបទថា មានព្រះនាមដ៏ទៀងទាត់ ខ្ញុំបានចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគប្រសើរបួចហើយ សេចក្តីថា ព្រះពុទ្ធ មានព្រះនាមដ៏ទៀងទាត់ដូចគ្នា ។ គឺ ព្រះវិបស្សី ព្រះនាមថាកគវា ព្រះសិខី ព្រះនាមថាកគវា ព្រះវេស្សភូ ព្រះនាមថាកគវា ព្រះកកុសន្ធៈ ព្រះនាមថាកគវា ព្រះកោនាគមនៈ ព្រះនាមថាកគវា ព្រះកស្សបៈ ព្រះនាមថាកគវា ព្រះពុទ្ធដ៏មានព្រះភាគទាំងឡាយ សឹងមានព្រះនាមដូចគ្នា មានព្រះនាមដ៏ទៀងទាត់ស្មើគ្នា ។

ភគវា សក្យមុនិ គោតមោ ពុទ្ធោ ភគវន្តំ សនិទានំ-
មោ សច្ចានិសង្ឃាយតិ តស្មា ពុទ្ធោ សច្ចវាយោ ។
ព្រហ្មចារិតោ មេតិ សោ ភគវា មយា អា-
សិតោ ឧបាសិតោ បយិរុបាសិតោ បរិបុច្ឆិតោ
បរិបញ្ហិតោតិ សច្ចវាយោ ព្រហ្មចារិតោ មេ ។
តេនាហ បិដ្ឋិយត្ថេរោ

តមោនុទោ ពុទ្ធោ សមន្តចក្ខុ
លោកន្តគូ សព្វភវាតិវត្តោ
អនាសវោ សព្វទុក្ខប្បហីនោ
សច្ចវាយោ ព្រហ្មចារិតោ មេតិ ។

(๑๙๓) និដ្ឋោ យថា កុព្ជនកំ បហាយ
ពហុបួលំ កាននំ អារសេយ្យ
ឯវមាហំ អប្បទស្សេ បហាយ
មហោឃតិ ហំសរាជាវ បត្តោ ។

ព្រះសក្យមុនីមានព្រះភាគ មានព្រះនាមដូចគ្នា មានព្រះនាមដ៏ទៀងទាត់ស្មើនឹងព្រះពុទ្ធ មានព្រះភាគច្រើនអង្គនោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថាមានព្រះនាមដ៏ទៀងទាត់ ។ ពាក្យថា ខ្ញុំបានចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគប្រសើរជាងហើយ គឺព្រះមានព្រះភាគនោះ ខ្ញុំបានចូលទៅ ចូលទៅជិត ចូលទៅអង្គុយជិត សាកសួរ ចោទសួរហើយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះនាមដ៏ទៀងទាត់ ខ្ញុំបានចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគប្រសើរជាងហើយ ។ ហេតុនោះ បិង្គិយត្តេរពោលថា

ព្រះពុទ្ធ ទ្រង់បន្ទោបង់ធំងងឹត មានសមន្តចក្ខុ ទ្រង់ដល់នូវទីបំផុតលោក ប្រព្រឹត្តកន្ទងហើយនូវភពទាំងពួង មិនមានអាសវៈ ទ្រង់លះបង់ទុក្ខទាំងពួងហើយ មានព្រះនាមដ៏ទៀងទាត់ ខ្ញុំបានចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគប្រសើរជាងហើយ ។

(១៥៣) (ព្រះបិង្គិយត្តេរពោលថា) ពិជសត្វ លះបង់ព្រៃតូច (មានផ្លែតិច) មកនៅអាស្រ័យ នឹងព្រៃធំ មានផ្លែច្រើន ដូចម្តេចមិញ ខ្ញុំលះបង់បុគ្គលទាំងឆ្ងាយ ដែលមានការឃើញតិច (មកចូលប្រសព្វនឹងព្រះពុទ្ធទ្រង់មានប្រាជ្ញាច្រើន) ដូចហង្សចូលប្រសព្វនូវស្រះ ដែលមានទឹកច្រើន ដូច្នោះឯង ។

(๑๕๔) និដោ យថា កុព្ពនកំ បហាយ ពហុ-ប្ផលំ តានំ អាវសេយ្យាតិ និដោ វុច្ចតិ បក្ខី ។ កិំការណា និដោ វុច្ចតិ បក្ខី ។ ឌេក្ខតុំ ជាយតិ និដោ មាតុកុច្ឆិម្ហា ច អណ្ឌកោសម្ហា ច តំការណា និដោ វុច្ចតិ បក្ខីតិ និដោ ។ យថា កុព្ពនកំ បហា-យាតិ យថា និដោ កុព្ពនកំ រត្តវនកំ អប្បកក្ខំ អប្បេឡនកំ បហាយ ឥមិត្វា អតិក្កមិត្វា វីតិវត្តេត្វា អញ្ញំ ពហុប្ផលំ ពហុកក្ខំ ពហុវុក្ខំ(๑) មហន្តំ តានំ វនសណ្ឌំ អនិកច្ចេយ្យ វិនេយ្យ បដិលភេយ្យ តស្មិំ វនសណ្ឌេ វាសំ កប្បេយ្យាតិ និដោ យថា កុព្ពនកំ បហាយ ពហុប្ផលំ តានំ អាវសេយ្យ ។

(๑๕๕) ឯវមេវំ អប្បនេស្សុ បហាយ មហោឃំ ហំសរាជ្ជបត្តោតិ ឯវន្តិ ឥបម្មសម្បដិទានំ ។

---

๑ ម. ពហុទកំ ។

(១៥៤) ពាក្យថា ទិជសត្វ លះបង់ព្រៃតូច មកនៅអាស្រ័យនឹងព្រៃធំ ដែលមានផ្លែច្រើន ដូចម្តេចមិញ អធិប្បាយថា សត្វស្លាប លោកហៅថា ទិជសត្វ ។ ហេតុអ្វី សត្វស្លាប លោកហៅថា ទិជសត្វ ។ ទិជសត្វតែងកើត ២ លើក គឺ កើតអំពីផ្លែមេ ១ លើក អំពីស្រោមស៊ុត ១ លើក ហេតុនោះ សត្វស្លាបទើបលោកហៅថា ទិជសត្វ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទិជសត្វ ។ ពាក្យថា លះបង់ព្រៃតូច ដូចម្តេចមិញ គឺ ទិជសត្វលះបង់ ចោះបង់ កន្ទង កន្ទងបង់ នូវព្រៃតូច ព្រៃស្តើង ដែលមានចំណីតិច មានទឹកតិច ហើយបាន ចួបប្រសព្វ បានចំពោះនូវព្រៃធំ ដ៏ទៃ ដែលមានផ្លែច្រើន មានចំណីច្រើន មានឈើច្រើន គឺថា គប្បីសម្រេចការនៅក្នុងដងព្រៃនោះ ដូចម្តេចមិញ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទិជសត្វលះបង់ព្រៃតូច មកនៅអាស្រ័យនឹងព្រៃធំ ដែលមានផ្លែច្រើន ដូចម្តេចមិញ ។

(១៥៥) អធិប្បាយពាក្យថា ខ្ញុំលះបង់បុគ្គលគាំងឲ្យ ដែលមានការយើញតិច (មកចួបប្រសព្វព្រះពុទ្ធ ទ្រង់មានប្រាជ្ញាច្រើន) ដូចហង្សចួបប្រសព្វ នូវស្រះដែលមានទឹកច្រើន ដូច្នោះឯង ត្រង់ពាក្យថា ដូច្នោះឯង គឺ ជាពាក្យញុំាងសេចក្តីឧបមាឲ្យសម្រេច ។

អប្បមេយ្យេ បមាយាតិ យោ ច ពារី ព្រាហ្មណោ យេ
ចញ្ញេ តស្ស អាចរិយា ពុទ្ធំ ភគវន្តំ ឧទ្ទិស្ស អប្ប-
មេយ្យា បរិត្តេយ្យា ឋោកេយ្យា ឱមកេយ្យា លា-
មកេយ្យា ជតុក្កេយ្យា ។ តេ ព្រាហ្មណេ អប្បមេ-
យ្យេ បរិត្តេយ្យេ ឋោកេយ្យេ ឱមកេយ្យេ លាម-
កេយ្យេ ជតុក្កេយ្យេ បហាយ បជហិត្វា អតិក្កមិ-
ត្វា សមតិក្កមិត្វា ពុទ្ធំ ភគវន្តំ អក្ខេយ្យំ សេដ្ឋេយ្យំ
វិសេដ្ឋេយ្យំ ខុត្តមេយ្យំ បវរំ អសមំ អសមសមំ
អប្បដិភាគំ អប្បដិបុគ្គលំ នេវតិនេរំ ឆវសកំ
បុរិសសីហំ បុរិសនាគំ បុរិសាជញ្ញំ បុរិសនិសភំ
បុរិសធោរយ្ហំ ទេសេលំ តាទិំ អនិកច្ចំ វិន្ទិ បដិលភិំ ។

ពាក្យថា លះបង់បុគ្គលទាំងឡាយ ដែលមានការឃើញតិច សេចក្តីថា ពាវរីព្រាហ្មណ៍ណា នឹងពួកជនដទៃណាជាអាចារ្យ របស់ពាវរីព្រាហ្មណ៍នោះ បើប្រៀបផ្ទឹមនឹងព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ទៅជាអ្នកមានការឃើញតិច មានការឃើញស្គួចស្តើង មានការឃើញថោកថយ មានការឃើញអូនថយ មានការឃើញលាមក មានការឃើញអាក្រក់ ។ ខ្ញុំលះបង់ ចោះបង់ កន្ទង កន្ទងបង់នូវព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ដែលមានការឃើញតិច មានការឃើញស្តើងស្គួច មានការឃើញថោកថយ មានការឃើញអូនថយ មានការឃើញលាមក មានការឃើញអាក្រក់ មកចួប ប្រសព្វ បាន ចំពោះនូវព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ទ្រង់ឃើញដ៏លើស ទ្រង់ឃើញដ៏ប្រសើរ ទ្រង់ឃើញវិសេស ទ្រង់ឃើញឧត្តម ព្រះអង្គជាបុគ្គលប្រសើរ រកបុគ្គលស្មើមិនមាន ព្រះអង្គស្មើដោយព្រះពុទ្ធ ដែលមិនមានបុគ្គលស្មើ គ្មានចំណែកប្រៀប មិនមានបុគ្គលប្រៀប ទ្រង់ជាទេវតាវិសេស ជាឥន្ទទេវតា ទ្រង់ជានាគសក: ជាបុរិសសីហ: ជាបុរិសនាគ ជាបុរិសអាជានេយ្យ ជាបុរិសនិសភ: ជាអ្នកនាំទៅនូវធុរៈរបស់បុរស ជាទេសពល ជាតាទិបុគ្គល ។

យថាវ មហាសោ មហន្តំ មាឧសភតំ វា សរំ
អឆោតត្តំ វា ឧទហំ មហាសមុទ្ទំ វា អត្តោញ្ជំ អមិ-
តោឧកំ អឯកច្ចេយ្យ វាឧច្ចេយ្យ បដិលភេយ្យ ឱរមេវ
បិដ្ឋិយោ ព្រាហ្មណោ ពុទ្ធំ ភគវន្តំ អត្តោញ្ជំ អមិ-
តតេជំ បភិន្នញាណំ វាវដចក្កំ បញ្ចាបភេឧកុសលំ
អឯកតប្បដិសម្ភិទំ ចតុវេសារជ្ជប្បត្តំ សុទ្ធាធិមុត្តំ
សេតប្បច្ចត្តំ អទ្ទយភាណឺ តាទិ តថាបដិញ្ញំ អបរិត្តំ
មហន្តំ កម្ពីរំ អប្បមេយ្យំ ឧប្បរិយោតាឡ្ហំ ឥហុ-
តំ សាតរសមំ ឧទ្ធច្ចុបេក្ខាយ សមង្គាភតំ អតុលំ
វិបុលំ អប្បមេយ្យំ តំ តាទិសំ បវេឧតមក្ខាទិធំ សំ-
ឧេរុមិវ(១) ឧតាំ ភវុទ្ធមិវាធិជាំ សីហាមិវ មិតាំ

---

๑ ម. មេរុមិវ ។

ដូចហង្ស គប្បីចួប ប្រសព្វ បានចំពោះ នូវស្រះធំដែលមនុស្សក្រសាង
ក្តី អនោតត្តស្រះក្តី មហាសមុទ្រក្តី ដែលមិនកម្រើក មានទឹកពាប់មិនអស់
យ៉ាងណា ខ្ញុំឈ្មោះបិង្គិយព្រាហ្មណ៍ បានចួប ប្រសព្វ បានចំពោះនូវ
ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ព្រះអង្គមិនកម្រើក មានតេជៈពាប់មិនបាន មាន
ញាណបែកធ្លាយ មានចក្ខុបើកហើយ ព្រះអង្គឆ្លៀងឆ្លាសក្នុងប្រភេទនៃ
ប្រាជ្ញា ព្រះអង្គបានបដិសម្ភិទា បានចតុវេសារជ្ជញាណ ទ្រង់មាន
ព្រះទ័យចុះស៊ប់ក្នុងផលសមាបត្តិដ៏បរិសុទ្ធ ទ្រង់មានអត្តភាពមិនផ្សែងគ្នា
ទ្រង់មិនពោលពីរព្រះឧស្ឋ ទ្រង់មិនញាប់ញ័រ ទ្រង់មានការប្តេជ្ញាខ្ជៀង
ទ្រង់មិនតូច ទ្រង់ធំ ទ្រង់មានប្រាជ្ញាជ្រៅ ទ្រង់មានប្រាជ្ញាប្រមាណ
មិនបាន ទ្រង់មានប្រាជ្ញាមិនអាចអ្នកណាស្មង់បាន ទ្រង់មានវតន:
ច្រើន ទ្រង់ស្មើដោយសាគរ ទ្រង់ប្រកបដោយទេក្ខា ៦ ទ្រង់មានព្រះ
គុណធំទូលាយ ថ្វឹងមិនបាន ប្រមាណមិនត្រូវ ព្រះមានព្រះភាគនោះ
ទ្រង់ប្រកបដោយតាទិគុណ ទ្រង់ជាអ្នកពោលដ៏ប្រសើរជាងជនអ្នកពោល
ទាំងឡាយ ដូចកុំសិនេរុ ប្រសើរជាងភ្នំទាំងឡាយ ឬដូចគ្រុឌ ប្រសើរ
ជាងទិជសត្វទាំងឡាយ ឬក៏ដូចសីហៈ ប្រសើរជាងពួកម្រិគ ពុំនោះសោត

ឯតមត្ថំ អណ្ណាតុំ ជិនបវរំ អនិកច្ចំ វិន្ទិ បដិលភិត្ថ

ឝវមាហំ អប្បឌេស្ស បហាយ មហោឌឍំ ហំសវិ-

វជ្ជបត្តោ ។ តេនាហ បិង្គិយត្ថេរោ

ឥដោ យថា ភុព្ភនកំ បហាយ

ពហុប្ផលំ កានឥំ អាវសេយ្យ

ឝវមាហំ អប្បឌេស្ស បហាយ

មហោឌឍំ ហំសវិវជ្ជបត្តោតិ ។

(๑๕๖) យេមេ បុព្ពេ វិយាកំសុ (ហុរំ

គោតមសាសនា)

ឝច្ចាសិ ឝតិ ភវិស្សតិ

សព្ពន្តំ ឝតិហីតិហំ

សព្ពន្តំ តក្កាវឆ្ឆនំ ។

ដូចសមុទ្រ ប្រសើរជាងអន្លង់ទឹកតាំងពាយ ព្រះអង្គជាព្រះដ៏នស្រី ដ៏ប្រសើរ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំលះបង់បុគ្គលតាំងពាយដែលមានការឃើញតិច (មកចួបប្រសព្វព្រះពុទ្ធទ្រង់មានប្រាជ្ញាច្រើន) ដូចហង្សដែលចួបប្រសព្វនូវស្រះ មានទឹកច្រើន ដូច្នោះឯង ។ ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្ថេរពោលថា

ពិដសត្វលះបង់ព្រៃតូច (មានផ្លែតិច) មកនៅអាស្រ័យនឹងព្រៃធំ មានផ្លែច្រើន ដូចម្តេចមិញ ខ្ញុំលះបង់បុគ្គលតាំងពាយ ដែលមានការឃើញតិច (មកចួបប្រសព្វនឹងព្រះពុទ្ធទ្រង់មានប្រាជ្ញាច្រើន) ដូចហង្សចួបប្រសព្វនូវស្រះ មានទឹកច្រើន ដូច្នោះឯង ។

(១៩៦) ជនតាំងពាយណា ក្នុងកាលមុន (អំពីសាសនានៃព្រះគោតម) ជនតាំងពាយនោះ បានព្យាករហើយថា ហេតុមានមកហើយ ដូច្នេះ ។ នឹងមានតទៅ ដូច្នេះ ។ ពាក្យតាំងអស់នោះ (មិនមាន់ប្រាកដទេ) ជាពាក្យដើម្បីស្តាប់បុគ្គលដទៃ ពាក្យតាំងអស់នោះ ជាពាក្យធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះឲ្យបម្រើន (ខ្ញុំមិនពេញចិត្តនឹងពាក្យនោះឡើយ) ។

(๑๕๗) យេមេ ឃុព្ភេ វិយាកំសូតិ យេតិ យោ ច ពាវរី ព្រាហ្មណោ យេ ចញ្ញេ តស្ស អាចរិយា តេ សក្កំ ឥន្ទ្តិ សក្កំ ទេវិន្ទ្តិ សក្កំ វុច្ចំ សក្កំ លទ្ធិំ សក្កំ អជ្ឈាសយំ សក្កំ អធិប្បាយំ ឥច្ចាកំសុ អាចរិយវាទិសុ ឧសយវាទិសុ បញ្ញវាទិសុ បដ្ឋវាទិសុ វិវរវាទិសុ វិភជ្ជវាទិសុ ឧត្តានវាទិកំសុ បកាសេសុន្តិ យេមេ ឃុព្ភេ វិយាកំសុ ។

(๑๕๘) ឥមំ តោតមសាសនាតិ ឥមំ តោតមសាសនា បរំ តោតមសាសនា បុរេ តោតមសាសនា បឋមតរំ តោតមសាសនា ពុទ្ធសាសនា ជិនសាសនា តថាគតសាសនា ឧទ្ទេសាសនា អរហន្តសាសនាតិ ឥមំ តោតមសាសនា ។

សោឡសមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(១៩៧) ពាក្យថា ជនទាំងឡាយណា . . . ជនទាំងឡាយនោះ បានព្យាករហើយ ត្រង់ពាក្យថា ជនទាំងឡាយណា គឺ ពាវរីព្រាហ្មណ៍ណា នឹងពួកជនដទៃណា ជាអាចារ្យរបស់ពាវរីព្រាហ្មណ៍នោះ ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះបានព្យាករ ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក វែកញែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាសនូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន សេចក្តីគួររបស់ខ្លួន សេចក្តីគាប់ចិត្តរបស់ខ្លួន លទ្ធិរបស់ខ្លួន អធ្យាស្រ័យរបស់ខ្លួន សេចក្តីប៉ុនប៉ងរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជនទាំងឡាយណា . . . ជនទាំងឡាយនោះ បានព្យាករហើយ ។

(១៩៨) ពាក្យថា កុងកាលមុនអំពីសាសនានៃព្រះគោតម គឺ កុងកាលមុនអំពីសាសនាព្រះគោតម ដទៃអំពីសាសនាព្រះគោតម កុងកាលមុនដំបូងអំពីសាសនាព្រះគោតម កុងកាលមុនបង្អស់ អំពីសាសនាព្រះគោតម អំពីសាសនាព្រះពុទ្ធ អំពីសាសនាព្រះជិនស្រី អំពីសាសនាព្រះតថាគត អំពីសាសនាព្រះពុទ្ធជាទេវតា អំពីសាសនាអរហន្ត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កុងកាលមុន អំពីសាសនានៃព្រះគោតម ។

(๑๕๙) ឥច្ចាសិ ឥតិ អវិសុតីតិ ឃំ ករ
អសិ ឃំ ករ អវិសុតីតិ ឥច្ចាសិ ឥតិ អវិសុតិ ។

(๑๖๐) សព្ពន្តំ ឥតិហីតិហន្តំ សព្ពំ តំ ឥតិ-
ហីតិហំ ឥតិកិរាយ បរម្បរាយ បិដកសម្បទាយ
តក្កហេតុ នយហេតុ អាការបរិវិតក្កេន ទិដ្ឋិនិជ្ឈា-
នក្ខន្តិយា ន សាមំ សយមភិញ្ញាតំ ន អត្តប្បច្ចក្ខំ
ធម្មំ កថយីសូតិ សព្ពន្តំ ឥតិហីតិហំ ។

(๑๖๑) សព្ពន្តំ តក្កាវចរន្តំ សព្ពន្តំ
តក្កាវចរំ វិតក្កាវចរំ សង្កប្បាវចរំ កាម-
វិតក្កាវចរំ ព្យាបាទវិហឹសាវិតក្កាវចរំ ញាតិ-
វិតក្កាវចរំ ជនបទវិតក្កាវចរំ អមរវិតក្កាវចរំ

(១៥៩) ពាក្យថា ហេតុមានមកហើយ ដូច្នេះ ។ នឹងមានតទៅដូច្នេះ ។ គឺ ពួកថា ហេតុយ៉ាងនេះ ឆ្លាប់មានមកហើយ ពួកថា ហេតុយ៉ាងនេះ នឹងមានតទៅខាងមុខ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ហេតុមានហើយ ដូច្នេះ ។ នឹងមានតទៅដូច្នេះ ។ ។

(១៦០) ពាក្យថា ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យដឿីស្តាប់បុគ្គលដទៃ គឺ ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យដឿីស្តាប់បុគ្គលដទៃ ដោយពួកដូច្នេះ ។ ដោយពួក ។ គ្នា ដោយការផ្លែផ្លំនឹងគ្នា ដោយហេតុនៃការត្រិះរិះ ដោយហេតុនៃការគេ្នគោន់ ដោយការដញ្ជឹងគិតតាមអាការៈ ដោយការយល់ ការពិនិត្យ នឹងការគិតគូរ គឺថា ជនទាំងនោះសំដែងធម៌ ដែលមិនបានត្រាស់ដឹងចំពោះខ្លួនឯង មិនជាក់ច្បាស់ចំពោះខ្លួនឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យដឿីស្តាប់បុគ្គលដទៃ ។

(១៦១) ពាក្យថា ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះឲ្យចម្រើន គឺ ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះ ឲ្យចម្រើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះផ្សេង ។ ឲ្យចម្រើន ធ្វើតម្រិះ ឲ្យចម្រើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះក្នុងកាម ឲ្យចម្រើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះ ក្នុងព្យាបាទនឹងការបៀតបៀនឲ្យចម្រើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះ ក្នុងញាតិឲ្យចម្រើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះ ក្នុងជនបទឲ្យចម្រើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះ ក្នុងការមិនស្លាប់ ឲ្យចម្រើន

បរានុទ្ទយតាបដិសំយុត្តវិតក្កាវ្ហនំ លាភសក្ការសិ-

លោកបដិសំយុត្តវិតក្កាវ្ហនំ អនវញ្ញត្តិបដិសំយុត្ត-

វិតក្កាវ្ហនន្តិ សព្ពន្តំ តក្កាវ្ហនំ ។ តេនាហ

បិដ្ឋិយត្តេកេ

យេមេ បុព្ពេ វិយាកំសុ (ហុរំ

គោតមសាសនា)

ឥច្ចាសិ ឥតិ ភវិស្សតិ

សព្ពន្តំ ឥតិហីតិហំ

សព្ពន្តំ តក្កាវ្ហនន្តិ ។

(๑๖๒) ឯតោ តមនុធាវីនោ ឥតិមា សោ បកត្ថកេ

គោតមោ ភូរិបញ្ញាណោ គោតមោ ភូរិមេធសោ ។

ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះ ដែលប្រកបដោយសេចក្តីអាណិត បំពោះបុគ្គលដទៃឲ្យ
ចម្រើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះប្រកបដោយលាភសក្ការៈនឹងសេចក្តីសរសើរឲ្យ
ចម្រើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះ ប្រកបដោយការមិនចង់ឲ្យគេមើលងាយឲ្យ
ចម្រើន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យ
ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះឲ្យចម្រើន ។ ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្ថេរពោលថា
ជនទាំងឡាយណា ក្នុងកាលមុន (អំពីសាសនានៃព្រះគោតម)
ជនទាំងឡាយនោះបានព្យាករហើយថា ហេតុមានមកហើយ
ដូច្នេះ ។ នឹងមានតទៅដូច្នេះ ។ ពាក្យទាំងអស់នោះ (មិនទាន់
ប្រាកដទេ) ជាពាក្យដឿីស្តាប់បុគ្គលដទៃ ពាក្យទាំងអស់នោះ
ជាពាក្យធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះឲ្យចម្រើន (ខ្ញុំមិនពេញចិត្តនឹងពាក្យ
នោះឡើយ) ។

(១៦២) ព្រះគោតមនោះ តែមួយព្រះអង្គឯង ទ្រង់បន្ទោបង់
ឆន្ទៈ គង់នៅជាសុខ ទ្រង់មានស្មារតីរឿង ទ្រង់ធ្វើពន្លឺ
(ដល់លោក) ព្រះគោតម មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ
ព្រះគោតម មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ។

(๑๖๓) ฝเคา ตมตุฆาสีเสาตัง ฝเคาตัง กตกา ปฏิญฺญาสงฺโคเธน ฝเคา อตุลิยเชฏฺเฐน ฝเคา ตณฺหาปหานเชฏฺเฐน ฝเคา ฝกตฺตาตภาเคาตัง ฝเคา ฝกตฺตาตเทาเสาตัง ฝเคา ฝกตฺตาตเมาเหาตัง ฝเคา ฝกตฺตนิกฺกิเลเสาตัง ฝเคา ฝกายนมกฺกัง กเคาตัง ฝเคา ฝเคา อนฺตรำ สมฺภาสมฺโภติ อกิสมฺภาโตติ ฝเคา ฯ

กถำ กตกา ปฏิญฺญาสงฺโคเธน ฝเคา ฯ กตกา ธมาเกา สมาเธา สุสฺสาธฺยาเก-เสา กเรฺยน เยาฏฺเฐน สมฏฺฐกเรา ปม-เมน วยสา อกามกาเน มาตาปิตูนำ อสฺสุ-มุขานำ เกธนฺตานำ วิลปนฺตานำ ญาติสงฺฆำ ปหาย

(๑๖๓) អធិប្បាយពាក្យថា តែមួយព្រះអង្គឯង ទ្រង់បន្ទោបង់ធំងឹត គង់នៅជាសុខ ត្រង់ពាក្យថា តែមួយព្រះអង្គឯង គឺ ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ដោយចំណែកនៃបព្វជ្ជា តែមួយព្រះអង្គឯង ដោយសេចក្តីថាមិនមានបុគ្គលជាគម្រប់ពីរ តែមួយព្រះអង្គឯង ដោយសេចក្តីថាលះបង់តណ្ហា តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ច្រាសចាកភគៈដោយចំណែកមួយ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ច្រាសចាកទោសៈដោយចំណែកមួយ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ច្រាសចាកមោហៈ ដោយចំណែកមួយ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់មិនមានកិលេសដោយចំណែកមួយ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ស្តេចទៅកាន់ផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គលមួយនាក់ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុត្រាស់ដឹង នូវសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ ដ៏ប្រសើរ តែមួយព្រះអង្គ ។

ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ដោយចំណែកបព្វជ្ជា តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នៅក្នុង មានព្រះកេសាខ្មៅស្រិល ប្រកបដោយវ័យដ៏ចម្រើន គឺបឋមវ័យ កាលព្រះមាតានឹងព្រះបិតា មិនសព្វព្រះហឫទ័យ (នឹងការចេញបព្វជ្ជា) មានព្រះភ័ក្ត្រជោកដោយទឹកព្រះនេត្រ ទ្រង់ព្រះកន្សែង ពិលាប ទ្រង់កំលះបង់ពពួកញាតិ

សទ្ធំ យកវសបលិពោធំ ឆឌ្ឌេត្វា បុត្តទារបលិពោធំ ឆឌ្ឌេត្វា ញាតិបលិពោធំ ឆឌ្ឌេត្វា មិត្តាមច្ចបលិពោធំ ឆឌ្ឌេត្វា កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញានភារំ ឧបភុញ្ជា ឃតោ ចរតិ វិចរតិ ឥរិយតិ វត្តេតិ ចាលេតិ យបេតិ យាបេតីតិ ឃរំ ភគវា បព្ពជ្ជាសង្ខាតេន ឃតោ ។

ភគវំ ភគវា អនុតិយដ្ឋេន ឃតោ ។ សោ ឃរំ បព្ពជិតោ សមានោ អរញ្ញវនបត្ថានិ បន្តានិ សេនាសនានិ បដិសេវតិ អប្បសទ្ទានិ អប្បនិក្ខោសានិ វិជនវាតានិ មនុស្សរាហសេយ្យកានិ បដិសល្លានសារុប្បានិ សោ ឃតោ ភុញ្ជតិ ឃតោ តិដ្ឋតិ ឃតោ និសីទតិ ឃតោ សេយ្យំ កប្បេតិ ឃតោ គាមំ បិណ្ឌាយ បវិសតិ ឃតោ បដិក្កមតិ(១) ឃតោ រហោ និសីទតិ ឃតោ ចង្កមំ អធិដ្ឋាតិ ឃតោ ចរតិ វិចរតិ(២) ឥរិយតិ វត្តេតិ ចាលេតិ យបេតិ យាបេតីតិ ឃរំ ភគវា អនុតិយដ្ឋេន ឃតោ ។

---

๑ ម. ឯកោ អតីក្កមតិ ឯកោ បដិក្កមតិ ។ ๒ វិហរតិ ។

កាត់បលិពោធ ក្នុងយកវាសនាំងអស់ កាត់បលិពោធ ក្នុងបុត្រនឹងព្រះជាយា កាត់បលិពោធ ក្នុងញាតិ កាត់បលិពោធ ក្នុងមិត្តនឹងអាមាត្យ ទ្រង់ជាក់ព្រះកេសានឹងព្រះមស្សុ ទ្រង់ប្រដាប់ព្រះពស្ត្រជ្រលក់ទឹកចត់ ស្តេចចេញចាកព្រះពាជដំណាក់ ចូលទៅកាន់ផ្នួស ដល់សិប្តន្ទូវគាពជាអ្នកមិនមានកង្វល់ តែមួយព្រះអង្គឯង ទ្រង់ចរ ត្រាច់ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ដោយចំណែកបព្វជ្ជា យ៉ាងនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ដោយសេចក្តីថាមិនមានបុគ្គលជាគម្រប់ពីរ តើដូចម្តេច ។ ព្រះអង្គទ្រង់ផ្នួសយ៉ាងនេះហើយ ទ្រង់សេពចំពោះព្រៃតូចនឹងព្រៃធំ ជាសេនាសនៈស្ងាត់ មិនមានសំឡេង មិនមានសូរគឹកកង ប្រាសចាកខ្យល់ដែលកើតអំពីសរីរៈនៃជន ជាសេនាសនៈដ៏ស្ងប់ស្ងាត់របស់មនុស្ស ដ៏សមគួរដល់ការពួនសម្ងំ ព្រះអង្គទ្រង់ពុទ្ធដំណើរតែមួយអង្គឯង ទ្រង់បិត តែមួយអង្គឯង ទ្រង់គង់ តែមួយអង្គឯង ទ្រង់សម្រេចការផ្ងុំ តែមួយអង្គឯង ទ្រង់ចូលទៅបិណ្ឌបាតកង្នែស្រុក តែមួយអង្គឯង ទ្រង់ត្រឡប់មកវិញ តែមួយអង្គឯង ទ្រង់គង់កង្នែទីរហោស្ថាន តែមួយអង្គឯង ទ្រង់អធិដ្ឋានបង្ក្រឹម តែមួយអង្គឯង ទ្រង់ចរ ត្រាច់ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ តែមួយអង្គឯង ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ដោយសេចក្តីថាមិនមានបុគ្គលជាគម្រប់ពីរ យ៉ាងនេះ ។

កថំ ភគវា តណ្ហាបហានេ ឣកោ ។ សោ ឣវំ ឣកោ អនុតយោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិ-តត្តោ វិហរន្តោ ឆដ្ឋា នេរញ្ជាយ តីរេ ពោធិរុក្ខ-មូលេ មហាបធានំ បធហន្តោ មារំ សសេនំ(๑) ឆ-មុចិ បមត្តពន្ធុំ វិធមិត្វា តណ្ហាំ ជាលិនិ សរិតំ វិសត្តិកំ បដិហិ វិនោទេសិ ព្យន្តីមកាសិ អនភា-វង្គមេសិ ។

តណ្ហា ទុតិយោ បុរិសោ ទីឃមទ្ធាន សំសរំ
ឥត្តភាវញ្ញថាភាវំ សំសារំ នាតិវត្តតិ
ឣតមាទីនវំ ញត្វា តណ្ហា ទុក្ខស្ស សម្ភវំ
វីតតណ្ហា អនាទានោ សតោ ភិក្ខុ បរិព្វជេតិ ។

ឣវំ ភគវា តណ្ហាបហានេ ឣកោ ។

កថំ ភគវា ឣកន្តវីតភកោតិ ឣកោ ។ ភគវា បហីនត្តា ឣកន្តវីតភកោតិ ឣកោ ។

---

๑ សសេនំ កណ្ហំ ។

ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ដោយសេចក្តីថាលះបង់តណ្ហា តើដូចម្តេច ។ ព្រះអង្គតែមួយព្រះអង្គឯង មិនមានបុគ្គលជាគម្រប់ពីរយ៉ាង-នេះហើយ ទ្រង់មិនប្រហែស មានព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកម្តៅកិលេស មានព្រះទ័យបញ្ជូនទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ទ្រង់តាំងសេចក្តីព្យាយាមធំ ទៀបគល់ពោធិព្រឹក្ស ក្បែរឆ្នេរស្ទឹងនេរញ្ជរា ទ្រង់កំចាត់បង់មារព្រមទាំងសេនា ដែលជាអ្នកមិនលះបង់អកុសលធម៌ ជាផ្ទៅពង្សនៃបុគ្គលប្រហែស ទ្រង់លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវតណ្ហាមានបណ្តាញ ដែលហូរទៅ ផ្សាយទៅ ក្នុងអារម្មណ៍ផ្សេងៗ ។

> បុរសដែលមានតណ្ហាជាគម្រប់ពីរ រមែងអន្ទោលទៅកាន់ភាពនៃប្រការនេះ នឹងភាពនៃប្រការដទៃ អស់កាលដ៏វែង មិនកន្លងនូវសង្សារបាន កិក្ខុអ្នកមានស្មារតី មិនមានសេចក្តីប្រកាន់ ច្រាសចាកតណ្ហា ដឹងច្បាសនេះហើយ តែងបៀសរង់ នូវការកើតនៃទុក្ខ ព្រោះតណ្ហា ។

ព្រះមានព្រះភាគតែមួយព្រះអង្គឯង ដោយសេចក្តីថាលះបង់តណ្ហា យ៉ាងនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគតែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ច្រាសចាកភគៈដោយចំណែកមួយ តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ច្រាសចាកភគៈដោយចំណែកមួយ ព្រោះទ្រង់លះភគៈហើយ ។

នោសស្ស បហីនត្តា ឯកន្តវីតនោសោតំ ឯកោ ។

មោហស្ស បហីនត្តា ឯកន្តវីតមោហោតំ ឯកោ ។

កិលេសានំ បហីនត្តា ឯកន្តនិក្កិលេសោតំ ឯកោ ។

កថំ ភគវា ឯកាយនមគ្គំ កតោតំ ឯកោ ។

ឯកាយនមគ្គោ វុច្ចតិ ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានា ។ បេ ។

អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ។

ឯកាយនំ ជាតិខយន្តទស្សី

មគ្គំ បជានាតិ ហិតានុកម្បី

ឯតេន មគ្គេន តរីសុ បុព្ពេ

តរិស្សន្តិ ចេវ តរន្តិ ឱឃំ ។

ឯវំ ភគវា ឯកាយនមគ្គំ កតោតំ ឯកោ ។

ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ប្រាសចាកទោស: ដោយចំណែកមួយ ព្រោះទ្រង់លះទោស:ហើយ ។ ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ប្រាសចាកមោហ:ដោយចំណែកមួយ ព្រោះទ្រង់លះមោហ:ហើយ ។ ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់មិនមានកិលេស ដោយចំណែកមួយ ព្រោះទ្រង់លះកិលេសទាំងឡាយហើយ ។

ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ស្តេចទៅកាន់ផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯង តើដូចម្តេច ។ សតិប្បដ្ឋាន ៤ ។ បេ ។ មគ្គដ៏ប្រសើរមានអង្គ ៨ លោកហៅថា ផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯង ។

ព្រះពុទ្ធទ្រង់ឃើញ នូវទីបំផុតនៃធម៌ជាទីអស់ជាតិ ទ្រង់អនុគ្រោះ នូវប្រយោជន៍ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវផ្លូវ ជាទីទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯង ចំណែកអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ឆ្លងហើយក្នុងអតីត នឹងឆ្លងកាលអនាគត កំពុងឆ្លងកាលបច្ចុប្បន្ន នូវខុយ: តាមផ្លូវនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ស្តេចទៅកាន់ផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯង យ៉ាងនេះ ។

កតំ ភគវា ឯតោ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិ-
សម្ពុទ្ធោតិ ឯតោ ។ ពោធិ វុច្ចតិ ចតូសុ មគ្គេសុ
ញាណំ បញ្ញា បញ្ញិន្ទ្រិយំ បញ្ញាពលំ ។ បេ ។ ធម្ម-
វិចយសម្ពោជ្ឈង្គោ វីមំសា វិបស្សនា សម្មាទិដ្ឋិ ។
ភគវា តេន ពោធិញ្ញាណេន សព្ពេ សង្ខារា អនិច្ចា-
តិ ពុជ្ឈិ ។ បេ ។ យន្តិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្ពន្តំ
និរោធធម្មន្តិ ពុជ្ឈិ ។ អថវា យំ ពុជ្ឈិតព្ពំ អនុពុជ្ឈិ-
តព្ពំ បដិពុជ្ឈិតព្ពំ សម្ពុជ្ឈិតព្ពំ អធិគន្តព្ពំ ផុសិតព្ពំ
សច្ឆិកាតព្ពំ សព្ពន្តំ តេន ពោធិញ្ញាណេន ពុជ្ឈិ
អនុពុជ្ឈិ បដិពុជ្ឈិ សម្ពុជ្ឈិ អធិគច្ឆិ ផុសេសិ សច្ឆា-
កាសិ ។ ឯវំ ភគវា ឯតោ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ
អភិសម្ពុទ្ធោតិ ឯតោ ។

ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ត្រាស់ដឹង សម្មាសម្ពោធិញ្ញាណដ៏ប្រសើរ តែមួយព្រះអង្គ តើដូចម្តេច ។ ញាណ បញ្ញា បញ្ញិន្ទ្រិយ បញ្ញាពលៈ ។ បេ ។ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គ វីមំសា វិបស្សនា សម្មាទិដ្ឋិ ក្នុងមគ្គ ៤ លោកហៅថា ពោធិ ។ ដោយសារពោធិញ្ញាណនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទើបទ្រង់ត្រាស់ដឹងថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ ។ ត្រាស់ដឹងថា របស់ណានីមួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅវិញជាធម្មតា ។ ម្យ៉ាងទៀត ធម្មជាតណា ដែលបណ្ឌិត គប្បីដឹង គប្បីត្រាស់ដឹងតាម គប្បីត្រាស់ដឹងចំពោះ គប្បីត្រាស់ដឹងព្រម គប្បីបាន គប្បីពាល់ត្រូវ គប្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងតាម ត្រាស់ដឹងចំពោះ ត្រាស់ដឹងព្រម បានពាល់ត្រូវ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវធម្មជាតទាំងអស់នោះ ដោយសារពោធិញ្ញាណនោះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ តែមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះហេតុទ្រង់ត្រាស់ដឹងសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណដ៏ប្រសើរ តែមួយព្រះអង្គ យ៉ាងនេះ ។

តមត្ថោតិ កតរា ភគតមំ ឧោសតមំ មោហតមំ មានតមំ ទិដ្ឋតមំ កិលេសតមំ ទុច្ចរិតតមំ អត្ថការណំ អធម្មការណំ អញ្ញាណការណំ បញ្ញាទិវេធិតំ វិយាតបត្តិកំ អនិញ្ជនសំវត្តនិកំ ឆុទិ បឆុទិ បដហិ វិនោទេសិ ព្យន្តីមកាសិ អនភាវង្គមេសិ ។ អាសីនោតិ និសិន្នោ តតរា ចាសាណាតេ ចេតិយេតិ អាសីនោ ។

ឆតស្ស បសេ្ស អាសីនំ មុនិំ ទុក្ខស្ស ចារកុំ

សារតា បយិរុទាសន្តិ តេវិជ្ជា មច្ចុហាយិនោតិ ។

ឯវំ តតរា អាសីនោ ។ អថរា តតរា សញ្ជោសុ-ក្កបដិបស្សទ្ធត្តា(១) អាសីនោ សោ វុដ្ឋាសោ ចិណ្ណចរណោ ។បេ។ ជាតិជរាមរណសំសារោ ឆិន្នំ តស្ស បុនព្ភវោតិ ឯវម្បិ តតរា អាសីនោតិ ឯតោ តមត្ថមាសីនោ ។

---

๑ ម. អច្ឆោសុក្កបដិបស្សទ្ធត្តា ។

ពាក្យថា ទ្រង់បន្ទោបង់ធំងធឹត គឺ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បន្ទោបង់ ចំណាកចោល លះបង់ ចោះបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវធំងធឹតគឺរាគៈ ធំងធឹតគឺទោសៈ ធំងធឹតគឺមោហៈ ធំងធឹតគឺមានៈ ធំងធឹតគឺទិដ្ឋិ ធំងធឹតគឺកិលេស ធំងធឹតគឺទុច្ចរិត គ្រឿងធ្វើឲ្យធំងធឹត ធ្វើមិនឲ្យមានចក្ខុ ធ្វើមិនឲ្យមានការដឹង នាំឲ្យរលត់បញ្ញា ជាចំណែកនៃសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ មិនប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីនិព្វាន ។ ពាក្យថា ទ្រង់គង់នៅជាសុខ គឺ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ជិតបាសាណកចេតិយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថាទ្រង់គង់នៅជាសុខ ។

ពួកសាវ័កដែលបានវិជ្ជា៣ លះបង់នូវមច្ចុ តែងចូលទៅអង្គុយ
ជិតព្រះមុនិ ទ្រង់ដល់ត្រើយនៃទុក្ខ ទ្រង់គង់នៅក្បែរខាងក្នុ ។

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាទ្រង់គង់នៅជាសុខ យ៉ាងនេះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅជាសុខ ព្រោះព្រះអង្គគ្របសង្កត់សេចក្តីខ្វល់ខ្វាយទាំងអស់ ព្រះអង្គមានការនៅ (ក្នុងអរិយវាស) នៅរួចហើយ មានចរណៈសន្សំហើយ ។ បេ ។ ភពថ្មី គឺជាតិ ជរា មរណៈ សង្សារ នៃព្រះអង្គមិនមាន ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាទ្រង់គង់នៅជាសុខ យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) តែមួយព្រះអង្គឯង ទ្រង់បន្ទោបង់ធំងធឹត គង់នៅជាសុខ ។

(๑๖๔) ปุถุตมา เสา ปภงฺกเรติ ปุถุตมาติ ปุถุตมา(๑) ปณฺฑิเตา ปญฺญา พุทฺธิมา ญาณี วิภาวี เมธาวี ฯ ปภงฺกเรติ อาโลกกเรา ขิกาสกเร ธีปงฺกเร อุชฺโชตกเร ปชฺโชตกเรติ ปุถุตมา เสา ปภงฺกเร ฯ

(๑๖๕) เสาตเมา ภูริปญฺญาโณติ เสาตเมา ภูริปญฺญาโณ ญาณปญฺญาโณ ปญฺญาธโร ปญฺญาเกตุ ปญฺญาธิปเตยฺยา วิจยพหุโล ปวิจยพหุโล ขิกฺขายธพหุโล สเมกฺขายธธมฺโม วิภูตวิหารี สจฺจวิเตา สจฺจพหุโล สจฺจุเกา สนฺถิฏฺโฐ สเปฺปาโณ สปฺปญฺเญ สธาธิมุตฺเตา สธาธิปเตยฺยา ฯ

ธโร ราชสฺส ปญฺญาโณ ภูเมา ปญฺญาณมกฺขาเต ราชา ราชสฺส ปญฺญาโณ ภูตา ปญฺญาณมิติ ฯ

---

๑ ม. ปุถุตมา มถุตมา ฯ

(១៦៤) ពាក្យថា ព្រះគោតមនោះ ទ្រង់មានវស្ទ្បុរង្ករឿង ទ្រង់ធ្វើពន្ធឹ (ដល់លោក) ត្រង់ពាក្យថា ទ្រង់មានវស្ទ្បុរង្ករឿង គឺ ទ្រង់មានពន្ធឹជាបណ្ឌិត មានប្រាជ្ញា មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង មានញាណមានប្រាជ្ញាក្ខឹប្បាស់ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងកំណាយកិលេស ។ ពាក្យថា ទ្រង់ធ្វើពន្ធឹ គឺ ទ្រង់ធ្វើឲ្យឃើញច្បាស់ ទ្រង់ធ្វើពន្ធឹ ទ្រង់ធ្វើប្រទីប ទ្រង់ធ្វើរស្មឹ ទ្រង់ធ្វើពន្ធឹសព្វ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះគោតមនោះ ទ្រង់មានវស្ទ្បុរង្ករឿង ទ្រង់ធ្វើពន្ធឹ (ដល់លោក) ។

(១៦៥) ពាក្យថា ព្រះគោតមមានបញ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ គឺ ព្រះគោតម ទ្រង់មានបញ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ មានញាណជាគ្រឿងប្រាកដ មានប្រាជ្ញាជាទង់ជ័យ មានប្រាជ្ញាជាទង់ មានប្រាជ្ញាជាអធិបតី ច្រើនដោយការពិចារណា ច្រើនដោយការពិចារណាសព្វ ច្រើនដោយការប្រមើលមើល មានការប្រមើលមើលជាធម្មតា ជ្រាបច្បាស់ជាប្រក្រតី ប្រព្រឹត្តដោយប្រាជ្ញានោះ ច្រើនដោយប្រាជ្ញានោះ ធ្ងន់ដោយប្រាជ្ញានោះ ទៅទៀកប្រាជ្ញានោះ ទោរទៀកប្រាជ្ញានោះ ឈមទៀកប្រាជ្ញានោះ បង្អោនទៀកប្រាជ្ញានោះ យកប្រាជ្ញានោះជាអធិបតី ។

រថមានទង់ជាគ្រឿងប្រាកដ ក្លើងមានផែ្សងជាគ្រឿងប្រាកដ ដែនមានស្តេចជាគ្រឿងប្រាកដ ស្ត្រីមានកស្តាជាគ្រឿងប្រាកដ ។

ឯវមេវ តោតមោ ភូរិបញ្ញោណោ ញាណបញ្ញោ-ណោ បញ្ញាពលោ បញ្ញាគតិ បញ្ញាធិបតេយ្យោ វិចយពហុលោ បវិចយពហុលោ ឱក្កាយនពហុលោ សមោក្កាយនជន្ទោ វិភូតវិហារី តច្ឆរិតោ តព្ភហុលោ តក្ករុតោ តន្និន្នោ តបេក្ខាណោ តបព្ភារោ តធិមុ-ត្តោ តទាធិបតេយ្យោតិ តោតមោ ភូរិបញ្ញោណោ ។

(๑๖๖) តោតមោ ភូរិមេធសោតិ ភូរិ វុច្ចតិ បឋវី ។ បឋវីសមាយ(๑) វិបុលាយ វិត្ថតាយ បញ្ញាយ សមន្នាគតោ ។ មេធា វុច្ចតិ បញ្ញា យា បញ្ញា បជានតា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មា-ទិដ្ឋិ ។ កកវា ឥមាយ មេធាយ បញ្ញាយ ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុប-បន្នោ(๒) សមន្នាគតោ តស្មា ពុទ្ធោ ភូរិមេធសោតិ(๓)

---

๑ ម. តាយ បឋវីសមាយ បញ្ញាយ ។ ๒ ម. សម្បន្នោ ។ ๓ ម. សុមេធសោតិ ។

ព្រះគោតម ទ្រង់មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ មានញាណជាគ្រឿងប្រាកដ មានប្រាជ្ញាជាទង់ជ័យ មានប្រាជ្ញាជាទង់ មានប្រាជ្ញាជាអធិបតី ច្រើនដោយការពិចារណា ច្រើនដោយការពិចារណាសព្វ ច្រើនដោយការប្រមើលមើល មានការប្រមើលមើលជាធម្មតា ជ្រាបច្បាស់ជាប្រក្រតី ប្រព្រឹត្តដោយប្រាជ្ញានោះ ច្រើនដោយប្រាជ្ញានោះ ធ្ងន់ដោយប្រាជ្ញានោះ ទេរៅរកប្រាជ្ញានោះ ទោរទៅរកប្រាជ្ញានោះ ឈមទៅរកប្រាជ្ញានោះ បង្អែនទៅរកប្រាជ្ញានោះ យកប្រាជ្ញានោះជាអធិបតី យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះគោតមមានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ ។

(១៦៦) ពាក្យថា ព្រះគោតមទ្រង់មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី អធិប្បាយថា ប្រថពី លោកហៅថា ផែនដី ។ ព្រះគោតម ទ្រង់ប្រកបដោយប្រាជ្ញាស្មើដោយប្រថពី ដ៏ធំទូលាយ ។ បញ្ញា លោកហៅថា មេធា បានដល់ ប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វែង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រកប ប្រកបព្រម ចូលទៅដិតដល់ ចូលទៅដិតដល់ព្រម ដល់សិប់ ដល់សិប់ព្រម រួបរួមដោយមេធាគឺប្រាជ្ញានេះ ហេតុនោះព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាមានប្រាជ្ញាដូចផែនដី

โคตโมติ ภควาเมตสฺมา ฯ เตนาหา ปิณฺฑิยาลุโภ

ฯเปฯ ตมนุธาสีติ ปุคฺคลาธิฏฺฐานาย โข ปเนตาย

โคตโมติ ภควาปิมญฺเญเวตา โคตโมติ ภควาเมตสฺมา ฯ

(๑๖๗) โย เมธมฺมเทเสสิ สนฺทิฏฺฐิกมกาลิกํ

ตณฺหาขยมนีติกํ ยสฺส นตฺถิ อุปมา กฺวจิ ฯ

(๑๖๘) โย เม ธมฺมเทเสสีติ โยติ

โย เสา ภควา สยมฺภู อนาจริยโก ปุพฺเพ

อนนุสฺสุเตสุ ธมฺเมสุ สามํ สจฺจานิ อภิสมฺพุชฺฌิ

ตตฺถ จ สพฺพญฺญุตํ ปตฺโต พเลสุ จ วสีภาวํ ฯ

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះគោតមទ្រង់មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ។

ហេតុនោះ ព្រះបង្គិយត្ថេរពោលថា

ព្រះគោតមអគ្គនោះ តែមួយព្រះអគ្គឯង ទ្រង់បន្ទោបង់ធំតគង់នៅជាសុខ ទ្រង់មានស្មើរឆើរឿង ធ្វើពន្លឺ (ដល់លោក) ព្រះគោតមមានប្រាជ្ញា ជាគ្រឿងប្រាកដ ព្រះគោតមមានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ។

(១៦៧) ព្រះគោតមអគ្គណា ទ្រង់សំដែងធម៌ហើយ ដល់ខ្ញុំ ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ដែលជាធម៌មិនមានឧបមា ក្នុងទីណាមួយ ។

(១៦៨) ពាក្យថា ព្រះគោតមអគ្គណា ទ្រង់សំដែងធម៌ដល់ខ្ញុំ ត្រង់ពាក្យថា អគ្គណា គឺ ព្រះមានព្រះភាគអគ្គណា ទ្រង់កើតឯង មិនមានអាចារ្យ ត្រាស់ដឹងសច្ចៈទាំងឡាយដោយព្រះអគ្គឯង ក្នុងធម៌ទាំងឡាយដែលមិនធ្លាប់ឮមកក្នុងកាលមុន ព្រះអគ្គទ្រង់ដល់នូវភាពជាសព្វញ្ញូក្នុងសច្ចៈទាំងនោះផង ទ្រង់ដល់នូវភាពជាអកុសាត់កង់ពលៈទាំងឡាយផង ។

ជម្ម្មនេសេសិតំ ជម្ម្មន្តិ អាធិកល្យាណំ មជ្ឈេក-
ល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ
កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ សតិប្បដ្ឋានេ(๑)
។ បេ ។ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ និព្ពានញ្ច និព្ពានគា-
មិនិញ្ច បដិបទំ អាចិក្ខតិ ទេសេសិ បញ្ញបេសិ
បដ្ឋបេសិ វិវរិ វិភជិ ឧត្តានីមកាសិ បកាសេសីតិ
យោ មេ ជម្ម្មនេសេសិ ។

(๑๖๙) សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកន្តិ សន្ទិដ្ឋិកំ អកា-
លិកំ ឯហិបស្សិកំ ឱបនយិកំ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពំ
វិញ្ញូហីតិ ឯវំ សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកំ ។ អថ វា យោ
និដ្ឋវ ជម្មេ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ភាវេតិ តស្ស
មគ្គសច្ច អនន្តរា សមនន្តរា អនិកច្ឆតេវ ផលំ
វិន្ទតិ បដិលភតីតិ ឯវម្បិ សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកំ ។

---

๑ ម. បត្តាវោ សតិប្បដ្ឋានេ ។

ពាក្យថា ទ្រង់សំដែងនូវធម៌ ត្រង់ពាក្យថា នូវធម៌ គឺ ទ្រង់ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក វែកញែក ធ្វើឲ្យពាក់ ប្រកាស នូវព្រហ្មចរិយធម៌ មានពីរោះបទដើម ពីរោះបទកណ្តាល ពីរោះបទចុង ព្រមទាំងអត្ថ ទាំងព្យញ្ជនៈ ដ៏ពេញបរិបូណ៌បរិសុទ្ធទាំងអស់ផង សតិប្បដ្ឋានផង ។ បេ ។ អដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរផង និព្វានផង បដិបទាជាដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វានផង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះគោតមអង្គណា ទ្រង់សំដែងនូវធម៌ដល់ខ្ញុំ ។

(១៦៩) ពាក្យថា ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល គឺ ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល ជាធម៌គួរដល់ឯហិបស្សវិធី គួរបង្អោនមកទុកក្នុងខ្លួន ជាធម៌ដែលវិញ្ញូជនទាំងឡាយ គប្បីដឹងចំពោះខ្លួន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល យ៉ាងនេះ ។ មួយទៀត បុគ្គលណា ចម្រើនអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ កំពុងប្រព្រឹត្ត បុគ្គលនោះរមែងជួប បាន បានចំពោះ នូវផលកំពុងលាប់ លាប់ស្មើនៃមគ្គនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល យ៉ាងនេះក៏បាន ។

យថា មនុស្សា តាលំ ឆេត្វា អនន្តរា ន លភន្តិ តាលំ អាភេតុំ នេវាយំ ឆេទោ ។ យោ និដ្ឋេ ឆេទោ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ភាវេតិ តស្ស មគ្គស្ស អនន្តរា សមនន្តរា អនិកច្ចតោ ខលំ វិនិតិ បដិលភតិ ន បរត្ថ ន បរលោកេ ឯវំ អតាលំ តន្តិ សន្ធិដ្ឋិកមតាលំ ។

(๑๗๐) តណ្ហាក្ខយមនីតិកន្តិ តណ្ហាតិ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្ម-តណ្ហា ។ តណ្ហាក្ខយន្តិ តណ្ហាក្ខយំ រាគក្ខយំ ទោ-សក្ខយំ មោហក្ខយំ កិលេសក្ខយំ ទុបបត្តិក្ខយំ បដិស-ន្ធិក្ខយំ ភវក្ខយំ សំសារក្ខយំ វដ្តក្ខយំ ។ អនីតិកន្តិ ន្តិ វុច្ចន្តិ កិលេសា ច ខន្ធា ច អភិសង្ខារា ច ។ ន្តិបច្ឆាធំ ន្តិរូបសមោ ន្តិបដិនិស្សគ្គោ ន្តិ-បដិបស្សទ្ធិ អមតំ និព្ពានន្តិ តណ្ហាក្ខយមនីតិកំ ។

មនុស្សទាំងឡាយឲ្យទ្រព្យ ប្រកបដោយកាល មិនបានផលក្នុងលំដាប់ រមែងវង់ចាំកាលយ៉ាងណា ធម៌នេះមិនមែនយ៉ាងនោះទេ ។ បុគ្គលណា ចម្រើនអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរក្នុងបច្ចុប្បន្ន បុគ្គលនោះ រមែងជួប បាន បាន ចំពោះ នូវផលក្នុងលំដាប់ លំដាប់ស្មើនៃមគ្គនោះ មិនមែនបានក្នុងពេលដទៃ មិនមែនបានក្នុងលោកដទៃទេ ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាលយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល ។

(១៧០) ពាក្យថា ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា គឺ ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា អស់រាគៈ អស់ទោសៈ អស់មោហៈ អស់គតិ អស់ឧបបត្តិ អស់បដិសន្ធិ អស់ភព អស់សង្សារ អស់វដ្តៈ ។ ពាក្យថា មិនមានចង្រៃ សេចក្តីថា កិលេស ខន្ធ នឹងអភិសង្ខារ លោកហៅថា ចង្រៃ ។ ការលះចង្រៃ ការស្ងប់ចង្រៃ ការរលាស់ចោលចង្រៃ ការគ្របសង្កត់ចង្រៃ អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ។

(១៧១) យស្ស ឆត្តំ ឧបមា កុច្ចតំ យស្សាតំ ឆត្តញ្ញេសុ ។ ឆត្តំ ឧបមាតំ ឧបមា ឆត្តំ ឧបធិជា ឆត្តំ សធិសំ ឆត្តំ បដិភាគោ ឆត្តំ ឆ សំវិជ្ជតំ ឆុបលព្ភតំ ។ កុច្ចតំ កុច្ច កាមិច្ច កត្តច្ច អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វាតំ យស្ស ឆត្តំ ឧបមា កុច្ច ។ តេនាហ បដិច្ចយត្តេ

យោ មេធម្មមនេសេសំ សច្ចំដ្ឋកមកាលិកំ

តណ្ហាក្ខយមធិតិកំ យស្ស ឆត្តំ ឧបមា កុច្ចតំ ។

(១៧២) កិច្ច តម្ហា វិប្បវសសិ មុហុត្តមបិ បដិច្ចយ

គោតមា ភូរិបញ្ញាណា គោតមា ភូរិមេធសា ។

សោឡសមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(១៧១) អធិប្បាយពាក្យថា ដែលជាធម៌មិនមានឧបមាក្នុងទីណាមួយ ត្រង់ពាក្យថា ធម៌ បានដល់ និព្វាន ។ ពាក្យថា មិនមានឧបមា គឺ មិនមានការប្រៀប មិនមានសេចក្តីប្រៀបធៀប មិនមានភាពស្មើគ្នា មិនមានមិនមានត្រឹម មិនបាន នូវចំណែកប្រៀប ។ ពាក្យថា កន្លងទីណាមួយ គឺ កន្លងទីណាមួយ កន្លងទីណា ។ កន្លងទីនីមួយ ជាខាងក្នុង ឬខាងក្រៅ ឬទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដែលជាធម៌មិនមានឧបមាកន្លងទីណាមួយ ។ ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្តេរពោលថា

> ព្រះគោតមអង្គណា ទ្រង់សំដែងធម៌ហើយ ដល់ខ្ញុំ ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផល មិនរង់ចាំកាល ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ដែលជាធម៌មិនមានឧបមា កន្លងទីណាមួយ ។

(១៧២) (ពាវរីព្រាហ្មណ៍សួរថា) បពិត្រព្រះបិង្គិយៈ ចុះលោកម្ចាស់ ជ្រាបច្បាស់អំពីព្រះគោតម ទ្រង់មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ អំពីព្រះគោតម មានប្រាជ្ញាដូចផែនដីនោះ សូម្បីមួយរំពេចដែរឬ ។

(១៧៣) តតិដ្ឋ តម្ហា វិប្បវសសីតិ តតិដ្ឋ តម្ហា ពុទ្ធម្ហា វិប្បវសសិ(១) អបេសិ អបគច្ឆសិ វិជហោសីតិ តតិដ្ឋ តម្ហា វិប្បវសសិ ។

(១៧៤) មុហុត្តមបិ បិដ្ឋិយាតិ មុហុត្តម្បិ ខណម្បិ លយម្បិ វសេ្សម្បិ អត្តម្បីតិ មុហុត្តមបិ(២) ។ បិដ្ឋិ-យាតិ ពាវរី តំ ឧត្តារំ ជានេន អាលបតិ(៣) ។

(១៧៥) តោតមា ភូរិបញ្ញាណាតិ តោតមា ភូរិបញ្ញាណា ញាណបញ្ញាណា បញ្ញាធជា បញ្ញា-កេតុម្ហា បញ្ញាឥន្ទ្រិយម្ហា វិចយពហុលា បវិចយ-ពហុលា ឱក្កាយនពហុលា សមោក្កាយនធម្មា វិភូតវិហារិម្ហា តច្ឆរិតា តព្ភហុលា តក្កុកា តន្និដ្ឋា តប្បោណា តប្បព្ភារ តទធិមុត្តា តទាធិបតេយ្យម្ហាតិ តោតមា ភូរិបញ្ញាណា ។

---

១ ម. កិំសុ តម្ហា វិប្បវសីតិ កិំសុ ពុទ្ធម្ហា វិប្បវសិ ។ ២ ម. មុហុត្តមបិ សិង្គិយាតិ មុហុត្តំបិ ខណំបិ លយំបិ វយំបិ អទ្ធុំបីតិ មុហុត្តមបិ សិង្គិយ ។ ៣ ម. សិង្គិយាតិ ពាវរី តំ ឧត្តារំ នាមេន អាលបតីតិ ឧត្តំ ។

(១៧៣) ពាក្យថា ចុះលោកម្ចាស់ ឆ្លាប់ឃ្លាតអំពីព្រះគោតមនោះដែរឬ គឺ ចុះលោកម្ចាស់ ឆ្លាប់ឃ្លាតឃ្លា ឃ្លាតចេញ ថយចេញ រៀរចេញ អំពីព្រះពុទ្ធនោះដែរឬ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ចុះលោកម្ចាស់ ឆ្លាប់ឃ្លាតអំពីព្រះគោតមនោះដែរឬ ។

(១៧៤) ពាក្យថា បពិត្រព្រះបិង្គិយៈ . . . សូម្បីមួយរំពេច គឺ សូម្បីមួយរំពេច មួយខណៈ មួយស្របក់ មួយចំណែក មួយថ្ងៃ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) សូម្បីមួយរំពេច ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះបិង្គិយៈ គឺ ពាវរីព្រាហ្មណ៍ ហៅចៅនោះដោយនាម ។

(១៧៥) ពាក្យថា អំពីព្រះគោតម ទ្រង់មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ គឺ អំពីព្រះគោតមទ្រង់មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ មានញាណជាគ្រឿងប្រាកដ មានប្រាជ្ញាជាធង់ជ័យ មានប្រាជ្ញាជាធង់ យកប្រាជ្ញាជាអធិបតី ច្រើនដោយការពិចារណា ច្រើនដោយការពិចារណាសព្វ ច្រើនដោយការប្រមើលមើល មានការប្រមើលមើលព្រមជាធម្មតា ជ្រាបច្បាស់ជាប្រក្រតី ប្រព្រឹត្តដោយប្រាជ្ញានោះ ច្រើនដោយប្រាជ្ញានោះ ធ្ងន់ដោយប្រាជ្ញានោះ ទេរៅរកប្រាជ្ញានោះ ទោរៅរកប្រាជ្ញានោះ ឈមៅរកប្រាជ្ញានោះ ទុនៅរកប្រាជ្ញានោះ យកប្រាជ្ញានោះជាអធិបតី ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) អំពីព្រះគោតម ទ្រង់មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ ។

(๑๗๖) តោតមោ ភូរិមេធសាតិ ភូរិ វុច្ចតិ បឋវី ។ ភគវា ឥមាយ បឋវីសមាយ វិបុលាយ វិត្ថតាយ បញ្ញាយ សមន្នាគតោ ។ មេធា វុច្ចតិ បញ្ញា យា បញ្ញា បជានឆា ។បេ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។ ភគវា ឥមាយ មេធាយ បញ្ញាយ ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាគតោ តស្មា ពុទ្ធោ ភូរិមេធសោតិ តោតមោ ភូរិមេធសា ។ តេនាហ សោ ពាវរី ព្រាហ្មណោ

កិន្នុ តម្ហា វិប្បវសសិ មុហុត្តមបិ បិដ្ឋិយ

តោតមោ ភូរិបញ្ញោណោ តោតមោ ភូរិមេធសាតិ ។

(๑๗๗) យោ តេ ធម្មមទេសេសិ សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកំ

តណ្ហាក្ខយមនីតិកំ យស្ស នត្ថិ ឧបមា ក្វចិ ។

(១៧៦) ពាក្យថា អំពីព្រះគោតម មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី សេចក្តីថា ប្រថពី លោកហៅថា ផែនដី ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រកបដោយប្រាជ្ញាស្មើដោយផែនដី ដ៏ធំទូលាយនេះ ។ ប្រាជ្ញា លោកហៅថា មេធា ប្រាជ្ញាដែលដល់ ប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ប្រកប ប្រកបព្រម ចូលទៅដិតដល់ ចូលទៅដិតដល់ព្រម ដល់ស៊ប់ ដល់ស៊ប់ព្រម រួបរួម ដោយមេធាគឺប្រាជ្ញានេះ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាមានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ។ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) អំពីព្រះគោតម មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ។ ហេតុនោះ ពាវរីព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

បពិត្រព្រះបិង្គិយៈ ចុះលោកម្ចាស់ ឆ្ងាប់ឃ្លាតអំពីព្រះគោតម ទ្រង់មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ អំពីព្រះគោតម មានប្រាជ្ញាដូចផែនដីនោះ សូម្បីមួយរំពេចដែរឬ ។

(១៧៧) ព្រះគោតមអង្គណា ទ្រង់សំដែងធម៌ដល់លោកម្ចាស់ ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ដែលជាធម៌មិនមានឧបមា កន្ធពីណាមួយ ។

(๑๗๘) យោ តេ ធម្មមនេសេសិតំ យោតំ យោ សោ តតោ ។ បេ ។ តត្ថ ច សព្ពញ្ញុតំ បត្តោ ពលេសុ ច វសីភាវំ ។ ធម្មមនេសេសិតំ ធម្មដ្ឋំ អាធិកល្យាណំ ។ បេ ។ ឯញ្ជនតាមិឯញ្ជ បដិបទំ អាចិក្ខតិ ទេសេសិ បញ្ញបេសិ បដ្ឋបេសិ វិវរិ វិភជិ ឧត្តានីមតាសិ បតាសេសីតិ យោ តេ ធម្មមនេសេសិ ។

(๑๗๙) សន្ទិដ្ឋិកមតាលិកន្តិ សន្ទិដ្ឋិកំ អតាលិកំ ឱហិបស្សិកំ ឧបនយិកំ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពំ វិញ្ញូហីតិ វិវរិ សន្ទិដ្ឋិកមតាលិកំ ។ អថវា យោ ឯដ្ឋេវ ធម្មេ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ភាវេតិ តស្ស មគ្គសច្ច អនន្តរា សមនន្តរា អនិកច្ឆតេវ ផលំ វិន្ទតិ បដិលភតីតិ វិវរិ សន្ទិដ្ឋិកមតាលិកំ(๑) ។

๑ ម. សន្ទិដ្ឋិកំ អតាលិកន្តិ យេវិ ។

(១៧៨) ត្រង់ពាក្យថា ព្រះគោតមអគ្គ្ណា ត្រង់សំដែងធម៌ដល់លោកម្ចាស់ ត្រង់ពាក្យថា អគ្គ្ណា គឺ ព្រះមានព្រះភាគអគ្គ្ណា ។ បេ ។ ត្រង់ដល់នូវភាពជាសព្វញ្ញូ ក្នុងសច្ចៈនោះផង នូវភាពជាអ្នកស្ទាត់ក្នុងពលៈទាំងឡាយផង ។ ពាក្យថា ត្រង់សំដែងធម៌ ត្រង់ពាក្យថា ធម៌ គឺ ត្រង់ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក វែកញែក ធ្វើឲ្យពក់ប្រកាស នូវព្រហ្មចរិយធម៌ មានពីរោះបទដើម ។ បេ ។ នូវបដិបទាជាដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វានផង ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ព្រះគោតមអគ្គ្ណា ត្រង់សំដែងធម៌ដល់លោកម្ចាស់ ។

(១៧៩) ពាក្យថា ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល គឺ ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល ជាធម៌គួរដល់ឯហិបស្សវិធី គួរបង្អោនមកទុកក្នុងខ្លួន ជាធម៌ដែលវិញ្ញូជនទាំងឡាយគប្បីដឹងចំពោះខ្លួន ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល យ៉ាងនេះ ។ មួយទៀត បុគ្គលណាចម្រើនអដ្ឋង្គិកមគ្គ ដ៏ប្រសើរក្នុងបច្ចុប្បន្ន បុគ្គលនោះ រមែងច្បួប ចាន ចានចំពោះនូវផលក្នុងលំដាប់លំដាប់នៃមគ្គនោះ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល យ៉ាងនេះក៏ចាន ។

យថា មនុស្សា តាលិកតំ ឆឌ្ឌំ ឥត្វា អនន្តរា ឯ
លកន្តិ តាលំ អាគមេន្តិ ឯវាយំ ឆម្ភោ ។ យោ
ធិដ្ឋេវ ឆម្ភេ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ភាវេតិ តស្ស
មគ្គសច្ច អនន្តរា សមនន្តរា អនិកច្ចតោ ឥលំ វិន្តិ
បដិលភតិ ឯ បរត្ត ឯ បរលោកេ ឋិំ អតាលិកន្តិ
សន្ទិដ្ឋិកមតាលិកំ ។

(๑๘๐) តណ្ហាក្ខយមនីតិកន្តិ តណ្ហាតិ រូបត-
ណ្ហា សទ្ទតណ្ហា កន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្ព-
តណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ តណ្ហាក្ខយន្តិ តណ្ហាក្ខយំ
ភគក្ខយំ ទោសក្ខយំ មោហក្ខយំ តតិក្ខយំ ឧបបត្តិ-
ក្ខយំ បដិសន្ធិក្ខយំ ភវក្ខយំ សំសារក្ខយំ វដ្តក្ខ-
យំ ។ អនីតិកន្តិ ឥតិ រុច្ចន្តិ តាលេសា ឯ ខន្ធា
ឯ អតិសង្ខារ ឯ ។ ឥតិប្បហានំ ឥតិរូបសមោ
ឥតិប្បដិនិស្សគ្គោ ឥតិប្បដិប្បស្សទ្ធិ អមតំ និព្ភានន្តិ
តណ្ហាក្ខយមនីតិកំ ។

មនុស្សទាំងឡាយឲ្យទ្រព្យ ប្រកបដោយកាល រមែងមិនបានផល ក្នុងលំដាប់ តែងរង់ចាំកាលយ៉ាងណា ធម៌នេះមិនមែនយ៉ាងនោះទេ ។ បុគ្គលណាចម្រើនអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរក្នុងបច្ចុប្បន្ន បុគ្គលនោះរមែងបួប បានបានចំពោះនូវផលក្នុងលំដាប់ លំដាប់ស្មើនៃមគ្គនោះ មិនមែនបានក្នុងពេលដទៃ មិនមែនបានក្នុងលោកដទៃទេ ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាលយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល ។

(១៨០) ពាក្យថា ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា គឺ ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា អស់រាគៈ អស់ទោសៈ អស់មោហៈ អស់គតិ អស់ឧបបត្តិ អស់បដិសន្ធិ អស់ភព អស់សង្ខារ អស់វដ្តៈ ។ ពាក្យថា មិនមានចង្រៃ សេចក្តីថា កិលេស ១ខ្នង នឹងអភិសង្ខារ លោកហៅថាចង្រៃ ។ ការលះចង្រៃ ការរម្ងាប់ចង្រៃ ការរលាស់ចោលចង្រៃ ការត្រួបសង្កត់ចង្រៃ អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ។

[๑๘๑] យស្ស ឆត្តំ ឧបមា កុម្ភីតំ យស្សាតំ ឆំញាឆស្ស ។ ឆត្តំ ឧបមាតំ ឧបមា ឆត្តំ ឧបឆិតា ឆត្តំ សឆិសំ ឆត្តំ បដិកាកោ ឆត្តំ ឆ សំវិដ្ឋតំ ឆុបលព្ភតីតំ ឆត្តំ ឧបមា ។ កុម្ភីតំ កុម្ភំ កាំម្ហិ ចំ កាត្តុចំ អជ្ឈត្តំ ឯ ពហិទ្ធា ឯ អជ្ឈត្តពហិទ្ធា ឯតំ យស្ស ឆត្តំ ឧបមា កុម្ភំ ។ តេនាហ សោ ពារវី ព្រាហ្មណោ

យោ តេ ឆម្មមនេសេសិ សន្ធិដ្ឋិកមកាលិកំ

តណ្ហាកុយមនីតិកំ យស្ស ឆត្តំ ឧបមា កុម្ភីតំ។

[๑๘๒] ឆាហំ តម្ហា វិប្បវសាមិ អុហុត្តមបិ ព្រាហ្មណា

តោតមា កុវិប្បញ្ញោណា តោតមា កុវិមេឆសា ។

(១៨១) ពាក្យថា ដែលជាធម៌មិនមានទបមា ក្នុងទីណាមួយ ត្រង់ពាក្យថា ដែលជាធម៌ ចានដល់និព្វាន ។ ពាក្យថា មិនមានទបមា គឺ មិនមានការប្រៀប មិនមានសេចក្តីប្រៀបធៀប មិនមានភាពស្មើគ្នា មិនមាន មិនមានព្រម មិនបាននូវចំណែកប្រៀប ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) មិនមានទបមា ។ ពាក្យថា ក្នុងទីណាមួយ គឺ ក្នុងទីណាមួយ ក្នុងទីណា ។ ក្នុងទីនីមួយ ជាខាងក្នុង ឬខាងក្រៅ ឬទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ដែលជាធម៌មិនមានទបមា ក្នុងទីណាមួយ ។ ហេតុនោះ ពាវរីព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

ព្រះគោតមអង្គណា ទ្រង់សំដែងធម៌ដល់លោកម្ចាស់ ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ដែលជាធម៌មិនមានទបមា ក្នុងទីណាមួយ ។

(១៨២) (ព្រះបិង្គិយត្ថេរពោលថា) បពិត្រព្រាហ្មណ៍ អាត្មាមិនគ្រាប់ឃ្លាត អំពីព្រះគោតម ទ្រង់មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ អំពីព្រះគោតម មានប្រាជ្ញាដូចផែនដីនោះ សូម្បីមួយរំពេចទេ ។

(១៨៧) ឆាឡាភិញ្ញោ តម្ហា វិប្បវសាមីតិ អឡាភិញ្ញោ តម្ហា ពុទ្ធម្ហា ឆ វិប្បវសាមិ ឆ អវេមិ ឆ អបេក្ខាមិ ឆ វិនា ហោមីតិ ឆឡាភិញ្ញោ តម្ហា វិប្បវសាមិ ។

(១៨៤) មុហុត្តមបិ ព្រាហ្មណាតិ មុហុត្តម្បិ ខណម្បិ លយម្បិ វិសរ្ជម្បិ អត្តម្បីតិ មុហុត្តមបិ ។ ព្រាហ្មណាតិ តារវេន អាតុលំ អាលបតិ ។

(១៨៥) គោតមា ភូរិបញ្ញាណាតិ គោតមា ភូរិបញ្ញាណា ញាណបញ្ញាណា បញ្ញាធជា បញ្ញា-កេតុម្ហា បញ្ញាធិបតេយ្យម្ហា វិចយពហុលា បវិចយ-ពហុលា ឱក្ខាយនពហុលា សមោក្ខាយនធម្មា វិភូតវិហារិម្ហា តច្ឆរិតា តព្ភហុលា តក្កុកា តន្ធិជ្ជា តបេ្បាណា តប្បញ្ញក តនធមុគ្គា តនាធិបតេយ្យ-ម្ហាតិ គោតមា ភូរិបញ្ញាណា ។

(១៨៣) ពាក្យថា អាត្មាមិនធ្លាប់ឃ្លាតអំពីព្រះគោតមនោះ គឺ អាត្មាមិនធ្លាប់ឃ្លាតឃ្លា មិនគេចចេញ មិនថយចេញ មិនរៀរចេញ ចាកព្រះពុទ្ធនោះទេ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អាត្មាមិនធ្លាប់ឃ្លាតអំពីព្រះគោតមនោះទេ ។

(១៨៤) ពាក្យថា បពិត្រព្រាហ្មណ៍ . . . សូម្បីមួយរំពេច គឺ សូម្បីមួយរំពេច មួយខណៈ មួយស្របក់ មួយចំណែក មួយថ្ងៃ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូម្បីមួយរំពេច ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រាហ្មណ៍ គឺ ព្រះបិង្គិយត្តេរ ហៅដូពុកចំដោយគោរព ។

(១៨៥) ពាក្យថា អំពីព្រះគោតម ទ្រង់មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ គឺ អំពីព្រះគោតម ទ្រង់មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ មានញាណជាគ្រឿងប្រាកដ មានប្រាជ្ញាជាទង់ជ័យ មានប្រាជ្ញាជាទង់ យកប្រាជ្ញាជាអធិបតី ច្រើនដោយការពិចារណា ច្រើនដោយការពិចារណាសព្វ ច្រើនដោយការប្រមើលមើល មានការប្រមើលមើលព្រមជាធម្មតា ជ្រាបច្បាស់ជាប្រក្រតី ប្រព្រឹត្តដោយប្រាជ្ញានោះ ច្រើនដោយប្រាជ្ញានោះ ធ្ងន់ដោយប្រាជ្ញានោះ ទេរៅរកប្រាជ្ញានោះ ទោរៅរកប្រាជ្ញានោះ ឈមៅរកប្រាជ្ញានោះ បង្អែនៅរកប្រាជ្ញានោះ យកប្រាជ្ញានោះជាអធិបតី ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អំពីព្រះគោតម ទ្រង់មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ ។

[๑๘๖] តោតមา ภควาមេตฺเตสาติ ภควา วุจฺจติ
បถวี ฯ ภควา ฯមาย បถวีสมาย วิปุลาย
วิตฺถตาย បញฺญาย សมนฺนาคតោ ฯ មេធา วุจฺจติ
បញฺ ញา បញฺ ញា បជานนา ฯเป ฯ អមោហោ
ធมฺมวิจโย សมฺมาទิฏฺฐิ ฯ ภควา ฯមาย មេธาย
បញฺญาย ឧបេតោ សមุបេតោ ឧបาคតោ សមุបา-
គតោ ឧបបន្នោ សមุបបន្នោ សមนฺนาคតោ តสฺมา
ពុទฺโธ ภควาមេตฺเตสาติ តោតมา ภควาមេตฺเตสา ฯ
តេនาหา បิงฺคิยត្ថេរោ

ชาหิំ តมฺหา วิปฺปวสามิ មุหุตฺตมปิ ព្រាហฺมณา
តោតมา ภควิปฺปញฺญาณา តោតมา ภควาមេตฺเตสาติ ฯ

[๑๘๗] យោ មេ ธมฺมมเทเสสิ สนฺทิฏฺฐิกมกาลิกิំ
តณฺหាក្ខយមតិំ តិกิំ យស្ส នត្ถิ ឧបมา ក្វចิ ฯ

(១៨៦) ពាក្យថា អំពីព្រះគោតម មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី សេចក្តីថា ប្រថពី លោកហៅថា ផែនដី ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រកបដោយប្រាជ្ញាស្មើដោយផែនដី ដ៏ធំទូលាយនេះ ។ ប្រាជ្ញា លោកហៅថា មេធា បានដល់ប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ប្រកប ប្រកបព្រម ចូលទៅដិតដល់ ចូលទៅដិតដល់ព្រម ដល់សិប់ ដល់សិប់ព្រម រួបរួមដោយមេធា គឺប្រាជ្ញានេះ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាមានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អំពីព្រះគោតម មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ។ ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្តេរពោលថា

បពិត្រព្រាហ្មណ៍ អាត្មាមិនធ្លាប់ឃ្លាតអំពីព្រះគោតម ទ្រង់មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រាកដ អំពីព្រះគោតម មានប្រាជ្ញាដូចផែនដីនោះ សូម្បីមួយរំពេចទេ ។

(១៨៧) ព្រះគោតម អគ្គណា ទ្រង់សំដែងធម៌ដល់អាត្មា ជាធម៌ដែលប៉ុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ដែលជាធម៌មិនមានឧបមា កន្ធគណាមួយ ។

(๑๘๘) យោ មេ ធម្មមនេសេសីតិ យោតិ យោ សោ ភគវា សយម្ភូ អនាចរិយកោ បុព្ពេ អននុស្សុតេសុ ធម្មេសុ សាមំ សច្চានិ អភិសម្ពុជ្ឈិ តត្ថ ច សព្ពញ្ញុតំ បត្តោ ពលេសុ ច វសីភាវំ។ ធម្មមនេសេសីតិ ធម្មន្តិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានេ ចត្តារោ សម្មប្បធានេ ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទេ បញ្ចិន្ទ្រិយានិ បញ្ច ពលានិ សត្ត ពោជ្ឈង្គេ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ និព្ពានញ្ច និព្ពានគាមិនិញ្ច បដិបទំ អាចិក្ខិ ទេសេសិ បញ្ញបេសិ បដ្ឋបេសិ វិវរិ វិភជិ ឧត្តានីមកាសិ បកាសេសីតិ យោ មេ ធម្មមនេសេសិ ។

(๑๘๙) សន្និដ្ឋកមកាលិកន្តិ · សន្និដ្ឋកំ អកាលិកំ ឯហិបស្សិកំ ឱបនយិកំ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពំ វិញ្ញូហីតិ ឯវំ សន្និដ្ឋកមកាលិកំ ។

(១៨៨) ពាក្យថា ព្រះគោតមអគ្គ្ណា ទ្រង់សំដែងធម៌ដល់អាត្មា ត្រង់ពាក្យថា អគ្គ្ណា គឺ ព្រះមានព្រះភាគអគ្គ្ណា ទ្រង់កើតឯង មិនមានអាចារ្យ ត្រាស់ដឹងសច្ចៈទាំងឡាយដោយព្រះអង្គឯង ក្នុងធម៌ទាំងឡាយដែលមិនធ្លាប់ឮមកក្នុងកាលមុនផង ទ្រង់ដល់នូវភាពជាសព្វញ្ញូក្នុងសច្ចៈទាំងនោះផង ទ្រង់ដល់នូវភាពជាអ្នកស្ទាត់ ក្នុងពលៈទាំងឡាយផង ។ ពាក្យថា ទ្រង់សំដែងធម៌ ត្រង់ពាក្យថា ធម៌ គឺទ្រង់ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក វែកញែក ធ្វើឲ្យពាក់ ប្រកាសនូវព្រហ្មចរិយធម៌ មានពីរោះបទដើម ពីរោះបទកណ្តាល ពីរោះបទចុង ព្រមទាំងអត្ថទាំងព្យញ្ជនៈ ដ៏បរិសុទ្ធ បរិបូណ៌ទាំងអស់ នូវសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ អដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ និព្វាន និងបដិបទាជាដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះគោតមអគ្គ្ណា ទ្រង់សំដែងធម៌ដល់អាត្មា ។

(១៨៩) ពាក្យថា ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល គឺ ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញច្បាស់ចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល ជាធម៌គួរដល់ឯហិបស្សវិធី គួរបង្អោនមកទុកក្នុងខ្លួន ជាធម៌ដែលវិញ្ញូជនគប្បីដឹងចំពោះខ្លួន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល យ៉ាងនេះ ។

អដ្ឋកា យោ ទិដ្ឋេ ធម្មេ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ភាវេតំ
ឥស្ស មគ្គស្ស អធិគច្ឆតោ ឥលំ វិទ្ធតំ បដិលភតីតំ ឯវម្បិ សង្ខិត្តេន
យថា មនុស្សា គាលិកំ ធំ ធត្វា អធិគច្ឆ
ន លភន្តិ គាលំ អាភេន្តិ ឆេវយំ ធម្មោ ។
យោ ទិដ្ឋេ ធម្មេ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ភាវេតំ
ឥស្ស មគ្គស្ស អធិគច្ឆតោ
ឥលំ វិទ្ធតំ បដិលភតំ ន បរត្ថ ន បរលោកេ ឯវំ
អគាលិកន្តិ សង្ខិត្តេន គាលិកំ ។

(១៩០) តណ្ហាក្ខយមធិគតាតិ តណ្ហាតំ រូបតណ្ហា
សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា
ធម្មតណ្ហា ។ តណ្ហាក្ខយន្តិ តណ្ហាក្ខយំ រាគក្ខយំ
ទោសក្ខយំ មោហក្ខយំ កិលេសក្ខយំ ឧបធិក្ខយំ
បដិសន្ធិក្ខយំ ភវក្ខយំ សំសារក្ខយំ វដ្តក្ខយំ ។

មួយទៀត បុគ្គលណាចម្រើនអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរក្នុងបច្ចុប្បន្ន បុគ្គលនោះ រមែងចួប បាន បានចំពោះនូវផលក្នុងលំដាប់ លំដាប់ស្មើ នៃមគ្គនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល យ៉ាងនេះក៏បាន ។ មនុស្សខ្លាំងឡាយ ឲ្យទ្រព្យ ប្រកបដោយកាល មិនបានផលក្នុងលំដាប់ រមែងរង់ចាំកាល យ៉ាងណា ធម៌នេះ មិនមែនយ៉ាងនោះទេ បុគ្គលណាចម្រើនអដ្ឋង្គិកមគ្គ ដ៏ប្រសើរ ក្នុងបច្ចុប្បន្ន បុគ្គលនោះ រមែងចួប បាន បានចំពោះនូវផល ក្នុងលំដាប់ លំដាប់ស្មើនៃមគ្គនោះ មិនមែនបានក្នុងពេលដទៃ មិនមែនបានក្នុងលោកដទៃទេ ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល ។

(១៩០) អធិប្បាយពាក្យថា ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចម្រៃ ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា គឺ ជាគ្រឿងអស់ចំណង់ អស់ពគៈ អស់ទោសៈ អស់មោហៈ អស់គតិ អស់ឧបបត្តិ អស់បដិសន្ធិ អស់ភព អស់សង្សារ អស់វដ្តៈ ។

อนิตฺถตฺตาทิ ๑๗ ปาฏิ ปาฏิหาริยานิ ฉ ฉนฺทา ฉ อภิ-
สงฺขารา ฉ ฯ ๑๗ ปฺปมาณานิ ๑๗ ปฺปสาทา ๑๗ ปฺป-
ฏิวิรุทฺธา ๑๗ ปฺปฏิปฺปสฺสทฺธิ อมตนฺติ วิญฺญาณฏฺ-
ฐาเนน ปญฺญตฺติยมนิตฺถตฺตาทิ ฯ

(๑๙๑) ยสฺส ฉนฺทา อุปมา นตฺถิตา ยสฺสาตา
วิญฺญาณสฺส ฯ ฉนฺทา อุปมาตา อุปมา ฉนฺทา อุปมิตา
ฉนฺทา สทิสา ฉนฺทา ปฏิภาคา ฉนฺทา ฉ สทิสตฺตา อุป-
ลกฺขณตฺตา ฉนฺทา อุปมา ฯ นตฺถิตา นตฺถิ นาหิตฺถิ นาภูตฺถิ
อชฺฌตฺตา ปิ พหิทฺธา ปิ อชฺฌตฺตพหิทฺธา ปิ ยสฺส
ฉนฺทา อุปมา นตฺถิ ฯ เตนาห ปิณฺฑิยาลุภาโร

โย เมถุนมนุโยเคน สตฺตานมนุปฺปาทโก
ตณฺหาขยมนิตฺถตฺตา ยสฺส ฉนฺทา อุปมา นตฺถิตา ฯ

ពាក្យថា មិនមានចង្រៃ សេចក្តីថា កិលេស ១ខ្នង ធំអកិសង្ខារ លោកហៅថា ចង្រៃ ។ ការលះចង្រៃ ការសូបចង្រៃ ការរលាស់ចោលចង្រៃ ការគ្របសង្កត់ចង្រៃ អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ។

(១៩១) ពាក្យថា ដែលជាធម៌មិនមានឧបមា កុងឯណាមួយ ត្រង់ពាក្យថា ដែលជាធម៌ បានដល់និព្វាន ។ ពាក្យថា មិនមានឧបមា គឺមិនមានការប្រៀបផ្ទឹម មិនមានសេចក្តីប្រៀបធៀប មិនមានភាពស្មើគ្នា មិនមាន មិនមានត្រឹម មិនបាន នូវចំណែកប្រៀប ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនមានឧបមា ។ ពាក្យថា កុងឯណាមួយ គឺ កុងឯណាមួយ កុងឯណា ។ កុងឯនីមួយ ជាខាងកុង ឬខាងក្រៅ ឬទាំងខាងកុងទាំងខាងក្រៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដែលជាធម៌មិនមានឧបមា កុងឯណាមួយ ។ ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្ថេរពោលថា

> ព្រះគោតមអង្គណា ទ្រង់សំដែងធម៌ដល់អាត្មា ជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីឃើញចំពោះខ្លួន ជាធម៌ឲ្យផល មិនរង់ចាំកាល ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា មិនមានចង្រៃ ដែលជាធម៌មិនមានឧបមា កុងឯណាមួយ ។

[๑๙๒] បស្សាមិ នំ មនសា ចក្ខុនា ឯ
វត្តិន្ទិរំ ព្រាហ្មណា អម្ពមត្តោ
ឧមស្សមាឧោ វិវសាមិ(๑) រត្តឹ
តេនេវ មញ្ញាមិ អរិម្ពវាសំ ។

[๑๙๓] បស្សាមិ នំ មនសា ចក្ខុនា ឯតំ យថា ចក្ខុមា បុរិសោ អាលោកេយ្យ រូបគតានិ បសេ្សយ្យ ឧក្ខេយ្យ ឱលោកេយ្យ និជ្ឈាបេយ្យ ឧបបរិក្ខេយ្យ ឯវមេវាហំ ពុទ្ធិ ភគវន្តំ មនសា បស្សាមិ ឧក្ខាមិ ឱលោកេមិ និជ្ឈាបយាមិ ឧប-បរិក្ខាមីតិ បស្សាមិ នំ មនសា ចក្ខុនា ឯ ។

[๑๙๔] រត្តិន្ទិរំ ព្រាហ្មណា អម្ពមត្តោតិ រត្តិញ្ច និវ ច មនសា(๒) ភាវេត្តា អម្ពមត្តោតិ រត្តិន្ទិរំ ព្រាហ្មណា អម្ពមត្តោ ។

---

๑ ម. វិវសេមិ ។ ๒ ម. ពុទ្ធានុស្សតិំ ។

(១៩២) បពិត្រព្រាហ្មណ៍ អាត្មាជាអ្នកមិនប្រហែស តែងយើញព្រះពុទ្ធនោះ ដោយចិត្ត ហាក់ដូចយើញដោយភ្នែក តាំងយប់តាំងថ្ងៃ អាត្មាតែងនមស្ការ នៅរហូតយប់ទំងថ្ងៃ ទើបអាត្មាសំគាល់ថា ការមិនឃ្លាត ដោយហេតុនោះឯង ។

(១៩៣) ពាក្យថា អាត្មាតែងយើញព្រះពុទ្ធនោះដោយចិត្ត ហាក់ដូចយើញដោយភ្នែក គឺ បុរសមានភ្នែកគប្បីរមិលមើល គប្បីយើញ គប្បីបួប គប្បីគន់មើល គប្បីសំឡឹងមើល គប្បីពិចារណាមើល នូវរូបតាំងផ្សាយ យ៉ាងណា អាត្មាតែងយើញ បួប គន់មើល សំឡឹងមើល ពិចារណាមើល នូវព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ដោយចិត្ត ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អាត្មាតែងយើញព្រះពុទ្ធនោះ ដោយចិត្ត ហាក់ដូចយើញដោយភ្នែក ។

(១៩៤) ពាក្យថា បពិត្រព្រាហ្មណ៍ អាត្មាជាអ្នកមិនប្រហែសតាំងយប់តាំងថ្ងៃ គឺ អាត្មាខំបម្រើនដោយចិត្ត តាំងយប់តាំងថ្ងៃ ឈ្មោះថាជាអ្នកមិនប្រហែស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រាហ្មណ៍ អាត្មាជាអ្នកមិនប្រហែស តាំងយប់តាំងថ្ងៃ ។

(๑๙๕) ឧមស្សមោនោ វិវសាមិ រត្តិន្ទិ ឧមស្ស-
មោនោតិ កាយេន ឯ ឧមស្សមោនោ ឯចាយ ឯ
ឧមស្សមោនោ ចិត្តេន ឯ ឧមស្សមោនោ អន្ធុប្ប-
ដិបត្តិយា ឯ ឧមស្សមោនោ ឧត្តាឧធម្មប្បដិបត្តិយា
ឯ ឧមស្សមោនោ សក្ការមោនោ ករុការមោនោ
មានយមោនោ បូជយមោនោ រត្តិន្ទិវំ វសាមិ វិតិណ-
មេមីតិ ឧមស្សមោនោ វិវសាមិ រត្តឹ ។

(๑๙๖) តេនេវ មញ្ញាមិ អរិយ្យកសន្តិ តាយ
ពុទ្ធាឧុស្សតិយា ការវេន្តោ អរិយ្យកសោតិ តំ មញ្ញាមិ
អរិយ្យវុដ្ឋោតិ តំ មញ្ញាមិ ជានាមិ ឃវំ ជានាមិ ឃវំ
អាជានាមិ ឃវំ វិជានាមិ ឃវំ បដិវិជានាមីតិ(๑)
តេនេវ មញ្ញាមិ អរិយ្យកសំ ។ តេនាហ បិន្ធិយេត្តេវេ

បស្សាមិ នំ មនសា ចក្ខុនា ឯ
រត្តិន្ទិវំ ព្រាហ្មណ អប្បមត្តោ
ឧមស្សមោនោ វិវសាមិ រត្តឹ
តេនេវ មញ្ញាមិ អរិយ្យកសន្តិ ។

๑ ម. បដិវិជ្ឈាមីតិ ។

(១៩៥) ពាក្យថា អាត្មាតែងនមស្ការនៅរហូតយប់នឹងថ្ងៃ ត្រង់ពាក្យថា នមស្ការ គឺ នមស្ការដោយកាយក្តី នមស្ការដោយវាចាក្តី នមស្ការដោយចិត្តក្តី នមស្ការដោយការប្រដិបត្តិ ទៅតាមប្រយោជន៍ក្តី នមស្ការធ្វើសក្ការៈ ធ្វើសេចក្តីគោរពកាន់អាន បូជា ដោយការប្រដិបត្តិធម៌ដ៏សមគួរដល់ធម៌ក្តី នៅរហូតយប់នឹងថ្ងៃ គឺ ញ៉ាំងយប់នឹងថ្ងៃឲ្យប្រព្រឹត្តកន្លងទៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អាត្មាតែងនមស្ការនៅរហូតយប់នឹងថ្ងៃ ។

(១៩៦) ពាក្យថា ទើបអាត្មាសំគាល់ថា ការមិនឃ្លាតដោយហេតុនោះឯង គឺ អាត្មាកាលអប់រំដោយពុទ្ធានុស្សតិនោះ ទើបសំគាល់នូវអំពើនោះថា ជាការមិនឃ្លាត សំគាល់ គឺដឹង ដឹងយ៉ាងនេះ យល់យ៉ាងនេះ ដឹងច្បាស់យ៉ាងនេះ ដឹងចំពោះយ៉ាងនេះ នូវព្រះពុទ្ធនោះថា ព្រះអង្គមិនធ្លាប់ឃ្លាត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទើបអាត្មាសំគាល់ថា ការមិនឃ្លាត ដោយហេតុនោះឯង ។ ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្ថេរពោលថា

> បពិត្រព្រាហ្មណ៍ អាត្មាជាអ្នកមិនប្រហែស តែងឃើញព្រះពុទ្ធនោះ ដោយចិត្ត ហាក់ដូចឃើញដោយភ្នែក ទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ អាត្មាតែងនមស្ការ នៅរហូតយប់នឹងថ្ងៃ ទើបអាត្មាសំគាល់ថាការមិនឃ្លាត ដោយហេតុនោះឯង ។

(๑๙๗) សទ្ធា ច បីតិ ច មនោ សតិ ច
ឆាមេត្ថមេ(๑) តោតមសាសនម្ហា
យំ យំ ទិសំ វជតិ ភូរិបញ្ញោ
ស តេន តេនេវ ឧតោហមស្មិ ។

(๑๙๘) សទ្ធា ច បីតិ ច មនោ សតិ ចាតិ សទ្ធាតិ យា ច កកវដ្ដំ អារព្ភ សទ្ធា សទ្ទហនា ឱកប្បនា អភិប្បសាទោ សទ្ធា សទ្ធិន្ទ្រិយំ សទ្ធាពលំ ។ បីតីតិ យា ច កកវដ្ដំ អារព្ភ បីតិ ចាមុជ្ជោ មោទនា បមោទនា រតិ ឱនក្យំ អត្តមនតា អតិប្បសាទនតា ចិត្តស្សុ(๒) ។ មនោតិ យញ្ច កកវដ្ដំ អារព្ភ ចិត្តំ មនោ មានសំ ហាទយំ បណ្ឌរំ មនោ មនាយតនំ មនិន្ទ្រិយំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណក្ខន្ធោ តជ្ជា មនោវិញ្ញាណធាតុ ។ សតីតិ យា ច កកវដ្ដំ អារព្ភ សតិ អនុស្សតិ ។បេ។ សម្មាសតីតិ សទ្ធា ច បីតិ ច មនោ សតិ ច ។

---

๑ ម. ឆាបេត្ថមេ ។ ๒ ម. មោទនា អាមោទនា បមោទនា ហាសោ បហាសោ រតិ តុដ្ឋិ ឱទគ្យំ អត្តមនតា ចិត្តស្សុ ។

(១៩៧) ធម៌ទាំង ៤ នេះ គឺ សទ្ធា បីតិ មនោ នឹងសតិ (របស់អាត្មា) តែងមិនឃ្លាតចាកសាសនារបស់ព្រះគោតម ឡើយ ព្រះគោតម ទ្រង់មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ស្តេចទៅកាន់ទិសណា ។ អាត្មានោះ ក៏ជាអ្នកនុនទៅរកទិសនោះ ។ ។

(១៩៨) អធិប្បាយពាក្យថា សទ្ធា បីតិ មនោ នឹងសតិ ត្រង់ពាក្យថា សទ្ធា បានដល់ ជំនឿ ការជឿ ការបុះចិត្ត សេចក្តីជ្រះថ្លាខ្លាំង សទ្ធា សទ្ធិន្ទ្រិយ សទ្ធាពលៈ ប្រារព្ធព្រះមានព្រះភាគ ។ ពាក្យថា បីតិ បានដល់ ការឆ្អែត បាមោជ្ជៈ ការរីករាយ ការរីករាយចំពោះ ការត្រេកអរ ការត្រេកអរស៊ប់ ភាពនៃចិត្តរបស់ខ្លួន ភាពនៃចិត្តជ្រះថ្លាត្រេកត្រេក ប្រារព្ធព្រះមានព្រះភាគ ។ ពាក្យថា មនោ បានដល់ចិត្ត ធម្មជាតសម្រាប់បង្អោនទៅ សេចក្តីប្រាថ្នាកងចិត្ត ហឫទ័យ បណ្ឌរៈ មនោ មនាយតនៈ មនិន្ទ្រិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មនោវិញ្ញាណ-ធាតុ ដែលកើតអំពីវិញ្ញាណក្ខន្ធនោះ ប្រារព្ធព្រះមានព្រះភាគ ។ ពាក្យថា សតិ បានដល់ស្មារតី ការរឭកវឿយៗ ។ បេ ។ ការរឭកត្រូវ ប្រារព្ធព្រះមានព្រះភាគ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សទ្ធា បីតិ មនោនឹងសតិ ។

(๑๙๙) ឆាមេន្តិមេ ភោគមសាសនម្ហាតិ ๙មេ ឆន្តាភោ ឆម្ហា ភោគមសាសនា ពុទ្ធសាសនា ធម្ម-សាសនា តថាគតសាសនា អរហន្តសាសនា ឆា-មេន្តិ ឆាភច្ចន្តិ ឆ វិជហាន្តិ ឆ វិនាសេន្តីតិ ឆាមេ-ន្តិមេ ភោគមសាសនម្ហា ។

(๒๐๐) យំ យំ ទិសំ វន្ទតិ ភូរិបញ្ញោតិ យំ យំ ទិសន្តិ បុរត្ថិមំ ឯ ទិសំ បច្ឆិមំ ឯ ទិសំ ឧត្តរិ-ណំ ឯ ទិសំ ខុត្តរំ ឯ ទិសំ វន្ទតិ ភជ្ជតិ ភគមតិ អតិភ្ភគមតិ ។ ភូរិបញ្ញោតិ ភូរិបញ្ញោ មហាបញ្ញោ តិក្ខបញ្ញោ បុថុបញ្ញោ ហាសបញ្ញោ ជវនបញ្ញោ ឆ្ងេដិភគបញ្ញោតិ(๑) យំ យំ ទិសំ វន្ទតិ ភូរិបញ្ញោ ។

(๒๐๑) ស ភោឧ ភោឧវ ឧភោហាមស្មីតិ ភោ យេឧ ពុទ្ធោ ភោឧ ភោឧវ ឧភោ

---

๑ ម. និព្ភេធិកប្បញ្ញោ ភូរិ វុច្ចតិ បឋវី តាយ បឋវីសមាយ បញ្ញាយ វិបុលាយ វិត្ថតាយ សមន្នាគតោតិ ទិស្សន្តិ ។

សេក្ខសុសអសេក្ខបុគ្គលនិទ្ទេស

(១៩៩) ពាក្យថា ធម៌ទាំង ៤ នេះ តែងមិនឃ្លាតចាកសាសនា របស់ព្រះគោតម គឺ ធម៌ទាំង ៤ នេះ តែងមិនប្រាសចេញ មិនមក មិនលះបង់ មិនវិនាស ចាកសាសនាព្រះគោតម ចាកសាសនាព្រះពុទ្ធ ចាកសាសនាព្រះដ៏ទ្រស្ដី ចាកសាសនាព្រះតថាគត ចាកសាសនាព្រះអរហន្ត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ធម៌ទាំង ៤ នេះ តែងមិនប្រាសចាកសាសនា របស់ព្រះគោតម ។

(២០០) ពាក្យថា ទ្រង់មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ស្ដេចទៅកាន់ទិសណា ។ ត្រង់ពាក្យថា ទិសណា ។ គឺ ទ្រង់ទៅ ដល់ ឈាន ឈានកន្លង ទៅកាន់ទិសខាងកើតក្ដី ទិសខាងលិចក្ដី ទិសខាងត្បូងក្ដី ទិសខាងជើងក្ដី ។ ពាក្យថា មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី គឺ ទ្រង់មានប្រាជ្ញាដូចប្រឹថពី មានប្រាជ្ញាច្រើន មានប្រាជ្ញាមុត មានប្រាជ្ញាក្រាស់ មានប្រាជ្ញារីករាយ មានប្រាជ្ញារហាស់ មានប្រាជ្ញាធ្ងន់ធ្ងាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ស្ដេចទៅកាន់ទិសណា ។ ។

(២០១) ពាក្យថា អាត្មានោះ ជាអ្នកនុនទៅរកទិសនោះ ។ គឺព្រះពុទ្ធទ្រង់គង់នៅ ក្នុងទិសណា អាត្មានោះ ជាអ្នកនុនទៅរកទិសនោះ

តន្និន្នោ តប្បោណោ តប្បព្ភារោ តទដ្ឋិមុត្តោ អនោ-
ដិបតោយ្យាតិ ស តេន តេនេវ ឧតោហមស្មិ ។
តេនាហ បិដ្ឋិយត្តេរោ

សទ្ធា ច បីតិ ច មនោ សតិ ច
ឯាមេដ្ឋិមេ តោតមសាសនម្ហា
យំ យំ ទិសំ វជតិ ភូរិបញ្ញោ
ស តេន តេនេវ ឧតោហមស្មីតិ ។

[២០២] ជិណ្ណោស្មិ មេ ខុឌ្ឍលជាមកោស្មិ
តេនេវ កាយោ ឧ បលេតិ តត្ត
សន្ធិប្បយន្តាយ វជាមិ ឯវំ
មនោ ហិ មេ ព្រាហ្មណ តេន យុត្តោ ។

[២០៣] ជិណ្ណោស្មិ មេ ខុឌ្ឍលជាមកោស្មាតិ
ជិណ្ណោស្មាតិ ជិណ្ណោស្ម វុឌ្ឍោស្ម មហល្លកោស្ម
អទ្ធគតោស្ម វយោអនុប្បត្តោស្មាតិ ជិណ្ណោស្ម ។
ខុឌ្ឍលជាមកោស្មាតិ ខុឌ្ឍលជាមកោស្ម អប្បជាមកោ-
ស្ម បរិត្តជាមកោស្មាតិ ជិណ្ណោស្ម មេ ខុឌ្ឍលជាម-
កោស្ម ។

ទេវទៅរកទិសនោះ ទោរទៅរកទិសនោះ ឈមទៅរកទិសនោះ បង្អោនទៅរកទិសនោះ យកទិសនោះជាអធិបតី ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អាត្មានោះ ជាអ្នកនុនទៅរកទិសនោះ។ ។ ហេតុនោះ ព្រះបិដ្ឋិយ-ត្ថេរពោលថា

ធម៌ទាំង ៤ នេះ គឺ សទ្ធា បីតិ មនោ នឹងសតិ (របស់អាត្មា) តែងមិនឃ្លាតចាកសាសនា របស់ព្រះគោតមឡើយ ព្រះគោតម ទ្រង់មានប្រាជ្ញាដូចផែនដី ស្តេចទៅកាន់ទិសណា ។ អាត្មានោះ ក៏ជាអ្នកនុនទៅរកទិសនោះ។ ។

(២០២) អាត្មាជាបុគ្គលគ្រាំគ្រា មានកម្លាំងថយហើយ ហេតុនោះ កាយទៅកន្លងទិសនោះ មិនបានទេ តែអាត្មាទៅដោយដំណើរនៃសេចក្តីត្រិះរិះ អស់កាលជានិច្ច បពិត្រព្រាហ្មណ៍ ព្រោះថា ចិត្តរបស់អាត្មា ប្រកបតាមទិសនោះ ។

(២០៣) ពាក្យថា អាត្មាជាបុគ្គលគ្រាំគ្រា មានកម្លាំងថយហើយ ត្រង់ពាក្យថា គ្រាំគ្រា គឺ ចាស់ ចម្រើន មានអាយុច្រើន រស់នៅបានយូរឆ្នាំមកហើយ មានវ័យដល់ហើយតាមលំដាប់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) គ្រាំគ្រា ។ ពាក្យថា មានកម្លាំងថយ គឺ មានកម្លាំងខ្សោយ មានកម្លាំងតិច មានកម្លាំងស្គួចស្តើង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អាត្មាជាបុគ្គលគ្រាំគ្រា មានកម្លាំងថយហើយ ។

(๒๐๔) តេនេវ ការាយោ ន បលេតិ ន ឧត្តានិ ការាយោ យេន ពុទ្ធោ តេន ន បលេតិ ន វិវដតិ ន កច្ចតិ នាភិក្កមតីតិ តេនេវ ការាយោ ន បលេតិ ន ឧត្តានិ ។

(๒๐๕) សន្តិប្បយន្តាយ វាចាមំ និច្ចន្តិ សន្តិប្ប-កមនេន វិតក្កកមនេន ញាណកមនេន បញ្ញាកម-នេន ពុទ្ធិកមនេន វាចាមំ កច្ចាមំ អភិក្កមាមីតិ ស-ន្តិប្បយន្តាយ វាចាមំ និច្ចំ ។

(๒๐๖) មនោ បាំ មេ ព្រាហ្មណា តេន យុត្តោ-តំ មនោតំ យំ ចិត្តំ មនោ មានសំ ឧមាយំ បណ្ឌារំ មនោ មនាយតនំ មនិន្ទ្រិយំ វិញ្ញាណាំ វិញ្ញាណក្ខ-ន្ធោ តជ្ជា មនោវិញ្ញាណធាតុ ។ ព្រាហ្មណា តេន យុត្តោតំ មនោ មម យេន ពុទ្ធោ តេន យុត្តោ សំយុត្តោតំ មនោ បាំ មេ ព្រាហ្មណា តេន យុត្តោ ។ តេនាហ បដិច្ចយត្តេកេ

(២០៤) ពាក្យថា កាយទៅកន្លងទិសនោះមិនបានទេ គឺ ព្រះពុទ្ធគង់កន្លងទិសណា កាយទៅមិនបាន ចេញទៅមិនបាន ដើរទៅមិនបាន ឈានទៅមិនបាន កន្លងទិសនោះទេ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាយទៅកន្លងទិសនោះ មិនបានទេ ។

(២០៥) ពាក្យថា តែអាត្មាទៅដោយដំណើរ នៃសេចក្តីត្រិះរិះ អស់កាលជានិច្ច គឺ អាត្មាទៅ ដើរទៅ ឈានទៅ ដោយដំណើរនៃតម្រិះ ដោយដំណើរវិតក្កៈ ដោយដំណើរញាណ ដោយដំណើរបញ្ញា ដោយដំណើរប្រាជ្ញាជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) តែអាត្មាទៅដោយដំណើរនៃសេចក្តីត្រិះរិះ អស់កាលជានិច្ច ។

(២០៦) ពាក្យថា បពិត្រព្រាហ្មណ៍ ព្រោះថា ចិត្តរបស់អាត្មាប្រកបតាមទិសនោះ ត្រង់ពាក្យថា ចិត្ត ប្រាន់ដល់គំនិត ធម្មជាតសម្រាប់បង្អោនទៅ សេចក្តីប្រាថ្នាកន្លងចិត្ត ហឫទ័យ បណ្ឌរៈ មនោ មនាយតនៈ មនិន្ទ្រិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលកើតអំពីវិញ្ញាណក្ខន្ធនោះ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រាហ្មណ៍ ... ប្រកបហើយតាមទិសនោះ គឺ ព្រះពុទ្ធគង់កន្លងទិសណា ចិត្តរបស់អាត្មាក៏ប្រកបប្រកបព្រម តាមទិសនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រាហ្មណ៍ ព្រោះថា ចិត្តរបស់អាត្មាប្រកបតាមទិសនោះ ។ ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្ថេរពោលថា

ជិណ្ណោសិ មេ ទុព្ពលជាមកាសិ

តេនេវ កាយោ ន បលេតិ តត្ថ

សន្ថម្ភយន្តាយ វជាមិ ជិយ្ហំ

មនោ ហិ មេ ព្រាហ្មណ តេន យុត្តោតិ ។

(๒๐๗) បង្កេ (សយានោ) បរិវត្តមានោ

ទីឃា ទីបំ(๑) ឧបុល្លវី

អថទ្ធសាសឹ សមុទ្ទំ

ឱឃតិណ្ណោមជាសរិំ ។

(๒๐๘) បង្កេ សយានោ បរិវត្តមានោតិ បង្កេ សយានោតិ កាមបង្កេ កាមកន្ទមេ កាមកិលេសេ កាមពលិសេ កាមបរិឡាហេ កាមមលិនោឆេ សេមានោ អវសេមានោ បរិសេមានោតិ បង្កេ សយានោ ។

---

๑ ម. ទិសា ទិសំ ។

អាត្មាជាបុគ្គលគ្រាំគ្រា មានកម្លាំងថយហើយ ហេតុនោះ
កាយទៅកន្លងទិសនោះ មិនបានទេ តែអាត្មាទៅដោយ
ដំណើរនៃសេចក្តីត្រិះរិះ អស់កាលជានិច្ច បពិត្រព្រាហ្មណ៍
ព្រោះថា បិត្តរបស់អាត្មា ប្រកបតាមទិសនោះ ។

(២០៧) អាត្មាដេកកន្លងកន់ បម្រះនទៀល ស្ទុះចេញអំពីទី
ពឹង ទៅរកទីពឹង គ្រានោះ អាត្មាបានឃើញព្រះសម្ពុទ្ធ
ទ្រង់ធ្វើអន្ធង់ហើយ ទ្រង់មិនមានអាសវៈទេ ។

(២០៨) អធិប្បាយពាក្យថា ដេកកន្លងកន់ បម្រះនទៀល ត្រង់ពាក្យ
ថា ដេកកន្លងកន់ គឺ ដេក ដេកស៊ប់ ដេកគ្រាំ កន្លងកន់គឺកាម កន្លងល្បាប់
គឺកាម កន្លងកិលេសគឺកាម កន្លងសន្ថវគឺកាម កន្លងសេចក្តីក្តៅក្រហាយ
គឺកាម កន្លងកង្វល់គឺកាម ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដេកកន្លងកន់ ។

បរិជ្ជមានោតិ តណ្ហាជប្បនាយ ជប្បមានោ ទិដ្ឋិជ-
ប្បនាយ ជប្បមានោ តត្រិលេសជប្បនាយ ជប្បមានោ
បយោគជប្បនាយ(๑) ជប្បមានោ វិយោគជប្បនាយ
ជប្បមានោ ទុច្ចរិតជប្បនាយ(๒) ជប្បមានោ រត្តោ
ភវេន ជប្បមានោ ទុដ្ឋោ ទោសេន ជប្បមានោ
មូឡ្ហោ មោហេន ជប្បមានោ វិនិពន្ធោ មានេន ជប្ប-
មានោ បភមដ្ឋោ ទិដ្ឋិយា ជប្បមានោ វិក្ខេបគតោ
ឧទ្ធច្ចេន ជប្បមានោ អនិដ្ឋង្គតោ វិចិកិច្ឆាយ ជប្ប-
មានោ ជាមគតោ អនុសយេហិ ជប្បមានោ លាភេន
ជប្បមានោ អលាភេន ជប្បមានោ យសេន ជប្បមានោ
អយសេន ជប្បមានោ សិលោកេ ជប្បមានោ បសំសាយ
ជប្បមានោ សុខេន ជប្បមានោ ទុក្ខេន ជប្បមានោ
ជាតិយា ជប្បមានោ ជរាយ ជប្បមានោ ព្យាធិនា

---

๑ ម. សំយោគជប្បនាយ ។ ๒ ម. មនោទុច្ចរិតជប្បនាយ ។

ពាក្យថា បម្រែនៃលៃ គឺ បម្រែនៃលៃ ដោយការបម្រែនៃលៃគឺ តណ្ហា បម្រែនៃលៃ ដោយការបម្រែនៃលៃគឺទិដ្ឋិ បម្រែនៃលៃដោយ ការបម្រែនៃលៃគឺកិលេស បម្រែនៃលៃ ដោយការបម្រែនៃលៃគឺ ប្រយោគ បម្រែនៃលៃ ដោយការបម្រែនៃលៃគឺវិបាក បម្រែនៃលៃ ដោយការបម្រែនៃលៃ គឺទុច្ចរិត ជាអ្នកត្រេកអរ បម្រែនៃលៃ ដោយ ពគ: ជាអ្នកប្រទូស្ត បម្រែនៃលៃ ដោយទោស: ជាអ្នកវង្វែង បម្រែ នៃលៃដោយមោហ: ជាអ្នកជាប់ចំពាក់ បម្រែនៃលៃដោយមាន: ជាអ្នក ស្អប់អង្កែល បម្រែនៃលៃ ដោយទិដ្ឋិ ជាអ្នករើរវែយ បម្រែនៃលៃ ដោយទុច្ចិ: ជាអ្នកដល់នូវការមិនជាប់ស្រែច បម្រែនៃលៃ ដោយវិចិកិច្ចា ជាអ្នកដល់នូវកម្ចាំង បម្រែនៃលៃ ដោយអនុស័យ បម្រែនៃលៃ ដោយ លាភ បម្រែនៃលៃ ដោយអលាភ បម្រែនៃលៃដោយយស បម្រែ នៃលៃ ដោយអយស បម្រែនៃលៃ ដោយនិន្ទា បម្រែនៃលៃ ដោយ សេចក្តីសរសើរ បម្រែនៃលៃដោយសុខ បម្រែនៃលៃដោយទុក្ខ បម្រែ នៃលៃ ដោយជាតិ បម្រែនៃលៃដោយជរា បម្រែនៃលៃដោយព្យាធិ

ជន្តុមានោ មរណោន ជន្តុមានោ សោកេបរិទេវទុក្ខទោ-
មនស្សុបាយាសេហិ ជន្តុមានោ នេរយិកេន ទុក្ខេន
ជន្តុមានោ តិរច្ឆានយោនិកេន ទុក្ខេន ជន្តុមានោ
បិត្តិវិសយិកេន ទុក្ខេន ជន្តុមានោ មានុសកេន
ទុក្ខេន កញ្ចិកញ្ចិមូលកេន ទុក្ខេន កញ្ចិដ្ឋិតិមូលកេន
ទុក្ខេន កញ្ចិវដ្ដានមូលកេន ទុក្ខេន ជាតិសម្ភវនិព្ពត្ត-
កេន ទុក្ខេន ជាតិសម្ភវកាឆេយ្យកេន ទុក្ខេន អត្ត-
បច្ចក្ខមេន ទុក្ខេន បរុបច្ចក្ខមេន ទុក្ខេន ទុក្ខទុក្ខេន
សង្ខារទុក្ខេន វិបរិណាមទុក្ខេន ចក្ខុរោគេន ទុក្ខេ-
ន សោតរោគេន ទុក្ខេន ឃានរោគេន ទុក្ខេន
ជិវ្ហារោគេន ទុក្ខេន កាយរោគេន ទុក្ខេន សីសរោ-
គេន ទុក្ខេន កណ្ណរោគេន ទុក្ខេន មុខរោគេន
ទុក្ខេន ទន្តរោគេន ទុក្ខេន កាសេន សាសេន
បិនាសេន ឌាហេន ជរេន កុច្ឆិរោគេន មុច្ឆាយ បក្ខ-
ន្ធិកាយ សុលាយ វិសូចិកាយ កុដ្ឋេន គណ្ឌេន
កិលាសេន សោសេន អបមារេន ទទ្ទុយា កណ្ឌុ-
យា កច្ឆុយា រខសាយ វិតច្ឆិកាយ លោហិតេន

បម្រះនទៀលដោយមរណៈ បម្រះនទៀលដោយសេចក្តីសោក ខ្សឹក ខ្សួល ទុក្ខ នោមនស្ស សេចក្តីតានតឹង បម្រះនទៀលដោយទុក្ខកង់នរក បម្រះនទៀលដោយទុក្ខកង់តិរច្ឆានកំណើត បម្រះនទៀល ដោយទុក្ខ កង់ប្រេតវិស័យ បម្រះនទៀល អន្ទះសា ញាប់ញ័រ ញ័រវន្ដត់ ដោយទុក្ខ ជារបស់មនុស្ស ដោយទុក្ខមានការចុះកាន់គតិជាមួល ដោយទុក្ខមានការតាំងនៅកង់គតិជាមួល ដោយទុក្ខមានការចេញចាកគតិជាមួល ដោយទុក្ខដែលទាក់ទងនឹងសត្វកើតហើយ ដោយទុក្ខដែលបណ្ដាលអំពីរឿងដទៃនៃសត្វកើតហើយ ដោយទុក្ខព្រោះសេចក្តីព្យាយាមរបស់ខ្លួន ដោយទុក្ខព្រោះសេចក្តីព្យាយាមរបស់បុគ្គលដទៃ ដោយទុក្ខទុក្ខ សង្ខារទុក្ខ វិបរិណាមទុក្ខ ចក្ខុវេគទុក្ខ សោតវេគទុក្ខ ឃានវេគទុក្ខ ជិវ្ហាវេគទុក្ខ កាយវេគទុក្ខ សីសវេគទុក្ខ កណ្ណវេគទុក្ខ មុខវេគទុក្ខ ទន្តវេគទុក្ខ ដោយទុក្ខព្រោះវេគក្អួក ហឺត ឫសដូងច្រមុះ ក្តៅក្រហាយ ស្ដាំងស្ដម ឈឺពោះ វិលមុខ ផ្ដាក់ឈាម ចុកសៀត ចុកផ្ដៃ ឃ្លង់ ពក ស្រែង រីងរៃ ឆ្កួតជ្រូក ដំណួចពិស រមាស់ កម វេគកើតកង់ទីទ្វារដោយក្រចក ឃ្លង់ដេក ឈាម

បិត្តេន មក្ខមេមោន អំសាយ បិត្តរោយ ភគន្ទលា-
យ(๑) បិត្តសមុដ្ឋានេហិ អាពាធេហិ សេម្ហសមុដ្ឋានេ-
ហិ អាពាធេហិ វាតសមុដ្ឋានេហិ អាពាធេហិ សន្និ-
បាតិកេហិ អាពាធេហិ ឧតុបរិណាមជេហិ អាពាធេ-
ហិ វិសមបរិហារជេហិ អាពាធេហិ ឱបក្កមិកេហិ
អាពាធេហិ កម្មវិបាកជេហិ អាពាធេហិ សីតេន
ឧណ្ហេន ជិឃច្ឆាយ បិបាសាយ ឧច្ចារេន បស្សាវេន
ឌំសមកសវាតាតបសិរីសបសម្ផស្សេហិ មាតុមរណេ-
ន ឋុក្ខេន បិតុមរណេន ឋុក្ខេន ភាតុមរណេន
ឋុក្ខេន ភគិនីមរណេន ឋុក្ខេន បុត្តមរណេន ឋុក្ខេ-
ន ធីតុមរណេន ឋុក្ខេន ញាតិព្យសនេន ឋុក្ខេន
ភោគព្យសនេន ឋុក្ខេន រោគព្យសនេន ឋុក្ខេន
សីលព្យសនេន ឋុក្ខេន ទិដ្ឋិព្យសនេន ឋុក្ខេន
ផដ្ឋមានោ បរិផដ្ឋមានោ បរេតមានោ សម្បរេតមា-
នោតិ បន្តំ សយានោ បរិផដ្ឋមានោ ។

---

๑ ម. ភគន្ទលេន បិត្តសមុដ្ឋានេន អាពាធេន ។ល។ ឌំសមកសវាតាតបសរីសប-
សម្ផស្សេន ឋុក្ខេន ។

ប្រមាត់ ប្រមេះ ឫសដូងដុះ បូស ឫសដូងបាត ព្រោះអាពាធកើត
អំពីប្រមាត់ អាពាធកើតអំពីស្លេស្ម អាពាធកើតអំពីខ្យល់ អាពាធ
កើតអំពីធាតុប្រជុំគ្នា អាពាធកើតអំពីការប្រែប្រួលរដូវ អាពាធកើតអំពី
ការរក្សាឥរិយាបថមិនស្មើ អាពាធកើតអំពីសេចក្តីព្យាយាម មានវាយ
ចង់ជាដើម អាពាធកើតអំពីតម្នាំវិបាក ព្រោះត្រជាក់ ក្តៅ ឃ្លាន ស្រេក
ឧច្চារៈ បស្សាវៈ សម្ផស្សៈចោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ សត្វលូនវារ
ដោយទុក្ខព្រោះស្លាប់មាតា ដោយទុក្ខព្រោះស្លាប់បិតា ដោយទុក្ខព្រោះ
ស្លាប់បងប្អូនប្រុស ដោយទុក្ខព្រោះស្លាប់បងប្អូនស្រី ដោយទុក្ខព្រោះស្លាប់
កូនប្រុស ដោយទុក្ខព្រោះស្លាប់កូនស្រី ដោយទុក្ខព្រោះវិនាសញាតិ
ដោយទុក្ខព្រោះវិនាសភោគសម្បត្តិ ដោយទុក្ខព្រោះវិនាសដោយសារពោគ
ដោយទុក្ខ ព្រោះវិនាសសីល ដោយទុក្ខ ព្រោះវិនាសទិដ្ឋិ ហេតុនេះ
(លោកពោលថា) ដេកក្នុងឆកត់ បម្រុះនទៀល ។

(๒๐๙) ឥតោ ឥបិ ឧបុល្លវិច្ឆិ សត្ថារតោ សត្ថារំ ធម្មក្ខាតតោ ធម្មក្ខាតំ គណតោ គណំ និដ្ឋិយា និដ្ឋឹ បដិបន្នតោ បដិបន្នំ មក្កតោ មក្កំ ឧបល្លវឹ សមុបល្លវិច្ឆិ ឥតិ ឥបិ ឧបុល្លវឹ ។

(๒๑๐) អថង្គសាសឹ សម្ពុទ្ធិ អថាតិ បទសន្ធិ ។ បេ ។ បនាឧបុព្ពកមេតំ អថាតិ ។ អង្គសាសិច្ឆិ អង្គសំ អង្គក្ខឹ អបស្សឹ បដិវិជ្ឈឹ ។ សម្ពុទ្ធិ យោ សោ ភគវា ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យនិមិ ពុទ្ធោតិ អថង្គសាសឹ សម្ពុទ្ធិ ។

(๒๑๑) ឯឃតិណ្ណាច្ឆិ ភគវា ភាមោឃំ តិណ្ណោ ភវោឃំ តិណ្ណោ ឥច្ឆោឃំ តិណ្ណោ អវិជ្ជោឃំ តិណ្ណោ ឧត្តិណ្ណោ ឯតិក្កន្តោ សមតិក្កន្តោ វីតិវត្តោ សោ វុដ្ឋវាសោ ចិណ្ណចរណោ ។ បេ ។

(២០៩) ពាក្យថា សុះបេញ្ញអំពីទីពឹង ទៅរកទីពឹង គឺសុះ សុះបេញ អំពីសាស្តា ទៅរកសាស្តា អំពីអ្នកប្រាប់ធម៌ ទៅរកអ្នកប្រាប់ធម៌ អំពីគណៈ ទៅរកគណៈ អំពីទិដ្ឋិ ទៅរកទិដ្ឋិ អំពីបដិបទា ទៅរកបដិបទា អំពីមគ្គ ទៅរកមគ្គ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សុះបេញអំពីទីពឹង ទៅរកទីពឹង ។

(២១០) ពាក្យថា គ្រានោះ អាត្មាបានឃើញព្រះសម្ពុទ្ធ ត្រង់ពាក្យថា គ្រានោះ គឺជាការតបទ ។ បេ ។ ពាក្យថា គ្រានោះ ជាលំដាប់នៃបទ ។ ពាក្យថា បានឃើញ គឺ បានឃើញ បានជួប បានប្រសព្វ បានចាក់ធ្លុះ ។ ពាក្យថា ព្រះសម្ពុទ្ធ បានដល់ព្រះមានបុណ្យ ។ បេ ។ បញ្ញត្តិថា ព្រះពុទ្ធ នេះ តើតអំពីការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) គ្រានោះ អាត្មាបានឃើញព្រះសម្ពុទ្ធ ។

(២១១) ពាក្យថា ទ្រង់ឆ្លងអន្ទង់ហើយ គឺ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ឆ្លងអន្ទង់គឺកាម ឆ្លងអន្ទង់គឺភព ឆ្លងអន្ទង់គឺទិដ្ឋិ ឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងចេញ កន្លង កន្លងព្រម ប្រព្រឹត្តកន្លង អន្ទង់គឺអវិជ្ជា គឺថា ព្រះអង្គទ្រង់មានការនៅកន្លងអរិយាសៈ នៅរួចហើយ មានចរណៈសន្សំហើយ ។ បេ ។

ជាតិជរាមរណាសំសារោ ឧត្តិ តស្ស បុនព្ភវោតិ ជិ-
ឃតិណ្ហំ ។ អជាសវន្តិ ចត្តារោ អាសវា កាមាស-
វោ ភវាសវោ ទិដ្ឋាសវោ អវិជ្ជាសវោ ។ តេ អា-
សវា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តា-
លាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតឹអនុប្បាទធម្មា តស្មា
ពុទ្ធោ អជាសវោតិ ជិឃតិណ្ហមជាសវំ ។ តេនាហ
បិដ្ឋិយត្ថេរោ

បង្កេ (សយោជោ) បរិជនមោជោ
ទិចា ទិបំ ឧបល្ទវឹ
អជន្តុសាសឹ សត្ថុទ្ធំ
ជិឃតិណ្ហមជាសវន្តិ ។

(๒๑๒) យថា អហូ វក្កលិ មុត្តសទ្ធោ
ភទ្រាវុធោ អាឧរិតោតមោ ច
ឯវមេវ ត្វម្បិ បមុញ្ចស្សុ សទ្ធំ
តមិស្សសិ (ត្វំ) បិដ្ឋិយ មច្ចុធេយ្យស្ស បារំ ។

កតបុញ្ញ គឺ ជាតិ ដក មរណៈ សង្សារ នៃព្រះអង្គមិនមាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់ឆ្ងងអន្ទង់ហើយ ។ ពាក្យថា មិនមានអាសវៈ សេចក្តីថា អាសវៈ ៤ គឺ កាមាសវៈ ភវាសវៈ ទិដ្ឋាសវៈ អវិជ្ជាសវៈ ។ អាសវៈទាំងនោះ ព្រះពុទ្ធមានជោគ ទ្រង់លះបង់ហើយ មានឫសគល់ផ្តាច់ផ្តិលហើយ ធ្វើឲ្យសល់តែទីនៅ ដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ធ្វើឲ្យដល់នូវភាវមិនកើតមាន ឲ្យជាធម្មតាលែងកើតតទៅទៀត ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថាមិនមានអាសវៈ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់ឆ្ងងអន្ទង់ហើយ មិនមានអាសវៈ ។ ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្តេរ ពោលថា

> អាត្មាដេកក្នុងកក់ បម្រះនៀល ស្តុះចេញអំពីទីពឹង ទៅរកទីពឹង គ្រានោះ អាត្មាបានឃើញព្រះសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គទ្រង់ឆ្ងងអន្ទង់ហើយ ទ្រង់មិនមានអាសវៈទេ ។

(២១២) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ភិក្ខុលិ ភទ្រាវុធ នឹង អាឡវិគោតម សុទ្ធតែជាអ្នកមានសទ្ធាបញ្ចេញហើយ យ៉ាងណា សូម្បីអ្នកក៏ចូរបញ្ចេញ នូវសទ្ធា យ៉ាងនោះចុះ ម្នាលបិង្គិយៈ អ្នកនឹងដល់នូវត្រើយ នៃលំនៅរបស់មច្ចុ ។

(๒๑๓) យថា អហ្ហ វក្កលិ មុត្តសទ្ធោ កទ្រាវុដោ អាឡវិកោតមោ ចាតិ យថា វក្កលិ មុត្ត-សទ្ធោ សទ្ធាករុកោ សទ្ធាបុព្ពង្គមោ សទ្ធាធិមុត្តោ សទ្ធាធិបតេយ្យោ អរហត្តប្បត្តោ យថា កទ្រាវុដោ មុត្តសទ្ធោ សទ្ធាករុកោ សទ្ធាបុព្ពង្គមោ សទ្ធាធិ-មុត្តោ សទ្ធាធិបតេយ្យោ អរហត្តប្បត្តោ យថា អា-ឡវិកោតមោ មុត្តសទ្ធោ សទ្ធាករុកោ សទ្ធាបុព្ពង្គ-មោ សទ្ធាធិមុត្តោ សទ្ធាធិបតេយ្យោ អរហត្តប្បត្តោតិ យថា អហ្ហ វក្កលិ មុត្តសទ្ធោ កទ្រាវុដោ អាឡវិកោតមោ ច ។

(๒๑๔) ឍវមេវ តូមឡ្ហ បមុញ្ចស្ស សទ្ធន្តិ ឍវ-មេវ តុំ សទ្ធំ មុញ្ចស្ស បមុញ្ចស្ស សម្ពមុញ្ចស្ស អធិមុញ្ចស្ស ឯកគេប្បហិ សព្ពេ សង្ខារ អធិដ្ឋាតិ .។ បេ ។ យន្តិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្ពន្តំ ឯកេឧធម្មន្តិ សទ្ធំ មុញ្ចស្ស បមុញ្ចស្ស សម្ពមុញ្ចស្ស អធិមុញ្ច-ស្ស ឯកគេប្បហីតិ ឍវមេវ តូមឡ្ហ បមុញ្ចស្ស សទ្ធំ ។

(២១៣) ពាក្យថា វក្កលិ កក្ខវុឡ នឹងអាឡវិគោតម សុទ្ធតែជាអ្នកមានសទ្ធាបញ្ចេញហើយ យ៉ាងណា អធិប្បាយថា វក្កលិ មានសទ្ធាបញ្ចេញហើយ ជាអ្នកធ្ងន់ក្នុងសទ្ធា មានសទ្ធាជាប្រធាន មានចិត្តប្រុងស៊ប់ក្នុងសទ្ធា មានសទ្ធាជាអធិបតី ប្រាសរម្រេចព្រះអរហត្ត យ៉ាងណា កក្ខវុឡ មានសទ្ធាបញ្ចេញហើយ ជាអ្នកធ្ងន់ក្នុងសទ្ធា មានសទ្ធាជាប្រធាន មានចិត្តប្រុងស៊ប់ក្នុងសទ្ធា មានសទ្ធាជាអធិបតី ប្រាសរម្រេចព្រះអរហត្ត យ៉ាងណា អាឡវិគោតម មានសទ្ធាបញ្ចេញហើយ ជាអ្នកធ្ងន់ក្នុងសទ្ធា មានសទ្ធាជាប្រធាន មានចិត្តប្រុងស៊ប់ក្នុងសទ្ធា មានសទ្ធាជាអធិបតី ប្រាសរម្រេចព្រះអរហត្ត យ៉ាងណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វក្កលិ កក្ខវុឡ នឹងអាឡវិគោតម សុទ្ធតែជាអ្នកមានសទ្ធាបញ្ចេញហើយ យ៉ាងណា ។

(២១៤) ពាក្យថា សូម្បីអ្នកក៏ចូរបញ្ចេញនូវសទ្ធាយ៉ាងនោះចុះ សេចក្តីថា អ្នកចូរលែង ចូរបញ្ចេញ ចូរបញ្ចេញព្រម ចូរប្រុងស៊ប់កាន់សទ្ធា គឺចូរដឿថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។បេ។ អ្នកចូរលែង ចូរបញ្ចេញ ចូរបញ្ចេញព្រម ចូរប្រុងស៊ប់កាន់សទ្ធា គឺចូរដឿថា របស់ណាមានការកើតឡើងជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅវិញជាធម្មតា យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សូម្បីអ្នកក៏ចូរបញ្ចេញនូវសទ្ធាយ៉ាងនោះចុះ ។

(๒๑๕) កមិស្សសិ (តុំ) បិដ្ឋិយ មច្ចុនេយ្យស្ស ចារន្តិ មច្ចុនេយ្យា វុច្ចន្តិ កិលេសា ច ខន្ធា ច អភិសង្ខារា ច ។ មច្ចុនេយ្យស្ស ចារំ វុច្ចតិ អមតំ និព្ពានំ យោ សោ សព្ពសង្ខារសមថោ សព្ពុបធិប្បដិនិស្សគ្គោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្ពានំ កមិស្សសិ (តុំ) បិដ្ឋិយ មច្ចុនេយ្យស្ស ចារន្តិ តុំ ចារំ កមិស្សសិ អនិកមិស្សសិ ឆុសិស្សសិ សច្ឆិករិស្សសីតិ កមិស្សសិ (តុំ) បិដ្ឋិយ មច្ចុនេយ្យស្ស ចារំ ។ តេនាហ ភគវា

យថា អហូ វក្កលិ មុត្តសទ្ធោ
ភទ្រាវុធោ អាឡវិគោតមោ ច
ឯតេមេ តូមវ្ហិ បមុញ្ចស្សុ សទ្ធំ
កមិស្សសិ (តុំ) បិដ្ឋិយ មច្ចុនេយ្យស្ស ចារន្តិ ។

(๒๑๖) ឯស កិរេយ្យោ បសន្នាមិ សុត្វាន មុនិនោ វចោ
វិវដច្ឆទោ(๑) សម្ពុទ្ធោ អទិសោ បដិភាណវា ។

๑ ម. វិវដច្ឆទនោ ។

(៦១៥) ពាក្យថា ម្នាលបិង្គិយៈ អ្នកនឹងដល់ត្រើយ នៃលំនៅរបស់មច្ចុ សេចក្តីថា កិលេស ១ខ្ន នឹងអភិសង្ខារ លោកហៅថា លំនៅរបស់មច្ចុ ។ អមតនិព្វាន លោកហៅថា ត្រើយនៃលំនៅរបស់មច្ចុ បានដល់ការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការរលាស់ចោលឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក សេចក្តីរលត់ និព្វាន ។ ពាក្យថា ម្នាលបិង្គិយៈ អ្នកនឹងដល់ត្រើយ នៃលំនៅរបស់មច្ចុ ឋានសេចក្តីថា អ្នកនឹងដល់ នឹងបាន នឹងពាល់ត្រូវ នឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវត្រើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលបិង្គិយៈ អ្នកនឹងដល់ត្រើយ នៃលំនៅរបស់មច្ចុ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

> វក្កលិ ភទ្រាវុធ នឹងអាឡវិគោតម សុទ្ធតែជាអ្នកមានសទ្ធាបញ្ចេញហើយ យ៉ាងណា សូម្បីអ្នកក៏ចូរបញ្ចេញសទ្ធា យ៉ាងនោះចុះ ម្នាលបិង្គិយៈ អ្នកនឹងដល់ត្រើយ នៃលំនៅរបស់មច្ចុ ។

(៦១៦) (ព្រះបិង្គិយត្ថេរទូលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គនេះជ្រះថ្លាក្រៃពេក ព្រោះបានស្តាប់ព្រះបន្ទូលនៃព្រះអង្គ ជាព្រះមុនិ ព្រះអង្គទ្រង់មានគ្រឿងបិទ បើកហើយ ព្រះអង្គមិនមានគ្រឿងរាំរូស ទ្រង់មានបដិភាណ ។

(๒๑๗) ฯสฯ ภิក្ខវេ ปสีទามีติ ฯสฯ ภิក្ខវេ ปสีទามิ สទ្ទหามิ อธิมุญ្จามิ ทิฏฺฐเปมิ สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ ฯเปฯ ยญฺหิ ตสฺมิญฺจ สมุทยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมนฺติ ภิกฺขเว ปสีทามิ สทฺทหามิ อธิมุญ្จามิ ทิฏฺฐเปมีติ ฯสฯ ภิกฺขเว ปสีทามิ ฯ

(๒๑๘) สุตฺวาน มุนิโน วาจาติ มุนีติ โมนํ วุจฺจติ ญาณํ ยา ปญฺญา ปชานนา ฯเปฯ สงฺขตลกฺขณตฺตา เสา มุนิ ฯ สุตฺวาน มุนิโน วาจาติ ตุยฺหิ วจนํ ฆฏปฏิ เทสนํ อนุสนฺธึ สุตฺวา สุณิตฺวา อุคฺคเหตฺวา อุปธารยิตฺวา อุปลกฺขยิตฺวาติ สุตฺวาน มุนิโน วาจา ฯ

(๒๑๙) วิวฏจฺฉโท สมฺพุทฺโธติ ฉทนนฺติ ปญฺจ ฉทนานิ ตณฺหาฉทนํ ทิฏฺฐิฉทนํ กิเลสฉทนํ

(២១៧) ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គនេះជ្រះថ្លាក្រៃពេក គឺ ខ្ញុំព្រះអង្គនេះ ជ្រះថ្លា ដើម្បី ចុះចិត្តស៊ប់ ដើម្បីមាំក្រៃពេកថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ ។ ខ្ញុំព្រះអង្គនេះ ជ្រះថ្លា ដើម្បី ចុះចិត្តស៊ប់ ដើម្បីមាំក្រៃពេកថា របស់ណា មានការកើតឡើងជាធម្មតា របស់នោះ មានការរលត់ទៅវិញ ជាធម្មតា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គនេះជ្រះថ្លាក្រៃពេក ។

(២១៨) ពាក្យថា ព្រោះបានស្តាប់ព្រះបន្ទូលនៃព្រះអង្គជាព្រះមុនិ ត្រង់ពាក្យថា មុនិ សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ បានដល់បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ មុនិនោះ កន្ទងនូវបណ្តាញគឺកិលេស ជាគ្រឿងចំពាក់ ។ ពាក្យថា ព្រោះបានស្តាប់ព្រះបន្ទូលនៃព្រះអង្គជាព្រះមុនិ បានសេចក្តីថា ព្រោះបានស្តាប់ ឮ រៀន ចងចាំទុក កំណត់ទុកនូវព្រះបន្ទូល គន្ថៈនៃព្រះបន្ទូល ទេសនា អនុសន្ធិ នៃព្រះអង្គ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រោះបានស្តាប់ព្រះបន្ទូល នៃព្រះអង្គជាព្រះមុនិ ។

(២១៩) ពាក្យថា ព្រះសមុទ្ទត្រង់មានគ្រឿងបិទបើកហើយ ត្រង់ពាក្យថា គ្រឿងបិទ បានដល់គ្រឿងបិទ ៥ គឺ គ្រឿងបិទគឺតណ្ហា គ្រឿងបិទគឺទិដ្ឋិ គ្រឿងបិទគឺកិលេស គ្រឿងបិទ

ทุกฺขวิตฺถารนฺติ อาวิญฺฉนฺติ ฯ ตานิ ฉฬงฺคานิ พุทฺธสฺส ภควาโต วิวฏานิ วิทิตานิ สมุกฺขาตานิ ปญฺญายิตานิ สมุปฺปนฺนานิ ปฺวิสนฺตานิ ปฏิปฺปสฺสทฺธานิ อภพฺพุปฺปตฺติกานิ ญาณคฺคินา ทฑฺฒานิ ตสฺมา พุทฺโธ วิวฏจฺฉโท ฯ พุทฺโธตฺเว เยว สงฺขา ฯเป ฯ สจฺฉิกา ปญฺญตฺติ ยทิทํ พุทฺโธตฺเว วิวฏจฺฉโท สมฺพุทฺโธ ฯ

(๒๒๐) อเจลโก ปฏิกาณาทตฺเว อเจลโกตฺเว กเต จิเลา เทาเสา จิเลา เมาเหา จิเลา เกาเฉา จิเลา อุปฉาเหา จิเลา ฯเป ฯ สพฺพกิเลสมลสงฺฆาฏา จิลา ฯ เต จิลา พุทฺธสฺส ภควาโต ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺกตา อายติมนุปฺปาทธมฺมา ตสฺมา พุทฺโธ อเจลโก ฯ

គឺទុច្ចរិត គ្រឿងបិទគឺអវិជ្ជា ។ គ្រឿងបិទទាំងនោះ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ទ្រង់បើក គឺកំចាត់បង់ ដកឡើង លះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រំងាប់ គ្របសង្កត់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាមានគ្រឿងបិទបើកហើយ ។ ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ បានដល់ព្រះមានព្រះភាគ ។ បេ ។ បញ្ហត្តិថា ព្រះពុទ្ធ នេះ កើតព្រោះការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់មានគ្រឿងបិទបើកហើយ ។

(๒๒๐) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះអង្គមិនមានគ្រឿងរឹងរូស ទ្រង់មានបដិភាណ ត្រង់ពាក្យថា មិនមានគ្រឿងរឹងរូស សេចក្តីថា រាគៈឈ្មោះថាគ្រឿងរឹងរូស ទោសៈ ឈ្មោះថាគ្រឿងរឹងរូស មោហៈ ឈ្មោះថាគ្រឿងរឹងរូស ក្រោធ ឈ្មោះថាគ្រឿងរឹងរូស ការបង្កំនុំ ឈ្មោះថាគ្រឿងរឹងរូស ។ បេ ។ អកុសលាភិសង្ខារទាំងអស់ ឈ្មោះថាគ្រឿងរឹងរូស ។ គ្រឿងរឹងរូសទាំងនោះព្រះពុទ្ធមានជោគ ទ្រង់លះបង់ ផ្តាច់ផ្តិលឫសគល់ ធ្វើឲ្យសល់តែទីនៅដូចជាទីនៅនៃដើមគ្មោត ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន ធ្វើឲ្យជាធម្មៈលែងកើតតទៅទៀត ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថាមិនមានគ្រឿងរឹងរូស ។

ปฏิภาณาภิตา ตายา ปฏิภาณาวนฺโต ปริยตฺติปฏิภาณา จ ปริปุจฺฉาปฏิภาณา จ อธิคมปฏิภาณา จ ฯ

กตมา ปริยตฺติปฏิภาณา ฯ เยกจฺจสฺส พุทฺธวจนํ ปริยาปุณนฺติ สุตฺตํ เคยฺยํ เวยฺยากรณนฺติ คาถา อุทานนฺติ อิติวุตฺตกนฺติ ชาตกนฺติ อพฺภุตธมฺมนฺติ เวทลฺลนฺติ ตสฺส ปริยตฺติ นิสฺสยา ปฏิภาตา อยํ ปริยตฺติปฏิภาณา ฯ

กตมา ปริปุจฺฉาปฏิภาณา ฯ เยกจฺจสฺส ปริปุจฺฉตา โหติ อตฺเถ จ ญายเย จ ลกฺขเณ จ การเณ จ ฐานาฐาเน จ ตสฺส ปริปุจฺฉา นิสฺสยา ปฏิภาตา อยํ ปริปุจฺฉาปฏิภาณา ฯ

กตมา อธิคมปฏิภาณา ฯ เยกจฺจสฺส อธิคตา โหนฺติ จตฺตาโร สติปฏฺฐานา จตฺตาโร สมฺมปฺปธานา จตฺตาโร อิทฺธิปาทา ปญฺจินฺทฺริยานิ ปญฺจ พลานิ

ពាក្យថា ទ្រង់មានបដិភាណ បានដល់បុគ្គលមានបដិភាណ ៣ ពួក គឺ បុគ្គលមានបដិភាណព្រោះបរិយត្តិ១ បុគ្គលមានបដិភាណព្រោះបរិបុច្ឆា ១ បុគ្គលមានបដិភាណព្រោះអធិគម: ១ ។

បុគ្គលមានបដិភាណព្រោះបរិយត្តិ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ រៀនពុទ្ធវចន: គឺសុត្ត: គេយ្យ: វេយ្យាករណ: គាថា ឧទាន: ឥតិវុត្តក: ជាតក: អព្ភូតធម្ម: វេទល្ល: ពុទ្ធវចន:នោះ រមែងក្តីចម្រើនដល់បុគ្គលនោះ ព្រោះអាស្រ័យបរិយត្តិ នេះ ឈ្មោះថាបុគ្គលមានបដិភាណព្រោះបរិយត្តិ ។

បុគ្គលមានបដិភាណព្រោះបរិបុច្ឆា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះ កន្លងក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកសាកសួរកន្លងអត្ថ ក្នុងធម្មិគួរដឹង កន្លងលក្ខណ: ក្នុងហេតុ កន្លងឋាន:នឹងអដ្ឋាន: សភាវ:មានអត្ថជាដើមនោះ រមែងក្តីចម្រើនដល់បុគ្គលនោះ ព្រោះអាស្រ័យការសាកសួរ នេះ ឈ្មោះថាបុគ្គលមានបដិភាណព្រោះបរិបុច្ឆា ។

បុគ្គលមានបដិភាណព្រោះអធិគម: តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះកន្លងលោកនេះ ត្រាស់ដឹងសតិប្បដ្ឋាន៤ សម្មប្បធាន៤ ឥទ្ធិបាទ៤ ឥន្ទ្រិយ៥ ពល:៥

សត្ត ពោជ្ឈង្គា អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ចត្តារោ អរិយមគ្គា ចត្តារំ សាមញ្ញផលានំ ចតស្សោ បដិសម្ភិទាយោ ច អភិញ្ញាយោ តស្ស អត្ថញ្ញោតោ ធម្មោ ញាតោ និរុត្តិ ញាតា អត្ថេ ញាតេ អត្ថោ បដិភាតិ ធម្មេ ញាតេ ធម្មោ បដិភាតិ និរុត្តិយា ញាតាយ និរុត្តិ បដិភាតិ ឥមេសុ តីសុ ញាណេសុ បដិភាណាបដិសម្ភិទា ។ ភគវា ឥមាយ បដិសម្ភិទាយ ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមង្គាគតោ តស្មា ពុទ្ធោ បដិភាណាតិ ។ យស្ស បរិយន្តំ នត្ថិ បរិបុច្ឆា នត្ថិ អធិកមោ នត្ថិ កិំ តស្ស បដិភាយិស្សតីតិ អទិលោ បដិភាណាតិ ។ តេនាហ បិង្គិយត្តេរោ

ឯស កិរិយ្យោ បសំសាមិ សុត្វាន មុនិនោ វចោ

វិវដច្ឆទោ សម្ពុទ្ធោ អទិលោ បដិភាណាតិ ។

(๒๒๑) អធិនេវ អភិញ្ញាយ សព្ពំ វេធិ បភេរវំ(๑)

បញ្ញានន្តករោ សត្ថា កង្ខិនំ បដិជានតំ ។

---

๑ ម. បភេរវំ ។

ពោធ្យង្គ ៧ អដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ អរិយមគ្គ ៤ សាមញ្ញផល ៤ បដិសម្ភិ-
ទា ៤ អភិញ្ញា ៦ បុគ្គលនោះ ដឹងអត្ថ ដឹងធម៌ ដឹងនិរុត្តិ កាលបុគ្គល
ដឹងអត្ថហើយ អត្ថក៏ភ្លឺច្បាស់ កាលបុគ្គលដឹងធម៌ហើយ ធម៌ក៏ភ្លឺច្បាស់
កាលបុគ្គលដឹងនិរុត្តិហើយ និរុត្តិក៏ភ្លឺច្បាស់ ការដឹងក្នុងធម៌ទាំង ៣ នេះ
ឈ្មោះថាបដិភាណប្បដិសម្ភិទា ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រកបហើយ
ប្រកបព្រម ចូលទៅជិតដល់ ចូលទៅជិតដល់ព្រម ចូលទៅជិតសម្រេច
ចូលទៅជិតសម្រេចព្រម រួបរួម ដោយបដិសម្ភិទានេះ ហេតុនោះ ព្រះ
ពុទ្ធ ឈ្មោះថាទ្រង់មានបដិភាណ ។ បុគ្គលណា ពុំមានបរិយត្តិ ពុំមាន
បរិបុច្ឆា ពុំមានអធិគមៈទេ អ្វីនឹងក្លឺច្បាស់ដល់បុគ្គលនោះ ហេតុនោះ
(លោកពោលថា) ព្រះអង្គមិនមានគ្រឿងរឹងរូស ទ្រង់មានបដិភាណ ។
ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្ថេរ ពោលថា

ខ្ញុំព្រះអង្គនេះជ្រះថ្លាក្រៃពេក ព្រោះបានស្តាប់ព្រះបន្ទូលនៃ
ព្រះអង្គជាព្រះមុនិ ព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់មានគ្រឿងចិទបើកហើយ
ព្រះអង្គមិនមានគ្រឿងរឹងរូស ទ្រង់មានបដិភាណ ។

(២២១) ព្រះសាស្តាទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ នូវអធិទេវតាទាំងឡាយ
ទ្រង់ជ្រាបនូវធម្មជាតទាំងអស់ ដែលថោកទាបនឹងប្រសើរ
ទ្រង់ធ្វើទីបំផុត នៃប្រស្នាទាំងឡាយ ដល់ពួកជនអ្នក
សង្ស័យដែលប្តេជ្ញា (ថាអស់សង្ស័យ) ។

(๒๔๒) អដ្ឋនេវ អកិញ្ចាយតនេកតា តយោ នេកា សញ្ញតនេកា ច ឧបបត្តិនេកា ច វិសុទ្ធិនេកា ច ។ កតមេ សញ្ញតនេកា ។ ភជាតោ ច ភជកុមារភ ច នេវិយោ ច ឥមេ សញ្ញតនេកា វុច្ចន្តិ ។

កតមេ ឧបបត្តិនេកា ។ ចាតុម្មហារាជិកា នេកា តាវតិំសា នេកា ។បេ។ ព្រហ្មកាយិកា នេកា យេ ច នេកា តត្រូបរិ(๑) ឥមេ ឧបបត្តិនេកា វុច្ចន្តិ ។

កតមេ វិសុទ្ធិនេកា ។ តថាគតសាវកា អរហន្តោ ខីណាសវា យេ ច បច្ចេកសម្ពុទ្ធា ឥមេ វិសុទ្ធិនេកា វុច្ចន្តិ ។

កកា សញ្ញតនេវ អដ្ឋនេកតា អកិញ្ចាយ ឧបប-ត្តិនេវ អដ្ឋនេកតា អកិញ្ចាយ វិសុទ្ធិនេវ អដ្ឋនេកតា អកិញ្ចាយ ជាតិត្វា ភុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វាតិ អដ្ឋនេវ អកិញ្ចាយ ។

---

๑ ម. តទុបរិ ។

(២២២) អធិប្បាយពាក្យថា ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវអធិទេវតាទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា ទេវតាទាំងឡាយ បានដល់ទេវតា ៣ ពួក គឺ ពួកសម្មតិទេវតា ១ ឧបបត្តិទេវតា ១ វិសុទ្ធិទេវតា ១ ។

សម្មតិទេវតា តើដូចម្តេច ។ ព្រះពជា ព្រះពជកុមារ នឹងព្រះពជទេពី ទាំងនេះ ហៅថា សម្មតិទេវតា ។ ឧបបត្តិទេវតា តើដូចម្តេច ។ ពួកទេវតាជាន់ចាតុម្មហារាជិកៈ ពួកទេវតាជាន់តាវត្តឹង្ស ។ បេ ។ ពួកទេវតាជាន់ព្រហ្មកាយិកៈ នឹងពួកទេវតាជាន់ខាងលើអំពីនោះ ទាំងនេះ ហៅថា ឧបបត្តិទេវតា ។

វិសុទ្ធិទេវតា តើដូចម្តេច ។ ព្រះអរហន្តខីណាស្រព ជាសាវ័ករបស់តថាគត នឹងព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ទាំងនេះ ហៅថា វិសុទ្ធិទេវតា ។

ព្រះមានព្រះភាគជ្រាបច្បាស់ នូវសម្មតិទេវតាទាំងឡាយថា ជាអធិទេវតា ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវពួកឧបបត្តិទេវតាថា ជាអធិទេវតា ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ ទ្រង់យល់ ទ្រង់ថ្វឹង ទ្រង់ត្រិះរិះ ទ្រង់ជាក់ច្បាស់ ទ្រង់ធ្វើឲ្យប្រាកដ នូវពួកវិសុទ្ធិទេវតាថា ជាអធិទេវតា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ នូវអធិទេវតាទាំងឡាយ ។

[๒๒๓] សព្ពំ វេទិ បរោវត្តិ ភគវា អត្តនោ ច បរេសញ្ច អធិទេវតារេ ច ម្តេ វេទិ អញ្ញាសិ អទ្ទសំ បដិវិជ្ឈិ ។ តតមេ អត្តនោ អធិទេវតាយ ច ម្តា ។ សម្មាបដិបទា អនុលោមប្បដិបទា អបច្ចនីកប្បដិបទា ធម្មានុធម្មប្បដិបទា សីលេសុ បរិបូរការិតា ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារតា ភោជនេ មត្តញ្ញុតា ជាគរិយានុយោគោ សតិសម្បជញ្ញំ ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានា ។ បេ ។ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ឥមេ ធម្មេ អត្តនោ អធិទេវតាយ ច ម្តា ។ តតមេ បរេសំ អធិទេវតាយ ច ម្តា ។ សម្មាបដិបទា ។ បេ ។ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ឥមេ ធម្មេ បរេសំ អធិទេវតាយ ច ម្តា ។ ឯវំ ភគវា អត្តនោ ច បរេសញ្ច អធិទេវតារេ ច ម្តេ វេទិ អញ្ញាសិ អទ្ទសិ បដិវិជ្ឈីតិ សព្ពំ វេទិ បរោវរំ ។

សោឡសមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

(២៦៣) ពាក្យថា ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ធម្មជាតទាំងអស់ ដ៏ឋោកធាប នឹងប្រសើរ អធិប្បាយថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ ទ្រង់យល់ ទ្រង់ប៉ះពាល់ ទ្រង់ចាក់ធ្មុះ នូវពួកធម៌ ដែលធ្វើព្រះអង្គនឹងបុគ្គលដទៃ ឲ្យជាអធិទេវតា ។ ពួកធម៌ដែលធ្វើព្រះអង្គ ឲ្យជាអធិទេវតា តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីប្រតិបត្តិដោយប្រពៃ សេចក្តីប្រតិបត្តិបណ្តាយតាម សេចក្តីប្រតិបត្តិមិនទំនាស់ សេចក្តីប្រតិបត្តិធម៌ដ៏សមគួរដល់ធម៌ ការធ្វើបំពេញក្នុងសីល ការគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយ ការដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ការប្រកបរឿយ ។ នូវសេចក្តីភ្ញាក់រឭក សតិសម្បជញ្ញៈ សតិប្បដ្ឋាន ៤ ។ បេ ។ អដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ ទាំងនេះហៅថា ធម៌ដែលធ្វើព្រះអង្គឲ្យជាអធិទេវតា ។ ធម៌ធ្វើបុគ្គលដទៃឲ្យជាអធិទេវតា តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីប្រតិបត្តិដោយប្រពៃ ។ បេ ។ អដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ ទាំងនេះ ហៅថា ធម៌ធ្វើបុគ្គលដទៃឲ្យជាអធិទេវតា ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាប ទ្រង់យល់ ទ្រង់ប៉ះពាល់ ទ្រង់ចាក់ធ្មុះ នូវធម៌ដែលធ្វើព្រះអង្គនឹងបុគ្គលដទៃ ឲ្យជាអធិទេវតា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់ជ្រាបធម្មជាតទាំងអស់ដ៏ឋោកធាប នឹងប្រសើរ ។

(๒๒๔) បញ្ញាធនុកេ សត្តាតិ ភគវា ចាតុយ-
ន្តកប្បញ្ញំ អត្ថកេ បរិយត្តកេ បរិច្ចេទកេ
បរិវដុមកេ បរិសប្បញ្ញំ(๑) អត្ថកេ បរិយត្ត-
កេ បរិច្ចេទកេ បរិវដុមកេ បិដ្ឋិយប្បញ្ញំ
អត្ថកេ បរិយត្តកេ បរិច្ចេទកេ បរិវដុមកេ
សក្កប្បញ្ញំ អមតុស្សប្បញ្ញំ តិក្ខប្បញ្ញំ តិក្ខ-
ិន្ទបញ្ញំ ខុថាសកប្បញ្ញំ ខុថាសិតាបញ្ញំ
ភដប្បញ្ញំ ខត្តិយប្បញ្ញំ ព្រាហ្មណប្បញ្ញំ វេស្ស-
ប្បញ្ញំ សុទ្ទប្បញ្ញំ ព្រហ្មប្បញ្ញំ អត្ថកេ បរិ-
យត្តកេ បរិច្ចេទកេ បរិវដុមកេតិ បញ្ញាធន្ត-
កេ ។ សត្តាតិ ភគវា សត្តាហេ ។ យថា សត្តា-
ហេ សត្ត កត្តារំ តាវតិ ចោរកត្តារំ តាវតិ ភន្ត-
កត្តារំ តាវតិ ទុព្ភិក្ខកត្តារំ តាវតិ ឯរុធកកត្តារំ
តាវតិ ខុត្តាវតិ ឯត្តាវតិ ខេមន្តភូមិ សម្បាបេតិ ឯវមេវ

๑ ម. សិតិយបញ្ញំ ។

(៦២៤) ពាក្យថា ព្រះសាស្តា ទ្រង់ធ្វើទីបំផុតនៃប្រស្នា អធិប្បាយ
ថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ធ្វើទីបំផុត ធ្វើទីបំផុតជុំវិញ ធ្វើការកំណត់
ធ្វើផ្លូវជុំវិញ នៃបាពយនិកឃ្លា ទ្រង់ធ្វើទីបំផុត ធ្វើទីបំផុតជុំវិញ
ធ្វើការកំណត់ ធ្វើផ្លូវជុំវិញ នៃបរិសឃ្លា ទ្រង់ធ្វើទីបំផុត ធ្វើទីបំផុតជុំវិញ
ធ្វើការកំណត់ ធ្វើផ្លូវជុំវិញ នៃបិង្គិយឃ្លា ទ្រង់ធ្វើទីបំផុត ធ្វើទីបំផុត
ជុំវិញ ធ្វើការកំណត់ ធ្វើផ្លូវជុំវិញ នៃសក្កឃ្លា អមនុស្សឃ្លា
កិន្នុឃ្លា កិន្នុនីឃ្លា ឧបាសកឃ្លា ឧបាសិកាឃ្លា ពាជឃ្លា
ខត្តិយឃ្លា ព្រាហ្មណឃ្លា វេស្សឃ្លា សុទ្ទឃ្លា ព្រហ្មឃ្លា
ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់ធ្វើនូវទីបំផុតនៃបញ្ហាទាំងឡាយ ។
ពាក្យថា ព្រះសាស្តា បានន័យថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជាអ្នកនាំពួក ។
អ្នកនាំពួក ញុំាងពួកឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាក គឺឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាកគឺចោរ ឲ្យ
ឆ្លងផ្លូវលំបាកគឺសត្វសាហាវ ឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាកគឺទុរ្ភិក្ស ឲ្យឆ្លង ឲ្យឆ្លង
ទ្បើង ឲ្យឆ្លងចេញអំពីផ្លូវលំបាកគឺមិនមានទឹក ឲ្យដល់ខេមន្តភូមិ

ភគវា សត្ថុភោ សត្តេ ភគ្គាវំ តារេតិ ជាតិជរាព្យា-
ធិមរណសោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសភគ្គាវំ
តារេតិ រាគភគ្គាវំ តារេតិ ទោសមោហមានទិដ្ឋិកិលេ-
សទុច្ចរិតភគ្គាវំ តារេតិ រាគភយំ តារេតិ ទោសភ-
យំ តារេតិ មោហភយំ តារេតិ ទិដ្ឋិកិលេសទុច្ចរិ-
តភយំ តារេតិ ខុត្តារេតិ ឯត្តារេតិ ខេមង្គមីំ អមតំ
និព្ភានំ សម្បាបេតីតិ ឃវំ ភគវា សត្ថុភោ ។ អថវា
ភគវា ឥតិ វិឥតិ អនុឥតិ សញ្ញាបេតា និជ្ឈា-
បេតា បេក្ខតា បសាឥតាតិ ឃវម្បិ ភគវា សត្ថ-
ភោ ។ អថវា ភគវា អនុប្បន្នស្ស មគ្គស្ស ឧប្បា-
ឥតា អសញ្ជាតស្ស មគ្គស្ស សញ្ជនេតា អនក្ខាត-
ស្ស មគ្គស្ស អក្ខាតា មគ្គញ្ញូ មគ្គវិទូ មគ្គកោវិ-
ទោ មគ្គានុគា ច បន ឯតរហិ សាវកា វិហរន្តិ
បច្ឆា សមន្នាគតាតិ ឃវម្បិ ភគវា សត្ថុភោតិ
បញ្ញាឧត្តរោ សត្តា ។

យ៉ាងណា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជាអ្នកនាំពួក ញុំាងសត្វឲ្យឆ្លងផ្លូវ
លំបាក គឺ ឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាក គឺ ជាតិ ជរា ព្យាធិ មរណៈ សោកៈ
បរិទេវៈ ទុក្ខៈ ទោមនស្សៈ នឹងឧបាយាសៈ ឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាក គឺរាគៈ
ឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាក គឺទោសៈ មោហៈ មានៈ ទិដ្ឋិ កិលេស ទុច្ចរិត
ឲ្យឆ្លងព្រៃស្បាត គឺរាគៈ ឲ្យឆ្លងព្រៃស្បាត គឺទោសៈ ឲ្យឆ្លងព្រៃស្បាត
គឺមោហៈ ឲ្យឆ្លង ឲ្យឆ្លងឡើង ឲ្យឆ្លងចេញអំពីព្រៃស្បាត គឺទិដ្ឋិ
កិលេស នឹងទុច្ចរិត ឲ្យដល់ខេមន្តភូមិ គឺអមតនិព្វាន ក៏យ៉ាងនោះដែរ
ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាជាអ្នកនាំពួក យ៉ាងនេះ ។ មួយ
ទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នាំ ទូន្មាន ទូន្មានរឿយ ។ ទ្រង់ឲ្យយល់
ឲ្យចូលចិត្ត ឲ្យឃើញ ឲ្យជ្រះថ្លា ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា
ជាអ្នកនាំពួក យ៉ាងនេះក៏បាន ។ ឬថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ញុំាងមគ្គ
ដែលមិនទាន់កើតឲ្យកើតបាន ញុំាងមគ្គដែលមិនទាន់កកើតឲ្យកកើតបាន
ទ្រង់ប្រាប់មគ្គដែលគេមិនទាន់ប្រាប់ ទ្រង់ជ្រាបមគ្គ ទ្រង់ស្គាល់មគ្គ ទ្រង់
ឈ្វាសកឆ៍មគ្គ ចំណែកខាងពួកសាវ័ក ក្នុងកាលឥឡូវនេះ ជាអ្នកដើរ
ទៅតាមមគ្គ ជាអ្នកប្រកបក្នុងកាលខាងក្រោយ ហេតុនោះ ព្រះមាន
ព្រះភាគ ឈ្មោះថាជាអ្នកនាំពួក យ៉ាងនេះក៏បាន ហេតុនោះ (លោក
ពោលថា) ព្រះសាស្តា ទ្រង់ធ្វើទីបំផុត នៃប្រស្នាទាំងឡាយ ។

(๒๒๘) កង្ខិំ បដិជានតិ សកង្ខា អាកង្ខា និកង្ខា សម្បជ្ជតិ សលេខា អាកង្ខា និលេខា សម្បជ្ជតិ សទ្ទេឡកា អាកង្ខា និទ្ទេឡកា សម្ប-ជ្ជតិ សវេចិកិច្ឆា អាកង្ខា និវេចិកិច្ឆា សម្បជ្ជតិ សរាគា អាកង្ខា វីតរាគា សម្បជ្ជតិ សទោសា អាកង្ខា វីតទោសា សម្បជ្ជតិ សមោហា អាកង្ខា វីតមោហា សម្បជ្ជតិ សង្កិលេសា អាកង្ខា និង្កិ-លេសា សម្បជ្ជតីតិ កង្ខិំ បដិជានតំ ។ តេនាហ បិន្ទិយត្ថេរោ

អដ្ឋិនេវ អកិញ្ចាយ សព្ពំ វេធិ បភេរវំ

បញ្ញានន្តករោ សត្ថា កង្ខិំ បដិជានតិ ។

(៦២៥) ពាក្យថា ដល់ពួកជនអ្នកសង្ឃឹយ ដែលប្តេជ្ញា (ថាជាអ្នកអស់សង្ឃឹយ) អធិប្បាយថា ជនតាំងច្បាយ ដែលមានសេចក្តីឆ្មឹងឆ្មល់ មកសម្រេចថា ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីឆ្មឹងឆ្មល់ អ្នកដែលមានចិត្តរសេមរសាម មកសម្រេចថា ជាអ្នកមានចិត្តមិនរសេមរសាម អ្នកដែលមានចិត្តបែកជាពីរ មកសម្រេចថា ជាអ្នកមានចិត្តមិនបែកជាពីរ អ្នកដែលមានសេចក្តីស្អាក់ស្ទើរ មកសម្រេចថា ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីស្អាក់ស្ទើរ អ្នកដែលមានពគ: មកសម្រេចថា ជាអ្នកមិនមានពគ: អ្នកដែលមានទោស: មកសម្រេចថា ជាអ្នកមិនមានទោស: អ្នកដែលមានមោហ: មកសម្រេចថា ជាអ្នកមិនមានមោហ: អ្នកដែលមានកិលេស មកសម្រេចថា ជាអ្នកមិនមានកិលេស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដល់ពួកជនអ្នកសង្ឃឹយ ដែលប្តេជ្ញា (ថាជាអ្នកអស់សង្ឃឹយ) ។ ហេតុនោះ ព្រះចិង្គិយត្ថេរពោលថា

ព្រះសាស្តា ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវអធិទេវតាតាំងច្បាយ ទ្រង់ជ្រាបនូវធម្មជាត តាំងអស់ ដែលឋោកតាបនឹងប្រសើរ ទ្រង់ធ្វើទីបំផុត នៃប្រស្នាតាំងច្បាយ ដល់ពួកជនអ្នកសង្ឃឹយ ដែលប្តេជ្ញា (ថាជាអ្នកអស់សង្ឃឹយ) ។

(๒๒๖) អសំហិរំ អសង្កុប្បំ យស្សុនន្តំ ឧបមា ក្វចិ
អត្ថា កមិស្សាមិ ន មេត្ថ កង្ខា
ឃំ មំ ជាវេហិ អនិមុត្តចិត្តំ ។

(๒๒๗) អសំហិរំ អសង្កុប្បន្តិ អសំហិរំ វុច្ចតិ អមតំ និព្ពានំ យោ សោ សព្ពសង្ខារសមថោ សព្ពុបធិប្បដិនិស្សគ្គោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្ពានំ ។ អសំហិរន្តិ ករេន ឆោសេន មោហេន កោធេន ឧបនាហេន មក្ខេន បឬសេន ឥស្សាយ មច្ឆរិយេន មាយាយ សាឋេយ្យេន ជម្ភេន សារម្ភេន មានេន អតិមានេន មទេន បមាទេន សព្ពកិលេសេហិ សព្ពទុច្ចរិតេហិ សព្ពបរិឡាហេហិ(๑) សព្ពសន្តាបេហិ សព្ពាកុសលាភិសង្ខារេហិ អសំហារិយំ(๒) និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មន្តិ អសំហិរំ ។

---

๑ ម. ឯត្ថន្តរេ សព្ពសន្តាបេហិ សព្ពទរថេហិតិ ទិស្សតិ ។ ๒ ម. និព្ពានំ ។

សោឡសមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

(២២៦) ឥណា ដែលកិលេសនាំទៅមិនបាន ដែលមិនកម្រើក មួយទៀត ឥណា ដែលមិនមានឧបមាក្នុងឋានណាមួយ ខ្ញុំនឹងទៅកាន់ទីនោះដោយពិត ខ្ញុំមិនមានសេចក្តីងឿងឆ្ងល់ក្នុងទីនោះទេ សូមព្រះអង្គចាំទុក នូវខ្ញុំព្រះអង្គ ថាជាអ្នកមានចិត្តចុះស៊ប់ហើយ យ៉ាងនេះចុះ ។

(២២៧) ពាក្យថា ឥណា ដែលកិលេសនាំទៅមិនបាន ដែលមិនកម្រើក អធិប្បាយថា អមតនិព្វាន ហៅថា ទីដែលកិលេសនាំទៅមិនបាន បានដល់ការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលះចោលឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកពាគៈ សេចក្តីរលត់ទុក្ខ និព្វាន ។ ត្រង់ពាក្យថា ដែលកិលេសនាំទៅមិនបាន គឺ ដែលពាគៈ ទោសៈ មោហៈ កោធៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាឋេយ្យៈ ថម្ភៈ សារម្ភៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ កិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងពួង អកុសលាភិសង្ខារទាំងពួង នាំទៅមិនបាន គឺថាជាទីទៀង ទៀងទាត់ ពិតប្រាកដ មិនប្រែប្រួលជាធម្មតា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដែលកិលេសនាំទៅមិនបាន ។

อสงฺขฺยมฺปิ อสงฺขฺยา ปุจฺฉติ อมตํ นิพฺพานํ เยา เนา สพฺพสงฺขารสมเถา สพฺพูปธิปฏินิสฺสคฺคา ตณฺหากฺขยา วิราเคา นิเรเธา นิพฺพานํ ฯ ยาสฺส อุปฺปาเทา(๑) ปญฺญายติ วโย ฐิตสฺส อญฺ-ญถตฺต(๒) ปญฺญายติ นิพฺพานํ นิจฺจํ ธุวํ สสฺสตํ อวิปริณามธมฺมนฺติ อสงฺขฺยา อสงฺขฺยมฺปิ ฯ

(๒๒๘) ยาสฺส ฐิตสฺส อุปมา ภวติ ตาสฺสา นิพฺพานสฺส ฯ ฐิตสฺส อุปมาติ อุปมา ฐิตสฺส อุปนิชา ฐิตสฺส สนิสา ฐิตสฺส ปติภาเคา ฐิตสฺส น สงฺกมติ อุป-ลพฺภตีติ ฐิตสฺส อุปมา ฯ ภวติ ภวิ ภวิสฺสติ ภวตุ-ติ อตีตสฺส วา ปจฺจุปฺปนฺนสฺส วา อนาคตสฺส วาติ ยาสฺส ฐิตสฺส อุปมา ภวติ ฯ

---

๑ ม. นิพฺพานสฺส ฐ อุปฺปาเทา ฯ ๒ ม. อญฺญถตฺตํ ฯ

ត្រង់ពាក្យថា មិនកម្រើក សេចក្តីថា អមតនិព្វាន ហៅថា ទីមិនកម្រើក ជាន់ដល់ ការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលាស់ចោលឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកពគៈ សេចក្តីរលត់ និព្វាន ។ ការកើតឡើងនៃធម្មជាតណា ប្រាកដ ការវិនាសនៃធម្មជាតណា មិនមាន ការពិតនៃធម្មជាតនោះ ក៏រមែងប្រាកដ គឺថា ព្រះនិព្វាន ទៀង ជាធម្មជាតទៀងទាត់ ពិតប្រាកដ មិនប្រែប្រួលជាធម្មតា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទីណា ដែលតិលេសនាំទៅមិនបាន ដែលមិនកម្រើក ។

(២២៨) អធិប្បាយពាក្យថា ទីណាដែលមិនមានឧបមាក្នុងឋានណាមួយ ត្រង់ពាក្យថា ទីណា បានដល់និព្វាន ។ ពាក្យថា មិនមានឧបមា គឺមិនមានសេចក្តីប្រៀបផ្ទឹម មិនមានការប្រៀបធៀប មិនមានភាពស្មើគ្នា មិនមាន មិនមានត្រឹម មិនបានន័យចំណែកប្រៀប ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនមានឧបមា ។ ពាក្យថា ក្នុងឋានណាមួយ គឺ ក្នុងទីណាមួយ ក្នុងទីដូចម្តេច ក្នុងទីណា ជាខាងក្នុងខាងក្រៅ ឬទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទីណា ដែលមិនមានឧបមាក្នុងឋានណាមួយ ។

(២២៩) អទ្ធា កមិស្សាមិ ន មេត្ថ កង្ខាតិ អទ្ធា កមិស្សាមីតិ អទ្ធា កមិស្សាមិ អនិកមិស្សាមិ ផុស-យិស្សាមិ សច្ឆិករិស្សាមីតិ អទ្ធា កមិស្សាមិ(១) ។ ន មេត្ថ កង្ខាតិ ឯត្ថ និព្ភាគេ កង្ខា ន ត្តិ វិចិកិច្ឆា ន ត្តិ ទ្វេឆ្លកំ ន ត្តិ សំសយោ ន ត្តិ ន សំវិជ្ជតិ ឆុបលព្ភតិ បហីនោ សមុច្ឆិន្នោ វូបសន្តោ បដិប្ប-ស្សទ្ធោ អភព្វុប្បត្តិកោ ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍោតិ អទ្ធា កមិស្សាមិ ន មេត្ថ កង្ខា ។

---

១ ម. អទ្ធាតិ ឯកំសវចនំ និស្សំសយវចនំ និក្កង្ខវចនំ អទ្វេជ្ឈវចនំ អទ្វេឡ្ហកវចនំ និយោគ-វចនំ អបណ្ណកវចនំ អវិរុទ្ធវចនំ អវិត្ថារបទវចនមេតំ អទ្ធាតិ គមិស្សាមីតិ គមិស្សាមិ អធិគមិស្សាមិ បសវិយិស្សាមិ សច្ឆិករិស្សាមីតិ អទ្ធា គមិស្សាមិ ។

(២៦៩) អធិប្បាយពាក្យថា ខ្ញុំនឹងទៅកាន់ទីនោះដោយពិត ខ្ញុំមិនមានសេចក្តីឆ្មឿងឆ្ងល់ក្នុងទីនោះទេ ត្រង់ពាក្យថា ខ្ញុំនឹងទៅដោយពិត គឺ ខ្ញុំនឹងដើរទៅ នឹងបាន នឹងពាល់ត្រូវ នឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ដោយពិត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំនឹងទៅដោយពិត ។ ពាក្យថា ខ្ញុំមិនមានសេចក្តីឆ្មឿងឆ្ងល់ក្នុងទីនោះទេ គឺ សេចក្តីឆ្មឿងឆ្ងល់មិនមាន ការស្មុគស្មើរមិនមាន ការគិតបែកជាពីរមិនមាន ការសង្ស័យ មិនមាន មិនមានព្រម មិនកើតមានក្នុងនិព្វាននោះទេ គឺថា ខ្ញុំលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ គ្របសង្កត់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំនឹងទៅកាន់ទីនោះដោយពិត ខ្ញុំមិនមានសេចក្តីឆ្មឿងឆ្ងល់ក្នុងទីនោះទេ ។

(๒๓๐) ยาวตา ภิกฺขเว อนิมิตฺตา ธาตุ ยาวตา ภิกฺขเว ธาตุยา ปริยนฺตา ยาวตา ปริยนฺตา ปริจฺเฉทา ปริวฏุมา ปริมณฺฑลา อากาสธาตุ ปริยาปนฺนา ยาวตา ภิกฺขเว อนิมิตฺตา ธาตุ ต

(២៣០) ពាក្យថា សូមព្រះអង្គចាំទុក នូវខ្ញុំព្រះអង្គ ថាជាអ្នកមានចិត្តចុះស៊ប់ហើយយ៉ាងនេះចុះ ត្រង់ពាក្យថា សូមព្រះអង្គចាំទុកនូវខ្ញុំព្រះអង្គយ៉ាងនេះ គឺ សូមព្រះអង្គកំណត់ទុក នូវខ្ញុំព្រះអង្គ យ៉ាងនេះ ។ ពាក្យថា មានចិត្តចុះស៊ប់ហើយ គឺ មានចិត្តទៅរៀវភៅកព្រះនិព្វាន ទោរទៅរកព្រះនិព្វាន ឈមទៅរកព្រះនិព្វាន ទុនទៅរកព្រះនិព្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូមព្រះអង្គចាំទុក នូវខ្ញុំព្រះអង្គ ថាជាអ្នកមានចិត្តចុះស៊ប់ហើយ យ៉ាងនេះចុះ ។ ហេតុនោះ ព្រះបិង្គិយត្ថេរពោលថា

ទីណា ដែលកិលេសនាំទៅមិនបាន ដែលមិនកម្រើកមួយទៀត ទីណា ដែលមិនមានទុបមាកង់ឋានណាមួយ ខ្ញុំនឹងទៅកាន់ទីនោះដោយពិត ខ្ញុំមិនមានសេចក្តីងឿងឆ្ងល់ក្នុងទីនោះទេ សូមព្រះអង្គចាំទុក នូវខ្ញុំព្រះអង្គ ថាជាអ្នកមានចិត្តចុះស៊ប់ហើយ យ៉ាងនេះចុះ ។

ចប់ បារាយនវគ្គ ។

ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេសោ

(២៣១) សព្វេសុ ភូតេសុ និធាយ ទណ្ឌំ
អហេឋយំ(១) អញ្ញតរម្បិ តេសំ
ន បុត្តមិច្ឆេយ្យ កុតោ សហាយំ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(២៣២) សព្វេសុ ភូតេសុ និធាយ ទណ្ឌំ សព្វេសុតិ សព្វេន សព្វំ សព្វត្ថា សព្វំ អសេសំ និស្សេសំ បរិយាទាយវចនមេតំ សព្វេសុតិ ។ ភូតេសុតិ ភូតា វុច្ចន្តិ តសា ច ថាវរា ច ។ តសាតិ យេសំ តណ្ហា(២) អប្បហីនា យេសញ្ច កយកេរវា អប្បហីនា ។ កិំការណា វុច្ចន្តិ តសា ។ តេ តសន្តិ ឧត្តសន្តិ បរិតសន្តិ សន្តាសំ អាបជ្ជន្តិ តំការណា វុច្ចន្តិ តសា ។ ថាវរាតិ យេសំ តណ្ហា បហីនា យេសញ្ច កយកេរវា បហីនា ។ កិំការណា វុច្ចន្តិ ថាវរា ។ តេ ន តសន្តិ ន ឧត្តសន្តិ ន បរិតសន្តិ ន សន្តាសំ អាបជ្ជន្តិ តំការណា វុច្ចន្តិ ថាវរា ។

---

១ ម. អរិហេឋយំ ។ ២ ម. យេសំ តសិតតណ្ហា ។

ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេស

(២៣១) (ព្រះបច្ចេកពុទ្ធត្រាស់ថា) បុគ្គលទម្លាក់ចេញនូវអាជ្ញាចំពោះពួកសត្វទាំងពួង មិនបៀតបៀននូវសត្វទាំងនោះ សូម្បីសត្វណាមួយ គេមិនបង់បានបុត្រទៅហើយ តើនឹងប្រាថ្នាសំឡាញ់អំពីណាកើត បុគ្គលនោះតែងប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(២៣២) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលទម្លាក់ចេញនូវអាជ្ញាចំពោះពួកសត្វទាំងពួង ត្រង់ពាក្យថា ទាំងពួង គឺ គ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងអស់ មិនសល់ ឥតសល់ ពាក្យថា ទាំងពួង នុ៎ះ ជាពាក្យពោលរួប ។ ពាក្យថា ពួកសត្វ សេចក្តីថា ពួកសត្វតក់ស្លុត នឹងពួកសត្វនឹងនួន ហៅថា ពួកសត្វ ។ ពាក្យថា ពួកសត្វតក់ស្លុត បានខាងពួកសត្វ មិនទាន់លះបង់តណ្ហា នឹងពួកសត្វ មិនទាន់លះបង់ភ័យដែលគួរខ្លាច ។ ដែលលោកពោលថា ពួកសត្វតក់ស្លុត តើព្រោះហេតុដូចម្តេច ។ សត្វទាំងនោះរមែងតក់ស្លុត ញ័រចំប្រប់ ញាប់ញ័រ ដល់នូវសេចក្តីតក់ស្លុត ព្រោះហេតុនោះ លោកពោលថា ពួកសត្វតក់ស្លុត ។ ពាក្យថា ពួកសត្វនឹងនួន បានខាងពួកសត្វ លះបង់តណ្ហាហើយ នឹងពួកសត្វលះបង់ភ័យដែលគួរខ្លាច ។ ដែលលោកពោលថា ពួកសត្វនឹងនួន តើព្រោះហេតុ ដូចម្តេច ។ សត្វទាំងនោះមិនតក់ស្លុត មិនញ័រចំប្រប់ មិនញាប់ញ័រ មិនដល់នូវសេចក្តីតក់ស្លុត ព្រោះហេតុនោះ លោកពោលថា ពួកសត្វនឹងនួន ។

ธณฺฑาติ ตโยว ธณฺฑา ตาวเยว ธณฺฑา จ ปจฺจโย ธณฺฑา จ มโนว ธณฺฑา จ ฯ ตีณิปิ ตาวเยว ขุชฺชาปิ ตาวเยว ธณฺฑา จตสฺโสปิ ปจฺจโย ปจฺจ ธณฺฑา ตีณิปิ มโนว ขุชฺชาปิ มโนว ธณฺฑา ฯ สพฺเพปิ ภูตาปิ ธณฺฑาย ธณฺฑาย สพฺเพปิ ภูตาปิ ธณฺฑา ธณฺฑาย ธนหิตา ภวภวเยน[๑] ธนภิปิตา ปฏิปชฺชปฺปตฺติยา สพฺเพปิ ภูตาปิ ธณฺฑาย ธณฺฑา ฯ

(๒๓๓) อโหสิกมฺมา อญฺญตรมฺปิ เตสญฺจ ปกตมตฺตมฺปิ[๒] สตฺต จาณิกา ก เลฑฺฑา ก ธณฺฑ-ธ ก สตฺถ ก อายุยา[๓] ก รชฺชุยา ก อโหสิกมฺมาติ สพฺเพปิ สตฺต จาณิกา ก เลฑฺฑา ก ธณฺฑธ ก สตฺถ ก อายุยา ก รชฺชุยา ก อโหสิกมฺมาติ อโหสิกมฺมา อญฺญตรมฺปิ เตสํ ฯ

---

๑ ม. ภวภวเยน ฯ ๒ ม. ปกมตฺตมฺปิ ฯ ๓ ม. อายุยา ฯ

ពាក្យថា អាជ្ជ បានដល់អាជ្ជ ៣ គឺ អាជ្ជតាកាយ ១ អាជ្ជតាវចា ១ អាជ្ជតាចិត្ត ១ ។ កាយទុច្ចរិត ៣ ឈ្មោះថាអាជ្ជតាកាយ វចីទុច្ចរិត ៤ ឈ្មោះថាអាជ្ជតាវចា មនោទុច្ចរិត ៣ ឈ្មោះថាអាជ្ជតាចិត្ត ។ ពាក្យថា បុគ្គលទម្លាក់ចេញ នូវអាជ្ជ បំពោះពួកសត្វទាំងពួង បានន័យថា បុគ្គលទម្លាក់ចេញ ដាក់ចេញ ចោះបង់ រលាស់ចោល រម្ងាប់ នូវអាជ្ជ បំពោះពួកសត្វទាំងពួង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលទម្លាក់ចេញនូវអាជ្ជ បំពោះពួកសត្វទាំងពួង ។

(៦៣៣) ត្រង់ពាក្យថា មិនបៀតបៀននូវសត្វទាំងនោះ សូម្បីសត្វណាមួយ គឺ មិនបៀតបៀននូវសត្វសូម្បីតែមួយ ដោយដៃក្តី ដោយដុំដីក្តី ដោយដំបងក្តី ដោយសស្ត្រាក្តី ដោយពួរក្តី ដោយខ្សែក្តី មិនបៀតបៀននូវពួកសត្វទាំងអស់ ដោយដៃក្តី ដោយដុំដីក្តី ដោយដំបងក្តី ដោយសស្ត្រាក្តី ដោយពួរក្តី ដោយខ្សែក្តី ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនបៀតបៀននូវសត្វទាំងនោះ សូម្បីសត្វណាមួយ ។

(๒๓๔) ន បុត្តមិច្ចេយ្យ តុតោ សហាយន្តិ ជាតិ បដិក្ខេបោ ។ បុត្តាតិ ឧត្តរោ បុត្តោ អត្តជោ បុត្តោ ខេត្តជោ បុត្តោ ធិន្នកោ បុត្តោ អន្តេវាសិ-កោ បុត្តោ ។ សហាយន្តិ(๑) សហាយោ វុច្ចតិ យេហិ សហ គមនំ ជាសុ អាគមនំ ជាសុ គម-ជាគមនំ ជាសុ និសជ្ជនំ ជាសុ និបជ្ជនំ ជាសុ អាលបនំ ជាសុ សល្លបនំ ជាសុ សមុល្លបនំ ជាសុ ។ ន បុត្តមិច្ចេយ្យ តុតោ សហាយន្តិ បុត្ត-មិ ន ឥច្ចេយ្យ ន សាធិយេយ្យ(๒) ន បិហាយេ-យ្យ ជាតិជរេយ្យ តុតោ មិត្តំ វា សន្ធិដ្ឋំ វា សម្ភត្តំ វា សហាយំ វា ឥច្ចិស្សតិ សាធិយិស្សតិ បិហយិស្សតិ អភិជរិស្សតីតិ(๓) ន បុត្តមិច្ចេយ្យ តុតោ សហាយំ ។

---

๑ ម. សហាយន្តិ នត្តិ ។ ๒ ម. ន សាទិយេយ្យ ន បត្ថយេយ្យ ។ ๓ ម. ឥច្ចេយ្យ សាទិយេយ្យ បត្ថយេយ្យ បិហយេយ្យ អភិជរេយ្យាតិ ។

(๒๓๔) อธิบายพากย์ว่า มิได้ทำบุตรแล้วหรือ เหตุไร ท่านจึงถามอย่างนี้ ตอบว่า มิน เป็นคำปฏิเสธ ๆ คำว่า บุตร ได้แก่บุตร ๔ คือ บุตรเกิดแต่ตน๑ บุตรเกิดแต่ภรรยา๑ บุตรที่เขาให้๑ บุตรเป็นศิษย์๑ ๆ คำว่า สมาคม ความว่า ความเข้าไปหา ความมาหา ความเข้าไปมาหา ความเข้าไปนั่งใกล้ ความเข้าไปนั่งใกล้ชิด ความคบหา ความสนทนา ความปรึกษากัน ความเป็นผู้ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน ด้วยบุคคลใด กับด้วยบุคคลใดนั้น ท่านเรียกว่า สมาคม ๆ คำว่า มิได้ทำบุตรแล้วหรือ เหตุไร ท่านจึงถามอย่างนี้ ได้ความว่า มิได้ทำแล้วหรือ มิได้ประกอบ มิได้ประพฤติ มิได้ทำให้มาก ซึ่งบุตรแล้วหรือ เหตุไร ท่านจึงถาม ซึ่งความมิได้ทำ มิได้ประกอบ มิได้ประพฤติ มิได้ทำให้มาก ซึ่งความรัก ความพอใจ ความชอบพอกัน ความเป็นผู้ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน ความรักในบุตร ความเป็นผู้ร่วมสุขร่วมทุกข์กันในบุตร เหตุนั้น (ท่านจึงกล่าวว่า) มิได้ทำบุตรแล้วหรือ เหตุไร ท่านจึงถามอย่างนี้ ๆ

(๒๓๕) ฝโคตา จเร ๑ภวิสาณาภเปฺปตี ฝโคตี สา ปเฏกสมฺพุทฺธา ปฏฺฐาสงฺขาเตน ฝโคตา อนุตฺตรเฏน ฝโคตา ตณฺหาปหานเฏน ฝโคตา ฝภนฺตวิตกฺกาภาวโต ฝโคตา ฝภนฺตวิตฺถารา สา ฝภนฺตวิตฺถารา ฝโคตา ฝภนฺตวิตมโหหโต ฝโคตา ฝภนฺตนิกฺกิเลสาโต ฝโคตา ฝภายนมตฺถิ ภเตติ ฝโคตา ฝโคตา อนุตฺตรา ปเฏกสมฺโพธิ อภิสมฺพุทฺโธติ ฝโคตา ฯ

ภวิ สา ปเฏกสมฺพุทฺธา ปฏฺฐาสงฺขาเตน ฝโคตา ฯ สา ปเฏกสมฺพุทฺธา ยภภาสปลิโพธิ(๑) นิทฺทิฏฺฐา ปุตฺตทารปลิโพธิ นิทฺทิฏฺฐา ญาติปลิโพธิ นิทฺทิฏฺฐา สนฺนิธิปลิโพธิ นิทฺทิฏฺฐา เกสมสฺมุ ฉิหาเรตฺวา ภาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อภารสฺมา อนภาริยี ปฏฺฐิตฺวา อภิญฺญาภารี ฉุปภนฺตฺวา ฝโคตา จเรติ วิจเรติ สริยเติ วเตฺตติ จาเลติ ยเปติ ยาเปตีติ ฝวี สา ปเฏกสมฺพุทฺธา ปฏฺฐาสงฺขาเตน ฝโคตา ฯ

---

๑ ม. สพฺพยภาสปลิโพธิ ฯ

(៦៣៩) អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ត្រង់ពាក្យថា ម្នាក់ឯង គឺ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះចំណែកបព្វជ្ជា ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះអត្ថថាមិនមានបុគ្គលជាគំរប់ពីរ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះអត្ថថាលះបង់តណ្ហា ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុប្រាសចាកភាគៈដោយដាច់ខាត ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុប្រាសចាកទោសៈដោយដាច់ខាត ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុប្រាសចាកមោហៈដោយដាច់ខាត ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុមិនមានកិលេសដោយដាច់ខាត ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុទៅកាន់ផ្លូវជាទីទៅតែម្នាក់ឯង ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុត្រាស់ដឹងនូវបច្ចេកសម្ពោធិដ៏ប្រសើរ តែម្នាក់ឯង ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថាជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះចំណែកបព្វជ្ជា តើដូចម្តេច ។ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ទ្រង់កាត់បលិពោធកង់ឃរាវាស កាត់បលិពោធ កង់បុត្តទឹងកិរិយា កាត់បលិពោធកង់ញាតិ កាត់បលិពោធកង់ការសន្សំ កោរសក់ពុកមាត់នឹងពុកចង្កា ស្លៀកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ ចេញចាកផ្ទះចូលទៅកាន់ផ្ទះ ដល់នូវភាពមិនមានកង្វល់ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ចរទៅ ត្រាច់ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រាឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថាជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះចំណែកបព្វជ្ជា យ៉ាងនេះ ។

กถญฺจ โส ปโยคสมฺปนฺโน อนุตฺตเรน ฯ โส ฯ ปรมาย ปญฺญาย สมาโน ฯ อารญฺญกานิ ปนฺตานิ สยนาสนานิ ปฏิเสวติ อปฺปสทฺทานิ อปฺปนิกฺขาสานิ วิชนวาตานิ มนุสฺส-ราหเสยฺยกานิ ปฏิสลฺลานสารุปฺปานิ โส ฯ จีวรานิ ปิณฺฑปาตานิ เสนาสนานิ คิลานปจฺจยภสชฺชปริกฺขารานิ ปฏิเสวติ ฯ ตาย จ ปน ปฏิปตฺติยา น จ

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះអត្ថថាមិនមានបុគ្គលជាគំរប់ពីរ តើដូចម្តេច ។ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ កាលបួសយ៉ាងនេះហើយ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង គប់រកសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ គឺព្រៃរោះនឹងព្រៃញាតស្ងាត ជាទីមិនមានសំឡេង មិនមានសំឡេងគឹកកង ប្រាសចាកខ្យល់ដែលកើតអំពីសរីរៈមនុស្ស ជាទីស្ងាត់កំចាំងរបស់មនុស្ស សមគួរដល់ទីពួនសម្ងំ លោកដើរទៅម្នាក់ឯង ឈរនៅម្នាក់ឯង អង្គុយម្នាក់ឯង សម្រេចសេយ្យាម្នាក់ឯង ចូលទៅកាន់ស្រុក ដើម្បីបិណ្ឌបាតម្នាក់ឯង ត្រឡប់មកវិញម្នាក់ឯង អង្គុយក្នុងទីស្ងាត់ម្នាក់ឯង អធិដ្ឋានចង្រ្កមម្នាក់ឯង ចរ ត្រាច់ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅតែម្នាក់ឯង ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថាជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះអត្ថថាមិនមានបុគ្គលជាគំរប់ពីរ យ៉ាងនេះ ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះអត្ថថាលះបង់តណ្ហា តើដូចម្តេច ។ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ឥតមានបុគ្គលជាគំរប់ពីរយ៉ាងនេះហើយ ជាអ្នកមិនប្រហែស មានព្យាយាមដុតកំដៅកិលេស មានចិត្តស្មុគ (ទៅកាន់ព្រះនិព្វាន) ផ្គងព្យាយាមធំ កំចាត់បង់មារព្រមទាំងសេនានៃមារ ដែលមិនដោះលែង ជាផៅពង្សនៃបុគ្គលប្រហែស គឺថា លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ញាំងតណ្ហាដូចជាបណ្តាញ ដែលហូរទៅ ផ្សាយទៅ ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន ។

តណ្ហាទុតិយោ បុរិសោ ទីឃមទ្ធាន សំសរំ

ឥត្ថភាវញ្ញថាភាវំ សំសារំ នាតិវត្តតិ

ឯវមាទីនវំ ញត្វា តណ្ហំ ទុក្ខស្ស សម្ភវំ

វីតតណ្ហោ អនាទានោ សតោ ភិក្ខុ បរិព្វជេតិ ។

ឯវំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ តណ្ហាបហានដ្ឋេន

ឯកោ ។

កថំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ឯកគ្គចរិតភាវតោ

ឯកោ ។ ភគស្ស បហីនត្តា ឯកគ្គចរិតភាវតោ

ឯកោ ។ ទោសស្ស បហីនត្តា ឯកគ្គចរិតទោសោភាវតោ

ឯកោ ។ មោហស្ស បហីនត្តា ឯកគ្គចរិតមោហោភាវតោ

ឯកោ ។ កិលេសានំ បហីនត្តា ឯកគ្គនិក្កិលេ-

សោភាវតោ ឯកោ ។ ឯវំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

ឯកគ្គចរិតភាវតោ ឯកោ ។

បុរសមានតណ្ហាជាគំរប់ពីរ កាលអន្ទោលទៅអស់កាលដ៏វែង រមែងមិនកន្លងផុតសង្សារ មានភាពបែបនេះ នឹងភាពដទៃ ភិក្ខុអ្នកមានសតិ ជ្រាសចាកតណ្ហា មិនមានសេចក្តីប្រកាន់ លុះឃើញទោសយ៉ាងនេះហើយ គួរវៀរនូវតណ្ហា ជាដែនកើតទុក្ខចេញ ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះអត្ថថាលះបង់តណ្ហាយ៉ាងនេះ ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុជ្រាសចាកពគៈដោយដាច់ខាត តើដូចម្តេច ។ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុជ្រាសចាកពគៈដោយដាច់ខាត ព្រោះលោកលះពគៈហើយ ។ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុជ្រាសចាកទោសៈដោយដាច់ខាត ព្រោះលោកលះទោសៈហើយ ។ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុជ្រាសចាកមោហៈដោយដាច់ខាត ព្រោះលោកលះមោហៈហើយ ។ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុមិនមានតិលេសដោយដាច់ខាត ព្រោះលោកលះតិលេសទាំងឡាយហើយ ។ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុជ្រាសចាកពគៈដោយដាច់ខាត យ៉ាងនេះ ។

กถญฺจ สเว ปจฺเจกสมฺพุทฺโธ ฯเปฯ กายคตาสตึ ภาเวติ ฯเปฯ ฯ ฯเปฯ กายคตาสตา จุทฺทส ฌานานิ ปฐมชฺฌานา ปฏฺฐาย ยาว จตุตฺถชฺฌานา สติปฏฺฐานา ปฏฺฐาย ยาว สมฺมปฺปธานา ปฏฺฐาย ยาว ฉ อภิญฺญา ปญฺจ อภิญฺญาโย ฉ อภิญฺญา ปญฺจ อภิญฺญาโย ทสพลญาณานิ จตุเวสารชฺชญาณานิ ปฏิสมฺภิทาญาณานิ จตุจตฺตาลีส ญาณวตฺถูนิ จุทฺทส พุทฺธญาณานิ เอกูนวีสติ ปจฺเจกพุทฺธญาณานิ สพฺพานิ ปิ ตานิ ฌานานิ ภาเวติ ฯ

ฌานญฺหิ ตาตปญฺญสฺส
มคฺคํ ปชานาติ หิตานุกมฺปี
เอเตน มคฺเคน ตรีสุ ปุเพฺพ
ตารีสฺสติ เจว ตรติ จ ฯ

เอวํ สเว ปจฺเจกสมฺพุทฺโธ ฯเปฯ กายคตาสตึ ภาเวติ ฯเปฯ ฯ

กถญฺจ สเว ปจฺเจกสมฺพุทฺโธ เอกา อนุตฺตรา ปจฺเจกสมฺโพธิ อภิสมฺพุทฺโธติ เอกา ฯ เอกสฺส ปุคฺคลสฺส ทฺเว ปญฺญา ติสฺโส ปญฺญา จตสฺโส ปญฺญา ปญฺจ ปญฺญา ฉ ปญฺญา สตฺต ปญฺญา อฏฺฐ ปญฺญา นว ปญฺญา ทส ปญฺญา เอกาทส ปญฺญา ทฺวาทส ปญฺญา เตรส ปญฺญา จุทฺทส ปญฺญา ปญฺญาสาย ปญฺญาสาย ญาณวตฺถูสุ ปญฺญา ปชานนา ปวิจโย ธมฺมวิจโย สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา ปณฺฑิจฺจญฺจ ฯ

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុទៅកាន់ផ្លូវជាទីទៅម្នាក់ឯង តើដូចម្តេច ។ សតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ អរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ លោកហៅថា ផ្លូវជាទីទៅម្នាក់ឯង ។

បុគ្គលអកយើញទីបំផុតនៃកិរិយាអស់ជាតិ ជាអ្នកអនុគ្រោះនូវប្រយោជន៍ រមែងដឹងច្បាស់នូវផ្លូវជាទីទៅម្នាក់ឯង ពួកអរិយបុគ្គល ជានឆ្ងល់ហើយកង្ខាអតីតកាលក្តី នឹងឆ្ងល់កង្ខាអនាគតក្តី កំពុងឆ្ងល់កង្ខាបច្ចុប្បន្ននេះក្តី នូវខុយៈ តាមផ្លូវនេះឯង ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុទៅកាន់ផ្លូវជាទីទៅម្នាក់ឯង យ៉ាងនេះ ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុត្រាស់ដឹង នូវបច្ចេកសម្ពោធិដ៏ប្រសើរ តែម្នាក់ឯង តើដូចម្តេច ។ ញាណ បញ្ញា បញ្ញិន្ទ្រិយ បញ្ញាពលៈ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គ វីមំសា វិបស្សនា សម្មាទិដ្ឋិ កង្ខាមគ្គង្គ ៤ លោកហៅថា ពោធិ ។

សោ បនេកេ សមុទ្ទោ បនេកេ ពុទ្ធញាណេន សង្ខាតំ
ពុជ្ឈិ សព្ពេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ពុជ្ឈិ សព្ពេ សង្ខារា
ទុក្ខាតិ ពុជ្ឈិ សព្ពេ ធម្មា អនត្តាតិ ពុជ្ឈិ អវិជ្ជា-
បច្ចយា សង្ខារាតិ ពុជ្ឈិ សង្ខារបច្ចយា វិញ្ញាណន្តិ
ពុជ្ឈិ វិញ្ញាណបច្ចយា នាមរូបន្តិ ពុជ្ឈិ នាមរូប-
បច្ចយា សឡាយតនន្តិ ពុជ្ឈិ សឡាយតនបច្ចយា
ផស្សោតិ ពុជ្ឈិ ផស្សបច្ចយា វេទនាតិ ពុជ្ឈិ
វេទនាបច្ចយា តណ្ហាតិ ពុជ្ឈិ តណ្ហាបច្ចយា
ឧបាទានន្តិ ពុជ្ឈិ ឧបាទានបច្ចយា ភវោតិ ពុជ្ឈិ
ភវបច្ចយា ជាតីតិ ពុជ្ឈិ ជាតិបច្ចយា ជរាមរណន្តិ
ពុជ្ឈិ អវិជ្ជានិរោធា សង្ខារនិរោធោតិ ពុជ្ឈិ

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ត្រាស់ដឹងហើយនូវសច្ចៈទាំងឡាយ ដោយបច្ចេក-
ពុទ្ធញាណ ត្រាស់ដឹងហើយថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ត្រាស់ដឹង
ហើយថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ត្រាស់ដឹងហើយថា ធម៌ទាំងពួងជាអនត្តា
ត្រាស់ដឹងហើយថា សង្ខារទាំងឡាយ (កើតមាន) ព្រោះអវិជ្ជាជា
បច្ច័យ ត្រាស់ដឹងហើយថា វិញ្ញាណ (កើតមាន) ព្រោះសង្ខារជាបច្ច័យ
ត្រាស់ដឹងហើយថា នាមនឹងរូប (កើតមាន) ព្រោះវិញ្ញាណជាបច្ច័យ
ត្រាស់ដឹងហើយថា អាយតនៈ៦ (កើតមាន) ព្រោះនាមរូបជាបច្ច័យ
ត្រាស់ដឹងហើយថា ផស្សៈ (កើតមាន) ព្រោះអាយតនៈ៦ ជាបច្ច័យ
ត្រាស់ដឹងហើយថា វេទនា (កើតមាន) ព្រោះផស្សៈជាបច្ច័យ
ត្រាស់ដឹងហើយថា តណ្ហា (កើតមាន) ព្រោះវេទនាជាបច្ច័យ
ត្រាស់ដឹងហើយថា ឧបាទាន (កើតមាន) ព្រោះតណ្ហាជាបច្ច័យ
ត្រាស់ដឹងហើយថា ភព (កើតមាន) ព្រោះឧបាទានជាបច្ច័យ
ត្រាស់ដឹងហើយថា ជាតិ (កើតមាន) ព្រោះភពជាបច្ច័យ
ត្រាស់ដឹងហើយថា ជរានឹងមរណៈ (កើតមាន) ព្រោះជាតិជាបច្ច័យ
ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់សង្ខារ ព្រោះការរលត់ទៅ នៃអវិជ្ជា

សង្ខារនិរោធា វិញ្ញាណនិរោធោតិ ពុជ្ឈិ វិញ្ញាណនិ-
រោធា នាមរូបនិរោធោតិ ពុជ្ឈិ នាមរូបនិរោធា សឡា-
យតននិរោធោតិ ពុជ្ឈិ សឡាយតននិរោធា ផស្សនិ-
រោធោតិ ពុជ្ឈិ ផស្សនិរោធា វេទនានិរោធោតិ ពុជ្ឈិ
វេទនានិរោធា តណ្ហានិរោធោតិ ពុជ្ឈិ តណ្ហានិរោធា
ឧបាទាននិរោធោតិ ពុជ្ឈិ ឧបាទាននិរោធា ភវនិរោ-
ធោតិ ពុជ្ឈិ ភវនិរោធា ជាតិនិរោធោតិ ពុជ្ឈិ
ជាតិនិរោធា ជរាមរណនិរោធោតិ ពុជ្ឈិ ឥទំ ទុក្ខន្តិ
ពុជ្ឈិ អយំ ទុក្ខសមុទយោតិ ពុជ្ឈិ អយំ ទុក្ខនិ-
រោធោតិ ពុជ្ឈិ អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទាតិ
ពុជ្ឈិ ឥមេ អាសវាតិ ពុជ្ឈិ អយំ អាសវសមុទ-
យោតិ ពុជ្ឈិ អយំ អាសវនិរោធោតិ ពុជ្ឈិ អយំ
អាសវនិរោធគាមិនី បដិបទាតិ ពុជ្ឈិ ឥមេ ធម្មា
អភិញ្ញេតព្ពាតិ ពុជ្ឈិ ឥមេ ធម្មា បហាតព្ពាតិ ពុជ្ឈិ

ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់វិញ្ញាណ ព្រោះការរលត់សង្ខារ ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់នាមរូប ព្រោះការរលត់វិញ្ញាណ ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់អាយតនៈ ៦ ព្រោះការរលត់នាមនឹងរូប ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់ផស្សៈ ព្រោះការរលត់អាយតនៈ ៦ ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់វេទនា ព្រោះការរលត់ផស្សៈ ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់តណ្ហា ព្រោះការរលត់វេទនា ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់ឧបាទាន ព្រោះការរលត់តណ្ហា ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់កម្ម ព្រោះការរលត់ឧបាទាន ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់ជាតិ ព្រោះការរលត់កម្ម ត្រាស់ដឹងហើយថា ការរលត់ជរាមរណៈ ព្រោះការរលត់ជាតិ ត្រាស់ដឹងហើយថា នេះទុក្ខ ត្រាស់ដឹងហើយថា នេះការកើតទុក្ខ ត្រាស់ដឹងហើយថា នេះការរលត់ទុក្ខ ត្រាស់ដឹងហើយថា នេះបដិបទាជាដំណើរទៅកាន់ការរលត់ទុក្ខ ត្រាស់ដឹងហើយថា ទាំងនេះអាសវៈ ត្រាស់ដឹងហើយថា នេះការកើតអាសវៈ ត្រាស់ដឹងហើយថា នេះការរលត់អាសវៈ ត្រាស់ដឹងហើយថា នេះបដិបទាជាដំណើរទៅកាន់ការរលត់អាសវៈ ត្រាស់ដឹងហើយថា ធម៌ទាំងនេះ គួរដឹងច្បាស់ ត្រាស់ដឹងហើយថា ធម៌ទាំងនេះគួរលះបង់

ឥមេ ឆឡាភិវេតញ្ញាតិ ពុទ្ធិ ឆន្នំ ឆសញ្ញាយតនា-
នំ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច
ពុទ្ធិ បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ សមុទយញ្ច អត្ថង្គ-
មញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច ពុទ្ធិ ចតុន្នំ មហា-
ភូតានំ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរ-
ណញ្ច ពុទ្ធិ យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ តិរោធ-
ធម្មន្តិ ពុទ្ធិ(១) យំ ពុទ្ធិតព្វំ អនុពុទ្ធិតព្វំ សម្ពុទ្ធិតព្វំ
ឆុសិតព្វំ សច្ឆិកាតព្វំ សព្វន្តំ តេន បច្ចេកពោធិ-
ញាណេន ពុទ្ធិ អនុពុទ្ធិ សម្ពុទ្ធិ ឆុសេសិ
សច្ឆាកាសិតិ ឯវំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ឯកោ
អទុតិយោ បច្ចេកសម្ពោធិំ អភិសម្ពុទ្ធោតិ ឯកោ ។

ចរេតិ អដ្ឋ ចរិយាយោ ឥរិយាបថចរិយា
អាយតនចរិយា សតិចរិយា សម្បជញ្ញចរិយា ញាណ-
ចរិយា មគ្គចរិយា បដិបត្តិចរិយោ លោកត្ថចរិយោ ។
ឥរិយាបថចរិយាតិ ចតូសុ ឥរិយាបថេសុ ។

---

๑ ម. ឯត្តន្តរេ អភិវិតិ ទិស្សតិ ។

ត្រាស់ដឹងហើយថា ធម៌ទាំងនេះគួរចំរើន ត្រាស់ដឹងហើយ នូវការកើតឡើងផង ការវិនាសផង ទោសផង ការរលាស់ចេញនូវផស្សាយតនៈ ៦ ផង ត្រាស់ដឹងហើយនូវការកើតឡើងផង ការវិនាសផង ទោសផង ការរលាស់ចេញនូវឧបាទានក្ខន្ធ ៥ ផង ត្រាស់ដឹងហើយ នូវការកើតឡើងផង ការវិនាសផង ទោសផង ការរលាស់ចេញនូវមហាភូតរូប ៤ ផង ត្រាស់ដឹងហើយថា ធម្មជាតណាមួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅវិញជាធម្មតា គឺថា ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងតាម ត្រាស់ដឹងឯង ប៉ះពាល់ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវធម៌ដែលត្រូវត្រាស់ដឹង ដែលត្រូវត្រាស់ដឹងតាម ដែលត្រូវត្រាស់ដឹងឯង ដែលត្រូវប៉ះពាល់ ដែលត្រូវធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ទាំងអស់ ដោយបច្ចេកញាណនោះ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ព្រោះហេតុត្រាស់ដឹងនូវបច្ចេកសម្ពោធិដ៏ប្រសើរ ម្នាក់ឯង យ៉ាងនេះ ។

ពាក្យថា គប្បីប្រព្រឹត្ត ជាន់ដល់ការប្រព្រឹត្ត ៨ គឺ ការប្រព្រឹត្តឥរិយាបថ ១ ការប្រព្រឹត្តិអាយតនៈ ១ ការប្រព្រឹត្តិសតិ ១ ការប្រព្រឹត្តិសមាធិ ១ ការប្រព្រឹត្តិញាណ ១ ការប្រព្រឹត្តិមគ្គ ១ ការប្រព្រឹត្តិបដិបត្តិ ១ ការប្រព្រឹត្តិជាប្រយោជន៍លោក ១ ។ ពាក្យថា ការប្រព្រឹត្តិឥរិយាបថ ជាន់ដល់ ការប្រព្រឹត្តិ ក្នុងឥរិយាបថ ៤ ។

อายตนจริยาติ จกฺขุ อาปาถคตาสุ รูปารมณาสุ อายตเนสุ ฯ สติจริยาติ จกฺขุ สติปฏฺฐาเนสุ ฯ สมาธิจริยาติ จกฺขุ ฌาเนสุ ฯ ญาณจริยาติ จกฺขุ อริยสจฺเจสุ ฯ มคฺคจริยาติ จกฺขุ มคฺเคสุ(๑) ฯ ปฏิปตฺติจริยาติ จกฺขุ สามญฺญเลสุ ฯ โลกตฺถจริยาติ ตถาคเตสุ อรหนฺเตสุ สมฺมาสมฺพุทฺเธสุ ปเณสาโต ปโจกฺขสมฺพุทฺเธสุ ปเณสาโต สาวเกสุ ฯ สรียาปถจริยา จ ปณิธิสมฺปฺญฺญานํ อายตนจริยา จ สนฺธิยเยสุ ขุทฺทฺวาการานํ สติจริยา จ อปฺปมาทวิหารีนํ สมาธิจริยา จ อธิจิตฺตมนุยุตฺตานํ ญาณจริยา จ พุทฺธิสมฺปฺญฺญานํ มคฺคจริยา จ สมฺมาปฏิปนฺนานํ ปฏิปตฺติจริยา จ อธิคตผลานํ โลกตฺถจริยา จ ตถาคตานํ อรหนฺตานํ สมฺมาสมฺพุทฺธานํ ปเณสาโต ปโจกฺขสมฺพุทฺธานํ ปเณสาโต สาวกานํ ฯ

๑ ม. อริยมคฺเคสุ ฯ

ពាក្យថា ការប្រព្រឹត្តិអាយតនៈ បានដល់ ការប្រព្រឹត្តិ កុង្គអាយតនៈ ៦ ទាំង ១ ងកុង្គទាំងខាងក្រៅ ។ ពាក្យថា ការប្រព្រឹត្តិសតិ បានដល់ការប្រព្រឹត្តិ កុង្គសតិប្បដ្ឋាន ៤ ។ ពាក្យថា ការប្រព្រឹត្តិសមាធិ បានដល់ការប្រព្រឹត្តិ កុង្គឈាន ៤ ។ ពាក្យថា ការប្រព្រឹត្តិញាណ បានដល់ការប្រព្រឹត្តិកុង្គ អរិយសច្ច ៤ ។ ពាក្យថា ការប្រព្រឹត្តិមគ្គ បានដល់ការប្រព្រឹត្តិកុង្គមគ្គ ៤ ។ ពាក្យថា ការប្រព្រឹត្តិបដិបត្តិ បានដល់ការប្រព្រឹត្តិកុង្គសាមញ្ញផល ៤ ។ ពាក្យថា ការប្រព្រឹត្តិជាប្រយោជន៍លោក បានដល់ការប្រព្រឹត្តិមានកុង្គព្រះ តថាគតទាំងឡាយ ជាអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ កុង្គព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធទាំងឡាយ ដោយឯកទេស កុង្គសាវ័កទាំងឡាយ ដោយឯកទេស ។ ការប្រព្រឹត្តិ ឥរិយាបថ សម្រាប់ពួកបុគ្គលអកបរិបូណ៌ដោយសេចក្តីកសាង ការប្រ-ព្រឹត្តិអាយតនៈ សម្រាប់បុគ្គលអកមានទ្វារគ្រប់គ្រងកុង្គឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ការប្រព្រឹត្តិសតិ សម្រាប់ពួកបុគ្គលអកមានកិរិយានៅ ដោយសេចក្តីមិន ប្រហែស ការប្រព្រឹត្តិសមាធិ សម្រាប់ពួកបុគ្គលអកប្រកបរឿយ ។ នូវ អធិចិត្ត ការប្រព្រឹត្តិញាណ សម្រាប់ពួកបុគ្គលអកបរិបូណ៌ដោយបញ្ញា ការប្រព្រឹត្តិមគ្គ សម្រាប់ពួកបុគ្គលអកប្រតិបត្តិត្រូវ ការប្រព្រឹត្តិបដិបត្តិ សម្រាប់ពួកបុគ្គលអកសម្រេចផល ការប្រព្រឹត្តិជាប្រយោជន៍ សម្រាប់ព្រះ តថាគតទាំងឡាយ ជាអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ នឹងសម្រាប់ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ទាំងឡាយ ដោយឯកទេស សម្រាប់សាវ័កទាំងឡាយ ដោយឯកទេស ។

ឥមា អដ្ឋ ចរិយាយោ ។ អបរាបិ អដ្ឋ ចរិយាយោ
អធិមុច្ចន្តោ សទ្ធាយ ចរតិ បគ្គណ្ហន្តោ វីរិយេន ចរតិ
ឧបដ្ឋបេន្តោ សតិយា ចរតិ អវិក្ខេបំ ករោន្តោ
សមាធិនា ចរតិ បជានន្តោ បញ្ញាយ ចរតិ វិជា-
នន្តោ វិញ្ញាណេន ចរតិ ឯវំ បដិបន្នស្ស កុសលា
ធម្មា អាយាបេន្តិតំ អាយតនចរិយាយ ចរតិ ឯវំ
បដិបន្នោ វិសេសមធិគច្ឆតីតិ វិសេសចរិយាយ ចរតិ
ឥមា អដ្ឋ ចរិយាយោ ។ អបរាបិ អដ្ឋ ចរិយាយោ
ឧស្សន្នចរិយា ច សម្មាទិដ្ឋិយា អភិក្កមនចរិយា ច
សម្មាសង្កប្បស្ស បរិក្កមចរិយា ច សម្មាវាចាយ
សមុដ្ឋានចរិយា ច សម្មាកម្មន្តស្ស ភេទានចរិយា ច
សម្មាអាជីវស្ស បគ្គហចរិយា ច សម្មាវាយាមស្ស
ឧបដ្ឋានចរិយា ច សម្មាសតិយា អវិក្ខេបចរិយា ច
សម្មាសមាធិស្ស ឥមា អដ្ឋ ចរិយាយោ ។

ខក្ខវិសាណកប្បោតិ យថា ខក្ខស្ស ជាម វិសា-
ណំ ឯកំ ហោតិ អទុតិយំ ឯវមេវ សោ បច្ចេក-
សម្ពុទ្ធោ តក្កប្បោ តស្សទិសោ តប្បដិភាគោ ។

នេះការប្រព្រឹត្តិ ៨ ។ ការប្រព្រឹត្តិ ៨ ដោយផ្សែកទៀត គឺ បុគ្គលដើម្បីប្រព្រឹត្តដោយសទ្ធា ១ ប្រឹងប្រព្រឹត្តដោយវីរិយៈ ១ ប្រុងប្រព្រឹត្តដោយសតិ ១ ធ្វើសេចក្តីមិនរាយមាយ ប្រព្រឹត្តដោយសមាធិ ១ ដឹងច្បាស់ ប្រព្រឹត្តដោយបញ្ញា ១ ដឹងវិសេស ប្រព្រឹត្តដោយវិញ្ញាណ ១ បុគ្គលប្រព្រឹត្តដោយការប្រព្រឹត្តិអាយតនៈថា ពួកធម៌ជាកុសល របស់បុគ្គលអ្នកប្រតិបត្តិយ៉ាងនេះ រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ១ បុគ្គលប្រព្រឹត្តដោយវិសេសចរិយាថា បុគ្គលប្រតិបត្តិយ៉ាងនេះ រមែងបាននូវគុណវិសេស ១ នេះការប្រព្រឹត្តិ ៨ ។ ការប្រព្រឹត្តិ ៨ ដោយផ្សែកទៀត គឺ ការប្រព្រឹត្តិដោយការឃើញ របស់សម្មាទិដ្ឋិ ១ ការប្រព្រឹត្តិដោយការលើកចិត្ត របស់សម្មាសង្កប្បៈ ១ ការប្រព្រឹត្តិដោយការរក្សា របស់សម្មាវាចា ១ ការប្រព្រឹត្តិដោយការតាំងឡើង របស់សម្មាកម្មន្តៈ ១ ការប្រព្រឹត្តិដោយការផ្សះផ្សង់ របស់សម្មាអាជីវៈ ១ ការប្រព្រឹត្តិដោយការផ្គង់ របស់សម្មាវាយាមៈ ១ ការប្រព្រឹត្តិដោយការប្រុង របស់សម្មាសតិ ១ ការប្រព្រឹត្តិដោយការមិនរាយមាយ របស់សម្មាសមាធិ ១ នេះការប្រព្រឹត្តិ ៨ ។

ពាក្យថា ដូចកុយរមាស គឺ កុយរមាសមានតែមួយ មិនមានពីរយ៉ាងណា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ប្រហែលនឹងកុយរមាសនោះ ច្រាកដស្មើដោយកុយរមាសនោះ មានការប្រៀបដោយកុយរមាសនោះ យ៉ាងនោះ ។

យថា អតិលោលំ វុច្ចតិ លោលាកប្បោ អតិតិត្តិកំ វុច្ចតិ តិត្តិកប្បោ អតិមធុរំ វុច្ចតិ មធុរប្បោ អតិ-ខណ្ហំ វុច្ចតិ អក្ខិកប្បោ អតិសីតលំ វុច្ចតិ ហិមប្បោ មហាឧទកក្ខន្ធោ វុច្ចតិ សមុទ្ទប្បោ មហា-ភិញ្ញាពលប្បត្តោ សាវកោ វុច្ចតិ សត្តុប្បោ យំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ តត្ថប្បោ តស្សធិសោ តប្បដិ-ភាគោ យំ អធុតិយោ មុត្តពន្ធនោ សម្មា លោកេ ចរតិ វិចរតិ ឥរិយតិ វត្តេតិ ចាលេតិ យបេតិ យាបេ-តីតិ យំ ចរេ ខត្តិយវិសាលាកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

សព្ពេសុ ភូតេសុ និធាយ ទណ្ឌំ
អហេឋយំ អញ្ញតរម្បិ តេសំ
ន បុត្តមិច្ឆេយ្យ កុតោ សហាយំ
យំ ចរេ ខត្តិយវិសាលាកប្បោតិ ។

វត្តមានរសប្រៃក្រៃលែង អ្នកផងតែងនិយាយថាដូចអំបិល វត្តមានរស
ល្វីងក្រៃលែង អ្នកផងតែងនិយាយថាដូចម្រះ វត្តមានរសផ្អែមក្រៃលែង
អ្នកផងតែងនិយាយថា ដូចទឹកឃ្មុំ កំដៅដ៏ក្រៃលែង អ្នកផងតែងនិយាយ
ថា ដូចភ្លើង វត្តត្រជាក់ដ៏ក្រៃលែង អ្នកផងតែងនិយាយថា ដូចព្រឹល (ប្រ
ទឹកកក) ជារំនែទឹកច្រើន អ្នកផងតែងនិយាយថា ដូចសមុទ្រ សារ៉ែដែល
ដល់នូវកំឡាំងអតិញ្ញាដ៏ច្រើន អ្នកផងតែងនិយាយថា ដូចព្រះសាស្តា
យ៉ាងណាមិញ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ដូចកុយរមាសនោះ ច្រាកដរស្មើ
ដោយកុយរមាសនោះ មានការប្រៀបដោយកុយរមាសនោះ ជាបុគ្គលឯក
មិនមានបុគ្គលជាគំរប់ពីរ រួបតចាកចំណងហើយ តែងចរ ត្រាច់ទៅ
ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ក្នុងលោកដោយប្រពៃ ក៏យ៉ាងនោះ
ដែរ ព្រោះហេតុនោះ លោកពោលថា គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយ
រមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

> បុគ្គលទំលាក់ចេញនូវអាជ្ញា ចំពោះពួកសត្វទាំងពួង មិន
> បៀតបៀននូវសត្វទាំងនោះ សូម្បីសត្វណាមួយ គេមិន
> ចង់ចាន់បុត្តទៅហើយ តើនឹងច្រាថ្នាសំឡាញ់អំពីណាកើត
> បុគ្គលនោះគប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(២៣៦) សំសក្កជាតស្ស ភវន្តិ ស្នេហា
ស្នេហន្វយំ ទុក្ខមិទំ បហោតិ
អាទីនវំ ស្នេហជំ បេក្ខមានោ
ឱរោ ឆរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(២៣៧) សំសក្កជាតស្ស ភវន្តិ ស្នេហាតិ សំ-
សក្កតិ ទ្វេ សំសក្កា ឧស្សុឡសំសក្កោ ច សារុ-
សំសក្កោ ច ។

កតមោ ឧស្សុឡសំសក្កោ ។ ឥធេកច្ចោ ប-
ស្សតិ ឥត្ថិំ វា បុរិសំ វា អភិរូបំ ឧស្សុឡិយំ ចា-
សាធិកំ បរមាយ វណ្ណោចក្ករតាយ សមន្នាគតំ
ទិស្វា បស្សិត្វា អនុព្យញ្ជនសោ ឆវិមំសំ កល្យាតំ
កេសា វា សោភណា មុខំ វា សោភណំ អក្ខិំ
វា សោភណំ កល្យា វា សោភណា ជាសា វា
សោភណា ទិដ្ឋំ វា សោភណំ ឧត្តា វា សោភណា
មុខំ វា សោភណំ តីវា វា សោភណា ថនា វា សោ-
ភណា ឧរំ វា សោភណំ ឧទរំ វា សោភណំ កដិ
វា សោភណា ឧរុ វា សោភណា ជង្ឃា វា សោភណា

(๒๓๖) សេចក្តីស្នេហា របស់បុគ្គលអកមានការជាប់ចំពាក់ រមែងមាន សេចក្តីទុក្ខនេះ មានឡើង ព្រោះអាស្រ័យ សេចក្តីស្នេហា បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញទោសដែលកើត អំពីសេចក្តីស្នេហា គប្បីប្រព្រឹត្តមាក់ងង ដូចកុយរមាស ។

(๒๓๗) អធិប្បាយពាក្យថា សេចក្តីស្នេហា របស់បុគ្គលអកមាន ការជាប់ចំពាក់ រមែងមាន ត្រង់ពាក្យថា ការជាប់ចំពាក់ បានដល់ ការជាប់ចំពាក់ ๒ គឺការជាប់ចំពាក់ដោយការឃើញ ๑ ការជាប់ចំពាក់ ដោយការស្តាប់ ๑ ។

ការជាប់ចំពាក់ ដោយការឃើញ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ឃើញស្ត្រីឬកុមារី ដែលមានរូបល្អ គួរមើលមើល ជាទីជ្រះថ្លា ប្រកបដោយសម្បុរល្អក្រៃលែង លុះមើលឃើញហើយ ក៏កាន់យកនិមិត្ត ដោយអនុព្យញ្ជនៈថា សក់ល្អ មុខល្អ កែកល្អ ត្រចៀកល្អ ច្រមុះល្អ បបូរមាត់ល្អ ធ្មេញល្អ មាត់ល្អ កល្អ ដោះល្អ ទ្រូងល្អ ពោះល្អ បង់ល្អ ភ្លៅល្អ ជង្គង់ល្អ

ហត្ថា ឯ សោកណា អង្គុលិយោ ឯ សោកណា ឧទ្ធា ឯ សោកណាតិ ឥស្សា បសវិត្វា អភិនន្ទតិ អភិវទតិ អភិបត្ថេតិ អនុបប្បវេទេតិ អនុមន្ទតិ រាគមន្ទំ អយំ ឧស្សវសំសគ្គោ ។

កតមោ សវនសំសគ្គោ ។ ឥធេកច្ចោ សុណាតិ អមុកស្មិំ នាម គាមេ ឯ និគមេ ឯ នគ្គេ ឯ កុមារី ឯ អភិរូបា ទស្សនីយា បាសាទិកា បរមាយ វណ្ណបោក្ខរតាយ សមន្នាគតាតិ សុត្វា សុណិត្វា អភិនន្ទតិ អភិវទតិ អភិបត្ថេតិ អនុបប្បវេទេតិ អនុមន្ទតិ រាគមន្ទំ អយំ សវនសំសគ្គោ ។

ស្នេហាតិ ទ្វេ ស្នេហា តណ្ហាស្នេហោ ច ទិដ្ឋិ-ស្នេហោ ច ។

កតមោ តណ្ហាស្នេហោ ។ យាវតា តណ្ហាស-ង្ខាតេន សព្ពកតំ បរិយោនិកតំ ពហិនិកតំ បរិយុដ្ឋា-កតំ បរិក្ខារិតំ មមាយិតំ ឥទំ មមំ ឯតំ មមំ ឯត្តកំ មមំ ឯត្តាវតា មមំ មម រូបា សទ្ទា គន្ធា រសា ផោដ្ឋព្ពា អត្ថរណា បាបុរណា ទាសិទាសា

ដៃល្អ ម្រាមដៃល្អ ក្រចកល្អ លុះមើលឃើញហើយ រមែងត្រេកអរ សរសើរ ប៉ុនប៉ង ក្រវែលរក ជាប់តាម នូវចំណង់គឺពាគៈ នេះការជាប់ចំពាក់ដោយការឃើញ ។

ការជាប់ចំពាក់ដោយការឮ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ឮថា ស្ត្រីឬកុមារី ក្នុងស្រុកក្តី ក្នុងនិគមក្តី ឈ្មោះឯណោះ មានរូបល្អ គួររមឹលមើល ជាទីជ្រះថ្លា ប្រកបដោយសម្បុរល្អក្រៃលែង លុះស្តាប់ឮហើយ រមែងត្រេកអរ សរសើរ ប៉ុនប៉ង ក្រវែលរក ជាប់តាម នូវចំណង់គឺពាគៈ នេះការជាប់ចំពាក់ដោយការឮ ។

ពាក្យថា សេចក្តីស្នេហា បានដល់សេចក្តីស្នេហា ២ គឺ តណ្ហា-ស្នេហា ១ ទិដ្ឋិស្នេហា ១ ។

តណ្ហាស្នេហា តើដូចម្តេច ។ អំពើដែលបុគ្គលធ្វើឲ្យមានដៃន ធ្វើឲ្យមានខាន់ ធ្វើឲ្យមានជ្រួរ ធ្វើឲ្យមានទីបំផុត ហួងហែង ប្រកាន់ដោយចំណែកតណ្ហា ទាំងប៉ុន្មានថា នេះ របស់អញ នុ៎ះ របស់អញ វត្តុប៉ុណ្ណេះរបស់អញ វត្តុមានប្រមាណប៉ុណ្ណេះរបស់អញ រូប សំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វ កម្រាល ប្រដាប់ស្បែកពាក់ ខ្ញុំស្រីប្រុស

อเวธนฺติ กามุปาทานสงฺกิเลสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา ยตฺถ นิรุชฺฌนฺติ สพฺพโส ตญฺจ นิพฺพานธาตุ ฯ ตณฺหาวิจริตานีติ ตณฺหาวิจริตานิ ฯ ตณฺหาวิจริตานีติ กามตณฺหาวิจริตานิ ภวตณฺหาวิจริตานิ วิภวตณฺหาวิจริตานิ ฯ

กตมานิ ตีณิ ฯ กามตณฺหาวิจริตานิ ฯ ภวตณฺหาวิจริตานิ ฯ

ពពៃ ចៀម មាន់ ជ្រូក ដំរី គោ សេះឈ្មោល សេះញី ស្រែ ចម្ការ ច្រាក់ មាស ស្រុក និគម រាជធានី ដែន ជនបទ ជង្រុក ឃ្លាំង របស់អញ ប្រកាន់ នូវមហាប្រឹថពី សូម្បីតំាងអស់ ដោយ អំណាចតណ្ហា តណ្ហាវិបរីត ១០៨ តំាងប៉ុន្មាន នេះតណ្ហាស្មេហា ។

ទិដ្ឋិស្មេហា តើដូចម្តេច ។ សក្កាយទិដ្ឋិមានវត្ថុ ២០ មិច្ឆាទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ១០ អន្តគ្គាហិកទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ១០ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ការសំាញ៉ាំគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវលំបាកគឺទិដ្ឋិ គ្រឿងចាក់ដោតគឺទិដ្ឋិ ការអន្ទុះសាគឺទិដ្ឋិ គ្រឿងប្រកបទុក្ខគឺទិដ្ឋិ សេចក្តីប្រកាន់ សេចក្តីប្រកាន់ខ្ជាប់ ការជាប់ចំពាក់ ការស្អុបអង្អែល ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស សភាពខុស លទ្ធិដូចជាកំពង់ សេចក្តីប្រកាន់កង់ការស្វែងរកខុស ការប្រកាន់ឃ្លៀងឃ្លាត ការប្រកាន់ឃ្លាង ការប្រកាន់ខុស ការប្រកាន់ថាពិតកង់វត្ថុមិនពិត ទិដ្ឋិ ៦២ តំាងប៉ុន្មាន នេះទិដ្ឋិស្មេហា ។

สพฺพสตฺตานญฺหิ ภยนฺติ เสฺนหา ปาปิจฺฉตา ปาปมิตฺตตา จ สพฺพสตฺตานญฺหิ ภยนฺติ โทสา ปาปิจฺฉตา จ ปาปมิตฺตตา จ ภยนฺติ ชายนฺติ สญฺชายนฺติ อภินิพฺพตฺตนฺติ ปาตุภวนฺตีติ สพฺพสตฺตานญฺหิ ภยนฺติ เสฺนหา ฯ

(๒๓๘) เสฺนหนฺวยนฺติ ทุกฺขมิทนฺติ ปเหตพฺพตฺตา เสฺนโหติ เอเก เสฺนหา ตณฺหาเสฺนโห จ ทิฏฺเสฺนโห จ ฯเปฯ อยนฺติ ตณฺหาเสฺนโห ฯเปฯ อยนฺติ ทิฏฺเสฺนโห ฯ ทุกฺขมิทนฺติ ปเหตพฺพตฺตา เสฺนโหติ เอเกจฺโจ การเณน ทุกฺขวตฺถุ จวตีติ ภงฺคาย ทุกฺขวตฺถุ จวตีติ มรณสา ทุกฺขวตฺถุ จวตีติ จาคมฺปิ หายติ อภินฺทมฺปิ อาทิยติ สนฺธิมฺปิ ภินฺทติ วิโลปมฺปิ หรติ ฆรการิกมฺปิ กโรติ ปริปนฺถิเกปิ ติฏฺติ ปรทารมฺปิ คจฺฉติ มุสาปิ ภณติ ฯ ตเมนํ ตโตนิทานา ราชาโน อนยพฺยสนมาปาเทนฺติ อยมฺปิ เนว โจโรภวิ อกุจาริ สมสฺสุ ยมฺปิ สฺวชฺช อิมสฺมึ ฐาเน ปโยชิตนฺติ ฯ ตเมนํ ภณฺฑาปริกาสนฺติ ฯ

ពាក្យថា សេចក្តីស្នេហា របស់បុគ្គលអ្នកមានការជាប់ចំពាក់រមែងមាន បានន័យថា តណ្ហាស្នេហាក្តី ទិដ្ឋិស្នេហាក្តី រមែងមានកើត កើតព្រម លូតលាស់ ចំរើនឡើង កើតច្រើនដងឡើង ព្រោះវិប្បលាសជាបច្ច័យផង ព្រោះការជាប់ចំពាក់ដោយការមើលឃើញនឹងការឮជាបច្ច័យផង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សេចក្តីស្នេហារបស់បុគ្គលអ្នកមានការជាប់ចំពាក់ រមែងមាន ។

(២៣៨) អធិប្បាយពាក្យថា សេចក្តីទុក្ខនេះ មានឡើងព្រោះអាស្រ័យសេចក្តីស្នេហា ត្រង់ពាក្យថា សេចក្តីស្នេហា បានដល់សេចក្តីស្នេហា ២ យ៉ាង គឺ តណ្ហាស្នេហា ១ ទិដ្ឋិស្នេហា ១ ។ បេ ។ នេះតណ្ហាស្នេហា ។ បេ ។ នេះទិដ្ឋិស្នេហា ។ ពាក្យថា សេចក្តីទុក្ខនេះ មានឡើង សេចក្តីថា បុគ្គលពួកខ្លះក្នុងលោកនេះ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយកាយ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយវាចា ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយចិត្ត សម្ងាប់សត្វខ្លះ កាន់យកទ្រព្យដែលគេមិនបានឲ្យខ្លះ កាត់ទី-តខ្លះ បួនធំខ្លះ បួនតូចខ្លះ ចាំស្កាត់ផ្លូវខ្លះ គប់រកភរិយាបុគ្គលដទៃខ្លះ ពោលពាក្យកុហកខ្លះ ។ ពួកពាដបុរស ចាប់បុគ្គលនុ៎ះ ថ្វាយព្រះពាជាថា បពិត្រព្រះសម្មតិទេព ចោរនេះ ប្រព្រឹត្តអាក្រក់ ទ្រង់សព្វព្រះហឫទ័យអាជ្ញាណា សូមទ្រង់ដាក់អាជ្ញានោះដល់ចោរនេះចុះ ។ ព្រះពាជាទ្រង់ដៀលគ្នុះចោរនោះ ។

សោ បរិភាសប្បច្ចយាបិ ទុក្ខោមនស្សំ បដិសំវេ-
ទេតិ ។ ឯតំ ភយំ ទុក្ខោមនស្សំ ករោតិ ជាតំ ។
តស្ស ស្នេហប្បច្ចយា ច នន្ទិប្បច្ចយា ច រាគប្បច្ចយា
ច នន្ទិរាគប្បច្ចយា ច ជាតំ ។ ឯត្តកេនបិ ភជា ន
តុស្សតិ ។ តមេនំ រាជា ពន្ធាបេតិ អន្ទុពន្ធនេន វា
រជ្ជុពន្ធនេន វា សង្ខលិកពន្ធនេន វា លតាពន្ធនេ-
ន វា បរិក្ខេបពន្ធនេន វា គាមពន្ធនេន វា និគម-
ពន្ធនេន វា នគរពន្ធនេន វា រដ្ឋពន្ធនេន វា ជនប-
ទពន្ធនេន វា អន្តមសោ សាវចនីយម្បិ ករោតិ ន តេ
លញ្ច ឥតោ និក្ខមិតុន្តិ ។ សោ ពន្ធនប្បច្ចយាបិ
ទុក្ខោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ ។ ឯតំ ភយំ ទុក្ខោ-
មនស្សំ ករោតិ ជាតំ ។ តស្ស ស្នេហប្បច្ចយា ច
នន្ទិប្បច្ចយា ច រាគប្បច្ចយា ច នន្ទិរាគប្បច្ចយា ច
ជាតំ ។ ឯត្តកេនបិ ភជា ន តុស្សតិ ។ តមេនំ រាជា
តស្ស ឆនំ អាហរាបេតិ សតំ វា សហស្សំ វា ។ សោ
ឆនជានិប្បច្ចយាបិ ទុក្ខោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ ។

ចោរនោះ រង៉ុក្ខ គោមនស្ស ព្រោះការដៀលគ្នុះជាបច្ច័យ ។ ភ័យ
ទុក្ខ គោមនស្សនុ៎ះ កើតហើយព្រោះអ្វី ។ កើតហើយដល់ចោរនោះ
ព្រោះសេចក្តីស្នេហាជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីរីករាយជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះ
តម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីរីករាយនឹងតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ។ បើព្រះ
រាជាមិនសព្វព្រះហឫទ័យ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណេះទេ ។ ព្រះ
រាជាញុំាងរាជបុរសឲ្យចងចោរនោះ ដោយចំណងគឺខ្នោះក្តី ដោយចំណង
គឺខ្សែក្តី ដោយចំណងគឺច្រវាក់ក្តី ដោយចំណងគឺវល្លិ៍ក្តី ដោយចំណង
គឺរបងក្តី ដោយចំណងគឺស្រុកក្តី ដោយចំណងគឺនិគមក្តី ដោយចំណង
គឺនគរក្តី ដោយចំណងគឺដែនក្តី ដោយចំណងគឺជនបទក្តី ដោយហោច
ទៅ ព្រះរាជាធ្វើការហាមប្រាម ដោយព្រះបន្ទូលថា អ្នកមិនត្រូវឃ្លានចេញ
អំពីទីនេះទេ ។ ចោរនោះរង៉ុក្ខគោមនស្ស ព្រោះការចងជាបច្ច័យ ។
ភ័យ ទុក្ខ គោមនស្សនុ៎ះ កើតហើយព្រោះអ្វី ។ កើតហើយដល់ចោរ
នោះ ព្រោះសេចក្តីស្នេហាជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីរីករាយជាបច្ច័យខ្លះ
ព្រោះតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីរីករាយនឹងតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ។
បើព្រះរាជាមិនសព្វព្រះហឫទ័យ ដោយហេតុត្រឹមប៉ុណ្ណេះទេ ។ ព្រះ
រាជាទ្រង់ឲ្យរឹបយកទ្រព្យនោះ រាប់រយឬកាប់ពាន់ របស់ចោរនោះ ។
ចោរនោះ ក៏រង៉ុក្ខគោមនស្ស ព្រោះការសោចសូន្យទ្រព្យជាបច្ច័យ ។

ឯតំ ភយំ ទុក្ខមោមនស្សំ ករុតោ ជាតំ ។ តស្ស
ស្នេហាបច្ចយា ច នន្ទិបច្ចយា ច ភវបច្ចយា ច
នន្ទិភវបច្ចយា ច ជាតំ ។ ឯត្តកេនបិ រាជា ន
តុស្សតិ ។ រាជា តស្ស អវិជា កម្មការណា ការ-
បេតិ កសាហិបិ តាឡេតិ វេត្តេនបិ តាឡេតិ អឌ្ឍឧ-
ឡ្ហេនបិ តាឡេតិ ហត្ថម្បិ ឆិន្ទតិ បាទម្បិ ឆិន្ទតិ ហ-
ត្ថបាទម្បិ ឆិន្ទតិ កណ្ណម្បិ ឆិន្ទតិ នាសម្បិ ឆិន្ទតិ ក-
ណ្ណនាសម្បិ ឆិន្ទតិ ពិលង្គថាលិកម្បិ ករោតិ សង្ខ-
មុណ្ឌកម្បិ ករោតិ រាហុមុខម្បិ ករោតិ ជោតិមាលិ-
កម្បិ ករោតិ ហត្ថបជ្ជោតិកម្បិ ករោតិ ឯរកវដ្តិ-
កម្បិ ករោតិ ចីរកវាសិកម្បិ ករោតិ ឯណេយ្យកម្បិ
ករោតិ ពលិសមំសិកម្បិ ករោតិ កហាបណកា-
ម្បិ ករោតិ ខារាបតច្ឆិកម្បិ ករោតិ បលិឃបរិវត្តិ-
កម្បិ ករោតិ បលាលបីឋកម្បិ ករោតិ តត្តេនបិ
តេលេន ឆិសិញ្ចតិ សុនខេនបិ ខាទាបេតិ ជីវន្តម្បិ
ស្វូលេ ឧត្តាសេតិ អសិនាបិ សីសំ ឆិន្ទតិ ។ សោ ក-
ម្មការណាបច្ចយាបិ ទុក្ខមោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ ។

ភ័យ ទុក្ខ នោមនស្សទុ្ទះ កើតហើយព្រោះអ្វី ។ កើតហើយដល់ចោរ
នោះ ព្រោះសេចក្តីស្នេហាជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីតែកាយជាបច្ច័យ
ខ្លះ ព្រោះតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីតែកាយនឹងតម្រេកជាបច្ច័យ
ខ្លះ ។ បើព្រះរាជាមិនសព្វព្រះរាជហឫទ័យ ដោយហេតុប៉ុណ្ណេះទេ ។
ព្រះរាជាក៏ទ្រង់ឲ្យធ្វើកម្មករណ៍ផ្សេង ។ ដល់ចោរនោះ គឺឲ្យវាយដោយ
សៀខ្លះ ឲ្យវាយដោយរំពាត់ផ្តៅខ្លះ ឲ្យវាយដោយដំបងខ្លីខ្លះ កាត់ដៃខ្លះ
កាត់ដើងខ្លះ កាត់ទាំងដៃទាំងដើងខ្លះ កាត់ស្មឹកត្រចៀកខ្លះ កាត់ច្រមុះ
ខ្លះ កាត់ទាំងស្មឹកត្រចៀកទាំងច្រមុះខ្លះ ធ្វើពិលង្គថាលិកកម្មខ្លះ ធ្វើ
សង្ខមុណ្ឌកកម្មខ្លះ ធ្វើរាហុមុខកម្មខ្លះ ធ្វើជោតិមាលិកកម្មខ្លះ ធ្វើហត្ថប្ប-
ជ្ជោតិកកម្មខ្លះ ធ្វើឯរកវដ្តិកកម្មខ្លះ ធ្វើចីរវាសិកកម្មខ្លះ ធ្វើឯណេយ្យកកម្មខ្លះ
ធ្វើពលិសមំសិកកម្មខ្លះ ធ្វើកហាបណិកកម្មខ្លះ ធ្វើខារាបតច្ឆិកកម្មខ្លះ ធ្វើ
បលិឃបរិវត្តិកកម្មខ្លះ ធ្វើបលាលបីឋកកម្មខ្លះ ស្រោចដោយប្រេងក្តៅខ្លះ
ឲ្យឆ្កែខាំខ្លះ ឲ្យដេកផ្ងារលើឈើអណ្តាតទាំងរស់ខ្លះ កាត់ក្បាលដោយដាវ
ខ្លះ ។ ចោរនោះក៏រងទុក្ខទោមនស្ស ព្រោះកម្មករណ៍ជាបច្ច័យ ។

ឯតំ ភយំ ទុក្ខមោមនស្សំ ករុតោ ជាតំ ។ តស្ស
ស្នេហប្បច្ចយា ច នន្ទិប្បច្ចយា ច រាគប្បច្ចយា ច
នន្ទិរាគប្បច្ចយា ច ជាតំ ។ រាជា ឥមេសំ ចតុន្នំ
ឧណ្ហានំ ឥស្សរោ ។ សោ សរតេន ភម្មេន ភា-
យេស្ស ភេទា បរម្មរណា អថាយំ ទុក្ខតិ វិនិចាតំ
និរយំ ឧបបជ្ជតិ ។ តមេនំ និរយចាលា បញ្ចវិធ-
ន្ធនំ ជាម ភម្មការណាំ ភារេត្វា តត្តំ អយោខិលំ
ហាត្តេ ភមេត្វា តត្តំ អយោខិលំ ទុតិយេ ហាត្តេ ភមេ-
ត្វា តត្តំ អយោខិលំ ចាតេ ភមេត្វា តត្តំ អយោខិលំ
ទុតិយេ ចាតេ ភមេត្វា តត្តំ អយោខិលំ មជ្ឈេ ឧរស្មឹ
ភមេត្វា ។ សោ តត្ត ទុក្ខា តិប្បា ភដុភា វេទនា
បដិសំវេទេតិ ន ច តាវ ភាលំ ភរោតិ យាវ ន តំ
ចាបភម្មំ ព្យន្តីហោតិ ។ ឯតំ ភយំ ទុក្ខមោមនស្សំ
ករុតោ ជាតំ ។ តស្ស ស្នេហប្បច្ចយា ច នន្ទិប្បច្ច-
យា ច រាគប្បច្ចយា ច នន្ទិរាគប្បច្ចយា ច ជាតំ ។
តមេនំ និរយចាលា សំវេសិត្វា ករុណាវិហិ តច្ឆន្តិ ។

ភ័យ ទុក្ខ គោមនស្សនុ៎ះ កើតហើយព្រោះអ្វី ។ កើតហើយដល់ចោរនោះ ព្រោះសេចក្តីស្នេហាជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីរីករាយជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីរីករាយនឹងតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ។ ព្រះពជា ជាឥស្សរៈនៃអាជ្ញាទាំង ៤ នេះ ។ ចោរនោះលុះបែកធ្លាយរាងកាយស្លាប់ទៅ រមែងទៅកើត ឯអបាយ ទុគ្គតិ វិនិបាត នរក ព្រោះកម្មជារបស់ខ្លួន ។ ពួកនាយនិរយបាល ឲ្យធ្វើកម្មករណ៍ ឈ្មោះចំណាង ៥ ប្រការនុ៎ះ គឺ ចោះដែកគោលក្តៅត្រង់ដៃ ១ ចោះដែកគោលក្តៅត្រង់ដៃទីពីរ ១ ចោះដែកគោលក្តៅត្រង់ជើង ១ ចោះដែកគោលក្តៅត្រង់ជើងទីពីរ ១ ចោះដែកគោលក្តៅត្រង់កណ្តាលទ្រូង ១ ។ សត្វនោះរងទុក្ខវេទនា ខ្លាំងផ្សាដ៏ក្លាខ្លាំង ក្នុងទីនោះ ជាបកម្មនោះមិនទាន់អស់ ដរាបណា សត្វនោះក៏មិនទាន់ធ្វើមរណកាល ដរាបនោះ ។ ភ័យ ទុក្ខ គោមនស្សនុ៎ះ កើតហើយព្រោះអ្វី ។ កើតហើយដល់សត្វនោះ ព្រោះសេចក្តីស្នេហាជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីរីករាយជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីរីករាយ នឹងតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ។ ពួកនាយនិរយបាល ញុាំងសត្វនុ៎ះឲ្យដេកសន្ធឹង ហើយចាំងដោយដងគាំងធ្លាយ ។

តមេនំ និរយចារលា ឧទ្ធំបាទំ អធោសិរំ ឋបេត្វា ឯសីមា តច្ឆន្តិ ។ តមេនំ និរយចារលា រជេ យោ-ជេត្វា អាធិត្តាយ បហរិយោ សម្បជ្ជលិតាយ សញ្ជោ-តិភូតាយ សារេន្តិបិ បច្ចាសារេន្តិបិ ។ តមេនំ និរ-យចារលា មហន្តំ អង្គារបព្វតំ អាធិត្តំ សម្បជ្ជលិតំ សញ្ជោតិភូតំ អារោបេន្តិបិ ឱរោបេន្តិបិ ។ តមេនំ និរយចារលា ឧទ្ធំបាទំ អធោសិរំ ឋបេត្វា តត្តាយ លោហកុម្ភិយា បក្ខិបន្តិ អាធិត្តាយ សម្បជ្ជលិតាយ សញ្ជោតិភូតាយ ។ សោ តត្ថ ផេណុទ្ធុមាតកំ បច្ចតិ ។ សោ តត្ថ ផេណុទ្ធុមាតកំ បច្ចមានោ សកិម្បិ ឧទ្ធំ កច្ឆតិ សកិម្បិ អធោ កច្ឆតិ សកិម្បិ តិរិយំ កច្ឆតិ ។ សោ តត្ថ ទុក្ខា តិព្ពា កដុកា វេទនា បដិសំវេទេតិ ន ច តាវ កាលំ ករោតិ យាវ ន តំ បាបកម្មំ ព្យន្តីហោតិ ។ ឯតំ ភយំ ទុក្ខមោមទស្សំ កុតោ ជាតំ ។

ពួកនាយនិរយបាលចាប់សត្វនុ៎ះឲ្យមានដើងឡើងលើ មានក្បាលចុះក្រោម ហើយច្រាសដោយកាំបិតគាំងឡាយ ។ ពួកនាយនិរយបាល ទឹមសត្វនុ៎ះក្នុងរថហើយបរទៅខ្លះ បត្រឡប់មកវិញខ្លះ លើផែនដីដែលក្តៅឆេះសន្ធោសន្ធៅរន្ធាលច្រាលផ្អៅ ។ ពួកនាយនិរយបាល ឲ្យសត្វនុ៎ះឡើងកាន់កំរើតក្តៅដ៏ធំ ដែលក្តៅឆេះសន្ធោសន្ធៅ រន្ធាលច្រាលផ្អៅខ្លះ ឲ្យចុះមកវិញខ្លះ ។ ពួកនាយនិរយបាល ចាប់សត្វនុ៎ះឲ្យមានដើងឡើងលើ មានក្បាលចុះក្រោម ហើយចោះទៅក្នុងខ្លុះដែកដ៏ក្តៅ ដែលក្តៅឆេះសន្ធោសន្ធៅ រន្ធាលច្រាលផ្អៅ ។ សត្វនោះពុះផុលឡើងដូចពពុះក្នុងខ្លុះនោះ ។ សត្វនោះកាលពុះផុលឡើងដូចពពុះក្នុងខ្លុះនោះ អណ្តែតឡើងលើម្តង លិចចុះក្រោមម្តង ទៅទទឹងម្តង ។ សត្វនោះរងទុក្ខវេទនាដ៏ក្លាខ្លាំងខ្មោចផ្សក្នុងខ្លុះនោះ ឃ្លាតកម្មនោះមិនទាន់អស់ ដរាបណា សត្វនោះក៏មិនទាន់ធ្វើមរណកាល ដរាបនោះ ។ ភ័យ ទុក្ខ ទោមនស្សនុ៎ះកើតហើយព្រោះអ្វី ។

តស្ស ស្នេហប្បច្ចយា ច នន្ទិប្បច្ចយោ ច ភាគប្បច្ចយា
ច នន្ទិភាគប្បច្ចយា ច ជាតំ ។ តមេនំ និរយោ-
លា និរយេ បក្ខិបន្តិ ។ សោ ខោ បន មហានិរយោ

ចតុក្កណ្ណោ ចតុទ្វារោ វិភត្តោ ភាគសោ មិតោ
អយោបាការបរិយន្តោ អយសា បដិកុជ្ជិតោ ។
តស្ស អយោមយា ភូមិ ជលិតា តេជសា យុតា
សមន្តា យោជនសតំ ផរិត្វា តិដ្ឋតិ សព្ពទា ។
កទរិយា តបនា យោក អត្ថិមន្តោ ទុភតិយា
លោមហំសនរូបា ច ភិស្មា បដិភយា ទុក្ខា ។
បុរត្ថិមាយ ច កិត្តិយា អច្ចិក្ខន្ធោ សមុដ្ឋិតោ
ឧហន្តោ ចាបកម្មន្តេ បច្ចិមាយ បដិហញ្ញតិ ។
បច្ចិមាយ ច កិត្តិយា អច្ចិក្ខន្ធោ សមុដ្ឋិតោ
ឧហន្តោ ចាបកម្មន្តេ បុរត្ថិមាយ បដិហញ្ញតិ ។
ឧត្តរាយ ច កិត្តិយា អច្ចិក្ខន្ធោ សមុដ្ឋិតោ
ឧហន្តោ ចាបកម្មន្តេ ទក្ខិណាយ បដិហញ្ញតិ ។

កើតហើយដល់សត្វនោះ ព្រោះសេចក្តីស្នេហាជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីរីករាយជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីរីករាយនឹងតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ។ ពួកនាយនិរយបាល កំចោះសត្វនោះទៅកាន់នរក ។ មហានរកនោះសោត

មានជ្រុង ៤ មានទ្វារ ៤ ដែលធម្មតាចែកពាក់តាមចំណែកព័ន្ធព័ទ្ធដោយកំពែងដែក គ្របដោយបន្ទះដែក ។ ផ្ទៃមហានរកនោះ សុទ្ធដែកច្រាលឆ្អៅ ប្រកបដោយកំដៅ ផ្សាយទៅមួយរយយោជន៍ដោយជុំវិញ សព្វកាល ។ មហានរកទាំងនោះ មានអណ្តាតភ្លើងអាក្រក់ក្តៅពន្លឹក ពុំគួរត្រេកអរ មានសភាពគួរព្រឺព្រេម គួរតក់ស្លុត គួរជាទុក្ខ គួរខ្លាច ។ គន្លះអណ្តាតភ្លើង ដែលតាំងឡើងអំពីជញ្ជាំងខាងកើត ឆាបឆេះសត្វទាំងឡាយដែលមានបាបកម្ម ហើយផ្ទុះទៅត្រង់ជញ្ជាំងខាងលិច ។ គន្លះអណ្តាតភ្លើង ដែលតាំងឡើងអំពីជញ្ជាំងខាងលិច ឆាបឆេះសត្វទាំងឡាយដែលមានបាបកម្ម ហើយផ្ទុះទៅត្រង់ជញ្ជាំងខាងកើត ។ គន្លះអណ្តាតភ្លើង ដែលតាំងឡើង អំពីជញ្ជាំងខាងត្បូង ឆាបឆេះសត្វទាំងឡាយដែលមានបាបកម្ម ហើយផ្ទុះទៅត្រង់ជញ្ជាំងខាងជើង ។

๑๒.วิสาณสุตฺตนิทฺเทโส

ขตฺติยา ยตฺถ ภตฺติยา อกิญฺจนา สมุฏฺฐิตา
มหาปญฺญา จาปคพฺภา อกฺขาณึ ปฏิภาณวา ฯ
โหฏฺฐิตา จ สมุฏฺฐิตา อกิญฺจนา กยาธนา
มหาปญฺญา จาปคพฺภา ธนธญฺญึ ปฏิภาณวา ฯ
ธนธญฺญา สมุฏฺฐิตา อกิญฺจนา กยาธนา
มหาปญฺญา จาปคพฺภา ภูมิยึ ปฏิภาณวา ฯ
อโยคจาลึ อาทิจฺจ สนฺตึ ฉลึ ยถา
ปวึ อาทิจฺจนิรโย โหติ ขุปึ ปสฺสโต ฯ
ตตฺถ สตฺตา มหาปญฺญา มหากิจฺจาสกาวิโน
อกิญฺจนา จาปคพฺภา ปกิญฺจิ น ปฏิยฺยเร ฯ
ชานาเตนสเมกายา เตสึ นิรยกาสึ
ปสฺส กมฺมานิ ธนฺยานึ ธกสฺมา โหนฺติ นปิ มสิ(๑)ฯ
ปุราเตเนปิ ชานนฺติ เตเก ชานนฺติ ปจฺฉเต
ขุตฺตเนปิ ชานนฺติ เตเก ชานนฺติ ธกฺกิลึ ฯ

---

๑ ม. ธภสฺมึ โหติ มึ สิปิ ฯ

គំនរអណ្តាតភ្លើងដែលតាំងឡើងអំពីដញ្ជាំងខាងដើង ឆាបឆេះសត្វទាំងឡាយដែលមានបាបកម្ម ហើយផ្តុបទៅត្រង់ដញ្ជាំងខាងត្បូង ។ គំនរអណ្តាតភ្លើងគួរខ្លាច តាំងឡើងអំពីខាងក្រោម ឆាបឆេះសត្វទាំងឡាយដែលមានបាបកម្ម ហើយផ្តុបទៅនឹងដម្បូល ។ គំនរអណ្តាតភ្លើងគួរខ្លាច តាំងឡើងអំពីដម្បូល ឆាបឆេះសត្វទាំងឡាយដែលមានបាបកម្ម ហើយផ្តុបមកនឹងផ្ទៃ ។ អំបែងដែក កំពុងឆេះ ក្តៅសព្វ រុងរឿងយ៉ាងណា នរកអវីចិ (ក៏ប្រាកដ) ដល់សត្វដែលតាំងនៅខាងក្រោមនឹងខាងលើ យ៉ាងនោះដែរ ។ សត្វទាំងឡាយជាអ្នកអាក្រក់ខ្លាំង ធ្វើអំពើអាក្រក់ច្រើន មានអំពើបាបតែមួយយ៉ាង រមែងឆេះ តែមិនស្លាប់ ក្នុងនរកនោះទេ ។ កាយសត្វនរកទាំងឡាយដែលអាស្រ័យនៅក្នុងនរកនោះ ប្រាកដស្មើដោយភ្លើង អ្នកចូរមើលនូវភាពនៃបាបកម្មដ៏មាំមួនចុះ សត្វទាំងនោះមិនទៅជាផេះ ទាំងមិនទៅជាធ្យូង ។ សត្វនរកទាំងឡាយរមែងសុះទៅតាមទិសខាងកើតខ្លះ សុះចេញអំពីទិសខាងកើតនោះមកកាន់ទិសខាងលិចខ្លះ សុះទៅតាមទិសខាងដើមខ្លះ សុះចេញអំពីទិសខាងដើមនោះ មកកាន់ទិសខាងត្បូងខ្លះ ។

យំ យំ ទិសម្បិ ចារិំ តំ តំ ទ្វារំ បិធិយ្យតិ

អភិទិក្ខមិតាសារេ សត្តា មោក្ខំ ភវេសិនោ ។

ន តេ តតោ ទិក្ខមិតុំ លភន្តិ កម្មប្បច្ចយា

តេសញ្ច ចាបកំ កម្មំ អវិបក្កំ ភវំ ពហុន្តិ ។

៧តំ ភយំ ទុក្ខនោមនស្សំ ភុតោ ជាតំ ។ តស្ស

ស្នេហប្បច្ចយា ច នន្ទិប្បច្ចយា ច រាគប្បច្ចយា ច

នន្ទិរាគប្បច្ចយា ច ជាតំ ។ យានិ ច នេរយិកា-

និ ទុក្ខានិ យានិ ច តិរច្ឆានយោនិកានិ ទុក្ខា-

និ យានិ ច បិត្តិវិសយិកានិ ទុក្ខានិ យានិ ច

អាទុសកានិ ទុក្ខានិ តានិ ភុតោ ជាតានិ ភុ-

តោ សញ្ញាតានិ ភុតោ និព្ពត្តានិ ភុតោ អភិនិ-

ព្ពត្តានិ ភុតោ ចាតុភូតានិ ។ ស្នេហប្បច្ចយា ច

នន្ទិប្បច្ចយា ច រាគប្បច្ចយា ច នន្ទិរាគប្បច្ចយា ច

ភវន្តិ សម្ភវន្តិ ជាយន្តិ សញ្ជាយន្តិ និព្ពត្តន្តិ អភិនិ-

ព្ពត្តន្តិ ចាតុភវន្តីតិ ស្នេហន្វយំ ទុក្ខមិទំ ឥហោតិ ។

សត្វនរកទាំងនោះ ស្ទុះទៅកាន់ទិសណា ។ ភ្លាកក្តីទិសនោះ។ ក៏បិទជិតឯង សត្វទាំងនោះ សុទ្ធតែមានសេចក្តីប្រាថ្នាដើម្បីចេញ ស្វែងរកនូវការចេញ ។ សត្វនរកទាំងនោះ ចេញអំពីនរកនោះមិនបាន ព្រោះកម្មជាបច្ច័យ ព្រោះថាជាបកម្មរបស់សត្វទាំងនោះ មានច្រើនយ៉ាង ដែលខ្លួនធ្វើហើយជាកម្មមិនងាន់ធំ ។

ភ័យ ទុក្ខ ទោមនស្សនុ៎ះ កើតហើយព្រោះអ្វី ។ កើតហើយដល់សត្វនោះ ព្រោះសេចក្តីស្នេហាជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីកើតជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីកើតនឹងតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ។ ទុក្ខណាមានក្នុងនរកក្តី ទុក្ខណាមានក្នុងកំណើតតិរច្ឆានក្តី ទុក្ខណាមានក្នុងបិត្តិវិស័យក្តី ទុក្ខណាមានក្នុងពួកមនុស្សក្តី ទុក្ខទាំងនោះ កើតហើយព្រោះអ្វី កើតព្រមហើយព្រោះអ្វី ដុះដាលហើយព្រោះអ្វី ចំរើនហើយព្រោះអ្វី កើតប្រាកដហើយព្រោះអ្វី ។ ទុក្ខទាំងនោះ មាន មានព្រម កើត កើតព្រម ដុះដាល ចំរើន កើតប្រាកដ ព្រោះសេចក្តីស្នេហាជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីកើតជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ព្រោះសេចក្តីកើតនឹងតម្រេកជាបច្ច័យខ្លះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សេចក្តីទុក្ខនេះ មានឡើង ព្រោះអាស្រ័យសេចក្តីស្នេហា ។

[๒๓๙] อาธิปจฺจนฺติ เสฏฺฐภาวโต เสยฺยถีติ เสยฺโย ตสฺส ภาโว เสยฺยตา เสยฺยตา จ นามาติ เสยฺยตา จ นามาติ ๆ เป ๆ อยเมว จ นามาติ ๆ เป ๆ อยเมว นามาติ ๆ อาธิปจฺจนฺติ เสฏฺฐภาวโต เสยฺยถีติ เสยฺโย ตสฺส ภาโว เสยฺยตา เสยฺยตา จ นามาติ เสยฺยตา จ นามาติ จ อาธิปจฺจนฺติ เสฏฺฐภาวโต(๑) ชิณฺณกายตาติ ชิณฺณภาวตา ขณฺฑิจฺจตาติ ขณฺฑิจฺจภาวตา ปาลิจฺจตาติ ปลิตภาวตา ๆ ฯเปฯ จกฺขุวิสาณกปญฺหา ๆ เตนาห สาธุ ภนฺเต ภควาติอาทิ

สาธุกมฺมสมฺปตฺติ ภาวโต เสยฺยตา
เสยฺยตาวเสน ทุกฺขมิทนฺติ ปทสฺส
อาธิปจฺจนฺติ เสฏฺฐภาวโต ติอาทิ
ฯเปฯ จกฺขุวิสาณกปญฺหาติ ๆ

๑ ม. ติอาทิ ๑ฯเปฯ๒

(๒๓๙) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញទោសដែលកើតអំពីសេចក្តីស្នេហា ត្រង់ពាក្យថា សេចក្តីស្នេហា ចានដល់សេចក្តីស្នេហា ๒ គឺ តណ្ហាស្នេហា ๑ ទិដ្ឋិស្នេហា ๑ ฯ បេ ฯ នេះតណ្ហាស្នេហា ฯ បេ ฯ នេះទិដ្ឋិស្នេហា ฯ ពាក្យថា បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញទោសដែលកើតអំពីសេចក្តីស្នេហា ចានសេចក្តីថា បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញ រមិលមើល ពិនិត្យមើល ពិចារណាមើល នូវទោសក្នុងតណ្ហាស្នេហាផង ក្នុងទិដ្ឋិស្នេហាផង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញទោស ដែលកើតអំពីសេចក្តីស្នេហា ฯ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ฯ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

សេចក្តីស្នេហា របស់បុគ្គលអ្នកមានការជាប់ចំពាក់ រមែងមាន សេចក្តីទុក្ខនេះ មានឡើង ព្រោះអាស្រ័យសេចក្តីស្នេហា បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញទោស ដែលកើតអំពីសេចក្តីស្នេហា គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ฯ

(๒๔๐) មិត្តេ សុហជ្ជេ អនុកម្បមានោ
ហាបេតិ អត្តំ បដិពទ្ធចិត្តោ
ឯតំ ភយំ សន្ថវេ បេក្ខមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(๒๔๑) មិត្តេ សុហជ្ជេ អនុកម្បមានោ ហាបេតិ អត្តំ បដិពទ្ធចិត្តោតិ មិត្តោតិ ទ្វេ មិត្តា អាគារិកមិត្តោ ច អនាគារិកមិត្តោ ច ។

តត្ថមោ អាគារិកមិត្តោ ។ ឥធេកច្ចោ ទុច្ចិំ ទធាតិ ទុច្ចិំ ចរតិ ទុក្ករំ ករោតិ ទុក្ករំ ខមតិ កុយ្ហមស្ស អាចិក្ខតិ កុយ្ហមស្ស បរិកុយ្ហតិ អាបទាសុ ន វិជហតិ ជីវិតំ ចស្ស អត្ថាយ បរិច្ចត្តំ ហោតិ ខីណោ ឯតមញ្ញតិ អយំ អាគារិកមិត្តោ ។

តត្ថមោ អនាគារិកមិត្តោ(๑) ។ ឥធ ភិក្ខុ បិយោ ច ហោតិ មនាបោ ច ហោតិ គរុ ច ភាវនីយោ ច វចនក្ខមោ ច កម្មីរញ្ច កត្តា អដ្ឋានេ ច ន និយោជេតិ(๒) អនិស្សិលេ សមាទបេតិ

๑ ម. បញ្ចជិតមិត្តោ ។ ๒ ម. នោ ច អដ្ឋានេ និយោជេតិ ។

(๒๔๐) បុគ្គលអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ កាលអនុគ្រោះចំពោះមិត្ត នឹងអ្នកមានចិត្តល្អ រមែងញុំាងប្រយោជន៍ ឲ្យវិនាស បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញភ័យ ក្នុងការស្និទ្ធស្នាលនុ៎ះ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๒๔๑) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ កាលអនុគ្រោះចំពោះមិត្តអ្នកមានចិត្តល្អ រមែងញុំាងប្រយោជន៍ឲ្យវិនាស ត្រង់ពាក្យថា មិត្ត បានដល់មិត្ត ២ គឺ អាគារិកមិត្ត ១ អនាគារិកមិត្ត ១ ។

អាគារិកមិត្ត តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ឲ្យវត្ថុដែលគេឲ្យបានដោយក្រ លះបង់វត្ថុដែលគេលះបង់បានដោយក្រ ធ្វើអំពើដែលគេធ្វើបានដោយក្រ អត់ទ្រាំហេតុដែលគេអត់ទ្រាំបានដោយក្រ ប្រាប់ការកំបាំងដល់មិត្តនោះ លាក់ការកំបាំងរបស់មិត្តនោះ មិនលះបង់ក្នុងកាលមានអន្តរាយ សូម្បីដើរតក់ហ៊ានលះបង់ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់មិត្តនោះ មិនមើលងាយមិត្ត ក្នុងកាលមិត្តអស់ទ្រព្យ នេះអាគារិកមិត្ត ។

អនាគារិកមិត្ត តើដូចម្តេច ។ កិកូកង្ខសាសនានេះ រមែងជាទីស្រឡាញ់ផង ជាទីពេញចិត្តផង គួរគោរពផង គួរអ្នកផងសើចផង អត់ធន់ក្នុងពាក្យពោលផង ធ្វើពាក្យឲ្យជ្រាលជ្រៅផង មិនដឹកនាំក្នុងហេតុមិនគួរផង ដឹកនាំក្នុងអធិសីល ដឹកនាំក្នុងការប្រកបរឿយ ។

จตฺตาริ สติปฏฺฐานานิ ภาวนาวุยาเค สมาธิเบตี จตฺตาริ สมฺปฺปธานานิ ฯ เบ ฯ จตฺตาริ ฯทฺธิปาทานิ ปญฺจินฺทฺริยานิ ปญฺจ พลานิ สตฺต โพชฺฌงฺคานิ อริยสฺส อฏฺฐงฺคิกสฺส มคฺคสฺส ภาวนาวุยาเค สมาธิเบตี อยิ อนาคาริกมิตฺตา ฯ

สุหชฺชา ปุคฺคลิ เยหิ สห คมนิ ชาสุ อาคมนิ ชาสุ คมนาคมนิ ชาสุ ฐานิ ชาสุ นิสชฺชนิ ชาสุ สยนิ ชาสุ อาลปนิ ชาสุ สลฺลปนิ ชาสุ อุลฺลปนิ ชาสุ สมุลฺลปนิ ชาสุ ฯ

มิตฺเต สุหชฺเช อนุกมฺปมาเน หาเบตี อตฺถิ มิตฺเต จ สุหชฺเช จ สนฺทิชฺเช จ สภาเต จ สหายเ จ อนุกมฺปมาเน อนุเบกฺขมาเน อนุกฺขยฺหมาเน อตฺถตฺถมฺปิ บรตฺถมฺปิ หาเบตี อุภยตฺถมฺปิ หาเบตี ทิฏฺฐธมฺมิกมฺปิ อตฺถิ หาเบตี สมฺปรายิกมฺปิ อตฺถิ หาเบตี บรมตฺถมฺปิ หาเบตี บริสุทฺธิเสตี บริสชฺเตี อนฺตรายเบตีติ มิตฺเต สุหชฺเช อนุกมฺปมาเน หาเบตี อตฺถิ ฯ

ទុតិយវិសាខសុត្តនិទ្ទេស

ន្ទូវការបំរើនសតិប្បដ្ឋាន ៤ ដឹកនាំកន្លងការប្រកបរឿយៗ ន្ទូវការបំរើនសម្ម-
ប្បធាន ៤ ។បេ។ ន្ទូវឥទ្ធិបាទ ៤ ន្ទូវឥន្ទ្រិយ ៥ ន្ទូវពលៈ ៥ ន្ទូវពោជ្ឈង្គៈ
៧ ន្ទូវអរិយមគ្គមានអង្គ ៨ ផង នេះអនាគារិកមិត្ត ។

ការដើរទៅជាសុខ ការមកជាសុខ ការទៅមកជាសុខ ការឈរ
ជាសុខ ការអង្គុយជាសុខ ការដេកជាសុខ ការហៅរកជាសុខ ការ
និយាយរកគ្នាជាសុខ ការនិយាយឆ្លើយឆ្លងគ្នាជាសុខ ការនិយាយស្រុះ
ស្រួលគ្នាជាសុខ ជាមួយនឹងពួកជនណា ពួកជននោះ លោកហៅថា អ្នក
មានចិត្តល្អ ។

ពាក្យថា បុគ្គលកាលអនុគ្រោះចំពោះមិត្តនឹងអ្នកមានចិត្តល្អ រមែង
ញុំាងប្រយោជន៍ឲ្យវិនាស គឺបុគ្គលកាលអនុគ្រោះ ទំនុកបម្រុង ផ្គងផ្គើម
ចំពោះមិត្តផង ចំពោះអ្នកមានចិត្តល្អផង ចំពោះជនដែលធ្លាប់ឃើញគ្នាផង
ចំពោះជនដែលរាប់គ្នាស្និទ្ធផង ចំពោះសំឡាញ់ផង រមែងញុំាងប្រយោជន៍
ខ្លួន នឹងប្រយោជន៍អ្នកដទៃឲ្យវិនាស ញុំាងប្រយោជន៍ទាំងពីរឲ្យវិនាស
ញុំាងប្រយោជន៍បច្ចុប្បន្ន ឲ្យវិនាស ញុំាងប្រយោជន៍បរលោកឲ្យវិនាស
ញុំាងប្រយោជន៍ដ៏ក្រៃលែងឲ្យវិនាស ឲ្យខ្ចាត់ខ្ចាយ ឲ្យបាត់បង់ ឲ្យអន្តរ-
ធាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលកាលអនុគ្រោះចំពោះមិត្ត
នឹងអ្នកមានចិត្តល្អ រមែងញុំាងប្រយោជន៍ឲ្យវិនាស ។

បដិពទ្ធចិត្តោតិ ទ្វីហិ តណ្ហាទិដ្ឋីហិ បដិពទ្ធចិត្តោ
ហោតិ អត្តានំ ឯ ឆឌ្ឌិំ ឋបេត្តោ បរំ ខុទ្ទំ ឋបេ-
ត្តោ បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ អត្តានំ ឯ ខុទ្ទំ ឋបេ-
ត្តោ បរំ ឆឌ្ឌិំ ឋបេត្តោ បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ ។

កថំ អត្តានំ ឆឌ្ឌិំ ឋបេត្តោ បរំ ខុទ្ទំ ឋបេ-
ត្តោ បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ ។ តុម្ហេ មេ ឥមេហេ-
តាទិសា អហំ តុម្ហេ និស្សាយ លភាមិ ចីវរបិ-
ណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ យ-
ម្បិ(๑) មេ អញ្ញេ ឥត្ថំ ឯ តត្ថំ ឯ មញ្ញន្តិ តុម្ហេ
និស្សាយ តុម្ហេ សម្បស្សន្តា យម្បិ មេ ចោរាណំ
មាតាបេត្តិកំ ឆាមតោត្តំ តម្បិ(๒) អន្តរហិតំ តុម្ហេហិ
អហំ ញាយាមិ អសុកស្ស កុលុបតោ អសុកាយ
កុលុបតោតិ ឯវំ អត្តានំ ឆឌ្ឌិំ ឋបេត្តោ បរំ ខុទ្ទំ
ឋបេត្តោ បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ ។

---

๑ ម. យេបិ ។ ๒ ម. តម្បិ មេ ។

ពាក្យថា អ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ គឺ ជាអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ ដោយហេតុ ៤ គឺ ជាអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ តាំងខ្លួនឲ្យខាប តាំងអ្នកដទៃឲ្យខ្ចស់ ឬជាអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ តាំងខ្លួនឲ្យខ្ចស់ តាំងអ្នកដទៃឲ្យខាប ។

បុគ្គលជាអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ តាំងខ្លួនឲ្យខាប តាំងបុគ្គលដទៃឲ្យខ្ចស់ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលនោះពោលថា លោកមានឧបការៈច្រើនដល់ខ្ញុំ ខ្ញុំបានចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងថ្នាំគ្រឿងរក្សាពេគជាបរិវារបស់ដ៏វិត ព្រោះអាស្រ័យលោក ជនទាំងឡាយដទៃ កាលអាស្រ័យលោក ឃើញលោក ទើបសំគាល់ដើម្បីឲ្យ ឬដើម្បីឆ្លើតុណា ដល់ខ្ញុំក្តី នាមនឹងគោត្រណា ជារបស់មាតាបិតាដែលមានពីមុន របស់ខ្ញុំក្តី សូម្បីតែនោះ ទាំងនាមនឹងគោត្រនោះ ក៏ចាត់បង់ទៅហើយ (ហេតុនេះ) ខ្ញុំសុំទទួលស្គាល់លោកថា ជាដីតុនរបស់បុរសឯណោះ ជាដីតុនរបស់ស្ត្រីឯណោះ បុគ្គលជាអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ តាំងខ្លួនឲ្យខាប តាំងអ្នកដទៃឲ្យខ្ចស់ យ៉ាងនេះឯង ។

กตมं อตฺตานं ทุกฺขิ ปเตฺตา ปรं วา ปเตฺตา ปฏิตฺตจิตฺตา เหาติ ฯ อหิ สุหาตกา ตยฺหปตฺตาเร สุเหฺม มิ อาคจฺฉ ตฺุวิ สรณิ คตา ธมฺมิ สรณิ คตา สงฺฆิ สรณิ คตา จาณาติหาตา ปฏิวิตา อธิฏฺฐาธาตา ปฏิวิตา คาเมสุมิฏฺฐาจาก ปฏิวิตา มุสาวาธา ปฏิวิตา สุภเมรยมชฺชปฺปมาทฏฺฐาธา ปฏิวิตา อหิ สุหาตกิ ทุเฺวสมฺปิ ปริปุจฺฉมฺปิ สีลมฺปิ ทุเจาสถมฺปิ อาจิกฺขามิ ธมฺมกฺขิ อธิฏฺฐามิ อถ จ ปน สุเหฺม มิ ปริจฺจชิตฺวา อเญฺญ สตฺถาเรถ ภุตฺตาเร-ถ มาเธถ ภูเชถาติ ฯิ อตฺตานิ ทุกฺขิ ปเตฺตา ปริ วา ปเตฺตา ปฏิตฺตจิตฺตา เหาติ มิเตฺต สุหาชฺเช อนุภมฺปาเธา หาเปติ อตฺถิ ปฏิตฺตจิตฺตา ฯ

(๒๔๗) ฯติ ภยิ สตฺเว เปตฺวา เธาติ ภย-ฺติ ชาติภยิ ชภภยิ พฺยาธิภยิ มรณภยิ ภ-ภยิ เจารภยิ อกิตฺติภยิ ทุถภติภยิ อตฺตานุวาถภยิ ปภานุวาถภยิ ถณฺฑภยิ ทุคฺคติภยิ ฆมิภยิ

បុគ្គលជាអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ តាំងខ្លួនឲ្យខ្ពស់ តាំងអ្នកដទៃឲ្យទាប តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលនោះពោលថា ខ្ញុំមានឧបការៈច្រើនដល់លោក លោកអាស្រ័យខ្ញុំ ទើបដល់ព្រះពុទ្ធជាទីពឹង ដល់ព្រះធម៌ជាទីពឹង ដល់ព្រះសង្ឃជាទីពឹង រៀរចាកបាណាតិបាត រៀរចាកអទិន្នាទាន រៀរចាកកាមេសុមិច្ឆាចារៈ រៀរចាកមុសាវាទ រៀរចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ ក្នុងទឹកស្រវឹងគឺសុរានឹងមេរ័យ ខ្ញុំបានប្រាប់ទេសផង បរិបុច្ឆាផង សីលផង ឧបោសថផង អធិដ្ឋាននៃកម្ម ដល់លោក ប៉ុន្តែលោកលះបង់ខ្ញុំ ទៅធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន បូជា ចំពោះបុគ្គលដទៃវិញ បុគ្គលជាអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ តាំងខ្លួនឲ្យខ្ពស់ តាំងអ្នកដទៃឲ្យទាប យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ កាលអនុគ្រោះចំពោះមិត្តន៏ងអ្នកមានចិត្តល្អ រមែងញ៉ាំងប្រយោជន៍ឲ្យវិនាស ។

(๒๔๒) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញភ័យ ក្នុងការសិក្ខាស្មាលន់ុះ ត្រង់ពាក្យថា ភ័យ ចានដល់ភ័យអំពីជាតិ ភ័យអំពីជរា ភ័យអំពីព្យាធិ ភ័យអំពីមរណៈ ភ័យអំពីព្រះរាជា ភ័យអំពីចោរ ភ័យអំពីភ្លើង ភ័យអំពីទឹក ភ័យអំពីការតិះដៀលខ្លួនឯង ភ័យអំពីការតិះដៀលរបស់បុគ្គលដទៃ ភ័យអំពីអាជ្ញា ភ័យអំពីទុគ្គតិ ភ័យអំពីវេលកទឹក

ករុម្ភិលភយំ អាវដ្ដភយំ សុំសុមារភយំ អាជីវកភយំ
អសិលោភភយំ បរិសសារជ្ជភយំ(๑) ភយានកំ ឆ-
ម្ភិតត្តំ លោមហំសោ ចេតសោ ឧព្ពេគ្គោ ឧត្រាសោ ។
សន្តវេតំ ទ្វេ សន្តវា តណ្ហាសន្តវោ ច ទិដ្ឋិសន្តវោ
ច ។បេ។ អយំ តណ្ហាសន្តវោ ។បេ។ អយំ ទិដ្ឋិ-
សន្តវោ ។ ឯតំ ភយំ សន្តវេ បេក្ខមានោតំ ឯតំ
ភយំ សន្តវេ បេក្ខមានោ(๒) ឱលោកយមានោ
និជ្ឈាយមានោ ឧបបរិក្ខមានោតំ ឯតំ ភយំ សន្តវេ
បេក្ខមានោ ។ ឯវោ ចវេ ខក្ខរីសាណភបេប្ប ។
តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

មិត្តេ សុហជ្ជេ អនុកម្បមានោ
ហាបេតិ អត្ថំ បដិពទ្ធចិត្តោ
ឯតំ ភយំ សន្តវេ បេក្ខមានោ
ឯវោ ចវេ ខក្ខរីសាណភបេប្បាតិ ។

---

๑ ម. បរិស្សយសារជ្ជភយំ មទនភយំ ។ ๒ ម. បេក្ខមានោ ទក្ខមានោ ។

ភ័យអំពីក្រពើ ភ័យអំពីទឹកភ្លូច ភ័យអំពីត្រីសាហាវ ភ័យអំពីការរកចិញ្ចឹមជីវិត ភ័យអំពីការមិនសរសើរ ភ័យអំពីសេចក្តីរញ្ជោចរញ្ជើមក្នុងបរិស័ទ ហេតុគួរខ្លាច ការញាប់ញ័រ ការព្រឺព្រើម ការរន្ធត់ចិត្ត ការតក់ស្លុត ។ ពាក្យថា ការសិក្ខាសាល ជាន់ដល់សេចក្តីសិក្ខាសាល ២ គឺ សេចក្តីសិក្ខាសាលគឺតណ្ហា ១ សេចក្តីសិក្ខាសាលគឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីសិក្ខាសាល គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីសិក្ខាសាលគឺទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា បុគ្គល កាលសំឡឹងឃើញភ័យ ក្នុងសេចក្តីសិក្ខាសាលនុ៎ះ ជានសេចក្តីថា បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញ ក្រឡេកមើល ពិនិត្យមើល ពិចារណាមើល នូវភ័យក្នុងសេចក្តីសិក្ខាសាលនុ៎ះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញភ័យ ក្នុងសេចក្តីសិក្ខាសាលនុ៎ះ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តមាក់ងង ដូចកុយរមោស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

បុគ្គលអកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ កាលអនុគ្រោះចំពោះ
មិត្តនឹងអកមានចិត្តល្អ រមែងញុំងប្រយោជន៍ឲ្យវិនាស
បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញភ័យ ក្នុងការសិក្ខាសាលនុ៎ះ
គប្បីប្រព្រឹត្តមាក់ងង ដូចកុយរមោស ។

ขุทฺทสิกฺขาฏีกา

[๒๔๓] วีสติ วสฺสานิ ยถา วสฺสสตสฺส
ปุคฺคลสฺส ฐานาเนสุ จ ยา อเปกฺขา
วีสกทฺวิภาเว(๑) อสชฺฌมาโน
ฆโฏ จเร ขุทฺทสิกาภิเธยฺโย ฯ

[๒๕๔] วีสติ วสฺสานิ ยถา วสฺสสตสฺส
วีสติ ปุถุตฺเต เวทฺยากุโล ฯ ยถา เวทฺยากุลสฺมึ กณฺฑ-
กา ฉฑิตา สณฺฐิตา วสฺสา ลกฺขา(๒) ลกฺขิตา
ปลิพุทฺธา ฆาเสหาเร วสฺสิกา ปุถุตฺเต ตณฺหา เยา
กาโร สาหาโร อนุรเยา อนุภาโว ฉนฺโท ฉนฺทา-
โร จิตฺตสฺส สาหาโร ฐิตา มุฏฺฐา อาชฺฌาสยา
เกโร ปลิเกโร สงฺโค ปงฺโก ฆโฏ มาเย
ฉนิกา สญฺเญยฺโย สิทฺธิยิ ชาลิยิ สรีรา
วสิกา สาโตฺม วสา อายุมาโย ขุฏฺฐิยา
ปลิโพโธ ภาเวตฺวา วโธ วธโก สนฺโต สิเนหโย
อเปกฺขา ปฏิพทฺธา อาสา อาสีสนา อาสีสิตตฺโต

---

๑ ม. วีสกทฺวีภาเว ฯ ๒ ม. ยถา เวฬุคุมฺพสฺมึ โปราณกา วีสา สตฺตา วสฺสา อสตฺตา ลตฺตา ฯ

(๒๔๓) អាลយ ណា កុដ្ឋកបុគ្គលឹដ្ឋប្រពន្ធ អាលយ
នោះ ចាក់ស្រែះ ដូចឫស្សី មានមែកសាដ៏ញ៉ាដ៏
បុគ្គលមិនជាប់ចំពាក់ ដូចទំពាំដឫស្សី គប្បីប្រព្រឹត្ត
ម្នាក់ឯដ៏ ដូចកុយរមាស ។

(๒๔๔) ពាក្យថា អាលយនោះ ចាក់ស្រែះ ដូចឫស្សីមានមែកសាដ៏ញ៉ាដ៏
អធិប្បាយថា គុម្ពឫស្សី ហៅថា ឫស្សី ។ បទ្ធាកុដ៏គុម្ពឫស្សី សាំញ៉ាំ
ចាក់ស្រែះ ចាក់តណ្ហាញ់ ប្រចាក់គ្នា ធ្នាក់គ្នា ជាប់គ្នា យ៉ាដ៏ណាមិញ
តណ្ហា លោកពោលថា វិសត្តិកា ក៏យ៉ាដ៏នោះដែរ គឺបានខាដ៏តម្រេក
តម្រេកខ្លាំដ៏ សេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តីស្រើបស្រាល សេចក្តីរីករាយ
សេចក្តីត្រេកត្រអាល តម្រេកខ្លាំដ៏នៃចិត្ត ការចង់បាន ការជ្រប់ចិត្ត
ការដ៏ប់ចិត្ត ការជ្រាថ្នា ការជ្រាថ្នាខ្លាំដ៏ ការជាប់នៅ តិលេសដូចកក់
ការញាប់ញ័រ តិលេសជាតិជាគ្រឿដ៏បិទបាំដ៏គោស តិសេលជាតិនាំឲ្យ
កើត ញាំដ៏ទុក្ខឲ្យកើត ជាគ្រឿដ៏ដេរក្លាប់ ដូចជាបណ្តាញ ជាទី
ហូរទៅ ជាគ្រឿដ៏ចាក់ស្រែះ ដូចជាខ្សែ ផ្សាយទៅ ជាគ្រឿដ៏ប្រមូល
មក ជាគំរប់ពីរ (របស់សត្វ) ជាគ្រឿដ៏តំកល់ទុក ជាគ្រឿដ៏នាំទៅ
កាន់កព ដូចជាព្រៃតូច ព្រៃធំ សេចក្តីស្និទ្ធស្នាល សេចក្តីស្នេហា ការ
អាល័យ ការជាប់ចំពោះ ចំណង់ ការប៉ុនប៉ង ភាពនៃសេចក្តីប៉ុនប៉ង

វូចាសា សង្ខាសា កង្ខាសា វសាសា ’ដោដ្ឋញ្ញាសា លោភាសា ឆជាសា បុត្តាសា ជីវិតាសា ឯប្បា បឯប្បា អកិឯប្បា ឯប្បាយជា ឯប្បិតត្តំ លោលុប្បា លោលុប្បាយជា លោលុប្បិតត្តំ បុច្ឆញ្ជិកតា(๑) អសាឍុកម្យតា អឆម្ភរតោ វិសមរាគោ វិសមលោភោ ឯកកន្តិ ឯកាមជា បត្តជា បិហាជា សម្ប្បត្តជា កាមតណ្ហា ភវតណ្ហា វិភវតណ្ហា រូបតណ្ហា អរូបតណ្ហា ឯកេជតណ្ហា រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា កន្ធតណ្ហា វសតណ្ហា ដោដ្ឋព្ពតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ឌិយោ យោគោ កណ្ដោ ឧបាឌានំ អាវរណំ និវរណំ ឆទនំ ពន្ធនំ ឧបក្កិលេសោ អនុសយោ បរិយុដ្ឋានំ លតា វេវិច្ឆំ ទុក្ខមូលំ ទុក្ខនិទានំ ទុក្ខប្បភវោ មារចាសោ មារពលិសំ មារវិសយោ មារនិវាសោ មារពន្ធនំ តណ្ហាឧទី តណ្ហាជាលំ តណ្ហាកន្ទលំ តណ្ហាសមុទ្ទោ អកិឝ្ចា លោភោ អកុសលមូលំ ។

---

๑ ម. បុច្ឆញ្ជិកតា ។

ការប៉ុនប៉ងរូប ការប៉ុនប៉ងសំឡេង ការប៉ុនប៉ងក្លិន ការប៉ុនប៉ងរស ការប៉ុនប៉ងផ្សព្វ ការប៉ុនប៉ងលាភ ការប៉ុនប៉ងទ្រព្យ ការប៉ុនប៉ងបុត្ត ការប៉ុនប៉ងដ៏វែត ការជាប់ចិត្ត ការជាប់ចិត្តខ្លះ ការជាប់ចិត្តខ្លាំង អាការជាទីជាប់ចិត្ត ភាពនៃការជាប់ចិត្ត ការរវល់រវាយ អាការជាទីរវល់រវាយ ភាពនៃចិត្តរវល់រវាយ ការធ្វើឲ្យញាប់ញ័រ ការធ្វើមិនប្រពៃ តម្រេកមិនត្រូវតាមធម៌ តម្រេកមិនចេះល្មម លោភមិនល្មម ការស្រឡាញ់ ការក្លួចកាន់ ការប្រាថ្នា ការពេញចិត្ត ការប្រាថ្នាខ្លាំង ការអន្ទះសាកន្តែ ការអន្ទះសាកន្តែកាម ការអន្ទះសាកន្តែរូប ការអន្ទះសាកន្តែអរូប ការអន្ទះសាកន្តែនិរោធ ការអន្ទះសាកន្តែរូប ការអន្ទះសាកន្តែសំឡេង ការអន្ទះសាកន្តែក្លិន ការអន្ទះសាកន្តែរស ការអន្ទះសាកន្តែផ្សព្វ ការអន្ទះសាកន្តែធម្មារម្មណ៍ តិលេសដូចជាដំនន់ ជាគ្រឿងប្រកបទុក ជាគ្រឿងរួបរឹត ជាគ្រឿងថ្នក់ ជាគ្រឿងពាំង ជាគ្រឿងហាម ជាគ្រឿងប្រក់ ជាគ្រឿងចង គ្រឿងសៅហ្មង ជាគ្រឿងដេកនៅរឿយៗ ជាគ្រឿងស្អក់ វល្លិគឺតណ្ហា សេចក្តីប្រាថ្នាផ្សេងៗ ឫសគល់នៃទុក្ខ ហេតុនៃទុក្ខ ដែនផ្តើមកើតទុក្ខ អន្ទាក់មារ សន្ទូចមារ វិស័យមារ លំនៅមារ ចំណងមារ ស្នឹងគឺតណ្ហា បណ្តាញគឺតណ្ហា ជង្រោយគឺតណ្ហា សមុទ្រគឺតណ្ហា អកិដ្ឋា លោកៈ អកុសលមូល ។

วิสตฺติกาติ เกนฏฺเฐน วิสตฺติกา ฯ วิสตาติ วิสตฺติกา ฯ วิสาลาติ วิสตฺติกา ฯ วิสฏาติ วิสตฺติกา(๑) ฯ วิสกฺกตีติ วิสตฺติกา ฯ วิสมฺหารีติ วิสตฺติกา ฯ วิสมูลกาติ วิสตฺติกา ฯ วิสผลาติ วิสตฺติกา ฯ วิสปริโภคาติ วิสตฺติกา ฯ วิสาลา ฯ ปน ตณฺหา ปุเพ สเทฺธ กเทฺธ วเส ฉนฺทเทฺว กุเล กเณ อาวาเส ลาเภ ยเส ปสํสาย สุเข จีวเร ปิณฺฑปาเต เสนาสเน คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาเร กามธาตุยา รูปธาตุยา อรูปธาตุยา กามภเว รูปภเว อรูปภเว สญฺญาภเว อสญฺญาภเว เนวสญฺญานาสญฺญาภเว เอกโวการภเว จตุโวการภเว ปญฺจโวการภเว อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺเน ทิฏฺสุตมุตวิญฺญาตพฺเพสุ ธมฺเมสุ วิสฏา วิตฺถตาติ วิสตฺติกาติ วุเจฺจ วิสาลาว ยถา วิสเณฺห ฯ

---

๑ ม. ฉฏฺฐตฺเถ วิสตาติ วิสตฺติกาติ ทิสฺสติ ฯ

ទុតិយវិសាណសុត្តនិទ្ទេស

សំនួរត្រង់ពាក្យថា វិសត្តិកា ប្លុកលើសជាតិ ឈ្មោះថាវិសត្តិកា តើដោយសេចក្តីដូចម្តេច ។ ឈ្មោះថាវិសត្តិកា ព្រោះហេតុផ្សាយទៅ ។ ឈ្មោះថាវិសត្តិកា ព្រោះហេតុធំទូលាយ ។ ឈ្មោះថាវិសត្តិកា ព្រោះហេតុជ្រួតជ្រាប ។ ឈ្មោះថាវិសត្តិកា ព្រោះហេតុអត់ធន់ ។ ឈ្មោះថាវិសត្តិកា ព្រោះហេតុនាំទុស ។ ឈ្មោះថាវិសត្តិកា ព្រោះហេតុពោលទុស ។ ឈ្មោះថាវិសត្តិកា ព្រោះហេតុមានឫសគល់ជាពិស ។ ឈ្មោះថាវិសត្តិកា ព្រោះហេតុមានផ្លែជាពិស ។ ឈ្មោះថាវិសត្តិកា ព្រោះហេតុមានការបរិភោគជាពិស ។ មួយទៀត ឈ្មោះថាវិសត្តិកា ព្រោះហេតុតណ្ហា ដ៏ធំទូលាយ ផ្សាយ លាតទៅ កន្លងបង់ សំឡែង ភ្ញិន រស ផ្សព្វ ត្រកួល គណៈ អាឋស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សេចក្តីសុខ ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ នឹងថ្នាំគ្រឿងរក្សាពេគជាបរិវារបស់ជីវិត ក្នុងកាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព រូបភព អរូបភព សញ្ញាភព អសញ្ញាភព នេវសញ្ញានាសញ្ញាភព ឯកវោការភព ចតុវោការភព បញ្ចវោការភព ក្នុងអតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងឡាយដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ដឹងច្បាស់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អាល័យនោះ ចាក់ស្រែះដូចឫស្សី មានមែកសាខាញ៉ាំង ។

(๒๘๕) ปุตฺตสฺมึ ภาเวสุ จ ยา อเปกฺขา ตทเปกฺขา ปุตฺตาติ จตฺตาโร ปุตฺตา อตฺรโช ปุตฺโต เขตฺรโช ปุตฺโต ทินฺนโก ปุตฺโต อนฺเตวาสิโก ปุตฺโต ฯ ภาวา ปุถุตฺตา ภริยา ฯ อเปกฺขา ปุถุตฺตา ตณฺหา ยา ภาโค สาภาโค ฯเปฯ อภิชฺฌา โลโภ อกุสลมูลนฺติ ปุตฺตสฺมึ ภาเวสุ จ ยา อเปกฺขา ฯ

(๒๘๖) ทิสกนฺตาเร อสชฺชมาโนติ ทิสา ปุถุตฺตา เวทนาปุญฺโญ ฯ ยถา เวทนาปุญฺโญ สญฺญาปุญฺโญ สงฺขารปุญฺโญ(๑) อสงฺคา อลคฺคา อปลิเวฏฺฐา(๒) อปลิพุทฺธา นิกฺขนฺตา นิสฺสฏฺฐา วิปฺปมุตฺตา วิมริยาทีกเตน เจตสา สชฺชติ ตณฺหาสชฺชนาย จ ทิฏฺฐิสชฺชนาย จ ฯเปฯ อยํ ตณฺหาสชฺชนา ฯเปฯ อยํ ทิฏฺฐิสชฺชนา ฯ ตสฺส ปหีนกสมุทยสฺส ตณฺหาสชฺชนา ปหีนา ทิฏฺฐิสชฺชนา ปฏินิสฺสฏฺฐา ตณฺหาสชฺชนาย ปหีนตฺตา ทิฏฺฐิสชฺชนาย ปฏินิสฺสฏฺฐตฺตา สา ปหีนกสมุทยา ฉเฉ น สชฺชติ สทฺเท น สชฺชติ คนฺเธ น สชฺชติ รเส น สชฺชติ โผฏฺฐพฺเพ น สชฺชติ

---

๑ ม. ตณฺหาปุญฺญา ทิฏฺฐิปุญฺญา ฯ ๒ ม. อคธิตา ฯ

(๒๔๕) ពាក្យថា អាល័យណា ក្នុងពួកបុគ្គលទី៨ប្រពន្ធ ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គល បានដល់បុគ្គល ๔ ពួក គឺ បុគ្គលកើតអំពីខ្លួន ๑ បុគ្គលកើតក្នុងទ្រែត្រ ๑ បុគ្គលដែលគេឲ្យ ๑ បុគ្គលគឺសិស្ស ๑ ។ ករិយា ហៅថា ប្រពន្ធ ។ តណ្ហា ហៅថា អាល័យ បានខាងតម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ អកិដ្ឋា លោកៈ អកុសលមូល ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អាល័យណា ក្នុងពួកបុគ្គលទី៨ប្រពន្ធ ។

(๒๔๖) ពាក្យថា បុគ្គលមិនជាប់ចំពាក់ដូចទំពាំងបុស្សី អធិប្បាយថា គុម្ពបុស្សី ហៅថា បុស្សី ។ ទំពាំងដ៏ខ្លី ក្នុងគុម្ពបុស្សី មិនជាប់ មិនចំពាក់ មិនព័ទ្ធព័ន្ធ មិនចាក់តណ្ដាញ់ គឺចេញ រលាស់ផុតស្រឡះហើយ យ៉ាងណាមិញ ការចំពាក់ ๒ គឺ ការចំពាក់គឺតណ្ហា ๑ ការចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ๑ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។ បេ ។ នេះ ការចំពាក់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះការចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ។ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ លះការចំពាក់គឺតណ្ហា រលាស់ចោលការចំពាក់គឺទិដ្ឋិហើយ ព្រោះលះការចំពាក់គឺតណ្ហា ព្រោះរលាស់ចោលការចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ទើបមិនជាប់កង្វល់ក្នុងរូប មិនជាប់កង្វល់សំឡេង មិនជាប់កង្វល់ក្នុងក្លិន មិនជាប់កង្វល់រស មិនជាប់កង្វល់ផ្សព្វ

ตตฺรายํ กาลโต อาทิสฺส ฐานโต ปยตฺตโต ปริสาย
สุทฺธิ ปิฏกสมฺปทาเนน สีลสมาธิ ตีหิ สิกฺขาหิ ปริ-
ยาปนฺนตฺตา สิกฺขาตฺตยสงฺคหิตา กามาวจรา รูปาวจรา อรูป-
าวจรา กามกา รูปกา อรูปกา สญฺญกา
อสญฺญกา เนวสญฺญานาสญฺญกา ปิกาปิกา
จตุปิกาปิกา ปญฺจปิกาปิกา อตีตานาคตปจฺจุ-
ปฺปนฺนา นิฏฺฐิตมุตฺตาปฺปตฺตา ฉินฺนา ฉ สฏฺฐิ
ฉ คณฺหิ(๑) ฉ ฉฑฺฑิ ฉ ปลิฉฑฺฑิ นิกฺขนฺตา
นิสฺสฏฺฐา วิปฺปมุตฺตา วิสํยุตฺตา วิมริยาทิกเตน
เจตสา วิหรติ ตีสกนฺติ วุจฺจติ อสฺสมาโณ ฯ
ปิกา จ ขฺวาสาณกปฺปา ฯ เตนาห สา
ปเนกสมฺปนฺนา

วีสา วีสาโย ยถา วิสฺสฏฺฐา
ปุพฺเพสุ ธาเรสุ จ ยา อเปกฺขา
วีสกนฺติ วุจฺจติ อสฺสมาโณ
ปิกา จ ขฺวาสาณกปฺปาติ ฯ

---

๑ ม. ฉ คณฺหาติ ฯ

ទុតិយវគ្គ

មិនជាប់ មិនប្រកាន់ មិនចង មិនជាប់ស្អិត ក្នុងត្រកូល គណៈ អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សេចក្តីសុខ បរិវារ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ នឹងថ្នាំគ្រឿងរក្សាពេគជាបរិវាររបស់ជីវិត ក្នុងកាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព រូបភព អរូបភព សញ្ញាភព អសញ្ញាភព នេវសញ្ញានាសញ្ញាភព ឯកវោការភព ចតុវោការភព បញ្ចវោការភព ក្នុងអតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងឡាយដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ដឹងច្បាស់ គឺលោកចេញ រលាស់ ផុតស្រឡះ ច្រាសចេញ មានចិត្តច្រាសចាកសេចក្តីសល់វៃ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលមិនជាប់ចំពាក់ ដូចទំពាំងឫស្សី ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

> អាល័យណា ក្នុងពួកបុគ្គលនឹងប្រពន្ធ អាល័យនោះ ចាក់ស្រែះ ដូចឫស្សី មានមែកសាងញ៉ាង បុគ្គលមិនជាប់ចំពាក់ ដូចទំពាំងឫស្សី គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๒๔๗) มิตฺตา อารญฺญิกา ยถา อตนฺทา

เยนิจฺฉกํ คจฺฉติ เตนุปายา

วิญฺญู นโร เสวิต เปกฺขมาโน

ฌตฺตา จเร ขคฺควิสาณกปฺปา ฯ

(๒๔๘) มิตฺตา อารญฺญิกา ยถา อตนฺทา เยนิจฺฉ-

กํ คจฺฉติ เตนุปายาติ มิตฺตาติ เทฺว มิตฺตา ฆณิมิ-

ตฺตา จ สรภมิตฺตา จ ฯ ยถา อารญฺญโก มิตฺตา

อารญฺเญ วสมาโน วิสฺสตฺถา คจฺฉติ วิสฺสตฺถา ติฏฺฐติ

วิสฺสตฺถา นิสีทติ วิสฺสตฺถา เสยฺยํ กปฺเปติ ฯ

ปุตฺโต ปิตรํ ภาตา เสยฺยถาปิ ภาตรา เอวเมว อารญฺญโก

มิตฺตา อารญฺเญ ปวเน จรมาโน วิสฺสตฺถา คจฺฉติ วิสฺส-

ตฺถา ติฏฺฐติ วิสฺสตฺถา นิสีทติ วิสฺสตฺถา เสยฺยํ กปฺเปติ

(๒๔๗) ម្រឹគក្នុងព្រៃ ជាសត្វមិនជាប់ចំណង ទៅរកចំណី តាមប្រាថ្នាបាន យ៉ាងណា វិញ្ញាជន កាលសំឡឹងឃើញសេរីភាព(๑) គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស យ៉ាងនោះ ។

(๒๔๘) អធិប្បាយពាក្យថា ម្រឹគក្នុងព្រៃ ជាសត្វមិនជាប់ចំណង ទៅរកចំណី តាមប្រាថ្នាបាន យ៉ាងណា ត្រង់ពាក្យថា ម្រឹគ បានដល់ម្រឹគ ๒ ពួកគឺ ឯណាម្រឹគ ๑ សរកម្រឹគ ๑ ។ ម្រឹគព្រៃកាលនៅក្នុងព្រៃ រមែងដើរទៅឥតរង្គៀស ឈប់ឥតរង្គៀស អង្គុយឥតរង្គៀស សម្រេចការដេកឥតរង្គៀស យ៉ាងណាមិញ ។

សមដូចពាក្យ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់នេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ម្រឹគព្រៃកាលត្រាច់ទៅក្នុងព្រៃរបោះ ព្រៃស្បាត រមែងដើរទៅឥតរង្គៀស ឈប់ឥតរង្គៀស អង្គុយឥតរង្គៀស សម្រេចការដេកឥតរង្គៀស

---

๑ ការប្រព្រឹត្តតាមសេចក្តីប្រាថ្នារបស់ខ្លួន ម្ចុះជាប់ទាក់ទងនឹងបុគ្គលដទៃ ។ អដ្ឋកថា ។

តំ តាសុ ហោតុ អជាចាបកតោ កិក្ខវេ លុទ្ធស្ស
ឱវរកេ ខោ កិក្ខវេ កិក្ខុ វីវេច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច
អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ
បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ អយំ
វុច្ចតិ កិក្ខវេ កិក្ខុ អន្ធមកាសិ មារំ អបទំ វធិត្វា
មារចក្ខុអទស្សនំ គតោ ចាបិមតោ បុនចបរំ កិក្ខវេ
កិក្ខុ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា អជ្ឈត្តំ សម្បសាទនំ
ចេតសោ ឯកោទិភាវំ អវិតក្កំ អវិចារំ សមាធិជំ
បីតិសុខំ ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ អយំ
វុច្ចតិ កិក្ខវេ កិក្ខុ អន្ធមកាសិ មារំ អបទំ វធិត្វា
មារចក្ខុអទស្សនំ គតោ ចាបិមតោ បុនចបរំ កិក្ខវេ
កិក្ខុ បីតិយា ច វិរាគា ឧបេក្ខកោ ច វិហរតិ
សតោ ច សម្បជានោ សុខញ្ច កាយេន បដិសំវេ-
ទេតិ យន្តំ អរិយា អាចក្ខន្តិ ឧបេក្ខកោ សតិមា
សុខវិហារីតិ តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ

ដំណើរនោះព្រោះហេតុអ្វី ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះថា ទ្រឹគនោះនៅ
ក្នុងទីមិនមែនជាគន្លងរបស់ព្រាន យ៉ាងណាមិញ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ
ភិក្ខុស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ស្ងាត់ចាកធម៌ទាំងឡាយ ជាអកុសលហើយ
ចូលបឋមជ្ឈាន ប្រកបដោយវិតក្កៈនឹងវិចារៈ មានបីតិនឹងសុខៈដែលកើត
អំពីវិវេក ក៏យ៉ាងនោះដែរ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុនេះ តថាគតពោល
ថា បានធ្វើមារឲ្យងងឹត សម្លាប់មារមិនឲ្យមានជាន់ដើង ដល់នូវការមិនចួប
ប្រទះដោយក្អែកមារ របស់មារលាមក ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត
ភិក្ខុចូលទុតិយជ្ឈាន ជាទីផូរផង់ ប្រព្រឹត្តក្នុងសន្តាន មានសេចក្តីជ្រះថ្លា
គឺសទ្ធា មានសភាពជាធម្មជាតខ្ពស់ឯក មិនមានវិតក្កៈ មិនមានវិចារៈ
មានតែបីតិនឹងសុខៈដែលកើតអំពីសមាធិ គឺបឋមជ្ឈាន ព្រោះរម្ងាប់វិតក្កៈ
នឹងវិចារៈ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុនេះ តថាគតពោលថា បានធ្វើមារ
ឲ្យងងឹត សម្លាប់មារមិនឲ្យមានជាន់ដើង ដល់នូវការមិនចួបប្រទះដោយ
ក្អែកមារ របស់មារលាមក ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ភិក្ខុជាអ្នក
ព្រងើយកន្តើយ មានសតិនឹងការដឹងច្បាស់ សោយសុខដោយនាមកាយ
ព្រោះរសាយនៃបីតិ ព្រះអរិយៈទាំងឡាយ តែងសរសើរបុគ្គលដែល
បានតតិយជ្ឈាននោះឯង ថាជាបុគ្គលមានចិត្តព្រងើយកន្តើយ មាន
ស្មារតី មានការនៅជាសុខ ភិក្ខុចូលតតិយជ្ឈាននោះ ម្នាល

អយំ បុព្ពតិ កិត្តកេ កិត្តកំ អត្ថមកាសិ មារំ
អបទំ វធិត្វា មារចក្ខុអទស្សនំ កតោ ចាបិមតោ
បុនចបរំ កិត្តកេ កិត្តកំ សុខស្ស ច បហានា
ទុក្ខស្ស ច បហានា បុព្ពេ សោមនស្សទោមន-
ស្សានំ អត្ថង្គមា អទុក្ខមសុខំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធិំ
ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ អយំ បុព្ពតិ
កិត្តកេ កិត្តកំ អត្ថមកាសិ មារំ អបទំ វធិត្វា
មារចក្ខុអទស្សនំ កតោ ចាបិមតោ បុនចបរំ
កិត្តកេ កិត្តកំ សព្ពសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា
បដិឃសញ្ញានំ អត្ថង្គមា នានត្តសញ្ញានំ អមន-
សិការា អនន្តោ អាកាសោតិ អាកាសានញ្ចា-
យតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ អយំ បុព្ពតិ កិត្តកេ
កិត្តកំ អត្ថមកាសិ មារំ អបទំ វធិត្វា មារចក្ខុអ-
ទស្សនំ កតោ ចាបិមតោ បុនចបរំ កិត្តកេ កិត្តកំ
សព្ពសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម អនន្តំ
វិញ្ញាណន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ

កិកុំពាំងឡាយ កិកុំនេះ តថាគតពោលថា បានធ្វើមារឲ្យងងឹត សម្លាប់មារ មិនឲ្យមានជាន់ដើង ដល់នូវការមិនចួបប្រទះដោយភ្នែកមារ របស់មារ លាមក ម្នាលកិកុំពាំងឡាយ មួយទៀត កិកុំចូលចតុត្ថជ្ឈាន ឥតទុក្ខឥតសុខ មានសតិដ៏បរិសុទ្ធដោយឧបេក្ខា ព្រោះលះបង់សុខផង លះបង់ទុក្ខផង ព្រោះដល់នូវការវិនាសនៃសោមនស្សទឹងពោមនស្សក្នុងកាលមុនផង ម្នាលកិកុំពាំងឡាយ កិកុំនេះ តថាគតពោលថា បានធ្វើមារឲ្យងងឹត សម្លាប់មារមិនឲ្យមានជាន់ដើង ដល់នូវការមិនចួបប្រទះដោយភ្នែកមារ របស់មារលាមក ម្នាលកិកុំពាំងឡាយ មួយទៀត ព្រោះកន្ទង់រូបសញ្ញា ព្រោះវិនាសនៃបដិឃសញ្ញា ព្រោះមិនធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវនានត្តសញ្ញា ដោយប្រការពាំងពួង កិកុំចូលអាកាសានញ្ចាយតនៈ (ដោយបរិកម្ម) ថា អាកាសមិនមានទីបំផុត ម្នាលកិកុំពាំងឡាយ កិកុំនេះ តថាគតពោលថា បានធ្វើមារឲ្យងងឹត សម្លាប់មារមិនឲ្យមានជាន់ដើង ដល់នូវការមិនចួបប្រទះដោយភ្នែកមារ របស់មារលាមក ម្នាលកិកុំពាំងឡាយ មួយទៀត ព្រោះកន្ទង់អាកាសានញ្ចាយតនៈ ដោយប្រការពាំងពួង ហើយចូលវិញ្ញាណញ្ចាយតនៈ (ដោយបរិកម្ម) ថា វិញ្ញាណ មិនមានទីបំផុត

สพฺเพสา วิญฺญาณฏฺฐิติยา สมติกฺกมา อนฺโต กิญฺจิ อากิญฺจญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สพฺเพสา อากิญฺจญฺญายตนํ สมติกฺกมา สนฺตเมตํ ปณีตเมตนฺติ เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สพฺเพสา เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ สมติกฺกมา สญฺญาเวทยิตนิโรธํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปญฺญาย จสฺส ทิสฺวา อาสวา ปริกฺขีณา โหนฺติ อยํ ปุคฺคลติ กิกฺขาย กิกฺขา อนฺเวกาสิ มารํ อปทิ วิชิตฺวา มารจกฺขุอทสฺสนํ คโต ตาปิมโต ติณฺณา โลเกน วิสตฺติกา เสา วิสฺสตฺตา คจฺฉติ วิสฺสตฺตา ติฏฺฐติ วิสฺสตฺตา นิสีทติ วิสฺสตฺตา เสยฺยา กปฺเปติ ตำ กิสฺส เหตุ อนาคามิโน กิกฺขาย ตาปิมโตติ ฯ มิโต อาญฺญา ยถา อเจฺฉ เยนิจฺฉกำ คจฺฉติ โคจราย ฯ

ព្រោះកន្លងវិញ្ញាណញ្ចាយតនៈ ដោយប្រការទាំងពួង កិរិយាចូលអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ (ដោយបរិកម្ម) ថា វត្ថុតិចតួចមិនមាន ព្រោះកន្លងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ដោយប្រការទាំងពួង ហើយចូលនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ (ដោយបរិកម្ម) ថា ធម្មជាតនុ៎ះ ជាគុណដ៏ស្ងប់ ធម្មជាតនុ៎ះ ជាគុណដ៏ឧត្តម ព្រោះកន្លងនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ដោយប្រការទាំងពួង ហើយចូលសញ្ញាវេទយិតនិរោធ ទាំងអាសវៈទាំងឡាយ របស់កិរិយានោះក៏អស់ ព្រោះឃើញដោយបញ្ញា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កិរិយានេះតថាគតពោលថា ជានធ្វើមារឲ្យវង្វេងងឹត សម្ងាប់មារមិនឲ្យមានជាន ដើរដល់នូវការមិនជួបប្រទះដោយភ្នែកមារ របស់មារណាមក ជានធ្វើតណ្ហាឈ្មោះវិសត្តិកាកន្ធលោក កិរិយានោះរមែងដើរទៅឥតរង្គៀស ឈរឥតរង្គៀស អង្គុយឥតរង្គៀស សម្រេចការដេកឥតរង្គៀស ដំណើរនោះ ព្រោះហេតុអ្វី ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ (ព្រោះថា) កិរិយានោះនៅកន្លងទីមិនមែនជាគន្ធនៃមារដ៏លាមក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ម្រឹគកន្លងព្រៃ ជាសត្វមិនជាប់ចំណង ទៅរកចំណី តាមប្រាថ្នាបាន យ៉ាងណា ។

(๒๔๙) វិញ្ញ ឆកេ សេរិតេ បេក្ខមានោតិ វិញ្ញ-តិ វិញ្ញ បណ្ឌិតោ បញ្ញវា ពុទ្ធិមា ញាណី វិភាវី មេធាវី ។ ឆកេតិ សត្តា មាណវកេ តោសោ បុក្ខ-លោ ដីកេ ជាតុ(๑) ឥន្ទ្រ ឥន្ទ្រកូ(๒) មនុជោ ។ សេ-រិតិ ទ្វេ សេរី ឆម្ភោបិ សេរី បុក្ខលោបិ សេរី ។ កតមោ ឆម្ភោ សេរី ។ ចត្តារោ សតិបដ្ឋ-ឆានា ចត្តារោ សម្មប្បធានា ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា បញ្ចិន្ទ្រិយានិ បញ្ច ពលានិ សត្ត ពោជ្ឈង្គា អរិ-យោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ។ អយំ ឆម្ភោ សេរី ។ កតមោ បុក្ខលោ សេរី ។ យោ ឥមិនា សេរិនា ឆម្ភេន សមន្នាគតោ សោ វុច្ចតិ បុក្ខលោ សេរី ។

វិញ្ញ ឆកេ សេរិតេ បេក្ខមានោតិ វិញ្ញ ឆកេ សេរិតិំ ឆម្ភំ បេក្ខមានោ ឱលោកយមានោ និជ្ឈា-យមានោ ឧបបរិក្ខមានោតិ វិញ្ញ ឆកេ សេរិតេ បេក្ខមានោ ។ ឯកោ ឆវេ ខត្តិយសាណកេប្បា ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

---

๑ ម. ជតុ ។ ๒ ម, ហិន្ទុ ។

(๒๘๙) អធិប្បាយពាក្យថា វិញ្ញូជន កាលសំឡឹងឃើញសេរីភាព ត្រង់ពាក្យថា វិញ្ញូជន គឺបុគ្គលអ្នកដឹង ជាបណ្ឌិត មានបញ្ញា មានយោបល់ មានញាណ មានបញ្ញាឈ្វេងយល់ មានបញ្ញាធ្ងន់ក្នុងយ ។ ពាក្យថា ជន បានដល់សត្វ មាណព បុរស បុគ្គល សត្វមានជីវៈ សត្វមានជាតិ សត្វមានជរា សត្វទៅដោយឥន្ទ្រិយ សត្វកើតអំពីមនុស្ស ។ ពាក្យថា សេរី បានដល់សេរី ២ គឺ ធម៌សេរី ១ បុគ្គលសេរី ១ ។

ធម៌សេរី តើដូចម្តេច ។ សតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ អរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ។ នេះធម៌សេរី ។

បុគ្គលសេរី តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលណា ប្រកបដោយធម៌សេរីនេះ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា បុគ្គលសេរី ។

ពាក្យថា វិញ្ញូជន កាលសំឡឹងឃើញសេរីភាព បានសេចក្តីថា វិញ្ញូជន កាលរំពឹងមើល គន់មើល ពិនិត្យមើល ពិចារណាមើលនូវធម៌គឺសេរីភាព ហេតុនោះ (លោកពោលថា) វិញ្ញូជន កាលសំឡឹងឃើញសេរីភាព ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្ភាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

ยถา อาคาโร ปิหิโต สุนิวาโต
ยเถกจฺฉโร นปฺปวเสติ วสฺสี
เอวมฺปิ โย ภาวิตตฺโต วิมุตฺโต
ขคฺควิสาณกปฺโป จเร ขคฺควิสาณกปฺโป ฯ

(๒๕๐) อาสนฺนา โหนฺติ สหายมชฺฌา
ภเช หเน คเม จาริกาย
อนภิชฺฌิตํ สหิตํ เปกฺขมาโน
เอโก จเร ขคฺควิสาณกปฺโป ฯ

(๒๕๑) อาสนฺนา โหนฺติ สหายมชฺฌา ภเช หเน คเม จาริกายาติ สหาโย วุจฺจติ เยหิ สหา คมนํ ฐานสฺมึ อาคมนํ ฐานสฺมึ คมนาคมนํ ฐานสฺมึ หานํ ฐานสฺมึ นิสชฺชนํ ฐานสฺมึ สยนํ ฐานสฺมึ อาลปนํ ฐานสฺมึ สลฺลปนํ ฐานสฺมึ อุลฺลปนํ ฐานสฺมึ สมุลฺลปนํ ฐานสฺมึ ฯ อาสนฺนา โหนฺติ สหายมชฺฌา ภเช หเน คเม จาริกายาติ สหายมชฺฌา ภเชปิ หเนปิ คเมปิ จาริกายปิ อตฺตสมฺปนฺนา ปรสมฺปนฺนา อุภยสมฺปนฺนา

ម្រឹគកន្តវិព្រៃ ជាសត្វមិនជាប់ចំណង ទៅរកចំណី
តាមប្រាថ្នាបាន យ៉ាងណា វិញ្ញូជន កាលសំឡឹង
ឃើញសេរីភាព គប្បីប្រព្រឹត្តមាក់ងង ដូចកុយរមាស
យ៉ាងនោះ ។

(๒๕๐) ការប្រឹក្សា ក្នុងលំនៅ ក្នុងទី (បំរើ) ក្នុងការ
ដើរ ក្នុងចារិក រមែងមាន ក្នុងកណ្តាលសំឡាញ់
បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញសេរីភាព ដែលបុគ្គលពាល
មិនប្រាថ្នា គប្បីប្រព្រឹត្តមាក់ងង ដូចកុយរមាស ។

(๒๕๑) ពាក្យថា ការប្រឹក្សាក្នុងលំនៅ ក្នុងទី(បំរើ) ក្នុងការដើរ ក្នុង
ចារិក រមែងមាន ក្នុងកណ្តាលសំឡាញ់ សេចក្តីថា ការដើរទៅជាសុខ
ការមកជាសុខ ការទៅមកជាសុខ ការឈរជាសុខ ការអង្គុយជាសុខ
ការដេកជាសុខ ការហៅរកជាសុខ ការចរចាជាសុខ ការឆ្លើយឆ្លងរក
គ្នាជាសុខ ការនិយាយស្រស់ស្រាយជាសុខ ជាមួយនឹងពួកជនណា ពួក
ជននោះ លោកហៅថា សំឡាញ់ ។ ពាក្យថា ការប្រឹក្សា ក្នុងលំនៅ
ក្នុងទី (បំរើ) ក្នុងការដើរ ក្នុងចារិក រមែងមាន ក្នុងកណ្តាលនៃ
សំឡាញ់ បានសេចក្តីថា ការប្រឹក្សាអំពីប្រយោជន៍ របស់ខ្លួន ការ
ប្រឹក្សាអំពីប្រយោជន៍ របស់បុគ្គលដទៃ ការប្រឹក្សាអំពីប្រយោជន៍ទាំងពីរ

និដ្ឋដ្ឋបិតាត្តមត្តនា សម្បរាយិកត្តមត្តនា បរមត្តមត្ត-
នាតិ អាមត្តនា វោតិ សហាយមជ្ឈ ភាសេ ហាតេ
កមតេ ហារិកាយ ។

(๒๙๒) អនភិជ្ឈិតំ សេវិតំ បេក្ខមានោតិ អនភិ-
ជ្ឈិតំ ឯតំ វត្ថុ ពាលានំ អសប្បុរិសានំ តិត្ថិយានំ
តិត្ថិយសាវកានំ យទិទំ កណ្ហកាសាយវត្ថសនតា
អភិជ្ឈិតំ ឯតំ វត្ថុ បណ្ឌិតានំ សប្បុរិសានំ ពុទ្ធសាវ-
កានំ បច្ចេកពុទ្ធានំ យទិទំ កណ្ហកាសាយវត្ថសន-
តា ។ សេវិតំ ខ្វេ សេវី ជម្មោ សេវី បុក្កលោ
សេវី ។ កតមោ ជម្មោ សេវី ។ ចត្តារោ សតិប្ប-
ដ្ឋានា ។បេ។ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ អយំ
ជម្មោ សេវី ។ កតមោ បុក្កលោ សេវី ។ យោ
ឥមិនា សេវិនា ជម្មេន សមន្នាគតោ សោ វុច្ចតិ
បុក្កលោ សេវី ។ អនភិជ្ឈិតំ សេវិតំ បេក្ខ-
មានោតិ សេវិតំ បេក្ខមានោ ឱលោកយមានោ

ការប្រឹក្សាអំពីប្រយោជន៍បច្ចុប្បន្ន ការប្រឹក្សាអំពីប្រយោជន៍បរលោក ការប្រឹក្សាអំពីប្រយោជន៍ដ៏ក្រៃលែង គឺ ព្រះនិព្វាន កង្ខាំនៅក្តី កង្ខាទី (បំរើ) ក្តី កង្ខាការដើរក្តី កង្ខាចារិកក្តី (រមែងមាន) កង្ខាតណ្ហាលសំឡាញ់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ការប្រឹក្សា កង្ខាំនៅ កង្ខាទី (បំរើ) កង្ខាការដើរ កង្ខាចារិក រមែងមាន កង្ខាតណ្ហាលសំឡាញ់ ។

(២៥២) ពាក្យថា បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញសេរីភាព ដែលបុគ្គលពាលមិនប្រាថ្នា អធិប្បាយថា វត្ថុដែលពួកជនពាល ជាអសប្បុរស ជាពួកតិរ្ថិយ ជាពួកសាវ័កនៃតិរ្ថិយ មិនប្រាថ្នា គឺការគោរសក់ពុកមាត់នឹងការស្លៀកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ វត្ថុដែលពួកបណ្ឌិត ជាសប្បុរស ជាពួកសាវ័កព្រះពុទ្ធនឹងព្រះបច្ចេកពុទ្ធទាំងឡាយ ប្រាថ្នាហើយ គឺការគោរសក់ពុកមាត់នឹងការស្លៀកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ ។ ពាក្យថា សេរី បានដល់សេរី ២ គឺ ធម្មិសេរី ១ បុគ្គលសេរី ១ ។ ធម្មិសេរី តើដូចម្តេច ។ សតិប្បដ្ឋាន ៤ ។ បេ ។ អរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ នេះ ធម្មិសេរី ។ បុគ្គលសេរី តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលណាប្រកបដោយធម្មិសេរីនេះ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា បុគ្គលសេរី ។ ពាក្យថា បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញសេរីភាព ដែលបុគ្គលពាលមិនប្រាថ្នា បានសេចក្តីថា បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញ គន់មើល ពិនិត្យ

ฉนฺนญฺหายมาเยน อุปปริกฺขมาเยนาติ อนภิชฺฌิตาทิสเวเนว เวทิตพฺพมาเยน ฯ ฐิเตนาติ จเร ขคฺควิสาณกปฺเปน ฯ เอเตนาปิ สาปเทฺทเนว ปเทเนน สมฺพนฺโธ

อาปนฺนาปทาโตติ สมฺพนฺธญฺญ

ปาเสหีติ เอเตน ตณฺหาย

อนภิชฺฌิตาทิสเวเนว เวทิตพฺพมาเยน

ฐิเตนาติ จเร ขคฺควิสาณกปฺเปนาติ ฯ

(๒๕๓) ขิฑฺฑา รตี โหตาติ สมฺพนฺธญฺญ

ปุตฺเตสุ จ วิปุลา โหตาติ เอเตน

ปิยวิปฺปโยคา วิรตฺตจิตฺตมาเยน

ฐิเตนาติ จเร ขคฺควิสาณกปฺเปน ฯ

(๒๕๔) ขิฑฺฑา รตี เอตาติ สมฺพนฺธญฺญ ขิฑฺฑาติ ทฺเว ขิฑฺฑา กายิกา จ ขิฑฺฑา จิตฺตสิกา จ ขิฑฺฑา ฯ

មើល ពិចារណាមើល នូវសេរីភាព ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញសេរីភាព ដែលបុគ្គលពាលមិនប្រាថ្នា ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

> ការប្រឹក្សា ក្នុងលំនៅ ក្នុងទី (បំរើ) ក្នុងការដើរ ក្នុងចរិក រមែងមាន ក្នុងកណ្តាលសំឡាញ់ បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញសេរីភាព ដែលបុគ្គលពាលមិនប្រាថ្នា គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។
>
> (๒๙๓) ល្បែង តម្រេក រមែងមាន ក្នុងកណ្តាលសំឡាញ់ តំណសេចក្តីស្រឡាញ់ ដ៏ធំទូលាយ រមែងមាន ក្នុងពួកបុត្ត បុគ្គលកាលធុញទ្រាន់ ចំពោះការព្រោតប្រាស ចាកអារម្មណ៍ ជាទីស្រឡាញ់ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๒๙๔) អធិប្បាយពាក្យថា ល្បែង តម្រេក រមែងមាន ក្នុងកណ្តាលសំឡាញ់ ត្រង់ពាក្យថា ល្បែង ចានដល់ល្បែង ๒ គឺ ល្បែងខាងផ្លូវកាយ ๑ ល្បែងខាងផ្លូវចិត្ត ๑ ។

កតមា តាយិតា ទិដ្ឋា ។ មាតុភវិបិ តណ្ហុប្បត្តិ អាសេវនភវិបិ តណ្ហុប្បត្តិ រូបភវិបិ តណ្ហុប្បត្តិ ឆន្ទភវិបិ តណ្ហុប្បត្តិ អដ្ឋបនភវិបិ តណ្ហុប្បត្តិ ឧសភនភវិបិ តណ្ហុប្បត្តិ អាតាសភវិបិ តណ្ហុប្បត្តិ បរិហារបថភវិបិ តណ្ហុប្បត្តិ សន្ធិតាយបិ តណ្ហុប្បត្តិ ទ្វារិតាយបិ តណ្ហុប្បត្តិ ឃនិតាយបិ តណ្ហុប្បត្តិ សលាតហត្ថេនបិ តណ្ហុប្បត្តិ អក្ខេនបិ តណ្ហុប្បត្តិ បង្គចីរេនបិ តណ្ហុប្បត្តិ វង្កេនបិ តណ្ហុប្បត្តិ មោក្ខចិតាយបិ តណ្ហុប្បត្តិ ចិត្តលតេនបិ តណ្ហុប្បត្តិ បត្តាឡ្ហកេនបិ តណ្ហុប្បត្តិ រថកេនបិ តណ្ហុប្បត្តិ ឆត្តកេនបិ តណ្ហុប្បត្តិ អក្ខវិតាយបិ តណ្ហុប្បត្តិ មនេសិតាយបិ តណ្ហុប្បត្តិ យថាវជ្ជេនបិ តណ្ហុប្បត្តិ អយំ តាយិតា ទិដ្ឋា ។

កតមា ភវិតសិតា ទិដ្ឋា ។ មុខភវិយំ មុខាឡ្ហមំ មុខនេណ្ហិមកំ មុខវលិមកំ មុខភេរុឡកំ មុខនច្ចវិកំ ជាដិកំ លាសំ(១) តិតំ នវកម្មំ អយំ ភវិតសិតា ទិដ្ឋា ។

---

១ ម. មុខភេរិកំ មុខាលម្ពរំ មុខទិត្តិមកំ មុខបលិមកំ មុខភេរកំ មុខនច្ចរិកំ ជាដិកំ លាបំ ។

ល្បែងខាងផ្លូវកាយ តើដូចម្តេច ។ ពួកជនវៃមងលេងដោយដំរីខ្លះ លេងសេះខ្លះ លេងរថខ្លះ លេងធ្នូខ្លះ លេងចត្រង្គមានក្បាច្រាំបីខ្លះ(១) លេងល្បែងមានក្បាដប់ខ្លះ(២) លេងចត្រង្គកងអាកាសខ្លះ(៣) លេងផ្លូវកងដែលគួរកងខ្លះ(៤) លេងផ្ចាត់គ្រាប់មានគ្រាប់គ្រួសជាដើមខ្លះ លេងបាស្តាកងលានសម្រាប់លេងខ្លះ លេងហ៊ឹងខ្លះ លេងរលាស់តឹកល័ខ្លះ ឲ្យគាយរូបខ្លះ លេងអង្គញ់ខ្លះ លេងផ្ទុំបុស្ងឹកខ្លះ លេងនង្គ័លតូចខ្លះ លេងល្បែងដាំដូងខ្លះ លេងកង្ហារខ្លះ លេងរាល់ខ្ចាប់ខ្លះ លេងរនេះតូចខ្លះ លេងធ្នូតូចខ្លះ លេងសរសេរអក្សរព្រួដ៏អាកាសឲ្យគាយខ្លះ លេងគាយចិត្ត (ស្តេចចង់) ខ្លះ លេងកំផែងត្រាប់គេខ្លះ នេះល្បែងខាងផ្លូវកាយ ។

ល្បែងខាងផ្លូវវចា តើដូចម្តេច ។ ការលេងរយស្ពរដោយមាត់ ការធ្វើសំឡេងស្ពរដែលជាប់ដោយមាត់ ការយកមាត់ធ្វើត្រាប់សំឡេងស្ពរ ការហួច ការពោលសំឡេងដូចជាសំឡេងស្ពរដោយមាត់ ការបង្រៀនរាំ ការច្រៀងបញ្ចើត ការច្រៀង ការធ្វើឲ្យសើច នេះល្បែងខាងផ្លូវវចា ។

---

๑ ល្បែងបាស្តា ។ ๒ ល្បែងក្រឡាងប់នេះ គឺល្បែងបាយខុំ ។ ๓ បត្រង្គគ្មានតួរលេងឯាតែមាត់ទទេ ។ ๔ ល្បែងបិទពួន ។ អដ្ឋកថា ។

รตฺติ๎ อนุปฺปนฺนา วิย ฯ สพฺพ-
ยมฺปฺยตฺถ๎(๒) สพฺพายา ปุจฺฉนฺติ เยหิ สพฺพ กม-
นฺ ชาสุ อาคมนฺ ชาสุ คมนาคมนฺ ชาสุ
ฐานฺ ชาสุ นิสชฺชนฺ ชาสุ สยนฺ ชาสุ อา-
ลปนฺ ชาสุ สลฺลปนฺ ชาสุ วุลฺลปนฺ ชาสุ
สมุลฺลปนฺ ชาสุ ฯ เอตฺถ รตฺติ เอกา สพฺพย-
มฺปฺยตฺถ๎ เอตฺถ จ รตฺติ จ สพฺพายมฺปฺย เอกา-
ตฺ เอตฺถ รตฺติ เอกา สพฺพายมฺปฺย ฯ

(๒๕๕) ปุตฺตสฺส จ วิปุลนฺ เอกา เอเมว
ปุตฺตาตฺ จตฺตาโร ปุตฺตา อตฺรโช ปุตฺโต เขตฺรโช
ปุตฺโต ธนฺนกฺกา ปุตฺโต อนฺเตวาสิกา ปุตฺโต ฯ
ปุตฺตสฺส จ วิปุลนฺ เอกา เอเมว ปุตฺตสฺส จ
อนนฺตรสฺส เอกา เอเมว ปุตฺตสฺส จ วิปุลนฺ
เอกา เอเมว ฯ

---

๑ ม. อนุปฺปนฺนา ปาฐวิเสสเมตฺถ ฯ ๒ ม. อยนฺ ปาโฐ นตฺถิ ฯ

សេចក្តីនៃពាក្យថា តម្រេក គឺពាក្យថា តម្រេក នុ៎ះ ជាឈ្មោះនៃសេចក្តីមិនអផ្សុក ។ ពាក្យថា កុដ្ឋកណ្ណាលសំឡាញ់ គឺ ការដើរទៅជាសុខ ការមកជាសុខ ការទៅមកជាសុខ ការឈរជាសុខ ការអង្គុយជាសុខ ការដេកជាសុខ ការហៅរកជាសុខ ការចរចាជាសុខ ការឆ្លើយឆ្លងរកគ្នាជាសុខ ការនិយាយស្រស់ស្រាយជាសុខ ជាមួយពួកជនណា ពួកជននោះ លោកហៅថា សំឡាញ់ ។ ពាក្យថា ល្បែង តម្រេក (រមែងមាន) កុដ្ឋកណ្ណាលសំឡាញ់ គឺ ល្បែងផង តម្រេកផង រមែងមាន កុដ្ឋកណ្ណាលសំឡាញ់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ល្បែង តម្រេក រមែងមាន កុដ្ឋកណ្ណាលសំឡាញ់ ។

(២៥៥) អធិប្បាយពាក្យថា សេចក្តីស្រឡាញ់ ដ៏ធំទូលាយ រមែងមាន កុដ្ឋពួកបុត្ត ត្រង់ពាក្យថា បុត្ត បានដល់បុត្ត ៤ ពួក គឺ បុត្តកើតអំពីខ្លួន១ បុត្តកើតកុដ្ឋខែត្រ១ បុត្តដែលគេឲ្យ១ បុត្រគឺសិស្ស១ ។ ពាក្យថា សេចក្តីស្រឡាញ់ ដ៏ធំទូលាយ រមែងមាន កុដ្ឋពួកបុត្ត គឺ សេចក្តីស្រឡាញ់ដ៏ក្រៃលែង រមែងមានកុដ្ឋពួកបុត្ត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទាំងសេចក្តីស្រឡាញ់ដ៏ធំទូលាយ រមែងមានកុដ្ឋពួកបុត្ត ។

(๒๙๖) បិយវិប្បយោគំ វិដិកុច្ឆមានោតិ ទ្វេ បិយា សត្តា ឯ បិយា សង្ខារ ឯ បិយា ។

តត្ថមេ សត្តា បិយា ។ ឥធ យស្ស តេ ហោន្តិ អត្តកាមា ហិតកាមា ផាសុកាមា យោគក្ខេមកាមា មាតា ឯ បិតា ឯ ភាតា ឯ ភគិនី ឯ បុត្តា ឯ ធីតា ឯ មិត្តា ឯ អមច្ចា ឯ ញាតិ ឯ សាលោហិតា ឯ ឥមេ សត្តា បិយា ។

តត្ថមេ សង្ខារ បិយា ។ មនាបិកា រូបា មនាបិកា សទ្ទា មនាបិកា គន្ធា មនាបិកា រសា មនាបិកា ផោដ្ឋព្ពា ឥមេ សង្ខារ បិយា ។

បិយវិប្បយោគំ វិដិកុច្ឆមានោតិ បិយវិប្បយោគំ វិដិកុច្ឆមានោ អដ្ដិយមានោ ហរាយមានោតិ បិយវិប្ប-យោគំ វិដិកុច្ឆមានោ ។ ឯតោ ចវេ ខត្តិយាសាណាគ-ប្បេ ។ តេនាហ សោ បត្ថេកសម្ពុទ្ធោ

(๒๙๖) ពាក្យថា បុគ្គលកាលធុញទ្រាន់ ចំពោះការព្រាត់ប្រាស ចាកអារម្មណ៍ជាទីស្រឡាញ់ អធិប្បាយថា អារម្មណ៍ជាទីស្រឡាញ់ មាន ๒ គឺ ពួកសត្វជាទីស្រឡាញ់ ๑ ពួកសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ ๑ ។

ពួកសត្វជាទីស្រឡាញ់ តើដូចម្តេច ។ ពួកជនណា ក្នុងលោកនេះ ទោះជាមាតាក្តី បិតាក្តី បងប្អូនប្រុសក្តី បងប្អូនស្រីក្តី បុត្តក្តី ធីតាក្តី មិត្តក្តី អាមាត្យក្តី ញាតិក្តី សាលោហិតក្តី ជាអ្នកប្រាថ្នាសេចក្តីចំរើន ប្រាថ្នាប្រយោជន៍ ប្រាថ្នាសេចក្តីសុខ ប្រាថ្នាការក្សេមចាកយោគៈរបស់ជននោះ នេះពួកសត្វជាទីស្រឡាញ់ ។

ពួកសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ តើដូចម្តេច ។ រូបជាទីពេញចិត្ត សំឡេងជាទីពេញចិត្ត ក្លិនជាទីពេញចិត្ត រសជាទីពេញចិត្ត ផ្សព្វជាទីពេញចិត្ត នេះពួកសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ ។

ពាក្យថា បុគ្គលកាលធុញទ្រាន់ ចំពោះការព្រាត់ប្រាស ចាកអារម្មណ៍ជាទីស្រឡាញ់ បានសេចក្តីថា បុគ្គលកាលធុញទ្រាន់ នឿយណាយ ខ្ពើមរអើម ចំពោះការព្រាត់ប្រាស ចាកអារម្មណ៍ ជាទីស្រឡាញ់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលកាលធុញទ្រាន់ ចំពោះការព្រាត់ប្រាស ចាកអារម្មណ៍ជាទីស្រឡាញ់ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមោស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

จิตฺตา ยสฺมึ ปเวตฺติ สมาธิยติ ปญฺญา
ปุพฺเพสุ จ วิปุลํ ปเวตฺติ เตนมฺ
ปิยวิปฺปยาเคสุ วิกิปฺปมาปชฺชติ
ฌาคา จเว ขตฺติยาณาคเตปฺปาติ ฯ

(๒๕๗) จาตุทฺทิสาย อปฺปฏิโย จ ปเวตฺติ
สนฺตุสฺสมาปชฺชติ สพฺพตฺถเวน
ปริสฺสยานิ สหติ อตนฺทิ
ฌาคา จเว ขตฺติยาณาคเตปฺป ฯ

(๒๕๘) จาตุทฺทิสาย อปฺปฏิโย จ ปเวตีติ จาตุทฺทิสาติ สาย ปเจฺจกสมฺปตฺติยา เตฺวสาย-
เตน เจตสา ฯกิ๋ ทิสิ ผริตฺวา วิหรติ ตถา
ทุติยึ ตถา ตติยึ ตถา จตุตฺถึ สพฺพ ยถา
ตถา สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตึ โลกึ
เตฺวสาย เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน
อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเชน ผริตฺวา วิหรติ

ល្បែង តម្រេក រមែងមាន ក្នុងកណ្តាលសំឡាញ់ ពាំងសេចក្តីស្រឡាញ់ ដ៏ធំទូលាយ រមែងមាន ក្នុងពួកបុត្ត បុគ្គលកាលធុញទ្រាន់ ចំពោះការព្រោតប្រាស ចាកអារម្មណ៍ជាទីស្រឡាញ់ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๒๙๗) បុគ្គលមានកិរិយានៅជាសុខ ក្នុងទិស ๔ ពាំងមិនមានសេចក្តីថ្នាំងថ្នាក់ចិត្ត សន្តោសដោយបច្ច័យតាមមានតាមបាន ជាអ្នកអត់ធ្មត់ ចំពោះអន្តរាយពាំងឡាយ ជាអ្នកមិនតក់ស្លុត គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๒๙๘) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលមានកិរិយានៅជាសុខក្នុងទិស ๔ ពាំងមិនមានសេចក្តីថ្នាំងថ្នាក់ចិត្ត ត្រង់ពាក្យថា មានកិរិយានៅជាសុខ សេចក្តីថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ មានចិត្តប្រកបដោយមេត្តា ផ្សាយទៅកាន់ទិសទី ๑ ទិសទី ๒ ក៏ដូចគ្នា ទិសទី ๓ ក៏ដូចគ្នា ទិសទី ๔ ក៏ដូចគ្នា មានចិត្តប្រកបដោយមេត្តា ដ៏ធំទូលាយ ដល់នូវសេចក្តីប្រសើរប្រមាណមិនបាន មិនមានពៀរ មិនមានព្យាបាទ ផ្សាយទៅកាន់លោកដែលមានសត្វពាំងអស់ ក្នុងទិសខាងលើ ទិសខាងក្រោម ទិសទទឹង

ករុណាសហគតេន เจตสา ผริตฺวา สหคเตน เจตสา ผริตฺวา สหคเตน เจตสา ผริตฺวา ทิสา ทิสฺวา วิหรติ ตถา อุตฺตรา ทิสา ทิสฺวา วิหรติ ตถา ปจฺฉิมา ทิสา ทิสฺวา วิหรติ ตถา จตสฺโส ทิสา อุทฺธมโธ ติริยา สพฺพธิ สพฺพตฺตาย สพฺพาวนฺตึ โลกำ อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเชน ผริตฺวา วิหรติ ฯ ตาตุฏฺฐิโย อปฺปฏิโย จ โหตีติ เมตฺตาย ภาวิตตฺตา เย ปุรตฺถิมาย ทิสาย สตฺตา เต อปฺปฏิกุลา โหนฺติ เย ปจฺฉิมาย ทิสาย สตฺตา เต อปฺปฏิกุลา โหนฺติ เย ทกฺขิณาย ทิสาย สตฺตา เต อปฺปฏิกุลา โหนฺติ เย อุตฺตราย ทิสาย สตฺตา เต อปฺปฏิกุลา โหนฺติ เย ปุรตฺถิมาย อนุทิสาย สตฺตา เต อปฺปฏิกุลา โหนฺติ เย ปจฺฉิมาย อนุทิสาย สตฺตา เต อปฺปฏิกุลา โหนฺติ เย ทกฺขิณาย อนุทิสาย สตฺตา เต อปฺปฏิกุลา โหนฺติ

ព្រោះយកខ្លួនទៅប្រៀបផ្ទឹម ក្នុងសត្វទាំងអស់ ក្នុងទិសទាំងអស់ ហើយ
សម្រេចសម្រាន្តនៅ ដោយប្រការដូច្នេះ មានចិត្តប្រកបដោយករុណា
មានចិត្តប្រកបដោយមុទិតា មានចិត្តប្រកបដោយឧបេក្ខា ផ្សាយទៅកាន់
ទិសទី ១ ទិសទី ២ ក៏ដូចគ្នា ទិសទី ៣ ក៏ដូចគ្នា ទិសទី ៤ ក៏ដូចគ្នា
មានចិត្តប្រកបដោយឧបេក្ខាដ៏ធំទូលាយ ដល់នូវសេចក្តីប្រសើរ ប្រមាណ
មិនបាន មិនមានពៀរ មិនមានព្យាបាទ ផ្សាយទៅកាន់ លោកដែលមាន
សត្វទាំងអស់ ក្នុងទិសខាងលើ ទិសខាងក្រោម ទិសទទឹង ព្រោះយក
ខ្លួនទៅប្រៀបផ្ទឹម ក្នុងសត្វទាំងអស់ ក្នុងទិសទាំងអស់ ហើយសម្រេច
សម្រាន្តនៅ ដោយប្រការដូច្នេះ ។ ពាក្យថា បុគ្គលមានកិរិយានៅជាសុខ
ក្នុងទិស ៤ ទាំងមិនមានសេចក្តីថាំងថាក់ចិត្ត បានសេចក្តីថា ព្រោះបាន
ចំរើនមេត្តា (ទើបយល់ថា) ពួកសត្វណា ក្នុងទិសខាងកើត ពួកសត្វ
នោះមិនគួរខ្ពើម ពួកសត្វណា ក្នុងទិសខាងលិច ពួកសត្វនោះមិនគួរខ្ពើម
ពួកសត្វណា ក្នុងទិសខាងត្បូង ពួកសត្វនោះមិនគួរខ្ពើម ពួកសត្វណា
ក្នុងទិសខាងជើង ពួកសត្វនោះមិនគួរខ្ពើម ពួកសត្វណា ក្នុងទិសអាគ្នេយ៍
ពួកសត្វនោះមិនគួរខ្ពើម ពួកសត្វណា ក្នុងទិសពាយ័ព្យ ពួកសត្វនោះ
មិនគួរខ្ពើម ពួកសត្វណា ក្នុងទិសនិរតី ពួកសត្វនោះ មិនគួរខ្ពើម

เยน ทุตฺถาย อนุทิสาย สตฺถา เตน อภิมุขกุลา โหนฺติ เยน โทฏฺฐาย ทิสาย สตฺถา เตน อภิมุขกุลา โหนฺติ เยน อุปริมาย ทิสาย สตฺถา เตน อภิมุขกุลา โหนฺติ เยน ทิสาสุ วิทิสาสุ สตฺถา เตน อภิมุขกุลา โหนฺติ กรุณาย ภาวิตตฺตา มุทิตาย ภาวิตตฺตา อุเปกฺขาย ภาวิตตฺตา เยน ปุรตฺถิมาย ทิสาย สตฺถา เตน อภิมุขกุลา โหนฺติ ฯ เป ฯ เยน ทิสาสุ วิทิสาสุ สตฺถา เตน อภิมุขกุลา โหนฺตีติ ตาตุทฺทิสา อภิมุขโย จ โหนฺติ ฯ

(๒๕๙) สตฺตสญฺญาโณ สตฺตรตนวเสนาติ เสา ปเทกสมฺพนฺโธ สตฺตฏฺโฐ โหนฺติ สตฺตรตนเวน จีวรเวน สตฺตรตนจีวรสตฺตฏฺยา จ วณฺณภณี ฉ จ จีวรโหตุ อเนสนํ อภิมุขภูปี อาปชฺชติ อลทฺธา จ(๑) จีวรํ น ปริภุญฺชติ(๒) ลทฺธา จ จีวรํ อกปฺปิยโต อมุจฺจิตุ อนุปฺปาทนฺโต อาปตฺติยา อนาปตฺติ ปิสญฺญาณปฺปโยค

๑ ม. ปสเทฺธ อตฺถิ ฯ ๒ ม. ปริโภเคน ฯ

ពួកសត្វណា កន្លងទិសត្តៀសាន ពួកសត្វនោះ មិនគួរខ្លឹម ពួកសត្វណា កន្លងទិសខាងក្រោម ពួកសត្វនោះ មិនគួរខ្លឹម ពួកសត្វណា កន្លងទិសខាងលើ ពួកសត្វនោះមិនគួរខ្លឹម ពួកសត្វណា កន្លងទិសធំ កន្លងទិសតូចតាំងឡាយ ពួកសត្វនោះមិនគួរខ្លឹម ព្រោះបានចំរើនគុណា ព្រោះបានចំរើនមុទិតា ព្រោះបានចំរើនឧបេក្ខា (ទើបយល់ថា) ពួកសត្វណា កន្លងទិសខាងកើត ពួកសត្វនោះ មិនគួរខ្លឹម ។ បេ ។ ពួកសត្វណា កន្លងទិសធំ កន្លងទិសតូចតាំងឡាយ ពួកសត្វនោះមិនគួរខ្លឹម ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលមានកិរិយានៅជាសុខ កន្លងទិស ៤ តាំងមិនមានសេចក្តីចាំងថាក់ចិត្ត ។

(๒๕๙) ពាក្យថា សន្តោសដោយបច្ចយ តាមមានតាមបាន អធិប្បាយថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលសន្តោសដោយចីវរ តាមមានតាមបានផង ថ្លែងគុណសន្តោសដោយចីវរ តាមមានតាមបានផង មិនដល់នូវអនេសនៈដែលមិនសមគួរ ព្រោះហេតុតែចីវរផង មិនបានចីវរ ក៏មិនតក់ស្លុតផង បានចីវរហើយ ក៏មិនជក់ចិត្ត មិនឈ្លក់ចិត្ត មិនងប់ចិត្ត ឃើញទោស មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងរលាស់

ปริกุญฺจติ ตาย ๓(๑) ปน สติปีติสหคตาย สนฺติฏฺฐนาย เวทนาขนฺธสฺส สนฺติฏฺฐนา ๑ ปริ ปาเกติ ๑ ปริ ปาจิยติ ยา ตสฺส ตสฺส ธมฺมสฺส อนุลเสา สมฺภวนา ปฏิสนฺธิ ปาตุภาโว อยํ ปุนพฺภโว ปุนพฺภวกมฺมนฺตา ปุนพฺภวาภินิพฺพตฺติ อภินิพฺพตฺติ ปาตุภาโว อายตึ ปฏิสนฺธิ ๑ สนฺตฏฺฐา เหตติ สติปีติสหคตาย สนฺติฏฺฐนาย ปริ ปาเกติ สติปีติสหคตาย สนฺติฏฺฐนาย ๓ วิญฺญาณ ฐิ ติ ๓ ปริ ปาจิยติ ยา ตสฺส ตสฺส ธมฺมสฺส อนุลเสา สมฺภวนา ปฏิสนฺธิ ปาตุภาโว อายตึ ปฏิสนฺธิ อภินิพฺพตฺติ อภินิพฺพตฺติ ปาตุภาโว ปุนพฺภโว ปุนพฺภวกมฺมนฺตา ปุนพฺภวาภินิพฺพตฺติ อภินิพฺพตฺติ ปาตุภาโว อายตึ ปฏิสนฺธิ

ប្រើប្រាស់ផង មួយទៀត មិនលើកតំកើងខ្លួន មិនបង្អាប់បុគ្គលដទៃ ព្រោះតែសេចក្តីសន្តោសដោយចីវរ តាមមានតាមបាននោះ ដូចថាព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធណា វង្កវៃ មិនឱ្លៃ ដងខ្លួន មានស្មារតីសិប់សួនក្នុងការសន្តោសដោយចីវរ តាមមានតាមបាននោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនេះ លោកពោលថា អ្នកបិតនៅកង់អរិយវង្ស មានកង់កាលមុន ដែលពួកបណ្ឌិតគួរស្គាល់ថាប្រសើរ ។ ជាបុគ្គលសន្តោសដោយបិណ្ឌបាត តាមមានតាមបានផង ថ្លែងគុណសន្តោសដោយបិណ្ឌបាត តាមមានតាមបានផង មិនដល់នូវអនេសនៈ ដែលមិនសមគួរ ព្រោះហេតុតែបិណ្ឌបាតផង មិនបានបិណ្ឌបាតក៏មិនតក់ស្លុតផង បានបិណ្ឌបាតហើយក៏មិនជក់ចិត្ត មិនឈ្លក់ចិត្ត មិនងប់ចិត្ត ឃើញទោស មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងរលាស់ ប្រើប្រាស់ផង មួយទៀត មិនលើកតំកើងខ្លួន មិនបង្អាប់បុគ្គលដទៃ ព្រោះតែការសន្តោស ដោយបិណ្ឌបាត តាមមានតាមបាននោះ ដូចថាព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធណា វង្កវៃ មិនឱ្លៃ ដងខ្លួន មានស្មារតីសិប់សួន ក្នុងការសន្តោសដោយបិណ្ឌបាត តាមមានតាមបាននោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនេះ លោកពោលថា អ្នកបិតនៅកង់អរិយវង្ស មានកង់កាលមុន ដែលពួកបណ្ឌិតគួរស្គាល់ថាប្រសើរ ។ ជាបុគ្គលសន្តោសដោយសេនាសនៈ

ឥតរីតរាសេធាសនសន្តដ្ឋិយា ច វណ្ណាភិធី ន ច សេ-
ធាសនហេតុ អនេសនំ អប្បដិរូបំ អាបជ្ជតិ អលទ្ធា
ច សេធាសនំ ន បរិតស្សតិ លទ្ធា ច សេធាសនំ
អគធិតោ អមុច្ឆិតោ អនជ្ឈាបន្នោ អាទីនវទស្សាវី
និស្សរណប្បញ្ញោ បរិភុញ្ជតិ តាយ ច បន ឥតរីតរា-
សេធាសនសន្តដ្ឋិយា នេវត្តានុក្កំសេតិ ន បរំ វម្ភេតិ
យោ ហិ តត្ថ ទក្ខោ អនលសោ សម្បជានោ
បដិស្សតោ អយំ វុច្ចតិ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ចោរាណោ
អក្ខញ្ញោ អរិយវំសេ ឋិតោ ។ សន្តុដ្ឋោ ហោតិ ឥតរី-
តរេន ចីវរេន បិណ្ឌបាតេន សេនាសនេន គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារេន ឥតរីតរចីវរ-
បិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារសន្តុដ្ឋិយា ច វណ្ណាភិធី ន ច
ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារហេតុ អនេសនំ អប្បដិ-
រូបំ អាបជ្ជតិ អលទ្ធា ច ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជ-
បរិក្ខារំ ន បរិតស្សតិ លទ្ធា ច ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយ-
ភេសជ្ជបរិក្ខារំ អគធិតោ អមុច្ឆិតោ អនជ្ឈាប-
ន្នោ អាទីនវទស្សាវី និស្សរណប្បញ្ញោ បរិភុញ្ជតិ

តាមមានតាមបានផង ថ្លែងគុណសន្ដោសដោយសេនាសន: តាមមាន តាមបានផង មិនដល់នូវអនេសន: ដែលមិនសមគួរ ព្រោះហេតុតែ សេនាសន:ផង មិនបានសេនាសន: ក៏មិនតក់ស្លុតផង បានសេនាសន: ហើយក៏មិនជក់ចិត្ត មិនឈ្លក់ចិត្ត មិនងប់ចិត្ត ឃើញទោស មានប្រាជ្ញា ជាគ្រឿងរលាស់ ប្រើប្រាស់ផង មួយទៀត មិនលើកតំកើងខ្លួន មិន បង្អាប់បុគ្គលដទៃ ព្រោះតែការសន្ដោសដោយសេនាសន: តាមមានតាម បាននោះ ដូចថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធណា ភគវា មិនខ្វិល ដំធ្ងន់ មាន ស្មារតីស៊ប់ស្ងួន កន្ដការសន្ដោសដោយសេនាសន: តាមមានតាមបាន នោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនេះ លោកពោលថា អ្នកបិតនៅកន្ដអរិយវង្ស មានកន្ដកាលមុន ដែលពួកបណ្ឌិតគួរស្គាល់ថាប្រសើរ ។ ជាបុគ្គល សន្ដោសដោយគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ តាមមានតាមបានផង ថ្លែង គុណសន្ដោសដោយគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ តាមមានតាមបានផង មិនដល់នូវអនេសន: ដែលមិនសមគួរ ព្រោះហេតុតែគិលានប្បច្ចយ-ភេសជ្ជបរិក្ខារ មិនបានគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ក៏មិនតក់ស្លុតផង បានគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារហើយ ក៏មិនជក់ចិត្ត មិនឈ្លក់ចិត្ត មិន មិនងប់ចិត្ត ឃើញទោស មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងរលាស់ ប្រើប្រាស់ផង

ตาย ฉ ปน ฯสฺสาคิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาร-
สญฺญิโย เอวาสฺส ปหีนา สมุจฺฉินฺนา วูปสนฺตา ปฏิปฺปสฺสทฺธา
อภพฺพุปฺปตฺติกา ญาณคฺคินา ทฑฺฒา ตสฺมา ตานิปิ ฯสฺสาคิลา-
นปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารสญฺญาย ปหีนตฺตา ฯสฺสาคิลานปจฺจย-
เภสชฺชปริกฺขารสญฺญาย ปหีนตฺตา ฯสฺสาคิลานปจฺจยเภสชฺช-
ปริกฺขารสญฺญาย ปหีนตฺตา ฯสฺสาคิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาร-
สญฺญาย ปหีนตฺตา ฯสฺสาคิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารสญฺญาย
ปหีนตฺตา ฯสฺสาคิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารสญฺญาย ปหีนตฺตา
ฯสฺสาคิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารสญฺญาย ปหีนตฺตา ฯสฺสา-
คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารสญฺญาย ปหีนตฺตา ฯสฺสาคิลาน-

មួយទៀត មិនលើកតំកើងខ្លួន មិនបង្អាប់បុគ្គលដទៃទេ ព្រោះតែការសន្តោសដោយគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ តាមមានតាមបាននោះ ដូចថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធណា ឥឆ្ឋវៃ មិនខ្វិល ដឹងខ្លួន មានស្មារតីស៊ប់ស្ងួនក្នុងការសន្តោសដោយគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ តាមមានតាមបាននោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនេះ លោកពោលថា បិតនៅក្នុងអរិយវង្ស ក្នុងកាលមុន ដែលពួកបណ្ឌិតស្គាល់ថាប្រសើរ ។ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សន្តោសដោយបច្ច័យ តាមមានតាមបាន ។

(๒๖๐) អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកអត់ធ្មត់ ចំពោះអន្តរាយទាំងឡាយ ជាអ្នកមិនតក់ស្លុត ត្រង់ពាក្យថា អន្តរាយ បានដល់អន្តរាយ ๒ គឺអន្តរាយប្រាកដ ๑ អន្តរាយកំបុំង ๑ ។ អន្តរាយប្រាកដ តើដូចម្តេច ។ ពួកសីហៈ ពួកខ្លាធំ ខ្លាដំបង ពួកខ្លាឃ្មុំ ទន្ធខ្លារខិន ពួកឆ្កែព្រៃ ពួកគោនឹងក្របី ពួកដំរី ពស់ ខ្លួយ ក្អែប ឬពួកមាណព ជាចោរធ្វើកម្មហើយ ឬមិនទាន់ធ្វើកម្មហើយ ឬរោគក្នុងកែក រោគត្រចៀក រោគច្រមុះ រោគអណ្តាត រោគកាយ រោគក្បាល រោគស្វិតត្រចៀក រោគមាត់ រោគធ្មេញ ក្អក ហឺត រោគខាងក្រៅច្រមុះ រោគក្តៅ រោគគ្រាំគ្រា រោគពោះ ខ្យល់ចាប់ ភ្លាត់ឈាម ចុកសៀតពកវូស ឃ្លង់ បូស ស្រែង រមេង ឆ្កួតជ្រូក ដំនួចពីស រមាស់

កតមេ វិតច្ឆិកា លោមាតិ បិត្តំ មជ្ជមេហោ អំសា បិឡកា កកន្ធលា បិត្តសមុដ្ឋានា អាពាធា សេម្ហសមុដ្ឋានា អាពាធា វាតសមុដ្ឋានា អាពាធា សន្និបាតិកា អាពាធា ឧតុបរិណាមជា អាពាធា វិសមបរិហារជា អាពាធា ឱបក្កមិកា អាពាធា កម្មវិបាកជា អាពាធា សីតំ ឧណ្ហំ ជិឃច្ឆា បិបាសា ឧច្ចារោ បស្សាវោ ឌំសមកសវាតាតបសិរីសបសម្ផស្សា ឥតិ វា ឥមេ វុច្ចន្តិ ចាតកជបរិស្សយា ។

កតមេ បដិច្ឆន្នបរិស្សយា ។ កាយទុច្ចរិតំ វចីទុច្ចរិតំ មនោទុច្ចរិតំ កាមច្ឆន្ទនីវរណំ ព្យាបាទនីវរណំ ថីនមិទ្ធនីវរណំ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចនីវរណំ វិចិកិច្ឆានីវរណំ វា កតោ នោសោ មោហោ តោនោ ឧបនាហោ មក្ខោ បឡាសោ ឥស្សា មច្ឆរិយំ មាយា សាឋេយ្យំ ថម្ភោ សារម្ភោ មានោ អតិមានោ មនោ បមានោ សព្ពេ កិលេសា សព្ពេ ទុច្ចរិតា សព្ពេ ទរថា សព្ពេ បរិឡាហា សព្ពេ សន្តាបា សព្ពាកុសលាភិសង្ខារ ឥមេ វុច្ចន្តិ បដិច្ឆន្នបរិស្សយា ។

តម ពោគ្គាយអំពីក្រចក ឃ្លង់ដៃក ឈាម ប្រមាត់ ទឹកមូត្រផ្អែម ឫសដូង ដុះ រលកកែវ ឫសដូងបាត ពួកអាពាធកើតអំពីប្រមាត់ ពួកអាពាធកើតអំពីស្លេស្ម ពួកអាពាធកើត អំពីខ្យល់ ពួកអាពាធកើត អំពីប្រជុំនៃប្រមាត់ស្លេស្មនឹងខ្យល់ ពួកអាពាធកើតអំពីការប្រែប្រួលរដូវ ពួកអាពាធកើតអំពីការប្រើឥរិយាបថមិនស្មើ ពួកអាពាធកើតអំពីព្យាយាម (មានការសំឡាប់ចាប់ចងជាដើម) ពួកអាពាធកើត អំពីវិបាករបស់កម្ម ត្រជាក់ ក្តៅ គំនាន សម្រេក ទុព្ភរៈ បស្សាវៈ ពួកសម្ផ័ស្សនៃរបោម មូសខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ នឹងសត្វលូន ទាំងនេះ លោកហៅថា អន្តរាយប្រាកដ ។

អន្តរាយកំចាំង តើដូចម្តេច ។ កាយទុច្ចរិត វចីទុច្ចរិត មនោទុច្ចរិត កាមច្ឆន្ទនីវរណៈ ព្យាបាទនីវរណៈ ថីនមិទ្ធនីវរណៈ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចនីវរណៈ វិចិកិច្ឆានីវរណៈ ភគៈ គោសៈ មោហៈ គោធៈ ចបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាឋេយ្យៈ ថម្ភៈ សារម្ភៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ ពួកកិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង សេចក្តីក្រហល់ក្រហាយទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង អកុសលាភិសង្ខារទាំងពួង ទាំងនេះ លោកហៅថា អន្តរាយកំចាំង ។

បរិស្សយោតិ កេនដ្ឋេន បរិស្សយោ ។ បរិសហន្តីតិ បរិស្សយោ ។ បរិមោក្ខាយ សំវត្តន្តីតិ បរិស្សយោ ។ តត្រាសយោតិ បរិស្សយោ ។

កថំ បរិសហន្តីតិ បរិស្សយោ ។ តេ បរិស្សយា តំ បុគ្គលំ សហន្តិ បរិសហន្តិ អភិភវន្តិ អជ្ឈោត្ថរន្តិ បរិយាទិយន្តិ តិដ្ឋន្តិ វា បរិសហន្តីតិ បរិស្សយោ ។

កថំ បរិមោក្ខាយ សំវត្តន្តីតិ បរិស្សយោ ។ តេ បរិស្សយា កុសលានំ ធម្មានំ អន្តរាយាយ បរិមោក្ខាយ សំវត្តន្តិ ។ កតមេសំ កុសលានំ ធម្មានំ ។ សម្មាបដិបទាយ អនុលោមបដិបទាយ អបច្ចនីកបដិបទាយ អនុត្តបដិបទាយ ធម្មានុធម្មបដិបទាយ សីលេសុ បរិបូរិការិតាយ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារតាយ ភោជនេ មត្តញ្ញុតាយ ជាគរិយានុយោគស្ស សតិសម្បជញ្ញស្ស ចត្តុន្នំ សតិបដ្ឋានានំ ភាវនានុយោគស្ស ចត្តុន្នំ សម្មប្បធានានំ ចត្តុន្នំ ឥទ្ធិបាទានំ

សំនួរត្រង់ពាក្យថា ពួកអន្តពាយ ចុះអន្តពាយ តើដោយសេចក្តីដូចម្តេច ។ ឈ្មោះថាអន្តពាយ ព្រោះហេតុបង្គ្រប ។ ឈ្មោះថាអន្តពាយ ព្រោះហេតុប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីសាបសូន្យ ។ ឈ្មោះថាអន្តពាយ ព្រោះហេតុអាស្រ័យក្នុងសរីរៈនោះ ។

ចុះឈ្មោះថាអន្តពាយ ព្រោះហេតុបង្គ្រប តើដូចម្តេច ។ ពួកអន្តពាយនោះ សង្គ្រប បង្គ្រប គ្របសង្កត់ រួបរឹត សង្កត់សង្កិន បៀតបៀនន្ទូវបុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាអន្តពាយ ព្រោះហេតុបង្គ្រប យ៉ាងនេះឯង ។

ចុះឈ្មោះថាអន្តពាយ ព្រោះហេតុប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីសាបសូន្យ តើដូចម្តេច ។ ពួកអន្តពាយនោះ ប្រព្រឹត្តទៅព្រម ដើម្បីសេចក្តីអន្តពាយ ដើម្បីសេចក្តីសាបសូន្យ ន្ទូវពួកធម៌ជាកុសល ។ ពួកធម៌ជាកុសល តើដូចម្តេចខ្លះ ។ សម្មាបដិបទា អនុលោមប្បដិបទា អបច្ចនីកប្បដិបទា អនុត្តប្បដិបទា ធម្មានុធម្មប្បដិបទា ការធ្វើឲ្យពេញលេញក្នុងសីលទាំងឡាយ ការគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ការដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ការប្រកបរឿយៗន្ទូវសេចក្តីភ្ញាក់ព្រឺកសតិនឹងសម្បជញ្ញៈ ការប្រកបរឿយ ។ ន្ទូវការចំរើនសតិប្បដ្ឋាន ៤ ការប្រកបរឿយ ។ ន្ទូវកិរិយាចំរើនសម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤

បញ្ចន្នំ ឥន្ទ្រិយានំ បញ្ចន្នំ ពលានំ សត្តន្នំ ពោជ្ឈង្គានំ អរិយស្ស អដ្ឋង្គិកស្ស មគ្គស្ស ភាវនានុយោគស្ស ឥមេសំ កុសលានំ ធម្មានំ អត្ថាយាយ បរិហានាយ សំវត្តន្តិ ឯវំ បរិហានាយ សំវត្តន្តីតិ បរិសុទ្ធយា ។

កថំ តត្រាសយាតិ បរិសុទ្ធយា ។ តត្ថតេ ចាបកា អកុសលា ធម្មា ឧប្បជ្ជន្តិ អត្តភាវសន្និស្សយា ។ យថា ពិលេ ពិលាសយា ចាណា សយន្តិ ឧន្ទកេ ឧន្ទកាសយា ចាណា សយន្តិ វនេ វនាសយា ចាណា សយន្តិ រុក្ខេ រុក្ខាសយា ចាណា សយន្តិ ឯវមេវ តត្ថតេ ចាបកា អកុសលា ធម្មា ឧប្បជ្ជន្តិ អត្តភាវសន្និស្សយា ឯវម្បិ តត្រាសយាតិ បរិសុទ្ធយា ។

ឥន្ទ្រិយ ៥ ពល: ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ អរិយមគ្គ ប្រកបដោយអង្គ ៨ ពួកអន្ត្រាយនោះ ប្រព្រឹត្តទៅព្រម ដើម្បីសេចក្តីអន្ត្រាយ ដើម្បីសេចក្តីសាបសូន្យ នូវពួកធម៌ជាកុសលទាំងនេះ ឈ្មោះថាអន្ត្រាយ ព្រោះហេតុប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីសាបសូន្យ យ៉ាងនេះឯង ។

ចុះឈ្មោះថាអន្ត្រាយ ព្រោះហេតុអាស្រ័យក្នុងសរីរៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ជាអកុសល ដ៏អាក្រក់ទាំងនុ៎ះ អាស្រ័យព្រមនូវអត្តភាពរមែងកើត ក្នុងអត្តភាពនោះ ។ ពួកពិលាសយសត្វ (សត្វនៅក្នុងរន្ធ) តែងដេកក្នុងរន្ធ ពួកទកាសយសត្វ (សត្វនៅក្នុងទឹក) តែងដេកក្នុងទឹក ពួកវនាសយសត្វ (សត្វនៅក្នុងព្រៃ) តែងដេកក្នុងព្រៃ ពួករុក្ខាសយសត្វ (សត្វនៅលើឈើ) តែងដេកលើឈើ យ៉ាងណា ពួកធម៌ជាអកុសលដ៏អាក្រក់ទាំងនុ៎ះ អាស្រ័យព្រមនូវអត្តភាព រមែងកើតក្នុងអត្តភាពនោះ យ៉ាងនោះដែរ ឈ្មោះថាអន្ត្រាយ ព្រោះហេតុអាស្រ័យក្នុងសរីរៈនោះ យ៉ាងនេះក៏មាន ។

វុត្តំ ហោតិ(១) អកតវតា សារទ្ធកសិកោ កិក្ខវេ កិក្ខុ សាចរិយេ ទុក្កំ ឧ ជាសុ វិហរតិ អកតញ្ញូ កិក្ខវេ កិក្ខុ សារទ្ធកសិកោ សាចរិយោ ទុក្កំ ឧ ជាសុ វិហរតិ ឥធ កិក្ខវេ កិក្ខុនោ ឧក្ខុនា រូបំ និស្សា ឧប្បជ្ជន្តិ យេ ចាបកា អកុសលា ធម្មា សរសង្កប្បា សញ្ញោជនិយា ត្យស្ស អន្តេ វសន្តិ អន្ធាសុវន្តិ(២) ចាបកា អកុសលា ធម្មាតិ តស្មា សារទ្ធកសិកោតិ វុច្ចតិ តេ ំ សមុទាចរន្តិ ចាបកា អកុសលា ធម្មាតិ តស្មា សាចរិយោតិ វុច្ចតិ បុនចបរំ កិក្ខវេ កិក្ខុនោ សោតេន សទ្ទំ សុត្វា ឃានេន គន្ធំ ឃាយិត្វា ជិវ្ហាយ រសំ សាយិត្វា កាយេន ផោដ្ឋព្ពំ ផុសិត្វា មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ ឧប្បជ្ជន្តិ យេ ចាបកា អកុសលា ធម្មា សរសង្កប្បា សញ្ញោជនិយា ត្យស្ស អន្តេ វសន្តិ អន្ធាសុវន្តិ ចាបកា អកុសលា ធម្មាតិ

---

១ ម. វុត្តញ្ហេតំ ។ ២ ម. អន្ធាយ វិសត្តិ ។

សមដូចព្រះមានព្រះភាគ ជាន់ត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា ម្នាលកិកុ
ទាំងឡាយ កិកុអ្នកនៅរួមដោយសិស្ស អ្នកនៅរួមដោយអាចារ្យ តែង
នៅជាទុក្ខមិនសប្បាយ ម្នាលកិកុទាំងឡាយ កិកុអ្នកនៅរួមដោយសិស្ស
អ្នកនៅរួមដោយអាចារ្យ តែងនៅជាទុក្ខមិនសប្បាយ តើដូចម្តេច ម្នាល
កិកុទាំងឡាយ ពួកធម៌ជាអកុសល ដ៏អាក្រក់ណា គឺសេចក្តីត្រិះរិះដែល
កើតដោយអំណាច នៃការរង្គាត់ទៅ (ក្នុងអារម្មណ៍ផ្សេងៗ) ជាគ្រឿង
ទំនុកបម្រុងដល់សំយោជន: របស់កិកុក្នុងសាសនានេះ កើតឡើងព្រោះ
ឃើញរូបដោយចក្ខុ ពួកធម៌ជាអកុសលដ៏អាក្រក់នោះ នៅខាងក្នុងសន្តាន
នៃកិកុនោះ ជាប់ជិតប្រកិតតាមកិកុនោះ ព្រោះហេតុនោះ កិកុនោះ
តថាគតហៅថា អ្នកនៅរួមដោយសិស្ស ពួកធម៌ជាអកុសល ដ៏អាក្រក់
នោះ រមែងប្រើកិកុនោះ ព្រោះហេតុនោះ កិកុនោះ តថាគតហៅថា អ្នក
នៅរួមដោយអាចារ្យ ម្នាលកិកុទាំងឡាយ មួយទៀត ពួកធម៌ជាអកុសល
ដ៏អាក្រក់ណា គឺសេចក្តីត្រិះរិះដែលកើតដោយអំណាច នៃការរង្គាត់ទៅ
ជាគ្រឿងទំនុកបម្រុងដល់សំយោជន: របស់កិកុ កើតឡើង ព្រោះឮ
សំឡេងដោយត្រចៀក ធុំក្លិនដោយច្រមុះ ត្រេបជញ្ជក់រសដោយអណ្តាត
ពាល់ត្រូវផ្សព្វដោយកាយ ដឹងធម្មារម្មណ៍ដោយចិត្ត ពួកធម៌ជាអកុសល
ដ៏អាក្រក់នោះ នៅខាងក្នុងសន្តាននៃកិកុនោះ ជាប់ជិតប្រកិតតាមកិកុនោះ

តស្មា សាន្តេវាសិកោតិ វុច្ចតិ តេ ឯំ សមុទាចរន្តិ ចាបិកោ អកុសលោ ជម្មោតិ តស្មា សាចរិយោតិ វុច្ចតិ ឃំ ខោ កិក្ខវេ កិក្ខុ សាន្តេវាសិកោ សាចរិយោ ពុក្ខំ ន ដាសុ វិហារតីតិ ។ ឯវម្បិ តត្រាសយោតិ បរិស្សយោ ។

វុត្តំ ហេតំ ភគវតា តយោមេ កិក្ខវេ អន្ធភមលា អន្ធភអមិត្តា អន្ធភសបត្តា អន្ធភវជ្ជកា អន្ធភបច្ចត្ថិកា កតមេ តយោ លោកោ កិក្ខវេ អន្ធភមលំ អន្ធភអមិត្តោ អន្ធភសបត្តោ អន្ធភវជ្ជោ អន្ធភបច្ចត្ថិកោ ឆោសោ កិក្ខវេ ។បេ។ មោមោ កិក្ខវេ អន្ធភមលំ អន្ធភអមិត្តោ អន្ធភសបត្តោ អន្ធភវជ្ជោ អន្ធភបច្ចត្ថិកោ ឥមេ ខោ កិក្ខវេ តយោ អន្ធភមលា អន្ធភអមិត្តា អន្ធភសបត្តា អន្ធភវជ្ជកា អន្ធភបច្ចត្ថិកាតិ ។

ព្រោះហេតុនោះ កិក្ខុនោះ តថាគតហៅថា អ្នកនៅរួមដោយសិស្ស ពួកធម៌ជាអកុសល ដ៏អាក្រក់នោះ រមែងប្រើកិក្ខុនោះ ព្រោះហេតុនោះ កិក្ខុនោះ តថាគតហៅថា អ្នកនៅរួមដោយអាចារ្យ ម្នាលកិក្ខុទាំងឡាយ កិតអ្នកនៅរួមដោយសិស្ស អ្នកនៅរួមដោយអាចារ្យ តែងនៅជាទុក្ខមិនសប្បាយ យ៉ាងនេះឯង ។ ឈ្មោះថាអន្តពាយ ព្រោះហេតុអាស្រ័យកងសរីរៈនោះ យ៉ាងនេះក៏មាន ។

មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគជាន់ត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា ម្នាលកិក្ខុទាំងឡាយ អកុសលធម៌ ៣ នេះ ជាមន្ទិលខាងក្នុង ជាអមិត្រខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាពេជ្ឈឃាតខាងក្នុង ជាខ្មាំងខាងក្នុង អកុសលធម៌ ៣ តើដូចម្តេចខ្លះ ម្នាលកិក្ខុទាំងឡាយ លោភៈ ជាមន្ទិលខាងក្នុង ជាអមិត្រខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាពេជ្ឈឃាតខាងក្នុង ជាខ្មាំងខាងក្នុង ម្នាលកិក្ខុទាំងឡាយ ទោសៈ ។ បេ ។ ម្នាលកិក្ខុទាំងឡាយ មោហៈ ជាមន្ទិលខាងក្នុង ជាអមិត្រខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាពេជ្ឈឃាតខាងក្នុង ជាខ្មាំងខាងក្នុង ម្នាលកិក្ខុទាំងឡាយ អកុសលធម៌ ៣ នេះឯង ជាមន្ទិលខាងក្នុង ជាអមិត្រខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាពេជ្ឈឃាតខាងក្នុង ជាខ្មាំងខាងក្នុង ។

អនត្តជនោ លោកោ លោកោ ចិត្តប្បកោបនោ

កយមន្តរតោ ជាតំ តំ ជនោ ជាវពុជ្ឈតិ

លុទ្ធោ អត្តំ ន ជានាតិ លុទ្ធោ ធម្មំ ន បស្សតិ

អន្ធតមំ តទា ហោតិ យំ លោភោ សហតេ នរំ

អនត្តជនោ ទោសោ ទោសោ ចិត្តប្បកោបនោ

កយមន្តរតោ ជាតំ តំ ជនោ ជាវពុជ្ឈតិ

ទុដ្ឋោ អត្តំ ន ជានាតិ ទុដ្ឋោ ធម្មំ ន បស្សតិ

អន្ធតមំ តទា ហោតិ យំ ទោសោ សហតេ នរំ

អនត្តជនោ មោហោ មោហោ ចិត្តប្បកោបនោ

កយមន្តរតោ ជាតំ តំ ជនោ ជាវពុជ្ឈតិ

មូឡ្ហោ អត្តំ ន ជានាតិ មូឡ្ហោ ធម្មំ ន បស្សតិ

អន្ធតមំ តទា ហោតិ យំ មោហោ សហតេ នរន្តិ។

ឯវម្បិ តត្រាសយាតិ បរិសុយ្យា ។

លោក: ឲ្យកើតវិនាស លោក:ឲ្យចិត្តរំជួល ភ័យ
កើតខាងក្នុង អ្នកផងមិនយល់ភ័យនោះ ជនលោក
មិនស្គាល់អត្ត ជនលោកមិនឃើញធម៌ សេចក្តីងងឹត
ឈឹង តែងមានក្នុងកាលដែលលោក:គ្របសង្កត់នរ:
នោះ ទោស:ឲ្យកើតវិនាស ទោស:ឲ្យចិត្តរំជួល ភ័យ
កើតខាងក្នុង អ្នកផងមិនយល់ភ័យនោះ ជនប្រទុស្ត
មិនស្គាល់អត្ត ជនប្រទុស្តមិនឃើញធម៌ សេចក្តីងងឹត
ឈឹង តែងមានក្នុងកាលដែលទោស:គ្របសង្កត់នរ:
នោះ មោហ:ឲ្យកើតវិនាស មោហ:ឲ្យចិត្តរំជួល ភ័យ
កើតខាងក្នុង អ្នកផងមិនយល់ភ័យនោះ ជនវង្វេងមិន
ស្គាល់អត្ត ជនវង្វេងមិនឃើញធម៌ សេចក្តីងងឹតឈឹង
តែងមាន ក្នុងកាលដែលមោហ:គ្របសង្កត់នរ:នោះ ។

ឈ្មោះថាអន្ធកយ ព្រោះហេតុអាស្រ័យក្នុងសរីរ:នោះ យ៉ាងនេះក៏មាន ។

វុត្តំ ខោតំ ភគវតា តយោ ខោ មហាភដ បរិ-
សុទ្ធយញ្ញោ អជ្ឈត្តំ ឧបសន្តមានោ ឧបសន្តត្តំ អហិតាយ
ទុក្ខាយ អជាសុរិយាភយ ភគតមេ តយោ លោភោ
ខោ មហាភដ បរិសុទ្ធយញ្ញោ អជ្ឈត្តំ ឧបសន្តមានោ
ឧបសន្តតំ អហិតាយ ទុក្ខាយ អជាសុរិយាភយ ទោ-
សោ ខោ មហាភដ ។បេ។ មោហោ ខោ មហា-
ភដ បរិសុទ្ធយញ្ញោ អជ្ឈត្តំ ឧបសន្តមានោ ឧបសន្តតំ
អហិតាយ ទុក្ខាយ អជាសុរិយាភយ ឥមេ ខោ
មហាភដ តយោ បរិសុទ្ធយញ្ញោ អជ្ឈត្តំ ឧបសន្តមានា
ឧបសន្តត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយ អជាសុរិយាភយាតំ ។

លោភោ ទោសោ ច មោហោ ច
បុរិសំ ចាបចេតសំ
ហឹសន្តិ អត្តសម្ភូតា
តចសារំវ សម្ផលត្តិ ។

ឯវម្បិ តត្រាសយាតំ បរិសុទ្ធយា ។

មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគបានត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា បពិត្រមហាពាជ អកុសលធម៌ ៣ ជាធម៌អន្តរាយ ការកើតខាងក្នុង កើតឡើងដើម្បីមិនជាគុណ ដើម្បីការលំបាក ដើម្បីការនៅមិនស្រួល អកុសលធម៌ទាំងនេះដូចម្តេចខ្លះ បពិត្រមហាពាជ លោភៈជាធម៌អន្តរាយ ការកើតខាងក្នុង កើតឡើងដើម្បីមិនជាគុណ ដើម្បីការលំបាក ដើម្បីការនៅមិនស្រួល បពិត្រមហាពាជ ទោសៈ ។ បេ ។ បពិត្រមហាពាជ មោហៈជាធម៌អន្តរាយ ការកើតខាងក្នុង កើតឡើងដើម្បីមិនជាគុណ ដើម្បីការលំបាក ដើម្បីការនៅមិនស្រួល បពិត្រមហាពាជ អកុសលធម៌ ៣ នេះឯងជាធម៌អន្តរាយ ការកើតខាងក្នុង កើតឡើងដើម្បីមិនជាគុណ ដើម្បីការលំបាក ដើម្បីការនៅមិនស្រួល ។

លោភៈ ទោសៈ នឹងមោហៈ កើតពីខ្លួន រមែង
សម្លាប់បុរស ដែលមានចិត្តពុប ដូចផ្លែឫស្សី
ដែលសម្លាប់ដើមរបស់ខ្លួន ។

ឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះហេតុអាស្រ័យក្នុងសរីរៈនោះ យ៉ាងនេះក៏មាន ។

វុត្តំ ហេតំ ភគវតា

វាតោ ធោសោ ច ឱឃោ ច ឥតោនិទានា

អវតី រតិ លោមហំសោ ឥតោជា

ឥតោ សមុដ្ឋាយ មនោវិតក្កា

កុមារកា ឆត្តមិវេសវជ្ជន្តិ ។

ឯវម្បិ តត្រាសយាតិ បរិស្សយោ ។

បរិស្សយានំ សហិតាតិ បរិស្សយេ សហិតា អកដិតា(๑) អជ្ឈោត្ថរិតា បីឡកា ឃាតកាតិ បរិស្សយានំ សហិតា ។ អធម្មតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ អភិរុ អធម្មតិ អធុត្រាសិ អបលាយិ បហីនភយភេរវោ វិគតលោមហំសោ វិហរតីតិ បរិស្សយានំ សហិតា អធម្មតិ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

---

๑ ម. អាកដិតា ។

មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគបានត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា

ពាគ: ខោស: នីឝ៍មោហ: មានអត្ថភាពនេះជាហេតុ សេចក្តីមិនត្រេកអរ សេចក្តីត្រេកអរ នឹងសេចក្តីព្រឺព្រួចរោម កើតហើយអំពីអត្តភាពនេះ សេចក្តីត្រិះរិះក្នុងចិត្តទាំងឡាយ ជាលទ្ធិអំពីអត្តភាពនេះ ហើយលែងចិត្ត ដូចជាពួកក្មេងលែងក្អែក ។

ឈ្មោះថាអន្តពាយ ព្រោះហេតុអាស្រ័យកងសរីរៈនោះ យ៉ាងនេះក៏មាន ។

ពាក្យថា ជាអ្នកអត់ធ្មត់ ចំពោះអន្តពាយទាំងឡាយ គឺ ជាអ្នកអត់ធ្មត់ មិនជក់ចិត្ត រួបរឹត បៀតបៀន នូវពួកអន្តពាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកអត់ធ្មត់ចំពោះអន្តពាយទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនតក់ស្លុត គឺព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ មិនខ្លាច មិនតក់ស្លុត មិនរន្ធត់ មិនរត់ លះបង់សេចក្តីខ្លាច នឹងសេចក្តីញ័រចំប្រប់ហើយ ប្រាសចាកសេចក្តីព្រឺព្រួចរោម ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកអត់ធ្មត់ ចំពោះអន្តពាយទាំងឡាយ ជាអ្នកមិនតក់ស្លុត ។ គប្បីប្រព្រឹត្តមាក់ងង ដូចកុយរមាស ។ បេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

จาตุទ្ទិសោ អប្បដិឃោ ច ហោតិ
សន្តុស្សមានោ ឥតរីតរេន
បរិស្សយានំ សហិតា អនម្ពុ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(๒๖๑) ទុស្សង្គហា បព្ពជិតាបិ ឯកេ
អថោ គហដ្ឋា ឃរមាវសន្តា
អបេក្ខាសង្គេ បរបុត្តេសុ ហុត្វា
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(๒๖๒) ទុស្សង្គហា បព្ពជិតាបិ ឯកេតិ ឥធេកច្ចេ បព្ពជិតាបិ ឯសនាយបិ ឯយ្យមានេ ឧទ្ទេសេបិ ឯយ្យមានេ បរិបុច្ឆាយបិ ឯយ្យមានាយ ចីវរេបិ ឯយ្យមានេ បត្តេបិ ឯយ្យមានេ លោហថាលកេបិ ឯយ្យមានេ ឆម្មកកេបិ ឯយ្យមានេ បរិស្សាវនេបិ ឯយ្យមានេ កុញ្ចិកាយបិ ឯយ្យមានាយ ឧថាមនេបិ ឯយ្យមានេ កាយពន្ធនេបិ ឯយ្យមានេ ឯ សុណាតិ ឯ សោតំ ឱទហតិ ឯ អញ្ញាចិត្តំ ឧបដ្ឋបេតិ អនស្សវា អវចនករា បដិលោមវុត្តិនោ អញ្ញេនេវ មុខំ ករោន្តីតិ ទុស្សង្គហា បព្ពជិតាបិ ឯកេ ។

បុគ្គលមានកិរិយានៅ ជាសុខ ក្នុងទិស ៤ ទាំងមិនមានសេចក្តីចាំបាច់ថាក់ចិត្ត សន្តោសដោយបច្ច័យ តាមមានតាមបាន ជាអ្នកអត់ធ្មត់ ចំពោះអន្តរាយទាំងឡាយ ជាអ្នកមិនតក់ស្លុត គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๒๖๑) ពួកបព្វជិតខ្លះ នឹងពួកគ្រហស្ថ ដែលនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះខ្លះ គេសង្រ្គោះបានដោយកម្រ បុគ្គលជាអ្នកមិនខ្វល់ខ្វាយ ក្នុងពួកបុត្តនៃអ្នកដទៃទេ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๒๖๒) ពាក្យថា ពួកបព្វជិតខ្លះ គេសង្រ្គោះបានដោយកម្រ អធិប្បាយថា ពួកបព្វជិតខ្លះ ក្នុងលោកនេះ កាលបើគេឲ្យនិស្ស័យក្តី ឲ្យឧទ្ទេសក្តី ឲ្យបរិបុច្ឆាក្តី ឲ្យចីវរក្តី ឲ្យប្រាត្រក្តី ឲ្យផ្តិលលោហៈក្តី ឲ្យធម្មក្រែកក្តី ឲ្យតម្រងទឹកក្តី ឲ្យកូនសោក្តី ឲ្យស្បែកដើងក្តី ឲ្យត្តពន្ធន៍ចង្កេះក្តី តែងមិនស្តាប់ មិនផ្ទៀងត្រចៀក មិនតាំងចិត្តចង់ដឹង ជាអ្នកមិនព្រមស្តាប់ មិនធ្វើតាមពាក្យ ប្រព្រឹត្តច្រាស បែរមុខទៅកាន់ទីដទៃ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពួកបព្វជិតខ្លះ គេសង្រ្គោះបានដោយកម្រ ។

(២៦៣) អថោ កមាជ្ជា ឃរមាវសន្តាតិ ឥមេ-
កច្ចេ កមាជ្ជាបិ ហត្ថិម្ហិបិ ឥយ្យមានេ រថេបិ
ខេត្តេបិ វត្ថុម្ហិបិ ហិរញ្ញេបិ សុវណ្ណេបិ ឥយ្យមានេ
គាមេបិ នគរេបិ ជនបទេបិ ឥយ្យមានេ ន សុណន្តិ
ន សោតំ ឋិនមន្តិ ន អញ្ញាចិត្តំ ឧបដ្ឋបេន្តិ
អនស្សវា អវចនករា បដិលោមវុត្តិនោ អញ្ញេនេវ
មុខំ ករោន្តីតិ អថោ កមាជ្ជា ឃរមាវសន្តា ។

(២៦៤) អបេហិ សុវណ្ណា បរបុត្តេសុ ហុត្វាតិ
អត្តានំ បហាយ សព្វេ ឥមស្មិំ អត្តេ វុត្តា ។
អបេហិ សុវណ្ណា បរបុត្តេសុ ហុត្វាតិ អបេហិ សុវណ្ណា
ហុត្វា អញ្ញាវនោ ហុត្វា អនបេក្ខា ហុត្វាតិ អបេហិ-
សុវណ្ណា បរបុត្តេសុ ហុត្វា ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសា-
ណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

ខុស្សទ្ធំហា បព្វជិតាបិ ឯកេ
អថោ កមាជ្ជា ឃរមាវសន្តា
អបេហិ សុវណ្ណា បរបុត្តេសុ ហុត្វា
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(๒๖๓) ពាក្យថា ពួកគ្រហស្ថ ដែលនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះខ្វះ គឺ ពួកគ្រហស្ថខ្វះ កង់ លោកនេះ កាលបើគេឲ្យដំរីក្តី ឲ្យរថក្តី ស្រែក្តី ចម្ការក្តី ហ្វូរក់ក្តី មាសក្តី ឲ្យស្រូកក្តី ក្រុងក្តី ខេត្តក្តី តែងមិនស្កប់ មិនផ្ទៀងត្រចៀក មិនតាំងចិត្តចង់ដឹង ជាអ្នកមិនព្រមស្តាប់ មិនធ្វើតាមពាក្យប្រព្រឹត្តច្រាស បែរមុខទៅកាន់ទីដទៃ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពួកគ្រហស្ថដែលនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះខ្វះ ។

(๒๖๔) ពាក្យថា បុគ្គលជាអ្នកមិនខ្វល់ខ្វាយក្នុងពួកបុត្តនៃអ្នកដទៃ គឺ បុគ្គលទាំងអស់ លើកលែងតែខ្លួនចេញ លោកពោលក្នុងអត្ថនេះ ។ ពាក្យថា បុគ្គលជាអ្នកមិនខ្វល់ខ្វាយ ក្នុងពួកបុត្តនៃអ្នកដទៃ ចានសេចក្តីថា បុគ្គលជាអ្នកមិនខ្វល់ខ្វាយ ជាអ្នកមិនក្រើន ជាអ្នកមិនអាឡោះអាល័យ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលជាអ្នកមិនខ្វល់ខ្វាយ ក្នុងពួកបុត្តនៃអ្នកដទៃ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមោស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

> ពួកបព្វជិតខ្វះ នឹងពួកគ្រហស្ថ ដែលនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះ ខ្វះ គេសង្គ្រោះបានដោយកម្រ បុគ្គលជាអ្នកមិនខ្វល់ ខ្វាយ ក្នុងពួកបុត្តនៃអ្នកដទៃទេ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមោស ។

(๒๖๕) ភេរវេបយិកា កិលិត្ថញ្ញតាន

សញ្ជិច្ចបត្តា យថា កោវិឡារេ

ឯតាន វីរៀ(๑) កិលិត្ថតាន

ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(๒๖๖) ភេរវេបយិកា កិលិត្ថញ្ញតានីតិ កិលិត្ថ-ញ្ញតានំ រុក្ខានំ កេសា ច មស្សូ ច មាលា ច កន្ធំ ច វិលេបនំ ច អាភរណំ ច បិលន្ធនំ ច វត្ថញ្ច ចារុបនញ្ច វេដ្ឋនញ្ច ឧច្ឆាទនញ្ច បរិមុច្ចនញ្ច នវោ-បនំ សណ្ឋាបនំ អាធានំ អញ្ជនំ មាលាវិលេបនំ មុ-ខចុណ្ណកំ មុខលេបំ ហត្ថពន្ធនំ សិខាពន្ធំ ឥត្ថំ ជាឡិកំ ខគ្គំ ឆត្តំ ឧចាហាជា ឧណ្ហិសំ មណិ ក-លវិជនី ភេឆាតានិ វត្ថានិ ឥយរស្សានិ(๒) ឥតិ ក ។ ភេរវេបយិកា កិលិត្ថញ្ញតានីតិ ភេរវេបេកា ឯក្ខិបិកា បដិសង្ខយិកាតិ ភេរវេបយិកា កិលិត្ថញ្ញតានំ ។

---

๑ ម. ធីរោ ។ ๒ ម. ទីឃទសានិ ។

(๒๖๕) វីរបុរស លះបង់វត្ថុគាំងឡាយជាគ្រឿងប្រាកដ របស់គ្រហស្ថ កាត់ចំណង របស់គ្រហស្ថគាំងឡាយ ដូចរលួសផ្អុង ដែលជម្រុះស្វឹក គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๒๖๖) ពាក្យថា លះបង់វត្ថុគាំងឡាយជាគ្រឿងប្រាកដ របស់គ្រហស្ថ សេចក្តីថា សក់ ពុកមាត់ពុកចង្កា កម្រងផ្កា គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប គ្រឿងអាភរណៈ គ្រឿងប្រដាប់ សំពត់ គ្រឿងដណ្តប់ ឈ្នួតក្បាល គ្រឿងជុសខាត់ ការគក់រឹតទួត ការផ្តុត ការគក់ច្រចាប់ កញ្ចក់ ប្រដាប់សម្រាប់បន្តក់ កម្រងផ្កា ទឹងគ្រឿងលាបស្រឡាប គ្រឿងលំអិតសម្រាប់ប្រស់មុខ គ្រឿងសម្រាប់លុបលាបមុខ គ្រឿងចងដៃ គ្រឿងចងជុក ដំបង បំពង់ថ្នាំ ព្រះខ័ន ឆ័ត្រ ស្បែកជើង ក្បាំងមុខ ស្នៀតសក់ សិ សំពត់សវែងទឹងខ្លី លោកហៅថា វត្ថុជាគ្រឿងប្រាកដ របស់គ្រហស្ថ ។ ពាក្យថា លះបង់វត្ថុគាំងឡាយ ជាគ្រឿងប្រាកដរបស់គ្រហស្ថ គឺ ទំលាក់ចោល ដាក់ចោល ជម្រះចោល ហេតុនោះ (លោកពោលថា) លះបង់វត្ថុគាំងឡាយ ជាគ្រឿងប្រាកដរបស់គ្រហស្ថ ។

(๒๖๗) សញ្ចិន្តយន្តោ យថា កោវិទ្យារេតិ យថា កោវិទ្យារស្ស បត្តានិ សរីរានិ ជិណ្ណានិ បតិតានិ ឆវលោហិតស្ស បច្ចេកសញ្ញាសស្ស តិរោភាវញ្ចាបានិ ជិណ្ណានិ បតិតានីតិ សញ្ចិន្តយន្តោ យថា កោវិទ្យារេ ។

(๒๖๘) ឆេត្វាន វីរេ តិហាតន្ទនានីតិ វីរិយវាតិ វីរេ ។ បរក្កមតិ វីរេ ។ វិសរីតិ វីរេ ។ អលមត្តោតិ វីរេ ។ សូរេតិ វីរេ ។ វិក្កន្តោ អភិរុ អច្ចុម្ភី អនុត្រាសី អបលាយី បហីនភយភេរវេ វិគតលោមហំសោតិ វីរេ ។

អារតោ ឥធេវ សព្ពថាបកោហិ
និរយទុក្ខមតិច្ច វីរិយវាសោ
សោ វីរិយវា បជានវា
វីរេ តាទិ វុច្ចតេ តថត្តា ។

(๒๖๗) ពាក្យថា ដូចរលួសផ្អូង ដែលជម្រុះស្វឹក សេចក្តីថា ស្វឹកចាំងឡាយ របស់រលួសផ្អូង ដែលរបៃះ ងាប់ ជ្រុះ យ៉ាងណា ឫតុចាំងឡាយ ជាគ្រឿងប្រាកដរបស់គ្រហស្ថ នៃព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ក៏ងាប់ជ្រុះ យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដូចរលួសផ្អូង ដែលជម្រុះស្វឹក ។

(๒๖๘) ពាក្យថា វីរបុរស គាត់ចំណងរបស់គ្រហស្ថចាំងឡាយ អធិប្បាយថា ឈ្មោះថាវីរបុរស ព្រោះហេតុមានសេចក្តីព្យាយាម ។ ឈ្មោះថាវីរបុរស ព្រោះហេតុជាអ្នកអាច ។ ឈ្មោះថាវីរបុរស ព្រោះហេតុញុំាងសេចក្តីព្យាយាមឲ្យកើត ។ ឈ្មោះថាវីរបុរស ព្រោះហេតុមានចិត្តអង់អាច ។ ឈ្មោះថាវីរបុរស ព្រោះហេតុជាអ្នកហ៊ាន ។ ឈ្មោះថាវីរបុរស ព្រោះហេតុជាអ្នកមោះមុត មិនខ្លាច មិនរន្ធត់ មិនស្រឡាំងកាំង មិនរត់ លះបង់សេចក្តីខ្លាចនឹងសេចក្តីញ័រចំប្រប់ហើយ ប្រាសចាកសេចក្តីព្រឺរោម ។

ព្រះខីណាស្រព រៀរចាកចាបចាំងពួង ក្នុងលោក
នេះឯង មានការព្យាយាមជាលំនៅ កន្ទួងខ្ពុកក្នុងនរក
លោកមានព្យាយាម មានសេចក្តីប្រឹងប្រែង ជាអ្នកនឹង
ធឹង មានសភាពដូច្នោះ ទើបលោកហៅថា វីរបុរស ។

តំហិ ពន្ធនានិ វុច្ចន្តិ បុត្តា ច ធាសី ធាសា ច អ-
ជេឡកា ច កុក្កុដសូករា ច ហត្ថិគវាស្សវឡវា
ច ខេត្តញ្ច វត្ថុ ច ហិរញ្ញំ សុវណ្ណំ គាមនិ-
គមរាជធានិយោ ច រដ្ឋញ្ច ជនបទោ ច កោសោ
ច កោដ្ឋាគារញ្ច យត្ថិញ្ចិ រជនីយវត្ថុ ។ ឆេត្វាន
វីរោ តំហិ ពន្ធនានីតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ វីរោ
តំហិ ពន្ធនានិ ឆិន្ទិត្វា សមុច្ឆិន្ទិត្វា ឆហិត្វា វិនោទេ-
ត្វា ព្យន្តីករិត្វា អនភាវង្គមេត្វាតិ ឆេត្វាន វីរោ
តំហិ ពន្ធនានិ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។
តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

ភវោភយំត្វា តំហិ ព្យញ្ជនានិ
សញ្ឆិន្ទបត្តោ យថា កោវិឡារោ
ឆេត្វាន វីរោ តំហិ ពន្ធនានិ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

ពួកកូន ខ្ញុំស្រី នឹងខ្ញុំប្រុស ពពែ នឹងចៀម មាន់ នឹងជ្រូក ដំរី គោ សេះឈ្មោល សេះញី ស្រែ ចម្ការ ទ្រព្យ មាស ស្រូក និគម រាជធានី ដែន ជនបទ បន្ទាយ ឃ្លាំង នឹងវត្ថុជាទីត្រេកត្រអាលណាមួយ លោកហៅថា ចំណងរបស់គ្រហស្ថ ។ ពាក្យថា វីរបុរស កាត់ចំណង របស់គ្រហស្ថទាំងឡាយ បានសេចក្តីថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាវីរបុរស កាត់ ក្របែល លះ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាសនូវចំណងរបស់គ្រហស្ថទាំងឡាយ ធ្វើឲ្យដល់នូវកិរិយាលែងកើត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) វីរបុរស កាត់ចំណងរបស់គ្រហស្ថទាំងឡាយ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

> វីរបុរស លះបង់វត្ថុទាំងឡាយ ជាគ្រឿងប្រាកដ
> របស់គ្រហស្ថ កាត់ចំណងរបស់គ្រហស្ថទាំងឡាយ
> ដូចរលួសផ្តង ដែលជម្រុះស្វឹក គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់
> ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๒๖๙) សចេ លភេថ និបកំ សហាយំ
សទ្ធិចរំ សាធុវិហារិ ធីរំ
អភិភុយ្យ សព្ពានិ ភយានិ តានិ
ចរេយ្យ តេនត្តមនោ សតីមា ។

(๒๗๐) សចេ លភេថ និបកំ សហាយន្តិ ស-
ចេ និបកំ បណ្ឌិតំ ភាវន្តំ ពុទ្ធិមន្តំ ញាណិំ វិភាវិំ
មេធាវិំ សហាយំ លភេយ្យ បដិលភេយ្យ អនិកដ្ឋេ-
យ្យ វិនេយ្យាតិ សចេ លភេថ និបកំ សហាយំ ។

(๒๗๑) សទ្ធិចរំ សាធុវិហារិ ធីរន្តិ សទ្ធិចរន្តិ
ឯកតោ ចរំ ។ សាធុវិហារិន្តិ បឋមេនបិ ឈានេន
សាធុវិហារិំ ទុតិយេនបិ ឈានេន តតិយេនបិ ឈា-
នេន ចតុត្ថេនបិ ឈានេន សាធុវិហារិំ មេត្តាយបិ
ចេតោវិមុត្តិយា សាធុវិហារិំ ករុណាយបិ មុទិ-
តាយបិ ឧបេក្ខាយបិ ចេតោវិមុត្តិយា សាធុវិហារិំ

(๒๖๙) បើបុគ្គល បានសំឡាញ់ មានប្រាជ្ញាថាស់ទុំ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តត្រូវគ្នា មានការនៅប្រពៃ ជាអ្នកប្រាជ្ញ អាចគ្របសង្កត់អន្តរាយទាំងពួងបាន គប្បីមានស្មារតី មានចិត្តត្រេកអរ ប្រព្រឹត្តនៅជាមួយសំឡាញ់នោះចុះ ។

(๒๗๐) ពាក្យថា បើបុគ្គលបានសំឡាញ់ មានប្រាជ្ញាថាស់ទុំ គឺ បើបុគ្គលគប្បីបាន គប្បីចួប គប្បីប្រទះ គប្បីតើបពះ នូវសំឡាញ់ មានប្រាជ្ញាថាស់ទុំ ជាបណ្ឌិត ជាបញ្ញវន្ត មានសេចក្តីចេះ មានសេចក្តីដឹង មានសេចក្តីយល់ច្បាស់ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទម្លាយកិលេស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បើ បុគ្គលបានសំឡាញ់ មានប្រាជ្ញ ។

(๒๗๑) អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តត្រូវគ្នា មានការនៅប្រពៃ ជាអ្នកប្រាជ្ញ ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តត្រូវគ្នា គឺ ប្រព្រឹត្តកន្លងមុខការជាមួយគ្នា ។ ពាក្យថា មានការនៅប្រពៃ គឺ មានការនៅដ៏ប្រពៃ ដោយបឋមជ្ឈានក៏បាន មានការនៅដ៏ប្រពៃ ដោយទុតិយជ្ឈានក៏បាន ដោយតតិយជ្ឈានក៏បាន ដោយចតុត្ថជ្ឈានក៏បាន មានការនៅដ៏ប្រពៃ ដោយចេតោវិមុត្តិគឺមេត្តាក៏បាន មានការនៅដ៏ប្រពៃដោយចេតោវិមុត្តិ គឺករុណាក៏បាន មុទិតាក៏បាន ឧបេក្ខាក៏បាន មានការ

อากาสานญฺจายตนสมาปตฺติยา ปิ สาตฺถวิหารึ วิ-ญฺญาณญฺจายตนสมาปตฺติยา ปิ อากิญฺจญฺญายตนสมาปตฺติยา ปิ เนวสญฺญานาสญฺญายตนสมาปตฺติยา ปิ สาตฺถวิหารึ อิเจฉสมาปตฺติยา ปิ สาตฺถวิหารึ อนิจฺฉสมาปตฺติยา ปิ สาตฺถวิหารึ ฯ ยาวตฺถิ ยาวตา ปญฺจนฺนํ ขนฺธานํ ปญฺญตฺติ ตาวตา ปญฺจนฺนํ ขนฺธานํ ปญฺญตฺติ ตาวตา ปญฺจนฺนํ ขนฺธานํ ปญฺญตฺติ สนฺตึ ตาวตา สาตฺถวิหารึ ยาวตา ฯ

(๒๗๒) อภิกฺกนฺตา สญฺญา ปริสฺสยานีติ ปริ-สฺสยาติ ทฺเว ปริสฺสยา ทากฺขิณปริสฺสยา จ ปจฺ-จุปฺปนฺนปริสฺสยา จ ฯเปฯ ๔เม ภิกฺขเว ทากฺขิณ-ปริสฺสยา ฯเปฯ ๔เม ภิกฺขเว ปจฺจุปฺปนฺนปริสฺสยา ฯ อภิกฺกนฺตา สญฺญา ปริสฺสยานีติ สญฺญา ปริสฺสยา-ติ อภิกฺกนฺตา อภิกฺกนฺตา อเปฺปตา วิตฺถตา ปริยาทินฺนา วิตฺถตาติ อภิกฺกนฺตา สญฺญา ปริสฺสยานิ ฯ

នៅដ៏ប្រពៃ ដោយអាកាសានញ្ចាយតនសមាបត្តិក៏បាន មានការនៅដ៏ប្រពៃ ដោយវិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិក៏បាន ដោយអាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិក៏បាន ដោយនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិក៏បាន មានការនៅដ៏ប្រពៃ ដោយនិរោធសមាបត្តិក៏បាន មានការនៅដ៏ប្រពៃ ដោយផលសមាបត្តិក៏បាន ។ ពាក្យថា ជាអ្នកប្រាជ្ញ គឺជាអ្នកមានប្រាជ្ញា ជាបណ្ឌិត ជាបញ្ញវន្ត មានសេចក្តីចេះ មានសេចក្តីដឹង មានសេចក្តីយល់ច្បាស់ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទម្លាយកិលេស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកប្រព្រឹត្តត្រូវគ្នា មានការនៅប្រពៃ ជាអ្នកប្រាជ្ញ ។

(๒๗๒) អធិប្បាយពាក្យថា គ្របសង្កត់អន្ធកាយ តាំងពួន ត្រង់ពាក្យថា អន្ធកាយ បានដល់ អន្ធកាយ ๒ គឺ អន្ធកាយប្រាកដ ๑ អន្ធកាយកំបុំង ๑ ។ បេ ។ តាំងនេះ ហៅថា អន្ធកាយប្រាកដ ។ បេ ។ តាំងនេះហៅថា អន្ធកាយកំបុំង ។ ពាក្យថា គ្របសង្កត់អន្ធកាយ តាំងពួន បានសេចក្តីថា គ្រប គ្របសង្កត់ បង្គ្រប រួបរឹត នូវពួកអន្ធកាយ តាំងពួន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) គ្របសង្កត់អន្ធកាយ តាំងពួន ។

(๒๗๓) ចវេយ្យ តេនត្តមនោ សតិមាតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ តេន ឯរេកេន បណ្ឌិតេន បញ្ញវន្តេន ពុទ្ធិមន្តេន ញាណិនា វិភាវិនា មេធាវិនា សហាយេន សទ្ធិ អត្តមនោ តុដ្ឋមនោ ហដ្ឋមនោ បហដ្ឋមនោ ឧនក្តមនោ បមុទិតមនោ ចវេយ្យ វិវទេយ្យ(๑) ឥរិយេយ្យ វត្តេយ្យ ចាលេយ្យ យបេយ្យ យាបេយ្យាតិ ចវេយ្យ តេនត្តមនោ ។ សតិមាតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ សតិមា ហោតិ បរមេន សតិនេបក្កេន សមន្នាគតោ ចិរកតំបិ ចិរភាសិតំបិ សរិតា អនុស្សរិតាតិ ចវេយ្យ តេនត្តមនោ សតិមា ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

---

๑ ម. វិហរេយ្យ ។

(๒๗๓) ពាក្យថា គប្បីមានស្មារតី មានចិត្តត្រេកអរ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយសំឡាញ់នោះចុះ អធិប្បាយថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ មានចិត្តត្រេកអរ មានចិត្តសប្បាយ មានចិត្តរីករាយ មានចិត្តស្រស់ស្រាយ មានចិត្តអណ្តែត មានចិត្តពព្រាយ គប្បីត្រាច់ទៅ គប្បីត្រាច់ទៅផ្សេងៗ ទៅប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ជាមួយនឹងសំឡាញ់ ជាអ្នកមានប្រាជ្ញាចាស់ទុំ ជាបណ្ឌិត ជាបញ្ញវន្ត មានសេចក្តីចេះ មានសេចក្តីដឹង មានសេចក្តីយល់ច្បាស់ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទម្លាយកិលេសនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) គប្បីមានចិត្តត្រេកអរ ប្រព្រឹត្តទៅ ជាមួយសំឡាញ់នោះចុះ ។ ពាក្យថា មានស្មារតី គឺព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបុគ្គលមានស្មារតី ប្រកបដោយស្មារតីនឹងប្រាជ្ញាដ៏ក្រៃលែង រឭក រឭកឃើញនូវអំពើដែលលោកធ្វើយូរមកហើយផង នូវពាក្យដែលលោកពោលយូរមកហើយផង ហេតុដូច្នោះ (លោកពោលថា) គប្បីមានស្មារតី មានចិត្តត្រេកអរ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយសំឡាញ់នោះចុះ ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

សចេ លភេថ និបកំ សហាយំ

សទ្ធិចរំ សាធុវិហារិ ធីរំ

អភិភុយ្យ សព្វានិ បរិស្សយានិ

ចរេយ្យ តេនត្តមនោ សតិមាតិ ។

(២៧៤) នោ ចេ លភេថ និបកំ សហាយំ

សទ្ធិចរំ សាធុវិហារិ ធីរំ

រាជាវ រដ្ឋំ វិជិតំ បហាយ

ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(២៧៥) នោ ចេ លភេថ និបកំ សហាយន្តិ

នោ ចេ និបកំ បណ្ឌិតំ បញ្ហវន្តំ ពុទ្ធិមន្តំ ញាណី វិភាវឺ មេធាវឺ សហាយំ លភេយ្យ បដិលភេយ្យ អធិភុយ្យ វិន្ទេយ្យាតិ នោ ចេ លភេថ និបកំ សហាយំ ។

បើបុគ្គលបានសំឡាញ់ មានប្រាជ្ញាចាស់ទុំ ជាអ្នក
ប្រព្រឹត្តត្រូវគ្នា មានការនៅប្រពៃ ជាអ្នកប្រាជ្ញ អាច
គ្របសង្កត់អន្តរាយទាំងពួងបាន គប្បីមានស្មារតី មាន
ចិត្តត្រេកអរ ប្រព្រឹត្តនៅជាមួយសំឡាញ់នោះចុះ ។

(๒๗๔) បើបុគ្គលរកមិនបានសំឡាញ់ មានប្រាជ្ញាចាស់ទុំ
ជាអ្នកប្រព្រឹត្តត្រូវគ្នា មានការនៅប្រពៃ ជាអ្នកប្រាជ្ញទេ
គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចព្រះរាជាលះបង់ដែនដែលទ្រង់
ឈ្នះហើយ ឬដូចកុរុរាជ ។

(๒๗๕) ពាក្យថា បើបុគ្គលរកមិនបានសំឡាញ់មានប្រាជ្ញាចាស់ទុំ
គឺ បើបុគ្គលរកមិនបាន មិនជួប មិនប្រទះ មិនពើបពាន់ នូវសំឡាញ់ដែល
មានប្រាជ្ញាចាស់ទុំ ជាបណ្ឌិត ជាបញ្ញវន្ត មានសេចក្តីចេះ មានសេច-
ក្តីដឹង មានសេចក្តីឃើញច្បាស់ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទម្លាយកិលេស
ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បើបុគ្គលរកមិនបានសំឡាញ់មានប្រាជ្ញា
ចាស់ទុំ ។

(๒๗๖) សទ្ធីចរំ សាឆុវិហារំ ជីវន្តំ សទ្ធីចរន្តំ ឯកគោ ចរំ ។ សាឆុវិហារិន្តំ បឋមេនបិ ឈានេន សាឆុវិហារឹ ។បេ។ និរោធសមាបត្តិយាបិ សាឆុវិហារឹ ផលសមាបត្តិយាបិ សាឆុវិហារឹ ។ ជីវន្តំ ជីរំ បណ្ឌិតំ បញ្ញវន្តំ ពុទ្ធិមន្តំ ញាណឹ វិភាវឹ មេធាវិន្តំ សទ្ធីចរំ សាឆុវិហារំ ជីរំ ។

(๒๗๗) រាជារ រដ្ឋំ វិជិតំ បហាយាតំ រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាភិសិត្តោ វិជិតសង្គ្រាមោ ឥមាតបច្ចា-មិត្តោ លទ្ធាធិប្បាយោ បរិបុណ្ណោកោដ្ឋាគារោ រដ្ឋញ្ច ជនបទញ្ច កោដ្ឋាគារញ្ច បហូតហិរញ្ញសុវណ្ណំ ធន-ញ្ច បរិច្ចជិត្វា កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសា-យានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិត្វា អកិញ្ចនភាវំ ឧបគច្ឆា ឯកោ ចរតិ វិចរតិ រីរិយតិ វត្តេតិ ចាលេតិ យបេតិ យាបេតិ ឯវំ បច្ចេកសមុទ្ទោបិ សព្ពំ ឃរាវាសបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វា

(៤៧៦) អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តត្រូវគ្នា មានការនៅប្រពៃ ជាអ្នកប្រាជ្ញ ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តត្រូវគ្នា គឺជាអ្នកប្រព្រឹត្តកង់មុខការជាមួយគ្នា ។ ពាក្យថា មានការនៅប្រពៃ គឺមានការនៅប្រពៃ ដោយបឋមជ្ឈានក៏បាន ។ បេ ។ មានការនៅប្រពៃ ដោយនិរោធសមាបត្តិក៏បាន មានការនៅប្រពៃ ដោយផលសមាបត្តិក៏បាន ។ ពាក្យថា ជាអ្នកប្រាជ្ញ គឺជាអ្នកមានប្រាជ្ញា ជាបណ្ឌិត ជាបញ្ញវន្ត មានសេចក្តីចេះ មានសេចក្តីដឹង មានសេចក្តីយល់ច្បាស់ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទ្រទ្រង់កិលេស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកប្រព្រឹត្តត្រូវគ្នា មានការនៅប្រពៃ ជាអ្នកប្រាជ្ញ ។

(៤៧៧) ពាក្យថា ដូចព្រះពជាលះបង់ដែន ដែលទ្រង់ឈ្នះហើយ អធិប្បាយថា ព្រះពជាជាក្សត្រិយ៍ ដែលបានមុទ្ធាភិសេក បានឈ្នះសង្គ្រាម បានកំចាត់បច្ចាមិត្រ បានសម្រេចតាមព្រះបំណងហើយ មានឃ្លាំងបរិបូណ៌ ទ្រង់លះបង់ដែនផង ជនបទផង ឃ្លាំងជាក់ប្រាក់នឹងមាសប្រើនផង នគរផង ហើយកោរព្រះកេសនឹងព្រះមស្សុ ទ្រង់កាសាយពស្ត្រ ចេញចាកដំណាក់ ហើយទ្រង់ព្រះផ្នួស ដល់នូវភាពមិនមានកង្វល់ ត្រាច់ត្រាច់ទៅផ្សេងៗ ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ មួយអង្គឯង (យ៉ាងណា) ឯព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ កាត់សេចក្តីកង្វល់កង់ឃពាវសាំងអស់

បុត្តដ្ឋានមលិនោ ជនិត្វា ញាតិមលិនោ ជនិត្វា
មិត្តាមច្ចមលិនោ ជនិត្វា កោសមសុទ្ធិ ទិហាវេត្វា
ភាសាយនំ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ
បព្ពជិត្វា អភិញ្ញនភារំ ឧបភុញ្ជា ឯកោ ចរតិ
វិចរតិ សរិយតិ វត្តេតិ ចាលេតិ យបេតិ យាបេតីតិ
ភជាវ រដ្ឋំ វិជិតំ បហាយ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសា-
ណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

ឧោ ចេ លភេថ និបកំ សហាយំ
សទ្ធឹចរំ សាធុវិហារិ ធីរំ
ភជាវ រដ្ឋំ វិជិតំ បហាយ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(๒๗๘) អទ្ធា បសំសាម សហាយសម្បទំ
សេដ្ឋា សមា សេវិតព្វា សហាយា
ឯតេ អលទ្ធា អនវជ្ជភោជី
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

កាត់សេចក្តីកង្វល់កង្កូននឹងប្រពន្ធ កាត់សេចក្តីកង្វល់កង្ខញាតិ កាត់សេចក្តីកង្វល់កង្ខមិត្តនឹងអាមាត្យ គោរសក់ពុកមាត់ពុកចង្កា ស្លៀកដណ្តប់កាសាយពស្ត្រ ចេញចាកគេហដ្ឋាន ហើយដល់នូវភាពមិនមានកង្វល់គ្រាច់ គ្រាច់ទៅផ្សេង។ ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅតែម្នាក់ឯង កំយ៉ាងនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដូចព្រះរាជាលះបង់ដែន ដែលទ្រង់ឈ្នះហើយ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

> បើបុគ្គលរកមិនបានសំឡាញ់ មានប្រាជ្ញាចាស់ទុំ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តត្រូវគ្នា មានការនៅប្រពៃ ជាអ្នកប្រាជ្ញទេ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចព្រះរាជាលះបង់ដែន ដែលទ្រង់ឈ្នះហើយ ឬដូចកុយរមាស ។

(๒๗๘) តាមពិត យើងសរសើរនូវការបរិបូណ៌ដោយសំឡាញ់ហើយ តែបុគ្គលគួរគប់រកសំឡាញ់ មានគុណប្រសើរជាង ខ្លួន នឹងសំឡាញ់មានគុណស្មើនឹងខ្លួន បើរកមិនបានសំឡាញ់ទាំង+នុ៎ះទេ គប្បីជាអ្នកបរិភោគភោជនមិនមានទោស ហើយប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๒๗๙) អង្គា បសំសាម សហាយសម្បទន្តិ អង្គាតិ ឯកំសវចនំ និស្សំសយវចនំ និក្កង្ខវចនំ អទ្វេជ្ឈវចនំ អទ្វេឧ្ឆកវចនំ និយោកវចនំ អបណ្ណកវចនំ អវត្ថានវចនមេតំ អង្គាតិ ។ សហាយសម្បទន្តិ សហាយសម្បទា វុច្ចតិ យោ សោ សហាយោ អសេក្ខេន សីលក្ខន្ធេន សមង្គាគតោ ហោតិ អសេក្ខេន សមាធិក្ខន្ធេន អសេក្ខេន បញ្ញាក្ខន្ធេន អសេក្ខេន វិមុត្តិក្ខន្ធេន អសេក្ខេន វិមុត្តិញាណទស្សនក្ខន្ធេន សមង្គាគតោ ហោតិ ។ អង្គា បសំសាម សហាយសម្បទន្តិ សហាយសម្បទំ បសំសាម ថោមេម កិត្តេម វណ្ណេមាតិ អង្គា បសំសាម សហាយសម្បទំ ។

(๒๘๐) សេដ្ឋា សមា សេវិតព្វា សហាយាតិ សេដ្ឋា ហោន្តិ សហាយា សីលេន សមាធិនា បញ្ញាយ វិមុត្តិយា វិមុត្តិញាណទស្សនេន សមា ហោន្តិ

(๒๗๙) អធិប្បាយពាក្យថា តាមពិត យើងសរសើរនូវការបរិបូណ៌ដោយសំឡាញ់ហើយ ត្រង់ពាក្យថា តាមពិត គឺ ជាពាក្យពោលដោយចំណែកមួយ ជាពាក្យពោលដោយឥតមានសង្ស័យ ជាពាក្យពោលដោយឥតងឿងឆ្ងល់ ជាពាក្យមិនបែកជាពីរ ជាពាក្យមិនប្រែកជាពីរ ជាពាក្យប្រកបអស់ដើង ជាពាក្យមិនខុស ពាក្យថា តាមពិត នុ៎ះ ជាពាក្យកំណត់ ។ ពាក្យថា ការបរិបូណ៌ដោយសំឡាញ់ សេចក្តីថា ដែលហៅថា ការបរិបូណ៌ដោយសំឡាញ់ ជានដល់សំឡាញ់ ប្រកបដោយអសេក្ខសីលក្ខន្ធ ប្រកបដោយអសេក្ខសមាធិក្ខន្ធ ដោយអសេក្ខបញ្ញាខន្ធ ដោយអសេក្ខវិមុត្តិក្ខន្ធ ដោយអសេក្ខវិមុត្តិញាណទស្សនក្ខន្ធ ។ ពាក្យថា តាមពិត យើងសរសើរនូវការបរិបូណ៌ ដោយសំឡាញ់ហើយ គឺ យើងសរសើរ ស្ងើច កោត ថ្លែងគុណ នូវការបរិបូណ៌ដោយសំឡាញ់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) តាមពិត យើងសរសើរនូវការបរិបូណ៌ដោយសំឡាញ់ហើយ ។

(๒๘๐) ពាក្យថា បុគ្គលគួរគប់រកសំឡាញ់ មានគុណប្រសើរជាងខ្លួន នឹងសំឡាញ់មានគុណស្មើនឹងខ្លួន អធិប្បាយថា សំឡាញ់ជាបុគ្គលប្រសើរជាងដោយសីល សមាធិ បញ្ញា វិមុត្តិ វិមុត្តិញាណទស្សនៈ

สมฺภายา สมฺโภคา สมาธิโน ปญฺญาย วิมุตฺติยา วิมุตฺติญาณทสฺสนสฺส เสฏฺฐา ๑ สมฺภายา สมา ๑ สมฺภายา เสวิตพฺพา ภาวิตพฺพา พหุลีกาตพฺพา ปริปุณฺณตพฺพา ปริจิตพฺพาติ เสฏฺฐา สมา เสวิตพฺพา สมฺภายา ฯ

(๒๘๑) ยาเต อลนฺตา อนาวชฺชาติ เอตฺถ ปุคฺคลา อนาวชฺชา ปุคฺคลา อนาวชฺชา ฯ

กตเมา จ ปุคฺคลา อนาวชฺชา ฯ ๙เขกฺขา ปุคฺคลา กุหนาย ลปนาย เนมิตฺตกตาย นิปฺเปสิกตาย ลาเภน ลาภํ นิชิคึสนตาย ชานุกาเนน วงฺกุกาเนน มตฺตกาเนน ปุปฺผกาเนน(๑) สิเนหนกาเนน จุณฺณกาเนน มตฺติกกาเนน ทนฺตกฏฺฐกาเนน มุเขทกกาเนน จาฏุกมฺยตาย มุคฺคสูปตาย ภาวิกมฺยตาย ปรปิณฺฑิมสิกตาย วตฺถุวิชฺชาย นกฺขตฺตวิชฺชาย องฺควิชฺชาย ทูตกมฺเมน ปหิณกมฺเมน

๑ ม. ปุปฺผกาเนน ปิลกาเนน ฯ

សំវាញ្ជ ជាបុគ្គលស្មើដោយសីល សមាធិ បញ្ញា វិមុត្តិ វិមុត្តិញាណទស្សនៈ បុគ្គលត្រូវសេពគប់ ត្រូវគប់រក ត្រូវបួលទៅអង្គុយជិត ត្រូវសាកសួរ ត្រូវដេញដោល នូវសំវាញ្ជមានគុណប្រសើរជាងខ្លួន ឬសំវាញ្ជមានគុណស្មើនឹងខ្លួន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលគួរគប់រកសំវាញ្ជមានគុណប្រសើរជាងខ្លួននឹងសំវាញ្ជមានគុណស្មើនឹងខ្លួន ។

(๒๘๑) ពាក្យថា បើរកមិនបានសំវាញ្ជ ទាំងនុ៎ះទេ គប្បីជាអ្នកបរិភោគកោជនមិនមានទោស អធិប្បាយថា បុគ្គលបរិភោគកោជនប្រកបដោយទោសក៏មាន បុគ្គលបរិភោគកោជនមិនមានទោសក៏មាន ។

ចុះបុគ្គលបរិភោគកោជនប្រកបដោយទោស តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះ កន្លងលោកនេះ បាន ចួប ប្រទះ តើបពៃ ប្រសព្វ ដោយអធម្មមិនពាបពាបហើយចិញ្ចឹមជីវិត គឺដោយកិរិយាបំភាន់ កិរិយារួសរ៉ា កិរិយាបញ្ចិតបញ្ចៀង កលល្បិច កិរិយាស្នងលាភដោយលាភ ដោយការឲ្យឈើ ឲ្យឫស្សី ឲ្យស្លឹកឈើ ឲ្យផ្កាឈើ ឲ្យគ្រឿងសម្រាប់ដុត ឲ្យលំអិត ឲ្យដីស្អិត ឲ្យឈើសួន ឲ្យទឹកសម្រាប់លាងមុខ ដោយការបន្ទាបខ្លួនចំពោះត្រកូល ដោយសំដីដូចជាសំឡូសណែកចាយ ដោយការបី-ពាបញ្ជុះសេះកូនត្រកូល ដោយការស៊ីសាច់ខ្លែគេ ដោយតេរច្ឆវិជ្ជា តិរច្ឆានវិជ្ជា អង្គវិជ្ជា នក្ខត្តវិជ្ជា ដោយឆ្មើងខ្លួនយ៉ាងក្អេង ហើយទៀត ដោយការទៀងទាត់ពីដែលគេប្រើទៀ

ฉนฺนญฺเจ ปเนสา ภนฺเต ปุพฺพกมฺเมน อปรกมฺเมน ปิฏฺฐิปฺป-
ฏิปิฏฺฐิโกปเน ฆานชิวฺหาปเนน อถเจ ปเนสา วิสเมน
ลงฺฆา ลกิตฺวา ปฏิลกิตฺวา อติกนฺตา วีติวตฺตา ฉวิกมฺมํ(๑)
กเรยฺยาติ อยมฺปิ ปุคฺคโล สาวชฺโชติปิ ฯ

กตเมา จ ปุคฺคโล อนวชฺโชติปิ ฯ ฉเฉกงฺโค ปุคฺคโล น กุหนาย น ลปนาย น
เนมิตฺตกตาย น นิปฺเปสิกตาย น ลาเภน ลาภํ นิชิคึสนตาย น ธาวนาเยน น วิชฺฌนาเยน
น ปตฺตนาเยน น ปุปฺผนาเยน(๒) น สมาทหนาเยน น ขุณฺณาเยน น ปรินฺตกนาเยน น ปริกฺขตฺตนาเยน
น มุขาเลขนาเยน น จาฏุกมฺยตาย น มุคฺคสุปตาย น จาริตฺตวาริตฺตาย น ปรปิณฺฑปฏิเสวิตาย
น วตฺถุวิชฺชาย น เตรจฺฉานวิชฺชาย น องฺควิชฺชาย น นกฺขตฺตวิชฺชาย น ทูตกมฺมเยน น ปหิณกมฺมเยน น
ฉนฺนญฺเจ ปเนสา ภนฺเต ปุพฺพกมฺเมน น อปรกมฺเมน น ปิฏฺฐิปฺปฏิปิฏฺฐิโกปเน น

๑ ม. ฉวีวตฺตึ ฯ ๒ ม. น ปุปฺผาเยน น ผลาเยน ฯ

ដោយការបម្រើគេដោយស្មង់ ដោយវេជ្ជកម្ម ទូតកម្ម ដោយដុំបាយតប ដុំបាយ ដោយការឲ្យវត្ថុដែលគេឲ្យដល់ខ្លួនវិញ នេះ លោកហៅថា បុគ្គល បរិភោគភោជនប្រកបដោយទោស ។

ចុះបុគ្គលបរិភោគភោជន មិនមានទោស តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ បាន ចួប ប្រទះ តើបពៈ ប្រសព្វ ដោយធម៌ដ៏ពបពាប ហើយចិញ្ចឹមជីវិត គឺ មិនមែនដោយការបំភាន់ មិនមែនដោយការរួសរ៉ាវ មិនមែនដោយការបញ្ចិតបញ្ចៀង មិនមែនដោយកលល្បិច មិនមែនដោយការស្វែងលាភដោយលាភ មិនមែនដោយការឲ្យឈើ មិនមែន ដោយការឲ្យឫស្សី មិនមែនដោយការឲ្យស្មឹកឈើ មិនមែនដោយការឲ្យផ្លាឈើ មិនមែន ដោយការឲ្យគ្រឿងសម្រាប់ដុតមិនមែនដោយការឲ្យលំអិត មិនមែនដោយការឲ្យដីស្អិត មិនមែនដោយការឲ្យឈើស្តន់ មិនមែន ដោយការឲ្យទឹកសម្រាប់លាបមុខ មិនមែនដោយការបន្ទន់បន្ទាបខ្លួនចំពោះត្រកូល មិនមែន ដោយសំដីដូចសំឡសណ្តែកបាយ មិនមែនដោយការបី-ពបញ្ជិះសេះកូនត្រកូល មិនមែនដោយការស្ទាក់ស្ទើរគេ មិនមែនដោយវត្ថុវិជ្ជា មិនមែនដោយតិរច្ឆានវិជ្ជា មិនមែនដោយអង្គវិជ្ជា មិនមែនដោយនក្ខត្តវិជ្ជា មិនមែនដោយទូតេយ្យ-កម្មហើយទៅ មិនមែនដោយតិរិយោទៅកាន់ទីដែលគេបញ្ជូនទៅ មិនមែនដោយការបម្រើគេដោយស្មង់ មិនមែនដោយវេជ្ជកម្ម មិនមែនដោយទូតកម្ម

ปิณฺฑาปฺปฏิปิณฺฑาเทน น ธาตาธาตุปฺปธาเนน ฉฬงฺค-
สเมน ลทฺธา ลภิตฺวา ปฏิลภิตฺวา อธิคนฺตฺวา วิทิ-
ตฺวา ฌานานิ เจวฺตติ อยํ ปุคฺคโล อนาคามี ๆ

ปเร อลทฺธา อนาคามิตาติ ปเร อลทฺธา
อลภิตฺวา อปฺปฏิลภิตฺวา อนธิคนฺตฺวา อวิทิตฺวาติ ปเร
อลทฺธา อนาคามี ๆ ปโร จเร ขคฺควิสาณ-
กปฺปา ๆ เตนาหา เสา ปเจฺจกสมฺพุทฺธา

อทฺธา ปสํสาม สหายสมฺปทํ
เสฏฺฐา สมา เสวิตพฺพา สหายา
ปเร อลทฺธา อนาคามี
ปโร จเร ขคฺควิสาณกปฺปาติ ๆ

(๒๘๒) ทิสฺวา สุวณฺณสฺส ปภสฺสรานิ
กมฺมารปุตฺเตน สุนิฏฺฐิตานิ
สงฺฆฏฺฏยนฺตานิ ทุเว กุมารา
ปโร จเร ขคฺควิสาณกปฺปา ๆ

มិនមែនដោយដុំថ្មយតបដុំថ្មយ មិនមែនដោយការឲ្យនូវគ្រឿងដែលគេឲ្យដល់ខ្លួនវិញ នេះលោកហៅថា បុគ្គលបរិភោគភោជនមិនមានទោស ។

ពាក្យថា បើភេមិនបានសំឡាញ់ទាំង+នុ៎ះទេ គប្បីជាអ្នកបរិភោគភោជនមិនមានទោស គឺ មិនបាន មិនបួប មិនប្រទះ មិនតើបពះ មិនប្រសព្វនូវសំឡាញ់+នុ៎ះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បើភេមិនបានសំឡាញ់ទាំង+នុ៎ះទេ គប្បីជាអ្នកបរិភោគភោជនមិនមានទោស ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

តាមពិត យើងសរសើរ នូវការបរិបូណ៌ដោយសំឡាញ់ហើយ តែបុគ្គលគួរគប់រកសំឡាញ់មានគុណប្រសើរជាងខ្លួន នឹងសំឡាញ់មានគុណស្មើនឹងខ្លួន បើភេមិនបានសំឡាញ់ទាំង+នុ៎ះទេ គប្បីជាអ្នកបរិភោគភោជនមិនមានទោស ហើយប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๒๘๒) បុគ្គលឃើញកងមាសទាំងពីរ ដ៏ភ្លឺផ្លេក។ ដែលកម្មារបុត្ត ធ្វើសម្រេចល្អហើយ ទង្គិចគ្នា ឮដំដែ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๒๘๓) ឥស្សា សុវណ្ណាសរ្ស បភស្សរានីតិ ឥស្សា បសវ្ហិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ ករិត្វា ។ សុវណ្ណាសរ្ហាតិ ជាតរូបសរ្ស ។ បភស្សរានីតិ បរិសុទ្ធានិ បរិយោទាតានីតិ ឥស្សា សុវណ្ណាសរ្ស បភស្សរានិ ។

(๒๘๔) កម្មារបុត្តេន សុនិដ្ឋិតានីតិ កម្មារបុត្តោ វុច្ចតិ សុវណ្ណការោ ។ កម្មារបុត្តេន សុនិដ្ឋិតានីតិ កម្មារបុត្តេន សុនិដ្ឋិតានិ សុករិតានិ សុបរិកម្មានីតិ កម្មារបុត្តេន សុនិដ្ឋិតានិ ។

(๒๘๕) សង្ខ្យុដ្ឋយន្តានិ ខុរេ កុដស្មិន្តិ កុដោ វុច្ចតិ ហាត្តោ ។ យថា ឯកស្មិំ ហាត្ថេ ទ្វេ ឆុរានិ ឃដេន្តិ ឯវមេវ សត្តា តណ្ហាវសេន ឃដេន្តិ តីរេន្តា-ធនយោនិយំ ឃដេន្តិ បិត្តិវិសយេ ឃដេន្តិ មនុស្ស-លោកេ ឃដេន្តិ ទេវលោកេ ឃដេន្តិ កតិយា កតី ឧបមត្ថិយា ឧបមត្ថី បដិសន្ធិយា បដិ-សន្ធិំ ករេន ករំ សំសារេន សំសារំ វដ្ដេន វដ្ដំ

(๒๘๓) ពាក្យថា ឃើញកង្គមាស ដ៏ភ្លឺផ្កែក។ គឺ ឃើញ មើល សួង់ ត្រួត បញ្ជាក់ ធ្វើឲ្យច្បាស់ ។ ពាក្យថា មាស គឺ ជាតរូប ។ ពាក្យថា ភ្លឺផ្កែក។ គឺស្អាត ផូរផង់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ឃើញកង្គមាស ដ៏ភ្លឺផ្កែក។ ។

(๒๘๔) ពាក្យថា ដែលកម្មារបុត្តធ្វើសម្រេចល្អហើយ សេចក្តីថា ជាង្គមាស លោកហៅថា កម្មារបុត្ត ។ ពាក្យថា ដែលកម្មារបុត្តធ្វើសម្រេចល្អហើយ បានសេចក្តីថា ដែលកម្មារបុត្តឲ្យសម្រេចល្អហើយ ធ្វើល្អហើយ មានការសម្រិតសម្រាំងល្អហើយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដែលកម្មារបុត្តធ្វើសម្រេចល្អហើយ ។

(๒๘๕) ពាក្យថា កង្គមាសទាំងពីរ ដែលទង្គិចគ្នា ឮដ៏ដៃ អធិប្បាយថា ហត្ថ លោកហៅថា ដៃ ។ កង្គមាសទាំងពីរ ឮដ៏ដៃមួយ ទង្គិចគ្នា យ៉ាងណា ពួកសត្វតែងទង្គិច ដោយអំណាចតណ្ហា គឺទង្គិចក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន ទង្គិចក្នុងបិត្តិវិស័យ ទង្គិចក្នុងមនុស្សលោក ទង្គិចក្នុងទេវលោក គឺថា ទង្គិច គ្រាច់ នៅ ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ កាន់គតិ ដោយគតិ កាន់ឧបបត្តិ ដោយឧបបត្តិ កាន់បដិសន្ធិ ដោយបដិសន្ធិ កាន់កព ដោយកព កាន់សង្ខារ ដោយសង្ខារ កាន់វដ្ដៈ ដោយវដ្ដៈ

ยเทฺวติ จเรติ วิหเรติ อิริยติ วตฺเตติ ปาเลติ ยเปติ
ยาเปตีติ สงฺขฺยมฺปิ คจฺฉติ ตุเว ภวิสฺสสิ ฯ เอโก จเร
ขคฺควิสาณกปฺโป ฯ เตนาห สเมจฺจ ปเวกฺขสมฺภุโน

นิสฺสา สุวณฺณสฺส ปภสฺสรสฺส
กมฺมารปุตฺเตน สุนิฏฺฐิตสฺส
สงฺขฺยมฺปิ คจฺฉติ ตุเว ภวิสฺสสิ
เอโก จเร ขคฺควิสาณกปฺโปติ ฯ

(๒๘๖) ปิยโต ชายเตติ ปุตฺโต ฯ ปิยโต ชายเตติ ปุตฺโต ฯ
ปิยโต ชายเตติ ปุตฺโต ฯ ปิยโต ชายเตติ ปุตฺโต ฯ ปิยโต
ชายเตติ ปุตฺโต ฯ ปิยโต ชายเตติ ปุตฺโต ฯ ปิยโต ชายเตติ
ปุตฺโต ฯ

เหตุโน (เลาเกาลฺยถา) กณฺหสาสตาณฺฑีรา ยาลเทฺวปิตุกา ทฺวชฺชาตา ฯ
คปฺปีปฺปวตฺตีตมฺหากณฺฑ ยูถปกุยเราสา ฯ เหตุโน ภควาปเวกสมยฺหิ
โน เพาลฺยถา

ปุคฺคลเยีญ กณฺหสาสตาณฺฑีรา ยาลกฺขีรผลกา ยาลา
กมฺมาวุตฺต เทฺวสมฺเปจฺฉเหีย เทฺวปิตุกา ทฺวชฺชาตา
คปฺปีปฺปวตฺตีตมฺหากณฺฑ ยูถปกุยเราสา ฯ

(๒๘๖) การเยสกาย เยนายเจาตฺตี การยาปจฺจตฺตี
ยาสมฺยนฺตีณฺฑปุคฺคลยาคมฺปวตฺตีรา เรปสฺสาเยีญ เยาน์เนน
ปุคฺคลกาลสมฺปฺยาณฺฑเยีญกาย+นฺโน กฺวณฺหาเนาคต คปฺปี
ปวตฺตีตมฺหากณฺฑ ยูถปกุยเราสา ฯ

(๒๘๗) เนติปฺปายกาคฺยถา ยาสมฺยนฺตีณฺฑปุคฺคลยาคมฺปวตฺตีรา เรปสฺสา
เนีญ เยาน์เนน คี ปุคฺคล มานตณฺหายาคมฺปวตฺตีรา ฯ ปุคฺคลมานตณฺหา
ยาคมฺปวตฺตีรกฺมาน มานปุคฺคลยาคมฺปวตฺตีรกฺมาน ฯ ปุคฺคลมานตณฺหายา
คมฺปวตฺตีรา เตีกูปเมจฺจ ฯ กาคฺยถา ตณฺหา ปานฑลฺวูปตณฺหา สทฺทูตณฺหา
คนฺธตณฺหา รเสตณฺหา ผาเฏพฺพตณฺหา ธมฺมตณฺหา ฯ ปุคฺคลณามิน
ปานลฺวปหีตณฺหาเนีญ ปุคฺคลโน เลาเกาหฺยถา มานตณฺหายาคมฺปวตฺตีรา ฯ

តណ្ហាទុតិយោ បុរិសោ ទីឃមទ្ធាន សំសរំ
ឥត្ថភាវញ្ញថាភាវំ សំសារំ នាតិវត្តតិ(๑) ។

ឯវំ តណ្ហាទុតិយោ ហោតិ ។ កថំ បុគ្គលទុតិយោ ហោតិ ។ ឥធេកច្ចោ ន អត្តហេតុ ន ការណាហេតុ ឧទ្ធតោ អវូបសន្តចិត្តោ ឯកស្ស ភ ទុតិយោ ហោតិ ទ្វិន្នំ ភ តតិយោ ហោតិ តិណ្ណំ ភ ចតុត្ថោ ហោតិ តត្ថ ពហុំ សម្ផប្បលាបំ លបតិ សេយ្យថីទំ ភដកថំ ចោរកថំ មហាមត្តកថំ សេនាកថំ ភយ-កថំ យុទ្ធកថំ អន្នកថំ បានកថំ វត្ថកថំ មាលា-កថំ ញាតិកថំ យានកថំ គាមកថំ និគមកថំ នគរកថំ ជនបទកថំ ឥត្ថីកថំ បុរិសកថំ សូរកថំ វិសិក្ខាកថំ កុម្ភដ្ឋានកថំ លោកក្ខាយិកំ សមុទ្ទ-ក្ខាយិកំ ឥតិភវាភវកថំ ឥតិ ភ កថេតិ ឯវំ បុគ្គល-ទុតិយោ ហោតីតិ ឯវំ ទុតិយេន សមា មមស្ស ។

---

๑ ម. នាតិវត្តតីតិ ។

បុរស មានតណ្ហាជាគម្រប់ពីរ តែងអន្ទោលទៅអស់កាលយូរ មិនប្រព្រឹត្តកន្លង នូវសង្សារដែលមានភាពនេះនឹងភាពដទៃបានទេ ។

បុគ្គលមានតណ្ហាជាគម្រប់ពីរ យ៉ាងនេះឯង ។ បុគ្គលមានបុគ្គលគម្រប់ពីរ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ភយមាយ មានចិត្តមិនស្ងប់រង្គាប់ មិនមែនព្រោះហេតុខ្លួន មិនមែនព្រោះហេតុដំណើរទេ ជាគម្រប់ពីរនឹងបុគ្គលមួយនាក់ក៏មាន ជាគម្រប់បី នឹងបុគ្គលពីរនាក់ក៏មាន ជាគម្រប់ប្លួន នឹងបុគ្គលបីនាក់ក៏មាន និយាយសម្ពប្បលាបៈ ច្រើនក្នុងពីរនោះ គឺ និយាយពាជកថា ចោរកថា មហាមត្តកថា សេនាកថា ភយកថា យុទ្ធកថា អន្នកថា បានកថា វត្ថកថា មាលាកថា ញាតិកថា យានកថា គាមកថា និគមកថា នគរកថា ជនបទកថា ឥត្ថីកថា បុរិសកថា សូរកថា វិសិក្ខាកថា កុម្ភដ្ឋានកថា លោកក្ខាយិកកថា សមុទ្ទក្ខាយិកកថា ឥតិភវភវកថា ដូច្នេះៗ ខ្លះ បុគ្គល មានបុគ្គលជាគម្រប់ពីរ យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាមួយនឹងបុគ្គលជាគម្រប់ពីរ របស់អញ យ៉ាងនេះ ។

(๒๘๘) ภថาកิលาเถา อกิสงฺขา ภกิ ภថากิ-
លาเถา ปุจฺฉกิ ตตฺถ กิวญฺจนกถา เสยฺยถีทំ
ภตฺตกถา เถารกถา ฯ เป ฯ เอกิภกิภาวกถา สกิ
ภ ฯ อกิสงฺขาตกิ เทฺว สงฺขา ตณฺหาสงฺขา จ
ทิฏฺฐิสงฺขา จ ฯ เป ฯ อยំ ตณฺหาสงฺขา ฯ เป ฯ
อยំ ทิฏฺฐิสงฺขาตกิ ภថากิลาเถา อกิสงฺขา ภ ฯ

(๒๘๙) ยกิ กยំ อายกิ เปกฺขมาเถาตกิ กย-
ฏฺฐ ชาตกิยំ ชภกยំ ฆาฏกยំ มรณกยំ ภย-
กยំ เถารกยំ อกฺกกยំ ขนกกยំ อตฺตาฬุภน-
กยំ ปภาฬุภนกยំ ธณฺหกยំ ธุกฺกกิยំ ฆมฺม-
ยំ กุมฺภิลกยំ อาวฏฺฏกยំ สุสุกากยំ(๑) อาฬ-
วกากยំ อสิโลมกกยំ ปริสสาวฏฺฐกยំ(๒)
กยาธกំ ธมฺมิกกิ ลามหาสา เถกสา ขุทฺทกา
ขุทฺทาสา ฯ ยกิ กยំ อายกิ เปกฺขมาเถาตกิ

๑ ม. สุสุมารภยំ ฯ ๒ ม. ปริสาวฏฺฐภยំ ปทนภยំ ฯ

(๒๘๘) พึงทราบวินิจฉัยในคำว่า การบูชาด้วยการกระทำ การบูชาด้วยปฏิบัติ ในคำว่า การบูชาด้วยการกระทำ การบูชาด้วยปฏิบัติ นี้ ดังต่อไปนี้ ในคำว่า การบูชาด้วยการกระทำ นี้ ท่านกล่าวการบูชาด้วยการกระทำ ๓๒ อย่าง มีการบูชาด้วยการไหว้ เป็นต้น ในคำว่า การบูชาด้วยปฏิบัติ นี้ ท่านกล่าวการบูชาด้วยการปฏิบัติ ๓๒ อย่าง มีการบูชาด้วยการไหว้ เป็นต้น ในคำว่า การบูชาด้วยการกระทำ การบูชาด้วยปฏิบัติ นี้ ท่านกล่าวการบูชาด้วยการกระทำ ๒ อย่าง คือ การบูชาด้วยการกระทำคือตัณหา ๑ การบูชาด้วยการกระทำคือทิฏฐิ ๑ ฯลฯ นี้ การบูชาด้วยการกระทำคือตัณหา ฯลฯ นี้ การบูชาด้วยการกระทำคือทิฏฐิ เหตุนั้น (พระโกศลกล่าว) การบูชาด้วยการกระทำ การบูชาด้วยปฏิบัติ ฯ

(๒๘๙) ในคำอธิบายคำว่า บุคคลพึงสำคัญเห็นภัยนี้ ในอนาคต ดังนี้ คำว่า ภัย ท่านกล่าวภัยเกิดแต่ชาติ ภัยเกิดแต่ชรา ภัยเกิดแต่พยาธิ ภัยเกิดแต่มรณะ ภัยเกิดแต่พระราชา ภัยเกิดแต่โจร ภัยเกิดแต่ไฟ ภัยเกิดแต่น้ำ ภัยเกิดแต่การตะเกียกตะกายของคนอื่น ภัยเกิดแต่การตะเกียกตะกายของตน ภัยเกิดแต่อาชญา ภัยเกิดแต่ทุคติ ภัยเกิดแต่โลก ภัยเกิดแต่ความเป็นผู้ต่ำทราม ภัยเกิดแต่ความเป็นผู้ไม่มีที่พึ่ง ภัยเกิดแต่ความเป็นผู้ไม่มีเกาะ ภัยเกิดแต่ความเป็นผู้ไม่มีที่ต้านทาน ภัยเกิดแต่ความเป็นผู้ไม่มีที่ไปในเบื้องหน้า ภัยเกิดแต่ความเป็นผู้ไม่มีที่ระลึก ภัยเกิดแต่ความเป็นผู้ไม่มีที่ไปในเบื้องหลัง ภัยเกิดแต่ความเป็นผู้ไม่มีที่ไปในเบื้องขวาง ภัยเกิดแต่ความเป็นผู้ไม่มีที่ไปในเบื้องบน ภัยเกิดแต่ความเป็นผู้ไม่มีที่ไปในเบื้องต่ำ

ឯតំ ភយំ អាយតឹ បេក្ខមានោ ឧក្ខមានោ ជិ-
ឃាកាយមានោ និជ្ឈាយមានោ ឧបបរិក្ខមានោតំ
ឯតំ ភយំ អាយតឹ បេក្ខមានោ ។ ឯតោ ចរេ
ខត្តិយាសាណកបេឡា ។ តេនាហ សោ បច្ចេកស-
ម្ពុទ្ធោ

ឯវំ ខុតីយេន សហា មមស្ស
ឯតាតិលាភោ អតិសជ្ជ ឯ
ឯតំ ភយំ អាយតឹ បេក្ខមានោ
ឯតោ ចរេ ខត្តិយាសាណកបេឡាតិ ។

(២៩០) តាមា ហិ ចិត្រា មធុរ មនោរមា
រិរ្ចបរូបេន មវេដ្ឋិ ចិត្តំ
អាធីនរំ តាមគុណាសុ ធិស្សា
ឯតោ ចរេ ខត្តិយាសាណកបេឡា ។

(២៩១) តាមា ហិ ចិត្រា មធុរ មនោរមាតិ
តាមាតិ ឧច្ចានតោ ទ្វេ តាមា វត្ថុតាមា ច កិលេ-
សតាមា ច ។ បេ ។ ឥមេ ឫច្ឆន្តិ វត្ថុតាមា ។ បេ ។

សេចក្តីថា បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញ មើល រមិលមើល ពិនិត្យ ផញ្ជឹង នូវភ័យ+ក្នុងអនាគត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញភ័យ+ក្នុង អនាគត ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

> ការរួសរាយ ដោយវាចាក្តី ការជាប់ចំពាក់ក្តី ជាមួយនឹងបុគ្គលជាគម្រប់ពីរ របស់អញ យ៉ាងនេះ បុគ្គលកាលសំឡឹងឃើញភ័យ+ក្នុង អនាគត គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๒๙๐) ពិតណាស់ កាមទាំងឡាយដ៏វិចិត្រ មានរសឆ្ងាញ់ ជាទីត្រេកអរនៃចិត្ត តែងញាំញីចិត្ត ដោយសភាពនៃរូបផ្សេង ។ បុគ្គលឃើញទោស ក្នុងកាមគុណទាំងឡាយហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๒๙๑) អធិប្បាយពាក្យថា ពិតណាស់ កាមទាំងឡាយដ៏វិចិត្រ មានរសឆ្ងាញ់ ជាទីត្រេកអរនៃចិត្ត ត្រង់ពាក្យថា កាម តាមទំនង កាមមាន ๒ គឺ វត្ថុកាម ๑ កិលេសកាម ๑ ។បេ។ ទាំងនេះហៅថា វត្ថុកាម

ឥមេ ទ្វត្តិំសាការា ។ ចត្តារិ តចបដ្ឋានានិ ចត្តារោ វណ្ណា ចត្តារោ វណ្ណាសង្ខា ចត្តារោ វណ្ណាកង្ខា ចត្តារោ វណ្ណារសា ចត្តារោ វណ្ណាជោដ្ឋា ។ មនុញ្ញតោ ទ្វត្តិញ្ញេតំ កកវតា បញ្ញត្តេ កិត្តកវេ កាមកុណា កតមេ បញ្ច ចក្ខុវិញ្ញេយ្យា រូបា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមូបសញ្ហិតា រជនីយា សោតវិញ្ញេយ្យា សទ្ទា ឃានវិញ្ញេយ្យា គន្ធា ជិវ្ហាវិញ្ញេយ្យា រសា កាយវិញ្ញេយ្យា ជោដ្ឋា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមូបសញ្ហិតា រជនីយា ឥមេ ខោ កិត្តកវេ បញ្ច កាមកុណា យំ ខោ កិត្តកវេ ឥមេ បញ្ច កាមកុណេ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ ឥទំ វុច្ចតិ កាមសុខំ មិទ្ធសុខំ បុថុជ្ជនសុខំ អនរិយសុខំ ន សេវិតព្ពំ ន ភាវិតព្ពំ ន ពហុលីកាតព្ពំ ភាយិតព្ពំ ឯតស្ស សុខស្សាតិ វទាមីតិ កាមា ហិ ចិត្រា មធុរា ។

ฯ เป ฯ ตำนี้เหมือนกัน กิเลสกาม ฯ พากย์ว่า ชื่อวิจิตร คือรูปมีประเภทต่างๆ เสียงมีประเภทต่างๆ กลิ่นมีประเภทต่างๆ รสมีประเภทต่างๆ โผฏฐัพพะมีประเภทต่างๆ ฯ พากย์ว่า มีรสอร่อย เพราะเหตุนั้น แม่นแท้ พระมีพระภาคเจ้าได้ตรัสพระดำรัสนี้ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย กามคุณนี้ มี ๕ กามคุณ ๕ คืออย่างไร คือ รูปที่รู้ได้ด้วยจักษุ ชื่อว่าเป็นที่ปรารถนา ชื่อว่าเป็นที่รัก ชื่อว่าเป็นที่ชอบใจ มีความพอใจชื่อว่าเป็นที่รัก ประกอบด้วยกาม ควรที่จะกำหนัดได้ ๑ เสียงที่รู้ได้ด้วยโสตะ ๑ กลิ่นที่รู้ได้ด้วยฆานะ ๑ รสที่รู้ได้ด้วยชิวหา ๑ โผฏฐัพพะที่รู้ได้ด้วยกาย ชื่อว่าเป็นที่ปรารถนา ชื่อว่าเป็นที่รัก ชื่อว่าเป็นที่ชอบใจ มีความพอใจชื่อว่าเป็นที่รัก ประกอบด้วยกาม ควรที่จะกำหนัดได้ ๑ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี้แล กามคุณ ๕ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สุข โสมนัสใดก็ตาม เกิดขึ้นเพราะอาศัยกามคุณ ๕ นี้ สุข โสมนัสนี้ ตถาคตเรียกว่า สุขในกาม สุขอย่างต่ำ สุขของปุถุชน สุขไม่ประเสริฐ ตถาคตกล่าวว่า บุคคลไม่ควรเสพ ไม่ควรคบ ไม่ควรบำเพ็ญ ไม่ควรทำให้มาก ๆ บุคคลควรกลัวสุขนี้ เพราะเหตุนั้น (พระโกกาลกล่าว) ชื่อว่ากามทั้งหลาย ชื่อวิจิตร มีรสอร่อย ฯ

មនោរមាតិ អនោតិ យំ ចិត្តំ មនោ អានេសិ ហានេយំ បណ្ឌារំ មនោ មនាយតនំ មនិន្ទ្រិយំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណក្ខន្ធោ តជ្ជា មនោវិញ្ញាណធាតុ ។

(๒๙๒) វិរូបរូបេន មថេត្វា ចិត្តន្តិ នានារាណ្ឌាហិ រូបេហិ ។បេ។ នានារាណ្ឌាហិ ដោដ្ឋព្វេហិ ចិត្តំ មថេត្វា តាសេន្តិ(๑) ហាបេន្តិ បហាបេន្តីតិ វិរូបរូបេន មថេត្វា ចិត្តំ ។

(๒๙๓) អានីនរំ កាមកុណោសុ និស្សាតំ វុត្តំ ហោតំ កកវតា តោ ច កិក្ខវេ កាមានំ អានីនវោ ៥ច កិក្ខវេ កុលបុត្តោ យេន សិប្បដ្ឋានេន ជីវិកំ កប្បេតិ យទិ មុទ្ធាយ យទិ គណនាយ យទិ សង្ខាយ យទិ កសិយា យទិ វណិជ្ជាយ យទិ គោរក្ខេន យទិ ឥស្សដ្ឋេន យទិ រាជបោរិសេន យទិ សិប្បាយតនេន សីតស្ស បុរក្ខតោ ឧណ្ហស្ស បុរក្ខតោ ឌំសមកសវាតតបសិរីសបស្សមូសេ្សហិ វិសេ្សមានោ ខុប្បិបាសាយ មិយ្យមានោ(๒)

๑ ម. តោសេត្តិ ។ ๒ ម. បិបីឡិយមានោ ។

ពាក្យថា ជាទីត្រេកអរនៃចិត្ត ត្រង់ពាក្យថា ចិត្ត បានដល់ ចិត្ត មនៈ មានសៈ ហទយៈ បណ្ឌរៈ មនៈ មនាយតនៈ មនិន្ទ្រិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលកើតអំពីវិញ្ញាណក្ខន្ធនោះ ។

(๒๙๒) ពាក្យថា តែងញាំញីចិត្ត ដោយសភាពនៃរូបផ្សេងៗ គឺ តែងញាំញី ញាំងចិត្តឲ្យតក់ស្លុត ឲ្យសាបសូន្យ ឲ្យសាបរលាបដោយរូបទាំងឡាយ មានបែបផ្សេងៗ ។ បេ ។ ដោយផោដ្ឋព្វៈទាំងឡាយ មានបែបផ្សេងៗ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) តែងញាំញីចិត្ត ដោយសភាពនៃរូបផ្សេងៗ ។

(๒๙๓) ពាក្យថា បុគ្គលឃើញទោស ក្នុងកាមគុណទាំងឡាយ អធិប្បាយថា មែនពិត ព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ទោសរបស់កាមទាំងឡាយ តើដូចម្តេច ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កុលបុត្រក្នុងលោកនេះ ចិញ្ចឹមជីវិត ដោយថ្នាក់នៃសិប្បៈណា គឺ ការរាប់ដោយដៃ១ ទេក្តី ការរាប់មិនជាច់ក្តី ការរាប់ប្លុកក្តី ការក្បរស់ក្តី ជំនួញក្តី ការកសិក្តី ការគាន់អាវុធបម្រើក្តី ភាពជាកដបុរសក្តី សិប្បៈ មានហត្ថសិប្បៈជាដើមក្តី ជាអ្នកត្រូវត្រូវជាក់បៀតបៀន ត្រូវកម្តៅបៀតបៀន ប៉ះ ទង្គិច ទង្គឹក ដោយសម្ផ័ស្ស នៃរោមមូសខ្យល់ កម្តៅថ្ងៃ នឹងសត្វលូន ស្ទាប់ដោយគម្ពានទំនងសម្រេក

អយំ កិត្តាវតា កាមានំ អាទីនវោ សន្ទិដ្ឋិកោ ទុក្ខ-
ក្ខន្ធោ កាមហេតុ កាមនិទានំ កាមាធិការណំ
កាមានមេវ ហេតុ តស្ស ចេ កិត្តាវតា កុលបុត្តស្ស
ឯវំ ឧដ្ឋហតោ ឃដតោ វាយមតោ តេ ភោគា ជា-
តិនិប្ផជ្ជន្តិ សោ សោចតិ កិលមតិ បរិទេវតិ ឧរត្តា-
ឡឹ កន្ទតិ សម្មោហំ អាបជ្ជតិ មោឃំ វត មេ ឧ-
ដ្ឋានំ អដលោ វត មេ វាយាមោតិ អយម្បិ កិត្តាវតា
កាមានំ អាទីនវោ សន្ទិដ្ឋិកោ ទុក្ខក្ខន្ធោ កាម-
ហេតុ កាមនិទានំ កាមាធិការណំ កាមានមេវ
ហេតុ តស្ស ចេ កិត្តាវតា កុលបុត្តស្ស ឯវំ ឧដ្ឋហ-
តោ ឃដតោ វាយមតោ តេ ភោគា អកិនិប្ផជ្ជន្តិ
សោ តេសំ ភោគានំ អារក្ខាធិការណំ ទុក្ខទោមន-
ស្សំ បដិសំវេទេតិ កិន្តិ មេ ភោគេ នេវ រាជានោ
ហរេយ្យុំ ន ចោរា ហរេយ្យុំ ន អគ្គិ ឌហេយ្យ ន
ឧទកំ វហេយ្យ ន អប្បិយា ទាយាទា ហរេយ្យុន្តិ

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះទោសរបស់កាមទាំងឡាយ ដែលគេត្រូវឃើញផ្ទាល់ខ្លួន ជាកងទុក្ខ (តើតទ្បើង) ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមទាំងឡាយតែម្យ៉ាង ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បើកាលកុលបុត្រនោះ ខ្នះខ្នែង ប្រឹងប្រែង ព្យាយាមយ៉ាងម្ល៉េះហើយ កោគៈទាំងនោះ មិនសម្រេចទេ កុលបុត្រនោះ តែងក្រៀមក្រំ លំបាក ខ្សឹកខ្សួល កន្ទក់កន្ទេញ គក់ទ្រូង ដល់នូវសេចក្តីវង្វេងឆោតឆ ថា ការប្រឹងប្រែងរបស់អញ ឥតអំពើហើយតើ សេចក្តីព្យាយាមរបស់អញ មិនមានផលហើយតើ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះទោសរបស់កាមទាំងឡាយ ដែលគេត្រូវឃើញផ្ទាល់ខ្លួន ជាកងទុក្ខ (តើតទ្បើង) ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមទាំងឡាយតែម្យ៉ាង ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បើកាលកុលបុត្រនោះ ខ្នះខ្នែង ប្រឹងប្រែង ព្យាយាមយ៉ាងម្ល៉េះហើយ កោគៈទាំងនោះ សម្រេច កុលបុត្រនោះ ក៏គង់រង្គុទ្ធនឹងទោមនស្ស ដែលមានការហួងហែងកោគៈទាំងនោះជាហេតុថា ធ្វើដូចម្តេច កុំឲ្យព្រះរាជានាំយកទៅបាន កុំឲ្យចោរនាំយកទៅបាន កុំឲ្យភ្លើងឆេះ កុំឲ្យទឹកនាំយកទៅបាន កុំឲ្យពួកជនជាទាយាទមិនជាទីស្រឡាញ់នាំយកទៅបាន នូវកោគៈទាំងឡាយរបស់អញ

តស្ស ឯវំ អាវត្តេតោ តោបយេតោ តេ តោតេ រាជានោ ឯ មារន្តិ ចោរ ឯ មារន្តិ អគ្គិ ឯ ឌហតិ ឧទកំ ឯ វហតិ អប្បិយោ ឆាយាយ ឯ មារន្តិ សោ សោចតិ ។ បេ ។ សម្ពោហំ អាបជ្ជតិ យម្បិ មេ អហោសិ តម្បិ នោ នត្ថិ តំ អយម្បិ តិត្តិវេ តាមាឧំ អានីនវោ សង្ខិដ្ឋតោ ឧក្ខិត្តិឡោ តាមហេតុ តាមនិទានំ តាមាធិតរណំ តាមានមេវ ហេតុ ។ បុន ចបរំ តិត្តិវេ តាមហេតុ តាមនិទានំ តាមាធិតរណំ តាមានមេវ ហេតុ រាជានោបិ រាជូហិ វិវទន្តិ ខត្តិយាបិ ខត្តិយេហិ វិវទន្តិ ព្រាហ្មណាបិ ព្រាហ្មណេហិ វិវទន្តិ គហបតីបិ គហបតីហិ វិវទន្តិ មាតាបិ បុត្តេន វិវទតិ បុត្តោបិ មាតរា វិវទតិ បិតាបិ បុត្តេន វិវទតិ បុត្តោបិ បិតរា វិវទតិ ភាតាបិ ភគិនិយា វិវទតិ ភគិនីបិ ភាតរា វិវទតិ សមាយោបិ សមាយេន វិវទតិ តេ តត្ថ កលហវិវាទាបន្នា អញ្ញមញ្ញំ ចាណីហិបិ ឧបក្កមន្តិ លេឌ្ឌូហិបិ ឧបក្កមន្តិ ឧណ្ហោហិបិ ឧបក្កមន្តិ

កាលបើកុលបុត្រនោះ ហួងហែង គ្រប់គ្រង យ៉ាងម្ល៉េះហើយ ព្រះរាជាទាំងឡាយនាំយកទៅក្តី ចោរទាំងឡាយនាំយកទៅក្តី ភ្លើងឆេះក្តី ទឹកនាំទៅក្តី ពួកជនជាទាយាទមិនជាទីស្រឡាញ់នាំយកទៅក្តី នូវភោគៈទាំងឡាយនោះ កុលបុត្រនោះ តែងក្រៀមក្រំ ។ បេ ។ ដល់នូវសេចក្តីឆេងឆោងថា ទ្រព្យណា របស់អញមានហើយ អញមិនមានទ្រព្យនោះវិញ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះទោសរបស់កាមទាំងឡាយ ដែលគេត្រូវឃើញផ្ទាល់ខ្លួន ជាកងទុក្ខ (កើតឡើង) ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមទាំងឡាយតែម្យ៉ាង ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមទាំងឡាយតែម្យ៉ាង ពួកព្រះរាជាក៏វិវាទដោយពួកព្រះរាជា ពួកក្សត្រិយ៍ក៏វិវាទដោយពួកក្សត្រិយ៍ ពួកព្រាហ្មណ៍ក៏វិវាទដោយពួកព្រាហ្មណ៍ ពួកគហបតីក៏វិវាទដោយពួកគហបតី មាតាក៏វិវាទដោយបុត្រ បុត្រក៏វិវាទដោយមាតា បិតាក៏វិវាទដោយបុត្រ បុត្រក៏វិវាទដោយបិតា បងប្អូនប្រុសក៏វិវាទដោយបងប្អូនស្ត្រី បងប្អូនស្ត្រីក៏វិវាទដោយបងប្អូនប្រុស សំឡាញ់ក៏វិវាទដោយសំឡាញ់ ពួកជននោះដល់នូវជម្ងោះ នឹងការវិវាទ កងទីនោះ ប្រហារគ្នាដោយដៃខ្លះ

สเจฺจหิปิ อุปกฺกมนฺติ เตน ตสฺส มรณมฺปิ นิกฺขนฺติ(๑) มรณเมตฺตมฺปิ ทุกฺขํ อยมฺปิ ภิกฺขเว กามานํ อาทีนเวติ สนฺธิฏฺเฐกา ทุกฺขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณา กามานเมว เหตุ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณา กามานเมว เหตุ อสิจมฺมึ กเหตฺวา ฉนฺทกลาปํ สนฺธยิตฺวา อุภโตวิยูฬฺหนฺติ(๒) สงฺคามํ ปกฺขนฺทนฺติ ทุสฺสุสุปิ จิตฺตมาเนสุ สตฺตีสุปิ จิตฺตมาตาสุ อสีสุปิ วิชฺโชตลเนสุ(๓) เตน ตสฺส ทุสฺสหิปิ วิชฺฌนฺติ สตฺตีหิปิ วิชฺฌนฺติ อสิธาปิ สีสํ ฉินฺทนฺติ เตน ตสฺส มรณมฺปิ นิกฺขนฺติ มรณเมตฺตมฺปิ ทุกฺขํ อยมฺปิ ภิกฺขเว กามานํ อาทีนเวติ สนฺธิฏฺเฐกา ทุกฺขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิทานํ กามาธิกรณา กามานเมว เหตุ ฯ

---

๑ ม. คจฺฉนฺติ ฯ ๒ ม. อุภโตวิยูฬฺหา ฯ ๓ ม. วิชฺโชตลเนสุ ฯ

ប្រហារគ្នាដោយដុំដីខ្លះ ប្រហារគ្នាដោយដំបងខ្លះ ប្រហារគ្នាដោយសស្ត្រាខ្លះ ពួកជននោះ ដល់នូវសេចក្តីស្លាប់ខ្លះ ដល់នូវទុក្ខស្ទើរស្លាប់ខ្លះ ព្រោះតែការប្រហារគ្នានោះ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះទោសរបស់កាមទាំងឡាយ ដែលគេត្រូវឃើញផ្ទាល់ខ្លួន ជាកដុក្ខទុក្ខ (កើតឡើង) ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមទាំងឡាយតែម្យ៉ាង ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមទាំងឡាយតែម្យ៉ាង ជនទាំងឡាយក៏កាន់ជាវនីធីវិលល្ហែ ស្បៃតធនូធីងចំពាំព្រួញ ហើយរុកពនគន្លានទៅកាន់សង្គ្រាម ដែលពពាក់ពពួនទាំងសន្ធាង កាលបើព្រួញទាំងឡាយ ដែលគេបាញ់ទៅខ្លះ លំពែងទាំងឡាយដែលគេពួយទៅខ្លះ ជាវទាំងឡាយដែលគេគ្រវីគ្រវាត់ខ្លះ ជនទាំងនោះបាញ់ដោយព្រួញទាំងឡាយ ក្នុងសង្គ្រាមនោះខ្លះ ចាក់ដោយលំពែងទាំងឡាយខ្លះ កាត់ក្បាលដោយជាវខ្លះ ជនទាំងនោះ ដល់នូវសេចក្តីស្លាប់ខ្លះ ដល់នូវទុក្ខស្ទើរស្លាប់ខ្លះ ក្នុងសង្គ្រាមនោះ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះទោសរបស់កាមទាំងឡាយ ដែលគេត្រូវឃើញផ្ទាល់ខ្លួន ជាកដុក្ខទុក្ខ (កើតឡើង) ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមទាំងឡាយតែម្យ៉ាង ។

ปุน จปรํ ภิกฺขเว ตาทิสเหตุ ตาทิสนิทานํ ตาทิ-
สิการณํ ตาทิสเนว เหตุ อสิจฺจมฺปิ ภเวยฺย
ฉนฺนกลาปํ สนฺธยิตฺวา อทฺธาวเลขนา ฉปการายโย
ปกฺขนฺทนฺติ ทุสฺสุปิ ฉิปฺปมาเนสุ สตฺตีสุปิ ฉิปฺป-
มาเนสุ อสีสุปิ ฉิชฺชมาเนสุ เต ตตฺถ ทุสฺ-
หิปิ ฉิชฺฌนฺติ สตฺตีหิปิ ฉิชฺฌนฺติ ฉกฺกณฺฑิยาปิ(๑)
ฉิสิญฺจนฺติ อกิจฺเฉน ฉิมฑฺฒนฺติ อสิฆาปิ สีสํ ฉินฺทนฺติ
เต ตตฺถ มรณมฺปิ ฉิกฺขนฺติ มรณมตฺตมฺปิ ทุกฺขํ
อยมฺปิ ภิกฺขเว ตาทิสํ อาทีนเว สนฺธิฏฺเฐ
ทุกฺขกฺขนฺเธ ตาทิสเหตุ ตาทิสนิทานํ ตาทิสิการณํ
ตาทิสเนว เหตุ ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ตาทิสเหตุ
ตาทิสนิทานํ ตาทิสิการณํ ตาทิสเนว เหตุ
สนฺธิมฺปิ ฉินฺทนฺติ ฉิลฺโลปมฺปิ ฉิหรนฺติ ฬกาตาทิกมฺปิ
กเรนฺติ ปรปิปนฺถิปิ ติฏฺฐนฺติ ปรทารมฺปิ คจฺฉนฺติ
ตเมนํ ภฏา เอวเหตุ ฬิฉิตา กมฺมการณา
การเปนฺติ กสาหิปิ ตาเฬนฺติ เวตฺเตหิปิ ตาเฬนฺติ

๑ ม. ฉกกาฑิยาปิ ฯ

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមទាំងឡាយតែម្យ៉ាង ជនទាំងឡាយក៏កាន់ជាវនីធីខៃល សៀតធ្នូនឹងបំពង់ព្រួញ រុករានគង្គានទៅកាន់ដើងកំពែង មានប៉មដែលបូកដោយថ្មាយអ កាលបើព្រួញទាំងឡាយដែលគេបាញ់ទៅខ្លះ លំពែងទាំងឡាយដែលគេពួយទៅខ្លះ ជាវទាំងឡាយដែលគេគ្រីគ្រៃរត់ខ្លះ ជនទាំងនោះបាញ់ដោយព្រួញទាំងឡាយ ក្នុងសង្គ្រាមនោះខ្លះ ចាក់ដោយលំពែងទាំងឡាយខ្លះ ស្រោចចុះដោយអាចម៍គោកំពុងពុះខ្លះ ប្រាំដោយអាវុធមានឆ្នេញ ៧ ខ្លះ កាត់ក្បាលដោយដាវខ្លះ ជនទាំងនោះដល់នូវសេចក្តីស្លាប់ខ្លះ ដល់នូវទុក្ខស្ទើរស្លាប់ខ្លះ ក្នុងសង្គ្រាមនោះ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះទោសរបស់កាមទាំងឡាយ ដែលគេត្រូវឃើញផ្ទាល់ខ្លួន ជាកងទុក្ខ (កើតឡើង) ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមតែម្យ៉ាង ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមតែម្យ៉ាង ជនទាំងឡាយកាត់ទីតផ្ទះខ្លះ ប្លន់ផ្ទះខ្លះ ធ្វើទ្វារប្លន់ផ្ទះមួយខ្លះ ឈរស្កាត់ផ្លូវខ្លះ គប់រកប្រពន្ធគេខ្លះ ព្រះរាជាទាំងឡាយ ប្រើឲ្យចាប់ជននោះ ហើយឲ្យធ្វើកម្មករណ៍ផ្សេងៗ គឺឲ្យវាយដោយសែតីទាំងឡាយខ្លះ ឲ្យវាយដោយពែតផ្លៅទាំងឡាយខ្លះ

อฑฺฒนฺตฺวาเกหิปิ តาเยฏฺฐ ហត្ថមฺปิ ฉินฺนฏฺฐ ปาទมฺปิ ฉินฺนฏฺฐ ฯ បេ ฯ អសินาปิ សីសំ ฉินฺนฏฺฐ តេ តត្ត មរณมฺปิ ឯកច្ចេ មរណមត្តមฺปิ ទុក្ខំ អយមฺปิ កិក្ខវេ ការាមនំ អาទីនវោ សង្ខិត្តេន ទុក្ខក្ខន្ធោ ការមហេតុ ការមនិទានំ ការាមាធិការណំ ការាមនមេវ ហេតុ ฯ បุน จปรំ កិក្ខវេ ការមហេតុ ការមនិទានំ ការាមាធិការណំ ការាមនមេវ ហេតុ ការយេន ទុច្ចរិតំ จរนฺเต ปาจาย ទុច្ចរิតំ จรนฺเต มនสา ទុច្ចរิតំ จรนฺเต តេ ការយេน ទុច្ចរิតំ จริត្វา ปาจาย ទុច្ចរิតំ จริត្វา มនสา ទុច្ចរิតំ จริត្វา ការยสฺส เภទา បรมฺมรณา អปาយំ ទุกฺคតึ วินิปาตំ นิรยំ อุបปชฺชนฺเต អยมฺปิ กิក្ខវេ ការាមនំ អาទีនវោ สมฺปរายิโก ទุក្ខក្ខន្ធោ ការមហេតุ ការมนิទานំ ការามาธิការณំ ការามนเมว ហេตฺถ ฯ

ឲ្យដំដោយអន្ទងតាំងពួយខ្លះ ឲ្យកាត់ដៃខ្លះ ឲ្យកាត់ជើងខ្លះ ។ បេ ។ ឲ្យ
កាត់ក្បាលដោយដាវខ្លះ ជនតាំងនោះ ដល់នូវសេចក្តីស្លាប់ខ្លះ ដល់នូវទុក្ខ
ស្ទើរស្លាប់ខ្លះ ព្រោះតែដំណើរនោះ ម្នាលភិក្ខុតាំងពួយ នេះទោស
របស់កាមតាំងពួយ ដែលគេត្រូវឃើញផ្ទាល់ខ្លួន ជាកងទុក្ខ (កើតឡើង)
ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះ
ហេតុនៃកាមតាំងពួយតែម្យ៉ាង ។ ម្នាលភិក្ខុតាំងពួយ មួយវិញទៀត
ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជាដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះ
ហេតុនៃកាមតាំងពួយតែម្យ៉ាង ជនតាំងពួយប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយកាយ
ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយវាចា ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយចិត្ត ជនតាំងនោះ ប្រព្រឹត្ត
ទុច្ចរិតដោយកាយ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយវាចា ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយចិត្តហើយ
លុះបែកធ្លាយរាងកាយស្លាប់ទៅ រមែងទៅកើតកងទុគ្គតិ វិនិបាត នរក
ម្នាលភិក្ខុតាំងពួយ នេះទោសរបស់កាមតាំងពួយ ដែលត្រូវឃើញក្នុង
លោកខាងនាយ ជាកងទុក្ខ (កើតឡើង) ព្រោះកាមជាហេតុ ព្រោះកាមជា
ដើមចម ព្រោះកាមជាដើមទង ព្រោះហេតុនៃកាមតាំងពួយតែម្យ៉ាង ។

អាឝីនវំ កាមកុណោសុ ឝិស្សាតិ កាមកុណោសុ អាឝីនវំ ឝិស្សា បសវិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វាតិ អាឝីនវំ កាមកុណោសុ ឝិស្សា ។ ឯតោ ឝរេ ខត្តិយាណាកប្បោ ។ តេឝាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

កាមា ហិ ចិត្រា មធុកា មនោរមា
វិរូបរូបេន មថេន្តិ ចេតសំ
អាឝីនវំ កាមកុណោសុ ឝិស្សា
ឯតោ ឝរេ ខត្តិយាណាកប្បោតិ ។

(๒๙๒) ឯវំ ឝ កណ្ហោ ឝ ឧបដ្ឋហេ ឝ
ភេតោ ឝ សល្ហេ កយេ មេតំ
ឯតំ កយំ កាមកុណោសុ ឝិស្សា
ឯតោ ឝរេ ខត្តិយាណាកប្បោ ។

(๒๙๓) ឯវំ ឝ កណ្ហោ ឝ ឧបដ្ឋហេ ឝ ភេតោ ឝ សល្ហេ កយេ មេតន្តិ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា កយន្តិ កិក្ខវេ កាមានមេតំ អធិវចនំ ឧក្ខត្តិ

ពាក្យថា បុគ្គលឃើញទោស ក្នុងកាមគុណទាំងឡាយ បានសេចក្តីថា ឃើញ មើល ឆ្ងឹង ត្រួត បញ្ជាក់ ធ្វើឲ្យជាក់ នូវទោសក្នុងកាមគុណទាំងឡាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលឃើញទោសក្នុងកាមគុណទាំងឡាយ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

ពិតណាស់ កាមទាំងឡាយ ដ៏វិចិត្រ មានរសឆ្ងាញ់ ជាទីត្រេកអរនៃចិត្ត តែងញាំញីចិត្ត ដោយសភាពនៃរូបផ្សេង បុគ្គលឃើញទោស ក្នុងកាមគុណទាំងឡាយ ហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๒๙๔) បុគ្គលឃើញភ័យនុ៎ះ ក្នុងកាមគុណទាំងឡាយថា នេះជាចង្រៃ ជាបូស ជាទុក្ខទ្រូព ជារោគ ជាព្រួញ នឹងជាភ័យ របស់អញហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๒๙๕) ពាក្យថា នេះជាចង្រៃ ជាបូស ជាទុក្ខទ្រូព ជារោគ ជាព្រួញ នឹងជាភ័យរបស់អញ អធិប្បាយថា ព្រះមានព្រះភាគបានត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពាក្យថា ភ័យ នេះជាឈ្មោះនៃកាមទាំងឡាយ

តំក្ខណេ តាយមានមេតំ អធិវចនំ ភោតោតំ តំក្ខណេ តាយមានមេតំ អធិវចនំ តណ្ហាតំ តំក្ខណេ តាយមានមេតំ អធិវចនំ លក្ខន្តិ(๑) តំក្ខណេ តាយមានមេតំ អធិវចនំ សត្តាតំ(๒) តំក្ខណេ តាយមានមេតំ អធិវចនំ បជ្ជោតំ តំក្ខណេ តាយមានមេតំ អធិវចនំ តញ្ហាតំ តំក្ខណេ តាយមានមេតំ អធិវចនំ យស្មា(๓) ច តំក្ខណេ តយន្តិ តាយមានមេតំ អធិវចនំ តាយមកតវត្តាយំ តំក្ខណេ ឆន្ទកតវិនិពន្ធោ និដ្ឋធម្មិតាបិ តយា ន បរិមុច្ចតិ សម្បយិតាបិ តយា ន បរិមុច្ចតិ តស្មា តយន្តិ តាយមានមេតំ អធិវចនំ យស្មា ច តំក្ខណេ ឧក្កណ្ឋិតា ភោតោតំ តណ្ហាតំ លក្ខន្តិ សត្តាតំ បជ្ជោតំ តញ្ហាតំ តាយមានមេតំ អធិវចនំ តាយមកតវត្តាយំ តំក្ខណេ ឆន្ទកតវិនិពន្ធោ និដ្ឋធម្មិតាបិ តញ្ហា ន បរិមុច្ចតិ សម្បយិតាបិ តញ្ហា ន បរិមុច្ចតិ តស្មា តញ្ហាតំ តាយមានមេតំ អធិវចនន្តិ ។

---

๑ ម. សល្លន្តិ ។ ๒ ម. សង្គោតិ ។ ๓ ម. តស្មា ។

ម្នាលភិក្ខុទាំង៦ឆ្នាយ ពាក្យថា ទុក្ខ នេះ ជាឈ្មោះនៃកាមទាំង៦ឆ្នាយ
ម្នាលភិក្ខុទាំង៦ឆ្នាយ ពាក្យថា រោគ នេះ ជាឈ្មោះនៃកាមទាំង៦ឆ្នាយ
ម្នាលភិក្ខុទាំង៦ឆ្នាយ ពាក្យថា បូស នេះ ជាឈ្មោះនៃកាមទាំង៦ឆ្នាយ
ម្នាលភិក្ខុទាំង៦ឆ្នាយ ពាក្យថា ការថ្កត់ នេះ ជាឈ្មោះនៃកាមទាំង៦ឆ្នាយ
ម្នាលភិក្ខុទាំង៦ឆ្នាយ ពាក្យថា ការៈជាប់ នេះ ជាឈ្មោះនៃកាមទាំង៦ឆ្នាយ
ម្នាលភិក្ខុទាំង៦ឆ្នាយ ពាក្យថា កក់ នេះ ជាឈ្មោះនៃកាមទាំង៦ឆ្នាយ
ម្នាលភិក្ខុទាំង៦ឆ្នាយ ពាក្យថា គតិ នេះ ជាឈ្មោះនៃកាមទាំង៦ឆ្នាយ
ម្នាលភិក្ខុទាំង៦ឆ្នាយ ព្រោះហេតុតែពាក្យថា ភ័យ នេះ ជាឈ្មោះនៃកាម
ទាំង៦ឆ្នាយ ម្នាលភិក្ខុទាំង៦ឆ្នាយ ឯានជាសត្វអ្នកត្រេកត្រអាលដោយកាម-
ភពនេះ ជាប់ចំពាក់ដោយឆន្ទរាគ ទើបមិនរួចចាកភ័យ ដែលមានក្នុងបច្ចុ-
ប្បន្នផង មិនរួចចាកភ័យដែលមានក្នុងបរលោកផង ព្រោះហេតុនោះ ពាក្យ
ថា ភ័យ នេះ ជាឈ្មោះនៃកាមទាំង៦ឆ្នាយ ម្នាលភិក្ខុទាំង៦ឆ្នាយ ព្រោះ
ហេតុតែពាក្យថា ទុក្ខ ថារោគ ថាបូស ថាការថ្កត់ ថាការៈជាប់ ថាកក់
ថាគតិ នេះ ជាឈ្មោះនៃកាមទាំង៦ឆ្នាយ ម្នាលភិក្ខុទាំង៦ឆ្នាយ ឯានជាសត្វ
អ្នកត្រេកត្រអាលដោយកាមភពនេះ ជាប់ចំពាក់ដោយឆន្ទរាគ ទើបមិនរួច
ចាកគតិ ដែលមានក្នុងបច្ចុប្បន្នផង មិនរួចចាកគតិដែលមានក្នុងបរលោក
ផង ព្រោះហេតុនោះ ពាក្យថា គតិ នេះ ជាឈ្មោះនៃកាមទាំង៦ឆ្នាយ ។

ភយញ្ច ទុក្ខញ្ច ភេតោ ច សន្តោ បង្កោ ច ទូភយំ
ឯតេ កាមា បវុច្ចន្តិ យត្ថ សត្តោ បុថុជ្ជនោ
ឥតិឥត្ថោ សាតរូបេន កញ្ចាយ ច ឯកច្ឆតំ ។
យតោ ច ភិក្ខវេ ភិក្ខុ ឈានញ្ច ន រញ្ជតិ
សោមំ បលិបថំ ទុក្ខំ អតិក្កម្ម តថាវិធំ
បជំ ជាតិជរូបេតំ ឧទ្ធមាធំ(១) អវេក្ខតីតិ ។

ឥតិ ច កណ្ហោ ច ឧបទ្ទវោ ច ភេតោ ច សល្លញ្ច ភយញ្ច មេតំ ។

(២៨៦) ឯតំ ភយំ កាមកុណោសុ ឥស្សាតិ ឯតំ ភយំ កាមកុណោសុ ឥស្សា បសវិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វាតិ ឯតំ ភយំ កាមកុណោសុ ឥស្សា ។ ឯតោ ច បេ ទុក្ខវិសាណកបេប្បា ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

---

๑ ម. ពន្ធមាធំ ។

ប្បុប្ផន ជាបក្ខកាមគាំងឡាយណា កាមគាំងឡាយ
នុ៎ះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅថា ភ័យផង ទុក្ខផង
រោគផង ការៈជាប់ផង កកស់ផង ធម្មជាតិគាំងពីរគឺ
ការថ្កស់ផង គគិផង ជាសត្វត្រូវរោគៈមានសភាពធ្លាញ់
សម្រុតហើយ តែងទៅកាន់គតិ ។ ម្នាលភិក្ខុគាំង
ឡាយ លុះណាតែភិក្ខុ មិនលះបង់ឈាន ទើបភិក្ខុ
នោះកន្ទងផ្លូវ មានភស់ គឺកាមនេះ ជាដង្កូក មាន
បែបដូច្នោះ ហើយសំឡឹងមើល នូវពួកសត្វដែល
ប្រកបដោយជាតិនឹងដក កំពុងញាក់ញាក់ញ័រ ។

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) នេះជាចង្រៃ ជាបូស ជាទុបទ្រព្យ ជារោគ ជាព្រួញ នឹងជាភ័យ របស់អញ ។

(២៩៦) ពាក្យថា បុគ្គលឃើញភ័យនុ៎ះ ក្នុងកាមគុណគាំងឡាយ គឺឃើញ មើល ថ្នឹង ត្រួត បញ្ជាក់ ធ្វើឲ្យច្បាស់ នូវភ័យនុ៎ះ ក្នុងកាមគុណគាំងឡាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលឃើញភ័យនុ៎ះ ក្នុងកាមគុណគាំងឡាយ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្ភាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

๑) តឺ ច កល្យោ ច ឧបដ្ឋវោ ច
វោសោ ច សល្លញ្ច ភយញ្ច មេតំ
ឃំ ភយំ កាមគុណេសុ ជិស្សា
ឃោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(๒๙๗) សីតញ្ច ឧណ្ហញ្ច ខុទំ បិបាសំ
វាតាតបេ ឌំសសិរីសបេ ច
សព្វាន្យបេតានិ អភិសម្ភវិត្វា
ឃោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(๒๙๘) សីតញ្ច ឧណ្ហញ្ច ខុទំ បិបាសន្តិ ទ្វីហាការណេហិ សីតំ ហោតិ អព្ភន្តរធាតុបកោបវសេន ឯ សីតំ ហោតិ ពហិទ្ធាឧតុវសេន ឯ សីតំ ហោតិ ។ ឧណ្ហន្តិ ទ្វីហាការណេហិ ឧណ្ហំ ហោតិ អព្ភន្តរធាតុបកោបវសេន ឯ ឧណ្ហំ ហោតិ ពហិទ្ធាឧតុវសេន ឯ ឧណ្ហំ ហោតិ ។ ខុទ្ធា វុច្ចតិ ជាតវោ ។ បិបាសា វុច្ចតិ ឧទកមិតិ សីតញ្ច ឧណ្ហញ្ច ខុទំ បិបាសំ ។

បុគ្គលឃើញភ័យនុ៎ះ ក្នុងកាមគុណទាំងឡាយថា នេះ ជាចង្រៃ ជាបូស ជាទុក្ខច្រើន ជារោគ ជាព្រួញ នឹងជាភ័យ របស់អញហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๒๙๗) បុគ្គលគ្របសង្កត់ នូវធម្មជាតទាំងអស់នុ៎ះ គឺ ត្រជាក់ កម្តៅ គម្ងាន សម្រែក ឃ្លាន់នឹងកម្តៅថ្ងៃ របាមនឹងសត្វលូនហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๒๙๘) ពាក្យថា ត្រជាក់ កម្តៅ គម្ងាន សម្រែក សេចក្តីថា ត្រជាក់ ដោយហេតុ ๒ គឺ ត្រជាក់ដោយអំណាចកម្រើកជាគុខាងក្នុង ឬត្រជាក់ដោយអំណាចរដូវខាងក្រៅ ។ ពាក្យថា កម្តៅ បានដល់ កម្តៅដោយហេតុ ๒ គឺ កម្តៅដោយអំណាចកម្រើកជាគុខាងក្នុង ឬ កម្តៅដោយអំណាចរដូវខាងក្រៅ ។ ដែលហៅថា គម្ងាន បានដល់ សេចក្តីឃ្លាន ។ ដែលហៅថា សម្រែក បានដល់ ការស្រែកចំពោះហេតុនោះ (លោកពោលថា) ត្រជាក់ កម្តៅ គម្ងាន សម្រែក ។

(๒๙๙) ភគវតោ ឱសសិរីសបេ ឋានំ ភគវតោ បុរត្ថិមា ភគា បច្ឆិមា ភគា ឧត្តរា ភគា ឧក្កដ្ឋិណា ភគា សរជា ភគា សីតា ភគា ឧណ្ហា ភគា បវត្តា ភគា អនិមត្តា ភគា វេរម្ភភគា សុបណ្ណភគា តាលបណ្ណភគា វិជ្ជុបនភគា ។ អាគតោ ឱក្ខតិ សុរិយសន្តាបោ ។ ឱសា ឱក្ខន្តិ បិន្ធលមក្ខិកា ។ សិរីសថា ឱក្ខន្តិ អហីតិ ភគវតោ ឱសសិរីសបេ ច ។

(๓๐๐) សញ្ញាឯ បេតានិ អភិសំភវិត្វាតិ អភិ-ភវិត្វា អជ្ឈោត្ថរិត្វា បរិយាទិយិត្វា មទ្ទិត្វាតិ សញ្ញាឯ បេតានិ អភិសំភវិត្វា ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណ-កប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

សីតញ្ច ឧណ្ហញ្ច ខុទំ បិបាសំ
ភគវតោ ឱសសិរីសបេ ច
សញ្ញាឯ បេតានិ អភិសំភវិត្វា
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(๒๙๙) ពាក្យថា ខ្យល់នឹងកម្តៅថ្ងៃ រោមនឹងសត្វលូន ត្រង់ពាក្យថា ខ្យល់ គឺ ខ្យល់ខាងកើត ខ្យល់ខាងលិច ខ្យល់ខាងជើង ខ្យល់ខាងត្បូង ខ្យល់មានធូលី ខ្យល់ត្រជាក់ ខ្យល់ក្តៅ ខ្យល់រំកើយ ខ្យល់យ៉ាងខ្លាំង ខ្យល់កំបុតត្បូង ខ្យល់គ្រុន ខ្យល់ស្វឹកគ្នោត ខ្យល់ផ្ងិត ។ ដែលហៅថា កម្តៅថ្ងៃ បានដល់ កម្តៅព្រះអាទិត្យ ។ ដែលហៅថា រោម បានដល់ ពួកមក្ខិកាលឿន ។ ដែលហៅថា សត្វលូន បានដល់ពួកសត្វពស់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្យល់នឹងកម្តៅថ្ងៃ រោមនឹងសត្វលូន ។

(៣០០) ពាក្យថា បុគ្គលគ្របសង្កត់ នូវធម្មជាតទាំងអស់នុ៎ះ គឺ គ្របសង្កត់ បង្គ្រប សង្កត់សង្កិន ញាំញី ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលគ្របសង្កត់ នូវធម្មជាតទាំងអស់នុ៎ះ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្ចាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

> បុគ្គលគ្របសង្កត់ នូវធម្មជាតទាំងអស់នុ៎ះ គឺត្រជាក់ កម្តៅ គម្ងាន សម្រែក ខ្យល់នឹងកម្តៅថ្ងៃ រោមនឹងសត្វលូនហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្ចាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

ขคฺควิสาณสุตฺตนิทฺเทโส

(๓๐๑) ฉาเคว ยถา นิ วิปฺปยุตฺโต
สพฺพตฺถ กงฺเ มุทุหีนจิตฺโต
ปนุนฺนุโท ปวิวิตฺตเสวี
เอโก จเร ขคฺควิสาณกปฺโป ฯ

(๓๐๒) ฉาเคว ยถา นิ วิปฺปยุตฺโตติ ฉาเค ปุถุตฺติ มาตฺถิฉาเค ฯ ปโยคสมฺปยุตฺโตปิ ฉาเค ฯ กึการณา ปโยคสมฺปยุตฺโต ฉาเค ฯ อากุ ล กเรตีติ ฉาเค ฯ ล กโรตีติ ฉาเค ฯ ล อากโรตีติ ฉาเค ฯ

กงฺเ เสา ปโยคสมฺปยุตฺโต อากุ ล กเรตีติ ฉาเค ฯ อากู ปุถุตฺเ จาปกา อกุสลา ธมฺมา สงฺกิเลสิกา โทเสตฺวาปิกา สงฺก ทุกฺขวิปากา อายตึชาติชรามรณิยา ฯ

๑ គ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេស

(๓๐๑) បុគ្គលដូចនាគ មានខន្ធកើតព្រមហើយ មាន
សម្បុរដូចផ្កាឈូក ជាសត្វខ្ងែស គេចចាកហ្វូង
ហើយនៅក្នុងព្រៃតាមសប្បាយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់
ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๓๐๒) ពាក្យថា ដូចនាគ គេចចាកហ្វូង អធិប្បាយថា ដំរីដ៏
ប្រសើរ លោកហៅថា នាគ ។ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ក៏ឈ្មោះនាគដែរ ។
ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ឈ្មោះថា នាគ ព្រោះហេតុអ្វី ។ ឈ្មោះថានាគ
ព្រោះហេតុមិនធ្វើអំពើអាក្រក់ ។ ឈ្មោះថានាគ ព្រោះហេតុមិនលុះ ។
ឈ្មោះថានាគ ព្រោះហេតុមិនមក ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថានាគ ព្រោះហេតុមិនធ្វើអំពើអាក្រក់
តើដូចម្តេច ។ ធម៌ទាំងឡាយ ជាអកុសល ដ៏លាមក ប្រកបដោយ
សេចក្តីសៅហ្មង នាំសត្វឲ្យកើតក្នុងភពថ្មី ប្រកបដោយសេចក្តីក្រវល់
ក្រវាយ មានទុក្ខជាវិបាក ជាទីតាំងនៃជាតិជរាមរណៈតទៅ លោក
ហៅថា អំពើអាក្រក់ ។

អាកុំ ឧ ភកេភតីតំ តតិញ្ចេ លោកេ

សព្ភសំយោគេ វិសជ្ជ ពន្ធនានិ

សព្ពត្ថ ឧ សជ្ជតិ វិប្បមុត្តោ

ជាតោ តានិ បវុច្ចតេ ភជ្ជតា ។

ឯវំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ អាកុំ ឧ ភកេភតីតំ ជាតោ។

ភកិំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ឧ ភច្ចតីតំ ជាតោ។

សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ឧ ឧច្ចាភតឹ ភច្ចតំ ឧ ឧោ-
សាភតឹ ភច្ចតំ ឧ មោហាភតឹ ភច្ចតំ ឧ ភយាភតឹ
ភច្ចតំ ឧ ភភវាសេឧ ភច្ចតំ ឧ ឧោសវាសេឧ ភច្ចតំ
ឧ មោហវាសេឧ ភច្ចតំ ឧ មានវាសេឧ ភច្ចតំ ឧ
ឧិដ្ឋិវាសេឧ ភច្ចតំ ឧ ឧុទ្ធច្ចវាសេឧ ភច្ចតំ ឧ
វិចិភិច្ឆាវាសេឧ ភច្ចតំ ឧ អនុសយវាសេឧ ភច្ចតំ ឧ
វាភ្ភេហិ ឧម្ភេហិ យាយតំ ឧយ្យតំ វុយ្ហតំ សំហរិយតំ
ឯវំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ឧ ភច្ចតីតំ ជាតោ ។

ភកិំ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ឧ អាភច្ចតីតំ ជាតោ ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ មិនធ្វើអំពើអាក្រក់តិចតួចក្នុងលោក លះបង់កិលេស ជាគ្រឿងប្រកបទាំងពួង នឹងចំណង ទាំងឆ្ងាយ ផុតស្រឡះ មិនជាប់ចំពាក់ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងពួង មិនរំភើបដោយលោកធម៌ លោកហៅថា នាគ ព្រោះទ្រទ្រង់គុណប្រកបដូច្នោះ ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថានាគ ព្រោះហេតុមិនធ្វើនូវអំពើអាក្រក់យ៉ាងនេះឯង ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថា នាគ ព្រោះហេតុមិនលុះតើដូចម្តេច ។ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ មិនលុះឆន្ទាគតិ មិនលុះទោសាគតិ មិនលុះមោហាគតិ មិនលុះភយាគតិ មិនលុះដោយអំណាចរាគៈ មិនលុះដោយអំណាចទោសៈ មិនលុះដោយអំណាចមោហៈ មិនលុះដោយអំណាចមានៈ មិនលុះដោយអំណាចទិដ្ឋិ មិនលុះដោយអំណាចឧទ្ធច្ចៈ មិនលុះ ដោយអំណាចវិចិកិច្ឆា មិនលុះដោយអំណាចអនុសយ មិនត្រូវធម៌ជាពួកនាំទៅ ដឹកទៅ បន្ទាត់ទៅ ស្ទួចទៅ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថានាគ ព្រោះហេតុមិនលុះ យ៉ាងនេះឯង ។

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ឈ្មោះថានាគ ព្រោះហេតុមិនមក តើដូចម្តេច ។

សោតាបត្តិមគ្គេន យេ កិលេសា បហីនា តេ
កិលេសេ ន បុនេតិ ន បច្ចេតិ ន បដ្ឋាកប្បតិ
សកទាគាមិមគ្គេន អនាគាមិមគ្គេន អរហត្តមគ្គេន
យេ កិលេសា បហីនា តេ កិលេសេ ន បុនេតិ
ន បច្ចេតិ ន បដ្ឋាកប្បតិ ឯវំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ
ន អាកប្បតីតិ ន្តាតោ ។ ន្តាតោវ យ្វាយំ វិវជ្ជយិ-
ត្វាតិ យថា សោ ហត្ថិន្តាតោ យ្វាយំ វិវជ្ជេត្វា
បរិវជ្ជេត្វា អភិនិវជ្ជេត្វា ឯវោវ អវញ្ច វេមជ្ឈស្ស
អជ្ឈាគាហេត្វា ចរតិ វិចរតិ សរីយតិ វត្តេតិ ចាលេតិ
យបេតិ យាបេតិ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោបិ កឈំ វជ្ជេត្វា
បរិវជ្ជេត្វា អភិវជ្ជេត្វា ឯតោ ចវេ ខគ្គវិសាណកប្បោ
អវញ្ចវនបត្ថានិ បត្ថានិ សេនាសនានិ បដិសេវតិ អប្ប-
សទ្ទានិ អប្បនិក្ខោសានិ វិជនវាតានិ មនុស្សរាហស្សេ-
យ្យកានិ បដិសល្លានសារុប្បានិ សោ ឯតោ កច្ឆតិ
ឯតោ តិដ្ឋតិ ឯតោ និសីទតិ ឯតោ សេយ្យំ កប្បេតិ

កិលេសទាំងឡាយណា ដែលលោកលះបង់ហើយ ដោយសោតាបត្តិមគ្គ លោកមិនមក មិនត្រឡប់មក មិនវិលមក រកកិលេសទាំងនោះទៀត កិលេសទាំងឡាយណា ដែលលោកលះបង់ហើយ ដោយសកទាគាមិមគ្គ អនាគាមិមគ្គ អរហត្តមគ្គ លោកមិនមក មិនត្រឡប់មក មិនវិលមករកកិលេសទាំងនោះទៀត ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថាអនាគតព្រោះហេតុមិនមក យ៉ាងនេះឯង ។ ពាក្យថា ដូចនាគ គេចចាកហ្វូងបានសេចក្តីថា ដំរីដ៏ប្រសើរនោះ រឿរលែង ចៀសវាង រឿរស្រឡះនូវហ្វូងទាំងឡាយ ចូលទៅនៅកណ្តាលព្រៃកងអរញ្ញប្រទេស ចរ គ្រាចទៅប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ តែម្នាក់ឯង យ៉ាងណា ចំណែកព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ក៏រឿរលែង ចៀសវាង រឿរស្រឡះនូវពួក ប្រព្រឹត្តទៅតែមួយអង្គឯង ដូចកុយរមាស ទ្រង់គប់រកព្រៃតូចនឹងព្រៃធំ ជាសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ មិនមានសម្លេង មិនមានសូរគឹកកង ប្រាសចាកខ្យល់ដែលកើតអំពីសរីរៈនៃជន ជាសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ចាកមនុស្ស សមគួរដល់ការពួនសម្ងំ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ និមន្តទៅតែមួយអង្គឯង ឈរតែមួយអង្គឯង គង់នៅតែមួយអង្គឯង សម្រេចការសិងតែមួយអង្គឯង

ឯកោ គាមំ បិណ្ឌាយ បវិសតិ ឯកោ បដិក្កមតិ ឯកោ រហោ និសីទតិ ឯកោ ឆន្ទំ អបនេត្វា ឯកោ ចរតិ វិចរតិ ឥរិយតិ វត្តេតិ ចាលេតិ យបេតិ យាបេតីតិ ឯតាសុ យុជ្ជាតិ វិរជ្ជយិតុំ ។

(៣០៣) សញ្ញគតន្តិ បទុមី ខុទ្ទកេតិ យថា សោ ហត្ថិនាគោ សញ្ញគក្ខន្ធោ សត្តរតនោ ឯ ហោតិ អដ្ឋរតនោ ឯ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោបិ សញ្ញគក្ខន្ធោ អាសេក្ខេន សីលក្ខន្ធេន អាសេក្ខេន សមាធិក្ខន្ធេន អាសេក្ខេន បញ្ញាខន្ធេន អាសេក្ខេន វិមុត្តិក្ខន្ធេន អាសេក្ខេន វិមុត្តិញាណទស្សនក្ខន្ធេន ។ យថា សោ ហត្ថិនាគោ បទុមី បច្ចេកសម្ពុទ្ធោបិ សត្តហិ ពោជ្ឈង្គបុប្ផេហិ បទុមី សតិសម្ពោជ្ឈង្គបុប្ផេន ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គបុប្ផេន វីរិយសម្ពោជ្ឈង្គបុប្ផេន បីតិសម្ពោជ្ឈង្គបុប្ផេន បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គបុប្ផេន សមាធិសម្ពោជ្ឈង្គបុប្ផេន ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គបុប្ផេន ។ យថា សោ ហត្ថិនាគោ ខុទ្ទកេ ជាតេន ពលេន ផរតេ

ចូលទៅបិណ្ឌបាតកន្លែងស្រែកន្លែងតែមួយអង្គឯង ត្រឡប់មកវិញតែមួយអង្គឯង
គង់កន្លែងទីស្ងាត់តែមួយអង្គឯង អធិដ្ឋានបង្ក្រឹមតែមួយអង្គឯង ចរ ត្រាច់
ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ តែមួយអង្គឯង (ក៏យ៉ាងនោះដែរ) ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដូចនាគ គេចថាកហ្មង ។

(៣០៣) ពាក្យថា មានខន្ធកើតព្រមហើយ មានសម្បុរដូចផ្កាឈូក ជាសត្វធំខ្លះ អធិប្បាយថា ដំរីដ៏ប្រសើរនោះ មានខន្ធកើតព្រមហើយ ជាដំរី ៧ ហត្ថ ឬ ៨ ហត្ថ យ៉ាងណា ឯព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ក៏មានខន្ធ
កើតព្រមហើយ ដោយអសេក្ខសីលក្ខន្ធ អសេក្ខសមាធិក្ខន្ធ អសេក្ខ-
បញ្ញាខន្ធ អសេក្ខវិមុត្តិក្ខន្ធ អសេក្ខវិមុត្តិញាណទស្សនក្ខន្ធ ក៏យ៉ាងនោះ ។ ដំរីដ៏ប្រសើរនោះ មានផ្កាឈូក យ៉ាងណា ឯព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ
ឈ្មោះថាមានផ្កាឈូក ដោយផ្កាគឺពោជ្ឈង្គ ៧ គឺ ដោយផ្កាគឺសតិសម្ពោ-
ជ្ឈង្គ ១ ផ្កាគឺធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គ ១ ផ្កាគឺវីរិយសម្ពោជ្ឈង្គ ១ ផ្កាគឺបីតិ-
សម្ពោជ្ឈង្គ ១ ផ្កាគឺបស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គ ១ ផ្កាគឺសមាធិសម្ពោជ្ឈង្គ ១
ផ្កាគឺឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គ ១ (យ៉ាងនោះដែរ) ។ ដំរី ដ៏ប្រសើរ
នោះ ជាសត្វលើសលុប ដោយកម្លាំងកាយ កម្លាំងចិត្ត សន្នុះ

សូរេន បច្ចេកសម្ពុទ្ធោបិ ខគ្គវិសាណកប្បោ សីលេន សមាធិនា បញ្ញាយ វិមុត្តិយា វិមុត្តិញាណទស្សនេនាតិ សញ្ញតខត្តោ បទុមី ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

[๓๐๔] យថាកិរន្តិ វិហារេ អរញ្ញេតិ យថា សោ ហត្ថិនាគោ យថាកិរន្តិ អរញ្ញេ វិហរតិ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោបិ យថាកិរន្តិ អរញ្ញេ វិហរតិ បឋមេនបិ ឈានេន យថាកិរន្តិ អរញ្ញេ វិហរតិ ទុតិយេនបិ តតិយេនបិ ចតុត្ថេនបិ ឈានេន យថាកិរន្តិ អរញ្ញេ វិហរតិ មេត្តាយបិ ចេតោវិមុត្តិយា យថាកិរន្តិ អរញ្ញេ វិហរតិ ករុណាយបិ មុទិតាយបិ ឧបេក្ខាយបិ ចេតោវិមុត្តិយា យថាកិរន្តិ អរញ្ញេ វិហរតិ អាកាសានញ្ចាយតនសមាបត្តិយាបិ យថាកិរន្តិ អរញ្ញេ វិហរតិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិយាបិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិយាបិ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិយាបិ ផលសមាបត្តិយាបិ យថាកិរន្តិ អរញ្ញេ វិហរតីតិ យថាកិរន្តិ វិហរេ អរញ្ញេ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

នឹងសេចក្តីក្រៀវក្រា យ៉ាងណា ឯព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ក៏ជាបុគ្គលលើសលុបដោយសីល សមាធិ បញ្ញា វិមុត្តិ នឹងវិមុត្តិញាណទស្សនៈ (យ៉ាងនោះដែរ) ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានខន្ធកើតព្រមហើយ មានសម្បុរដូចផ្កាឈូក ជាសត្វខ្ងង់ខ្ងស់ ។

(៣០៤) ពាក្យថា នៅកន្លែងព្រៃតាមសប្បាយ សេចក្តីថា ដំរីដ៏ប្រសើរនោះ នៅកន្លែងព្រៃតាមសប្បាយ យ៉ាងណា ឯព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ក៏នៅកន្លែងព្រៃតាមសប្បាយ (យ៉ាងនោះដែរ) គឺនៅកន្លែងព្រៃតាមសប្បាយ ដោយបឋមជ្ឈានខ្លះ នៅកន្លែងព្រៃតាមសប្បាយ ដោយទុតិយជ្ឈានខ្លះ តតិយជ្ឈានខ្លះ ចតុត្ថជ្ឈានខ្លះ នៅកន្លែងព្រៃតាមសប្បាយ ដោយមេត្តាចេតោវិមុត្តិខ្លះ នៅកន្លែងព្រៃតាមសប្បាយ ដោយករុណាចេតោវិមុត្តិខ្លះ មុទិតាចេតោវិមុត្តិខ្លះ ឧបេក្ខាចេតោវិមុត្តិខ្លះ នៅកន្លែងព្រៃតាមសប្បាយ ដោយអាកាសានញ្ចាយតនសមាបត្តិខ្លះ នៅកន្លែងព្រៃតាមសប្បាយ ដោយវិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិខ្លះ ដោយអាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិខ្លះ ដោយនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិខ្លះ ដោយផលសមាបត្តិខ្លះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) នៅកន្លែងព្រៃតាមសប្បាយ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តមាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

ឆាតោវ យូថាធិ វិវជ្ឈយិត្វា

សព្ពោតទ្ធោ បទុមី ខុទ្ទាកោ

យថាភិរន្តិ វិហរេ អរញ្ញេ

ឯតោ ឆរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៣០៥) អដ្ឋានេ តំ សន្ថវិតាតស្ស

យំ ផុស្សយេ សាមយិកំ វិមុត្តិំ

អាទិច្ចពន្ធុស្ស វចោ និសម្ម

ឯតោ ឆរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៣០៦) អដ្ឋានេ តំ សន្ថវិតាតស្ស យំ ផុស្សយេ សាមយិកំ វិមុត្តិំ វុត្តំ ហេតំ ភគវតា យាវតានន្ទ តិត្ថា សន្ថវិតាភាមោ សន្ថវិតាភវតោ សន្ថវិតាភាគមតំ អនុយុត្តោ តណាភាមោ

បុគ្គលដែលដូចនាគ មានខន្ធកើតព្រមហើយ មានសម្បុរដូចផ្កាឈូក ជាសត្វខ្ចង់ខ្ចស់ គេចចាកហ្វូងហើយនៅកន្លែងព្រៃតាមសប្បាយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣០៥) បុគ្គលគប្បីបានសាមយិកវិមុត្តិ(១) ដោយហេតុណា ហេតុនោះ មិនមែនជាទីតាំង នៃបុគ្គលអ្នកត្រេកអរក្នុងពួកទេ បុគ្គលពិចារណាពាក្យ នៃព្រះពុទ្ធ ជាព្រះអាទិច្চពន្ធុហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣០៦) ពាក្យថា បុគ្គល គប្បីបានសាមយិកវិមុត្តិ ដោយហេតុណា ហេតុនោះ មិនមែនជាទីតាំង នៃបុគ្គលអ្នកត្រេកអរក្នុងពួកទេ អធិប្បាយថា មែនពិត ព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់ព្រះពុទ្ធដីកានេះថា ម្នាលអានន្ទ ភិក្ខុមានការនៅច្រឡូកច្រឡំដោយពួកជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរក្នុងការនៅច្រឡូកច្រឡំដោយពួក ប្រកបរឿយ ។ នូវសេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងការនៅច្រឡូកច្រឡំដោយពួក មានពួកជាទីត្រេកអរ

---

(១) វិមុត្តិប្រព្រឹត្តទៅតាមសម័យ គឺ វិមុត្តិជាលោកិយ ។

กณารเตา กณาสมฺปนฺเนา กณาภยมตฺถุ อนุยุตฺตา
ยิฏฺเ เจตฺถมฺปสุขิ ปวิเวกสุขิ อุปสมสุขิ
สมฺโพธิสุขิ ตสฺส สุขสฺส นิกามลาภี ภวิสฺสติ
อกิจฺฉลาภี อกสิรลาภีติ เอตมฺปิ ฐานิ วิชฺชติ ฯ
โย จ โข สา อาธิ กิกฺขุ ฬโก กณาสฺสา
ปุปกฺโข วิหรติ สสฺสมฺปิ กิกฺขเว จาติกกฺกิ ยิฏฺเ
เจตฺถมฺปสุขิ ปวิเวกสุขิ อุปสมสุขิ สมฺโพธิ-
สุขิ ตสฺส สุขสฺส นิกามลาภี ภวิสฺสติ อกิจฺฉ-
ลาภี อกสิรลาภีติ ฐานเมตมฺปิ วิชฺชติ ฯ ยาวตา-
ธิกฺขเว กิกฺขู สงฺฆณิกาภิรเมา สงฺฆณิการเตา สงฺฆ-
ณิกาภยมตฺถุ อนุยุตฺตา กณาภเมา กณารเตา
กณาสมฺปนฺเนา กณาภยมตฺถุ อนุยุตฺตา สามยิกมฺปิ
จ เจตาวิมุตฺตึ อุปสมฺปชฺช วิหริสฺสติ อสาม-
ยิกมฺปิ จ อกุปฺปนฺติ เอตมฺปิ ฐานิ วิชฺชติ ฯ

ត្រេកអរក្នុងពួក ពេះពាយក្នុងពួក ប្រកបរឿយៗ នូវសេចក្តីត្រេកអរក្នុងពួក ជាកំណាត់ សេចក្តីសុខក្នុងការចេញបួស សេចក្តីសុខក្នុងការស្វាត់ សេចក្តីសុខក្នុងការស្ងប់ សេចក្តីសុខក្នុងការត្រាស់ដឹង ណា (កិក្ខុនោះ) នឹងជាអ្នកបានតាមប្រាថ្នា បានដោយមិនក្រ បានដោយមិនលំបាក នូវសេចក្តីសុខនោះ ហេតុការណ៍បែបនេះ មិនមានទេ ។ ម្នាលអានន្ទ លុះតែកិក្ខុណា ចៀសចេញចាកពួក ហើយនៅតែម្នាក់ឯង សេចក្តីសុខនុ៎ះ ទើបមានប្រាកដដល់កិក្ខុនោះ គឺថា សេចក្តីសុខក្នុងការចេញបួស សេចក្តីសុខក្នុងការស្វាត់ សេចក្តីសុខក្នុងការស្ងប់ សេចក្តីសុខក្នុងការត្រាស់ដឹងណា (កិក្ខុនោះ) នឹងជាអ្នកបានតាមប្រាថ្នា បានដោយមិនក្រ បានដោយមិនលំបាក នូវសេចក្តីសុខនោះ ហេតុការណ៍បែបនេះ ទើបមាន ។ ម្នាលអានន្ទ កិក្ខុមានការនៅច្រឡូកច្រឡំដោយពួកជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរក្នុងការនៅច្រឡូកច្រឡំដោយពួក ប្រកបរឿយៗ នូវសេចក្តីត្រេកអរក្នុងការនៅច្រឡូកច្រឡំដោយពួក មានពួកជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរក្នុងពួក ពេះពាយក្នុងពួក ប្រកបរឿយៗនូវសេចក្តីត្រេកអរក្នុងពួក ជាកំណាត់ (កិក្ខុនោះ) នឹងបានសាមយិកចេតោវិមុត្តិ (ចេតោវិមុត្តិជាលោកិយ) ឬអសាមយិក-អកុប្បធម៌ (មគ្គជាលោកុត្តរៈ) ហេតុការណ៍បែបនេះ មិនមានទេ ។

ยาว ฉ ขา สา อายตฺตา ภิกฺขุ ฯเปฯ กลาสฺสา ปุพฺพภาเค วิหารโต ตสฺสตฺถา ภิกฺขาย จริตพฺพํ สามญฺจ ฯ เปฯ วิหารสฺสตฺถา อสามญฺจ ฯ อกุปฺปตฺถา ปาฏิเทสนียา สิกฺขาปทา อชฺฌาจารา สณฺฐหนฺติ สมาปตฺติยา ฯ ปุสฺสยา สามญฺจ วิมุตฺติ ฯ

(๓๐๗) อาธิปฺปายตฺถสฺส วาจา นิรุตฺติ อาธิปฺปายตฺถสฺส ปทพฺยญฺชนานิ สุวิญฺญาปนา ฯ สา เตสมา เตสฺเจน ปฏิ-ภาคสมฺภาวิตา เตสมา เตสฺเจน สา ปฏิภาคสมฺภาวิตา สุวิญฺญาปนา เตสฺเจน(๑) เตสฺเจว ตสฺสา ปฏิภาคสมฺภาวิตา อาธิปฺปายตฺถสฺส ฯ อาธิปฺปายตฺถสฺส วาจา นิรุตฺติ อาธิปฺปายตฺถสฺส วจนํ ปฺยปถิ เทสนา อนุสนฺธิ สุตฺวา สุณิตฺวา อุคฺคเหตฺวา อุปธารยิตฺวา อุปลกฺขยิตฺวาติ อาธิปฺปายตฺถสฺส วาจา นิรุตฺติ ฯ ฯเปฯ จเร ขกฺขาสาณาติ ปฏิภาเน ฯ เตนาห สา ปฏิภาคสมฺภาวิตา

๑ ม. อยิ ปาฬิ สตฺถิ ฯ

ម្នាលអានន្ទ លុះតែកិក្ខុណា ចៀសចេញចាកពួក ហើយនៅតែម្នាក់ឯង សេចក្តីសុខនោះ ទើបមានច្រាកដដល់កិក្ខុនោះ គឺថា (កិក្ខុនោះ) នឹងបានសាមយិកចេតោវិមុត្តិ ឬអសាមយិកអកុប្បធម៌ ហេតុការណ៍បែបនេះ ទើបមាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលគប្បីបានសាមយិកវិមុត្តិ ដោយហេតុណា ហេតុនោះ មិនមែនជាឋីតាំងនៃបុគ្គល អ្នកត្រេកអរក្នុងពួកទេ ។

(៣០៧) ពាក្យថា បុគ្គលពិចារណាពាក្យនៃព្រះពុទ្ធ ជាព្រះអាទិច្ចពន្ធុ សេចក្តីថា ព្រះអាទិត្យ លោកហៅថា អាទិច្ចៈ ។ ព្រះអាទិត្យនោះជាគោតមដោយគោត្ត ចំណែកព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ក៏ជាគោតមដោយគោត្ត ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាញាតិដោយគោត្ត ជាផៅពង្សដោយគោត្តនៃព្រះអាទិត្យ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ឈ្មោះថាព្រះអាទិច្ចពន្ធុ ។ ពាក្យថា បុគ្គលពិចារណាពាក្យនៃព្រះពុទ្ធ ជាព្រះអាទិច្ចពន្ធុ បានសេចក្តីថា បុគ្គលបានស្តាប់ ឮ រៀន ចាំទុក កំណត់នូវពាក្យ គន្ថធម៌ពាក្យ ទេសនា អនុសន្ធិ នៃព្រះពុទ្ធជាព្រះអាទិច្ចពន្ធុ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលពិចារណាពាក្យនៃព្រះពុទ្ធ ជាព្រះអាទិច្ចពន្ធុ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

អដ្ឋាន តំ សង្ខ្លេសការតស្ស
យំ ឆុស្សយេ សាមយិកំ វិមុត្តិំ
អាធិច្ចពន្ធុស្ស វចោ និសម្ម
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៣០៧) និដ្ឋំ វិស្សកាធិ ឧបាតិវត្តោ
បត្តោ និយាមំ បដិលទ្ធមគ្គោ
ឧប្បន្នញាណោម្ហិ អនញ្ញនេយ្យោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៣០៨) និដ្ឋំ វិស្សកាធិ ឧបាតិវត្តោតិ និដ្ឋំ វិស្សកាធិ វុច្ចន្តិ វីសតិវស្សុកា សក្កាយនិដ្ឋំ ។ ឥធ អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ អរិយានំ អទស្សាវី អរិយធម្មស្ស អកោវិទោ អរិយធម្មេ អវិនីតោ សប្បុរិសានំ អទស្សាវី សប្បុរិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ អវិនីតោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ រូបវន្តំ វា អត្តានំ អត្តនិ វា រូបំ រូបស្មិំ វា អត្តានំ វេទនំ សញ្ញំ សង្ខារេ វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ

បុគ្គលគប្បីបានសាមយិកវិមុត្តិ ដោយហេតុណា ហេតុនោះ មិនមែនជាទីតាំងនៃបុគ្គលអ្នកត្រេកអរក្នុងពួកទេ បុគ្គលពិចារណាពាក្យ នៃព្រះពុទ្ធ ជាព្រះអាទិច្ចពន្ធុ ហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๓๐๘) បុគ្គលប្រព្រឹត្តកន្ទឹង នូវចម្រូងគឺទិដ្ឋិតាំងឡាយ បានសម្រេចធម៌ដ៏ទៀងទាត់ បានចំពោះនូវមគ្គ មិនមានបុគ្គលដទៃណែនាំ (ព្រោះដឹងថា) អាត្មាអញមានញាណកើតហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๓๐๙) ពាក្យថា បុគ្គលប្រព្រឹត្តកន្ទឹង នូវចម្រូងគឺទិដ្ឋិតាំងឡាយ សេចក្តីថា សក្កាយទិដ្ឋិមានវត្ថុ ๒๐ ហៅថា ចម្រូងគឺទិដ្ឋិ ។ បុថុជ្ជនកល្យាណជនេះ ជាអ្នកមិនចេះដឹង មិនឃើញនូវពួកព្រះអរិយៈ មិនឈ្លាសវៃក្នុងអរិយធម៌ មិនបានទូន្មានខ្នងក្នុងអរិយធម៌ មិនឃើញពួកសប្បុរស មិនឈ្លាសវៃក្នុងសប្បុរិសធម៌ មិនបានទូន្មានខ្នងក្នុងសប្បុរិសធម៌ រមែងពិចារណាឃើញរូបថាខ្លួន នូវខ្លួនថាមានរូបខ្លះ នូវរូបក្នុងខ្លួនខ្លះ នូវខ្លួនក្នុងរូបខ្លះ ពិចារណាឃើញនូវវេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណថាខ្លួន

ปญฺญาณวตฺถุ ฯ อตฺตาติ อตฺตนิ อตฺตนิ ฯ ปญฺญาณนฺติ ปญฺญาณสฺมึ ฯ อตฺตาติ ยา ฐิตสฺส ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ทิฏฺฐิคหนํ ทิฏฺฐิคหณนฺติ ทิฏฺฐิวิสูกายิกานิ ทิฏฺฐิวิปฺผนฺทิตานิ ทิฏฺฐิสญฺโญชนนฺติ ตาเยหา ปฏิปตฺติยา(๑) อภินิวิสนา ปภาสนา กุมฺมคฺโค มิจฺฉาปโถ มิจฺฉตฺตนฺติ ตตฺถ-ยตนนฺติ ปรปริเยสิตฺถาเยหา ปรปรินฺตาเยหา ปรปฺปวาสิตฺถาเยหา มิจฺฉาตาเยหา อยาถาวกสฺมึ ยาถาวกนฺติ ตา-เยหา ยาวตา ทฺวาสฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตานิ ๙มานิ ทิฏฺฐิวิสูกานิ(๒) ฯ ขุทาติวตฺตาติ ทิฏฺฐิวิสูกานิ ขุทาติวตฺตา อติกฺกนฺตา สมติกฺกนฺตา(๓) วีติวตฺตาติ ทิฏฺฐิวิสูกานิ ขุทาติวตฺตา ฯ

(๓๑๐) ปตฺตา นิยามนฺติ ปฐมผลฏฺฐาย นิยามา วุจฺจติ มคฺคา เหฏฺฐา มคฺคา อารกา อนฺตกิ-ริยา มคฺคา สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ ฯ

---

๑ ม. ปติคฺคาหา ฯ ๒ ม. อยํ ทิฏฺฐิวิสูกา ฯ ๓ ม. ทิฏฺฐิวิสูกานิ ขุทาติวตฺตาติ ทิฏฺฐิวิสูกานิ ขุทาติวตฺตา อติกฺกนฺตา สมติกฺกนฺตา ฯ

នូវខន្ធថា មានវិញ្ញាណខ្លះ នូវវិញ្ញាណកន្ធខ្លះ នូវខន្ធកន្ធវិញ្ញាណខ្លះ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ព្រៃស្បៃតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវដាច់ស្រយាលគឺទិដ្ឋិ ចម្រូងគឺទិដ្ឋិ សេចក្តីញាប់ញ័រគឺទិដ្ឋិ បំណងគឺទិដ្ឋិ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់ខ្ជាប់ ការប្រកាន់មាំ ការស្អប់អង្កែល ផ្លូវខុស គន្ថៈខុស សេចក្តីខុស លទ្ធិដូចជាកំពង់ សេចក្តីប្រកាន់ដោយការស្វែងរកខុស ការប្រកាន់វិបរីតៈ ការប្រកាន់វិបល្លាស ការប្រកាន់ខុស ការប្រកាន់ថាពិត កន្ធរបស់ដែលមិនពិត ទិដ្ឋិ ៦២ ទាំងប៉ុន្មាន មានសភាពយ៉ាងនេះ ឯណា នេះ ឈ្មោះថាចម្រូងគឺទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្តកន្ថៈ គឺ ប្រព្រឹត្តរំលង ឈានកន្ថៈ ឈានរំលង ប្រព្រឹត្តកន្ថៈ នូវចម្រូងគឺទិដ្ឋិទាំងឡាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលប្រព្រឹត្តកន្ថៈ នូវចម្រូងគឺទិដ្ឋិទាំងឡាយ ។

(៣១០) ពាក្យថា ឃានសម្រេចធម៌ដ៏ទៀងទាត់ ឃានចំពោះនូវមគ្គ សេចក្តីថា មគ្គ ៤ មគ្គដ៏ប្រសើរប្រកបដោយអង្គ ៨ គឺសម្មាទិដ្ឋិ ១ សម្មាសង្កប្បៈ ១ សម្មាវាចា ១ សម្មាកម្មន្តៈ ១ សម្មាអាជីវៈ ១ សម្មាវាយាមៈ ១ សម្មាសតិ ១ សម្មាសមាធិ ១ លោកហៅថា ធម៌ដ៏ទៀង ។

ចតូហិ អរិយមគ្គេហិ សមន្នាគតោ សម្បន្នោ អធិគតោ ឋុសិតោ សច្ឆិកតោតិ បត្តោ ឯយោមំ ។ បដិលទ្ធមត្តោតិ លទ្ធមត្តោ បដិលទ្ធមត្តោ អធិគតមត្តោ ឋុសិតមត្តោតិ បត្តោ ឯយោមំ បដិលទ្ធមត្តោ ។

(៣១១) ឧប្បន្នញ្ញាណោម្ហីតិ អនញ្ញនេយ្យានំ តិណ្ណំ បច្ចេកសម្ពុទ្ធានំ ញាណំ ឧប្បន្នំ សមុប្បន្នំ ឯព្ភូតំ អភិនិព្ភូតំ ចាតុភូមកំ សព្ពេ សង្ខារ អនិច្ចាតិ ញាណំ ឧប្បន្នំ សមុប្បន្នំ ឯព្ភូតំ អភិនិព្ភូតំ ចាតុភូមកំ សព្ពេ សង្ខារ ទុក្ខាតិ ។បេ។ យញ្ចិញ្ចិ សមុឧយធម្មំ សព្ពន្តំ និរោធធម្មន្តិ ញាណំ ឧប្បន្នំ សមុប្បន្នំ ឯព្ភូតំ អភិនិព្ភូតំ ចាតុភូមកន្តិ ឧប្បន្នញ្ញាណោម្ហីតិ ។ អនញ្ញនេយ្យានំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ន បរនេយ្យោ ន បរបត្តិយោ ន បរបច្ចយោ ន បរបច្ចយិកោ យថាភូតំ ជានាតិ បស្សតិ អសម្មោឡ្ហោ សម្បជានោ បដិសញ្ជានោ សព្ពេ សង្ខារ អនិច្ចាតិ ។បេ។

បុគ្គលប្រកប សម្រេច បាន ប៉ះពាល់ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ដោយអរិយមគ្គ ទាំង ๔ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បានសម្រេចធម៌ដ៏ខ្ពង់ខ្ពាត់ ។ ពាក្យថា បានចំពោះនូវមគ្គ គឺបានមគ្គ បានចំពោះមគ្គ បានសម្រេចមគ្គ បានប៉ះពាល់មគ្គ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បានសម្រេចធម៌ដ៏ខ្ពង់ខ្ពាត់ បានចំពោះនូវមគ្គ ។

(๓๑๑) ពាក្យថា មិនមានបុគ្គលដទៃ ណែនាំ (ព្រោះដឹងថា) អាត្មាអញមានញាណកើតហើយ អធិប្បាយថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ មានញាណកើតឡើង កើតឡើងព្រម កើត កើតចំពោះ កើតជ្រាកដ គឺ មានញាណកើតឡើង កើតឡើងព្រម កើត កើតចំពោះ កើតជ្រាកដថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ។ បេ ។ មានញាណកើតឡើង កើតឡើងព្រម កើត កើតចំពោះ កើតជ្រាកដថា របស់ណាមួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅវិញជាធម្មតា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អាត្មាអញមានញាណកើតហើយ ។ ពាក្យថា មិនមានបុគ្គលដទៃ ណែនាំ គឺ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ មិនមានបុគ្គលដទៃណែនាំ មិនមានបុគ្គលដទៃឲ្យដឿ មិនមានបុគ្គលដទៃជាទីអាង មិនដល់នូវការជាប់ចំពាក់ដោយបុគ្គលដទៃ រមែងដឹង ឃើញតាមពិត ជាបុគ្គលមិនវង្វែង ជាអ្នកដឹងច្បាស់ មានស្មារតីប្រុងជានិច្ចថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ ។

យន្តិញ្ចិ សរុឌយេឧម្ភំ សព្ពន្តំ ឯរោឧឧម្ហន្តិ ឯ
បរនេយ្យោ ឯ បរបត្តិយោ ឯ បរប្បច្ចយោ ឯ
បរប្បដិពទ្ធកូ យេឯាភូតំ ជាឧាតិ បស្សតិ អសម្មូឡ្ហោ
សម្បជាឧោ បដិសញ្ជានាតិ ឧបប្បន្នញ្ញាណោម្ហិ អឧញ្ញ-
នេយ្យោ ។ ឯកោ ឧរេ ខក្ខរិសាណកបេប្បា ។
តេឧាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

និដ្ឋីវិស្សកាឯ ឧឆាតិវត្តោ
បត្តោ ឯយោមំ បដិលទ្ធមត្តោ
ឧបប្បន្នញ្ញាណោម្ហិ អឧញ្ញនេយ្យោ
ឯកោ ឧរេ ខក្ខរិសាណកបេប្បាតិ ។

(៣១២) ឯលុលុឆោ ឯក្កុឆោ ឯម្បិឆាសោ
ឯម្ហង្គោ ឯទ្ធគសារមោឆោ
ឯកសសោ សព្ពលោកេ ភវិត្វា
ឯកោ ឧរេ ខក្ខរិសាណកបេប្បា ។

បុគ្គលដទៃណែនាំ មិនមានបុគ្គលដទៃឲ្យដឿ មិនមានបុគ្គលដទៃជាទីអាង មិនដល់នូវការជាប់ចំពាក់ដោយបុគ្គលដទៃ រមែងដឹង យើញតាមពិត ជាបុគ្គលមិនវង្វែង ជាអ្នកដឹងច្បាស់ មានស្មារតីប្រុងជានិច្ច ថាវប្បសំណាមួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅវិញជាធម្មតា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនមានបុគ្គលដទៃណែនាំ (ព្រោះដឹងថា) អាត្មាអញមានញាណកើតហើយ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តមាក់ងង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

> បុគ្គលប្រព្រឹត្តកន្ទង នូវចម្រូងគឺទិដ្ឋិតាំងច្បាយ បានសម្រេចធម៌ដ៏ទៀងទាត់ បានបំពោះនូវមគ្គ មិនមានបុគ្គលដទៃណែនាំ (ព្រោះដឹងថា) អាត្មាអញមានញាណកើតហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តមាក់ងង ដូចកុយរមាស ។
>
> (៣១២) បុគ្គលអ្នកមិនលោភ អ្នកមិនកុហក អ្នកមិនមានការស្រេកឃ្លាន អ្នកមិនមានការលុបគុណគេ មានទឹកចត់នឹងមោហៈកំចាត់ចេញហើយ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងលោកទាំងមូល គប្បីប្រព្រឹត្ត មាក់ងង ដូចកុយរមាស ។

(๓๑๓) อิเมสุ ปน ปญฺจสุ สิกฺขาปเทสุ ปาณาติปาตา เวรมณี ปาณาติปาตา ปฏิวิรติ ปาณาติปาตา เวรมณิสงฺข

ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេស

(៣១៣) ពាក្យថា បុគ្គលអ្នកមិនលោភ អ្នកមិនកុហក អ្នកមិនមាន
ការស្រែកឃ្វាន អធិប្បាយថា តណ្ហា ហៅថា សេចក្តីលោភ ជាន
ដល់តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ អកិដ្ឋា លោភៈ អកុសលមូល ។
តណ្ហាគឺសេចក្តីលោកនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជានលះបង់ គាស់
រំលើងឫស ធ្វើឲ្យសល់តែទីនៅ ដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ឲ្យដល់នូវការ
មិនកើតមាន ឲ្យជាធម្មលៃង៑កើតឡើងតទៅទៀត ហេតុនោះ ព្រះ
បច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថាអ្នកមិនមានលោភ ។ ពាក្យថា អ្នកមិន
កុហក សេចក្តីថា កុហនវត្ថុ មាន ៣ គឺកុហនវត្ថុប៉ែកខាងការសេព
បច្ច័យ ១ កុហនវត្ថុប៉ែកខាងឥរិយាបថ ១ កុហនវត្ថុប៉ែកខាងការឫប ១ ។
កុហនវត្ថុ ប៉ែកខាងការសេពបច្ច័យ តើដូចម្តេច ។
ពួកគហបតី កុដិសាសនានេះ និមន្តកិក្ខុដោយចីវរ បិណ្ឌបាត សេនា-
សនៈ នឹងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ។ កិក្ខុនោះ ជាអ្នកមាន
សេចក្តីប្រាថ្នាលាមក ត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាគ្របសង្កត់ មានសេចក្តីត្រូវការ
ដោយចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ នឹងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ
អាស្រ័យសេចក្តីប្រាថ្នាខ្លាំង ក៏ពោលយាត់ចីវរ ពោលយាត់បិណ្ឌបាត
ពោលយាត់សេនាសនៈ ពោលយាត់គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ។

សោ ឣមាហ កិំ សមណស្ស មហាក្ខន្ធ ចីវរេន ឯតំ សារុប្បំ យំ សមណោ សុសានា ក សង្ការកូដា ក បាបណិកា ក ឆឌ្ឌកានំ ខេឡមល្លកំ សង្ឃាដិំ កត្វា(๑) ធារេយ្យ កិំ សមណស្ស មហាក្ខន្ធ បិណ្ឌបាតេន ឯតំ សារុប្បំ យំ សមណោ ខញ្ជោ ច វិយាយ បិណ្ឌិយាលោបេន ជីវិតំ កប្បេយ្យ កិំ សមណស្ស មហាក្ខន្ធ សេនាសនេន ឯតំ សារុប្បំ យំ សមណោ រុក្ខមូលិកោ ក អស្ស អព្ភោកាសិកោ ក កិំ សមណស្ស មហាក្ខន្ធ តិលាឧប្បដ្ឋយភេសជ្ជបរិក្ខារេន ឯតំ សារុប្បំ យំ សមណោ បូតិមុត្តេន ក ហរីដកីខណ្ឌេន ក ខិស-ដំ ភេរេយ្យាតំ តនុបាឧរាយ លទ្ធំ ចីវរំ ជារេតំ លទ្ធំ បិណ្ឌបាតំ ភុញ្ជតំ លទ្ធំ សេនាសនំ បដិសេវតំ លទ្ធំ តិលាឧប្បដ្ឋយភេសជ្ជបរិក្ខារំ បដិសេវតំ ។ តមេនំ ភហាបតិកា ឯវំ ជានន្តិ អយំ ស-មណោ អប្បិច្ឆោ សន្តុដ្ឋោ បវិវិត្តោ អសំសដ្ឋោ

๑ ម. សង្ឃាដិកំ ករិត្វា ។

កិកុនោះ បាននិយាយយ៉ាងនេះថា សមណៈមានប្រយោជន៍អ្វី ដោយចីវរ ដែលមានថ្លៃច្រើន ឯអំពើដ៏សមគួរនុ៎ះ ត្រង់សមណៈរើសកំណាត់សំពត់ អំពីព្រៃស្មសាន អំពីគំនរសម្រាម ឬអំពីពន្លក ធ្វើជាសង្ឃាដិហើយទ្រទ្រង់ សមណៈមានប្រយោជន៍អ្វី ដោយបិណ្ឌបាតដែលមានថ្លៃច្រើន ឯអំពើដ៏សមគួរនុ៎ះ ត្រង់សមណៈចិញ្ចឹមជីវិតដោយពំនូតអាហារដោយការដើរសែ្វង សមណៈមានប្រយោជន៍អ្វី ដោយសេនាសនៈដែលមានថ្លៃច្រើន ឯអំពើដ៏សមគួរនុ៎ះ ត្រង់សមណៈគួរជាអ្នកនៅជិតគល់ឈើ ឬនៅកន្ធរភ្នំ សមណៈមានប្រយោជន៍អ្វី ដោយគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ដែលមានថ្លៃច្រើន ឯអំពើដ៏សមគួរនុ៎ះ ត្រង់សមណៈធ្វើថ្នាំដោយទឹកមូត្រគោ ឬដោយចំណិតផ្លែសម៉ ភិក្ខុអាស្រ័យដំណើរនោះ ក៏ទ្រទ្រង់ចីវរសៅហ្មង បរិភោគបិណ្ឌបាតសៅហ្មង ប្រើប្រាស់សេនាសនៈសៅហ្មង សេពគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារសៅហ្មង ។ ពួកគហបតី ដ៏ឆ្ងន់ក្នុងភិក្ខុនោះយ៉ាងនេះថា សមណៈនេះ ជាអ្នកប្រាថ្នាតិច ជាអ្នកសន្តោស ជាអ្នកស្ងប់ស្ងាត់ ជាអ្នកមិនច្រឡូកច្រឡំ (ដោយពួក)

អារទ្ធវីរិយោ ឧត្តមបញ្ញោតិ កិំយោគោ ឯតស្ស ឯវមាទិ-
ចាតសោ សាសនកិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារោតិ ។

សោ ឥមាហ តិណ្ណំ សម្ពុទ្ធានំ សន្ធោ កុលបុត្តោ ពហុំ បុញ្ញំ បសវតិ សន្ធាយ សម្ពុទ្ធានំ សន្ធោ កុលបុត្តោ ពហុំ បុញ្ញំ បសវតិ ទេយ្យធម្មស្ស សម្ពុទ្ធានំ សន្ធោ កុលបុត្តោ ពហុំ បុញ្ញំ បសវតិ ទក្ខិណេយ្យានំ សម្ពុទ្ធានំ សន្ធោ កុលបុត្តោ ពហុំ បុញ្ញំ បសវតិ តុម្ហាកញ្ចាយំ សន្ធា អត្ថិ ទេយ្យធម្មោ ច សំវិជ្ជតិ អមាញ្ច បដិគ្គាហកោ សចាហំ ន បដិគ្គហេស្សាមិ ឥទំ តុម្ហេ បុញ្ញេន បរិ-ពាហិរា ភវិស្សថ ន មយ្ហំ ឥមិនា អត្ថោ អបិច តុម្ហាកញ្ចេវ អនុកម្បាយ បដិគ្គណ្ហាមីតិ តទុភយា-យ ពហុម្បិ ទីយតិ បដិគ្គណ្ហាតិ ពហុម្បិ បិណ្ឌបាតំ បដិគ្គណ្ហាតិ ពហុម្បិ សេនាសនំ បដិគ្គណ្ហាតិ ពហុ-ម្បិ កិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ បដិគ្គណ្ហាតិ ។

យា ឥវរូបា ភាកុដិកា អាកុដិយំ កុហនា កុ-ហាយនា កុហិតត្តំ ឥទំ វុច្ចតិ បច្ចយប្បដិសេវនស-ន្ធាតំ កុហនវត្ថុ ។

ប្រារព្ធព្យាយាម ពោលពាក្យជាគ្រឿងកំចាត់បង់កិលេស ក៏តែងនិមន្ត ដោយចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈនឹងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ។

កិក្ខុនោះ បាននិយាយយ៉ាងនេះថា កុលបុត្រអ្នកមានសទ្ធា បានបុណ្យ ច្រើនព្រោះធម៌ ៣ មានចំពោះមុខ គឺ កុលបុត្រអ្នកមានសទ្ធា បានបុណ្យច្រើន ព្រោះមានសទ្ធាចំពោះមុខ ១ កុលបុត្រអ្នកមានសទ្ធា បានបុណ្យច្រើន ព្រោះមានទេយ្យធម៌ចំពោះមុខ ១ កុលបុត្រអ្នកមានសទ្ធា បានបុណ្យច្រើន ព្រោះពួកទក្ខិណេយ្យបុគ្គលមានចំពោះមុខ ១ (ឥទ្ធ្យា) សទ្ធានេះ របស់អ្នកទាំងឲ្យក៏មានផង ទេយ្យធម៌ក៏មានផង ទាំងអាត្មាក៏ជាអ្នកទទួលស្រាប់ បើអាត្មាមិនទទួលទេ អ្នកទាំងឲ្យនឹងសាបសូន្យ ចាកបុណ្យយ៉ាងនេះ មិនខាន អាត្មាមិនមានសេចក្តីត្រូវការ ដោយទេយ្យធម៌នេះទេ ប៉ុន្តែអាត្មាទទួលដើម្បីអនុគ្រោះ ដល់អ្នកទាំងឲ្យប៉ុណ្ណោះ (កិក្ខុ) អាស្រ័យដំណើរនោះ ក៏ទទួលចីវរយ៉ាងច្រើនផង ទទួលបិណ្ឌបាតយ៉ាងច្រើនផង ទទួលសេនាសនៈយ៉ាងច្រើនផង ទទួលគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ យ៉ាងច្រើនផង ។ អាការធ្វើមុខស្រពោន ភាពនៃការធ្វើមុខស្រពោន ការកុហក អាការនៃកុហក ភាពនៃកុហក មានសភាពយ៉ាងនេះ ឯណា នេះលោកហៅថា កុហនវត្ថុ ប៉ែកខាងការសេពបច្ច័យ ។

កតមំ នវិយោបថសង្ខាតំ តុមាឧវត្តុ ។ នវេតក-
ង្គោ ចាបិង្គោ នវង្គោបកតោ សម្ភាវនាធិប្បាយោ ឯវំ
មំ ជនោ សម្ភាវេស្សតីតិ តមហំ សណ្ហាបេតំ ហាំ
សណ្ហាបេតំ ឯសុទ្ធំ សណ្ហាបេតំ សេយ្យំ សណ្ហាបេតំ
បណាឯាយ កច្ឆតំ បណាឯាយ តិដ្ឋតំ បណាឯាយ
ឯសីទតំ បណាឯាយ សេយ្យំ កាបេត្វតំ សមា-
ហាតោ វិយ កច្ឆតំ សមាហាតោ វិយ តិដ្ឋតំ
សមាហាតោ វិយ ឯសីទតំ សមាហាតោ វិយ
សេយ្យំ កាបេត្វតំ អាចាថកផ្សាយីវ ហោតំ ។ យា
ឯវរូបា នវិយោបថសុ អាឋបនា ឋបនា សណ្ឋ-
បនា ភាតុដីតា ភាតុដីយំ តុមាឧ តុមាយនា
តុមាយិតត្តំ នំ នវិយោបថសង្ខាតំ តុមាឧវត្តុ ។

កុហនវត្ថុ ប៉ែកខាងឥរិយាបថ តើដូចម្តេច ។ កិកូ ខុះកង់សាសនា
នេះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាលាមក ត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាគ្របសង្កត់ មាន
បំណងនូវការសរសើរថា អ្នកផងនឹងសរសើរអញយ៉ាងនេះ ក៏រៀបចំ
ដំណើរ រៀបចំដំហរ រៀបចំបង្គុយ រៀបចំដំណេក រៀបរឹតដើរ
រៀបរឹតឈរ រៀបរឹតអង្គុយ រៀបរឹតសម្រេចការដេក ដើរដូចជា
មានចិត្តតម្កល់មាំ ឈរដូចជាមានចិត្តតម្កល់មាំ អង្គុយដូចជាមានចិត្ត
តម្កល់មាំ សម្រេចការដេកដូចជាមានចិត្តតម្កល់មាំ ហាក់ដូចជាចូល
ឈានកង់ទីចំពោះមុខ (នៃអ្នកផង) ។ ការតាំងកង់ខាងដើម ការតាំង
ខុក ការរៀបចំឥរិយាបថ អាការធ្វើមុខស្រពោន ភាពនៃការធ្វើមុខ
ស្រពោន ការកុហក អាការនៃកុហក ភាពនៃកុហក មាន
សភាពយ៉ាងនេះ ឯណា នេះហៅថា កុហនវត្ថុ ប៉ែកខាងឥរិយាបថ ។

กตมํ สามญฺญผลสงฺคาหกํ สุตฺตนฺตาทิ ฯ
ตตฺถ กตโม จ ปิณฺโฑ ตฺวสฺส ปกาสิโต สมฺภาวนาธิ-
ปฺปายาทิ ฯ ยสฺมา ปน ตถา สมฺภาวิตสฺส อริย-
ธมฺมสฺสาสฺส ภาชนํ ภาสติ ยาว ฯ ยสฺมา ปน ตีหิ
ภาเวหิ สมณา มหาสกฺกาตา ภณาตา ฯ
ยาว ฯ ยสฺมา ปน ปตฺตา ภาเวหิ โลหปาสาทา ภาเวหิ
ธมฺมกรกา ภาเวหิ ปริสฺสาวนา ภาเวหิ สุวณฺณกา
ภาเวหิ จุตาหา ภาเวหิ กายพนฺธนา ภาเวหิ
อาโยคพนฺธนา ภาเวหิ สมณา มหาส-
กฺกาตา ภณาตา ฯ ยสฺส ฯ ยสฺมา จ ปพฺพาโย
สมณา มหาสกฺกาตา ภณาตา ฯ ยสฺส
ฯ อาจริโย สมาทปกา สมาทาจริ-
ยกา มิตฺตา สนฺทิฏฺฐา สมฺภตฺตา สหายา สม-
ณา มหาสกฺกาตา ภณาตา ฯ ยาว ฯ ปริหาร
สตา สมณา มหาสกฺกาตา ภณาตา ฯ

កុហនវត្ថុ ប៉ែកខាងការឲ្យបៃ តើដូចម្តេច ។ កិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាលាមក ត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាគ្របសង្កត់ មានបំណងនូវការសរសើរថា អ្នកផងនឹងសរសើរអញយ៉ាងនេះ ក៏ពោលវាចាផ្គើនទៅរកអរិយធម៌ គឺពោលថា សមណៈណា ទ្រទ្រង់ចីវរមានសភាពយ៉ាងនេះ សមណៈនោះ មានសក្តិធំ ។ ពោលថា សមណៈណា ទ្រទ្រង់បាត្រ ទ្រទ្រង់ផ្តិលលោហៈ ទ្រទ្រង់ធម្មករក ទ្រទ្រង់សំពត់តម្រងទឹក ទ្រទ្រង់កូនសោ ទ្រទ្រង់ស្បែកដើង ទ្រទ្រង់វត្តពន្ធន៍ចង្កេះ ទ្រទ្រង់សំពត់អាយោគពន្ធន៍ មានសភាពយ៉ាងនេះ ។ សមណៈនោះមានសក្តិធំ ។ ពោលថា ឧបដ្ឋាយ៍នៃសមណៈណា មានសភាពយ៉ាងនេះ សមណៈនោះមានសក្តិធំ ។ ពោលថា សមណៈណា មានអាចារ្យមានពួកកិក្ខុដែលមានឧបដ្ឋាយ៍ស្មើគ្នា មានពួកកិក្ខុដែលមានអាចារ្យស្មើគ្នា មានមិត្ត មានមិត្តស្លាក់ស្មើ មានមិត្តសឹប់សួន មានសំឡាញ់ មានសភាពយ៉ាងនេះ។ សមណៈនោះ មានសក្តិធំ ។ ពោលថា សមណៈណា នៅកន្លែងវិហារ មានសភាពយ៉ាងនេះ សមណៈនោះមានសក្តិធំ ។

เยหิ ฝาสูเรฯ อฏฺฐายเกหิ วสิตพฺพนฺติ(๑) ปาฐเสสฯ
วสิตพฺพนฺติ กุหายิ วสิตพฺพนฺติ(๒) กุหึ วสิตพฺพนฺติ
กุหาสุ วสิตพฺพนฺติ อนฺโต วสิตพฺพนฺติ พหิทฺธา วสิตพฺพนฺติ
อุทฺธนฺโต วสิตพฺพนฺติ อุปฏฺฐานสาลายิ วสิตพฺพนฺติ มณฺฑเป
วสิตพฺพนฺติ รุกฺขมูเล วสิตพฺพนฺติ เสา สมณาน มเหสกฺขาน
ปณีตาฯ อถวา เกราฏิกาเกราฏิเก ภากุฏิกภากุฏิเก
กุหกุเห ลปลเป มุขสมฺภาวิเต อยิ สมณาน ปาสาทิกาย
สณฺฐานาย วิหารสมาปตฺติยา ลาภีนิ ตาทิสิ ปกติยา
ภูตปุพฺพา อิมสฺมา ปเทสา ปุพฺเพ ปฐมตรสมฺปตฺติยา
ปณีตตรา ปณีตตมา ฯ ยา ฝาสูตา ภากุฏิกา ภากุฏิ-
กิ กุหนา กุหายนา กุหายิตตฺตนฺติ ปาฐเสสฯ สาม-
ญฺญผลสุตฺตนฺเต กุหนาวตฺถุ ฯ

---

๑ ม. ปฐมปาราชิเก ปาจิตฺติยกณฺฑวณฺณนายิ วิสุทฺธิมคฺเค ปฐมฌานนิทฺเทเส ปถวีกสิณนิทฺเทสวณฺณนายิ ฯ ๒ ม. ปฐมปาราชิเก ปาจิตฺติยกณฺฑวณฺณนายิ วิสุทฺธิมคฺเค ปฐมฌานนิทฺเทเส ปถวีกสิณนิทฺเทสวณฺณนายิ ฯ

ពោលថា សមណៈណា នៅកន្លែងអព្ភោកាស (បង្ហិ) នៅក្នុងប្រាសាទ
មានកំពូល នៅកន្លែងគុហា នៅកន្លែងខួម នៅក្នុងផ្ទះកំពូល នៅក្នុងប៉ម
នៅកន្លែងពេងមួល នៅក្នុងថែវ នៅក្នុងឧបដ្ឋានសាលា នៅក្នុងមណ្ឌប
(ចាំ) នៅក្បែរគល់ឈើ មានសភាពយ៉ាងនេះ ។ សមណៈនោះ
មានសក្តិធំ ។ ម្យ៉ាងទៀត ភិក្ខុជាអ្នកស្រគត់ស្រគំពេក មានមុខស្រពាប់
ស្រពោនពេក ជាអ្នកកុហកពេក ជាអ្នកប្លែកយពេក ដែលត្រូវគេ
សរសើរ ដោយអំណាចមាត់ (របស់ខ្លួន) ថា សមណៈនេះ ជាអ្នក
ចូលនូវវិហារសមាបត្តិទាំងនេះ ជាគុណដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ មានសភាពយ៉ាង
នេះ តែងពោលពាក្យប្រកាសដូច្នោះ ជាពាក្យជ្រុលជ្រៅ លំបាកយល់
ដ៏ល្អិត កំបិតកំបុំង ជាវាចាប្រកបដោយលោកុត្តរធម៌ នឹងសុញ្ញត-
និព្វាន ។ អាការធ្វើមុខស្រពោន ភាពនៃការធ្វើមុខស្រពោន ការ
កុហក អាការនៃកុហក ភាពនៃកុហក មានសភាពយ៉ាងនេះ ឯណា
នេះហៅថា កុហនវត្ថុ ប៉ែកខាងការខ្ជឹប ។

ตสฺส ปเญฺหสมุฏฺฐสฺส ฯเปฯ ตีณิ กุสลานิ-
วฏฺฏนิ ปหีนานิ สมุจฺฉินฺนานิ ปฏิปสฺสทฺธานิ ปฏิปฺปสฺส-
ทฺธานิ อภพฺพุปฺปตฺติกานิ ญาณคฺคินา ทฑฺฒานิ ตสฺมา
เสา ปเญฺหสมุฏฺโฐ นิกฺกิเลโส ฯ นิปฺปริยาเสาติ
ปริยาสา วุจฺจติ ตณฺหา เยา ภเวา สาภเวา ฯเปฯ
อภิชฺฌา เลาเภา อกุสลมูลํ ฯ สา ปริยาสา
ตณฺหา ตสฺส ปเญฺหสมุฏฺฐสฺส ปหีนา อุจฺฉินฺนมู-
ลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺคตา อายตึอนุปฺปาท-
ธมฺมา ตสฺมา เสา ปเญฺหสมุฏฺโฐ นิปฺปริยาเสาติ
นิเกฺลสลุเจา นิกฺกิเลโส นิปฺปริยาเสา ฯ

កុហនវត្ថុទាំង ๓ នេះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ គ្របសង្កត់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថាអ្នកមិនកុហក ។ ពាក្យថា អ្នកមិនមានការស្រែកឃ្វាន សេចក្តីថា តណ្ហាលោកហៅថា ការស្រែកឃ្វាន បានដល់តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ អកិដ្ឋា លោកៈ អកុសលមូល ។ តណ្ហាគឺការស្រែកឃ្វាននោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ បានលះបង់ គាស់ឫសគល់ ធ្វើឲ្យសល់តែទីនៅដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន ឲ្យជាធម្មិលែងកើតតទៅទៀត ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថាអ្នកមិនមានការស្រែកឃ្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលអ្នកមិនលោភ អ្នកមិនកុហក អ្នកមិនមានការស្រែកឃ្វាន ។

[๓๑๔] ឯវម្មេ សុតំ ឯកន្តសមវោហោតំ ច-
ក្ខាតិ យោ មក្ខោ មក្ខាយនា មក្ខាយិតត្តំ ឯដ្ឋ-
រិយំ ឯដ្ឋរិយកម្មំ ។ កសាវាតិ រាគោ កសាវោ
ទោសោ កសាវោ មោហោ កសាវោ កោធោ
ឧបនាហោ មក្ខោ បឡាសោ ។បេ។ សព្ពាកុស-
លាភិសង្ខារា កសាវា ។ មោហោតិ ទុក្ខេ អញ្ញា-
ណំ ទុក្ខសមុទយេ អញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធេ អញ្ញាណំ
ទុក្ខនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ អញ្ញាណំ បុព្វន្តេ
អញ្ញាណំ អបរន្តេ អញ្ញាណំ បុព្វន្តាបរន្តេ អញ្ញាណំ
ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ អញ្ញាណំ
យំ ឯវរូបំ អញ្ញាណំ អទស្សនំ អនភិសមយោ អន-
នុពោធោ សម្ពោធោ អប្បដិវេធោ អសង្កាហនា អប-
រិយោគាហនា អសមបេក្ខនា អបច្চវេក្ខនា អបច្চក្ខ-
កម្មំ ទុម្មេជ្ឈំ ពាលិយំ អសម្បជញ្ញំ មោហោ សម្មោហោ

(๓๑๔) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកមិនមានការលុបគុណគេ មានទឹកចិត្តនឹងមោហៈកំចាត់ចេញហើយ ត្រង់ពាក្យថា ការលុបគុណ បានខាងការបំបាត់គុណ អាការៈនៃការលុបគុណ ភាពនៃការលុបគុណ សេចក្តីច្រណែន កម្មគឺសេចក្តីច្រណែន ។ ពាក្យថា ទឹកចិត្ត សំដៅយកពាគៈឈ្មោះថាទឹកចិត្ត ទោសៈ ឈ្មោះថាទឹកចិត្ត មោហៈ ឈ្មោះថាទឹកចិត្ត កោធៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ។ បេ ។ អកុសលកិលេសទាំងអស់ឈ្មោះថាទឹកចិត្ត ។ ពាក្យថា មោហៈ បានដល់ការមិនដឹងក្នុងទុក្ខ ការមិនដឹងក្នុងទុក្ខសមុទ័យ ការមិនដឹងក្នុងទុក្ខនិរោធ ការមិនដឹងក្នុងទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទា ការមិនដឹងក្នុងចំណែកខាងមុន ការមិនដឹងក្នុងចំណែកខាងក្រោយ ការមិនដឹងក្នុងចំណែកខាងមុននឹងចំណែកខាងក្រោយ ការមិនដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលអាស្រ័យគ្នាកើតឡើង ព្រោះធម៌នេះជាបច្ច័យ គឺ ដែលជា ការមិនដឹង ការមិនឃើញ ការមិនយល់ច្បាស់ ការមិនត្រាស់ដឹងតាម ការមិនត្រាស់ដឹងព្រម ការមិនចាក់ធ្លុះ ការមិនកាន់យក (ដោយសាមញ្ញលក្ខណៈ) ការមិនចុះកាន់ (សាមញ្ញលក្ខណៈ) ការមិនសំឡឹងស្មើ ការមិនពិចារណា អំពើមិនជាក់ច្បាស់ សន្ធានចិត្តអាក្រក់ ភាពជាបុគ្គលល្ងង់ ការមិនដឹងខ្លួន ការវង្វេង ការវង្វេងសព្វ

อาวิญฺชาเยว อาวิญฺชายเตว อาวิญฺชนฺตเยว อาวิญฺชปริยุฏฺฐานนฺติ อาวิญฺชาภาวนฺติ(๑) อาวิญฺชาลงฺกิเรเยว อกุสลเมวาติ ฯ ตสฺส ปเนตฺถ ปหีนตฺตา ปหีนาติ อาคมนียตฺตา อาคามิโน จ เอเตสนฺติ เอเต จ วฏฺฏา(๒) อนิวตฺตา ปหีนา สมุจฺฉินฺนา วูปสนฺตา ปฏิปสฺสทฺธา อภพฺพุปฺปตฺติกา ญาณคฺคินา ทฑฺฒา ตสฺมา เสา ปเนตฺถ ปหีนาติ อนาคมนียตฺตา อนิวตฺตาเอเตสนฺติ ฯ

(๓๑๕) อิทานิสฺส สพฺพโลกโต อสฺสาทาทิ อาสา วุจฺจติ ตณฺหา ยาว ภวา สาภวา ฯเปฯ อภิญฺญา โลกา อกุสลเมวาติ ฯ สพฺพโลกเตติ สพฺพอปายโลกา สพฺพมนุสฺสโลกา สพฺพเทวโลกา สพฺพขนฺธโลกา สพฺพธาตุโลกา สพฺพายตนโลกา ฯ อิทานิสฺส สพฺพโลกา อวิสฺสาเตติ สพฺพโลกา อิทานิสฺส อวิสฺสา อนิสฺสาเตติ อิทานิสฺส สพฺพโลกา อวิสฺสา ฯ อิเต จเร ๑๒.วิสาขาสุตฺตวณฺณนา ฯ

๑ ม. อยิ ฌาเย ฌาเย ฌตฺเต ฯ ๒ ม.วิสฺสา สวิสฺสา ฯ

อนฺธกีอวิชฺชา โยคะคือวิชชา อนุสัยคืออวิชชา กิเลสชาเครื่องประกอบสัตว์ จิตคืออวิชชา ปณาหาคืออวิชชา สนฺธิคืออวิชชา โมหะ อกุศลมูล มีสภาพเช่นนี้ ๆ การลบคุณ ความตัดรอน ซึ่งโมหะ ท่านผู้ปราศจากราคะนั้น ได้ขาดแล้ว ตัดขาดแล้ว ทำให้สงบ ตัดขาดแล้ว ทำไม่ให้เกิดขึ้นอีกได้ ชื่อว่าไม่ประกอบ ด้วยเหตุนั้น ท่านผู้ปราศจากราคะนั้น ชื่อว่าไม่มีการลบคุณ มีความตัดรอนซึ่งโมหะขาดแล้ว ๆ

(๓๑๕) *พากย์ว่า ไม่มีความสงสัยว่า ในโลกธาตุมูล ความว่า ตัณหา ท่านเรียกว่า ความสงสัย ว่า ได้ยินว่า ๆ ฯลฯ ๆ อกิญจนะ โลกะ อกุศลมูล ๆ พากย์ว่า ในโลกธาตุมูล คือ ในอบายโลกธาตุมูล มนุษยโลกธาตุมูล เทวโลกธาตุมูล ขันธโลกธาตุมูล ธาตุโลกธาตุมูล อายตนโลกธาตุมูล ๆ พากย์ว่า ไม่มีความสงสัยในโลกธาตุมูล ได้ความว่า ความสงสัย ว่า ได้ยินว่า ไม่มีตัณหา ไม่มีความสงสัย ในโลกธาตุมูล เหตุนั้น (ท่านจึงกล่าวว่า) ไม่มีความสงสัยในโลกธาตุมูล ๆ คำนี้เป็นชื่อของพระโสดาบัน ดังกุยยมาส ๆ*

តោជាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

ឯល្លោលុចោ ឯណ្ឌុមោ ឯបវិចាសោ

ឯម្ពដ្ឋោ ឯទ្វន្តកសារមោមោ

ឯកសាសោ សព្ពលោកេ អវិត្វា

ឋិតោ ឥមេ ទក្ខិណាណាកប្បាតិ ។

(๓๑๖) ចាបំ សហាយំ បរិវជ្ជយេថ

អនត្ថទស្សឺ វិសមេ និវិដ្ឋំ

សយំ ន សេវេ បសុតំ បមត្តំ

ឋិតោ ឥមេ ទក្ខិណាណាកប្បា ។

(๓๑๗) ចាបំ សហាយំ បរិវជ្ជយេថាតិ ចាប-
សហាយោ វុច្ចតិ យោ សោ សហាយោ ឧសារត្ត-
កាយ មិច្ឆាទិដ្ឋិយា សមន្នាគតោ ឥត្ថំ ឥត្ថិំ ឥត្ថិ
យំដ្ឋំ ឥត្ថិ ហុតំ ឥត្ថិ សុកតទុក្កដានំ ផលំ
វិចាតោ ឥត្ថិ អយំ លោកោ ឥត្ថិ បរោ លោកោ
ឥត្ថិ មាតា ឥត្ថិ បិតា ឥត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា ឥត្ថិ

ព្រោះហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

បុគ្គលអកមិនលោក អកមិនកុហក អកមិនមានការស្រែកឃ្លាន អកមិនមានការលុបគុណគេ មានទឹកចិត្តនឹងមោហៈកំចាត់បេញ្ជាហើយ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាកង លោកទាំងមូល គប្បីប្រព្រឹត្តអាត់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣១៦) បុគ្គល គួរបៀសវាង នូវសំឡាញ់អាក្រក់ អក យើញនូវអំពើមិនមានប្រយោជន៍ អកតាំងនៅកងអំពើមិនស្មើ មិនគួរសេពគប់នូវបុគ្គលអកខ្វល់ខ្វាយ អកធ្វេសប្រហែស ដោយខ្លួនឯង គប្បីប្រព្រឹត្តអាត់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣១៧) ពាក្យថា បុគ្គលគួរបៀសវាង នូវសំឡាញ់អាក្រក់ សេចក្តីថា ដែលហៅថា សំឡាញ់អាក្រក់ បានដល់សំឡាញ់ដែលប្រកបដោយមិច្ឆាទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ១០ យ៉ាងថា ទានដែលគេឲ្យមិនមានផល បូជាធំមិនមានផល បូជាតូចមិនមានផល ផលវិបាកនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើល្អធ្វើអាក្រក់ មិនមាន លោកនេះមិនមាន លោកដទៃមិនមាន មាតាមិនមានគុណ បិតាមិនមានគុណ ពួកសត្វជាឧបបាតិកៈមិនមាន

โลเกติ สมณาพฺราหฺมณา สมฺมตฺตา สมฺภตฺตา สมฺภาวิตา-
ตฺตา เย ตมญฺญุ โลเกติ ปรญฺญุ โลเกติ สงฺขิ อ-
ภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺตีติ อยิ ตาปสภาเวโก ฯ
ตาปิ สหายิ ปริวชฺเชยฺยาติ ตาปิ สหายิ
ปริวชฺเชยฺย ปริวชฺเชยฺยาติ ตาปิ สหายิ
ปริวชฺเชยฺย ฯ

(๓๑๘) อนตฺถสญฺหิ ตาสเมติ นิทฺทิฏฺเ อนตฺถ-
สญฺหิ วุตฺตนิ เย เต สหายา ธสาตฺถกาย
ปฏิปนฺนิทฺธิยา สมฺปฏิปนฺนกาเต ตนฺติ นิทฺทิ ตนฺติ ยิทฺทิ
ฯ เป ฯ เย เม ภญฺญุ โลเกติ ปรญฺญุ โลเกติ สงฺขิ
อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺตีติ อยิ อนตฺถสญฺหิ ฯ

ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ក្នុងលោក ដែលប្រព្រឹត្តត្រឹមត្រូវ ប្រតិបត្តិត្រឹមត្រូវ បានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ដោយប្រាជ្ញាយ៉ាងឯង ចំពោះខ្លួន ហើយប្រកាសនូវលោកនេះ នឹងលោកខាងមុខ មិនមាន សំឡាញ់បែបនេះ ឈ្មោះថាសំឡាញ់អាក្រក់ ។ ពាក្យថា បុគ្គលគួរចៀសវាង នូវសំឡាញ់អាក្រក់ បានសេចក្តីថា បុគ្គលគួរចៀសវាង គួរវៀរលែង គួរគេចវាង នូវសំឡាញ់អាក្រក់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលគួរចៀសវាងនូវសំឡាញ់អាក្រក់ ។

(๓๑๘) ពាក្យថា អ្នកឃើញនូវអំពើមិនមានប្រយោជន៍ អ្នកតាំងនៅក្នុងអំពើមិនស្មើ សេចក្តីថា ដែលហៅថា អ្នកឃើញនូវអំពើមិនមានប្រយោជន៍ បានខាងសំឡាញ់ ដែលប្រកបដោយមិច្ឆាទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ๑๐ យ៉ាងថា ទានដែរទេគេឲ្យ មិនមានផល បូជាធំ មិនមានផល ។ បេ ។ ដែលបានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ដោយប្រាជ្ញាយ៉ាងឯង ចំពោះខ្លួន ហើយប្រកាសនូវលោកនេះ នឹងលោកខាងមុខ មិនមាន សំឡាញ់បែបនេះ ឈ្មោះថា សំឡាញ់អ្នកឃើញ នូវអំពើមិនមានប្រយោជន៍ ។

វិសមេ និរដ្ឋន្តិ វិសមេ ភាយកម្មេ និរដ្ឋំ វិសមេ
វជ្ជកម្មេ និរដ្ឋំ វិសមេ មនោកម្មេ និរដ្ឋំ វិសមេ
ចាណាតិចារេ និរដ្ឋំ វិសមេ អទិន្នាទានេ និរដ្ឋំ វិស-
មេ កាមេសុមិច្ឆាចារេ និរដ្ឋំ វិសមេ មុសាវាទេ
និរដ្ឋំ វិសមាយ បិសុណាយ វាចាយ និរដ្ឋំ វិសមា-
យ ផរុសាយ វាចាយ និរដ្ឋំ វិសមេ សម្ផប្បលាបេ
និរដ្ឋំ វិសមាយ អភិជ្ឈាយ និរដ្ឋំ វិសមេ ព្យាបាទេ
និរដ្ឋំ វិសមាយ មិច្ឆាទិដ្ឋិយា និរដ្ឋំ វិសមេសុ សង្ខា-
រេសុ និរដ្ឋំ វិសមេសុ បញ្ចសុ កាមគុណេសុ និរដ្ឋំ
សត្តំ អល្លីនំ ឧបគតំ អជ្ឈាសិតំ អជិម្ហត្តដ្ឋំ អនត្ត-
និស្មឹ វិសមេ និរដ្ឋំ ។

ពាក្យថា អ្នកតាំងនៅកង់អំពើមិនស្មើ សេចក្តីថា អ្នកតាំងនៅកង់កាយកម្ម
មិនស្មើ តាំងនៅកង់វចីកម្មមិនស្មើ តាំងនៅកង់មនោកម្មមិនស្មើ គឺថា តាំង
នៅកង់កម្មមិនស្មើ គឺបាណាតិបាត តាំងនៅកង់កម្មមិនស្មើគឺអទិន្នាទាន
តាំងនៅកង់កម្មមិនស្មើ គឺកាមេសុមិច្ឆាចារ តាំងនៅកង់កម្មមិនស្មើ គឺមុសា-
វាទ តាំងនៅកង់កម្មមិនស្មើ គឺបិសុណវាចា តាំងនៅកង់កម្មមិនស្មើ
គឺផរុសវាចា តាំងនៅកង់កម្មមិនស្មើ គឺសម្ផប្បលាបៈ តាំងនៅកង់កម្មមិន
ស្មើ គឺអភិជ្ឈា តាំងនៅកង់កម្មមិនស្មើ គឺព្យាបាទ តាំងនៅកង់កម្មមិនស្មើ
គឺមិច្ឆាទិដ្ឋិ តាំងនៅកង់កម្មតាំងក្បាយមិនស្មើ គឺសង្ខារ តាំងនៅ ជាប់
ជាប់ស្អិត ចូលទៅជល់ស៊ប់ លិចចុះ ចុះចិត្តស៊ប់ កង់កម្មមិនស្មើ គឺ
កាមគុណ ៥ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) អ្នកឃើញ នូវអំពើមិន
មានប្រយោជន៍ អ្នកតាំងនៅកង់អំពើមិនស្មើ ។

[๓๑๙] สเยถ จ เสวถ ปนฺตานิ ปมตฺตพนฺธุ ปนฺ-
ตานิ เยภิ กามเย ฌสติ กเรสติ ปริเยสติ
ตณฺหาโย ตพฺพหุลา ตพฺภารุกา ตนฺนินฺนา ตปฺปาเณา
ตปฺปภาเร ตทธิมุตฺตา ตทาธิปเตยฺยา เสยฺยถิ
กามปฺปสุตา ฯ เยภิ ตณฺหาสเน ภเว ปริ-
เยสติ เยภิ ตณฺหาสเน ภเว ปฏิลภติ
เยภิ ตณฺหาสเน ภเว ปริกปฺปติ สเทฺท กเทฺว
รเส ผොฏฺฐเพฺว ปริกปฺปติ ตณฺหาโย ตพฺพหุลา
ตพฺภารุกา ตนฺนินฺนา ตปฺปาเณา ตปฺปภาเร ตทธิ-
มุตฺตา ตทาธิปเตยฺยา เสยฺยถิ กามปฺปสุตา ฯ

[៣១៩] អធិប្បាយពាក្យថា មិនគួរសេពគប់ នូវបុគ្គលអកូវល់ខ្វាយ អ្នកធ្វេសប្រហែស ដោយខ្លួនឯង ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលអកូវល់ខ្វាយ សេចក្តីថា បុគ្គលណា ជើរវែក ស្វែងរក ស្ទុះស្វែងរក នូវកាមទាំងឡាយ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តកាមនោះ ប្រើនដោយកាមនោះ ជួនកំណែកាមនោះ ខ្ទេរខ្ទៅរកកាមនោះ ខ្ទោរខ្ទៅរកកាមនោះ ឈមខ្ទៅរកកាមនោះ ចុះចិត្តស៊ប់ក្នុងកាមនោះ យកកាមនោះជាអធិបតី បុគ្គលនោះឯង ឈ្មោះថាអ្នកអកូវល់ខ្វាយក្នុងកាម ។ បុគ្គលណាស្ទុះស្វែងរកបូទាំងឡាយ ដោយអំណាចតណ្ហាក្តី បុគ្គលណា ចាន់បូទាំងឡាយ ដោយអំណាចតណ្ហាក្តី បុគ្គលណា ប្រើប្រាស់បូទាំងឡាយ ដោយអំណាចតណ្ហាក្តី ប្រើប្រាស់សម្លេង ក្លិន រស ន័ងផោដ្ឋព្វៈ ដោយអំណាចតណ្ហាក្តី ជាអ្នកប្រព្រឹត្តអារម្មណ៍នោះ ប្រើនដោយអារម្មណ៍នោះ ជួនកំណែអារម្មណ៍នោះ ខ្ទេរខ្ទៅរកអារម្មណ៍នោះ ខ្ទោរខ្ទៅរកអារម្មណ៍នោះ ឈមខ្ទៅរកអារម្មណ៍នោះ ចុះចិត្តស៊ប់ក្នុងអារម្មណ៍នោះ យកអារម្មណ៍នោះជាអធិបតី បុគ្គលនោះឯង ក៏ឈ្មោះថាអ្នកអកូវល់ខ្វាយក្នុងកាមដែរ ។

បមត្តន្តិ បរភាគោ វត្តព្ពោ ។ កាយទុច្ចរិតេ ឋ វចី-
ទុច្ចរិតេ ឋ មនោទុច្ចរិតេ ឋ បញ្ចសុ ឋ កាមគុ-
ណេសុ ចិត្តសន្និ ភេសជ្ជត្តេ ភេសជ្ជត្តាទុប្បដាទំ
ករុសលានំ ឋ ឆន្នំ ការណាយ អសក្កច្ចកិរិយតា
អសាតច្ចកិរិយតា អនដ្ឋិតកិរិយតា ឱលីនវុត្តិតា
និក្ខិត្តច្ឆន្ទតា និក្ខិត្តធុរតា អនាសេវនា អភាវនា
អពហុលីកម្មំ អនធិដ្ឋានំ អនទ្ធយោគោ យោ ឯវ-
រូបោ បមាទោ បមជ្ជនា បមជ្ជិតត្តំ អយំ វុច្ចតិ បមា-
ទោ ។ សយំ ឆ សេវេ បសុតំ បមត្តន្តិ បសុតញ្ច
ឆ សេវេយ្យ បមត្តញ្ច ឆ សេវេយ្យ ឆ និសេវេយ្យ
ឆ សំសេវេយ្យ ឆ បដិសេវេយ្យ ឆ អាចរេយ្យ ឆ
សមាចរេយ្យ ឆ សមាទាយ វត្តេយ្យាតិ សយំ ឆ
សេវេ បសុតំ បមត្តំ ។ ឯសោ ចរេ ខត្តិយសាណ-
ករេឡ្ហ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

ពាក្យថា អ្នកធ្វេសប្រហែស គឺសេចក្តីធ្វេសប្រហែស ខ្ជិលច្រអូសដូចតទៅនេះ ។ ការបណ្តាយចិត្ត ការផ្តល់កម្លាំងដល់ការបណ្តាយចិត្ត កង់កាយទុច្ចរិតក្តី កង់វចីទុច្ចរិតក្តី កង់មនោទុច្ចរិតក្តី កង់កាមគុណ ទាំង ៥ ក្តី ពុំនោះសោត ការមិនធ្វើដោយផ្ទាត់ផ្ទង់ ការមិនធ្វើរឿយៗ ការមិនធ្វើឲ្យបរិតថេរ កិរិយាប្រព្រឹត្តិរួញរា ការដាក់សេចក្តីប្រាថ្នា ការដាក់ធុរៈ ការមិនសេពគប់ ការមិនចម្រើន ការមិនធ្វើឲ្យច្រើន ការមិនអធិដ្ឋាន ការមិនប្រកបរឿយៗ កង់ការចម្រើនទូវធម៌ទាំងឡាយជាកុសល សេចក្តីប្រហែស សេចក្តីធ្វេសប្រហែស ភាពនៃសេចក្តីធ្វេសប្រហែស មានសភាពយ៉ាងនេះឯណា នេះលោកហៅថា សេចក្តីធ្វេសប្រហែស ។ ពាក្យថា មិនគួរសេពគប់ នូវបុគ្គលអកខ្វល់ខ្វាយ អ្នកធ្វេសប្រហែសដោយខ្លួនឯង បានសេចក្តីថា មិនគួរសេព នូវបុគ្គលអកខ្វល់ខ្វាយផង មិនគួរសេព មិនគួរគប់រក មិនគួរចាប់រក មិនគួរចាប់អាន មិនគួរប្រព្រឹត្តអើពើ មិនគួរប្រព្រឹត្តរួម មិនគួរប្រព្រឹត្តសមាទាន នូវបុគ្គលអកធ្វេសប្រហែសផង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនគួរសេពគប់ នូវបុគ្គលអកខ្វល់ខ្វាយ អ្នកធ្វេសប្រហែស ដោយខ្លួនឯង ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

ចាបំ សមាយំ បវិវជ្ជយេ ជ

អនត្ថទស្សឺ វិសមេ ឆិវិដ្ឋិ

សយំ ឆ សេវេ បសុតំ បមត្តំ

ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(๓๒๐) ពហុស្សុតំ ធម្មធរំ កវេជ

មិត្តំ ឧឡារំ បដិភាណវន្តំ

អញ្ញាយ អត្ថានិ វិនេយ្យ កង្ខំ

ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(๓๒๑) ពហុស្សុតំ ធម្មធរំ កវេជាតិ ពហុ-
ស្សុតន្តិ ពហុស្សុតោ សុតធរោ សុតសន្និចយោ
យេ តេ ធម្មា អាទិកល្យាណា មជ្ឈេកល្យាណា
បរិយោសានកល្យាណា សាត្ថា សព្យញ្ជនា កេវ-
លបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ អភិវទន្តិ តថារូ-
បស្ស ធម្មា ពហុស្សុតា ហោន្តិ ធតា វចសា
បរិចិតា មនសានុបេក្ខិតា និដ្ឋិយា សុប្បដិវិទ្ធា ។

បុគ្គលគួរចៀសវាង នូវសំឡាញ់អាក្រក់ អ្នកឃើញនូវអំពើមិនមានប្រយោជន៍ អ្នកតាំងនៅក្នុងអំពើមិនស្មើ មិនគួរសេពគប់ នូវបុគ្គលអកុសល់ខ្ជាយ អ្នកឆ្លៀសប្រហែស ដោយខ្លួនឯង គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๓๒๐) បុគ្គលគួរគប់រកជនជាពហុស្សូត្រ អ្នកទ្រទ្រង់ធម៌ ជាមិត្តដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ មានបដិភាណ បុគ្គលបានដឹងច្បាស់នូវប្រយោជន៍ទាំងឡាយហើយ គួរកំចាត់ នូវសេចក្តីសង្ស័យ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๓๒๑) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលគួរគប់រកជន ជាពហុស្សូត្រ អ្នកទ្រទ្រង់ធម៌ ត្រង់ពាក្យថា ជនជាពហុស្សូត្រ គឺ ជនអ្នកចេះដឹងច្រើន អ្នកចងចាំនូវសូត្រ សន្សំទុកនូវសូត្រ គឺថា ធម៌ទាំងឡាយណា មានលំអបទដើម លំអបទកណ្តាល លំអបទចុង ព្រមទាំងអត្ថនឹងព្យញ្ជនៈ ប្រកាសនូវព្រហ្មចរិយៈ ដ៏បរិសុទ្ធ បរិបូណ៌ទាំងអស់ ធម៌ទាំងឡាយមានសភាពដូច្នោះ ជននោះបានស្តាប់ច្រើន បានទ្រទ្រង់ បានចាំស្ទាត់តាមាត់ បានពិនិត្យមើលដោយចិត្ត បានចាក់ធ្លុះប្រពៃដោយសេចក្តីយល់ ។

ธมฺมธาตุ ธมฺมา ชาเตน สุตฺตา เคยฺยา เวยฺยากรณา คาถา อุทานา อิติวุตฺตกา ชาตกา อพฺภูตธมฺมา เวทลฺลา ฯ พหุสฺสุตา ธมฺมธรา เอเตสนฺติ พหุสฺสุตธมฺมธรา มิตฺตา เอเตสนฺติ มิตฺตา สหายา สนฺทิฏฺฐา สมฺภตฺตา ปวตฺตาเรติ พหุสฺสุตา ธมฺมธรา เอเต ฯ

(๓๒๒) มิตฺตา ขนฺธา ปวตฺตาเรติ ขนฺธา เอเตสนฺติ มิตฺตา สีลเขน สมาธินา ปญฺญาย วิมุตฺติยา วิมุตฺติญาณทสฺสเนน ฯ ปวตฺตาเรติ ตเยา ปวตฺตาเรา ปวตฺตยิตฺวา ปวตฺตาเปตา ปวตฺตาเปตฺวา อนุกมปฺปวตฺตาเปตา ฯ

กตเมา ปวตฺตยิตฺวา ฯ สเขกฺขสฺส ขุทฺทกปฺปมาณสฺส ปวตฺตาปุณิ เอเตสนฺติ สุตฺตา เคยฺยา เวยฺยากรณา คาถา อุทานา อิติวุตฺตกา ชาตกา อพฺภูตธมฺมา เวทลฺลา ตสฺส ปวตฺตี นิสฺสาย ปวตฺตาติ อยเมา ปวตฺตยิตฺวา ฯ

ពាក្យថា អ្នកទ្រទ្រង់ធម៌ សេចក្តីថា អ្នកទ្រទ្រង់នូវធម៌ គឺសុត្តៈ គេយ្យៈ វេយ្យាករណៈ គាថា ឧទានៈ ឥតិវុត្តកៈ ជាតកៈ អព្ភូតធម្មៈ វេទល្លៈ ។ ពាក្យថា បុគ្គលគួរគប់រកជនជាពហុស្សូត អ្នកទ្រទ្រង់ធម៌ បានសេចក្តីថា បុគ្គលគួរគប់រក គួរសេព គួរចំរើន គួរចាប់អាន គួរសេពចំពោះ នូវមិត្តជាពហុស្សូតផង អ្នកទ្រទ្រង់ធម៌ផង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលគួរគប់រកជនជាពហុស្សូត អ្នកទ្រទ្រង់ធម៌ ។

(៣២) ពាក្យថា ជាមិត្តដ៏ឧឡារិស់ មានបដិភាណ អធិប្បាយថា ជនជាមិត្តដ៏ឧឡារិស់ ដោយសីល សមាធិ បញ្ញា វិមុត្តិ វិមុត្តិញាណទស្សនៈ ។ ពាក្យថា មានបដិភាណ គឺជនមានបដិភាណ ៣ ពួក គឺមានបដិភាណកើតបរិយត្តិ ១ មានបដិភាណកើតបដិបត្តិ ១ មានបដិភាណកើតអធិគមៈ ១ ។

ជនអ្នកមានបដិភាណកើតបរិយត្តិ តើដូចម្តេច ។ ជនខ្លះក្នុងសាសនានេះ បានរៀននូវពុទ្ធវចនៈ គឺសុត្តៈ គេយ្យៈ វេយ្យាករណៈ គាថា ឧទានៈ ឥតិវុត្តកៈ ជាតកៈ អព្ភូតធម្មៈ វេទល្លៈ (ពុទ្ធវចនៈនោះ) រមែងភ្ញឹកឡើងដល់ជននោះ ព្រោះអាស្រ័យបរិយត្តិ នេះឈ្មោះថាអ្នកមានបដិភាណកើតបរិយត្តិ ។

កតមោ បរិបុច្ឆាបដិភាណាភ ។ ឥធេកច្ចោ បរិបុច្ឆតោ ហោតិ អត្ថេ ច ញាយេ ច លក្ខណេ ច ការណេ ច ឋានាឋានេ ច តស្ស បរិបុច្ឆំ ឯសប្បាយ បដិភាតិ អយំ បរិបុច្ឆាបដិភាណាភ ។

កតមោ អធិគមប្បដិភាណាភ ។ ឥធេកច្ចស្ស អធិគតា ហោន្តិ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា ចត្តារោ សម្មប្បធានា ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា បញ្ចិន្ទ្រិយានិ បញ្ច ពលានិ សត្ត ពោជ្ឈង្គា អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ចត្តារោ អរិយមគ្គា ចត្តារិ សាមញ្ញផលានិ ចតស្សោ បដិសម្ភិទាយោ ឆឡភិញ្ញាយោ ។ តស្ស អត្ថោ ញាតោ ធម្មោ ញាតោ និរុត្តិ ញាតា ។ អត្ថេ ញាតេ អត្ថោ បដិភាតិ(๑) ធម្មេ ញាតេ ធម្មោ បដិភាតិ(๒) និរុត្តិយា ញាតាយ និរុត្តិ បដិភាតិ(๓) ។ ឥមេសុ តីសុ ញាណេសុ បដិភាណប្បដិសម្ភិទា ។

---

๑ ๒ ๓ ម. បដិភាយតិ ។

១ក្ខវិសោធនសុត្តវិភង្គ

ជនអ្នកមានបដិភាណ កង់បរិបុច្ឆា តើដូចម្តេច ។ ជនខ្លះក្នុង
សាសនានេះ ជាអ្នកសាកសួរកង់អត្ថ កង់ធម៌ដែលគួរដឹង ក្នុងលក្ខណៈ
ក្នុងហេតុ ក្នុងឋានៈនឹងអង្គនេះ (សភាវៈមានអត្ថជាដើម) រមែងក្តីច្បាស់
ដល់ជននោះ ព្រោះអាស្រ័យការសាកសួរ នេះ ឈ្មោះថាអ្នកមាន
បដិភាណកង់បរិបុច្ឆា ។

ជនអ្នកមានបដិភាណ កង់អធិគមៈ តើដូចម្តេច ។ ជនខ្លះក្នុង
សាសនានេះ បានត្រាស់ដឹងនូវសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិ-
បាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ មគ្គដ៏ប្រសើរ ប្រកប
ដោយអង្គ ៨ អរិយមគ្គ ៤ សាមញ្ញផល ៤ បដិសម្ភិទា ៤ អភិ-
ញ្ញា ៦ ។ បុគ្គលនោះ បានដឹងអត្ថ ដឹងធម៌ ដឹងនិរុត្តិ ។ កាលបើ
ដឹងអត្ថហើយ អត្ថ រមែងច្បាស់ច្រាកដ កាលបើដឹងធម៌ហើយ ធម៌
រមែងច្បាស់ច្រាកដ កាលបើដឹងនិរុត្តិហើយ និរុត្តិ រមែងច្បាស់ច្រាកដ ។
ការដឹងកង់បដិភាណ ៣ នេះ ឈ្មោះថាបដិភាណប្បដិសម្ភិទា ។

เสา ปเญฺหสมฺพุทฺธา ๙ อาย ปฏิภาณาปฏิสมฺภิ
ทาย ขุเปเตา สมุเปเตา อุปาคเตา สมุปาคเตา
อุปปเนฺนา สมุปปเนฺนา สมงฺคีภูเตา ตสฺมา ปเญฺห-
สมฺพุทฺธา ปฏิภาณาติ ฯ ยสฺส ปริยนฺโต นตฺถิ ปริ-
ปุณฺณา นตฺถิ อนวเสโส นตฺถิ กิตฺติ ตสฺส ปฏิภายิสฺส-
ตีติ ปิตฺถิ อุปฺปาทิ ปฏิภาณาวนฺโต ฯ

(๓๒๓) อญฺญาย อตฺถานิ วิเนยฺย กงฺขนฺติ
อตฺถตฺถิ อญฺญาย ปรตฺถิ อญฺญาย อุภยตฺถิ อญฺญาย
ทิฏฺฐธมฺมิกตฺถิ อญฺญาย สมฺปรายิกตฺถิ อญฺญาย(๑)
อภิญฺญาย ชานิตฺวา ตุลยิตฺวา ตีรยิตฺวา วิภาวยิตฺวา
วิภูติ กตฺวา กงฺขิ วิเนยฺย ปฏิวิเนยฺย ปหายฺย
วิโนเทยฺย พฺยนฺติกเรยฺย อนภาวงฺกเรยฺยาติ อญฺญา-
ย อตฺถานิ วิเนยฺย กงฺขิ ฯ ยาโค จเร ขตฺตวิสา-
ณาคเรยฺย ฯ เตนาห สา ปเญฺหสมฺพุทฺธา

---

๑ ม. ฉฏฺฐมฺเม อญฺญายาติ ทิสฺสติ ฯ

ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ប្រកប ប្រកបព្រម ចូលទៅជិត ចូលទៅជិតព្រម ចូលទៅដល់ ចូលទៅដល់ព្រម ប្រកបព្រមដោយបដិភាណប្បដិសម្ភិទានេះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ឈ្មោះថាមានបដិភាណ ។ បុគ្គលណា មិនមានបរិយត្តិ មិនមានបរិបុច្ឆា មិនមានអធិគមៈ ធម្មជាតអ្វី នឹងច្បាស់ច្រាកដ ដល់បុគ្គលនោះបាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាមិត្តដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ មានបដិភាណ ។

(៣២៣) ពាក្យថា បុគ្គលបានដឹងច្បាស់នូវប្រយោជន៍ទាំងឡាយហើយ គួរកំចាត់នូវសេចក្តីសង្ស័យ សេចក្តីថា បុគ្គលដឹងនូវប្រយោជន៍ខ្លួន ដឹងនូវប្រយោជន៍ជនដទៃ ដឹងនូវប្រយោជន៍ទាំងពីរ ដឹងនូវប្រយោជន៍បច្ចុប្បន្ន ដឹង ដឹងច្បាស់ ស្គាល់ ច្បឹង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យច្បាស់ ធ្វើឲ្យច្រាកដនូវប្រយោជន៍កន្លងលោកខាងមុខហើយ គួរកំចាត់ បំបាត់ចេញ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវភាវមិនកើតមាន នូវសេចក្តីសង្ស័យ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលបានដឹងច្បាស់នូវប្រយោជន៍ទាំងឡាយហើយ គួរកំចាត់នូវសេចក្តីសង្ស័យ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមោស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

ตาหุ สุตฺวาน สมฺมาสมฺพุทฺธ ภาสิต

ปิตฺวา ขนฺธาภิ ปฏิกาลาวฺหิ

อญฺญาย อตฺถาติ วิเนยฺย ตณฺหิ

ฆาตา จเร วิสาขาตาปฺปาติ ฯ

(๓๒๔) วิฆฺฆา รติ กามสุขญฺจ โลเก

อนลงฺกริตฺวา อนเปกฺขมาโน

วิภูสนฏฺฐาน วิรโต สจฺจวาที

ฆาตา จเร วิสาขาตาปฺปา ฯ

(๓๒๕) วิฆฺฆา รติ กามสุขญฺจ โลเกติ

วิฆฺฆาติ เทฺว วิฆฺฆา กายิกา จ วิฆฺฆา

จิตฺตสิกา จ วิฆฺฆา ฯ เป ฯ อยํ กายิกา

วิฆฺฆา ฯ เป ฯ อยํ จิตฺตสิกา วิฆฺฆา ฯ

បុគ្គលគួរគប់រកជនជាពហុស្សូត អ្នកទ្រទ្រង់ធម៌ ជាមិត្តដ៏ខ្ជាប់ខ្ជួស មានបដិភាណ បុគ្គលបានដឹងច្បាស់នូវប្រយោជន៍តាំងច្បាយហើយ គួរកំចាត់ នូវសេចក្តីសង្ស័យ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣២៤) បុគ្គលមិនអើពើ មិនអាឡោះអាល័យនូវល្បែង នូវសេចក្តីត្រេកអរ នឹងកាមសុខក្នុងលោក ជាអ្នកវៀរចាកគ្រឿងស្អិតស្អាង អ្នកពោលពាក្យពិត គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣២៥) អធិប្បាយពាក្យថា នូវល្បែង នូវសេចក្តីត្រេកអរ នឹងកាមសុខក្នុងលោក ត្រង់ពាក្យថា ល្បែង បានដល់ល្បែង ២ យ៉ាង គឺ ល្បែងប្រកបដោយកាយ ១ ល្បែងប្រកបដោយវាចា ១ ។ បេ ។ នេះ ល្បែងប្រកបដោយកាយ ។ បេ ។ នេះ ល្បែងប្រកបដោយវាចា ។

វត្តតិ អនុក្កណ្ឋិតាជវជវនមេតំ វត្តតិ ។ តាវ-

សុខុដ្ឋំ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា បញ្ចមេ ភិក្ខវេ

កាមគុណា កតមេ បញ្ច ចក្ខុវិញ្ញេយ្យា រូបា

ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមូបសញ្ហិតា

រជនីយា សោតវិញ្ញេយ្យា សទ្ទា ឃានវិញ្ញេយ្យា

គន្ធា ជិវ្ហាវិញ្ញេយ្យា រសា កាយវិញ្ញេយ្យា ផោដ្ឋព្ពា

ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមូបសញ្ហិតា

រជនីយា ឥមេ ខោ ភិក្ខវេ បញ្ច កាមគុណា

យំ ខោ ភិក្ខវេ ឥមេ បញ្ច កាមគុណេ

បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ ឥទំ វុច្ចតិ

កាមសុខន្តិ កាមសុខញ្ច ។ លោកេតិ មនុស្ស-

លោកេតិ ខន្ធា វត្តិ កាមសុខញ្ច លោកេ ។

ពាក្យថា សេចក្តីត្រេកអរ ចំពោះពាក្យថា សេចក្តីត្រេកអរ នេះ ជាឈ្មោះនៃសេចក្តីមិនអផ្សុក ។ ពាក្យថា កាមសុខ សេចក្តីថា មែនពិត ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ព្រះពុទ្ធដីកានេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាមគុណនេះ មាន ៥ កាមគុណ ៥ តើដូចម្តេច រូប ដែលគប្បីដឹងដោយភ្នែក ជាទីប្រាថ្នា ជាទីត្រេកអរ ជាទីគាប់ចិត្ត មានសភាពគួរស្រឡាញ់ ប្រកបដោយសេចក្តីប្រាថ្នា ជាទីតាំងនៃសេចក្តីត្រេកអរសំឡេង ដែលគប្បីដឹងដោយត្រចៀក ក្លិន ដែលគប្បីដឹងដោយច្រមុះ រស ដែលគប្បីដឹងដោយអណ្តាត ផោដ្ឋព្វៈ ដែលគប្បីដឹងដោយកាយ ជាទីប្រាថ្នា ជាទីត្រេកអរ ជាទីគាប់ចិត្ត មានសភាពគួរស្រឡាញ់ ប្រកបដោយសេចក្តីប្រាថ្នា ជាទីតាំងនៃសេចក្តីត្រេកអរ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះឯង កាមគុណ ៥ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សេចក្តីសុខ សោមនស្សណា កើតឡើងព្រោះអាស្រ័យកាមគុណ ៥ នេះ សេចក្តីសុខ សោមនស្សនេះ តថាគតហៅថា កាមសុខ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាមសុខ ។ ពាក្យថា កង្ខលោក គឺ កង្ខមនុស្សលោក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទូរវិល្លង ទូរសេចក្តីត្រេកអរ ទីឆ្ងាយកាមសុខ កង្ខលោក ។

(๓๒๖) อนลงฺกริตฺวา อนเปกฺขมาโนติ จิตฺตญฺจ วตฺถุญฺจ กามสุขญฺจ เปเหเก อนลงฺกริตฺวา อนเปกฺขา หุตฺวา ปชหิตฺวา วิโนเทตฺวา พฺยนฺตีกริตฺวา อนภาวงฺคเมตฺวาติ อนลงฺกริตฺวา อนเปกฺขมาโน ฯ

(๓๒๗) วิกฺขนฺทนฺตาติ วิรเตา สงฺกปฺปนีติ วิกฺขาติ เทฺว วิกฺขา อตฺถิ อาการวิกวิกฺขา อตฺถิ อนาการวิกวิกฺขา ฯ

กตมา อาการวิกวิกฺขา ฯ เกสา จ มสฺสุ จ มาลา จ กฺขา จ วิเลปนญฺจ อาภรณญฺจ ปิลนฺธนญฺจ วตฺถญฺจ ปสาธนญฺจ เวฏฺฐนญฺจ อุจฺจาสยนมหาสยนานิ สนฺถตานิ อาสนานิ อชินปวรปจฺจตฺถรณานิ มาลาวิเลปนธารณมณฺฑนวิภูสนฏฺฐานานิ มุขโจณฺณกา มุขเลปนา หตฺถพีชนา วิสิขาปนา ฉตฺตา จิตฺรา อุปาหนา(๑) อุณฺหีสา มณิวาลวีชนี(๒) ขุทฺทกานิ วตฺถานิ ทีฆวสฺสานิ ฐิตา จ อยา อาการวิกวิกฺขา ฯ

---

๑ ม. ปิตฺรุปาหนา ฯ ๒ ม. มณิวาลวีชนี ฯ

(៣៦៦) ពាក្យថា មិនអើពើ មិនអាឡោះអាល័យ សេចក្តីថា មិនអើពើ មិនអាឡោះអាល័យ គឺថាលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវភាវមិនកើតមាន នូវល្បែងផង នូវសេចក្តីត្រេកអរផង នូវកាមសុខផង កងរំលោក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនអើពើ មិនអាឡោះអាល័យ ។

(៣៦៧) អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកវៀរចាកគ្រឿងស្អិតស្អាង អ្នកពោលពាក្យពិត ត្រង់ពាក្យថា គ្រឿងស្អិតស្អាង សំដៅយក គ្រឿងស្អិតស្អាង ២ យ៉ាង គឺ គ្រឿងស្អិតស្អាងសម្រាប់គ្រហស្ថក៏មាន គ្រឿងស្អិតស្អាងសម្រាប់បព្វជិតក៏មាន ។

គ្រឿងស្អិតស្អាងសម្រាប់គ្រហស្ថ តើដូចម្តេច ។ សក់ ពុកមាត់ ពុកចង្កា ផ្ការម្រង គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងស្រឡាប គ្រឿងអាភរណៈ គ្រឿងប្រដាប់ សំពត់ គ្រឿងសំអាង ឆ្នុត គ្រឿងអប់ ការប្រឡាប់តែ ការផ្តុតទឹក ការគក់ប្រឡាប់ កញ្ចក់ គ្រឿងបន្តក់ កម្រងផ្កា គ្រឿងលាប លំអិតសម្រាប់ប្រស់មុខ ត្បែសម្រាប់លាបមុខ គ្រឿងប្រដាប់ដៃ ប្រដាប់ផងសក់ ដំបង បំពង់ថ្នាំ ព្រះខ័ន ធ័ត្រ ស្បែកជើង ក្បាំងមុខ សៃ សំពត់ស វែងខ្លះ ខ្លីខ្លះ នេះគ្រឿងស្អិតស្អាងសម្រាប់គ្រហស្ថ ។

កតមា អនាគារិកវិភូសា(១) ។ ចីវរមណ្ឌនា បត្តមណ្ឌនា សេនាសនមណ្ឌនា ឥមស្ស កាយស្ស ពាហិកានំ ឯ បរិក្ខារានំ មណ្ឌនា វិភូសនា តេឧឡនា បរិតេឧឡនា តេធិកតា តេធិកត្តំ ចមលនា(២) ចាបលឞ្យំ អយំ អនាគារិកវិភូសា ។

សច្ចាធិដ្ឋានំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ សច្ចាធិដ្ឋានេ សច្ចសន្ធោ ឋិតោ បច្ចយិតោ អវិសំវាទកោ លោកស្ស វិភូសនដ្ឋានា អារតោ បដិវិរតោ ឯក្ខន្ធោ ឯសន្ធរដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ វិភូសនដ្ឋានា វិរតោ សច្ចាធិដ្ឋានេ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

ឯឞ្ហា រតី ភាមសុខាឞ្ហ លោកេ
អនលង្ករិត្វា អនបេក្ខមានោ
វិភូសនដ្ឋានា វិរតោ សច្ចាធិដ្ឋានេ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

---

១ ម. បញ្ចដិតស្ស វិភូសា ។ ២ ម. ភេឡិតា គតិតា គតិតត្តំ ចបលតា ។

គ្រឿងស្អិតស្អាងសម្រាប់បពូជិត តើដូចម្តេច ។ គ្រឿងប្រដាប់ចីវរ គ្រឿងប្រដាប់បាត្រ គ្រឿងប្រដាប់សេនាសនៈ ការប្រដាប់ ការស្អិតស្អាង ការលេង ការលេងសព្វ ការជាប់ចិត្ត សេចក្តីជាប់ចិត្ត ការគាក់តែង សេចក្តីគាក់តែង នូវកាយស្អុយនេះ ឬនូវបរិក្ខារខាងក្រៅ នេះគ្រឿងស្អិតស្អាងសម្រាប់បពូជិត ។

ពាក្យថា អ្នកពោលពាក្យពិត សេចក្តីថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាអ្នកពោលពាក្យពិត តពាក្យពិត មានសំដីទៀង មានសំដីគួរជឿ មិនបោកប្រាស់សត្វលោក គឺជាអ្នកនៅឆ្ងាយ រៀរស្រឡះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចេញ ផុតស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាកគ្រឿងស្អិតស្អាង នៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគឺតិលេស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នករៀរចាកគ្រឿងស្អិតស្អាង អ្នកពោលនូវពាក្យពិត ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

> បុគ្គលមិនអើពើ មិនអាឡោះអាល័យនូវល្បែង នូវសេចក្តីត្រេកអរ នឹងកាមសុខក្នុងលោក ជាអ្នករៀរចាកគ្រឿងស្អិតស្អាង អ្នកពោលពាក្យពិត គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

[๓๒๘] ปุตฺตญฺจ ธีตรญฺจ มาตรํ
ชนาธิ ชญฺญาธิ จ พนฺธวาธิ
ปิตฺวาน(๑) ตาสาธิ ยเถวาธิตาธิ
ฐิตา จเร ๑๕.วิสาขาสาสนกรเณฺห ฯ

[๓๒๙] ปุตฺตญฺจ ธีตรญฺจ มาตรนฺติ ปุตฺตญฺจ ธีตรญฺจ จตฺตาโร ปุตฺตา อตฺรเชา ปุตฺตา เขตฺตเชา ปุตฺตา ธิน์นกา ปุตฺตา อนฺเตวาสิกา ปุตฺตา ฯ ธีตา ปฏิจฺจ ภริยาเยว ฯ ปิตาติ เยน สา ชนิกา ฯ มาตาติ ยา สา ชนิกาติ ปุตฺตญฺจ ธีตรญฺจ มาตรํ ฯ

[๓๓๐] ชนาธิ ชญฺญาธิ จ พนฺธวาธีติ ชนาธิ ปฏิจฺจ(๒) มุตฺตา มณี เวฬุริยา สงฺโข สิลา ปวาฬา รชตํ ชาตรูปํ โลหิตงฺโก มสารคลฺโว ฯ ชญฺญาธิ ปฏิจฺจ ปุพฺพณฺหี อปรณฺหี ฯ ปุพฺพณฺหี นาม สาลี วีหี ยเว โคธุเม กงฺคุ วรโก กุทฺรูสโก ฯ อปรณฺหี นาม สฺเวยฺยุ ฯ

---

๑ ม. ชหิตฺวาน ฯ ๒ ม. ฉฏฺฐนฺตเร หิรญฺญํ สุวณฺณนฺติ ทิสฺสติ ฯ

๑ ត្តវិសោណសុត្តនិទ្ទេស

(๓๒๘) បុគ្គលលះបង់ នូវបុត្ត ប្រពន្ធ បិតា មាតា ទ្រព្យ ស្រូវ ផៅពង្ស នឹងកាមទាំងឡាយ តាមថ្នាក់ តាមជាន់ហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๓๒๙) ពាក្យថា បុត្ត ប្រពន្ធ បិតា មាតា ត្រង់ពាក្យថា បុត្ត បានដល់បុត្ត ๔ ពួក គឺ បុត្តកើតអំពីខ្លួន ๑ បុត្តកើតក្នុងខេត្ត ๑ បុត្តដែលគេឲ្យ ๑ បុត្តគឺកូនសិស្ស ๑ ។ ករិយោទាំងឡាយ ហៅថា ប្រពន្ធ ។ ពាក្យថា បិតា បានដល់ បុរសអ្នកបង្កើតកូន ។ ពាក្យថា មាតា បានដល់ស្ត្រីអ្នកបង្កើតកូន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុត្ត ប្រពន្ធ បិតា មាតា ។

(๓๓๐) ពាក្យថា ទ្រព្យ ស្រូវ ផៅពង្ស គឺ កែវមុក្តា កែវមណី កែវពិទូរ្យ សង្ខ៍ ថ្ម កែវប្រពាឡ ប្រាក់ មាស កែវទឹម កែវមរកត ហៅថា ទ្រព្យ ។ បុព្វណ្ណជាត(๑) អបរណ្ណជាត(๒) ហៅថា ស្រូវ ។ ស្រូវខ្លួយស ស្រូវខ្លួយក្រហម ស្រូវដំណើប ស្រូវផែ ស្ពៅ សុយ គៃលលក ឈ្មោះថាបុព្វណ្ណជាត ។ គ្រឿងសម្ល ឈ្មោះថាអបរណ្ណជាត ។

---

๑ វត្ថុដែលត្រូវបរិភោគមុន ។ ๒ វត្ថុដែលត្រូវបរិភោគក្រោយ ។

พนฺธนานีติ ฉฬาเยว พนฺธเกฯ ฉนฺนาติ พนฺธนานิ พนฺธฺ เฉทฺ-
พนฺธนานิ พนฺธฺ ภิทฺ พนฺธนานิ พนฺธฺ สิ ปฺป พนฺธนานิ พนฺธฺ
ฉนฺนานิ ฉฑฺฑิตานิ ฉ พนฺธนานีติ ฯ

(๓๓๑) หีนาธิมุตฺตาติ กามาธิมุตฺตา ยาวติจฺฉาธิมุตฺตาติ
กามาติ อุทฺธานโต เทฺว กามา วตฺถุกามา จ กิเ-
เลสกามา จ ฯเปฯ อิเม วุจฺจนฺติ วตฺถุกามา
ฯเปฯ อิเม วุจฺจนฺติ กิเลสกามา ฯ หีนาธิมุตฺตาติ กา-
มาธิมุตฺตา วตฺถุกาเมเ ปหาย กิเลสกาเมเ ปหา-
ย ปฏิปนฺนา วิเนยฺยเตฺวา ฌานปฺปฏิลาภาย อนภาวคฺคเม-
ตฺวาติ หีนาธิมุตฺตาติ ฯ ยาวติจฺฉาธิมุตฺตาติ สาสา-
ปตฺติมคฺคนฺติ เย กิเลสา ปหีนา เต กิเลสเส
ปุเนติ ฉ ปจฺเจติ ฉ ปจฺจาคจฺฉติ สกกายาคามิมคฺคนฺ

ពាក្យថា ផៅពង្ស បានដល់ផៅពង្ស ៤ ពួក គឺ បុគ្គលជាប់ដោយញាតិ ឈ្មោះថាផៅពង្ស ១ បុគ្គលជាប់ដោយគោត្រ ឈ្មោះថាផៅពង្ស ១ បុគ្គលជាប់ដោយមិត្ត ឈ្មោះថាផៅពង្ស ១ បុគ្គលជាប់ដោយសិល្បៈ ឈ្មោះថាផៅពង្ស ១ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រព្យ ស្រូវ ផៅពង្ស ។

(៣៣១) អធិប្បាយពាក្យថា លះបង់តាមតាំងឡាយ តាមថ្នាក់ តាមជាន់ ត្រង់ពាក្យថា កាម តាមមកក្នុង កាមមាន ២ គឺវត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ តាំងនេះហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ តាំងនេះហៅថា កិលេសកាម ។ ពាក្យថា លះបង់តាមតាំងឡាយ គឺ កំណត់ដឹងនូវវត្ថុកាម ហើយលះបង់ ផ្តាច់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវកិលេសកាម ហេតុនោះ (លោកពោលថា) លះបង់តាមតាំងឡាយ ។ ពាក្យថា តាមថ្នាក់តាមជាន់ គឺ កិលេសតាំងឡាយណា ដែលព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធលះបង់ហើយ ដោយសោតាបត្តិមគ្គ លោកមិនមក មិនវិលមក មិនត្រឡប់មក កាន់កិលេសតាំងនោះទេ កិលេសតាំងឡាយណា ដែលលោកលះបង់ហើយ ដោយសកទាគាមិមគ្គ

เยน ตาเลสา ปหีนา อนาคามิมคฺเคน เยน ตา-
เลสา ปหีนา อรหตฺตมคฺเคน เยน ตาเลสา
ปหีนา เตน ตาเลเสน ฉ ผุเสตพฺพา ฉ ปหาตพฺพา ฉ
ปหานกถาตีตา ปหีนา ตาหิ อาคามิ ยโถปตฺตาหิ ฯ
ฬาโค จเร ขคฺควิสาณกปฺโป ฯ เตนาห สา
ปเจฺจกสมฺพุทฺโธ

ปุตฺตญฺจ ทารญฺจ ปิตรญฺจ มาตรญฺ
ธนานิ ธญฺญานิ จ พนฺธวานิ
หิตฺวาน กามานิ ยโถปตฺตาหิ
ฬาโค จเร ขคฺควิสาณกปฺโปติ ฯ

(๓๓๒) สเจฺจ ฬาเส ปริตฺตเมตฺต สเมจฺจ
อปฺปสฺสุโต ขุทฺทเมตฺต กิเลฺป
กณฺเห(๑) ฬาเส ฯติ ญตฺวา มติมา
ฬาโค จเร ขคฺควิสาณกปฺโป ฯ

---

๑ ม. คเณฺห ฯ

កិលេសទាំងឡាយណា ដែលលោកលះបង់ហើយ ដោយអនាគាមិមគ្គ
កិលេសទាំងឡាយណា ដែលលោកលះបង់ហើយ ដោយអរហត្តមគ្គ
លោកមិនមក មិនវិលមក មិនត្រឡប់មក កាន់កិលេសទាំងនោះទេ
ហេតុនោះ (លោកពោលថា) លះបង់នូវកាមទាំងឡាយ តាមថ្នាក់
តាមជាន់ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ព្រោះហេតុនោះ
ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

ប៉ុគ្គលលះបង់ នូវបុត្ត ប្រពន្ធ បិតា មាតា ទ្រព្យ
ស្រូវ ផៅពង្ស ទើងកាមទាំងឡាយ តាមថ្នាក់តាម
ជាន់ហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៣២) កាមគុណនេះ ជាគ្រឿងចំពាក់ សេចក្តីសុខក្នុង
កាមគុណនេះ មានប្រមាណតិច កាមគុណនេះមាន
សេចក្តីត្រេកអរតិច សេចក្តីទុក្ខកង់កាមគុណនេះ មាន
ច្រើនវិត្រលែង កាមគុណនេះជាពក ប៉ុគ្គលអ្នកមាន
ប្រាជ្ញាបានដឹងដូចេះហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូច
កុយរមាស ។

(๓๓๓) សង្ខោ ឯសោ បរិត្តមេត្ត សោឡ្ឍិ
សង្ខោតិ ឯ ពន្ធិសន្តិ ឯ អាមិសន្តិ ឯ លក្ខនន្តិ
ឯ បលិពោធោតិ ឯ បញ្ចន្នេតំ កាមគុណានំ
អធិវចនំ ។ បរិត្តមេត្ត សោឡ្ឍិ រុត្តញ្ចេតំ ភគវតា
បញ្ចិមេ ភិក្ខវេ កាមគុណា កតមេ បញ្ច ចក្ខុវិ-
ញ្ញេយ្យា រូបា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមូ-
បសញ្ហិតា រជនីយា សោតវិញ្ញេយ្យា សទ្ទា ឃាន-
វិញ្ញេយ្យា គន្ធា ជិវ្ហាវិញ្ញេយ្យា រសា កាយវិញ្ញេយ្យា
ផោដ្ឋព្ពា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមូបស-
ញ្ហិតា រជនីយា ឥមេ ខោ ភិក្ខវេ បញ្ច កាមគុណា

(๓๓๓) អធិប្បាយពាក្យថា កាមគុណនេះ ជាគ្រឿងចំពាក់សេចក្តីសុខក្នុងកាមនេះ មានប្រមាណតិច ពាក្យថា គ្រឿងចំពាក់ក្តី ថាសន្ធូចក្តី ថានុយក្តី ថាគ្រឿងផ្តក់ក្តី ថាកង្វល់ក្តី នេះជាឈ្មោះនៃកាមគុណទាំង ៥ ។ ពាក្យថា សេចក្តីសុខ ក្នុងកាមនេះ មានប្រមាណតិច សេចក្តីថា មែនពិត ព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់ព្រះពុទ្ធដីកានេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាមគុណនេះ មាន ៥ កាមគុណ ៥ តើដូចម្តេច រូប ដែលគប្បីដឹងដោយភ្នែក ជាទីប្រាថ្នា ជាទីត្រេកអរ ជាទីគាប់ចិត្ត មានសភាពគួរស្រឡាញ់ ប្រកបដោយសេចក្តីប្រាថ្នា ជាទីតាំងនៃសេចក្តីត្រេកអរ សំឡេង ដែលគប្បីដឹង ដោយត្រចៀក ក្លិន ដែលគប្បីដឹងដោយច្រមុះ រស ដែលគប្បីដឹង ដោយអណ្តាត ផ្សព្វ ដែលគប្បីដឹងដោយកាយ ជាទីប្រាថ្នា ជាទីត្រេកអរ ជាទីគាប់ចិត្ត មានសភាពគួរស្រឡាញ់ ប្រកបដោយសេចក្តីប្រាថ្នា ជាទីតាំងនៃសេចក្តីត្រេកអរ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ទាំងនេះឯង កាមគុណ ៥

ยถิ เหวา ภิกฺขเว ๔เมเต ปญฺจ กามคุณา ปฏิรูปา สุขา สามญฺญา ๔ธิ ปุถุตฺตา กามสุขา อปฺปกา ฯปิ สุขา(๑) อิมเต ฯปิ สุขา ลามกา ฯปิ สุขา ทุกฺขา(๒) ฯปิ สุขสฺส สงฺขา ฯเสา បរិត្តមេត្ត សោឡសี ។

(๓๓๔) អប្បស្សាទោ ទុក្ខមេត្ត កិលេសាតិ អប្បស្សាទា កាមา ពុត្តា ភគវតា ពហុទុក្ខា ពហូបាយាសា អាទីនវោ ឯត្ថ កិលេសា ។ អដ្ឋិកង្ក-ឡូបមា កាមា ពុត្តា ភគវតា ។ មំសបេសូបមា កាមា ពុត្តា ភគវតា ។ តិណុក្កូបមា កាមា ពុត្តា ភគវតា ។ អង្គារកាសូបមា កាមា ពុត្តា ភគវតា ។ សុបិនកូបមា កាមា ពុត្តា ភគវតា ។ យាចិតកូបមា កាមា ពុត្តា ភគវតា ។ រុក្ខផលូបមា កាមា ពុត្តា ភគវតា ។

---

๑ ម. ឯត្ថត្តរេ បរិត្តកំ ឯតំ សុខំ ហោមកំ ឯតំ សុខដ្ឋំ ទិស្សតិ ។ ๒ ម. ឆគុក្កំ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សេចក្តីសុខ សោមនស្សណា តើតទៀង ព្រោះអាស្រ័យកាមគុណ ៥ នេះ សេចក្តីសុខ សោមនស្សនេះ ត្រាស់ហៅថា កាមសុខ សេចក្តីសុខនេះ មានប្រមាណតិច សេចក្តីសុខនេះ ថោកទាប សេចក្តីសុខនេះ លាមក សេចក្តីសុខនេះ នាំមកនូវទុក្ខ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាមគុណនេះ ជាគ្រឿងចំពាក់ សេចក្តីសុខក្នុងកាមនេះ មានប្រមាណតិច ។

(៣៣៤) ពាក្យថា កាមគុណនេះ មានសេចក្តីត្រេកអរតិច សេចក្តីទុក្ខក្នុងកាមគុណនេះ មានច្រើនក្រៃលែង អធិប្បាយថា កាមទាំងឡាយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានសេចក្តីត្រេកអរតិច មានទុក្ខច្រើន មានសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ច្រើន ទោសក្នុងកាមនេះមានច្រើនក្រៃលែង ។ កាមទាំងឡាយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានឧបមាដោយពងឆ្អឹង ។ កាមទាំងឡាយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានឧបមាដោយដុំសាច់ ។ កាមទាំងឡាយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានឧបមាដោយគប់ភ្លើង ។ កាមទាំងឡាយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានឧបមាដោយរណ្តៅរងើកភ្លើង។ កាមទាំងឡាយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានឧបមាដោយការយល់សប្តិ ។ កាមទាំងឡាយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានឧបមាដោយរបស់ខ្ចីគេ ។ កាមទាំងឡាយព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានឧបមាដោយផ្លែឈើ ។

អសិស្សទូបមា ភាមា វុត្តា ភគវតា ។ សត្តិស្សូបមា ភាមា វុត្តា ភគវតា ។ សព្ពសិវូបមា ភាមា វុត្តា ភគវតា ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ អាធិនវេ ឋត្វ កិលេសានំ អប្បសព្ពោ ខុទ្ទកមេត្ត កិលេសោ ។

(๓๓๕) ភណ្ឌោ ឯសោ ឥតិ ញត្វា មតិមាតិ ភណ្ឌោតិ ឯ ពន្ធិសន្ធិ ឯ អាមិសន្ធិ ឯ លក្ខនន្ធិ ឯ បលិពោធោតិ ឯ បញ្ចន្នេតំ(๑) ភាមគុណានំ អធិវចនំ ។ ឥតីតិ បទសន្ធិ បទសំសគ្គោ បទបារិបូរី អក្ខរសមវាយោ ព្យញ្ជនសិលិដ្ឋតា បទានុបុព្ពភាមេតំ ឥតីតិ ។ ភណ្ឌោ ឯសោ ឥតិ ញត្វា មតិមាតិ មតិមា បណ្ឌិតោ បញ្ញវា ពុទ្ធិមា ញាណី វិភាវី មេធាវី

๑ បញ្ចន្នមេតំ ជាតិ មម មតិ ។

កាមទាំង៦ឲ្យ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានឧបមាដោយកាំបិតនឹងជ្រញ់ ។ កាមទាំង៦ឲ្យ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានឧបមាដោយចុងលំពែង ។ កាមទាំង៦ឲ្យ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មានឧបមាដោយក្បាលពស់ កាមទាំង៦ឲ្យមានទុក្ខច្រើន មានសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ច្រើន ទោសក្នុងកាមនេះ មានច្រើនក្រៃលែង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាមមានសេចក្តីត្រេកអរតិច ទុក្ខក្នុងកាមនេះ មានច្រើនក្រៃលែង ។

(៣៣៩) អធិប្បាយពាក្យថា កាមគុណនេះជាពក បុគ្គលអ្នកមានប្រាជ្ញាដឹងដូច្នេះហើយ ពាក្យថា ពកក្តី ថាសន្ធូបក្តី ថានុយក្តី ថាកង្ហ័ល់ក្តី នេះជាឈ្មោះនៃកាមគុណ ៥ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ ជាតំណបទ ជាពាក្យភ្ជាប់បទ ជាពាក្យបំពេញបទ ជាពាក្យប្រជុំអក្ខរៈ ជាពាក្យសម្រួលព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា ដូច្នេះ នេះ ជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា កាមគុណនេះ ជាពក បុគ្គលអ្នកមានប្រាជ្ញាដឹងដូច្នេះហើយ បានសេចក្តីថា គឺបុគ្គលអ្នកមានគំនិត ជាបណ្ឌិត មានប្រាជ្ញា មានការត្រាស់ដឹង មានញាណ មានប្រាជ្ញាភ្លឺច្បាស់ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទំលាយ

กณฺหาตเ ญตฺวา ตณฺหิสฺสตฺถิ ญตฺวา อาทิสฺสตฺถิ ญตฺวา
ลกฺขณตฺถิ ญตฺวา ปลิโพธาตเ ญตฺวา ฉนฺทิตฺวา สุล-
ยิตฺวา ตียิตฺวา วิการยิตฺวา วิภูตเ กตฺวาตเ กณฺหา
ฆเสา ฯตเ ญตฺวา มตเมา ฯ ฆเกา จเร ขุทฺท-
สิกาสิกฺขาปเท ฯ เตนาห เสา ปเญฺจกสฺมิญฺเ

สเญฺจ ฆเสา ปริตฺตเมตฺต เสาขุ์

อปฺปสฺสาเธา ขุทฺทเมตฺต กิเยฺย

กณฺหา ฆเสา ฯตเ ญตฺวา มตเมา

ฆเกา จเร ขุทฺทิสิกาสิกฺขาปเท ฯ

(๓๓๖) สงฺฆาลยิตฺวาน สเญฺจฉนฺทาทิ

ฉาลิ์ เกตฺวา สลิลมฺหิ จารี

อกฺขี ทฺวุ์ อนิวตฺตมาเธา

ฆเกา จเร ขุทฺทิสิกาสิกฺขาปเท ฯ

ន្ទូវតិលេស ដឹងថាជាពក ដឹងថាជាសន្ទូច ដឹងថាជាទុយ ដឹងថាជាគ្រឿងជាប់ ដឹង យល់ ច្បាំង ត្រុះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យច្រាកដ ថាជាកង្វល់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាមគុណនេះ ជាពក បុគ្គលអ្នកមានប្រាជ្ញា ដឹងដូច្នេះហើយ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

> កាមគុណនេះ ជាគ្រឿងចំពាក់ សេចក្តីសុខ ក្នុងកាមគុណនេះ មានប្រមាណតិច កាមគុណនេះមានសេចក្តីត្រេកអរតិច សេចក្តីទុក្ខ ក្នុងកាមគុណនេះមានច្រើនវិត្រលែង កាមគុណនេះជាពក បុគ្គលអ្នកមានប្រាជ្ញា ដឹងដូច្នេះហើយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៣៦) បុគ្គលទំលាយន្ទូវសំយោជនៈទាំងឡាយ ដូចសត្វត្រាច់ទៅកាន់ទឹក ដែលទំលាយន្ទូវបណ្តាញ គេមិនត្រឡប់មក (រកសំយោជនៈវិញ) ដូចក្តៅនេះ (មិនត្រឡប់វិលវិញ) គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๓๓๗) សង្ខាលយិត្វាន សញ្ញោជនានីតិ ទស សញ្ញោជនានិ កាមរាគសញ្ញោជនំ បដិឃសញ្ញោជនំ មានសញ្ញោជនំ ទិដ្ឋិសញ្ញោជនំ វិចិកិច្ឆាសញ្ញោជនំ សីលព្ពតបរាមាសសញ្ញោជនំ ភវរាគសញ្ញោជនំ ឥស្សាសញ្ញោជនំ មច្ឆរិយសញ្ញោជនំ អវិជ្ជាសញ្ញោជនំ ។ សង្ខាលយិត្វាន សញ្ញោជនានីតិ ទស សញ្ញោជនានិ ធាលយិត្វា សង្ខាលយិត្វា បជហិត្វា វិនោទេត្វា ព្យន្តីករិត្វា អនភាវង្គមេត្វាតិ សង្ខាលយិត្វាន សញ្ញោជនានិ ។

(๓๓๘) ជាលំវ កេត្វា សលិលម្ពុចារីតិ ជាលំ វុច្ចតិ សុត្តជាលំ ។ សលិលំ វុច្ចតិ ឧទកំ ។ អម្ពុចារី វុច្ចតិ មច្ឆោ ។ ជាលំ កិន្ត្វា សំកិន្ត្វា ជាលយិត្វា(๑) បជាលយិត្វា សម្បជាលយិត្វា ចរតិ វិចរតិ ឥរិយតិ វត្តេតិ ចាលេតិ យបេតិ យាបេតិ ។

---

๑ ម. ជាលយិត្វា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ជាតក ទសកនិបាត

(៣៣៧) ពាក្យថា ខំលាយន្ធវៃសំយោជនៈតាំង៤ឣាយ ជាន ដល់សំយោជនៈតាំង ១០ គឺកាមរាគសំយោជនៈ បដិឃសំយោជនៈ មានសំយោជនៈ ទិដ្ឋិសំយោជនៈ វិចិកិច្ឆាសំយោជនៈ សីលព្ពតបរាមាសសំយោជនៈ ភវរាគសំយោជនៈ ឥស្សាសំយោជនៈ មច្ឆរិយសំយោជនៈ អវិជ្ជាសំយោជនៈ ។ ពាក្យថា ខំលាយន្ធវៃសំយោជនៈតាំង៤ឣាយ គឺ ខំលាយ ខំលាយចោល លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវភាវមិនកើតមាន នូវសំយោជនៈតាំង ១០ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខំលាយន្ធវៃសំយោជនៈតាំង៤ឣាយ ។

(៣៣៨) ពាក្យថា ដូចសត្វគ្រាច់ទៅក្នុងទឹក ដែលខំលាយន្ធវៃបណ្តាញ ឣធិប្បាយថា សំណាញ់ដែលគ្រួញដោយអំបោះ ហៅថា បណ្តាញ ។ ឧទកៈ ហៅថា ទឹក ។ ត្រី ហៅថា សត្វគ្រាច់ទៅក្នុងទឹក ។ ត្រីខំលាយ ខំលុះ ចៃក ប្រឹងខំលាយ ប្រឹងខំលុះ នូវសំណាញ់ ហើយចរ គ្រាច់ ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ។

ឯវមេវ ខ្វេ ជាលា តណ្ហាជាលញ្ច ទិដ្ឋជាលញ្ច ។ បេ ។ ឥធំ តណ្ហាជាលំ ។ បេ ។ ឥធំ ទិដ្ឋជាលំ ។ តស្ស បច្ចេកសមុទ្ទស្ស តណ្ហាជាលំ បហីនំ ទិដ្ឋជាលំ បដិនិស្សដ្ឋំ ។ តណ្ហាជាលស្ស បហីនត្តា ទិដ្ឋជាលស្ស បដិនិស្សដ្ឋត្តា សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ រូបេ ន សជ្ជតិ សទ្ទេ ន សជ្ជតិ គន្ធេ ន សជ្ជតិ ។ បេ ។ ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតព្វេសុ ធម្មេសុ ន សជ្ជតិ ន កយ្ហតិ ន ពជ្ឈតិ ន គន្ថតិ ន ឧបាទិយតិ ចិត្តោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ ជាលំ វេត្វា សលិលម្ពុចារី ។

បណ្តាញមាន ២ គឺ បណ្តាញគឺតណ្ហា ១ បណ្តាញគឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ បណ្តាញគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះបណ្តាញគឺទិដ្ឋិ ។ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ នោះ លះបង់នូវបណ្តាញគឺតណ្ហា បានរលាស់ចោលនូវបណ្តាញគឺទិដ្ឋិ ដូចត្រីទំលាយសំណាញ់យ៉ាងនោះឯង ។ ព្រោះលះបង់ នូវបណ្តាញ គឺតណ្ហា ព្រោះរលាស់ចោល នូវបណ្តាញគឺទិដ្ឋិហើយ ទើបព្រះបច្ចេក-សម្ពុទ្ធនោះ មិនជាប់ក្នុងរូប មិនជាប់ក្នុងសំឡេង មិនជាប់ក្នុងក្លិន ។ បេ ។ មិនជាប់ មិនក្តួចកាន់ មិនចំពាក់ក្នុងធម្មារម្មណ៍ ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ដឹងច្បាស់ គឺថាលោកឃ្លាតចេញ រលាស់ចេញ ផុតស្រឡះ មិនប្រកប នៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែន គឺកិលេស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដូចសត្វត្រាច់ទៅកាន់ទឹក ដែលទំលាយនូវបណ្តាញ ។

(๓๓๙) អក្ខីវ ធង្ឃ្យំ អនិវត្តមានោតិ យថា អក្ខិ តិណាកដ្ឋចាទីនំ ឧបាឡ្ហា កច្ឆតិ អនិវត្តឡ្ហោ ឯវមេវ តស្ស បច្ចេកសម្ពុទ្ធស្ស សោតាបត្តិមគ្គេន យេ កិលេសា បហីនា តេ កិលេសេ ន បុនេតិ ន បច្ចេតិ ន បច្ចាគច្ឆតិ សកទាគាមិមគ្គេន យេ កិលេសា បហីនា អនាគាមិមគ្គេន យេ កិលេសា បហីនា អរហត្តមគ្គេន យេ កិលេសា បហីនា តេ កិលេសេ ន បុនេតិ ន បច្ចេតិ ន បច្ចាគច្ឆតីតិ អក្ខីវ ធង្ឃ្យំ អនិវត្តមានោ ។ ឯវោ ខរេ ខក្ខវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

សង្ខាលយិត្វាន សញ្ញោជនានិ
ជាលំវ ភេត្វា សលិលម្ហចារី
អក្ខីវ ធង្ឃ្យំ អនិវត្តមានោ
ឯវោ ខរេ ខក្ខវិសាណកប្បោតិ ។

(๓๓๔) ពាក្យថា មិនត្រឡប់មក (រកសំយោជនៈវិញ) ដូចក្តីនេះ (មិនត្រឡប់វិលវិញ) អធិប្បាយថា ក្តីនេះនូវចំណែកក្តីគឺស្មៅនឹងឫស ពេលនៅ មិនវិលត្រឡប់វិញ យ៉ាងណា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ លះបង់កិលេសទាំងឡាយណា ដោយសោតាបត្តិមគ្គហើយ លោកមិនមក មិនវិលមក មិនត្រឡប់មករកកិលេសទាំងនោះទេ លោកលះបង់កិលេសទាំងឡាយណា ដោយសកទាគាមិមគ្គ លះបង់កិលេសទាំងឡាយណា ដោយអនាគាមិមគ្គ លះបង់កិលេសទាំងឡាយណា ដោយអរហត្តមគ្គ លោកមិនមក មិនវិលមក មិនត្រឡប់មករកកិលេសទាំងនោះទេ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដូចក្តីនេះ (មិនត្រឡប់វិលវិញ) ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

បុគ្គលទំលាយនូវសំយោជនៈទាំងឡាយ ដូចសត្វគ្រាប់ទៅកន្លងទឹក ដែលទំលាយនូវបណ្តាញ មិនត្រឡប់មក (រកសំយោជនៈវិញ) ដូចក្តីនេះ (មិនត្រឡប់វិលវិញ) គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

[๓๔๐] ทุกฺกฏวตฺถุ ฉ จ ฉาทนโลมโลมา

กุตฺตญฺจ โยนิ ปกฺขิตมาทนสาโณ

อนาสฺสาโส อปริภุญฺเชมาโน

ฆาโต จ เว ขุทฺทสิกฺขาปกาเสฺย ฯ

[๓๔๑] ทุกฺกฏวตฺถุ ฉ จ ฉาทนโลมโลมานิ

กปฺปนฺติ ขุทฺทกปฺปนฺติ ฯ สเจปิ เอกสฺมึ จมฺมโลมโลม

จมฺมโลมลิเยน สมฺปนฺนเมว โหติ อนฺตมโส

ทฺวงฺคุลปริมาณมฺปิ อนฺตมโส ตาลปณฺณมตฺตมฺปิ อาทิมฺหิ อาทิมฺ

หิยาเยว หิยานิ ตามเยว ตามิ นิตมเยว

นิตมิ นตเยว นตานิ ปฏฺฐเยว ปฏฺฐานิ ฉนเยว ฉนานิ

ทีฆตาวกานิ อนุวาตาวกานิ อนุยุตฺตานิ โหนฺติ ปุเรน-

สฺสาย ปนานิ ขุทฺทกปฺปนฺติ ฯ

(๓๔๐) ภิกฺขุ มานจกฺขุ ปหีนจกฺขุ ชาตอนฺธมิว สมฺมุขา ปฏิวิรุทฺธตฺตา ปฏิจฺจ กมฺมสฺสกตาญาณสฺส อนุปฺปาทา ปหีนจกฺขุ ปหีนทสฺสนภูมิ สมติกฺกนฺตา ปุถุชฺชนภูมิ อริยภูมิ โอกฺกนฺตา นิยามาวกฺกนฺติยา อลาภินี ปหีนจกฺขุ ปหีนทสฺสนภูมิ สมติกฺกนฺตา ปุถุชฺชนภูมิ อริยภูมิ โอกฺกนฺตา นิยามาวกฺกนฺติยา

អថវា តិក្ខា អន្តរាយកំ បរិដ្ឋោ វីថិំ បដិបន្នោ អសំវុ-
តោ កច្ឆតិ មាតុំ ឱលោកេន្តោ អស្សុំ ឱលោកេន្តោ វជំ
ឱលោកេន្តោ បត្តិំ ឱលោកេន្តោ កុមារកេ ឱលោ-
កេន្តោ កុមារិកាយោ ឱលោកេន្តោ ឥត្ថិយោ ឱលោ-
កេន្តោ បុរិសេ ឱលោកេន្តោ អន្តកបណំ ឱលោកេ-
ន្តោ ឃរមុខានិ ឱលោកេន្តោ ខុទ្ទំ ឱលោកេន្តោ
អគោ ឱលោកេន្តោ ឥសាវិឥសំ បេក្ខមានោ កច្ឆតិ
ឱវាទ្យំ ខិត្តចក្ខុ ហោតិ ។ អថវា ចក្ខុនា រូបំ និស្សា
ឯមិត្តកាហិ ហោតិ អនុព្យញ្ជនកាហិ យត្ថាធិការ-
ណាមេនំ ចក្ខុន្ទ្រិយំ អសំវុតំ វិហរន្តំ អភិជ្ឈាទោម-
នស្សា ចាបកា អកុសលា ធម្មា អន្វាស្សវេយ្យុំ
តស្ស សំវាយ ឯ បដិបជ្ជតិ ឯ រក្ខតិ ចក្ខុន្ទ្រិយំ ឯ
ចក្ខុន្ទ្រិយេ សំវរំ អាបជ្ជតិ ឱវាទ្យំ ខិត្តចក្ខុ ហោតិ ។

មួយទៀត កិកុបួលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ ដើរទៅកាន់ថ្នល់ មិនសង្រ្គមដើរ
ទៅ ក្រឡេកមើលដំរី ក្រឡេកមើលសេះ ក្រឡេកមើលរថ ក្រឡេក
មើលពលថ្មើរដើរ ក្រឡេកមើលពួកក្មេងប្រុស ក្រឡេកមើលពួកក្មេង
ស្រី ក្រឡេកមើលពួកស្ត្រី ក្រឡេកមើលពួកបុរស ក្រឡេកមើលពន
ល្វារ ក្រឡេកមើលមុខផ្ទះ ក្រឡេកមើលលើ ក្រឡេកមើលក្រោម
ក្រឡេកមើលកន្លងទិសតូចនឹងទិសធំ ដើរទៅ កិកុជាអ្នកមានចក្ខុបោះ
ទៅ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត កិកុឃើញនូវរូបដោយភ្នែក ជា
អ្នកកាន់យកនូវនិមិត្ត កាន់យកនូវអនុព្យញ្ជនៈ អកិរិយាធ្វើទោមនស្ស
ដែលជាអកុសលធម៌ដ៏លាមក គប្បីជាប់តាមកិកុដែលមិនសង្រ្គម នូវ
ចក្ខុន្ទ្រិយនុ៎ះ ព្រោះហេតុមិនបានសង្រ្គមនូវចក្ខុន្ទ្រិយណា មិនប្រតិបត្តិ
ដើម្បីសង្រ្គមនូវចក្ខុន្ទ្រិយនោះ មិនរក្សានូវចក្ខុន្ទ្រិយ មិនដល់នូវការ
សង្រ្គមក្នុងចក្ខុន្ទ្រិយ កិកុជាអ្នកមានចក្ខុបោះទៅ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ยถา ปน เอเตสุ เกจิ สมณพฺราหฺมณา สทฺธาเธยฺยานิ เกจิทานิ กุฬีรตฺตา เต ฝาสุกสีสานิ อนุยุตฺตา วิหรนฺติ เสยฺยถีทํ ฉฏฺฐิกตฺถิ ปาสาณกตฺถิ เปกฺขํ อกฺกานิ จาฬาสฺสุโร เวตาฬปิ กุมฺภณฺฑมาลา เสาคนฺธิกาทโย จณฺฑาลา ปุกฺกุสา เวนา ชาติยุตฺโต มนฺตียุตฺโต อสฺสชายุตฺโต มหาสยุตฺโต อุสุกายุตฺโต เมณฺฑายุตฺโต กุกฺกุรายุตฺโต ธนฺตายุตฺโต หตฺถิยุตฺโต อสฺสยุตฺโต อุยฺยานกีฬาย พลกฺกาเร สงฺคามสูรา อนีกทสฺสนานิ ปติ ปาฏิหาริยานิ อนุยุตฺตา โหนฺติ ฝาสุกสีสานิ วิสูกทสฺสนานิ อนุยุตฺตา โหนฺติ ฝาสุกสีสานิ ขิตฺตจกฺขู โหนฺติ ฯ

กถญฺจ ขิตฺตจกฺขู โหนฺติ ฯ ปุรตฺถิมาย จกฺขุโลกาโลกา จกฺขุโลกาโลกายเน สมฺปตฺตกาลา โหนฺติ อนิฏฺฐา ทกฺขิตพฺพา อิฏฺฐา สมตฺถา ปฺปฏิวิทฺธา น อาราเมน อารามํ น อุยฺยาเนน อุยฺยานํ น ตาเมน ตามํ

មួយវិញទៀត សមណព្រាហ្មណ៍ ដ៏ចំរើនពួកខ្លះ បរិភោគភោជន ដែលគេឲ្យដោយសទ្ធាហើយ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ តែងប្រកបរឿយៗ នូវការមើលរបស់ដែលជាសត្រូវ មានសភាពយ៉ាងនេះ គឺរបាំចម្រៀង ប្រគំ មហោស្រព ការនិយាយ (រឿងស្តេចការតៈទឹងព្រះពមជាដើម) គង វគាំង ស្គរមានជ្រុង ៤ រូបគំនូរ ល្បែងដុំដែក ល្បែងព័រ ល្បែងលាងឆ្នឹង ប្រដាល់ដំរី ប្រទាំសេះ ប្រដាល់ក្របី ប្រដាល់គោ ប្រដាល់តែះ ប្រដាល់មាន់ គុណដំបង ប្រដាល់ ចម្បាប់ ទីសម្រាប់ច្បាំង ទីសម្រាប់រៀបពល ទីនៅសេនា ទីត្រួតពិនិត្យ កិកូជាអ្នកប្រកបរឿយ ។ នូវការមើលរបស់ដែលជាសត្រូវ មានសភាពយ៉ាងនេះដូច្នេះៗខ្លះ កិកូជាអ្នកមានចក្ខុចោះទៅ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

កិកូជាអ្នកមានចក្ខុដាក់ចុះ តើដូចម្តេច ។ កិកូពុទ្ធសាសនានេះ មិនមែនជាអ្នករពឹសក្នែក មិនមែនប្រកបដោយការរពឹសក្នែក ដោយគិតថា អាត្មាអញគប្បីឃើញរបស់ដែលមិនដែលឃើញ គប្បីដើរលេងរបស់ដែលបានឃើញហើយ ដូច្នេះទេ ជាអ្នកមិនប្រកបនូវការត្រាច់ទៅឆ្ងាយៗនូវការត្រាច់ទៅរឿយៗ ដើម្បីឃើញរូបទេ គឺមិនចេញអំពីអាកាមទៅអាកាម មិនចេញអំពីទន្សាយទៅទន្សាយ មិនចេញអំពីស្រុកទៅស្រុក

ឧ ឯកមេន ឯកមំ ឧ ឧភយេន ឧភយំ ឧ រជ្ជេន
រជ្ជំ ឧ ជនបទេន ជនបទំ ឧ ឥឃ ជាវ័កំ អព្ភន្ត-
ជាវ័កំ អនុយុត្តោ ហោតិ រូបទស្សនាយ ឯវម្បិ
ចិត្តំ ខិត្តចក្ខុ ហោតិ ។ អថវា កិក្ខុ អន្តរឃរំ បវិដ្ឋោ
វិយ បដិបជ្ជោ សំវុតោ កច្ចតិ ឧ ហត្ថី ចិលោកេន្តោ
ឧ អស្សំ ចិលោកេន្តោ ឧ រថំ ចិលោកេន្តោ ឧ
បត្តិំ ចិលោកេន្តោ ឧ កុមារកេ ចិលោកេន្តោ ឧ
កុមារិកាយោ ចិលោកេន្តោ ឧ ឥត្ថិយោ ចិលោ-
កេន្តោ ឧ បុរិសេ ចិលោកេន្តោ ឧ អន្តរាបណំ
ចិលោកេន្តោ ឧ ឃរមុខានិ ចិលោកេន្តោ ឧ ខុទ្ទំ
ចិលោកេន្តោ ឧ អាលោ ចិលោកេន្តោ ឧ ឥតិ វា ឥតិ
បេក្ខមានោ កច្ចតិ ឯវម្បិ ចិត្តំ ខិត្តចក្ខុ ហោតិ ។

មិនចេញអំពីនិគមទៅនិគម មិនចេញអំពីនគរទៅនគរ មិនចេញអំពីដែន
ទៅដែន មិនចេញអំពីជនបទទៅជនបទ ភិក្ខុជាអ្នកមានចក្ខុដាក់ចុះ យ៉ាង
នេះខ្លះ ។ មួយទៀត ភិក្ខុប្ញូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ ដើរទៅតាមថ្នល់ ជា
អ្នកសង្រួមដើរទៅ មិនក្រឡេកមើលដំរី មិនក្រឡេកមើលសេះ មិន
ក្រឡេកមើលរថ មិនក្រឡេកមើលពលថ្មើរជើង មិនក្រឡេកមើលពួក
ក្មេងប្រុស មិនក្រឡេកមើលពួកក្មេងស្រី មិនក្រឡេកមើលពួកស្រី មិន
ក្រឡេកមើលពួកប្រុស មិនក្រឡេកមើលពានផ្សារ មិនក្រឡេកមើលមុខផ្ទះ
មិនក្រឡេកមើលលើ មិនក្រឡេកមើលក្រោម មិនមៀងមើលកន្លែងទិស
ត្បូងទឹងទិសជំ ដើរទៅ ភិក្ខុជាអ្នកមានចក្ខុដាក់ចុះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

អថ វា ចក្ខុមា រូបំ និស្សា ន និមិត្តគ្គាហី ហោតិ
នានុព្យញ្ជនគ្គាហី យត្វាធិករណមេនំ ចក្ខុន្ទ្រិយំ
អសំវុតំ វិហរន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សា បាបកា
អកុសលា ធម្មា អន្វាស្សវេយ្យុំ តស្ស សំវរាយ
បដិបជ្ជតិ រក្ខតិ ចក្ខុន្ទ្រិយំ ចក្ខុន្ទ្រិយេ សំវរំ
អាបជ្ជតិ ឯវម្បិ ខីណាសវស្ស ចក្ខុ ហោតិ ។ យថា វា
បនេកេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា សង្ខារនេយ្យានំ
ភោជនានំ កុញ្ជិកាត្វា តេ ឯវរូបំ វិសូកទស្សនំ
អនុយុត្តា វិហរន្តិ សេយ្យថីទំ ឆក្កំ តិតំ ភទ្ទំ
។ បេ ។ អដ្ឋកទស្សនំ ឥតិ វា ឯវរូបា វិសូកទ-
ស្សនានុយោគា បដិវិរតោ ហោតិ ឯវម្បិ ខីណាស្រវ-
ចក្ខុ ហោតិ ។

មួយទៀត កិកូឃើញរូបដោយភ្នែក តែជាអ្នកមិនកាន់យកនូវនិមិត្ត មិន
កាន់យកនូវអនុព្យញ្ជនៈ អកិដ្ឋានឆន្ទោមនស្ស ដែលជាអកុសលធម៌
ដ៏លាមក គប្បីជាប់តាមកិកូដែលមិនសង្រួម នូវចក្ខុន្ទ្រិយនុ៎ះ ព្រោះហេតុ
មិនសង្រួមនូវចក្ខុន្ទ្រិយណា មិនប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួម នូវចក្ខុន្ទ្រិយនោះ
រក្សានូវចក្ខុន្ទ្រិយ ដល់នូវការសង្រួមក្នុងចក្ខុន្ទ្រិយ កិកូជាអ្នកមានចក្ខុជាក់
ចុះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយវិញទៀត សមណព្រាហ្មណ៍ ដ៏ចំរើនពួកខ្លះ
បរិភោគភោជនដែលគេឲ្យដោយសទ្ធាហើយ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ
មិនប្រកបរឿយ ។ នូវការមើលនូវល្បែង ដែលជាសត្រូវ មានសភាព
យ៉ាងនេះ គឺរបាំ ចម្រៀង ប្រគំ ។បេ។ ទីសម្រាប់ត្រួតពិនិត្យ ជាអ្នក
វៀរចាកការប្រកបរឿយ ។ នូវការមើលល្បែង ដែលជាសត្រូវ មាន
សភាពយ៉ាងនេះ ដូច្នេះ។ កិកូជាអ្នកមានចក្ខុជាក់ចុះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ន ច ចាតលោលោតំ កថំ ចាតលោលោ
ហោតំ ។ ឥធេកច្ចោ ចាតលោលោ ចាតលោលិ-
យេន សមន្នាគតោ ហោតំ អារាមេន អារាមំ ឧយ្យា-
នេន ឧយ្យានំ គាមេន គាមំ និគមេន និគមំ នគ-
រេន នគរំ រដ្ឋេន រដ្ឋំ ជនបទេន ជនបទំ ទីឃចារិ-
កំ អទ្ធានចារិកំ អនុយុត្តោ ហោតិ ឯវម្បិ ចាត-
លោលោ ហោតំ ។ អថវា តិក្ខុ អព្ភោសង្ឃារមេ
ចាតលោលិយេន សមន្នាគតោ ហោតំ ន អត្តហេតុ
ន ការណាហេតុ ឧទ្ធតោ អវូបសន្តចិត្តោ បរិវេណ-
តោ បរិវេណំ កច្ចតិ វិហារតោ វិហារំ កច្ចតិ អឌ្ឍ-
យោគតោ អឌ្ឍយោគំ កច្ចតិ ចាសាទតោ ចាសា-
ទំ កច្ចតិ ហម្មិយតោ ហម្មិយំ កច្ចតិ កុហតោ
កុហំ កច្ចតិ លេណតោ លេណំ កច្ចតិ កុដិយា
កុដិំ កច្ចតិ កុដ្ឋាគារតោ កុដ្ឋាគារំ កច្ចតិ

អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកមិនរពឹសដើង សំនួរថា កិកូជាអ្នករពឹសដើង តើដូចម្តេច ។ កិកូខ្លះ កង់សាសនានេះ ជាអ្នករពឹសដើង ប្រកបដោយការរពឹសដើង ជាអ្នកប្រកបរឿយៗ នូវការគ្រាច់ទៅឆ្ងាយៗ នូវការគ្រាច់ទៅរឿយៗ គឺចេញអំពីអាពាមទៅអាពាម ចេញអំពីទន្យានទៅទន្យាន ចេញអំពីស្រុកទៅស្រុក ចេញអំពីនិគមទៅនិគម ចេញអំពីនគរទៅនគរ ចេញអំពីដែនទៅដែន ចេញអំពីជនបទទៅជនបទ កិកូជាអ្នករពឹសដើង យ៉ាង់នេះខ្លះ ។ ម្យ៉ាង់ទៀត កិកូជាអ្នកប្រកបដោយការរពឹសដើង តែខាង់កង់អាពាមរបស់សង្ឃ ជាអ្នកមានចិត្តពាយមាយ មានចិត្តមិនស្ងប់ មិនមែនព្រោះហេតុប្រយោជន៍ មិនមែនព្រោះហេតុដំណើរអ្វីទេ ចេញអំពីបរិវេណទៅបរិវេណ ចេញអំពីវិហារទៅវិហារ ចេញអំពីអឌ្ឍយោគទៅអឌ្ឍយោគ ចេញអំពីប្រាសាទទៅប្រាសាទ ចេញអំពីប្រាសាទត្រង់លទៅប្រាសាទត្រង់ល ចេញអំពីគុហាទៅគុហា ចេញអំពីលេណដ្ឋានទៅលេណដ្ឋាន ចេញអំពីខួមទៅខួម ចេញអំពីផ្ទះកំពូលទៅផ្ទះកំពូល

อฏฺฐเตา อฏฺฐึ กตฺตพฺพนฺติ มาตฺตา มาตฺตึ กตฺตพฺพนฺติ ขุทฺ-
ทกาตา ขุทฺทกาตึ กตฺตพฺพนฺติ ขุทฺทาสนาตา ขุทฺทาสนนฺติ
กตฺตพฺพนฺติ ขุปชฺฌายาลาตา ขุปชฺฌายาลึ กตฺตพฺพนฺติ
มญฺจปาตา มญฺจปึ กตฺตพฺพนฺติ รุกฺขมูลาตา รุกฺขมูลึ
กตฺตพฺพนฺติ ยตฺถ ก ปน กิกฺขู นิสีทนฺติ ก กตฺตพฺพนฺติ
ก ตตฺถ ฌกาสฺส ก ถุตายา เหาติ ทฺวินฺนึ ก
ตตายา เหาติ ตีณฺหึ ก จตุนฺนา เหาติ
ตตฺถ ฅหึ สมฺปตฺตปึ สลฺเปตพฺพนฺติ เสยฺยถีทึ
ภตฺตกึ เทารกึ ฯ เป ฯ ฯตีตกาลกาลกึ ฯตีต
ก กาเลสุ ฝาตฺวา จาตุลาลา เหาติ ฯ
ณ จ จาตุลาลาตี เสา ปเจฺจกสมฺปตฺเต
จาตุลาลิยา อาราเตา ทูราเตา ปฏิทูราเตา นิกฺขนฺเต
นิสฺสฏฺเต ทิยฺยมาเนา ทิสิยมาเนา ทิยฺยมาเนติก-
เตน เจตสา ทิยาราติ ปฏิสนฺถารกาเม เหาติ

ចេញអំពីប័មទៅប័ម ចេញអំពីពេងមូលទៅពេងមូល ចេញអំពីពេងដោល ទៅពេងដោល ចេញអំពីឃ្វាងរបស់ទៅឃ្វាងរបស់ ចេញអំពីទបដ្ឋានសាលាទៅទបដ្ឋានសាលា ចេញអំពីមណ្ឌបទៅមណ្ឌប ចេញអំពីគល់ឈើទៅគល់ឈើ បើពុំនោះទេ ពួកកិកុអង្គិយប្អូដើរទៅកន្លែងណា (កិកុនោះ) ជាគម្រប់ពីរនឹងកិកុមួយរូបខ្លះ ជាគម្រប់បីនឹងកិកុពីររូបខ្លះ ជាគម្រប់ប្លួននឹងកិកុបីរូបខ្លះ កន្លែងទាំងនោះ និយាយពាក្យឥតប្រយោជន៍ច្រើន កន្លែងនោះ គឺនិយាយ រាជកថា ចោរកថា ។ បេ ។ ឥតិភវាភវកថា ដូច្នេះៗ កិកុជាអ្នករពឹសដើង យ៉ាងនេះខ្លះ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនរពឹសដើង សេចក្តីថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ទៅឆ្ងាយ រៀរ រៀរលែង ចេញ រលាស់ចេញ រួចផុត ច្រាសចេញ ចាកការរពឹសដោយដើង មានព្រះទ័យមិនសល់រលៀ មានការសម្ងំទៅ កន្លែងកម្មដ្ឋានជាទីត្រេកអរ

ปณิสลฺลานวาโค อฏฺฐงฺคิโก เกวลาสมฺปยุตฺโต อนิ-
ยฺยานิกตฏฺฐาโน วิปสฺสนาย สมฺปาทโก ทุพฺโพธา
สุญฺญาคารานิ ลภายี ลาภวาโค ฝลสมฺปยุตฺโต
สนฺตสมาปตฺตีนิ อิจฺฉิตฺตจกฺก ฉ ฉ ฐานาลาโภ ฯ

(๓๖๒) ทุติยทุพฺโพธาติ(๑) เสา ปจฺเจกสมฺพุทฺธา
ตถาคตา ปุพฺพ นิสฺสา ฉ ปิตฺตสฺสาหิ โหนฺติ ตาทิสฺส
ญาณสฺสาหิ ยสฺมาธิการณาเมนิ ตถาทุพฺโพธิ อสีตฺยนุ-
พฺยาปนฺนาหิ อกิฏฺฐาโนมนสฺสา ตาปตา อกุสลา ธมฺมา
อนฺวาสฺสวเยยฺยุ ตสฺส สีวถาย ปฏิปชฺชติ ตถาตา ตถา-
ทุพฺโพธิ ตถาทุพฺโพธ สีวถิ อาปชฺชติ เสาเสน สตฺถุ
สุตฺวา ยาเนน กฺวจิ ยายิตฺวา ปิฏฺฐย ปสีท สายิตฺวา
ตาเยน ปาเทหิ ฐุสิตฺวา มนสา ธมฺมิ วิญฺญาย

๑ ม. ทุติยทุพฺโพธาติ ปาฐิตมาทิสาเทติ ทุติยทุพฺโพธาติ ฯ

ត្រេកអរក្នុងការសម្លុំ ប្រកបរឿយៗ នូវការស្ងប់ចិត្តក្នុងខាងក្នុង មិនហួតចាកឈាន ប្រកបដោយវិបស្សនា ចម្រើនសុញ្ញាគារដ្ឋាន ជាអ្នកមានឈាន ត្រេកអរក្នុងឈាន ប្រកបរឿយៗ នូវភាពនៃខ្លួនជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ជាអ្នកធ្ងន់ក្នុងប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានចក្ខុជាក់ច្បាស់ តាំងមិនពើសដើង ។

(៣៤២) ពាក្យថា អ្នកគ្រប់គ្រងឥន្ទ្រិយ អធិប្បាយថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឃើញរូបដោយភ្នែក មិនកាន់យកនិមិត្ត មិនកាន់យកអនុព្យញ្ជនៈ ពួកអកុសលធម៌ដ៏លាមក គឺ អភិជ្ឈាទន្ធឹងគោមនស្ស គប្បីជាប់តាមបុគ្គលមិនសង្រួមចក្ខុន្ទ្រិយនោះ ព្រោះហេតុមិនសង្រួមនូវចក្ខុន្ទ្រិយណា លោកប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួមចក្ខុន្ទ្រិយនោះ រក្សាចក្ខុន្ទ្រិយ ដល់នូវការសង្រួមក្នុងចក្ខុន្ទ្រិយ ពុះសំឡេងដោយត្រចៀក ធុំក្លិនដោយច្រមុះ ទទួលរសដោយអណ្តាត ពាល់ត្រូវដោយផ្នែកសរីរៈដោយកាយ ដឹងធម្មារម្មណ៍ដោយចិត្ត

ฉ ฉิทฺทกฺขาหี ยถา นาม ฉาตฺตชฺฌาคกฺขาหี ยตฺถาฉิกฺ-
ขณาเยน มนฺทฺรุยิ อสิวุตฺตึ วิหารนฺติ อภิฌฺฌาโทม-
นสฺสา จาปคา อกุสลา ฉมฺมา อฉาสฺรวเยฺยหุ
ตสฺส สำวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ มนฺทฺรุยิ มนฺทฺรุ-
ยิ สำวรึ อาปชฺชตีติ ฉุตฺตินฺทฺรุโย ฯ รกฺขิตมานสา-
โฉติ โกปิตมานสาโฉ รกฺขิตจิตฺโตติ ฉุตฺตินฺทฺรุโย
รกฺขิตมานสาโฉ ฯ

(๓๔๓) อนวสฺสุโต อปริฑยฺหมาโฉติ อนว-
สฺสุโตติ ปุตฺตฦฺหิ อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาเยน
อวสฺสุตปริยายมฺปิ เก อาวุโส เยสิ สฺสามิ
อนวสฺสุตปริยายมฺปิ ตำ สุณาถ สาธุกำ มน-
สิกโรถ ภาสิสฺสามีติ ฯ ฬวมาวุโสติ โข เต
ภิกฺขู อายสฺมโต มหาโมคฺคลฺลานสฺส ปจฺจสฺสุสุำ ฯ

មិនកាន់យកនិមិត្ត មិនកាន់យកអនុព្យញ្ជនៈ ពួកអកុសលធម៌ ដ៏លាមក គឺអភិជ្ឈានឹងទោមនស្ស គប្បីជាប់តាមបុគ្គលអ្នកមិនសង្រួមមនិន្ទ្រិយនោះ ព្រោះហេតុមិនសង្រួមមនិន្ទ្រិយណា លោកប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួមមនិន្ទ្រិយនោះ រក្សាន្ទ្រិយ ដល់នូវការសង្រួម ក្នុងមនិន្ទ្រិយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកគ្រប់គ្រងឥន្ទ្រិយ ។ ពាក្យថា រក្សាចិត្ត គឺ គ្រប់គ្រងចិត្ត ថែរក្សាចិត្ត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកគ្រប់គ្រងឥន្ទ្រិយ រក្សាចិត្ត ។

(៣៤៣) អធិប្បាយពាក្យថា មានចិត្តមិនទន់ខ្លាំក មិនពេលពាល (ដោយកិលេស) ត្រង់ពាក្យថា មានចិត្តមិនទន់ខ្លាំក សេចក្តីថា ព្រះមហាមោគ្គល្លាន មានអាយុ បានពោលពាក្យនេះថា ម្នាលលោកមានអាយុ ខ្ញុំនឹងសំដែង នូវបរិយាយនៃបុគ្គលមានចិត្តទន់ខ្លាំកផង នូវបរិយាយនៃបុគ្គលមានចិត្តមិនទន់ខ្លាំកផង ចំពោះអ្នកចាំងប្បាយ ចូរអ្នកចាំងប្បាយស្តាប់នូវបរិយាយនោះ ចូរធ្វើទុកក្នុងចិត្តឲ្យល្អចុះ ខ្ញុំនឹងសំដែង ។ ភិក្ខុចាំងនោះ ទទួលស្តាប់ព្រះមហាមោគ្គល្លានមានអាយុថា អើ អាវុសោ ។

អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ឯតទវោច កតមញ្ចាវុ-
សោ អាសវូបនិស្សយោ ឥធាវុសោ ភិក្ខុ ចក្ខុនា
រូបំ ទិស្វា បិយរូបេ រូបេ អជ្ឈោសាយតិ អប្បិយរូបេ រូបេ
ព្យាបជ្ជតិ អនុបដ្ឋិតកាយសតិ ច វិហរតិ បរិត្តចេត-
សោ តញ្ច ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ យថាភូតំ នប្ប-
ជានាតិ យត្ថស្ស តេ ឧប្បន្នា ចាបកា អកុសលា
ធម្មា អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ សោតេន សទ្ទំ សុត្វា
ឃានេន គន្ធំ ឃាយិត្វា ជិវ្ហាយ រសំ សាយិត្វា
កាយេន ផោដ្ឋព្ពំ ផុសិត្វា មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ
បិយរូបេ ធម្មេ អជ្ឈោសាយតិ អប្បិយរូបេ ធម្មេ
ព្យាបជ្ជតិ អនុបដ្ឋិតកាយសតិ ច វិហរតិ បរិត្ត-
ចេតសោ តញ្ច ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ យថាភូតំ
នប្បជានាតិ យត្ថស្ស តេ ឧប្បន្នា ចាបកា
អកុសលា ធម្មា អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ អយំ វុច្ច-
តាវុសោ ភិក្ខុ អាសវូបនិស្សយោ ចក្ខុវិញ្ញេយ្យេសុ រូបេសុ
អាសវូបនិស្សយោ សោតវិញ្ញេយ្យេសុ សទ្ទេសុ ។បេ។

ព្រះមហាមោគ្គល្លានមានអាយុ ឋានពោលពាក្យនេះថា ម្នាលអាវុសោ បុគ្គលមានចិត្តទទឹក តើដូចម្តេច ម្នាលអាវុសោ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ឃើញរូបដោយភ្នែកហើយ ធ្វើក្នុងរូបមានសភាពជាទីស្រឡាញ់ ស្អប់ក្នុងរូបមានសភាពមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនប្រុងសតិក្នុងកាយ មានចិត្តស្មប្លេះស្មើងផង អកុសលធម៌ដ៏លាមកទាំងនោះ កើតឡើងដល់បុគ្គលនោះហើយរលត់ទៅវិញ មិនសេសសល់ ក្នុងវិមុត្តិណា ក៏មិនដឹងច្បាស់នូវចេតោវិមុត្តិនឹងបញ្ញាវិមុត្តិនោះតាមពិតផង ឮសំឡេងដោយត្រចៀក ធុំក្លិនដោយច្រមុះ ទទួលរសដោយអណ្តាត ពាល់ត្រូវសម្ផស្សដោយកាយ ដឹងធម្មារម្មណ៍ដោយចិត្តហើយ ធ្វើក្នុងធម្មារម្មណ៍ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ ស្អប់ធម្មារម្មណ៍ ដែលមានសភាពមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនប្រុងសតិក្នុងកាយ មានចិត្តស្មប្លេះស្មើងផង អកុសលធម៌ដ៏លាមកទាំងនោះ កើតឡើងដល់បុគ្គលនោះ ហើយរលត់ទៅវិញមិនសេសសល់ ក្នុងវិមុត្តិណា ក៏មិនដឹងច្បាស់ នូវចេតោវិមុត្តិនឹងបញ្ញាវិមុត្តិនោះតាមពិតផង ម្នាលអាវុសោ ភិក្ខុនេះ គេហៅថា អ្នកមានចិត្តទទឹក ក្នុងរូបដែលគប្បីដឹងដោយភ្នែក អ្នកមានចិត្តទទឹក ក្នុងសំឡេងដែលគប្បីដឹងដោយត្រចៀក ។ បេ ។

អាសវក្ខយសុត្តនិទ្ទេសោ

អាសវក្ខយោ មនោវិញ្ញេយ្យេសុ ធម្មេសុ ឥវិវិហារី អា-
វុសោ កិត្តកំ ចក្ខុតោ ចេបិ ឆំ មាភេ ឧបសង្កមតិ
លភតេវ មាភេ ជិតារំ លភតិ មាភេ អារម្មណំ
សោតតោ ចេបិ ឆំ ។បេ។ មនតោ ចេបិ ឆំ
មាភេ ឧបសង្កមតិ លភតេវ មាភេ ជិតារំ លភតិ
មាភេ អារម្មណំ សេយ្យថាបិ អាវុសោ ឆឆ្ឆាតារំ ក
តំណាតារំ ក សុក្ខំ តោលាបំ តេភេវសង្ខិកំ(១) បុរត្ថិ-
មាយ ចេបិ ឆំ ទិសាយ បុរិសោ អាទិត្តាយ តំណុ-
ក្កាយ ឧបសង្កមេយ្យ លភតេវ អក្ខិ ជិតារំ លភតិ
អក្ខិ អារម្មណំ បច្ចមាយ ចេបិ ឆំ ទិសាយ ឧត្តរ-
យ ចេបិ ឆំ ទិសាយ ទក្ខិណាយ ចេបិ ឆំ ទិសា-
យ ហេដ្ឋិមតោ ចេបិ ឆំ ឧបរិតោ ចេបិ ឆំ យតោកុ-
តោ ចេបិ ឆំ បុរិសោ អាទិត្តាយ តំណុក្កាយ ឧបស-
ង្កមេយ្យ លភតេវ អក្ខិ ជិតារំ លភតិ អក្ខិ អារម្មណំ
ឥវិមេវ ខោ អាវុសោ ឥវិវិហារី តិត្តកំ ចក្ខុតោ ចេបិ
ឆំ មាភេ ឧបសង្កមតិ លភតេវ មាភេ ជិតារំ
លភតិ មាភេ អារម្មណំ សោតតោ ចេបិ ឆំ ។បេ។

---

๑ ម. ចេភេវសង្ខិកន្តិ ឃុត្តតរំ ។

អ្នកមានចិត្តទទឹក ក្នុងធម្មារម្មណ៍ ដែលគប្បីដឹងដោយចិត្ត ម្នាលអាវុសោ កិកូមានកិរិយានៅយ៉ាងនេះ ប្រសិនបើ មារចូលទៅជិតកិកូនោះ តាមទ្វារភ្នែក មារគង់បាននូវឱកាស មារគង់បាននូវអារម្មណ៍ ប្រសិនបើ (មារចូលទៅ) ជិតកិកូនោះ តាមទ្វារត្រចៀក ។ បេ ។ ប្រសិនបើ មារចូលទៅជិតកិកូនោះ តាមទ្វារចិត្ត មារគង់បាននូវឱកាស មារគង់បាននូវអារម្មណ៍ ម្នាលអាវុសោ ដូចផ្ទះបបុសក្តី ផ្ទះស្មៅក្តី ជាអាគារសូត្រ ពុក កន្ទង់យូរឆ្នាំ ប្រសិនបើ បុរសកាន់គប់ស្មៅ ដែលភ្លើងឆេះទៅជិតផ្ទះនោះ ពីទិសខាងកើត ភ្លើងតែងបាននូវឱកាស ភ្លើងតែងបាននូវអារម្មណ៍ ប្រសិនបើ (ទៅ) ជិតផ្ទះនោះ ពីទិសខាងលិច ប្រសិនបើ (ទៅ) ជិតផ្ទះនោះ ពីទិសខាងជើង ប្រសិនបើ (ទៅ) ជិត ផ្ទះនោះ ពីទិសខាងត្បូង ប្រសិនបើ (ទៅ) ជិតផ្ទះនោះ ពីខាងក្រោម ប្រសិនបើ (ទៅ) ជិតផ្ទះនោះពីខាងលើ ប្រសិនបើ បុរសកាន់គប់ស្មៅដែលភ្លើងឆេះ ទៅជិតផ្ទះនោះ ពីទិសខាងណាក៏ដោយ ភ្លើងតែងបាននូវឱកាស ភ្លើងតែងបាននូវអារម្មណ៍ មានឧបមាយ៉ាងណាមិញ ម្នាលអាវុសោ កិកូមានកិរិយានៅយ៉ាងនេះ ប្រសិនបើ មារចូលទៅជិតកិកូនោះតាមទ្វារភ្នែក មារគង់បាននូវឱកាស មារគង់បាននូវអារម្មណ៍ ប្រសិនបើ (មារចូលទៅ) ជិតកិកូនោះ តាមទ្វារត្រចៀក ។ បេ ។

មនសោ ពេបិ ំ មាពេ ឧបសង្កមតិ លភតេវ មា-
ពេ ឯតារំ លភតិ មាពេ អាវជ្ជណំ ឍីវិរិហារិញ្ជុ-
សោ កិក្ខំ រូបា អភិភវីសុ ឧ កិក្ខ រូបេ អភិភវិ
សទ្ទា កិក្ខំ អភិភវីសុ ឧ កិក្ខ សទ្ទេ អភិភវិ គន្ធា
កិក្ខំ អភិភវីសុ ឧ កិក្ខ គន្ធេ អភិភវិ រសា កិក្ខំ
អភិភវីសុ ឧ កិក្ខ រសេ អភិភវិ ផោដ្ឋព្ពា កិក្ខំ
អភិភវីសុ ឧ កិក្ខ ផោដ្ឋព្ពេ អភិភវិ ធម្មា កិក្ខំ
អភិភវីសុ ឧ កិក្ខ ធម្មេ អភិភវិ អយំ ុគ្គលោសោ
កិក្ខ រូបាកិក្ខតោ សទ្ទាកិក្ខតោ គន្ធាកិក្ខតោ
រសាកិក្ខតោ ផោដ្ឋព្ពាកិក្ខតោ អកិក្ខតោ តេមា
កិលេសេមា ឧ អកិក្ខ មា សោ ចាមកេ
អកុសលេ ធម្មេ សង្កិលេសិកេ ចោផោព្ភវិកេ
សនវេ ុក្ខវិចាកេ អាយតឹជាតិជរាមរណីយេ
ឍវំ ខោ អាុសោ អវសុ្សតោ ហោតិ ។

ប្រសិនបើមារចូលទៅជិតកិកុនោះ តាមទ្វារចិត្ត មារតែងបាននូវឱកាស
មារតែងបាន នូវអារម្មណ៍ មានឧបមេយ្យដូច្នោះឯង ម្នាលអាវុសោ
រូបគ្របសង្កត់កិកុ អ្នកមានកិរិយានៅយ៉ាងនេះ កិកុមិនគ្របសង្កត់រូប
បានឡើយ សំឡេងគ្របសង្កត់កិកុ កិកុមិនគ្របសង្កត់សំឡេងបានឡើយ
ក្លិនគ្របសង្កត់កិកុ កិកុមិនគ្របសង្កត់ក្លិនបានឡើយ រសគ្របសង្កត់កិកុ
កិកុមិនគ្របសង្កត់រសបានឡើយ ផ្សព្វគ្របសង្កត់កិកុ កិកុមិនគ្របសង្កត់
ផ្សព្វបានឡើយ ធម្មារម្មណ៍គ្របសង្កត់កិកុ កិកុមិនគ្របសង្កត់ធម្មារម្មណ៍
បានឡើយ ម្នាលអាវុសោ កិកុនេះ គេហៅថា អ្នកត្រូវរូបគ្របសង្កត់
អ្នកត្រូវសំឡេងគ្របសង្កត់ អ្នកត្រូវក្លិនគ្របសង្កត់ អ្នកត្រូវរសគ្របសង្កត់
អ្នកត្រូវផ្សព្វគ្របសង្កត់ អ្នកត្រូវពួកកិលេសទាំងនោះ គ្របសង្កត់ ព្រោះ
ថា កិកុនោះ មិនបានគ្របសង្កត់នូវពួកអកុសលធម៌ដ៏លាមក ដែល
ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង នាំទៅកើតក្នុងភពថ្មីទៀត ប្រកបដោយ
សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ មានទុក្ខជាផល មានជាតិជរាមរណៈតទៅ
ខាងមុខទៀតទេ ម្នាលអាវុសោ កិកុមានចិត្តទន់ យ៉ាងនេះឯង ។

កថញ្ហាវុសោ អនាសវោ ហោតិ ឥធាវុសោ ភិក្ខុ
ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា បិយរូបេ រូបេ នាភិមុក្ខតិ
អប្បិយរូបេ រូបេ ន ព្យាបជ្ជតិ ឧបដ្ឋិតកាយសតិ ច
វិហរតិ អប្បមាណចេតសោ តញ្ច ចេតោវិមុត្តិំ
បញ្ញាវិមុត្តិំ យថាភូតំ បជានាតិ យត្ថស្ស តេ ឧប្បជ្ជា
ចាបកា អកុសលា ធម្មា អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ
សោតេន សទ្ទំ សុត្វា ។បេ។ មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ
បិយរូបេ ធម្មេ នាភិមុក្ខតិ អប្បិយរូបេ ធម្មេ ន
ព្យាបជ្ជតិ ឧបដ្ឋិតកាយសតិ ច វិហរតិ អប្បមាណ-
ចេតសោ តញ្ច ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ យថាភូតំ
បជានាតិ យត្ថស្ស តេ ឧប្បជ្ជា ចាបកា អកុ-
សលា ធម្មា អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ អយំ វុច្ចតាវុសោ
ភិក្ខុ អនាសវោ ចក្ខុវិញ្ញេយ្យេសុ រូបេសុ អនាសវោ-
តោ សោតវិញ្ញេយ្យេសុ សទ្ទេសុ ។បេ។ អនាសវោ-
តោ មនោវិញ្ញេយ្យេសុ ធម្មេសុ ឯវំវិហារី អាវុសោ
ភិក្ខុ ចក្ខុតោ ចេបិ នំ មារោ ឧបសង្កមតិ

ម្នាលអាវុសោ កិកូមានចិត្តមិនទទឹក តើដូចម្តេច ម្នាលអាវុសោ កិកូ
កន្ធ៍សាសនានេះ ឃើញរូបដោយកែក មិនឆ៍ប់កន្ធ៍រូបមានសភាពជាទី
ស្រឡាញ់ មិនស្អប់រូប មិនជាទីស្រឡាញ់ ប្រុង៍សតិកន្ធ៍កាយ មាន
ចិត្តប្រមាណមិនបានផង អកុសលធម៌ដ៏លាមកតាំង៍នោះ តើតឡើង
ដល់បុគ្គលនោះហើយ រលត់ទៅមិនមានសេសសល់ កន្ធ៍វិមុត្តិណា ក៏
ដឹង៍ច្បាស់នូវចេតោវិមុត្តិនឹង៍បញ្ញាវិមុត្តិនោះ តាមពិតផង ឮសំឡេង៍ដោយ
ត្រចៀក ។ បេ ។ ដឹង៍ធម្មារម្មណ៍ដោយចិត្ត មិនឆ៍ប់កន្ធ៍ធម្មារម្មណ៍
មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មិនស្អប់ធម្មារម្មណ៍ មានសភាពមិនជាទី
ស្រឡាញ់ ប្រុង៍សតិកន្ធ៍កាយ មានចិត្តប្រមាណមិនបានផង អកុសល-
ធម៌ដ៏លាមកតាំង៍នោះ តើតឡើង៍ដល់បុគ្គលនោះហើយ រលត់ទៅមិន
មានសេសសល់កន្ធ៍វិមុត្តិណា ក៏ដឹង៍ច្បាស់នូវចេតោវិមុត្តិនឹង៍បញ្ញាវិមុត្តិនោះ
តាមពិតផង ម្នាលអាវុសោ កិកូនេះ គេហៅថា អ្នកមានចិត្តមិនទទឹក
កន្ធ៍រូប ដែលគប្បីដឹង៍ដោយកែក អ្នកមានចិត្តមិនទទឹក កន្ធ៍សំឡេង៍
ដែលគប្បីដឹង៍ដោយត្រចៀក ។ បេ ។ អ្នកមានចិត្តមិនទទឹក កន្ធ៍
ធម្មារម្មណ៍ ដែលគប្បីដឹង៍ដោយចិត្ត ម្នាលអាវុសោ កិកូមាន
កិរិយានៅយ៉ាង៍នេះ ប្រសិនបើ មារចូលទៅជិតកិកូនោះ តាមទ្វារកែក

នេវ លភតិ មាភេ ជីតារំ ន លភតិ មាភេ អារម្មណំ សោតតោ ភេបិ នំ ។បេ។ មនតោ ភេបិ នំ មាភេ ឧបសង្កមតិ នេវ លភតិ មាភេ ជីតារំ ន លភតិ មា-ភេ អារម្មណំ សេយ្យថាបិ អាវុសោ ភូជាតារសាលា ភ សន្ថាតារសាលា ភ ពហាលមត្តិភា អល្លាវលេប-ជា បុរត្ថិមាយ ភេបិ នំ និសាយ បុរិសោ អាជិត្តាយ តិណុក្កាយ ឧបសង្កមេយ្យ នេវ លភតិ អក្ខិ ជីតារំ ន លភតិ អក្ខិ អារម្មណំ បច្ឆិមាយ ភេបិ នំ និសា-យ ឧត្តរាយ ភេបិ នំ និសាយ ទក្ខិណាយ ភេបិ នំ និសាយ ហេដ្ឋិមតោ ភេបិ នំ ឧបរិតោ ភេបិ នំ យតោកុតោ ភេបិ នំ បុរិសោ អាជិត្តាយ តិណុក្កាយ ឧបសង្កមេយ្យ នេវ លភតិ អក្ខិ ជីតារំ ន លភតិ អក្ខិ អារម្មណំ ឱវរេវ ខោ អាវុសោ ឱរិវិហារី តិក្ខុ ចក្ខុតោ ភេបិ នំ មាភេ ឧបសង្កមតិ នេវ លភតិ មាភេ ជីតារំ ន លភតិ មាភេ អារម្មណំ សោតតោ ភេបិ នំ ។ បេ ។

មារមិនបាននូវឱកាស មារមិនបាននូវអារម្មណ៍ ប្រសិនបើមារ (ចូលទៅ) ជិតកិកុនោះ តាមទ្វារត្រចៀក ។ បេ ។ ប្រសិនបើមារចូលទៅជិតកិកុនោះ តាមទ្វារចិត្ត មារមិនបាននូវឱកាស មារមិនបាននូវអារម្មណ៍ ម្នាលអាវុសោ ប្រៀបដូចកុដាគារសាលាក្តី សណ្ឋាគារសាលាក្តី ដែលបូរដោយដីដ៏ក្រាស់ លាបដោយអាចម៍គោស្រស់ ប្រសិនបើ បុរសកាន់គប់ស្មៅដែលភ្លើងនេះ ទៅជិតសាលានោះពីទិសខាងកើត ភ្លើងមិនបាននូវឱកាស ភ្លើងមិនបាននូវអារម្មណ៍ ប្រសិនបើ ទៅជិតសាលានោះពីទិសខាងលិច ប្រសិនបើ ទៅជិតសាលានោះ ពីទិសខាងជើង ប្រសិនបើ ទៅជិតសាលានោះពីទិសខាងត្បូង ប្រសិនបើ ទៅជិតសាលានោះពីខាងក្រោម ប្រសិនបើ ទៅជិតសាលានោះពីខាងលើ ប្រសិនបើ បុរសកាន់គប់ស្មៅ ដែលភ្លើងនេះ ទៅជិតសាលានោះពីទិសខាងណាក៏ដោយ ភ្លើងមិនបាននូវឱកាស ភ្លើងមិនបាននូវអារម្មណ៍ មានឧបមាយ៉ាងណាមិញ ម្នាលអាវុសោ កិកុមានកិរិយានៅយ៉ាងនេះ ប្រសិនបើមារចូលទៅជិតកិកុនោះតាមទ្វារត្រចៀក មារមិនបាននូវឱកាស មារមិនបាននូវអារម្មណ៍ ប្រសិនបើ (ចូលទៅ) ជិតកិកុនោះតាមទ្វារត្រចៀក ។ បេ ។

មនសោ ចេបិ នំ មារោ ឧបសង្កមតិ នេវ លភតិ មារោ ចិត្តំ ន លភតិ មារោ អារម្មណំ ឬវិញ-ហារវិញ្ញាវុសោ តិក្ខិំ ន ឬថា អតិភវិសុ តិក្ខិ ឬបេ អតិភវិ ន សង្ខា តិក្ខិំ អតិភវិសុ តិក្ខិ សន្តេ អតិភវិ ។បេ។ ន ជម្មា តិក្ខិំ អតិភវិសុ តិក្ខិ ជម្មេ អតិភវិ អយំ វុច្ចតាវុសោ តិក្ខិ ឬថាតិក្ខិ សង្ខាតិក្ខិ តង្ខាតិក្ខិ វសាតិក្ខិ ដោដ្ឋញ្ញាតិក្ខិ ជម្មាតិក្ខិ អនតិក្ខិតោ តេមិ តិលេសេមិ អតិក្ខិ ហិ សោ ចាបតេ អក្កុសលេ ជម្មេ សង្កិលេសិកេ ទោដោញ្ញវិកេ សនវេ ឧក្ខវិចាកេ អាយតឹជាតិជរា-មរណីយេ ឬវំ ខោ អាវុសោ អរវសុត្តោ ហោតីតិ អនវសុត្តោ ។ អបរិឌយ្ហមាដោតិ ភគក្ខិដា អបរិឌ-យ្ហមាដោ ដោសក្ខិដា អបរិឌយ្ហមាដោ មោហក្ខិដា អបរិឌយ្ហមាដោតិ(១) អនវសុត្តោ អបរិឌយ្ហមាដោ ។ ឬតោ ន វេ ១ក្ខវិសាណកបេប្ប ។ តេនាហ សោ បដ្ឋេកសម្ពុទ្ធោ

---

๑ ម. អបរិឌយ្ហមានោតិ ភគដេន បរិឬាហេន អបរិឌយ្ហមានោ ទោសដេន បរិឬាហេន អបរិឌយ្ហមានោ មោហដេន បរិឬាហេន អបរិឌយ្ហមានោតិ ។

ប្រសិនបើ មារចូលទៅជិតកិក្ខុនោះតាមទ្វារចិត្ត មារមិនបាននូវឱកាស មារមិនបាននូវអារម្មណ៍ មានឧបមេយ្យដូច្នោះឯង ម្នាលអាវុសោ រូបមិនគ្របសង្កត់កិក្ខុ ដែលមានកិរិយានៅយ៉ាងនេះ កិក្ខុគ្របសង្កត់រូប សំឡេងមិនគ្របសង្កត់កិក្ខុ កិក្ខុគ្របសង្កត់សំឡេង ។ បេ ។ ធម្មារម្មណ៍មិនគ្របសង្កត់កិក្ខុ កិក្ខុគ្របសង្កត់ធម្មារម្មណ៍ ម្នាលអាវុសោ កិក្ខុនេះ គេហៅថា អ្នកគ្របសង្កត់រូប អ្នកគ្របសង្កត់សំឡេង អ្នកគ្របសង្កត់ក្លិន អ្នកគ្របសង្កត់រស អ្នកគ្របសង្កត់ផោដ្ឋព្វៈ អ្នកគ្របសង្កត់ធម្មារម្មណ៍ អ្នកមិនត្រូវពួកកិលេសទាំងនោះ គ្របសង្កត់ទេ ព្រោះថា កិក្ខុនោះគ្របសង្កត់ពួកអកុសលធម៌ដ៏លាមក ដែលប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង នាំឲ្យកើតក្នុងភពថ្មី ប្រកបដោយសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ មានទុក្ខជាផល ជាទីតាំងនៃជាតិជរាមរណៈតទៅ ម្នាលអាវុសោ កិក្ខុមានចិត្តមិនទន់ទឹក យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានចិត្តមិនទន់ទឹក ។ ពាក្យថា មិនពេលពាល គឺ មិនក្តៅក្រហាយដោយក្តៅគឺរាគៈ មិនក្តៅក្រហាយដោយក្តៅគឺទោសៈ មិនក្តៅក្រហាយដោយក្តៅគឺមោហៈ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានចិត្តមិនទន់ទឹក មិនពេលពាល (ដោយកិលេស) ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

ជិគុច្ឆិតព្ពកម្មំ ន ច ចាតលោលោ

កុត្តន្ត្រិយោ វក្ខិតមានសានោ

អនរាសុរតោ អបរិឌយ្ហមានោ

ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(៣៤៤) ជិហារយិត្វា តិហិតព្យញ្ជនានិ

សញ្ញិនបត្តោ យថា ចារិនត្តោ

កាសាយវត្តោ អភិនិក្ខមិត្វា

ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(៣៤៥) ជិហារយិត្វា តិហិតព្យញ្ជនានីតិ តិហិតព្យ-
ញ្ជនានិ វុច្ចន្តិ កេសា ច មស្សូ ច ។បេ។ ឥឃ-
រសប្បានិ ឥតិ ឯ ។ ជិហារយិត្វា តិហិតព្យញ្ជនានីតិ
តិហិតព្យញ្ជនានិ ជិរេបយិត្វា សមោរេបយិត្វា(១)
បដិប្បស្សម្ភិត្វាតិ ជិហារយិត្វា តិហិតព្យញ្ជនានិ ។

---

១ ម. ឯត្តន្តរេ និក្ខិបិត្វាតិ ទិស្សតិ ។

កិកុមានចក្ខុជាក់ចុះ ជាអ្នកមិនរពឹសដើង អ្នកគ្រប់គ្រងឥន្ទ្រិយ រក្សាចិត្ត មានចិត្តមិនទទឹក មិនពេលពាល (ដោយកិលេស) គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៤៤) បុគ្គលលះបង់ នូវរតនៈជាគ្រឿងប្រាកដនៃគ្រហស្ថ ចេញទៅបួស ស្ងៀកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ ដូចដើមចាវច្ចៃត្តព្រឹក្ស មានស្នឹកដ៏ខ្ចាប់ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៤៥) ពាក្យថា បុគ្គលលះបង់ នូវរតនៈជាគ្រឿងប្រាកដនៃគ្រហស្ថ អធិប្បាយថា សក់ ពុកមាត់ ពុកចង្កា ។បេ។ សំពត់វែង នឹងខ្វី ហៅថា រតនៈជាគ្រឿងប្រាកដនៃគ្រហស្ថ ។ ពាក្យថា បុគ្គលលះបង់នូវរតនៈជាគ្រឿងប្រាកដនៃគ្រហស្ថ គឺ ដាក់ចុះ ដាក់ស្រឡះ លះបង់ នូវរតនៈជាគ្រឿងប្រាកដនៃគ្រហស្ថ ហេតុនោះ (លោកពោកថា) បុគ្គលលះបង់នូវរតនៈជាគ្រឿងប្រាកដនៃគ្រហស្ថ ។

(๓๔๖) สญฺโญชนปฺปหาโน យថា ចារិตฺตาតិ យថា ចារិตฺตសោ តោ ចារិตฺตปฺปโห ตฺยาយំ ตสฺมา ตสฺสาติ ปทปูรณมตฺตเมวาតิ สญฺโญชนปฺปหาโน យថា ចារិตฺตาតិ(๑) ฯ

(๓๔๗) ตาสายาติ อภิธานิกฺขมิตฺวาติ សោ បដิกฺขេปសទฺทោ សព្ពំ យាวาสបលิពោធំ ឆឌฺเฑตฺวา បុตฺตទារបលิពោធំ ឆឌฺเฑตฺวา ញាតិបលิពោធំ ឆឌฺเฑตฺวา(๒) សន្និធិបលิពោធំ ឆឌฺเฑตฺวา តេសមสฺสุ ឱហារយิตฺวา តាសាយាติ វត្ថาติ អច្ឆาទេตฺวา អតារสฺมา អនតិរិយំ បញฺญเปตฺวา អភิญฺญាវំ ឧបគฺคเหตฺวา ฯเปฯ จរតិ วิចរតិ ឥរิยតិ วตฺเตតิ ចាលេតิ យเปតិ យาเปតីតិ តាสាយาติ วត្ថาติ អភิธานิกฺขมิตฺวา ฯ ฯเปฯ จរេ ขคฺควิสาณกปฺเปฯ តេនาห สោ បដิกฺขេปសទฺทោ

---

๑ ម. ចារីត្បោដ សារបត្ថបហានសោ សត្ថុច្ឆាយា ฯ ๒ ម. ឯត្ថន្តរេ មិត្តាមច្ចបលិពោធំ ឆឌ្ឌេត្វាតិ ទិស្សតិ ฯ

១ធ្តវិសោណសុត្តវិភង្គ

(៣៤៦) ពាក្យថា ដូចដើមចាំរច្ឆត្តព្រឹក្ស មានស្នឹកដ៏ខ្ចាប់ គឺ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ទ្រទ្រង់នូវចាត្រនឹងចីវរដ៏បរិបូណ៌ ដូចដើមចាំរច្ឆត្ត-ព្រឹក្ស គឺដើមរល្មុសផ្អង ·មានស្នឹកនឹងត្រួយដ៏ក្រាស់ មានមូលត្រឈៃ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដូចដើមចាំរច្ឆត្តព្រឹក្ស មានស្នឹកដ៏ខ្ចាប់ ។

(៣៤៧) ពាក្យថា ចេញទៅបួស ស្វែកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ អធិប្បាយថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ កាត់កង្វល់ក្នុងឃរាវាសទាំងពួង កាត់កង្វល់ក្នុងបុត្រនឹងភរិយា កាត់កង្វល់ក្នុងញាតិ កាត់កង្វល់ក្នុងការសន្សំ កោរសក់ ពុកមាត់ពុកចង្កា ទ្រទ្រង់នូវសំពត់កាសាយៈ ចេញចាកផ្ទះ បួលទៅកាន់ផ្ទៃ ដល់នូវភាពជាអ្នកមិនមានកង្វល់ ចរ ត្រាច់ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅតែម្នាក់ឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ចេញទៅបួស ស្វែកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះពោលថា

ปิหาราเยติ กิมิติ ปฺยญฺชนานิ

สญฺเชฺชปเตฺต ยถา จารีตเตฺต

กาสาวรเตฺต อกิลิฏฺฐมิติ

ฆโฏ จเร ขตฺติยสาลากเปฺปติ ฯ

(๓๖๘) ราเชสุ เกนิ อกรึ อโลโลเต

อญฺญาเตสิ สปทานจารี

กุเล กุเล อปฺปฏิพนฺธจิเตฺต

ฆโฏ จเร ขตฺติยสาลากเปฺป ฯ

(๓๖๙) ราเชสุ เกนิ อกรึ อโลโลเตติ ราเช-
สุติ มูลราเช ขนฺธราเช ตจราเช ปตฺตราเช ปุปฺผ-
เช ผลราเช อคฺคิลึ มญฺชรึ ตกฺกิกึ กกฺกุกึ โล-
ณิกึ ขาริกึ ลคฺคิลึ กสาเว สาธุ์ อสาธุ์ สีลึ
ทุสฺสึ ฯ สนฺติ โลเกติ(๑) สมณาพฺราหฺมณา ราเช-
กิจฺจา เต ปิฏฺฐิกฺเขน ราเช(๒) ปริเยสนฺตา อาหิณฺฑนฺติ ฯ

๑ ม. สเตฺตเกติ ฯ ๒ ม. ราเชติ ฯ

បុគ្គលលះបង់នូវវត្ថុជាគ្រឿងប្រាកដនៃគ្រហស្ថ ចេញ
ទៅបួស ស្មៀកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ ដូចដើម
បាវិច្ឆត្តព្រឹក្ស មានស្លឹកដ៏ខ្ចាប់ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង
ដូចកុយរមាស ។

(៣៤៨) បុគ្គលមិនធ្វើនូវចំណង់ក្នុងរសទាំងឡាយ ជា
អ្នកមិនរពឹស មិនចិញ្ចឹមបុគ្គលដទៃ គ្រាប់ទៅតាម
លំដាប់ប្រក មិនមានចិត្តជាប់ក្នុងត្រកូល ក្នុងត្រកូល
គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៤៩) អធិប្បាយពាក្យថា មិនធ្វើនូវចំណង់ក្នុងរសទាំងឡាយ
ជាអ្នកមិនរពឹស ត្រង់ពាក្យថា រសទាំងឡាយ បានដល់រសមើម រស
ដើម រសសំបក រសស្លឹក រសផ្កា រសផ្លែ ដូរ ផ្អែម ល្វីង ហឹរ
ប្រៃ ខារ ជូរចត់ ចត់ ឆ្ងាញ់ មិនឆ្ងាញ់ ត្រជាក់ ក្តៅ ។
មាន ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ក្នុងលោក ជាអ្នកល្មោភក្នុងរស សមណ-
ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ រមែងដើរស្វែងរកនូវរស ព្រោះបុព្វអណ្តាត ។

អង្គំលំ លកិត្វា អនង្គំលំ បរិយេសន្តិ អនង្គំលំ លកិត្វា អង្គំលំ បរិយេសន្តិ ។ មជ្ជុំ លកិត្វា អមជ្ជុំ បរិយេសន្តិ អមជ្ជុំ លកិត្វា មជ្ជុំ បរិយេ-សន្តិ ។ តិត្តិកំ លកិត្វា អតិត្តិកំ បរិយេសន្តិ អតិត្តិកំ លកិត្វា តិត្តិកំ បរិយេសន្តិ ។ កជ្ជុកំ លកិត្វា អកជ្ជុកំ បរិយេសន្តិ អកជ្ជុកំ លកិត្វា កជ្ជុកំ បរិយេសន្តិ ។ លោណិកំ លកិត្វា អលោ-ណិកំ បរិយេសន្តិ អលោណិកំ លកិត្វា លោណិកំ បរិយេសន្តិ ។ ខារិកំ លកិត្វា អខារិកំ បរិយេសន្តិ អខារិកំ លកិត្វា ខារិកំ បរិយេសន្តិ ។ លង្ឃំលំ លកិត្វា កសាវំ បរិយេសន្តិ កសាវំ លកិត្វា លង្ឃំលំ បរិយេសន្តិ ។ សាឌុំ លកិត្វា អសាឌុំ បរិយេសន្តិ អសាឌុំ លកិត្វា សាឌុំ បរិយេសន្តិ ។ សីតំ លកិត្វា ឧណ្ហំ បរិយេសន្តិ ឧណ្ហំ លកិត្វា សីតំ បរិយេសន្តិ ។

បានរសដូរហើយ ស្វែងរករសមិនដូរ បានរសមិនដូរហើយ ស្វែងរករសដូរ ។ បានរសផ្អែមហើយ ស្វែងរករសមិនផ្អែម បានរសមិនផ្អែមហើយ ស្វែងរករសផ្អែម ។ បានរសល្វីងហើយ ស្វែងរករសមិនល្វីង បានរសមិនល្វីងហើយ ស្វែងរករសល្វីង ។ បានរសហឹរហើយ ស្វែងរករសមិនហឹរ បានរសមិនហឹរហើយ ស្វែងរករសហឹរ ។ បានរសប្រៃហើយ ស្វែងរករសមិនប្រៃ បានរសមិនប្រៃហើយ ស្វែងរករសប្រៃ ។ បានរសខារហើយ ស្វែងរករសមិនខារ បានរសមិនខារហើយ ស្វែងរករសខារ ។ បានរសជូរចត់ហើយ ស្វែងរករសចត់ បានរសចត់ហើយ ស្វែងរករសជូរចត់ ។ បានរសឆ្ងាញ់ហើយ ស្វែងរករសមិនឆ្ងាញ់ បានរសមិនឆ្ងាញ់ហើយ ស្វែងរករសឆ្ងាញ់ ។ បានត្រជាក់ហើយ ស្វែងរកក្តៅ បានក្តៅហើយ ស្វែងរកត្រជាក់ ។

តេ យំ យំ លភន្តិ តេន តេន ន តុស្សន្តិ
អបរាបរំ បរិយេសន្តិ រសេសុ រតា តិព្ពា ពលិតា
មុដ្ឋិតា បដ្ឋាយន្តា លក្កា លក្កិតា បលិពុទ្ធា ។
សា វេសតណ្ហា តស្ស បច្ចេកសម្ពុទ្ធស្ស បហីនា
ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតឹអនុ-
ប្បាទធម្មា តស្មា សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ បដិសង្ខា
យោនិសោ អាហារំ អាហារេតិ នេវ ទវាយ ន
មទាយ ន មណ្ឌនាយ ន វិភូសនាយ យាវទេវ
ឥមស្ស កាយស្ស ឋិតិយា យាបនាយ វិហឹសុបរតិ-
យា ព្រហ្មចរិយានុគ្គហាយ ឥតិ បុរាណញ្ច វេទនំ
បដិហង្ខាមិ នវញ្ច វេទនំ ន ឧប្បាទេស្សាមិ យាត្រា
ច មេ ភវិស្សតិ អនវជ្ជតា ច ផាសុវិហារោ ចាតិ ។

ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ បានរសណា ។ រមែងមិនសន្តោសដោយ
រសនោះ ។ ទេ នៅតែស្វែងរករសផ្សេង ។ ទៀត ជាអ្នកត្រេកអរជាប់ចិត្ត
ជ្រប់ចិត្ត លង់ចិត្ត ងប់ចិត្ត ស្អិត ខាក់ ចំពាក់ ក្នុងរសទាំងឡាយ ។
ចំណង់ក្នុងរសនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ លះបង់ គាស់រំលើងឫសគល់
ធ្វើឲ្យសល់តែទីនៅ ដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន
ឲ្យជាធម្មតាលែងកើតតទៅទៀត ព្រោះហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ
ពិចារណាដោយឧបាយនៃប្រាជ្ញាហើយ ទើបឆាន់នូវអាហារ មិនមែន
ដើម្បីលេង មិនមែនដើម្បីស្រវឹង មិនមែនដើម្បីប្រដាប់ មិនមែនដើម្បី
ស្អិតស្អាងទេ គ្រាន់តែដើម្បីឲ្យតាំងនៅនៃកាយនេះតែប៉ុណ្ណោះ ដើម្បីញុំង
ឥរិយាបថឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីបំបាត់នូវសេចក្តីលំបាក ដើម្បីអនុគ្រោះដល់
ព្រហ្មចរិយៈ (ឆាន់ដោយគិត) ថា អាត្មាអញនឹងបំបាត់បង់នូវវេទនាចាស់
ផង មិនឲ្យវេទនាថ្មីកើតឡើងផង ការប្រព្រឹត្តទៅផង ការមិនមានទោស
ផង ការនៅជាសុខផង នឹងមានដល់អាត្មាអញ ដោយឧបាយនេះ ។

យថា វណ្ឋំ អាលិម្បេយ្យ យោវនេវ ភេបនន្តាយ
យថា ភ សន្តោ អត្ថំ អញ្ញាយេយ្យ យោវនេវ ភារស្ស
និក្ខេបនន្តាយ យថា ភ បុត្តមំសំ អាហារេយ្យ យោវ-
នេវ កន្តារស្ស និក្ខេបនន្តាយ ឯវមេវ សោ បដ្ឋេក-
សម្ពុទ្ធោ បដិសន្ធំ យោនិសោ អាហារំ អាហារេតិ
នេវ ទវាយ ន មទាយ ន មណ្ឌនាយ ន វិភូស-
នាយ យាវនេវ ឥមស្ស កាយស្ស ឋិតិយា យា-
បនាយ វិហឹសុបរតិយា ព្រហ្មចរិយានុគ្គហាយ ឥតិ
បុរាណញ្ច វេទនំ បដិហង្ខាមិ នវញ្ច វេទនំ ន ឧប្បា-
ទេស្សាមិ យាត្រា ច មេ ភវិស្សតិ អនវជ្ជតា ច
ផាសុវិហារោ ច ឥតិ ។ រសតណ្ហាយ អារតោ វិរតោ
បដិវិរតោ និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសំយុត្តោ
វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ រសេសុ កេចំ
អកតំ ។ អលោលោតិ លោលាតិ ភ លោលុប្បាតិ
ភ វុច្ចតិ តណ្ហា យោ ភគោ សោភគោ ។ បេ ។

ដូចបុគ្គលលាបដំហៅ គ្រាន់តែនឹងឲ្យដុះសាច់ ឬដូចពួកអ្នកវេះលាបភ្លៅ
វេះ គ្រាន់តែនឹងដឹកនូវបែសធ្ងន់ ឬក៏ដូចបុគ្គលស៊ីសាច់កូន គ្រាន់តែនឹង
ធ្វើផ្លូវកន្លាវៈ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះក៏ដូចោះដែរ លោកពិចារណាដោយ
ទុក្ខាយនៃប្រាជ្ញាហើយឆាន់នូវអាហារ មិនមែនដើម្បីលេង មិនមែនដើម្បី
ស្រវឹង មិនមែនដើម្បីប្រដាប់ មិនមែនដើម្បីស្អិតស្អាងទេ គ្រាន់តែដើម្បី
ឲ្យតាំងនៅនៃកាយនេះ ដើម្បីញុំាងឥរិយាបថឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីបំបាត់
នូវសេចក្តីលំបាក ដើម្បីអនុគ្រោះដល់ព្រហ្មចរិយៈ (ឆាន់ដោយគិត) ថា
អាត្មាអញនឹងបំបាត់បង់នូវវេទនាចាស់ផង មិនឲ្យវេទនាថ្មីកើតឡើងផង
ការប្រព្រឹត្តិទៅផង ការមិនមានទោសផង ការនៅជាសុខផង នឹងមាន
ដល់អាត្មាអញ ដោយទុក្ខាយនេះ។ ជាអ្នកឆ្ងាយ រឿរឿរលែង ចេញ
ដោះចេញ រួចផុត ច្រាសចេញ ចាកចំណង់កន្ធវាស មានចិត្តមិនសល់
វល់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនធ្វើនូវចំណង់កន្ធវាសទាំងឡាយ។
ពាក្យថា មិនរពឹស សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា ការពឹសផង
ហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នាក្រៃពេកផង ជានខាងតម្រេក តម្រេកខ្លាំង។ បេ។

អកិញ្ចញ្ញា លោភោ អកុសលមូលំ ។ សោ លោលោ លោលុប្បា តណ្ហា តស្ស បច្ចេកសម្ពុទ្ធស្ស បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតិំ-អនុប្បាទធម្មា តស្មា បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ អលោលោតិ វេសុ តេនំ អកោំ អលោលោ ។

(៣៥០) អនញ្ញាចោសី សបធានចារីតិ អនញ្ញាចោសីតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ អត្តានញ្ញេវ ចោសេតិ ន បរន្តិ ។

អនញ្ញាចោសិមញ្ញាតំ សាវេសុ សុបតិដ្ឋិតំ

ទីឃាសវំ វន្តទោសំ តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណន្តិ ។

អនញ្ញាចោសី ។ សបធានចារីតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ បុព្វណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ តាមំ វា ឯតមំ វា បិណ្ឌាយ បវិសតិ រក្ខិតេនេវ កាយេន រក្ខិតាយ វាចាយ រក្ខិតេន ចិត្តេន ឧបដ្ឋិតាយ សតិយា

อกิญฺจนา โลกะ: อกุสลมูล ฯ ตณฺหา คือ ความเพ็ง ชื่อว่า สเขฬกฺกโปฐกรูปนั้น ท่านกล่าวไว้ด้วยอำนาจแห่งความเป็นผู้มีน้ำลายไหลออกจากปาก ฯ ความเป็นผู้มีน้ำลายไหลออกจากปากนั้น ย่อมมีแก่ผู้ที่ยังละความเพ็งไม่ได้ ฯ ความเพ็งนั้นแล ท่านเรียกว่า ความเป็นผู้มีน้ำลายไหลออกจากปาก ฯ ความเป็นผู้มีน้ำลายไหลออกจากปากนั้น ย่อมมีแก่ผู้ที่ยังละความเพ็งไม่ได้ ฯ ความเพ็งนั้นแล ท่านเรียกว่า ความเป็นผู้มีน้ำลายไหลออกจากปาก ฯ

(๓๔๙) อธิบายคาถาว่า ผู้ใดเป็นผู้ไม่มีความเพ็งในรูปเป็นต้น ผู้นั้นชื่อว่าเป็นผู้ไม่มีความเพ็ง ฯ ผู้ใดเป็นผู้ไม่มีความเพ็งในรูปเป็นต้นนั้น ผู้นั้นชื่อว่าเป็นผู้ไม่มีความเพ็ง ฯ

(๓๕๐) อธิบายคาถาว่า ไม่ชื่อว่าเป็นผู้ไม่มีความเพ็งในบุคคลอื่น ตามลำดับแห่งบท ฯ ต่อไปนี้เป็นคำอธิบายคาถาว่า ไม่ชื่อว่าเป็นผู้ไม่มีความเพ็งในบุคคลอื่น ฯ ความเพ็งในบุคคลอื่นนั้น ย่อมมีแก่ผู้ที่ยังละความเพ็งในบุคคลอื่นไม่ได้ ฯ ความเพ็งในบุคคลอื่นนั้นแล ท่านเรียกว่า ความเป็นผู้มีน้ำลายไหลออกจากปาก ฯ ความเป็นผู้มีน้ำลายไหลออกจากปากนั้น ย่อมมีแก่ผู้ที่ยังละความเพ็งในบุคคลอื่นไม่ได้ ฯ ความเพ็งในบุคคลอื่นนั้นแล ท่านเรียกว่า ความเป็นผู้มีน้ำลายไหลออกจากปาก ฯ

ตถาคตเรียกบุคคล ผู้ไม่มีความเพ็งในบุคคลอื่น ว่าเป็นผู้
ตรัสรู้ดีแล้ว ตั้งอยู่ในสัปปุริสธรรม ฯลฯ
อาสวะ: ทำลายโทษเสียได้ ชื่อว่าเป็นพราหมณ์ ฯ

ด้วยเหตุนั้น (พระโบราณาจารย์เจ้าทั้งหลาย) จึงกล่าวว่า ไม่ชื่อว่าเป็นผู้ไม่มีความเพ็งในบุคคลอื่น ฯ คาถาว่า ตามลำดับแห่งบท ได้แก่ ตามลำดับแห่งบทที่ยกขึ้นแสดงไว้ในหนหลัง ฯ ได้ยินว่า ในกาลก่อนแต่นี้ พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญบารมีทั้งหลาย ในภพที่เกิดในกำเนิดสัตว์เดรัจฉานบ้าง ในภพที่เกิดในกำเนิดมนุษย์บ้าง ในภพที่เกิดในเทวโลกบ้าง ในภพที่เกิดในพรหมโลกบ้าง ในภพที่เกิดในกำเนิดสัตว์เดรัจฉานนั้นๆ ฯ ในภพที่เกิดในกำเนิดมนุษย์นั้นๆ ฯ ในภพที่เกิดในเทวโลกนั้นๆ ฯ ในภพที่เกิดในพรหมโลกนั้นๆ ฯ ได้ทรงบำเพ็ญบารมีทั้งหลาย ฯ ในกาล

สัพพัตถะ สัพพัตถัง อัตตะนิ ปัจจักขะตา ปัจจักขัง ปัจจักขะกัมมัง ปัจจักขะปาฏิหาริยัง ปัจจักขะสัจจัง ปัจจักขะธัมมา ปัจจักขะโลกา ปัจจักขัง อะกัตตะมันตา ปัจจายะ จะตูหิ อะนันโตสี สะมันนาคะตา ฯ

(๓๙๑) กุเล กุเล อัปปะฏิหะตะจิตตะตา ทุวิหา ปัจจะเวกขะณาหิ ปะฏิหะตะจิตตา เหฏฐา อัตตานัง วา ฉัฏฐัง ปัญจะเม ปัญเจ จะตุตถัง ปัญจะเม ปัญเจ ปะฏิหะตะจิตตา เหฏฐา อัตตานัง วา จะตุตถัง ปัญจะเม ปัญเจ ฉัฏฐัง ปัญจะเม ปัญเจ ปะฏิหะตะจิตตา เหฏฐา ฯ

กะตัง อัตตานัง ฉัฏฐัง ปัญจะเม ปัญเจ จะตุตถัง ปัญจะเม ปัญเจ ปะฏิหะตะจิตตา เหฏฐา ฯ ตุมเห เม ภะยัมปะกาเร อะหัง ตุมเห นิสสายะ ลาภัง ลัทธา ยะสัง ปัตวา สักกาเรนะ ปูชิโต ตุมหากัมปิ จิตตัมปิ ชานิตุง สักโกมิ ปะริวิตักกัมปิ

ប្រុងហើយ មានឥន្ទ្រិយសង្រួមហើយ មានចក្ខុជាក់ចុះហើយ បរិបូណ៌ដោយឥរិយាបថ ចេញអំពីត្រកូលទៅកាន់ត្រកូល ត្រាច់ទៅដើម្បីបិណ្ឌបាត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនចិញ្ចឹមបុគ្គលដទៃ ត្រាច់ទៅតាមលំដាប់ច្រក ។

(៣៥១) ពាក្យថា មិនមានចិត្តជាប់ ក្នុងត្រកូល ក្នុងត្រកូល អធិប្បាយថា កិក្ខុដែលមានចិត្តជាប់ចំពាក់ ដោយហេតុ ២ យ៉ាង គឺកិក្ខុបន្ទាបខ្លួនឯងឲ្យទាប លើកអ្នកដទៃឲ្យខ្ពស់ ឈ្មោះថាអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ ឬកិក្ខុលើកខ្លួនឯងឲ្យខ្ពស់ បន្ទាបអ្នកដទៃឲ្យទាប ឈ្មោះថាអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ ។

កិក្ខុបន្ទាបខ្លួនឯងឲ្យទាប លើកអ្នកដទៃឲ្យខ្ពស់ ឈ្មោះថាអ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ តើដូចម្តេច ។ កិក្ខុនោះ ពោលយ៉ាងនេះថា លោកមានឧបការៈច្រើន ដល់ខ្ញុំ ខ្ញុំអាស្រ័យលោក ទើបបានន្ទូវចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្চយភេសជ្ជបរិក្ខារ

យម្បិ មេ អញ្ញេ ជានុំ ឯ តាតុំ ឯ មញ្ញន្តិ តុម្ហេ
និស្សាយ តុម្ហេ សម្បស្សន្តា យេម្បិ មេ ចោរាណំ
អាតាបេត្តិកំ ជាមតោត្តំ តម្បិ មេ អន្តរាយំ
តុម្ហេហិ អហំ ញាយាមិ អសុកស្ស កុលុបតោ
អសុកាយ កុលុបតោតិ ឯវំ អត្តានំ និច្ចំ ឋបេត្តោ
បរំ ខុទ្ទំ ឋបេត្តោ បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ ។

កថំ អត្តានំ ខុទ្ទំ ឋបេត្តោ បរំ និច្ចំ ឋបេត្តោ
បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ ។ អហំ តុម្ហាកំ ពហូបការោ
តុម្ហេ មំ អាគម្ម ពុទ្ធំ សរណំ គតា ធម្មំ សរណំ
គតា សង្ឃំ សរណំ គតា ចាណាតិចាតា បដិវិរតា
អនិដ្ឋាចារា បដិវិរតោ កាមេសុ មិច្ឆាចារា បដិវិរតា
មុសាវាទា បដិវិរតា សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា បដិវិ-
រតា តុម្ហាកំ ខុទ្ទកំ នេមិ បរិប្បុច្ឆំ នេមិ ឧចាសឝំ
អក្កាមិ ឧរកម្មំ អនិដ្ឋាមិ អឝ ច បន តុម្ហេ មំ
បរិច្ចជិត្វា អញ្ញំ សក្ការេឝ គរុការេឝ មានេឝ
បូជេថាតិ ឯវំ អត្តានំ ខុទ្ទំ ឋបេត្តោ បរំ និច្ចំ ឋបេ-
ត្តោ បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ ។

ព្រោះពួកជនដទៃ អាស្រ័យនូវលោក ស្គាល់លោក ទើបសំគាល់នឹងឲ្យ
នឹងធ្វើដល់ខ្ញុំ សូម្បីនាមនឹងគោត្រណា ពីដើម របស់មាតាបិតានៃខ្ញុំ
នាមនឹងគោត្ររបស់ខ្ញុំនោះ ជាត់បង់ទៅហើយ ខ្ញុំដែលគេស្គាល់ថា ជា
ជីតុននៃទជាសកឯណោះ ជាជីតុននៃទជាសិកាឯណោះ ដោយសារ
តែលោក កិកុបន្ទាបខ្លួនឯងឲ្យទាប លើកអ្នកដទៃឲ្យខ្ពស់ ឈ្មោះថា
អ្នកមានចិត្តជាប់ចំពាក់ យ៉ាងនេះឯង ។

កិកុលើកខ្លួនឯងឲ្យខ្ពស់ បន្ទាបអ្នកដទៃឲ្យទាប ឈ្មោះថាអ្នកមាន
ចិត្តជាប់ចំពាក់ តើដូចម្តេច ។ កិកុពោលយ៉ាងនេះថា ខ្ញុំមានឧបការៈ
ច្រើនដល់ពួកអ្នក ពួកអ្នកអាស្រ័យខ្ញុំ ទើបបានដល់នូវព្រះពុទ្ធជាតីពឹង
ដល់នូវព្រះធម៌ជាតីពឹង ដល់នូវព្រះសង្ឃជាតីពឹង វៀរចាកបាណាតិបាត
វៀរចាកអទិន្នាទាន វៀរចាកកាមេសុមិច្ឆាចារ វៀរចាកមុសាវាទ វៀរ
ចាកសុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋាន ខ្ញុំឲ្យទានដែរ ខ្ញុំឲ្យបរិបុច្ឆា ខ្ញុំប្រាប់
ឧបោសថ ខ្ញុំអធិដ្ឋាននវកម្ម ដល់លោក លុះមកខាងក្រោយ លោក
លះចោលខ្ញុំ ហើយទៅធ្វើសក្ការៈ ធ្វើការគោរព រាប់អាន បូជាអ្នកដទៃ
វិញ កិកុលើកខ្លួនឯងឲ្យខ្ពស់ បន្ទាបអ្នកដទៃឲ្យទាប ឈ្មោះថាអ្នកមាន
ចិត្តជាប់ចំពាក់ យ៉ាងនេះឯង ។

១០ព្រះសោណសុត្តន៍ទ្វេសោ

កុលេ កុលេ អប្បដិពទ្ធចិត្តោតិ សោ បច្ចេ-
កសម្ពុទ្ធោ កុលបលិពោធេន អប្បដិពទ្ធចិត្តោ
ហោតិ កណបលិពោធេន អប្បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ
អាវាសបលិពោធេន អប្បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ ចីវរប-
លិពោធេន អប្បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ បិណ្ឌបាតបលិ-
ពោធេន អប្បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ សេនាសនបលិពោ-
ធេន អប្បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតិ កិលានប្បច្ចយភេសជ្ជ-
បរិក្ខារបលិពោធេន អប្បដិពទ្ធចិត្តោ ហោតីតិ កុ-
លេ កុលេ អប្បដិពទ្ធចិត្តោ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិ-
សាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

វសេសុ តេជំ អកវំ អលោលោ
អនញ្ញនេយ្យោ សបទានចារី
កុលេ កុលេ អប្បដិពទ្ធចិត្តោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

ពាក្យថា មិនមានចិត្តជាប់ ក្នុងត្រកូល ក្នុងត្រកូល បានសេចក្តីថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ មិនមានចិត្តជាប់ចំពាក់ដោយកង្វល់ក្នុងត្រកូល មិនមានចិត្តជាប់ចំពាក់ដោយកង្វល់ក្នុងគណៈ មិនមានចិត្តជាប់ចំពាក់ដោយកង្វល់ក្នុងអាវាស មិនមានចិត្តជាប់ចំពាក់ដោយកង្វល់ក្នុងចីវរ មិនមានចិត្តជាប់ចំពាក់ដោយកង្វល់ក្នុងបិណ្ឌបាត មិនមានចិត្តជាប់ចំពាក់ដោយកង្វល់ក្នុងសេនាសនៈ មិនមានចិត្តជាប់ចំពាក់ដោយកង្វល់ក្នុងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនមានចិត្តជាប់ចំពាក់ក្នុងត្រកូល ក្នុងត្រកូល ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

> បុគ្គលមិនឆ្អែតនូវបំណង់ ក្នុងរសទាំងឡាយ ជាអ្នកមិនរពឹស មិនចិញ្ចឹមបុគ្គលដទៃ គ្រាប់ទៅតាមលំដាប់ច្រក មិនមានចិត្តជាប់ ក្នុងត្រកូល ក្នុងត្រកូល គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๓๕๒) បហាយ បញ្ចាវរណានិ ចេតសោ
ឧបក្កិលេសេ ញាបញ្ញ សព្វេ
អនិស្សិតោ ចេត្វា ស្នេហទោសំ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(๓๕๓) បហាយ បញ្ចាវរណានិ ចេតសោតិ
សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ កាមច្ឆន្ទនីវរណំ បហាយ
បដិនិត្វា វិនោទេត្វា ព្យន្តីករិត្វា អនភាវង្គមេត្វា
ព្យាបាទនីវរណំ ថីនមិទ្ធនីវរណំ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចនីវរណំ
វិចិកិច្ឆានីវរណំ បហាយ បដិនិត្វា វិនោទេត្វា ព្យន្តី-
ករិត្វា អនភាវង្គមេត្វា រាវិច្ចេវ តាមេហិ រាវិច្ច អកុ-
សលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិ-
សុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតីតិ បហាយ
បញ្ចាវរណានិ ចេតសោ ។

(៣៥២) បុគ្គលលះបង់ នូវរបាំងរបស់ចិត្ត ៥ បន្ទោបង់នូវឧបក្កិលេសគាំងគួង ជាអ្នកមិនអាស្រ័យ កាត់បង់នូវសេចក្តីស្នេហានឹងទោសៈ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៥៣) ពាក្យថា លះបង់នូវរបាំងរបស់ចិត្ត ៥ គឺព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ លះ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវភាវមិនកើតមាន នូវកាមច្ឆន្ទនីវរណៈ លះ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវភាវមិនកើតមាន នូវព្យាបាទនីវរណៈ ថីនមិទ្ធនីវរណៈ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្চនីវរណៈ វិចិកិច্ছានីវរណៈ ជាអ្នកស្វាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ស្វាត់ចាកអកុសលធម៌ទាំងឡាយ ហើយចូលកាន់បឋមជ្ឈាន ប្រកបដោយវិតក្កៈ នឹងវិចារៈ មានបីតិនឹងសុខៈ កើតអំពីសេចក្តីស្ងាត់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) លះបង់នូវរបាំងរបស់ចិត្ត ៥ ។

[๓๙๔] อุปกฺกิเลเสน ฆฏฺเฏติ กาโย จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ โกโธ จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ มกฺโข จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ ปฬาโส จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลโสติ โกธาโภ อุปนาโห ฯเปฯ สพฺพากุสลาภิสงฺขาโร จิตฺตสฺส อุปกฺกิเลสา ฯ อุปกฺกิเลเสน ฆฏฺเฏติ สพฺพสฺส จิตฺตสฺส สพฺเพ อุปกฺกิเลเสน ฆฏฺเฏติ ชนฺตุ อิตฺถี ปุมา ขตฺติโย พฺราหฺมโณ คหปติกา สมณา อนาคามิโน ตสฺมา อุปกฺกิเลเสน ฆฏฺเฏติ สพฺเพ ฯ

[๓๙๕] อนิสฺสิโต เกนจิ สหชาเตน อนิสฺสิโตติ ขนฺธา อนิสฺสิตา ขนฺธา ตณฺหาทิฏฺฐิยา จ อนิสฺสิตา ขนฺธา ตณฺหาทิฏฺฐิยา จ ฯเปฯ อยํ ตณฺหาทิฏฺฐิยา ฯเปฯ อยํ ทิฏฺฐิอนิสฺสิโต ฯ สิโนหาภิภูโต ขนฺธา สิโนหาภิภูตา ขนฺธา ตณฺหาสิโนหาภิภูตา จ ทิฏฺฐิสิโนหาภิภูตา จ ฯเปฯ อยํ ตณฺหาสิโนหาภิภูโต ฯเปฯ อยํ ทิฏฺฐิสิโนหาภิภูโต ฯ

(๓๙๔) ពាក្យថា បន្ទោបង់នូវចេតោខិលៈ គឺ ចិត្តមានចិត្តជាគ្រឿងប្រទូស្តរួចស្រឡះ ពាក្យថា ចេតោខិលៈ ជាឈ្មោះនៃកិលេសទាំងពួង ពាក្យថា បន្ទោបង់នូវចេតោខិលៈ គឺ បន្ទោ បន្ទោបង់ បន្សាត់បង់ លះបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវចេតោខិលៈនៃចិត្ត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បន្ទោបង់នូវចេតោខិលៈ ។

(๓๙๕) អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកមិនអាស្រ័យ កាត់បង់នូវសេចក្តីស្នេហា នឹងពោលៈ ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកមិនអាស្រ័យ សេចក្តីថា ការអាស្រ័យមាន ២ គឺ ការអាស្រ័យគឺតណ្ហា ๑ ការអាស្រ័យគឺទិដ្ឋិ ๑ ។ បេ ។ នេះការអាស្រ័យគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះការអាស្រ័យគឺទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា សេចក្តីស្នេហា ជានដល់ស្នេហា ២ គឺ តណ្ហាស្នេហា ๑ ទិដ្ឋិស្នេហា ๑ ។ បេ ។ នេះតណ្ហាស្នេហា ។ បេ ។ នេះ ទិដ្ឋិស្នេហា ។

ឆោសោតំ យោ ចិត្តស្ស អាឃាតោ បដិឃាតោ បដិឃោ បដិវិរោធោ កោធោ បកោធោ សម្បកោធោ ឆោសោ បឆោសោ សម្បឆោសោ ចិត្តស្ស ព្យាបត្តិ មនោបឆោសោ កោធោ កុជ្ឈនា កុជ្ឈិតត្តំ ឆោសោ ទុស្សនា ទុស្សិតត្តំ ព្យាបត្តិ ព្យាបជ្ជនា ព្យាបជ្ជិតត្តំ វិរោធោ បដិវិរោធោ ចណ្ឌិក្កំ អសុរោចោ អនត្តមនតា ចិត្តស្ស ។ អនិស្សិតោ ឆេត្វា ស្នេហោឆោសន្តិ សោ បច្ចេកសមុទ្ទោ តណ្ហាស្នេហញ្ច ទិដ្ឋិស្នេហញ្ច ឆោសញ្ច ឆេត្វា ឧច្ឆេត្វា សមុច្ឆេត្វា បដិបាដេត្វា វិឆោឆេត្វា ព្យន្តីករិត្វា អនភាវង្គមេត្វា ចក្កំ អនិស្សិតោ សោតំ អនិស្សិតោ ។ បេ ។ ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតព្វេ ឆម្មេ អនិស្សិតោ អនល្លីនោ អនុបគតោ អនជ្ឈាសិតោ អនធិមុត្តោ និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ អនិស្សិតោ ឆេត្វា ស្នេហោឆោសំ ។

ពាក្យថា ទោសៈ បានដល់ការអាឃាត គំនុំ ការថ្នាំងថ្នាក់ ការអាក់អន់ ការក្រោធ ការក្រោធខ្លាំង ការកម្រើក ការប្រទូស្ត ការប្រទូស្តខ្លាំង ការក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត សេចក្តីចង្អៀតចង្អល់នៃចិត្ត សេចក្តីប្រទូស្តនៃចិត្ត សេចក្តីក្រោធ អាការនៃសេចក្តីក្រោធ ភាពនៃសេចក្តីក្រោធ សេចក្តីប្រទូស្ត អាការនៃសេចក្តីប្រទូស្ត ភាពនៃសេចក្តីប្រទូស្ត សេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ អាការនៃសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ ភាពនៃសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ សេចក្តីខឹង ការថ្នាំងថ្នាក់ កាច ការពោលពាក្យមិនពីពោះ ភាពនៃចិត្តមិនត្រេកអរ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនអាស្រ័យ កាត់បង់នូវសេចក្តីស្នេហា នឹងទោសៈ បានសេចក្តីថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ កាត់ កាត់ផ្តាច់ កាត់ចោល លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវតណ្ហាស្នេហា ទិដ្ឋិស្នេហា នឹងទោសៈ មិនអាស្រ័យនូវចក្ខុ មិនអាស្រ័យនូវសោតៈ ។ បេ ។ មិនអាស្រ័យ មិនផ្តេកផ្តិត មិនប្រកប មិនធ្លាប់ចិត្ត មិនចុះចិត្តស៊ប់ ងាកចេញ ដោះចេញ រួចស្រឡះ មិនប្រកប នូវធម្មារម្មណ៍ ដែលគប្បីឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ឬដឹង មានចិត្តមិនសល់រស់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកមិនអាស្រ័យ កាត់បង់នូវសេចក្តីស្នេហានឹងទោសៈ ។

ฆโฏ จเร ขุद्दสิกฺขาณกเถยฺยา ฯ เตนาหา เสา
ปเญฺหกสมฺพุทฺโธ

ปหาย ปญฺจาวรณานิ เจตสา
อุปกฺกิเลเส ภาวิตินฺทฺริยสฺโส
อนิสฺสิโต โลกา อเนญฺชมานโส
ฆโฏ จเร ขุद्दสิกฺขาณกเถยฺยาติ ฯ

(๓๕๖) วิมิฏฺฐกาน สุขิ ทุกฺกญฺ
ปุเพฺพ จ สามญฺญโตมญฺญิ
ลทฺธานุเปกฺขิ สมถิ วิสุทฺธิ
ฆโฏ จเร ขุद्दสิกฺขาณกเถยฺยา ฯ

(๓๕๗) วิมิฏฺฐกาน สุขิ ทุกฺกญฺ ปุเพฺพ จ สามญฺญโตมญฺญิ สา ปเญฺหกสมฺพุทฺโธ สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุเพฺพ สามญฺญโตมญฺญานิ อตฺถงฺคมา อทุกฺขมสุขิ อุเปกฺขาสติปาริสุทฺธิ จตุตฺถิ ฌานิ อุปสมฺปชฺช วิหรตีติ วิมิฏฺฐกาน สุขิ ทุกฺกญฺ ปุเพฺพ จ สามญฺญโตมญฺญานิ ฯ

គប្បីប្រព្រឹត្តម្មាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ
នោះ ពោលថា

បុគ្គលលះបង់ នូវចុំងរបស់ចិត្ត ៥ បន្ទោបង់នូវ
ឧបក្កិលេសទាំងពួង ជាអ្នកមិនអាស្រ័យ កាត់បង់នូវ
សេចក្តីស្នេហានឹងគោស: គប្បីប្រព្រឹត្តម្មាក់ឯង ដូច
កុយរមាស ។

(๓๙๖) បុគ្គលធ្វើឲ្យនៅពីខាងក្រោយខ្នង នូវសុខ ទុក្ខ
សោមនស្សនឹងគោមនស្សក្នុងកាលមុន ជានូវឧបេក្ខា
នឹងសមថៈដ៏បរិសុទ្ធ គប្បីប្រព្រឹត្តម្មាក់ឯង ដូចកុយ
រមាស ។

(๓๙๗) ពាក្យថា បុគ្គលធ្វើឲ្យនៅពីខាងក្រោយខ្នង នូវសុខ ទុក្ខ
សោមនស្សនឹងគោមនស្ស ក្នុងកាលមុន សេចក្តីថា ព្រោះលះសុខផង
លះទុក្ខផង ធ្វើនូវសោមនស្សនឹងគោមនស្សក្នុងកាលមុន ឲ្យវិនាសផង
ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ចូលចតុត្ថជ្ឈាន ឥតទុក្ខឥតសុខ មានសេចក្តីបរិសុទ្ធិ
ដោយឧបេក្ខានឹងសតិ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ធ្វើឲ្យនៅពីខាង
ក្រោយខ្នង នូវសុខ ទុក្ខ សោមនស្សនឹងគោមនស្សក្នុងកាលមុន ។

(๓๙๘) លទ្ធានុបេក្ខំ សមថំ វិសុទ្ធិំ ឧបេក្ខាតិ យា ចតុត្ថជ្ឈានេ ឧបេក្ខា ឧបេក្ខនា អជ្ឈុបេក្ខនា ចិត្តស្ស បស្សទ្ធតា មជ្ឈត្តតា ចិត្តស្ស ។ សមថោតិ យា ចិត្តស្ស ឋិតិ សណ្ឋិតិ អវដ្ឋិតិ អវិសាហារោ អវិក្ខេបោ អវិសាហជមានសតា សមថោ សមាធិន្ទ្រិយំ សមាធិពលំ សម្មាសមាធិ ។ ចតុត្ថជ្ឈានេ ឧបេក្ខា ច សមថោ ច សុទ្ធា ហោន្តិ វិសុទ្ធា បរិយោទាតា អនង្គណា វិគតូបក្កិលេសា មុទុភូតា កម្មនីយា ឋិតា អានេញ្ជប្បត្តា ។ លទ្ធានុបេក្ខំ សមថំ វិសុទ្ធិំ ចតុត្ថជ្ឈានេ ឧបេក្ខញ្ច សមថញ្ច លទ្ធាន លភិត្វាតិ លទ្ធានុបេក្ខំ សមថំ វិសុទ្ធិំ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

វិបិដ្ឋិកត្វាន សុខំ ទុក្ខញ្ច
បុព្វេវ ច សោមនស្សទោមនស្សំ
លទ្ធានុបេក្ខំ សមថំ វិសុទ្ធិំ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(៣៥៨) អធិប្បាយពាក្យថា បានន្ទូវទបេក្ខានឹង៍សមថៈដ៏បរិសុទ្ធ ត្រង់ពាក្យថា ទបេក្ខា បានដល់ការព្រងើយ អាការនៃការព្រងើយ ការព្រងើយកន្តើយ ភាពនៃចិត្តស្ងប់ ភាពនៃចិត្តតាំង៍នៅជាកណ្តាល ក្នុង៍ចតុត្ថជ្ឈាន ។ ពាក្យថា សមថៈ បានដល់ការតាំង៍នៅ ការតាំង៍នៅព្រម ការតាំង៍នៅខ្ជាប់ ការមិនរសេមរសាម ការមិនពយមាយ ភាពមិនអណ្តែតអណ្តូង៍ នៃចិត្ត សមថៈ សមាធិន្ទ្រិយ សមាធិពលៈ សម្មាសមាធិ ។ ទបេក្ខានឹង៍សមថៈ ក្នុង៍ចតុត្ថជ្ឈាន ជាសភាវៈបរិសុទ្ធ ស្អាត ផូរផង់ មិនមានទីទួលគឺកិលេស ប្រាសចាកទុបក្កិលេស ជាសភាពទន់ភ្លន់ គួរដល់កម្ម នឹង៍ន្ទួន ដល់ន្ទូវការមិនញាប់ញ័រ ។ ពាក្យថា បានន្ទូវទបេក្ខានឹង៍សមថៈដ៏បរិសុទ្ធ បានសេចក្តីថា បាន បានហើយ ន្ទូវទបេក្ខានឹង៍សមថៈ ក្នុង៍ចតុត្ថជ្ឈាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បានន្ទូវទបេក្ខានឹង៍សមថៈដ៏បរិសុទ្ធ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្ចាក់ឯង៍ ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

> បុគ្គលធ្វើឲ្យនៅពីខាង៍ក្រោយខ្លួង៍ នូវសុខ ទុក្ខ សោមនស្សនឹង៍ទោមនស្សក្នុង៍កាលមុន បានន្ទូវទបេក្ខានឹង៍សមថៈដ៏បរិសុទ្ធ គប្បីប្រព្រឹត្តម្ចាក់ឯង៍ ដូចកុយរមាស ។

[๓๕๙] อารทฺธวีริโย ปรมตฺถปตฺถิยา

อลีนจิตฺโต อกุสีตวุตฺติ

ธนฺตินิกฺกาโม ปหิตตฺตปุคฺคโล

ภเวถ จาปิ ขคฺควิสาณกปฺโป ฯ

[๓๖๐] อารทฺธวีริโย ปรมตฺถปตฺถิยาติ ปรมตฺถวุจฺจติ อมตํ นิพฺพานํ โย โส สพฺพสงฺขารสมโถ สพฺพูปธิปฏินิสฺสคฺโค ตณฺหกฺขโย วิราโค นิโรโธ นิพฺพานํ ฯ ปรมตฺถสฺส ปตฺถิยา ลาภาย ปฏิลาภาย อธิคมาย ผุสนาย สจฺฉิกิริยาย อารทฺธวีริโย วิหรติ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย กุสลานํ ธมฺมานํ สมฺปทาย ถามวา ธนฺตปรกฺกมโม อธิกิจฺเจ อปฺปฏิวานี กุสเลสุ ธมฺเมสุติ อารทฺธวีริโย ปรมตฺถปตฺถิยา ฯ

(๓๕๙) บุคคล ปรารภความเพียร เพื่อสำเร็จประโยชน์อันยิ่ง มีจิตมั่นคง ไม่ย่อหย่อน ชื่อว่าผู้ประกอบความเพียร ไม่ถอยกลับ มีความเพียรเครื่องปรารภมั่น ด้วยกำลังจิตและกำลังกาย ชื่อว่าผู้ประกอบความเพียรด้วยตน ดุจกุยราม ฯ

(๓๖๐) คำว่า ปรารภความเพียร เพื่อสำเร็จประโยชน์อันยิ่ง ความว่า อมตนิพพาน ชื่อว่าประโยชน์อันยิ่ง ได้แก่ ความสิ้นไปแห่งสังขารทั้งปวง ความสละคืนอุปธิทั้งปวง ความสิ้นตัณหา ความสิ้นราคะ นิพพาน ฯ บุคคลชื่อว่าผู้ปรารภความเพียร ในการละอกุศลธรรม ในการบำเพ็ญกุศลธรรมเพื่อความถึง ความได้ ความได้เฉพาะ ความได้ถูกต้อง ความทำให้แจ้ง ซึ่งประโยชน์อันยิ่ง คือ ผู้มีความเพียรมั่น มีความเพียรไม่ย่อหย่อน ไม่ถอยกลับ ในกุศลธรรมทั้งหลาย เหตุนั้น (พระโกศลจึงกล่าวว่า) ปรารภความเพียร เพื่อสำเร็จประโยชน์อันยิ่ง ฯ

(๓๖๑) อลีนจิตฺตา อกุสีตวุตฺติตา เสา ปโยก-
กสมฺปยุตฺตา อนุปฺปนฺนานํ ปาปกานํ อกุสลานํ
ธมฺมานํ อนุปฺปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ วีริยํ
อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปธหติ อุปฺปนฺนานํ ปา-
ปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย ฉนฺทํ ช-
เนติ วายมติ วีริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปธ-
หติ อนุปฺปนฺนานํ กุสลานํ ธมฺมานํ อุปฺปาทาย
ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ วีริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ
ปธหติ อุปฺปนฺนานํ กุสลานํ ธมฺมานํ ฐิติยา
อสมฺโมสาย ภิยฺโยภาวาย เวปุลฺลาย ภาวนา-
ปาริปูริยา ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ วีริยํ อารภติ
จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปธหตีติ ฯ อิมา กามา ตโต ต
ญฺญา ต อิติ ต อาสิสฺสตฺถ สุสฺสตฺถ สรีเร
มิสเลาหิตํ ยนฺตุ ปุริสตฺตาเมน ปุริสพเลน

(๓๖๑) ពាក្យថា មានចិត្តមិនរួញរា ជាអ្នកប្រព្រឹត្ត មិនខ្វិល អធិប្បាយថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះញុំាងឆន្ទៈឲ្យកើត ព្យាយាម ប្រារព្ធនូវសេចក្តីព្យាយាម ផ្គងចិត្ត តាំងចិត្ត ដើម្បីញុំាងអកុសលធម៌ដ៏លាមក ដែលមិនទាន់កើតឡើង មិនឲ្យកើតឡើងបាន ញុំាងឆន្ទៈឲ្យកើត ព្យាយាម ប្រារព្ធនូវសេចក្តីព្យាយាម ផ្គងចិត្ត តាំងចិត្ត ដើម្បីលះនូវអកុសលធម៌ដ៏លាមកដែលកើតឡើងហើយ ញុំាងឆន្ទៈឲ្យកើត ព្យាយាម ប្រារព្ធនូវសេចក្តីព្យាយាម ផ្គងចិត្ត តាំងចិត្ត ដើម្បីញុំាងកុសលធម៌ដែលមិនទាន់កើត ឲ្យកើតឡើង ញុំាងឆន្ទៈឲ្យកើត ព្យាយាម ប្រារព្ធនូវសេចក្តីព្យាយាម ផ្គងចិត្ត តាំងចិត្ត ដើម្បីញុំាងកុសលធម៌ដែលកើតឡើងហើយឲ្យបឋមជ្ឈាន មិនឲ្យសាបសូន្យ ឲ្យចំរើនពេញលេង ឲ្យទូលំទូលាយ ឲ្យពេញលេញដោយភាវនា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានចិត្តមិនរួញរា ជាអ្នកប្រព្រឹត្ត មិនខ្វិល យ៉ាងនេះ ។ មួយទៀត បុគ្គលផ្គងចិត្ត តាំងចិត្តថា ចង់សល់នៅតែស្បែក សរសៃនឹងឆ្អឹង ក៏ដោយចុះ ចង់សាច់ នឹងឈាមក្នុងសរីរៈ រឹងសូត្រទៅក៏ដោយចុះ គុណជាតណា ដែលបុគ្គលគប្បីសម្រេចដោយកំឡាំងចិត្តរបស់បុរស ដោយកំឡាំងកាយរបស់បុរស

ปุริสปุคฺคลสฺส ปุริสพยญฺชนสฺส ชีวมานกสฺส มนุสฺสิตฺถิยา อา-
ปุจฺฉิตฺวา ปุริสสฺส วา อาโรเจตฺวา ปฏิสฺสวตีติ ปาจิตฺติยํ ปกฺขนฺทติ
ปยิรุฏฺฐาติ ฆาเตตุ อลนฺติ อกุสลเจตสา สมนฺนาคเต ฯ ปฏิ-
ลาภาย ฐิเต ปลฺลงฺเก กิญฺจิสฺสาปิ ยาว เมถุนา อนุ-
ปาทาย อาสยวเสน ถุลฺลจฺจยํ ปฏิสฺสวตีติ ปาจิตฺติยํ ปกฺขนฺทติ
ปยิรุฏฺฐาติ ฆาเตตุ อลนฺติ อกุสลเจตสา สมนฺนาคเต ฯ

ชาสฺสุสฺสุ น ปิสฺสนฺติ วิหารเตา น ธิกฺกมี(๑)

อปิ ปสฺสุ ธิกาเตสฺสุ ตณฺหาสลฺเล อนฺตรเตติ
ปาจิตฺติยํ ปกฺขนฺทติ ปยิรุฏฺฐาติ ฆาเตตุ อลนฺติ อกุสลเจตสา
อกุสลจิตฺตสฺส ฯ ปฏิลาภาย ฐิเตติ ปลฺลงฺเก กิญฺจิสฺสาปิ ยาว เมถุนา
อนุปาทาย อาสยวเสน ถุลฺลจฺจยนฺติ ปฏิสฺสวตีติ ปาจิตฺติยนฺติ
ปยิรุฏฺฐาติ ฆาเตตุ อลนฺติ อกุสลเจตสา สมนฺนาคเต ฯ

๑ ม. ธิกฺกเม ฯ

ដោយសេចក្តីព្យាយាមរបស់បុរស ដោយសេចក្តីប្រឹងប្រែងរបស់បុរស បើអាត្មាមិនបានសម្រេច នូវគុណជាតនោះទេ នឹងមិនបញ្ឈប់នូវព្យាយាមឡើយ បុគ្គលមានចិត្តមិនរួញរា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តមិនខ្វិល ដោយវិធីយ៉ាងនេះក៏មាន ។ បុគ្គលផ្គងចិត្ត តាំងចិត្តថា ចិត្តរបស់អាត្មាអញ មិនបានរួចចាកអាសវៈ ព្រោះមិនប្រកាន់មាំ ដរាបណា អាត្មាអញនឹងមិនទំលាយកែនដរាបនោះ បុគ្គលមានចិត្តមិនរួញរា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តមិនខ្វិល ដោយវិធីយ៉ាងនេះក៏មាន ។ បុគ្គលផ្គងចិត្ត តាំងចិត្តថា

> កាលបើសរតគឺតណ្ហា មិនបានរដកចេញទេ អាត្មាអញ
> នឹងមិនស៊ី នឹងមិនផឹក នឹងមិនចេញអំពីវិហារ តាំង
> នឹងមិនដាក់នូវបង្អែក (ទម្រេត) ឡើយ ។

បុគ្គល មានចិត្តមិនរួញរា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តមិនខ្វិល ដោយវិធីយ៉ាងនេះក៏មាន ។ បុគ្គលផ្គងចិត្ត តាំងចិត្តថា បើចិត្តរបស់អាត្មាអញ នឹងមិនបានរួច ចាកអាសវៈ ព្រោះមិនប្រកាន់មាំ ដរាបណា អាត្មាអញនឹងមិនក្រោក ចាកអាសនៈនេះ ដរាបនោះ បុគ្គលមានចិត្តមិនរួញរា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តមិនខ្វិល ដោយវិធីយ៉ាងនេះ ក៏មាន ។

ន តាវហំ ឥមម្ហា ឆន្ទំមា ឯវេហិស្សាមិ វិហារ
ឯក្ខមិស្សាមិ អឌ្ឍយោគា ឯក្ខមិស្សាមិ ចាសាឆា
ឯក្ខមិស្សាមិ ហម្មិយា ឯក្ខមិស្សាមិ កុហាយ ឯ-
ក្ខមិស្សាមិ លេណា ឯក្ខមិស្សាមិ កុដិយា ឯក្ខ-
មិស្សាមិ កូដាគារ ឯក្ខមិស្សាមិ អដ្ឋា ឯក្ខមិ-
ស្សាមិ មាឡា ឯក្ខមិស្សាមិ ឧដ្ឋណ្ហា ឯក្ខមិស្សាមិ
ឧបដ្ឋានសាលាយ ឯក្ខមិស្សាមិ មណ្ឌបា ឯក្ខ-
មិស្សាមិ រុក្ខមូលា ឯក្ខមិស្សាមិ យាវ មេ ន
អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចិស្សតីតិ ចិត្តំ
បក្ខណ្ហាតិ បឌហាតិ ឱវមឺ អលីនចិត្តោ អកុសីត-
វុត្តិ ។ ឥមស្មឺយោ បុព្ពណ្ហសមយេ អរិយធម្មំ អ-
ហរិស្សាមិ សមាហរិស្សាម អឯកច្ចិស្សាមិ ជុសយិ-
ស្សាមិ សច្ចិករិស្សាមីតិ ចិត្តំ បក្ខណ្ហាតិ បឌហាតិ
ឱវមឺ អលីនចិត្តោ អកុសីតវុត្តិ ។ ឥមស្មឺយោ
មជ្ឈន្ហិកសមយេ សាយណ្ហសមយេ បុរេភត្តំ

បុគ្គលផ្តង់ចិត្ត តាំងចិត្តថា អាត្មាអញនឹងមិនចុះអំពីទីចង្រ្កមនេះ មិនចេញអំពីវិហារនេះ មិនចេញអំពីអដ្ឋយោគនេះ មិនចេញអំពីប្រាសាទនេះ មិនចេញអំពីប្រាសាទមានជ្រុង ៤ នេះ មិនចេញអំពីគុហានេះ មិនចេញអំពីគុកនេះ មិនចេញអំពីកុដិនេះ មិនចេញអំពីផ្ទះមានកំពូលនេះ មិនចេញអំពីប៉ម្មនេះ មិនចេញអំពីភេងនេះ មិនចេញអំពីភេងដោលនេះ មិនចេញអំពីឧបដ្ឋានសាលានេះ មិនចេញអំពីបណ្តូបនេះ មិនចេញអំពីគល់ឈើនេះ បើចិត្តរបស់អាត្មាអញមិនទាន់រួចចាកអាសវៈទាំងឡាយ ព្រោះមិនប្រកាន់មាំ បុគ្គលមានចិត្តមិនរួញរា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តមិនខ្ជិល ដោយវិធីយ៉ាងនេះក៏មាន ។ បុគ្គលផ្តង់ចិត្ត តាំងចិត្តថា អាត្មាអញនឹងនាំមក នឹងប្រមូលមក នឹងត្រាស់ដឹង នឹងពាល់ត្រូវ នឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវអរិយធម៌ ឲ្យទាន់កង្វល់ក្នុងបុព្វណ្ហសម័យនេះ បុគ្គលមានចិត្តមិនរួញរា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តមិនខ្ជិល ដោយវិធីយ៉ាងនេះក៏មាន ។ បុគ្គលផ្តង់ចិត្ត តាំងចិត្តថា អាត្មាអញនឹងនាំមក នឹងប្រមូលមក នឹងត្រាស់ដឹង នឹងពាល់ត្រូវ នឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវអរិយធម៌ ឲ្យទាន់កង្វល់ក្នុងវេលាថ្ងៃត្រង់នេះ កង្វល់ក្នុងវេលាថ្ងៃរសៀលនេះ កង្វល់ក្នុងវេលាមុនភត្តនេះ

ปญฺญากฺขนฺธํ ปุริมยามេ มชฺฌิมยามេ បច្ឆិមយามេ
ការេន្តេ ជុណ្ហា វាសេន្តេ ហេមន្តេ តិម្ហេ បុរិមេ វយោ-
ខន្ធេ មជ្ឈិមេ វយោខន្ធេ បច្ឆិមេ វយោខន្ធេ អរិ-
យធម្មេ អាហរិសฺញ្ញមិ សមាហរិសฺញ្ញមិ អនិកច្ចសฺញ្ញមិ
ជុសយិសฺញ្ញមិ សច្ចកិរសฺញ្ញមីតិ ចិត្តំ បក្ខណ្ឌាតិ
បធហតិ ឱរមฺភ អលីនចិត្តោ អកុសីតវุត្តិ ฯ

(๓๘๒) ធម្មនិក្ខេមោ ជាមពលูបបត្តោតិ ធម្ម-
និក្ខេមោតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ធម្មសមាធានោ
អហោសิ កុសលេសុ ធម្មេសុ អវដ្ឋិតសមាធានោ
កាយសុចរิតេ วจีสุចរิតេ មនោសุចរิតេ ធានសំ-
วิกาเก សីលសมาธาเน ឧចោสถุបវาเส មេត្តេ-
យ្យតាយ បេត្តេយ្យតាយ សามញ្ញតាយ ព្រហ្មញ្ញ-
តាយ កុលេ ជេដ្ឋាបចាយิกาយ អញ្ញតរញ្ញត-
រេសុ អធิกុសលេសុ ធម្មេសូតិ ធម្មនិក្ខេមោ ฯ

កង្វល់ពេលក្រោយភត្តនេះ កង្វល់បឋមយាមនេះ កង្វល់មជ្ឈិមយាមនេះ កង្វល់បច្ឆិមយាមនេះ កង្វល់រនោចនេះ កង្វល់ខែតនេះ កង្វល់រស្មូនរដូវនេះ កង្វល់ហេមន្តរដូវនេះ កង្វល់គិម្ហរដូវនេះ កង្វល់វ័យចំណែកបឋមវ័យនេះ កង្វល់វ័យចំណែកមជ្ឈិមវ័យនេះ កង្វល់វ័យចំណែកបច្ឆិមវ័យនេះ បុគ្គលមានចិត្តមិនរួញរា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តមិនខ្វល់ ដោយវិធីយ៉ាងនេះក៏មាន ។

(៣៦២) អធិប្បាយពាក្យថា មានព្យាយាមមាំ បរិបូណ៌ដោយកំឡាំងចិត្តនឹងកំឡាំងកាយ ត្រង់ពាក្យថា មានព្យាយាមមាំ សេចក្តីថា ព្រះបេក្ខកសម្ពុទ្ធនោះ ជាអ្នកមានការសមាទានមាំ កង្វល់ពួកកុសលធម៌ មានការសមាទានឆាប់ឆ្ងួន កង្វល់កាយសុចរិត កង្វល់វចីសុចរិត កង្វល់មនោសុចរិត កង្វល់ការចែករំលែក កង្វល់ការសមាទានសីល កង្វល់ការរក្សាឧបោសថ កង្វល់ភាពជាអ្នកគោរពមាតា កង្វល់ភាពជាអ្នកគោរពបិតា កង្វល់ភាពជាអ្នកគោរពសមណៈ កង្វល់ភាពជាអ្នកគោរពព្រាហ្មណ៍ កង្វល់សេចក្តីគោរពបុគ្គលជាច្បងក្នុងត្រកូល កង្វល់ធម៌ទាំងឡាយជាអធិកុសលណាមួយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានព្យាយាមមាំ ។

ជាមពល្លបបណ្ឌោតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ជាមេឆ
ឆ ពលេន ឆ វីរិយេន ឆ បរក្កមេន ឆ ឧបេតោ
ហោតិ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ
ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមង្គាគតោតិ ឆឡភិញ្ញោ
ជាមពល្លបបណ្ឌោ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណ-
កប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

អារទ្ធវីរិយោ បរមត្ថបត្ថិយោ
អលីនចិត្តោ អកុសីតវុត្តិ
ឆឡភិញ្ញោ ជាមពល្លបណ្ឌោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(៣៦៣) បដិសល្លានំ ឈានមរិញ្ចមានោ
ឆម្ហេសុ ឥទ្ធិំ អនុឆម្ភមានោ
អាធីនវំ សម្ម្ហសិតា ភវេសុ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

ពាក្យថា បរិបូណ៌ដោយកម្លាំងចិត្តនឹងកម្លាំងកាយ បានសេចក្តីថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ដល់ ដល់ព្រម មកជិត មកជិតព្រម ចូលដល់ ចូលដល់ព្រម ប្រកបដោយកម្លាំងចិត្តផង កម្លាំងកាយផង ព្យាយាមផង សេចក្តីប្រឹងប្រែងផង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានព្យាយាមមាំ បរិបូណ៌ដោយកម្លាំងចិត្តនឹងកម្លាំងកាយ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

> បុគ្គលប្រារព្ធព្យាយាម ដើម្បីសម្រេចនូវប្រយោជន៍ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ មានចិត្តមិនរួញរា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តមិនឲ្យល្ហែ មានព្យាយាមមាំ បរិបូណ៌ដោយកម្លាំងចិត្តនឹងកម្លាំងកាយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៦៣) បុគ្គលមិនលះបង់ នូវការសម្លឹងផង នូវឈានផង ជាអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌បន្ទាប់បន្ទុំ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ អស់កាលជានិច្ច ពិចារណាឃើញទោសក្នុងភពទាំងឡាយ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๓๖๔) ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิตสฺส ขฺวสฺส ภนฺเต อชาตสตฺตุ เวเทหิปุตฺโต ยานิ อิมานิ ราชมหามตฺตานํ ปธานานิ ปาริสชฺชานิ ตานิ ปฏิปาฏิยา อุปสงฺกมิ ฯ อุปสงฺกมิตฺวา ปฏิปาฏิยา อภิวาเทสิ ฯ อภิวาเทตฺวา ปฏิปาฏิยา ปฏิสนฺถารมกาสิ ฯ ปฏิสนฺถารมกาสิตฺวา ปฏิปาฏิยา อาสเนสุ นิสีทาเปสิ ฯ นิสีทาเป

(៣៦៤) ពាក្យថា មិនលះបង់ នូវការសម្ងំផង នូវឈានផង អធិប្បាយថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាអ្នកមានការសម្ងំជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរក្នុងការសម្ងំ ប្រកបរឿយៗនូវចេតោសមថៈខាងក្នុង មិនធ្វើឈានឲ្យរបូតចុះ មិនលះបង់ឈាន ប្រកប ប្រកបរឿយៗ ប្រកបព្រម ប្រកបមិនដាច់ ប្រកបមិនដាច់ព្រម ដើម្បីធ្វើបឋមជ្ឈានដែលមិនទាន់កើតឲ្យកើតឡើង ឬប្រកប ប្រកបរឿយៗ ប្រកបព្រម ប្រកបមិនដាច់ ប្រកបមិនដាច់ព្រម ដើម្បីធ្វើទុតិយជ្ឈានដែលមិនទាន់កើត ឬតតិយជ្ឈានដែលមិនទាន់កើត ឬក៏ចតុត្ថជ្ឈានដែលមិនទាន់កើត ឲ្យកើតឡើង ហេតុនោះ ឈ្មោះថាមិនលះបង់នូវឈាន យ៉ាងនេះឯង ។ មួយទៀត ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ សេព ចម្រើន ធ្វើឲ្យច្រើន នូវបឋមជ្ឈាន ដែលកើតឡើងហើយ ឬសេព ចម្រើន ធ្វើឲ្យច្រើន នូវទុតិយជ្ឈានដែលកើតឡើងហើយ ឬតតិយជ្ឈានដែលកើតឡើងហើយ ឬចតុត្ថជ្ឈានដែលកើតឡើងហើយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា មិនលះបង់នូវឈាន យ៉ាងនេះក៏មាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនលះបង់ នូវការសម្ងំផង នូវឈានផង ។

(៣៦៥) ជម្ពុសុ និច្ចំ អនុជម្មចារីតិ ជម្ពា វុច្ចតិ ចន្ទាភោ សតិបដ្ឋានា ។បេ។ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ។ តតមេ អនុជម្មា ។ សមាបជ្ជនា អនុលោមប្បដិបទា អបច្ចនីកប្បដិបទា អនុលោមប្បដិបទា ជម្ពានុជម្មប្បដិបទា សីលេសុ បរិបូរិការិតា ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារតា ភោជនេ មត្តញ្ញុតា ជាគរិយានុយោគោ សតិសម្បជញ្ញំ ឥមេ វុច្ចន្តិ អនុជម្មា ។ ជម្ពុសុ និច្ចំ អនុជម្មចារីតិ ជម្ពុសុ និច្ចកាលំ(១)សតតំ សមិតំ អព្ភោកិណ្ណំ(២) ភោជានុភោចំ ខុទកុម្មជាតំ អរិយំ(៣) សន្តតំ សហិតំ ផុសិតំ បុរេភត្តំ បច្ឆាភត្តំ បុរិមយាមេ មជ្ឈិមយាមេ បច្ឆិមយាមេ កាឡេ ជុណ្ហា រត្តិយា ហេមន្តេ កិម្ហេ បុរិមេ វយោខន្ធេ មជ្ឈិមេ វយោខន្ធេ បច្ឆិមេ វយោខន្ធេ ចរតិ វិចរតិ ឥរិយតិ វត្តេតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតីតិ ជម្ពុសុ និច្ចំ អនុជម្មចារី ។

---

១ ម. ឯត្ថន្តរេ ធុវកាលន្តិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. អភោកិណ្ណំ ។ ៣ ម. ខទកុម្មិកជាតំ អរិយំ ។

(៣៦៥) ពាក្យថា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌បន្ទាប់បន្សំ ក្នុងធម៌ទាំង
ឡាយអស់កាលជានិច្ច អធិប្បាយថា សតិប្បដ្ឋាន ៤ ។បេ។ មគ្គប្រកប
ដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ ហៅថា ធម៌ ។ ធម៌បន្ទាប់បន្សំ តើដូច
ម្តេច ។ ការប្រតិបត្តិត្រូវ ការប្រតិបត្តិជាអនុលោម ការប្រតិបត្តិមិន
មានទំនាស់ ការប្រតិបត្តិគួរតាមប្រយោជន៍ ការប្រតិបត្តិនូវធម៌តាមធម៌
ការបំពេញក្នុងសីលទាំងឡាយ ការគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយ ការស្គាល់
ប្រមាណក្នុងភោជន ការប្រកបរឿយ ។ នូវសេចក្តីភ្ញាក់រឭក សតិនឹង
សម្បជញ្ញៈ ទាំងនេះហៅថា ធម៌បន្ទាប់បន្សំ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកប្រព្រឹត្ត
ធម៌បន្ទាប់សន្សំ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ អស់កាលជានិច្ច ឃានសេចក្តីថា
ចរ គ្រាប់ ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ក្នុងធម៌ទាំង
ឡាយ អស់កាលជានិច្ច រឿយ ។ ជាប់ត មិនជាប់ ញយ ។ មិនល្បែះ
ជាប់មិនជាប់ ជាប់ត ជិតស្និទ្ធ វេលាមុនភត្ត វេលាក្រោយភត្ត
បុរិមយាម មជ្ឈិមយាម បច្ឆិមយាម រនោច ខ្មើត រសៀ្ករដូវ
ហេមន្តរដូវ គិម្ហរដូវ ចំណែកបុរិមវ័យ ចំណែកមជ្ឈិមវ័យ ចំណែក
បច្ឆិមវ័យ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌ បន្ទាប់បន្សំ
ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ អស់កាលជានិច្ច ។

[๓๖๖] อาธิปเตยฺยานิ สมฺมสิตา ภาเวสฺสตีติ สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาตีติ อาธิปเตยฺยานิ สมฺมสิตา ภาเวสุ สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาตีติ สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาตีติ ฯ เปฯ ยญฺจิญฺจิ สมุทยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมนฺติ อาธิปเตยฺยานิ สมฺมสิตา ภาเวสฺสตีติ อาธิปเตยฺยานิ สมฺมสิตา ภาเวสุ ฯ ฐิโต จาย ขคฺควิสาณกปฺโป ฯ เตนาหา สเมติ

ปฏิสลฺลานํ ฌานมริญฺจมาโน
ธมฺเมสุ นิจฺจํ อนุธมฺมจารี
อาธิปเตยฺยานิ สมฺมสิตา ภาเวสุ
ฐิโต จาย ขคฺควิสาณกปฺโปติ ฯ

[๓๖๗] ตณฺหกฺขยํ ปตฺถยํ อปฺปมตฺโต
อเนลมูโค สุตวา สตีมา
สงฺคาตีตฺโต อายโต ปธานวา
ฐิโต จาย ขคฺควิสาณกปฺโป ฯ

(៣៦៦) ពាក្យថា ពិចារណាឃើញទោស ក្នុងកពតំងឡាយ គឺ ពិចារណាឃើញនូវទោសក្នុងកពថា សង្ខារតំងពួងមិនទៀង ថា សង្ខារតំងពួងជាទុក្ខ ថា ធម៌តំងពួងជាអនត្តា ។ បេ ។ ពិចារណាឃើញទោសក្នុងកពថា ធម្មជាតណាមួយមានការកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅវិញជាធម្មតា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពិចារណាឃើញទោសក្នុងកពតំងឡាយ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តមាក់ងង់ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

> បុគ្គលមិនលះបង់ នូវការសំមំផង នូវឈានផង ជាអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌បន្ទាប់បន្សំ ក្នុងធម៌តំងឡាយ អស់កាលជានិច្ច ពិចារណាឃើញទោស ក្នុងកពតំងឡាយ គប្បីប្រព្រឹត្តមាក់ងង់ ដូចកុយរមាស ។

(៣៦៧) បុគ្គលកាលប្រាថ្នានូវការអស់តណ្ហា ជាអ្នកមិនប្រហែស មិនល្ងង់ខ្លៅ ជាអ្នកចេះដឹង មានស្មារតី មានធម៌ពិចារណាហើយ ជាអ្នកទៀងទាត់ មានព្យាយាម គប្បីប្រព្រឹត្តមាក់ងង់ ដូចកុយរមាស ។

(๓๖๘) តណ្ហាក្ខយំ បត្តុយំ អប្បមត្តោតិ តណ្ហាតិ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្ពតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ តណ្ហាក្ខយំ បត្តុយន្តិ ភគក្ខយំ នោសក្ខយំ មោហក្ខយំ កតំក្ខយំ ឧបបត្តិក្ខយំ បដិសន្ធិក្ខយំ ភវក្ខយំ(๑) សំសារក្ខយំ វដ្ដក្ខយំ ឥច្ចេត្ថ(๒) បត្តុយត្ថេ អកិច្ចប្បត្តានំ តណ្ហាក្ខយំ បត្តុយំ ។ អប្បមត្តោតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ សក្កច្ចការី សាតច្ចការី ។ បេ ។ អប្បមត្តោ កុសលេសុ ធម្មេសូតិ តណ្ហាក្ខយំ បត្តុយំ អប្បមត្តោ ។

(๓๖๙) អនេលមូគោ សុតវាតិ សតិមាតិ អនេលមូគោតិ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ បណ្ឌិតោ បញ្ញវា ពុទ្ធិមា ញាណី វិភាវី មេធាវីតិ អនេលមូគោ ។

---

๑ ម. អាសវក្ខយំ ។ ๒ ម. ឯត្ថន្តរេ សាទិយត្តោ ចិរេយត្តោតិ ទិស្សតិ ។

(๓๖๗) អធិប្បាយពាក្យថា កាលប្រាថ្នានូវការអស់តណ្ហា ជាអ្នកមិនប្រហែស គ្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា កាលប្រាថ្នានូវការអស់តណ្ហា គឺកាលប្រាថ្នា ប៉ុនប៉ង ផ្គងបំណង នូវការអស់រាគៈ ការអស់ទោសៈ ការអស់មោហៈ ការអស់គតិ ការអស់ឧបបត្តិ ការអស់បដិសន្ធិ ការអស់ភព ការអស់សង្សារ ការអស់វដ្តៈ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាលប្រាថ្នានូវការអស់តណ្ហា ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនប្រហែស គឺព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាអ្នកធ្វើសេចក្តីគោរព ។ បេ ។ ជាអ្នកមិនប្រហែសក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាលប្រាថ្នានូវការអស់តណ្ហា ជាអ្នកមិនប្រហែស ។

(๓๖๘) អធិប្បាយពាក្យថា មិនល្ងង់ខ្លៅ ជាអ្នកចេះដឹង មានស្មារតី គ្រង់ពាក្យថា មិនល្ងង់ខ្លៅ គឺព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាបណ្ឌិត មានប្រាជ្ញា មានការត្រាស់ដឹង មានញាណ មានការភ្លឺស្វាង មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទម្លាយកិលេស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនល្ងង់ខ្លៅ ។

สุตวตาติ สาวกปารมีญาณสมฺปยุตฺตา พหุสฺสุตา ปฏิสมฺภิทาสุตวตา สุตสนฺนิจยา ยสฺส หิ ตา อาคม-ปริยตฺติปฏิเวธสงฺขาตา ติวิธาปิ สุติ สนฺนิหิตา สุปฺปคุณา โหติ สุวาจุปฺปาทา สุมนสิการา สุปฏิวิทฺธา ปจฺจยสมุปฺปาทงฺคมาทีสุ ปน ปฏิจฺจสมุปฺปาทาทีสุ ปวตฺตาการโต สุฏฺฐุ ปริจิตา ปจฺจยาการลกฺขณาทิวเสน สุฏฺฐุ อุปลกฺขิตา ตสฺมา พหุสฺสุตา โหนฺติ ตถา หิ เต ปฏิจฺจสมุปฺปาทาทิเก ปฏิจฺจสมุปฺปาทาทิวเสน ปวตฺตมานา ธมฺมา ยถาสภาวโต ปฏิวิชฺฌนฺติ ปฏิวิชฺฌิตฺวา จ ปน ปุน ปุนปฺปุนญฺจ ตเมว

ពាក្យថា ជាអ្នកចេះដឹង គឺព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ជាពហុស្សុត ទ្រទ្រង់នូវ
ចំណេះ សន្សំនូវចំណេះ ពួកធម៌ណាដែលល្អខាងដើម ល្អកណ្តាល
ល្អទីបំផុត ប្រកបដោយអត្ថ ប្រកបដោយព្យញ្ជនៈ ប្រកាសនូវព្រហ្ម-
ចរិយធម៌ ដ៏បរិសុទ្ធ បរិបូណ៌ ពេញលេញ ពួកធម៌មានសភាពដូច្នោះ
គឺព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ បានចេះចាំច្រើន បានទ្រទ្រង់ទុក ចាំស្អាត់
រត់មាត់ ចូលចិត្តច្បាស់លាស់ ចាក់ធ្លុះដោយទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (លោក
ពោលថា) ជាអ្នកចេះដឹង ។ ពាក្យថា មានស្មារតី គឺព្រះបច្ចេក-
សម្ពុទ្ធនោះ មានស្មារតី ប្រកបដោយសតិនឹងប្រាជ្ញាជាគ្រឿងរក្សាខ្លួន
ដ៏ក្រៃលែង ជាអ្នករឭកឃើញនូវអំពើដែលធ្វើយូរហើយផង នូវសំដីដែល
ពោលយូរហើយផង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនល្ងង់ខ្លៅ ជា
អ្នកចេះដឹង មានស្មារតី ។

(៣៧០) ពាក្យថា មានធម៌ពិចារណាហើយ ជាអ្នកទៀង
ទាត់ មានព្យាយាម អធិប្បាយថា ញាណ លោក ហៅថា
ធម៌ដែលពិចារណាហើយ បានដល់ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់
។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណានូវធម៌ ការយល់ត្រូវ ។

សង្ខារគតម្បាតិ សោ បដ្ឋេកសម្ពុទ្ធោ សង្ខារគតម្បោ ញាតគតម្បោ តុលិតគតម្បោ តីរិតគតម្បោ វិភូតគតម្បោ វិភាវិតគតម្បោ សព្ពេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ។បេ។ យញ្ហិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្ពន្តំ និរោធធម្មន្តិ សង្ខារគតម្បោ ញាតគតម្បោ តុលិតគតម្បោ តីរិតគតម្បោ វិភូតគតម្បោ វិភាវិតគតម្បោ ។ អយំ តស្ស បដ្ឋេកសម្ពុទ្ធស្ស ខន្ធា សង្ខារា(១) ជាតុយោ សង្ខារា អាយតនានិ សង្ខារានិ កតិយោ សង្ខារា ឧបបត្តិយោ សង្ខារា បដិសន្ធិយោ សង្ខារា ភវា សង្ខារា សំសារា សង្ខារា វដ្ដា សង្ខារា ។ អយំ បដ្ឋេកសម្ពុទ្ធោ ខន្ធបរិយន្តេ ឋិតោ ជាតុបរិយន្តេ ឋិតោ អាយតនបរិយន្តេ ឋិតោ កតិបរិយន្តេ ឋិតោ ឧបបត្តិបរិយន្តេ ឋិតោ បដិសន្ធិបរិយន្តេ ឋិតោ ភវបរិយន្តេ ឋិតោ សំសារបរិយន្តេ ឋិតោ វដ្ដបរិយន្តេ ឋិតោ សង្ខារបរិយន្តេ ឋិតោ អន្តិមភវេ ឋិតោ អន្តិមទេហធរោ បដ្ឋេកសម្ពុទ្ធោ ។

---

(១) ម. សង្ខារា ។

ពាក្យថា មានធម៌ពិចារណាហើយ គឺព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ មានធម៌ពិចារណាហើយ មានធម៌ដឹងហើយ មានធម៌ថ្លឹងហើយ មានធម៌ត្រិះរិះហើយ មានធម៌ច្បាស់ហើយ មានធម៌ធ្វើឲ្យកើតប្រាកដហើយថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ ។ មានធម៌ពិចារណាហើយ មានធម៌ដឹងហើយ មានធម៌ថ្លឹងហើយ មានធម៌ត្រិះរិះហើយ មានធម៌ច្បាស់ហើយ មានធម៌ធ្វើឲ្យកើតប្រាកដហើយថា ធម្មជាតណាមួយមានការកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅវិញជាធម្មតា ។ មួយទៀត ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ បានពិចារណាខន្ធ ពិចារណាធាតុ ពិចារណាអាយតនៈ ពិចារណាគតិ ពិចារណាឧបបត្តិ ពិចារណាបដិសន្ធិ ពិចារណាភព ពិចារណាសង្ខារ ពិចារណាវដ្តៈ ។ មួយទៀត ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធបិតនៅកន្លងទីបំផុតនៃខន្ធ បិតនៅកន្លងទីបំផុតនៃធាតុ បិតនៅកន្លងទីបំផុតនៃអាយតនៈ បិតនៅកន្លងទីបំផុតនៃគតិ បិតនៅកន្លងទីបំផុតនៃឧបបត្តិ បិតនៅកន្លងទីបំផុតនៃបដិសន្ធិ បិតនៅកន្លងទីបំផុតនៃភព បិតនៅកន្លងទីបំផុតនៃសង្ខារ បិតនៅកន្លងទីបំផុតនៃវដ្តៈ បិតនៅកន្លងទីបំផុតនៃសង្ខារ បិតនៅកន្លងភពជាទីបំផុត ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធទ្រទ្រង់នូវកាយជាទីបំផុត ។

យស្សាយំ បច្ចិមកោ កកៃ ចរិមោយំ សមុស្សយោ ជាតិជរាមរណាសំសារោ ឆត្តំ តស្ស បុនព្ភវោតិ សង្ខ្វាតឆម្ភោ ។ ឯយតោតិ ឯយាមា វុច្ចន្តិ ចតុ-រោ អរិយមគ្គា ។ ចតូហិ អរិយមគ្គេហិ សមង្គីភូ-តោ ឯយតោ អរិយមគ្គេហិ ឯយាមំ បត្តោ សម្ប-ត្តោ ផុសិតោ សច្ឆិកតោតិ ឯយតោ ។ បជា-ឧភតិ បជានំ វុច្ចតិ វីរិយំ យោ ចេតសោ វីរិយា-រម្ភោ ឯក្ករោ បរក្ករោ ឧស្សាហោ ឧស្សោឡ្ហី ឋានោ ឯតំ អសិថិលបរក្ករោ អនិក្ខិត្តឆន្ទតា អនិ-ក្ខិត្តធុរតា ឋុរសម្បគ្គាហោ វីរិយំ វីរិយិន្ទ្រិយំ វីរិយ៣-លំ សម្ភាវយាមោ ។ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ឥមិនា បជានេន ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបា-គតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមង្គីភូតោ តស្មា សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ បជានឧភតិ សង្ខ្វាតឆម្ភោ ឯយ-តោ បជានឧភ ។ ឯតោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

កពនេះ ជាខាងក្រោយ ភពកាយនេះ ជាខាងក្រោយ
របស់បុគ្គលណា ការអន្ទោលទៅកាន់ជាតិ ជរា មរណៈ
គឺកតថ្មី របស់បុគ្គលនោះ មិនមានឡើយ

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានធម៌ពិចារណាហើយ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកទៀងទាត់ សេចក្តីថា អរិយមគ្គ ៤ ហៅថា ការទៀងទាត់ ។ បុគ្គលប្រកបដោយអរិយមគ្គ ៤ ឈ្មោះថាជាអ្នកទៀងទាត់ គឺជាអ្នកដល់ ដល់ព្រម ពាល់ត្រូវ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវការទៀងទាត់ ដោយអរិយមគ្គទាំង ឡាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកទៀងទាត់ ។ ពាក្យថា មានព្យាយាម សេចក្តីថា សេចក្តីប្រឹងប្រែង ហៅថា សេចក្តីព្យាយាម ប្រាន ដល់ ការប្រារព្ធព្យាយាមនៃចិត្ត ការប្រឹងប្រែង ការខ្នះខ្នែង ការ ទុះឡាំ ការខ្ជឹឃ្នាត ការសង្វាត ការសង្វាតមាំ ការមិនបន្ទន់បន្ថយ ព្យាយាម ការមិនដាក់បំណង ការមិនទម្លាក់ធុរៈ ការផ្គងនូវធុរៈ វីរិយៈ វីរិយិន្ទ្រិយ វីរិយពលៈ សម្មាវាយាមៈ ។ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ដល់ ដល់ព្រម មកជិត មកជិតព្រម ចូលទៅដល់ ចូលទៅដល់ព្រម ប្រកប ដោយសេចក្តីព្យាយាមនេះ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ឈ្មោះថា មានព្យាយាម ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានធម៌ពិចារណាហើយ ជាអ្នកទៀងទាត់ មានព្យាយាម ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

สตฺถาหิ สมฺโพ โลกสฺมิ
ตณฺหาทุติโย ปุถุชฺชโน
อเนเลมฺหสฺมิ สุตฺวาน สตีมา
สพฺพาภิภุมฺหิ นิรูปธิมฺหิ น ตณฺหยติ
ตถาหิ ภิกฺขเว ขตฺติยปริสาปิ ฯ

(๓๗๑) สีหนาทสุตฺเต สพฺพญฺญุตญาณสฺส
ปาฏวตฺถาย ทสพลญาณานิ
ปุจฺฉิตานิ อสมฺมุยฺหนตฺถาย
ตถาหิ ภิกฺขเว ขตฺติยปริสาปิ ฯ

(๓๗๒) สีหนาทสุตฺเต อสมฺมุยฺหนตฺถาย
ยถา สีหนาทสุตฺเต มิคกชาติ สพฺพญฺญุตญาณสฺส อปริ-
สงฺกนตฺถาย อนุตฺราสี อนุตฺตฺวาสี อนุสฺสุกี(๑) อนุตฺรา-
สนาย อกิรุ อจฺฉมฺภี อนุตฺราสี อปลายี ปโยคสม-
ฺมุขตาย สพฺพญฺญุตญาณสฺส อปริสงฺกนตฺถาย อนุตฺรา-
สี อนุตฺตฺวาสี อนุสฺสุกี อนุตฺราสนาย อกิรุ อจฺฉมฺภี
อนุตฺราสี อปลายี ปหีนภยเภรวตาย วิคตโลมห-
ฏฺฐตาย วิหรตีติ สีหนาทสุตฺเต อสมฺมุยฺหนตฺถาย ฯ

---

๑ ม. อนุสฺสุกี ฯ

ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

បុគ្គលច្រាំថា នូវការអស់តណ្ហា ជាអ្នកមិនប្រហែស មិនល្ងង់ខ្លៅ ជាអ្នកចេះដឹង មានស្មារតី មានធម៌ពិចារណាហើយ ជាអ្នកខ្មៀងខាត់ មានព្យាយាម គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๓๗๑) បុគ្គលអ្នកមិនតក់ស្លុត ព្រោះសំឡេងគំាងឮ ដូចសីហៈ មិនជាប់កង្ខាជាលដូចខ្សែ មិនទទឹកដោយតណ្ហា ដូចឈូក គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๓๗๒) ពាក្យថា បុគ្គលមិនតក់ស្លុត ព្រោះសំឡេងគំាងឮ ដូចសីហៈ អធិប្បាយថា សីហៈជាស្តេចម្រឹគ មិនតក់ស្លុត មិនរន្ធត់ មិនញាប់ញ័រ មិនភ្ញាក់ផ្អើល មិនព្រឺព្រួច មិនរំភើប មិនខ្លាច មិនកិតក័យ មិនស្បប់ស្បៃង មិនរត់ ព្រោះសំឡេងគំាងឮ យ៉ាងណាមិញ ឯព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធក៏មិនតក់ស្លុត មិនរន្ធត់ មិនញាប់ញ័រ មិនភ្ញាក់ផ្អើល មិនព្រឺព្រួច មិនរំភើប មិនខ្លាច មិនកិតក័យ មិនស្បប់ស្បៃង មិនរត់ លះកិលេសគួរខ្លាច មិនព្រឺភេម ព្រោះសំឡេងគំាងឮ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលមិនតក់ស្លុត ព្រោះសំឡេងគំាងឮ ដូចសីហៈ ។

(๓๗๓) ภเวสุ ชาลมฺหิ อสชฺชมาโนติ ภ-
เวติ ปุริมา ภวา ปจฺฉิมา ภวา อุจฺฉา ภวา
อกฺขณา ภวา สรา ภวา สีตา ภวา อุณฺหา
ภวา ปริตฺตา ภวา อธิมตฺตา ภวา กาลภวา ยาวภ-
วา ปกฺขิภวา สุปณฺณภวา ตาลปณฺณภวา วิญฺญ-
ภวา ฯ ชาลนฺติ ทฺวฏฺฐิ สุตฺตชาลนฺติ ฯ ยถา ภเว
ชาลมฺหิ น สชฺชติ น คยฺหติ น พชฺฌติ น
ปลิพชฺฌติ เอวเมว ยา ชาลา ตณฺหาชาลนฺ
ทิฏฺฐิชาลนฺ ฯเป ฯ ๔ทิ ตณฺหาชาลนฺ ฯเป ฯ
๔ทิ ทิฏฺฐิชาลนฺ ตสฺส ขเยนาสมุทยสฺส ตณฺหาชาลนฺ
ปหีนนฺ ทิฏฺฐิชาลนฺ ปฏินิสฺสฏฺฐนฺ ตณฺหาชาลสฺส
ปหีนตฺตา ทิฏฺฐิชาลสฺส ปฏินิสฺสฏฺฐตฺตา โส ปจฺเจก-
สมฺพุทฺโธ ภูเยน น สชฺชติ สเยน น สชฺชติ ฯเป ฯ
ทิฏฺฐสุตมุตวิญฺญาตพฺเพสุ ธมฺเมสุ น สชฺชติ น ค-
ยฺหติ น พชฺฌติ น ปลิพชฺฌติ นิกฺขนฺโต นิสฺสฏฺโ
วิปฺปมุตฺโต วิสํยุตฺโต วิมริยาทิเกเนว เจตสา
วิหรตีติ ภเวสุ ชาลมฺหิ อสชฺชมาโน ฯ

(៣៧៣) អធិប្បាយពាក្យថា មិនជាប់ក្នុងជាលដូចខ្សែ ត្រង់ពាក្យថា ខ្សែ បានដល់ ខ្សែខាងកើត ខ្សែខាងលិច ខ្សែខាងជើង ខ្សែខាងត្បូង ខ្សែមានធូលី ខ្សែត្រជាក់ ខ្សែក្តៅ ខ្សែតិច ខ្សែច្រើន ខ្សែកើតតាមកាល ខ្សែព្យុះ ខ្សែសាហសត្វ ខ្សែគ្រុន ខ្សែផ្ទឹតស្លឹកគ្នោត ខ្សែកើតអំពីការបក់ ។ បណ្តាញ ធ្វើអំពីអំបោះ ហៅថា ជាល ។ ខ្សែមិនជាប់ បុគ្គលចាប់មិនបាន មិនទើសចាក់ មិនជាប់ចំពាក់ ក្នុងជាល យ៉ាងណាមិញ ជាលមាន ២ យ៉ាង គឺ ជាលគឺតណ្ហា ១ ជាលគឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះជាលគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះជាលគឺទិដ្ឋិ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ លះចោលនូវជាលគឺតណ្ហា រលាស់ចោលនូវជាលគឺទិដ្ឋិ ព្រោះតែលះចោលនូវជាលគឺតណ្ហា ព្រោះតែរលាស់ចោលនូវជាលគឺទិដ្ឋិ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ទើបមិនជាប់ក្នុងរូប មិនជាប់ក្នុងសំឡេង ។ បេ ។ មិនជាប់ មិនកាន់យក មិនទើសចាក់ មិនជាប់ចំពាក់កង់ធម្មារម្មណ៍ ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ឬដឹង គឺលោកងាកចេញ ដោះចេញ រួចស្រឡះ មិនប្រកបមានចិត្តមិនសល់វល់ ក៏យ៉ាងនោះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនជាប់ក្នុងជាល ដូចខ្សែ ។

(๓๗๔) បទុមំវ តោយេន អលិម្បមាឣោតិ បទុមំ វុច្ចតិ បទុមបុប្ផំ ។ តោយំ វុច្ចតិ ឧទកំ ។ យថា បទុមបុប្ផំ តោយេន ន លិម្បយតិ អលិម្បតិ អលិម្បតិ អនុបលិម្បតិ ឯវមេវ ខ្វេ លេចា តណ្ហាលេចោ ច ទិដ្ឋិលេចោ ច ។បេ។ អយំ តណ្ហាលេចោ ។បេ។ អយំ ទិដ្ឋិលេចោ តស្ស បច្ចេកសម្ពុទ្ធស្ស តណ្ហា-លេចោ បហីឣោ ទិដ្ឋិលេចោ បដិនិស្សដ្ឋោ តណ្ហា-លេបស្ស បហីឣត្តា ទិដ្ឋិលេបស្ស បដិនិស្សដ្ឋត្តា សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ វុបេ ន លិម្បតិ សេទេ ន លិម្បតិ ។បេ។ ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតព្វេសុ ឣម្នេសុ ន លិម្បតិ ឧបលិម្បតិ អលិត្តោ អនុបលិត្តោ និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសំយុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ បទុមំវ តោយេន អលិម្បមាឣោ។ ឯតោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេឣាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

(៣៧៤) ពាក្យថា មិនទទឹកដោយទឹក ដូចឈូក អធិប្បាយថា ផ្កាឈូក ហៅថា ឈូក ។ ទទកៈ ហៅថា ទឹក ។ ផ្កាឈូកមិនជាប់ មិនប្រឡាក់ មិនដិតជាមដោយទឹក យ៉ាងណាមិញ គ្រឿងប្រឡាក់ ពីរយ៉ាង គឺ គ្រឿងប្រឡាក់ គឺតណ្ហា ១ គ្រឿងប្រឡាក់ គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះគ្រឿងប្រឡាក់ គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះគ្រឿងប្រឡាក់ គឺទិដ្ឋិ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ លះបង់នូវគ្រឿងប្រឡាក់ គឺតណ្ហា រលាស់ចោលនូវគ្រឿងប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ ព្រោះតែលះបង់នូវគ្រឿងប្រឡាក់ គឺតណ្ហា ព្រោះតែរលាស់ចោល នូវគ្រឿងប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ទើបមិនប្រឡាក់ក្នុងរូប មិនប្រឡាក់ក្នុងសំឡេង ។ បេ ។ មិនជាប់ មិនជាប់ស្អិត ក្នុងធម្មារម្មណ៍ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ប្រដឹង គឺថាលោកមិនប្រឡាក់ មិនដិតជាម ងាកចេញ ដោះចេញ រួចស្រឡះ មិនប្រកប មានចិត្តមិនសល់វល់ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនទទឹកដោយទឹក ដូចឈូក ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្ចាស់ឯង ដូចកុយរមោស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

สีเหาว สเทฺธสุ อสฏฺฐสณฺฐาโ

กาเราว ชาลมฺหิ อสชฺชมาโน

ปฏิจฺฉาเทนฺโต เอเสนิกมฺมาโน

ฌาเยน จเร ขคฺควิสาณกปฺโปติ ฯ

(๓๗๕) สีเหา ยถา ทาเฒลี ปสยฺหา

กชา มิคาธิ์ อภิภุยฺยจารี

เสวิต ปตฺตาธิ เสนาสนาธิ

ฌาเยา จเร ขคฺควิสาณกปฺโป ฯ

(๓๗๖) สีเหา ยถา ทาเฒลี ปสยฺหา กชา มิคาธิ์ อภิภุยฺยจารีติ ยถา สีเหา มิคกชา ทาเฒลี ทาหาวุโธ สเพฺพ ตีรจฺฉานคเต ปาเณ อภิภุยฺย อภิภวิตฺวา อชฺโฌตฺถริตฺวา ปริยาทิยิตฺวา มทฺทิตฺวา จรติ วิจรติ ปริยติ วตฺเตติ ปาเลติ ยเปติ ยาเปติ ฌาเมา ปเตฺตหิปิ ปญฺจาเลี

បុគ្គលមិនតក់ស្លុត ព្រោះសំឡេងតាំងរ្យាយ ដូចសីហៈ មិនជាប់កង្វល់ ដូចខ្យល់ មិនទប់ទឹកដោយទឹក ដូចឈូក គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៧៥) សីហៈជាស្តេចម្រឹគ មានចង្កឹមជាកម្លាំង ប្រព្រឹត្តគ្របសង្កត់ កំហែង នូវសត្វតាំងរ្យាយ យ៉ាងណា បុគ្គលសេពសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ ក៏យ៉ាងនោះ គប្បីប្រព្រឹត្តទៅម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៧៦) ពាក្យថា សីហៈជាស្តេចម្រឹគ មានចង្កឹមជាកម្លាំង ប្រព្រឹត្តគ្របសង្កត់ កំហែង យ៉ាងណា អធិប្បាយថា សីហៈជាស្តេចម្រឹគ មានចង្កឹមជាកម្លាំង មានចង្កឹមជាអាវុធ គម្រាម កំហែង គ្របសង្កត់ កាច់កិនញ៉ាំញី នូវសត្វតិរច្ឆានតាំងពួង ចរ ត្រាច់ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ យ៉ាងណាមិញ ឯព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ មានបញ្ញាជាកម្លាំង

បញ្ញាវុឌ្ឍោ សព្ពបាណភូតេ បញ្ញាយ អភិភុយ្យ អភិភវិត្វា អជ្ឈោត្ថរិត្វា បរិយាទិយិត្វា បវត្តិ វិចរតិ ឥរិយតិ វត្តេតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតីតិ សីហោ យថា ឆាឡេ បសយ្ហ ឃាតេ មិគានំ អភិភុយ្យចារី ។

(๓๗๗) សេវេថ បន្តានិ សេនាសនានីតិ យថា សីហោ មិគរាជា អរញ្ញវនបត្ថានិ អជ្ឈោហោត្វា ចរតិ វិចរតិ ឥរិយតិ វត្តេតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតិ ឯវមេវ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោបិ អរញ្ញវនបត្ថានិ បន្តានិ សេនាសនានិ បដិសេវតិ អប្បសទ្ទានិ អប្បនិក្ខោសានិ វិជនវាតានិ មនុស្សរាហសេយ្យកានិ បដិសល្លានសារុប្បានិ ។ សោ ឯកោ កច្ឆតិ ឯកោ តិដ្ឋតិ ឯកោ និសីទតិ ឯកោ សេយ្យំ កប្បេតិ ឯកោ គាមំ បិណ្ឌាយ បវិសតិ ឯកោ បដិក្កមតិ ឯកោ រហោ និសីទតិ

มานปญฺญาสาวุธ คมฺภีร กำหาย ครุปสงฺกฺต กาเย ญาณ ยุวา สตฺตสหสฺสานิ ปริวุโต ยานวร ปฏิปาเฏสิ ฯ

(๓๗๗) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๗๘) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๗๙) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๘๐) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๘๑) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๘๒) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๘๓) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๘๔) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๘๕) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๘๖) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๘๗) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๘๘) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๘๙) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๙๐) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๙๑) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๙๒) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๙๓) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๙๔) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๙๕) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๙๖) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๙๗) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๙๘) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๓๙๙) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๐๐) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๐๑) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๐๒) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๐๓) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๐๔) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๐๕) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๐๖) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๐๗) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๐๘) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๐๙) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๑๐) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๑๑) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๑๒) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๑๓) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๑๔) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๑๕) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๑๖) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๑๗) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๑๘) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๑๙) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๒๐) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๒๑) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๒๒) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๒๓) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๒๔) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๒๕) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๒๖) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๒๗) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๒๘) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๒๙) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๓๐) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๓๑) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๓๒) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๓๓) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๓๔) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๓๕) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๓๖) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๓๗) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๓๘) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๓๙) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๔๐) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๔๑) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๔๒) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๔๓) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๔๔) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๔๕) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๔๖) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๔๗) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๔๘) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๔๙) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๕๐) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๕๑) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๕๒) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๕๓) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๕๔) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๕๕) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๕๖) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๕๗) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๕๘) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๕๙) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๖๐) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๖๑) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๖๒) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๖๓) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๖๔) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๖๕) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๖๖) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๖๗) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๖๘) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๖๙) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๗๐) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๗๑) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๗๒) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๗๓) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๗๔) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๗๕) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๗๖) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๗๗) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๗๘) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๗๙) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๘๐) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๘๑) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๘๒) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๘๓) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๘๔) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๘๕) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๘๖) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๘๗) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๘๘) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๘๙) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๙๐) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๙๑) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๙๒) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๙๓) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๙๔) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๙๕) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๙๖) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๙๗) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๙๘) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๔๙๙) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๐๐) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๐๑) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๐๒) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๐๓) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๐๔) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๐๕) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๐๖) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๐๗) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๐๘) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๐๙) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๑๐) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๑๑) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๑๒) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๑๓) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๑๔) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๑๕) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๑๖) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๑๗) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๑๘) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๑๙) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๒๐) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๒๑) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๒๒) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๒๓) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๒๔) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๒๕) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๒๖) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเตสิ ปาเลสิ รกฺขิ โคปยีติ อตฺโถ ฯ

(๕๒๗) ตตฺถ ตตฺถาติ ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน ปฏิปาเฏสีติ ปวตฺเต

ฯเปฯ ปณฺฑิตํ อนิชฺฌาตํ ฯเปฯ จรตํ วิจรตํ ปวิยตฺตํ ปวตฺตตฺตํ กาเลตฺตํ ยเปตฺตํ ยาเปตีตฺตํ เสวิตพฺพานิ เสวิตาสิตานิ ฯ ฯเปฯ จเร ขคฺควิสาณกปฺโป ฯ เตนาห เสฯ ปโยคสมฺปทาฯ

สีโหว ยถา ทาฐพลี ปสยฺห
ภชา มิคาธิปาติ อภิกุชฺฌิตาวี
เสวิตพฺพานิ เสวิตาสิตานิ
ฯเปฯ จเร ขคฺควิสาณกปฺปาติ ฯ

(๓๗๘) เมตฺตี ฯเปฯ กรุณา วิมุตฺติ
อาเสวมาโน มุทิตญฺจ กาเล
สพฺเพน โลเกน อวิรุชฺฌมาโน
ฯเปฯ จเร ขคฺควิสาณกปฺโป ฯ

(๓๐๙) เมตฺตี ฯเปฯ กรุณา วิมุตฺติ อาเสวมาโน มุทิตญฺจ กาเลตฺตา เสฯ ปโยคสมฺปทาฯ เมตฺตาสหคเตน เจตสา ฯเปฯ ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ ตถา ทุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุตฺถํ ๆเต

អធិដ្ឋានបន្ត្រែមម្នាក់ឯង ឬ ត្រាច់ ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ម្នាក់ឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សេពនូវ សេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុ នោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

សីហៈជាស្តេចម្រឹគ មានចង្កេះជាកម្លាំង ប្រព្រឹត្តគ្រប សង្កត់ កំហែង នូវសត្វទាំងឡាយ យ៉ាងណា បុគ្គល សេពសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ ក៏យ៉ាងនោះ គប្បីប្រព្រឹត្ត ម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៧៨) បុគ្គលកាលសេពនូវវិមុត្តិ គឺ មេត្តា ឧបេក្ខា ករុណានឹងមុទិតាកង៏កាលគួរ តែង៏ត្រូវសត្វលោកទាំង ពួងមិនស្អប់ គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៧៩) ពាក្យថា កាលសេពនូវវិមុត្តិ គឺមេត្តា ឧបេក្ខា ករុណានឹងមុទិតា កង៏កាលគួរ អធិប្បាយថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ មានចិត្តប្រកបដោយមេត្តា ផ្សាយទៅកាន់ទិសទី ១ ទិសទី ២ ដូចគ្នា ទិសទី ៣ ដូចគ្នា ទិសទី ៤ ដូចគ្នា

ยถิมานิ ตีณิ สงฺฆสิ สงฺฆตฺตายา สงฺฆาฏิ เลา-
กสฺมิ เมตฺตาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺค-
เตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา
วิหรติ กรุณาสหคเตน เจตสา มุทิตาสห-
คเตน เจตสา อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา
ฯเปฯ อิมสฺมึ ผริตฺวา วิหรติ ตถา ทุติยสฺมึ ตถา ตติ-
ยสฺมึ ตถา จตุตฺเถ อิติ ยถิมานิ ตีณิ สงฺฆสิ
สงฺฆตฺตายา สงฺฆาฏิ เลาเก อุเปกฺขาสหคเตน
เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเว-
เรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรตีติ เมตฺตา อุเปกฺขา
กรุณา วิมุตฺติ อาเสวิตา โหติ ภาวิตา พหุลีกตา ฯ

(๓๘๐) สเจ ปน เกจิ อาปตฺติยา โกจิ
เมตฺตาย ปฐมาย ภูมิยา ปฏิลาภาย
สตฺตา เต อปฺปฏิกูลา โหนฺติ ยถา ปฐมาย
ฌานสฺส ปฏิลาภาย สตฺตา ยถา ทุติยาย ฌานสฺส

មានចិត្តប្រកបដោយមេត្តា ដ៏ធំទូលាយ ប្រមាណមិនបាន មិនមានពៀរ មិនមានព្យាបាទ ផ្សាយទៅកាន់លោកទាំងមូល ក្នុងទិសខាងលើ ទិសខាងក្រោម នឹងទិសទទឹង ដោយការយកខ្លួនទៅប្រៀបផ្ទឹមនឹងសត្វទាំងពួង ក្នុងទីទាំងពួង ដោយប្រការដូច្នេះ មានចិត្តប្រកបដោយករុណា មានចិត្តប្រកបដោយមុទិតា មានចិត្តប្រកបដោយឧបេក្ខា ផ្សាយទៅកាន់ទិសទី ១ ទិសទី ២ ដូចគ្នា ទិសទី ៣ ដូចគ្នា ទិសទី ៤ ដូចគ្នា មានចិត្តប្រកបដោយឧបេក្ខា ដ៏ធំទូលាយ ប្រមាណមិនបាន មិនមានពៀរ មិនមានព្យាបាទ ផ្សាយទៅកាន់លោកទាំងមូល ក្នុងទិសខាងលើ ទិសខាងក្រោម នឹងទិសទទឹង ដោយការយកខ្លួនទៅប្រៀបផ្ទឹមនឹងសត្វទាំងពួង ក្នុងទីទាំងពួង ដោយប្រការដូច្នេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កាលសេពនូវមុត្តិ គឺមេត្តា ឧបេក្ខា ករុណានឹងមុទិតា ក្នុងកាលគ្រប់ ។

(៣៨០) ពាក្យថា តែងត្រូវសត្វលោកទាំងពួងមិនស្អប់ អធិប្បាយថា ព្រោះព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ចម្រើនហើយនូវព្រហ្មវិហារ មានមេត្តាជាដើម ពួកសត្វណាក្នុងទិសខាងកើត ពួកសត្វទាំងនោះ រមែងមិនស្អប់ ពួកសត្វណា ក្នុងទិសខាងលិច ពួកសត្វណា ក្នុងទិសខាងជើង

ខគ្គវិសាណសុត្តវិភង្គសោ

យេ ឧក្កដ្ឋិណាយ ឥសាយ សត្តា យេ បុរត្ថិមាយ អនុទិសាយ សត្តា យេ បច្ឆិមាយ អនុទិសាយ សត្តា យេ ឧត្តរាយ អនុទិសាយ សត្តា យេ ឧក្កដ្ឋិណាយ អនុទិសាយ សត្តា យេ អនោតមាយ ទិសាយ សត្តា យេ ឧបរិមាយ ទិសាយ សត្តា យេ ឧសសុ ទិសាសុ វិទិសាសុ សត្តា តេ អប្បដិ-កុលា ហោន្តិ ។ សព្វេន លោកេន អវិរុជ្ឈមានោ-តិ សព្វេន សត្តលោកេន អវិរុជ្ឈមានោ អប្បដិវិរុ-ជ្ឈមានោ អយុជ្ឈមានោ អប្បដិមាញ្ញមានោតិ សព្វេន លោកេន អវិរុជ្ឈមានោ ។ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។ តេនាហ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ

មេត្តំ ឧបេក្ខំ ករុណំ វិមុត្តិំ
អាសេវមានោ មុទិតញ្ច កាលេ
សព្វេន លោកេន អវិរុជ្ឈមានោ
ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

ពួកសត្វណា កន្លងទិសខាងកើត ពួកសត្វណា កន្លងទិសអាគ្នេយ៍ ពួកសត្វណា កន្លងទិសពាយព្យ ពួកសត្វណា កន្លងទិសឧត្តរ ពួកសត្វណា កន្លងទិសនិរតី ពួកសត្វណា កន្លងទិសខាងក្រោម ពួកសត្វណា កន្លងទិសខាងលើ ពួកសត្វណា កន្លងទិសគួរទិសធំទាំង ១០ ពួកសត្វទាំងនោះ រមែងមិនស្អប់ ។ ពាក្យថា តែងត្រូវសត្វលោកទាំងពួងមិនស្អប់ បានសេចក្តីថា សត្វលោកទាំងពួងមិនគោមនស្ស មិនអាក់អន់ មិនថ្នាំងថ្នាក់ មិនខ្ពាំងខ្ពប់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) តែងត្រូវសត្វលោកទាំងពួងមិនស្អប់ ។ គប្បីប្រព្រឹត្តមាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

ប្បុគ្គលកាលសេពនូវមិត្តិ គឺ មេត្តា ឧបេក្ខា ករុណា
នឹងមុទិតា កន្លងកាលគួរ តែងត្រូវសត្វលោកទាំង
ពួងមិនស្អប់ គប្បីប្រព្រឹត្តមាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(๓๘๑) ภគញ្ ឧោសញ្ បហាយ មោហំ

សង្ខាលយិត្វាន សញ្ញោជនានិ

អសន្ថវំ ជីវិតសង្ខយម្ហិ

ឯតោ ឆវេ ខក្ខវិសាណកប្បោ ។

(๓๘๒) ภគញ្ ឧោសញ្ បហាយ មោហន្តិ ภគន្តិ យោ ภគោ សាภគោ ។បេ។ អភិជ្ឈាលោភោ អកុសលមូលំ ។ ឧោសន្តិ យោ ចិត្តស្ស អាឃាតោ ។បេ។ ចណ្ឌិក្កំ អសុភេចោ អនត្តមនតា ចិត្តស្ស ។ មោហោតិ ទុក្ខេ អញ្ញាណំ ។បេ។ អវិជ្ជាលង្គី មោហោ អកុសលមូលំ ។ ภគញ្ ឧោសញ្ បហាយ មោហន្តិ សោ បច្ចេកសមុទ្ទោ ภគញ្ ឧោសញ្ មោហញ្ បហាយ បដិវិទ្ធត្តា វិឧោធេត្វា ញត្តីករិត្វា អនភាវង្គមេត្វាតិ ภគញ្ ឧោសញ្ បហាយ មោហំ ។

(៣៦១) បុគ្គលលះពគ: ទោស: នឹងមោហ: ចំណាយនូវ
សញ្ញោជន:ទាំង៣ឲ្យ មិនតក់ស្លុត ក្នុងការអស់ជីវិត
គប្បីប្រព្រឹត្តមាក់ងង ដូចកុយរមាស ។

(៣៦២) អធិប្បាយពាក្យថា លះពគ: ទោស: នឹងមោហ: ត្រង់ពាក្យថា ពគ: បានដល់ការត្រេកអរ ការត្រេកអរខ្លាំង ។ បេ ។ អកិច្ចាលោក: អកុសលមូល ។ ពាក្យថា ទោស: បានដល់ការគុំគួននៃចិត្ត ។ បេ ។ ចិត្តកាច ការពោលពាក្យមិនពីពេះ ភាពនៃចិត្តមិនត្រេកអរ ។ ពាក្យថា មោហ: បានដល់ការមិនដឹងទុក្ខ ។ បេ ។ សន្ទុះគឺអវិជ្ជា មោហ: អកុសលមូល ។ ពាក្យថា លះពគ: ទោស: នឹងមោហ: បានសេចក្តីថា ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ លះ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវពគ: ទោស: នឹងមោហ: ហេតុនោះ (លោកពោលថា) លះពគ: ទោស: នឹងមោហ: ។

(๓๘๓) สญฺโญชนานีติ เกนฏฺเฐน สญฺโญชนานิ ฯ สญฺโญชนานีติ กามกสญฺโญชนํ ปฏิฆสญฺโญชนํ ฯเปฯ อวิชฺชาสญฺโญชนํ ฯ สญฺโญชนานีติ สญฺโญชนานิ สญฺโญชนานีติ สญฺโญชนานิ สญฺโญชนานีติ สญฺโญชนานิ สญฺโญชนานีติ สญฺโญชนานิ สญฺโญชนานีติ สญฺโญชนานิ สญฺโญชนานีติ สญฺโญชนานิ สญฺโญชนานีติ สญฺโญชนานิ สญฺโญชนานีติ สญฺโญชนานิ ฯ

(๓๘๔) อสนฺตสีติ ปีฬิตสนฺตฺยตฺตีติ สา ปโตฺถกสมฺภาโร ปีฬิตปริโยสาเน อสนฺตาสี อปริสนฺตาสี อนุตฺราสี อนุพฺเพโค อนุสฺสุกี อนุตฺราสาปตฺติ อกิรา อจฺจตฺถี อนุตฺราสี อปลายี ปหีนภยเภรวตฺตา วิคตโลมหํสาติ อสนฺตสีติ ปีฬิตสนฺตฺยตฺตี ฯ ฯเกา จ ปเน ๑๒.วิสาณกปฺปา ฯ เตสมฺปิ สา ปโตฺถกสมฺภาโร

(៣៨៣) ពាក្យថា ខំលាយនូវសញ្ញោជនៈតាំងខ្លាយ អធិប្បាយ ថា សញ្ញោជនៈ១០ យ៉ាង គឺ តាមភាគសញ្ញោជនៈ១ បដិឃសញ្ញោជនៈ ១ ។បេ។ អវិជ្ជាសញ្ញោជនៈ១ ។ ពាក្យថា ខំលាយ នូវសញ្ញោជនៈតាំង ខ្លាយ បានសេចក្តីថា ខំលុះខំលាយ បំបែក បំផ្លាញ លះបង់ បន្ទោ បង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវភាវមិនកើតមាន នូវសញ្ញោជនៈតាំងខ្លាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខំលាយនូវសញ្ញោជនៈតាំងខ្លាយ ។

(៣៨៤) ពាក្យថា មិនតក់ស្លុតក្នុងការអស់ជីវិត គឺព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ មិនតក់ស្លុត មិនរន្ធត់ មិនញាប់ញ័រ មិនក្រាក់ផ្អើល មិនព្រឺព្រួច មិនរំភើប មិនខ្លាច មិនកិតក័យ មិនស្ញប់ស្ញែង មិនតក់ លះភ័យ គួរខ្លាច មិនព្រឺភេម ក្នុងការអស់ជីវិត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនតក់ស្លុតក្នុងការអស់ជីវិត ។ គប្បីប្រព្រឹត្តមាក់ងង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

ឥតញ្ហេ នោ សញ្ហេ បហាយ មោហំ

សច្ចាលយំ ត្វាន សញ្ញោជនានំ

អសន្ថវំ ជីវិតសង្ខយម្ហិ

ឯវោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោតិ ។

(๓๘๕) កដ្ឋិ សេវដ្ឋិ ច គារណត្ថា

និក្ការណា ទុល្លភា អជ្ជ មិត្តា

អត្តត្ថបញ្ញា អសុចី មនុស្សា

ឯវោ ចរេ ខគ្គវិសាណកប្បោ ។

(๓๘๖) កដ្ឋិ សេវដ្ឋិ ច គារណត្ថាតិ អត្តត្ថគារណា បរត្ថគារណា ឧភយត្ថគារណា ទិដ្ឋធម្មិកត្ថគារណា សម្បរាយិកត្ថគារណា បរមត្ថគារណា កដ្ឋិ សកដ្ឋិ សេវដ្ឋិ បដិសេវដ្ឋិតិ កដ្ឋិ សេវដ្ឋិ ច គារណត្ថា ។

បុគ្គលលះរាគៈ ទោសៈ នឹងមោហៈ ចំណាយនូវ
សញ្ញោជនៈទាំងឡាយ មិនតក់ស្លុត ក្នុងការអស់
ជីវិត គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៨៥) ជនទាំងឡាយ អ្នកមានការណ៍ជាប្រយោជន៍
ខើបគប់រក ខើបសេពគប់ ឯមិត្តថ្មីទាំងឡាយដែលឥត
ត្រូវការណ៍ គេពុំងាយនឹងរកបានទេ ចំណែកមនុស្ស
ទាំងឡាយដែលមិនស្អាត ជាអ្នកយល់ប្រយោជន៍របស់
ខ្លួន (ក៏តែងគប់រក តែងសេពគប់ដែរ) បុគ្គលគប្បី
ប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

(៣៨៦) ពាក្យថា ជនទាំងឡាយ អ្នកមានការណ៍ជាប្រយោជន៍
ខើបគប់រក ខើបសេពគប់ សេចក្តីថា ពួកជនមានប្រយោជន៍ខ្លួនជាហេតុ
មានប្រយោជន៍ អ្នកដទៃជាហេតុ មានប្រយោជន៍ទាំងពីរជាហេតុ
មាន ប្រយោជន៍ក្នុងបច្ចុប្បន្នជាហេតុ មានប្រយោជន៍ ក្នុងបរលោកជា
ហេតុ មានប្រយោជន៍ ក្នុងព្រះនិព្វានជាហេតុ ខើបគប់ សមគប់
សេពគប់ ពប់រក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជនទាំងឡាយអ្នកមាន
ការណ៍ជាប្រយោជន៍ ខើបគប់រក ខើបសេពគប់ ។

[๓๙๗] ติกฺกาวณา ทุลฺภา อชฺช มิตฺตาติ ทฺเว มิตฺตา อาตาวิกมิตฺตา จ อชาตาวิกมิตฺตา จ ฯเปฯ อยํ อาตาวิกมิตฺตา ฯเปฯ อยํ อชาตาวิกมิตฺตา ฯ ติกฺกาวณา ทุลฺภา อชฺช มิตฺตาติ สเม ทฺเว มิตฺตา อกาวณา(๑) อโหสฺวู อปฺปฏิยา ทุลฺภาติ(๒) ติกฺกาวณา ทุลฺภา อชฺช มิตฺตา ฯ

[๓๙๘] อตฺตตฺถปญฺญา อสุจี มนุสฺสาติ อตฺตตฺถปญฺญาติ อตฺถโต อตฺถปญฺญาติ อตฺถโต อตฺถาย อตฺถโต เหตุ อตฺถโต ปฏิยา อตฺถโต กาวณา กถฺถติ สมฺภถฺถติ เสวติ ติเสวติ สีเสวติ อาจรติ สมาจรติ ปยิรุปาสติ ปุจฺฉติ ปริปญฺหติ อตฺตตฺถปญฺญา ฯ

---

๑ ม. ฉตฺตสฺส ติกฺกาวณาติ ทิสฺสติ ฯ ๒ ม. ทุลฺภา ทุลฺลภา สุทุลฺลภาติ ฯ

(៣៨៧) ពាក្យថា មិត្តថ្មីគាំងឡាយដែលឥតត្រូវការណ៍ គេពុំងាយនឹងរកបានទេ អធិប្បាយថា មិត្តមាន ២ ពួកគឺ អាគារិកមិត្ត ១ អនាគារិកមិត្ត ១ ។បេ។ នេះ អាគារិកមិត្ត ។បេ។ នេះ អនាគារិកមិត្ត ។ ពាក្យថា មិត្តថ្មីគាំងឡាយ ដែលឥតត្រូវការណ៍ គេពុំងាយនឹងរកបានទេ បានសេចក្តីថា មិត្តគាំងពីរប្រភេទនេះ ដែលមិនមានការណ៍ មិនមានហេតុ មិនមានបច្ច័យ គេរកបានដោយក្រ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិត្តថ្មីគាំងឡាយ ដែលឥតត្រូវការណ៍ គេពុំងាយនឹងរកបានទេ ។

(៣៨៨) អធិប្បាយពាក្យថា មនុស្សគាំងឡាយដែលមិនស្អាត ជាអ្នកយល់ប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកយល់ប្រយោជន៍របស់ខ្លួន គឺ ពួកមនុស្សមិនស្អាត តែងគប់រក សមគប់ សេពគប់ រាប់រក អែប នែប អែបជិត ចូលទៅរក ចូលទៅអង្គុយជិត សាកសួរ ដោះសា ព្រោះតែប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ព្រោះតែហេតុរបស់ខ្លួន ព្រោះតែបច្ច័យរបស់ខ្លួន ព្រោះតែការណ៍របស់ខ្លួន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកយល់ប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ។

អសុចី មនុស្សានំ អសុចិនោ កាយកម្មេន សម-
ញ្ញាកតានំ អសុចី មនុស្សា ។ អសុចិនោ វចីកម្មេន
សមញ្ញាកតានំ អសុចី មនុស្សា ។ អសុចិនោ
មនោកម្មេន សមញ្ញាកតានំ អសុចី មនុស្សា ។
អសុចិនោ ចាណាតិចារេន អសុចិនោ អទិន្នាទានេន
អសុចិនោ កាមេសុ មិច្ឆាចារេន អសុចិនោ មុសា-
វាទេន អសុចិយោ បិសុណាយ វាចាយ អសុចិយោ
ផរុសាយ វាចាយ អសុចិនោ សម្ផប្បលាបេន អសុចិ-
យោ អភិជ្ឈាយ អសុចិនោ ព្យាបាទេន អសុចិយោ
មិច្ឆាទិដ្ឋិយា សមញ្ញាកតានំ អសុចី មនុស្សា ។ អសុ-
ចិយោ ចេតនាយ សមញ្ញាកតានំ អសុចី មនុស្សា ។
អសុចិយោ បត្ថនាយ សមញ្ញាកតានំ អសុចី មនុស្សា ។

ពាក្យថា មនុស្សមិនស្អាត សេចក្តីថា ពួកមនុស្សប្រកបដោយកាយ-
កម្មមិនស្អាត ឈ្មោះថា មនុស្សមិនស្អាត ។ ពួកមនុស្សប្រកបដោយ
វចីកម្មមិនស្អាត ឈ្មោះថា មនុស្សមិនស្អាត ។ ពួកមនុស្សប្រកបដោយ
មនោកម្មមិនស្អាត ឈ្មោះថា មនុស្សមិនស្អាត ។ ពួកមនុស្សប្រកប
ដោយការមិនស្អាត គឺជាណាតិជាត ដោយការមិនស្អាត គឺអទិន្នាទាន
ដោយការមិនស្អាត គឺកាមេសុមិច្ឆាចារ ដោយការមិនស្អាត គឺមុសាវាទ
ដោយការមិនស្អាត គឺបិសុណាវាចា ដោយការមិនស្អាត គឺផរុសាវាចា
ដោយការមិនស្អាត គឺសម្ផប្បលាបៈ ដោយការមិនស្អាត គឺអភិជ្ឈា
ដោយការមិនស្អាត គឺព្យាបាទ ដោយការមិនស្អាត គឺមិច្ឆាទិដ្ឋិ ឈ្មោះ
ថា មនុស្សមិនស្អាត ។ ពួកមនុស្សប្រកប ដោយបែតនាមិន
ស្អាត ឈ្មោះថា មនុស្សមិនស្អាត ។ ពួកមនុស្សប្រកប ដោយ
សេចក្តីក្រៀមថា មិនស្អាត ឈ្មោះថា មនុស្សមិនស្អាត ។

อสุจิกา ปรมจิกา สมฺมาคตาติ อสุจี มนุสฺสา หีนา นิหีนา ปริหีนา ฉินฺนกา ลามกา ฉตฺตกา ปริตฺตาติ อตฺตภาวญฺจ อสุจึ มนุสฺสา ฯ

[๓๘๙] ฯเกา จเร ขคฺควิสาณกปฺปาติ ฯเกาติ ฯเปฯ จเรติ อฏฺฐ จริยาโย ฯเปฯ ฯเกา จเร ขคฺควิสาณกปฺปา ฯ เตนาหา สมฺพุทฺเธน

กฏฺฐิ สารฏฺฐิ จ การณาคฺคา
นิกฺการณา ทุลฺลภา อชฺช มิตฺตา
อตฺตภาวญฺจ อสุจึ มนุสฺสา
ฯเกา จเร ขคฺควิสาณกปฺปาติ ฯ

ពួកមនុស្សប្រកបដោយការតាំងសេចក្តីប៉ុនប៉ងមិនស្អាត ឈ្មោះថា មនុស្សមិនស្អាត ថោកទាប ថោកថយ ទន់ទាប អាក្រក់ លាមក គម្រក់ មនុស្សកំទេចកំទី ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មនុស្សទាំងឡាយដែលមិនស្អាត ជាអ្នកយល់ប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ។

(៣៨៩) អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ត្រង់ពាក្យថា ម្នាក់ឯង ។ បេ ។ ពាក្យថា គប្បីប្រព្រឹត្ត បានដល់ចរិយា ៨ យ៉ាង ។ បេ ។ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) គប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។ ហេតុនោះ ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធនោះ ពោលថា

ជនទាំងឡាយអ្នកមានការណ៍ជាប្រយោជន៍ ទើបគប់រក ទើបសេពគប់ ឯមិត្តថ្មីទាំងឡាយដែលឥតត្រូវការណ៍ គេពុំដាយនឹងរកបានទេ ចំណែកមនុស្សទាំងឡាយដែលមិនស្អាត ជាអ្នកយល់ប្រយោជន៍របស់ខ្លួន (ក៏តែងគប់រក តែងសេពគប់ដែរ) បុគ្គលគប្បីប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

ចប់ ទុតិយវគ្គ ។

អជិតោ តិស្សមេត្តេយ្យោ បុណ្ណកោ អថ មេត្តគូ
ជោតកោ ឧបសីវោ ច នន្ទោ ច អថ ហេមកោ
តោទេយ្យកប្បា ទុកយោ ជតុកណ្ណី ច បណ្ឌិតោ
ភទ្រាវុធោ ឧទយោ ច ចោសាលោ ចាបិ ព្រាហ្មណោ
មោឃរាជា ច មេឌាវី បិង្គិយោ ច មហាឥសិ
សោឡសន្នំ បនេតេសំ ព្រាហ្មណានំវ សាសនំ
ចាកយនានំ និទ្ទេសោ តត្ថកា ច ភវន្តិ ហិ
ខគ្គវិសាណសុត្តានំ និទ្ទេសាបិ តត្ថេវ ច
និទ្ទេសោ ទុវិធា ញេយ្យា បរិបុណ្ណា សុលក្ខិតាតិ ។

សុត្តនិទ្ទេសោ សមត្តោ ។

និទ្ទេសគឺការសំដែងចេញ នូវពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់
ព្រាហ្មណ៍ ជាអ្នកដល់នូវត្រើយ ទាំង ១៦ នាក់នុ៎ះ
គឺ អជិត ១ តិស្សមេត្តេយ្យ ១ បុណ្ណក: ១ មេត្តគូ ១
ធោតក: ១ ឧបសីវ: ១ នន្ទ: ១ ហេមក: ១ តោ-
ទេយ្យ: ១ កប្ប: ១ ជតុកណ្ណីបណ្ឌិត ១ ភទ្រាវុធ ១
ឧទយ: ១ ពោសាលព្រាហ្មណ៍ ១ មោឃរាជមេធាវី ១
បិង្គិយមហាឥសី ១ ផង និទ្ទេសគឺការសំដែងចេញនូវ
ខគ្គវិសាណសូត្រទាំងឡាយ ក្នុងទីនោះផង និទ្ទេស
ទាំងពីរ មានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ បណ្ឌិតគប្បីដឹងថា ជា
និទ្ទេសដែលបរិបូណ៌ លោកថាវិភត្តិមត្រូវហើយ ។

ចប់ សុត្តនិទ្ទេស ។

សុត្តន្តបិដកេ

ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ

ទុតិយោ ភាគោ

	មាតិកា	អង្គុ
ចូឡនិទ្ទេសេ	ខុទ្ទយមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ តេវិជ្ជសុត្តេ	១
	ពោសាលមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ ជតុក្កសុត្តេ	២៣
	មោឃរាជមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ បារាយនសុត្តេ	៤៩
	បិង្គិយមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ បារាយនសុត្តេ	៨៩
	បារាយនសុត្តានុគីតិគាថានិទ្ទេសោ	១០១
	ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេសោ	១៨១
	និទ្ទេសោ គុរុវិធោ	៣៨៤

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ទុតិយភាគ

	មាតិកា	ទំព័រ
ចូឡនិទ្ទេស	ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេស	១
	កាមសុត្តនិទ្ទេស	៧៣
	ធនុជាតិយសុត្តនិទ្ទេស	១៣៣
	ហេមវតសុត្តនិទ្ទេស	១៤៣
	ឥដ្ឋសុត្តនិទ្ទេស	១៥៣
	វិជយសុត្តនិទ្ទេស	១៦៣
	មុនិសុត្តនិទ្ទេស	១៧៣
	តុវដកសុត្តនិទ្ទេស	១៨៣
	បារាយនត្ថុតិគាថានិទ្ទេស	១៩៣
	ឧទយមាណវបុច្ឆានិទ្ទេស ទី ១៣	២០៣
	បោសាលមាណវបុច្ឆានិទ្ទេស ទី ១៤	២៧៣
	មោឃរាជមាណវបុច្ឆានិទ្ទេស ទី ១៥	២៨៣
	បិង្គិយមាណវបុច្ឆានិទ្ទេស ទី ១៦	៣០៣
	សោឡសមាណវបុច្ឆានិទ្ទេស	៣៣៣
	ខគ្គវិសាណសុត្តនិទ្ទេស	៣៤៣
	និទ្ទេស ២ ប្រការ	៣៤៤

វិរុទ្ធបាឋៈ	អវិរុទ្ធបាឋៈ	អង្កៈ	វជ្ជលេខាយំ
សព្ពោសព្ពកម្មេ-	សព្ពោសព្ពកម្ម-	៣	១៨
បដិវិនោនេត្វា	បដិវិនោនេត្វា	"	២០
ទុកំ	ទុក្ខំ	១២	៤
ធម្មតក្កបុរេជវ	ធម្មតក្កបុរេជវំ	១៤	១៤
កកកតំ	តកតំ	១៩	៣
ឧបបជ្ជិស្សតិ	ឧបប្បជ្ជិស្សតិ	៣៧	៤
"	"	៣៨	៨
អបុច្ឆិស្ស	អបុច្ឆិស្សំ	៤៥	២
សវឌ្ឍានិ	សំវឌ្ឍានិ	៥៦	៦
បណ្ណវីកានិ	បុណ្ណវីកានិ	"	១០
តំដ្ឋត្តិ	តំដ្ឋដ្ឋិ	"	១១
អវសយ្ហយ	អវសិយ	៦៦	៣
"	"	"	៥
"	"	៧០	១០
អសប្ផរំ	អសារំ	៧១	២
ចោសាល	ឆោឃរកដ	៨៣	១

វិរុទ្ធាវិរុទ្ធបត្តំ

វិរុទ្ធបាបៅ	អវិរុទ្ធបាបៅ	អង្គុរវច្ឆលេខាយំ	
បដិសន្ធិ កវៅ	បដិសន្ធិកវៅ	៩៩	៣
អញ្ញាណំ	អញ្ញាណំ	១២៦	១៥
ឧបុល្លវី	ឧបល្លវី	១៧០	៧
ឆ្ឌិកាយ	ឆ្ឌិកាយ	១៧២	១៦
ឧបុល្លវិឆ្ឌិ	ឧបល្លវិឆ្ឌិ	១៧៤	២
វិវដច្ឆទនោ	វិវដច្ឆទនោ	១៧៧	៧
សព្វត្ថា	សព្វថា	១៩១	៧
រំសោ	រំសោ	២២១	២
វិសេកឆ្ឌិកវៅ	រំសេកឆ្ឌិកវៅ	,,	១៧
វិនិសាសុ	វិនិសាសុ	២៣៩	៩
អនលោមបច្ចនិ-	អនុលោមបច្ចនិ-		
បនាយ	បនាយ	២៤៤	១១
ឯសច្ឆន្ទិ	ឯសន្ទិ	២៩៩	៥
ឱត្តប្បវេ	ឱត្តប្បវេ	៣០០	១៥
អបច្ចវេក្ខណា	អបច្ចវេក្ខណា	៣០២	១៤
អបច្ចក្ខ-	អបច្ចក្ខ-	,,	,,

វិរុទ្ធបាឋោ	អវិរុទ្ធបាឋោ	អង្កេ	វជ្ជលេខាឃំ
បដភាតំ	បដិភាតំ	៣១១	១៣
តេជិកត្តំ	តេជិកត្តិំ	៣១៦	៥
បុព្វណ្ហំ	បុព្វន្ហំ	៣១៧	១៤
សលិលម្ភចារី	សលិលម្ភចារី	៣២៦	១៣
អព្ភន្តចារំកំ	អព្ភន្តិតចារំកំ	៣៣០	៣
ឃរំវិមារី	ឃរំវិមារី	៣៣៧	១៦
សង្គាតារសាលា	សណ្ឋាគារ- សាលា	៣៤០	៦
អតិក្ក	អតិក្ក-	៣៤១	៩
បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ	បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ	៣៤១	១៧
កដំ	កដិំ	៣៤៩	១០
បដិវិរតោ	បដិវិរតា	៣៥០	១២
សមាបដិបជា	សម្មាបដិបជា	៣៦៤	៤
អត្តត្តបញ្ញា	អត្តត្តប្បញ្ញា	៣៨១	១២
ខក្ខវិសាណសុ- ត្តនិទ្ទេសោ	ខក្ខវិសាណសុ- ត្តនិទ្ទេសោ	៣៨៣	១៣

សុទ្ធិកប្រាប់ពាក្យខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
កពថ្នឹតឺ	កពថ្នឹ តឺ	៤	២
មិនមានដល់ព្រះមាន	របស់ព្រះមានព្រះភាគ		
ព្រះភាគនោះ	នោះមិនមាន	,,	,,
លោកពោលថា	(លោកពោលថា)	,,	៤
មិនមានដល់ព្រះមានព្រះ	របស់ព្រះមានព្រះ	៦	១០
ភាគនោះ	ភាគនោះមិនមាន	,,	១១
ឡើយថា	ឡើយ ថា	១០	១៤
តឺ	តឺថា	១៥	៧
នឋាដល់	ឋានដល់	១៦	១៥
លះបង់	តឺលះបង់	១៨	១៥
អំពីវិញ្ញាណ	អំពីញ្ញាណ	២៨	៨
អធិប្បាយថា	អធិប្បាយពាក្យថា	៣៨	២
យថាសន្តតិកង្គ	យថាសន្តតិកង្គ:	,,	១៤
នេសជ្ជិកង្គ	នេសជ្ជិកង្គ:	,,	,,
អធិប្បាយ ពាក្យថា	អធិប្បាយពាក្យថា	៤៧	២

សន្ធឹកច្រាប់ពាក្យខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
គឺកង	កង	៤៧	១១
កងកែកមាន	កងកែក មាន	៥៤	៤
គឺបុគ្គល	បុគ្គល	៧០	១៥
សរសៃ	សរសៃ	៩០	១៦
ត្រង់ន្ធត្រចៀក	ត្រង់រន្ធត្រចៀក	"	១៧
បុគលមិន	បុគ្គលមិន	៩៨	១១
គឺ ថាប្រព្រឹត្ត	គឺថា ប្រព្រឹត្ត	១០៥	៦
ការលាស់	ការរលាស់	"	១៥
គឺ	សេចក្តីថា	១១៧	១០
ពោថា	ពោលថា	១១៨	៨
គឺ ផ្លូវ	សេចក្តីថា ឈ្មោះថា មគ្គ		
	បានដល់	"	១០
ចង់ក្រោធ	ចងក្រោធ	១២៣	១៥
កិ លេស	កិលេស	១២៦	១៧
ពោលរួប	ពោលរួម	១៩១	៩

សន្ទីកទ្រាប់ពាក្យខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
តាំ ៤	តាំង ៤	២១០	៥
គនរ	គំនរ	២១២	១១
សូត	សត្វ	២៣៩	៤
ច្រាត្រ	ចាត្រ	២៥១	១៣
បុណ្យ ច្រើន	បុណ្យច្រើន	២៩៧	៥
បុព្វណ្ណជាត	បុព្វន្តជាត	៣០៧	១៣
អធិប្បាយពាច្យថា	អធិប្បាយពាក្យថា	៣២២	៨
មារគង៌ចាន	មារគង៌ចាន	៣៣៧	១៧
ប្រសីនបើ	ប្រសិនបើ	៣៤១	២
ឧបក្កិលេសរបស់ចិត្ត	ឧបក្កិលេសរបស់ចិត្ត	៣៥៣	៤
បឋមយាម	បឋមយាម	៣៦១	២
បឋមវ័យ	បឋមវ័យ	៣៦២	៤
បឋមជ្ឈាន	បឋមជ្ឈាន	៣៦៣	៦

សៀវភៅនេះ ត្រូវបានបោះពុម្ពឡើងវិញ ដោយប្រាក់អំណោយនៃ
អ្នកខាងក្រោមនេះ :

Printing costs were met through the gift of

Wat. Soinji Temple
The Rev. Shigeo Kodama
4-7-23 Benten, Chuo-ku, Chiba-shi, Chiba-ken 260 Japan

この本は次の方によって復刻されました。

宗教法人 宗胤寺 住職　児玉重夫
〒260　千葉県千葉市中央区弁天4-7-23
☎043-251-5541

ព្រះត្រៃបិដក ភាគទី ១១០ " អភិធម្មបិដក "
ការផ្សាយរបស់ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ, ភ្នំពេញ
ការបោះពុម្ពជាថ្មីឡើងវិញ របស់សមាគមជំនួយដល់ការបោះពុម្ពព្រះត្រៃបិដកឡើងវិញ
បោះពុម្ព ថ្ងៃទី ១០ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៤
សហប្រតិបត្តិការរៀបរៀង និងបោះពុម្ពនៅប្រទេសជប៉ុន

TRIPITAKA VOL. 68 (of 110 volumes total)
"SUTTANTA PITAKA"
Published by the Buddhist Institute, Phnom Penh
Reproduced with the kind cooperation of the
TRIPITAKA PUBLISHING COMMITTEE
First edition December 8, 1994
Printed in Japan by Hirosaki Sogo Printing Ltd.

トリピタカ（南伝大蔵経）全110巻・第68巻スッタンタピタカ（経部）

発　　行：プノンペン仏教研究所
復刻救援：カンボジア版トリピタカ(南伝大蔵経)復刻救援委員会
発　　行：1994年12月8日

印刷・製本／弘前相互印刷株式会社
製作にあたり弘前相互印刷株式会社の多大な協力を得ました。

INSTITUT BOUDDHIQUE